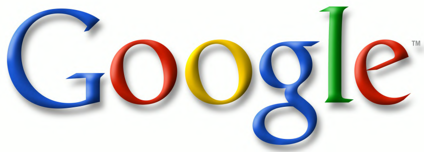

UNIVERSITY OF IOWA
3 1858 036 233 280

UNGDOMSVÄNNEN

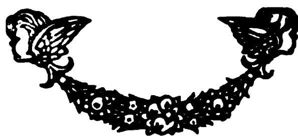
ILLUSTRERAD TIDSKRIFT FÖR HEMMET

1904

REDAKTION:

S. G. YOUNGERT, HUFVUDREDAKTÖR.

L. A. JOHNSTON LUDVIG HOLMES E. A. ZETTERSTRAND
S. M. HILL A. SCHÖN G. N. SWAN J. A. KRANTZ

ROCK ISLAND, ILL.
AUGUSTANA BOOK CONCERN.

ILLUSTRATIONER.

TRYCKT HOS AUGUSTANA BOOK CONCERN, ROCK ISLAND, ILL.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Uppbyggelseartiklar.

Biografier.

Skisser, berättelser och uppsatser i allmänna ämnen.

Poesi.

RÄFVEN PÅ GÄSTABUD HOS HÄGERN.

OLJEMÅLNING AF FLAMLÄNDAREN FRANS SNYDERS. FRÅN NATIONALMUSEUMS TAFVELGALLERI.

Se sidan 31.

Ungdomsvännen
Illustrerad Tidskrift för Hemmet

ÅRG. IX. ROCK ISLAND, ILL., JANUARI 1904. N:o 1.

NYÅR.

olf klingande slag i natten
gå ut öfver land och vatten —
tolf klingande slag: en döpelseakt
likasom ock ett tack för god vakt!

Då tystnar på läppar unga
den visa, de börjat sjunga,
då breder sig öfver glammande lag
allvar och tystnad vid klockornas slag . . .

Hör, hur det sjunger öfver snöiga tak,
genom rymdens gnistrande blåa gemak:
'Det gamla året gått i sin graf,
det nya födes ur tidens haf!"

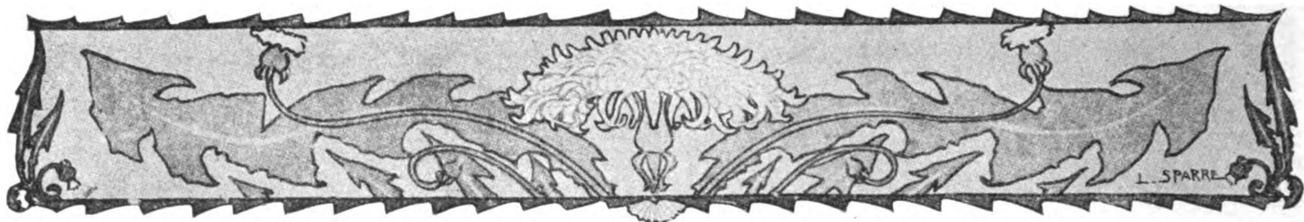
Och malmens toner till jorden det viga,
men jublande uppåt sedan de stiga.
De sjunga det nya året in,
de mana dig: "Kämpa och seger vinn!"

När du då lyssnar i midnattsstunden,
lyssnar den tysta, den snabba sekunden,
då klockorna klinga sitt sista slag
för årets döende sista dag,

lofva, så visst du är ärlig man,
lofva, så sant du är dygdig kvinna,
att verka det bästa i tiden du kan,
att kommande släkten sitt mål måtte hinna:

fullkomlighetsvärlden, som hägrat för oss
uti svärmande tankar, i längtande drömmar —
då från kärlekens fackla och sanningens bloss
förklaringens ljus öfver sanningen strömmar.

Daniel Fallström.

ETT FÄLTROP FÖR DAGEN: "HÅLLEN FÄSTET!"

"Vårt samfund är i himmelen, hvarifrån vi ock vänta Frälsaren, Herren Jesus Kristus. — Därför, mina älskade och efterlängtade bröder, min fröjd och min krona, stån sålunda fast i Herren!"
Fil. 3: 21; 4: 1.

Paulus såg, att hans älskade bröder i Filippi voro *på sin rätta plats:* de voro "i Herren". Det var vidare hans själs önskan, att de måtte *behålla* denna plats — "stån sålunda *fast* i Herren, mina älskade!" För det tredje anför han som skäl, hvarför de skulle behålla denna plats, att *deras samfund* var i himmelen, och att de *därifrån väntade* Frälsaren, *Herren Jesus Kristus.*

Det är i sanning mycket viktigt, att vi *begynna väl.* Det är ett gammalt ordspråk, som säger: "Väl börjadt, är hälften vunnet", och detta håller streck äfven i fråga om de ting, som Gud tillhöra. Det är mycket viktigt, att man inträder genom den trånga porten, att man begynner färden mot himmelen från den rätta punkten. En remna i grundvalen måste åtföljas af en refva i husets öfverbyggnad. Se därför till, att du lägger *en god grundval!*

Den enda ställning, i hvilken vi kunna begynna rätt, är "i Herren". *I honom* måste vi börja för att sedan kunna gå tryggt vidare. Det är mycket bra att vara upptagen af kristlig verksamhet, men om vi idka kristlig verksamhet, innan vi äro i Herren, kunna vi icke arbeta med hela hjärtat, och Herren skall icke erkänna det. Det är icke af någon väsentlig vikt, om vi äro i den eller den kyrkan, men det är af väsentlig vikt, att vi äro "i Herren."

Hvad innebär det då att "vara i Herren"? Bröder, vi äro i Herren, då vi i tro göra Herren Jesus till vår tillflykt och fristad. "I Kristus" — detta uttryck är kort, men mycket uttrycksfullt. Det innebär, att vi äro i honom, liksom fåglarna äro i luften, hvilken lyfter upp dem och sätter dem i stånd att flyga. Det betyder, att *Herren* har blifvit *vårt element,* att han är i oss, och att vi äro i honom, att han är för oss allt i allting, att utan honom kunna vi intet göra.

Men, broder, är du i Herren, så gäller det, att du *"står fast."* Religionens begynnelse är icke allt. Du får icke tro, att hufvudsumman af gudaktigheten innehålles i hvad du erfar under en dag eller två, en vecka eller några få månader, icke ens under ett år. I och med omvändelsen har du endast begynt ditt löpande, men du måste löpa till slutet af banan. I och genom din bekännelse af Kristus har du burit dina verktyg till vingården, men dagens arbete begynner först där. Kom ihåg orden: "Den som håller ut intill änden, han skall varda frälst." Jag vill därför med all kraft inprägla hos dig dessa två betydelsefulla ord: "Stå fast!"

Stå fast i *läran!* I denna tid rycka alla skepp på hafven upp sina ankare. De följa med tidvattnet och råka i drift för hvarje vind, som blåser. Må du icke lyssna till någon annan lära än den om Jesus Kristus! Om man föraktar dig som en dåre, därför att du håller fast den, så håll den ännu fastare. Du skall såsom eken blott slå djupare rötter, om vindarna vilja rycka dig från din plats Guds hörs lösen är just nu: Stå fast! Kämpa för den tro, som en gång för alla blifvit öfverlämnad åt de heliga!"

Stå fast *i lifvet!* Förblif i det rätta, det sanna, det heliga! Detta är af yttersta vikt. Alla stängsel brytas just i vår tid ned. Man vill sammansmälta kyrka och värld, ja, t. o. m. kyrka och teater. Man föreslår att förena Gud och djäfvulen i en och samma dyrkan. I sanning är nu den tid inne, då lejonet skall äta strå liksom oxen och ganska smutsigt strå därtill! Så vill man hafva det. Men jag upprepar för eder de orden: "Skiljens ifrån dem och kommen icke vid det orent är!" Handla i allt såsom inför den lefvande Guden! Sträfva att vidmakthålla den renhet, som tillkommer Kristi lärjungar! Tag på dig hans kors och gå ut till honom "utanför lägret, bärande hans smälek." Låt dig icke i något rubbas af tidens slapphet! Låt dig icke påverkas af den moderna opinionens ström, utan säg till dig själf: "Jag vill göra, såsom Kristus bjuder mig. Jag vill följa Lammet, hvart helst det går."

Kom vidare ihåg, att du står fast *trots alla nya påfund!* Bed, att ditt inre lif får vara i nära samband med din Mästare! Håll dig nära honom! Klättra icke i höjden med dem, som drömma om fullkomlighet i köttet, och kryp icke heller på jorden med dem, som betvifla möjligheten af en frälsning här på jorden!

Stå vidare fast *utan att vackla i ditt hopp!* Vet, att Jesus kan frälsa dig och, hvad mer är, att han *har* frälsat dig! Tillåt dig intet tvifvel, ingen misströstan, ingen tvekan eller farhåga!

Stå fast *utan att förirra dig tillbaka i synden!* Du är utsatt för frestelser på det ena eller andra sättet. Men stå fast! Lidelserna resa sig, köttets lustar göra uppror, djäfvulen gör dig sina förskräckliga förslag, medlemmar af din egen familj fresta dig, men stå fast! Följ tätt efter Jesus! Blif stilla hos honom! Endast så kan du räddas ur orättfärdighetens häftiga strömmar.

Stå fast *utan att förtröttas!* Du är måhända en smula trött. Det gör ingenting. Tag dig en liten rast och gå raskt framåt igen. "Ack", klagar kanske någon, "jag ser inga resultat." Hvad betyder det? Gör som åkermannen, som tåligt förbidar jordens dyrbara frukt! Öfva dig i ihärdighet och kom ihåg, att till trons och kärlekens arbete måste du äfven lägga hoppets tålamod. Jag erinrar mig sir Cristopher Wren, som skulle rödja bordt den gamla St. Pauls-kyrkan för att bereda rum för den nuvarande präktiga katedralen. Han var tvungen att använda murbräckor mot de massiva murarna. Arbetarna sträfvade, stötte och stötte. En ofantlig kraft förbrukades under dagar och nätter, men syntes icke göra det minsta intryck på de gamla murarna. Den store arkitekten visste dock, hvad han hade att göra. Han bjöd arbetarna att oafbrutet gå på, och murbräckan föll tungt åter och åter mot dessa klippväggar, till dess slutligen hela dess massa började vackla. Sedan gjorde hvarje slag synbar verkan, och slutligen störtade den öfver ända midt i ett moln af dam och stoft. Var det dessa sista slag, som åstadkommo detta? Tror du det? Nej det var *alla* slagen, det första såväl som det sista. Gå därför på med murbräckan, broder. Segern är viss.

Stå fast *i sanningen!* Håll dig ifrån afvägarna! Gå vägen rakt fram! Håll dig till hela sanningen och intet annat än sanningen! Tiden kräfver människor som stå fast, ty många vandra, såsom jag till och med gråtande säger, såsom fiender till Kristi kors.

Stå fast *på grund af ditt medborgarskap!* Kom ihåg, att om du är, hvad du bekänner dig vara, om du är i Kristus, så är du medborgare i det nya Jerusalem, så tillhör du den store konungens stad! Därför får du icke vika, äfven om fienden från alla sidor tränger på. Martyrerna tillropa oss att stå fast, trosvittnenas skaror luta sig ned från sina troner däruppe och anropa oss att stå fast, ja, hela härar af dem, som bära skinande kläder, ropa ned till oss: "Stån fast för Gud, för sanning och helighet och låten ingen röfva från eder kronan!"

Och till sist, bröder, stån fast, *ty Herren Jesus kommer snart!* Han är på väg hit. Vi kunna vänta honom när som helst. Trons öron kunna redan höra ljudet af hjulen på hans vagn. Och han kommer *för att förvandla vår förnedrings kropp.* Icke mer någon plåga i hufvud eller hjärta, icke mer någon svaghet eller vanmakt, ingen inre förtvining, utan vi skola förvandlas, så att vår kropp blir lik Jesu härlighets kropp. Den skall blifva ren, full af skönhet, hälsa och kraft.

O, mina bröder, vi må väl stå fast, då vi hafva en så oändlig kraft bakom oss. Herren är med oss med all sin kraft och sin allt besegrande styrka. Ingen fiende är för stark för Kristi arm. En enda blick af hans öga kan nedslå alla motståndare, eller, ännu bättre, ett enda ord af hans mun kan förvandla dem till vänner. Herrens här är rik på reservtrupper. Dessa hafva ännu icke alla blifvit kallade i fält. Vi, som redan äro i fält, utgöra blott en liten afdelning, som håller fästet, men Herren har till sitt förfogande tusen sinom tusende, som efterhand skola föras ut i strid mot fienderna. Och när han, vår store Frälsningshöfding, visar sig framför fronten, skall han föra med sig de himmelska härskarorna. Om han dröjer, få vi ändock icke öfvergifva vår post! Se, han kommer! Och när han kommer, skall han i rikt mått löna alla dem, som hållit ut midt under stridens raseri. Därför,

hållen fästet, tills han kommer! C. H. S.

HÄLSNING TILL DET NYA ÅRET.

För Ungdomsvännen af *Maria Olofsson.*

Hvem lyfter slöjan, som vår framtid döljer,
hvem gifver oss en ljusglimt i den dimma,
som Herrens rådslag om vår lefnad döljer,
hvem täljer oss vår sista dag och timma?

Det nya år, vi vandra nu till möte,
kan blott en flik af framtidsslöjan lyfta. —
Du vet ej, hvad det bär uti sitt sköte,
men — framför det är evighetens klyfta.

Vi veta ej, hur månget hopp skall tändas
och släckas åter, om det är Guds vilja,
hur mången pröfning skall vårt hjärta sändas,
hur mången synd från himlen skall oss skilja.

Vi veta ej, om morgondagen randas,
ej hur den dag, vi lefva i, skall slutas.
Ej veta vi den sorgekalk, oss blandas,
och ej den glädje, som af oss skall njutas.

Vi veta blott, att hvarje dag och timma
ledsagar oss allt närmare mot döden,
och där till sist skall skingras all den dimma,
som höljt vår framtid, höljer våra öden.

Och vi som tro, vi vänta evigheten
en morgongryning efter nattens timmar. —
Välkomnen detta nya år, ty veten,
det för oss närmre ljus, som evigt glimmar!

Men de, som utan tro i mörkret famla
och söka ljus, där intet står att finna,
som skatter blott för denna världen samla,
de veta ej, hvar lifvets källor rinna.

För dem är själen blott ett ljus, som flammar
och slocknar — för att aldrig mera tändas.
En evig natt syns dem de dödas kammar',
och därför sörja de hvart år, som ändas.

Och detta nya kunna de ej hälsa
som vi med glädje, blott med hemlig bäfvan.
De tro ej den, som dem har velat frälsa,
att själfva finna ljus var deras sträfvan.

Men mörkare för hvarje år blir dimman,
hvari de gå. De röra sig och andas —
men hvarje stund kan vara aftontimman,
hvarefter ingen morgon åter randas.

Men vi, o Herre, som vår tro dig ägnat,
gladt hälsa detta år. I de förflutna
trots nöd och sorg din fadershand oss hägnat,
och tryggt vi slumrat, till ditt hjärta slutna.

NYÅRSMORGON.

Sparfvens vinter

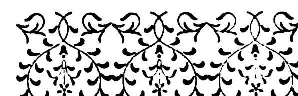

Tänk på liten sparf
under vintertid,
han har ingenting
att sig trygga vid. —
Han är utan hem,
under snö och frost. —
Björkens frusna knopp
är hans enda kost.

Tänk på liten sparf
under kulen dag.
Han är späd och arm,
han är klen och svag. —
Strö en handfull korn
vid din förstukvist,
och en gärning god
gör du då förvisst.

Tänk på liten sparf,
när sig drifvan lagt
öfver äng och fält,
öfver öde trakt. —
Ut på drifva hvit
några smulor strö.
Han skall glad i håg
plocka dem ur snö.

Tänk på liten sparf,
när det fryser på —
ej ett litet frö
är att plocka då. —
Skål med bröd uti
vid ditt fönster fäst,
och låt liten sparf
bli din middagsgäst.

EN UNGDOMSFÖRENINGS MÅL.

Detta ämne är ganska viktigt. Hvad arten af en ungdomsförenings mål är, beror på från hvilken synpunkt man betraktar föreningen. Om man betraktar den såsom en sammanslutning af ungdom i allmänhet eller såsom en förening af kristlig ungdom, så måste med nödvändighet målet blifva olika. En kristlig ungdomsförening har uppenbarligen ett högre och ädlare mål för sin verksamhet än en af världslig ungdom bestående. Ibland oss är benämningen ungdomsförening liktydig med kristlig ungdomsförening, ty den består väsentligen af församlingen tillhörig ungdom. Vid behandlingen af vårt ämne kan det därför endast komma i fråga att söka framställa, hvad som bör vara en kristlig ungdomsförenings mål.

Alltså, hvad är en ungdomsförenings mål, och huru kan detta uppnås? Ty vi hålla före, att man icke skulle känna sig tillfredsställd med att blott få anvisning på hvad målet är, utan att tillika medlen för dess uppnående påpekades.

En ungdomsförenings mål bör vara högt. Då vi tillhöra såväl tiden som evigheten, så är det uppenbart, att vårt mål bör omfatta båda dessa områden. Vår verksamhet till befrämjande af vår timliga tillvaros högsta goda bör syfta på beredelsen för åtnjutande af ett motsvarande godt i evigheten. Till vår intellektuella och sedliga människa böra vi söka komma till en så hög grad af utveckling och fullkomlighet som möjligt, och detta kan ske endast då, när vi följa den store Mästarens uppmaning: "Söken först efter Guds rike och hans rättfärdighet." Vi ville därför framställa saken så: En ungdomsförenings mål bör vara de enskilda medlemmarnas lyftning och förädling i andligt, sedligt och intellektuellt afseende. Efter måttet af denna lyftning och förädling mätes människans lycka, d. v. s., ju mera fullkomlighet i dessa stycken, desto större lycka och sällhet, ty hon är så mycket närmare sitt ursprung, Skaparen.

Kanske någon tycker, att vi skulle ha anvisat främsta platsen åt den intellektuella människans utveckling. Till svar därpå vilja vi blott hänvisa till de nyss anförda orden af vår Frälsare, och hans utslag borde vara allom tillfredsställande. Det ena bör man göra och det andra icke låta, och en kristlig ungdomsförening bör väl icke vara tvehågse om hvilken ordning den skall följa i sin verksamhet.

Då vi nu hafva bestämt någorlunda, hvad en ungdomsförenings mål bör vara, vilja vi ock påpeka medel och sätt för dess vinnande af de enskilda medlemmarna och därmed äfven af det hela. Härvid kan först fastslås den sanningen, att, såsom på intet område i lifvet något vinnes utan allvarlig och redlig sträfvan, så icke heller här. Det gäller ifrigt och ihärdigt arbete, ty "ingen krönes, utan han har redligen kämpat."

Det gudomliga ordet säger: "Öfva dig själf till gudaktighet. Ty den lekamliga öfningen är till litet nyttig, men gudaktigheten är nyttig till allt och har löfte om detta lifvet och om det tillkommande." Dessa ord äro mycket sägande. Det kanske är icke så lätt att tro dem, som man i hast vid ett ytligt betraktande kunde tänka. En ungdomsförening må icke förgäta att behjärta sina medlemmars andliga goda. Den del af dess program, som innefattar Guds ords läsning, bön och sång, är icke den minst viktiga. Däri borde alla af hjärtat deltaga, och det borde anslå tonen, som genomgår det öfriga. Det väsentliga medlet vid vår andliga fostran är Guds ord. Detta må icke vare sig af föreningen som ett helt eller af de enskilda medlemmarna gifvas en underordnad plats. Jag fruktar dock, att i detta afseende är åtskilligt öfrigt att önska; vi äro tyvärr allt för glömska af hvad som framför allt tjänar oss till största nytta. Det vore högligen önskvärdt, att i alla ungdomsföreningar vissa möten regelbundet helt och hållet ägnades åt bibelsamtal och bön till medlemmarnas uppbyggelse. Välsignelsen däraf skulle icke uteblifva. Sinnet upptages så mycket af det, som hör mera till den yttre människan, att det vanligast är tomt på alla högre och ädlare tankar. Men lika viktigt som det är att gemensamt öfva dessa stycken, är det ock att de enskilda medlemmarna göra det. Det var till en enskild Paulus ställde förmaningen att öfva sig till gudaktighet.

På ett annat ställe heter det: "Allt hvad I gören med ord eller gärning, det gören allt i Herren Jesu namn." Genom detta ord betonas bönens vikt, hvilket för öfrigt sker på många andra ställen. Guds ord och bön, hvilken kraft och välsignelse ligger icke däruti! Att äga en frisk och sund kropp är någonting oskattbart, men af ännu mera oskattbart värde är en frisk och sund själ, eller med andra ord: att hafva andligt lif i tron på Guds Son. Om dettas förvärfvande, ägande och fostrande borde vi alla både enskildt och gemensamt såsom om intet annat beflita oss. Upp därför, alla I slappa händer och maktlösa knän, och faren efter det, som medför eder högsta sällhet! "Gudaktigheten är nyttig till allt." — Med det här antydda om andlig öfning hafva vi naturligtvis icke alls velat säga, att församlingen är öfverflödig. Vare det långt därifrån.

Vårt förstånd, vår intellektuella människa, både kan och bör utvecklas, och det är en hvars oafvisliga plikt att icke låta något tillgängligt medel blifva obegagnadt. En ungdomsförening förglömme ej att vederbörligen

behjärta detta. Våra tankeutbyten i diskussioner och debatter äro därvidlag ägnade att tjäna ett godt ändamål. Tankeförmågan skärpes. Därigenom bibringas enom nya tankar, och man får ständigt göra nya iakttagelser och erfarenhetsrön. Man lär af hvarandra, och ens synkrets vidgas följaktligen. Det är väl ej lassvis eller ens pundvis man tillägnar sig, men litet i sänder, och genom ihärdighet blir behållningen ganska stor med tiden. Om man dessutom väl förberedde sig för dessa öfningar, blefve vinsten naturligtvis mycket större. Vidare kommer det på ens lott att lära sig deklamationer eller hålla tal. Båda äro goda öfningar. Den största vinsten af inlärda stycken får man, om man lär sig dem icke blott mekaniskt, utan söker göra till sitt eget, verkligen tillägna sig, det sålunda inlärdas innehåll. Allt för många glömma bort att tänka på sin egen nytta i detta hänseende. Stycket läres bara som en plikt, och om man kan orden, så är man belåten. Den, som icke blott väl lärt orden, utan assimilerat innehållet, kan naturligtvis också med mera värma och eftertryck föredraga det för åhöraren, hvarigenom den gemensamma nyttan blir så mycket större. Det borde väl icke behöfva påpekas, att man bör lära sig endast goda stycken. Den, som påkallas att hålla ett tal eller skrifva en uppsats, erbjudes därmed ett ypperligt tillfälle till förkofran. Här blir arbete med att leta upp ämne och ännu mer arbete att samla och ordna material samt skrifva talet eller uppsatsen, hvilket allt skall visa sig synnerligen inkomstbringande för den intellektuella människan. Vidare är det högst vinstgifvande att läsa goda böcker. På den varan lider man icke i våra dagar någon brist. Värdet af ett omsorgsfullt valdt bibliotek kan ej gärna öfverskattas. Hvarje ungdomsförening borde äga ett väl försedt sådant. Och föreningens medlemmar böra flitigt begagna detsamma. Böckerna göra alls ingen nytta i hyllorna! Det må ju äfven erinras, att man icke bör läsa en bok för att så fort som möjligt hinna till en annan! Behållningen blir då skäligen klen. En bok, som är värd att läsas alls, är värd att läsas väl. Man läse således med eftertanke, för att komma ihåg, för att behålla. Föreningen må äfven draga försorg om att musikens sköna konst öfvas. De musikaliskt begåfvade försumme icke att uppöfva gåfvan. Vi veta alla, huru de, som känna densamma, prisa och berömma musiken för dess upplyftande makt öfver människan.

Men icke bör man uteslutande odla förståndet. Det bör ihågkommas, att ens sedliga människa är af fullt lika stor betydelse som den intellektuella. Goda seder och ett rent hjärta äro kostliga pärlor, och en ungdomsförening må ej urakttlåta att besinna detta. Hvad är nu härvidlag att göra? Med hänsyn till mötena må sägas, att hvarje medlem bör anse det som sin oafvisliga plikt att vid hvarje möte närvara, om ej verkliga hinder föreligga. Det är i sin ordning, att en hvar infinner sig i tid för mötets öppnande. Det är mycket dålig sed att komma, sedan mötet kortare eller längre tid fortskridit. Likaledes må föreningen lägga vikt vid att dess medlemmar iakttaga ett städadt uppförande under mötets fortgång. Personer, som hviskande samtala med hvarandra eller på annat sätt störa mötet, ådagalägga stor brist på självfrespekt och icke mindre brist på aktning för de öfriga medlemmarna och för föreningen såsom ett helt. Den, som blifvit tillsatt att föredraga en deklamation eller att urätta något annat, söke efter bästa förmåga at punktligt och troget utföra det sålunda erhållna uppdraget. För den, som vill framåt i lifvet, duger det icke att halfhjärtadt ursäkta sig inför de svårigheter, som visserligen skola inställa sig. Oftast äro emellertid dessa svårigheter icke på långt när så farliga, som man kanske inbillar sig. Äfven böra medlemmarna ordentligt erlägga den bestämda månads- eller kvartalsafgiften. De här nämnda stycken kunna ju synas vara ganska obetydliga, men betraktar man dem närmare, ter sig saken annorlunda. Såsom man förhåller sig i små ting, så gör man nog också i det, som större är. "Den som är trogen i det minsta, han är ock trogen i mycket, och den som är orättfärdig i det minsta, han är ock orättfärdig i mycket", säger vår Frälsare. Slapphet och vårdslöshet i lifvets småting bevisar tillvaron af en betänklig brist hos människan.

För en ungdomsförening är det ock angeläget, att dess medlemmar städse söka umgänge med det bästa sällskap. Inom föreningen antagas alla vara mönstergilla, och inom densamma må endast sådant förekomma, som öfvar ett hälsosamt inflytande. Om man då utom föreningen är likgiltig med hänsyn till sitt sällskap, så kan mycket snart det goda, som man inom densamma erfarit, fördärfvas. Mer än vi i allmänhet tro, äro vi mottagliga för intryck af dem, med hvilka vi umgås: vi blifva dem snart lika. Detta gäller i all synnerhet om unga personer. Och emedan vår natur är syndig, mottaga vi fortare intryck af det onda. Så mycket nödvändigare är det att vara på sin vakt däremot och i stället söka förädlande sällskap. Förut antyddes något om att läsa goda böcker. För den sedliga karaktärens bildande och stärkande har sådan lektyr mycket stort värde. För kraftigt kan icke varnas för den osunda, sedligt förpestande litteratur, hvaraf det finnes en så stor uppsjö i världen. Bland det bästa på litteraturens område i antydt syfte torde lefnadsteckningar öfver verkligt stora män böra anses. Främst står Jesu lif, sådant det är tecknadt i de heliga evangelisternas oförlikneliga berättelser. Det gäller att bevara hjärtat, den sedliga karaktärens källa, rent. "Bevara ditt hjärta med all flit, ty däutaf går lifvet." "Saliga äro de renhjärtade, ty de skola se Gud."

Vårt mål är högt och stort: det gäller vår inre människas allsidiga utveckling i det goda till högsta möjliga grad af fullkomlighet här i lifvet, så att vi blifva sanna människor. Men det yttersta målet är vår

slutliga fullkomliga härliggörelse hos Gud i himmelen. Det oändligt sköna och saliga i detta mål kan vår tanke icke fatta här, men när vi med förklaradt öga få skåda detsamma, skola vi förvånas öfver att vår sträfvan efter dess vinannde var så ytterst svag. Och det skall blifva oss ett evigt tacksägelseämne, att vi af Guds barmhärtighet ändock hunno fram.

Gud välsigne våra ungdomsföreningar! Må de städse besjälas af rätt nit om medlemmarnas sanna välfärd. Må de sträfva efter det goda, härliga målets uppnående.

N. J. W. Nelson.

Svensk-Amerikanska Bilder.

För Ungdomsvännen af *Ludvig.*

VI.

JAKOB ÄRLIG.

I.

Vid Schuylkill-flodens leende strand,
af blommor och grönt omgjuten
en boning låg, där kärlekens hand
för nöden aldrig var sluten.
Där bodde herr Ärlig, en ättling god
af Delaware-svenskar, hans släktnamn stod
på vittrande vårdar i helgadt hof,
där svenskarna sjöngo en gång Guds lof.

Af samma börd var hans goda vif,
den husliga fru Susunna.
Ej flärden, ej gagnlöst tidsfördrif
ett ögonblick där fick stanna.
Och piltarna raska där växte opp
och väckte i älskande hjärtan hopp
om lättad börda i kommande dag,
om ålderdomsglädje i fulla drag.

Affärerna gingo raskt och godt
därinne i staden gamla,
men Ärlig ej sökte vinning blott
och lefde ej för att samla.
Sitt valspråk han lärt sig att rätt förstå:
"ditt bröd öfver vatten du låte gå,
och när du ej anar, det fås igen,"
så lofvar ju den, som är trofast än.

Och ofta, där nöden sökt sitt bo,
han stannat, och nöden flydde,
och lade sig bittra kval till ro
vid ordet, han enkelt tydde,
då glödde så frisk på hans kind den brand,
som lånar sitt lif från ett bättre land,
då jublade hjärtat så gladt, så fritt:
"o Herre, jag gaf, hvad som blott är ditt."

Och stundom ur gatans smuts han drog
en parfvel och honom sände
till hem, där man vård om pilten tog,
och, ryckt utur djupt elände,
han växte till yngling, flitig och glad,
och bröt sin väg, men glömde ej, hvad
herr Ärlig gjort för hans framtidsdag,
det gömts bland minnen af heligt slag.

En liten trashank en dag han såg
för domarens bord framskjutas,
reformanstalten för pilten låg
vidöppen, där skulle nog slutas

hans lefnadssaga. Han kastades ut
i världen, åt lasten en ny tribut,
och nu skulle krossas af lagens arm
ett barn, som ej slutits till moders barm.

Hvad Ärlig såg i den lilles blick,
det kanske jag blott kan ana,
men fram för domarens bord han gick,
han kände en röst sig mana.
Och Wilhelm blef lämnad i Ärligs vård
och räddad, fast kampen ibland var hård.
Med hjälpen från Ärlig han framgång vann,
och blef långt i väster en ärad man.

Och fartyg än gick och fartyg kom,
och Ärlig så nöjd sig kände,
men öfver landet där låg en dom,
och söder mot nord sig vände.
Det ljungar, och mullrande åskor gå,
och bröder mot bröder rustade stå,
så följer ett hemskt, ett ödande krig,
och örnarna skria på blodig stig.

II.

Där steg en bön, så fosterländsk och varm,
ur ädelt hjärta, ur en trofast barm,
till Gud, som ännu leder folkens öden.
De unga söner hörde faderns ord,
de lärt att älska sina fäders jord,
för den de villigt kunde möta döden.

En slaf, som flyktat ifrån grymma band,
de funnit blödande vid flodens strand,
de ömt och kärleksfullt förbundit såren,
och nu i feberbrand på snöhvit bädd
i Ärligs hem han låg så skygg och rädd,
som om hans bödlar redan funnit spåren.

Det blef så tyst, se'n aftonbönen slöts,
ett sällsamt skimmer ifrån brasan göts
på allt därinne, på hvar upprätt panna.
Sist en af sönerna till ordet tog:
"Säg, fader, kunde det ej vara nog,
om två af oss hos er i hemmet stanna?

Låt två med statens trupper draga ut,
vi vilje se ett nesligt upprors slut,
vi vilja slafvarna ur band förlossa!"
I faderns själ en stund det mäktigt stred,
hans trogna maka sig i smärta vred,
sist sågs en eld i bådas ögon blossa.

"Guds röst det är, gån, trogne söner, gån,
ej blodig strid var edert lärospån,
men hjälteblod i edra ådror svallar.
En fläckad sköld ej fanns i Delaware
bland Sveas barn, och Gustaf Adolfs här
en här af hjältar än historien kallar.

Men hvilka gå och hvilka stanna kvar?"
De alla ropa: "Låt mig gå, min far!"
Och alla fyra mor och far omringa.
"O Jakob, Jakob, är det ock Guds röst,
att *alla* skola ryckas från vårt bröst,
vill han dem alla ut i striden tvinga?"

Så ropar modern, ack, hon kände väl,
hur svärdet gick igenom hennes själ,
och dock till sist hon lärde ödmjukt säga:
"Din vilje ske, o Gud, din vilje ske,
och lär mig tåligt på det offer se,
du en gång gaf att få all världen äga!"

Af köld och hunger stundom hären led,
och febersmitta sig i lägret spred,
och offren slungades i grafvar vida.
Men om en hvirfvel genom lägret lopp,
sprang mången döende från sängen opp
och spände åter svärdet vid sin sida.

Vid Gettysburg är segren stor, men dyr,
och döden rasande sin ilfärd styr
till blå och grå, i tusental de falla.
Där stupar tappert Ärligs siste son,
han hör ej mer de vilda hvirflars dån,
som segerfyllda öfver fälten skalla.

I Ärligs hem så föllo slag på slag,
och ännu mörkare blef lifvets dag,
när Ärligs namn ej mer på börsen gällde.
Allt kriget tagit, handeln nere låg,
hvar utsikt stängts, och nu han endast såg,
hur bleklagd nöd sig vid hans sida ställde.

Hans arma maka måste veta allt:
att lag, omutlig, honom nyss befallt
att tomhändt draga ifrån hemmet kära.
En vild förtviflan hennes hjärta slet, —
"och dig, som ständigt på Guds löften let,
har Gud förgätit att sin hjälp beskära?"

III.

Vid grinden till Jakobs boning
en skramlande kärra stannar.
Det gifves då ej förskoning,
han hör, hur körar'n förbannar
hvart dröjsmål, till fattighuset
det måste till sist då bära,
och hoppet ligger i gruset,
det hopp. som hans själ tycks nära.

Hur hastigt de grånat båda,
hur strida tårarna falla,
de bedjande kring sig skåda,
som ville de bjuda alla
de heliga minnen dröja
här kvar i hemmet det gamla
och aldrig hos dem sig röja,
där hän de mot grafven famla.

"Ditt bröd låt gå öfver vatten,
o Jakob, du ofta sade,
det kom ej igen i natten,
hvar är det, du undan lade
åt Gud, åt lidande likar?" —
"Min vän, mig bördan hjälp draga,
nog känner jag korsets spikar,
Gud gifvit, men han må taga."

En tycktes ej mera passa
därinne, den forne slafven.
Han log så glädtigt mot "massa",
som bringats till tiggarstafven
och sjöng: "Gud sina ej glömmer,
och brödet nog kommer åter,
en stund han sitt anlet' gömmer,
men snart han det lysa låter."

IV.

Där ute ett buller höres igen,
ett frustande spann där står.
"Hvem är ni, hvem söker ni här, min vän?"
Den bjudande stämman når
de gamle, de blicka mot öppen grind,
där fattighusköraren, morsk och trind,
förklarar. att Ärlig och skraltigt vif
som fattighushjon få ända sitt lif.

"Kör fracke! Dit komma de ej, så sant
jag lefver och Gud är god.
Förr gåfve jag hellre min sista slant
och förr jag utarmad stod,
än dessa, som left för att göra godt
och verkat med tanken på andra blott,
hos er skulle ända sin lefnadsdag
och drifvas af män utaf edert slag."

Så in genom öppnade dörr'n han flög,
de gamle i famnen tog,
men slafven så tyst ut ur rummet smög,
och ömsom han grät och log. —
"O kännen I icke den Wilhelm mer,
som blef som ett irrande barn af er
upptagen och vårdad af eder väl,
den Wilhelm, I räddat till kropp och själ?

Ert hem än är edert, se här det bref,
som därtill visst vittne bär.
Hvar skuld är betald, den affär ni dref
är eder, min maka kär
här kommer att slutas i eder famn,
hon längese'n lärt att vörda det namn,
som tusen välsignat i nödens tid,
Gud gifve er afton stillhet och frid!"

"O Wilhelm, o Wilhelm, för mycket är
det goda, du oss har gjort,
och brödet så rikligt du åter bär,
ack, aldrig jag tvifla bort!
Förlåt mig, o Jakob, du sådde rätt,
och skörden så härlig för ögat trädt,
och kära vi mist, och kära nu stå
hos oss, ack, Gud är så trofast ändå."

På knä föll nu Ärlig, de andra med,
där offrades lof och pris
till honom, som känner, hvad hjärtat led,
och delar, så god och vis,

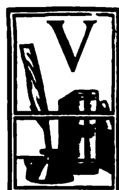

åt alla den lott, som till sist är bäst,
och negern därute höll jubelfest.
Han sjöng, så det rungade vida kring:
"Halleluja, Herren gör stora ting!"

ANDERS OLOF BERSELL.

Vår vän och f. d. medredaktör af UNGDOMSVÄNNEN, prof. i grekiska språket och litteraturen vid Augustana College, filosofie doktorn Anders Olof Bersell, insomnade lungt och stilla i dödens djupa sömn i sitt hem härstädes kl. 8 f. m. den 16 sistlidne december. Född i den historiskt välbekanta och minnesrika Mora församling i Dalarne, Sverige, den 16 maj 1853, hade han alltså vid sin död uppnått en ålder af 50 år och 7 månader. Han var son till en landtman, den fjärde i ordningen af fem syskon, af hvilka endast den äldsta systern öfverlefver honom.

Sin första skolundervisning erhöll dr Bersell i folkskolan i sin födelsebygd, och redan där lär han hafva börjat sina studier i främmande språk — dessa studier, i hvilka han var bestämd att senare blifva så framstående och af språkkännare högt vitsordad. Ända till sitt inträde i folkskolan hade han nämligen endast eller åtminstone nästan endast känt och brukat sitt egentliga modersmål, d. v. s. Moraspråket eller dalskan, och först i och med detta inträde började hans egentliga och närmare bekantskap med det andra modersmålet, nämligen svenskan, en bekantskap, som visserligen blef ju längre desto mera djup, omfattande och innerlig, men hvilken dock aldrig förmådde uandantränga hos honom kärleken till det första modersmålet, hvilket han aldrig upphörde att nyttja så i tal som skrift, när helst tillfälle därtill gafs.

DR A. O. BERSELL.

År 1868 genomgick Bersell ett skollärareseminarium och verkade sedan i fyra år såsom skollärare inom sin födelseort. Hans anlag för undervisnings- och uppfostringskallet, bestämdt att blifva området för hans egentliga lifsgärning, erhöll alltså en tidig väckelse och utveckling. Först vid 19 års ålder kom han i tillfälle att börja högre studier; men en gång påbörjade bedrefvos de med stor kraft och mycken framgång. Våren 1877 aflade han en hedrande studentexamen vid Uppsala högre allmänna läroverk, och sedan han därefter under ett års tid tjänat som privatlärare, dels hos generalkonsuln Tottie i Stockholm, dels hos bruksdisponenten Tamm i Västmanland, fortsatte han sina studier vid Uppsala universitet och aflade därstädes år 1879 theologico-philosophiæ kandidat-examen. Omedelbart därpå kallades han till lärare vid Evangeliska fosterlandsstiftelsens missionsskola vid Johannelund, nära Stockholm. Under sin därvaro erhöll han vintern 1880 från Amerika tvenne kallelser, den ena till att blifva lärare i grekiska språket och litteraturen vid Augustana College i Rock Island, Ill., den andra till en dylik lärarebefattning vid Gustavus Adolphus College i St. Peter, Minn. Den förstnämnda kallelsen antogs.

Den förnämsta anledningen därtill, att Bersell genom antagandet af nyssnämnda kallelse kom att lämna fäderneslandet, lär hafva varit den, att brist på medel gjorde det omöjligt för honom att fortsätta studierna i Sverige och där ingå i kyrkans tjänst, hvilket från början varit hans afsikt och åstundan. Han tillträdde sin verksamhet såsom professor vid Augustana College från och med höstterminens början 1880.

Utom sitt hufvudämne, grekiska språket och litteraturen, har dr Bersell en längre tid skött undervisningen i tyska samt under olika perioder och i vissa klasser äfven i filosofisk propädeutik, svenska, latin och kristendom, hvilket vittnar om mångsidigheten af hans kunskapsmått. Han var emellertid företrädesvis lingvist eller språkforskare och kunde yttra sig både i tal och skrift ej blott på sina tvenne, redan omnämnda modersmål och på engelska utan också på tyska och franska. Och hans kunskap i de gamla klassiska språken var högst omfattande och gedigen.

Som lärare var dr Bersell grundlig, driftig och framgångsfull; som vän och kamrat var han redlig, pålitlig och trofast. Och de förtjänster, han inlagt om det läroverks

utveckling och uppblomstring, som han i mer än 23 år troget tjänat, äro hvarken små eller lätt räknade.

Före sin afresa från fosterlandet ingick dr Bersell äktenskap med fröken Uma Bothilda Lagerlund från Uppsala. Deras äktenskap har varit lyckligt och blifvit välsignadt med många barn, nämligen 7 gossar och 5 flickor, alla ännu i lifvet. Att den efterlämnade makan och barnen djupt och innerligt sörja och sakna den hädangångne, är så mycket mindre att undra på, som han såsom make och familjefader var hängifven och trogen, huld och själfuppoffrande. Måtte han, som skaffar änkor rätt och är de faderlösas hjälpare, åtaga sig, trösta och hugsvala dem!

BARNDOMSHEMMET I MORA, DALARNE.

Den sjukdom, som nu ändat den hädankallades lif, tog sin början för tio år tillbaka i och med en blodstörtning, som då inträffade, och som blef signalen icke blott till långa och svåra kroppsliga lidanden utan ock till mången hård inre kamp och hjärtestrid. Han insåg ju och förstod snart nog efter den händelse, som redan omnämnts, att han helt plötsligt och oförmodadt blifvit förd därhän, att han ej kunde hafva särdeles lång tid på sig här på jorden. Och det var ju ej heller lätt för en så verksam man, som dr Bersell var, att försona sig med tanken på en så tidig skilsmässa från lifvet. Och utan tvifvel förekom honom denna snara skilsmässa ännu svårare, när helst hans tankar föllo på makan, som skulle lämnas ensam i jordelifvets vedermöda och strider, samt de oförsörjda och, hvad de flesta angår, ännu ouppfostrade barnen, som skulle blifva faderlösa. Genom Guds nåd gick han dock till slut segerrik utur dessa bittra själsstrider och kunde slutligen, nöjd och stilla, kasta alla sina omsorger på Herren, viss om att han i sin tid skulle sörja för hans kära efterlämnade. Sedan han uppnått denna sinnesfrid, var han stilla och redo att gå, när helst det skulle behaga Herren att kalla honom hädan. Och när dödsbudet kom, så skildes han hädan i frid.

Saliga äro de döda, som dö i Herren. Frid öfver den hädangångnes minne!

C. O. Gr.

HEMMET I ROCK ISLAND.

Sorgebetygelser, afgifna vid dr Bersells begrafning den 19 dec. 1903.

Från Augustana College och Teologiska Seminariums allmänna fakultet.

Länkarna brista allt fort och vänkedjan afkortas; så ock de personliga band, som enat oss å ömse håll om världshafvet; som kommit oss på denna sidan att förstå, hvad vi fått från den andra, och som i sin mån gifvit större värde åt vårt lif här. Med smärta måste vi äfven nu vid den senast hädangångne vännens och broderns bår erkänna detta. Men vi manas ock därvid att desto ömmare och omsorgsfullare vårda den vänskapens och broderlighetens heliga eld, som ännu brinner ibland oss. Göra vi det, skall minnet af de hädangångna alltid älskas i vår krets såsom en gång de lefvande själfva.

Men då det nu behagat Herren öfver lif och död och Fadern öfver allt hvad fader heter i himmel och på jord att från vänner och kamrater, från barn och maka, men ock från oro, bekymmer och lidande till evig ro och hvila hemkalla vår kollega, professorn och fil. doktorn Anders Olof Besell, så vilja vi, hans ämbetsbröder vid den lärdomsskola, åt hvilken han med ospard möda villigt offrat sina krafter vid detta allvarliga tillfälle till Guds pris och ära påminna oss om och gifva erkännande åt de betydelsefulla förtjänster, som den bortgångne genom erkänd lärdom, osviklig trohet och högt personligt värde i förening med enkel och oaffekterad kristlig tro alltid under en mer än tjugutreårig tjänstgöring inlagt om Augustana-synodens högre uppfostringsväsen.

Visserligen var doktor Bersell i främsta rummet lärare, men han var ej blott det, utan äfven en den mest trogne och tillgifne vän, som väl förstod att göra hvarje sammankommande värderikt och efterlängtadt. Hans hem var alltid fridsällt, och lyckligast var han i kretsen af de sina. Det är ock med den djupaste saknad och med det innerligaste deltagande, som vi nu måste se honom gå bort från oss och dem. Styrke och stödje Herren i sin nåd dessa efterlämnade, som djupare än andra måste känna smärtan af detta dödsbud.

Å samtliga fakulteters vägnar,

Kommitterade.

DR BERSELL I KLASSRUMMET.

Från studentkåren.

Det var med allmän bestörtning och sorg studentkåren mottog budskapet om professor och filosofie doktor A. O. Bersells frånfälle, ty, ehuru han länge varit underkastad mycket lidande och ofta varit nära grafvens brädd, kom dock just nu sorgebudskapet allt för hastigt och oväntadt.

I och med dr Bersells frånfälle har läroverket förlorat en grundligt utbildad lärare med omfattande klassiska kunskaper och vi därjämte en vän med djupt utpräglad kristlig karaktär. Under närmare ett fjärdedels sekel hade han vandrat ibland oss som ett kraftigt lefvande bevis på att fromhet och sann gudsfruktan ej äro oförenliga med lärdom och klassisk bildning. Därför skall också hans minne länge lefva vid Augustana och hans lif i vida kretsar visa sig fruktbärande, långt sedan stoftet multnat i grafven. Hvile han i frid!

Studentkåren beder få uttrycka sitt djupaste deltagande med hans efterlämnade familj. Herren är de sörjandes vän. Han borttorkar alla tårar och läker alla sår. Hoppet om ett saligt återseende bortom tid och graf förblifver.

Augustana College, Rock Island, Ill., den 19 dec. 1903.

Å studentkårens vägnar,

KOMMITTERADE.

Från Sions-församlingen.

Alldenstund det behagat vår käre himmelske Fader att hädankalla en af Sions-församlingens stiftare, professorn, fil. dr Anders Olof Bersell, hvilken i många år tjänstgjort som församlingens diakon och innehaft många andra förtroendeposter inom densamma och därvid, såväl som i sitt förhållande till församlingen för öfrigt, städse sökt hennes bästa, vilja vi såsom kyrkostyrelse, medvetna om den förlust, vår församling lidit genom hans bortgång, härmed gifva rättmätigt erkännande åt hans oegennyttiga arbete i församlingens tjänst och uttryck af innerligt deltagande med hans efterlämnade maka och barnen i deras djupa sorg, hvilken på sitt sätt är församlingens och vår, bedjande, att Han, som är änkors stöd och de faderlösas Fader, ville i nåd trösta, leda, hjälpa och hugsvala de sörjande och gifva dem och oss nåd att sätta vårt hopp till Herren.

Sions-församlingens i Rock Island

KYRKORÅD OCH "TRUSTEES".

BANBRYTAREN.

För Ungdomsvännen af *B. E. Bengtson.*

Där, i torparstugan låg, först han dagen såg:
där en moders vård han fick, där en faders bud han gick,
där i lugn och hopp gossen växte opp.

Med sin fader så han drog ut i mark och skog.
Alltid var han glad och blid, ty han ägde samvetsfrid,
ungdomshälsa varm och en kraftig arm.

Fåfängt dock var släp och slit, sparsamhet och flit,
ty det blef ej mycket af det, som åkern sparsamt gaf,
och hans drömda slott blef en hägring blott.

Så en dag farväl han tog af sitt hem och drog
hoppfull ut med svärmisk håg öfver vid Atlantervåg
att sin lycka här finna förr än där.

Och hans tro var god och stark, då på ödemark
han i motgång lång och hård, plöjde mark och byggde gård,
och hans blick mot skyn sökte mild Försyn.

Fast som järn, en trägen man, allt han öfvervann.
Faror, som med ändlöst hot drefvo honom bistert mot,
svunno innan kort som ett töcken bort.

Slätten där, som vildmark var, stora skördar bar.
Gårdar restes dag för dag, och där byggdes hjonelag.
Hemma var hans vän; var hon trogen än?

Som en lustgård vårens blom stod, då vännen kom.
Och han fick förnyadt mod, ty en ängel huld och god
honom vännen var i hans pröfnings-dar.

Flydde snabbt dock årens tåg, och med fridfull håg
stod han stark på lifvets höjd, med sig själf och nästan nöjd,
ty hans drömmars mått öfverfullt han fått.

Och hans åkrar, hvaruppå sädens vågor gå,
ligga uti ordnadt skick; knappt han skymtar med sin blick
sädeshafvets strand under himlens rand.

Men hans sommardag har flytt, och så hösten grytt.
Och han ser kring sig förnöjdt, hur den plöjda fåran röjt
väg för bättre tid efter sträfsam id.

Och i lönnars lätta sus nu från Herrens hus
blandas lofsångs harmoni, hvarest förr med hesa skri
uti skogens prakt ekat vildens jakt.

Och han ser på kullens krön tornursdomen skön
öfver lärdomsal, som låg länge drömd i siarns håg,
hvarest fädrens tro kan i ära bo.

Och ett folk i lugn här bor, som på Herren tror,
och som ifrån armods land vid en hafsomgjordad strand
till den nya bygd bragte Nordens dygd.

Glädjetår ur ögat ler, då han tacksam ser
på det goda, Herren gett, på det arf, som han beredt
Sveasonen god; hvilken skön klenod!

Hvad som än dig tager fatt, vårda denna skatt:
fädrens sed och fädrens tro, samvetsfrid och sinnesro,
eget hem och härd i vår nya värld.

ESAIAS TEGNÉR OCH SVENSKA AKADEMIEN.

Just då jag afslutat min uppsats om Svenska akademien i UNGDOMSVÄNNENS närmast föregående nummer, erhöll jag tidskriftens novembernummer, hvari jag fann en kort lefnadsteckning öfver Esaias Tegnér. Jag kom då på tanken att i en följande artikel något vidlyftigare afhandla hvad jag i ofvannämnda uppsats vidrörde blott i förbigående, nämligen Tegnérs förhållande till Svenska akademien och särskildt "straffsången" samt dess förhistoria.

I "Esaias Tegnérs efterlämnade skrifter", tredje bandet, förekommer först bland dikterna ett stycke, som har till öfverskrift "Religionen". Detta inlämnades år 1801 som täflingsskrift till Svenska akademien, men bar då titeln "öfver lifvets plågor och tröst". Som dikten röjde omognad, led af oklarhet samt dessutom ägde formella brister, blef den af akademien förbigången vid årets prisutdelning.

Sedan Tegnér i Göteborgs kungl. vetenskaps- och vitterhetssamhälle vunnit pris för sin 1802 insända "Elegi vid en broders död", försökte han åter nästföljande år sin lycka i Sv. akademien med dikten "Ungdomen", hvilken dock erhöll endast en enkel "mention". År 1804 tilldelade nyssnämnda Göteborgs-sällskap honom ännu ett pris, nämligen för dikten "Den vise", och uppmuntrad häraf uppträdde han året därpå täflande i Sv. akademien med tvenne stycken: "Kulturen" och "Ynglingens sotsäng eller lifvet och döden", men lyckades ej heller denna gång eröfra det eftersträfvade priset. I akademiens protokoll heter det, att "Kulturen" hade plan, som likväl egentligen var geografisk och kronologisk, samt röjde en lycklig bildningsgåfva men oreda i tanken och flere fel i ämnets utförande. I "Ynglingens sotsäng" fann akademien "känsla och vackra tankar ehuru beledsagade af några fel". I den offentliga redogörelsen i tidningarna förklarades denna dikt "förråda lifiig känsla och flere utmärkta drag af snille" samt nämndes i första rummet bland dem, som erhöllo "mention". Samma utmärkelse tillföll i fjärde rummet "Kulturen".

Allt annat än belåten med detta njugga erkännande från akademiens sida skref nu Tegnér till en af sina vänner, David Aspelin, som uppmanat honom att ej låta motgångarna nedstämma sinnet, ett af kvickhet blixtrande skaldebref, nu kändt under namnet "straffsång öfver Svenska akademien". Som detta stycke ej är intaget i den vanliga nationalupplagan af "E. Tegnérs Samlade skrifter" och därför torde vara okändt för många, som annars äro väl bekanta med Tegnér, införa vi det oafkortadt här nedan.

I ett samtidigt skrifvet bref till A. C. af Kullberg anslår han en mera resignerad ton, ehuru det är lätt att här "läsa mellan raderna". Han säger om de båda täflingsdikterna: "Ingendera hade någon synnerlig förtjänst, och jag klagar icke öfver någon orättvisa. Poesi är icke min sak, märker jag, och tröstar mig lätt däröfver."

Hans ord i "straffsången": "Jag täflar ej mer", voro dock icke så allvarligt menade. Ty redan nästa år. 1806, var han ånyo bland de täflande, denna gång med ett ode, kalladt "Försonligheten". Akademien anmärkte "den poetiska anda, som, ehuru icke genom konsten fullkomnad, däruti röjer sig", och gaf stycket en "mention". Tegnér omarbetade det och sammandrog dess 25 strofer till 20 samt inlämnade det ånyo 1808, men ej heller då erhöll det mera än en "mention". Under sina mognare år omarbetade skalden dikten, förkortande den till 13 strofer, och intager den nu under namnet "Fridsröster" ett af de allra främsta rummen bland Tegnérs lärodikter.

År 1811 erhöll Tegnér ändtligen det pris, han dittills förgäfves sökt. Han var då redan en 29 års man, vice bibliotekarie och titulär professor. Att han det oaktadt ansåg sig böra söka den akademiska belöningen, visar, i hvilket anseende akademien vid denna tid stod hos både Tegnér själf och andra. Det var med sitt berömda skaldestycke "Svea", Tegnér denna gång täflade. Dikten tillerkändes högsta priset, dock ej utan motsägelse från vissa akademiens ledamöter. Så t. ex. ville Leopold gifva den endast mindre priset, och N. L. Sjöberg förklarade, att "den knappast kunde genomläsas af någon annan än dem, som därtill vore ex officio förbundna". Några årtionden senare skulle emellertid "Svea" allmänt aktas värd ej blott att *genomläsas* utan att *läras utantill.*

Detta var sista gången, Tegnér inlämnade någon dikt till täflan i Svenska akademien. År 1818 kallades han att intaga den efter J. G. Oxenstierna ledigvordna stolen i samma akademi och tog sitt inträde med ett glänsande tal öfver sin företrädare. Vi ha redan i vår föregående uppsats genom ett brefutdrag visat, hurusom Tegnér ansåg sitt inväljande i akademien såsom en stor utmärkelse för sig. Här följer nu ett annat utdrag ur bref till N. von Rosenstein, som lämnar samma vittnesbörd. "Den ära", skrifver han, "som vederfarits mig, skall väl synas mången oförtjänt, och mig själf i synnerhet förekommer den som sådan. Jag tänker i sanning för högt om konsten för att ej tänka ringa om mig själf. Men det vore likväl förställning, om jag ville dölja min glädje öfver hvad som skett. Att tillhöra samma lysande inrättning som Landshöfding Rosenstein är en heder, som väl skulle kunna fresta en bättre grundad stolthet än min. Tillåt mig därför att än en gång betyga min erkänsla, och värdes vara öfvertygad, att mitt hjärta, fullt af vördnad och tacksamhet, aldrig skall förgäta, hvem jag i synnerhet har att tacka för det ärofullaste utmärkande i min lefnad."

Detta må väl sägas vara en kontrast, som förslår, till innehållet i den ofvan omtalade "straffsång", hvilken nu följer.

"Nej, jag ej täflar mer. Du mig ej öfvertalar.
Jag stiger icke opp ur mina lugna dalar
att krypa, krökt och skygg, kring Nordens Helikon,
där ej de nio bo men blott de aderton.
Jag minns ännu den tid, då vördsam och förvånad
jag lagren grönska såg uti december månad
och hörde dessa namn, hvars loford Posten gör,
och hvars odödlighet är af det slag — som dör.
Jag tänkte så: man föds till många stora dater,
kanske jag får geni för 26 dukater.
Jag rimmar litet platt, — det slår mitt hopp ej ner,
man har prejudikat i Nordforss och Regnér.
Stor är de storas nåd. — Nu var beslutet taget,
och med Apollos hjälp det fördes ut i draget;
och jag i hoppet ren till pris för min talang
hör Lehnbergs prediksord och guldmedaljens klang.
Hvad hände? Dagen kom: Wallin, den vittra gossen,
strök till sig, glupande, mest hela penningtrossen,
och Kullberg, fattig man, beryktad i vår nord,
blef mätt af smulorna från rika mannens bord;
Tranér sög på ett ben; Valerius stod snopen,
och grämelsen var stor i hela rimmarhopen.

Min dom var sagd också. Med ett förbindligt *hut*
min vittra hundperson från skranket vistes ut.
Hvad återstår mig nu, se'n direktörn, Gud nå' mig,
stängt minnets portar till precis för näsan på mig?
Begär ej, att jag mer ännu en gång som förr
med tiggarstafven står utför de vittras dörr
och kväder med en röst, hvaraf en narr sig yfver,
till dess jag bönhörd blir och ändtlig får min styfver.
Nej, låt en Wallmark än med obestridlig rätt
för *Handen* priset få och ej för hufvudet,
och mången ann' poet, beundrad af de kloka,
uppå Horatii ben sin vattensoppa koka.
Jag striden öfverger. I egen hyddas famn
jag söker sällheten och söker ej ett namn.
Det sköna, dygden likt, vill hjärtats högre spänning,
vill dyrkas för sig själf, ej för en skådepenning,
och fritt som kärleken, som skogarnas koncert
det har ej mer behag, så snart det soldadt är.
Hvad retar dig en höjd, ack, af de små bestigen,
bebodd af fördomen, omgjordad af intrigen?
Har du en sann talang, en stor, o, då hur skönt
att ställa honom fram för världen obelönt!
Och, saknar du dess frö, hvarför med barnslig ifver
på hälleberget så, som dock ej skördar gifver?
Nej, långt från stridens sorl, från täflarenas tal
låt oss förutan harm bli stilla i vår dal
och föredra, till trots af smakens straffmandater,
naturens näktergal för hofvets sång-kastrater;
och, fast med omärkt hand, i tidens fåra strö
af skönhet eller gagn kanhända något frö,
en bar förtjänst klä opp, en skäggig fördom raka
och sist en vacker dag med lugn gå ner och smaka
på Elyséns supé, på Lethes gudavin,
se'n doktorn har gjort slut på lifvets brunnstermin."

Ett och annat uttryck i sången torde tarfva en förklaring, hvarför vi här vidfoga några anmärkningar.

Nordens Helikon, där ej de nio bo men blott de aderton. Helikon var enligt den grekiska gudaläran namnet på ett berg i landskapet Beotien, där de nio muserna eller sångens gudinnor hade sin boning. De aderton är namnet på ledamöterna i Svenska akademien eller "Nordens Helikon".

Jag lagren grönska såg uti december månad. Svenska akademiens högtidsdag firas årligen den 20 december, då belöningar tilldelas insända täflingsskrifter, hvilka ansetts förtjäna sådana.

Hvars loford Posten gör. "Stockholms-posten", en tidning, som, då Tegnér skref detta stycke, redigerades af K. Lenngren — gift med den brömda skaldinnan Anna Maria Lenngren —, var under en tid akademiens organ.

Kanske jag fått geni för 26 dukater. Akademiens stora pris utgjordes vid denna tid af en skådepenning i guld till 26 dukaters värde.

Nordforss och Regnér. Den förre hade 1789 erhållit akademiens stora pris för en sång öfver grefve Baltzar Horn och erhöll äfven sedermera tvenne gånger (1810 och 1822) samma utmärkelse. Den senare vann äfven tre gånger pris i akademien, första gången (1788) stora priset för heroiden "Gustaf Vasa till Hemming Gadd", hvarom en af akademiens ledamöter, Rosenstein, skref: "Verserna äro så hårda, att de äfven skorra i mina prosaiska och oharmoniska öron . . . det väsentliga i en heroid saknas. . . ."

Lehnbergs prediksord. Magnus Lehnberg (biskop i Linköping, på sin tid Sveriges mest berömde vältalare) tillhörde det att såsom Svenska akademiens direktör år 1805 med några lämpliga ord öfverlämna de af akademien bestämda belöningarna åt pristagarna.

Wallin, den vittra gossen etc. Rörande de af Svenska akademien år 1805 utdelade prisen må följande upplysningar lämnas. *Wallin* erhöll det största antal belöningar, som någonsin där blifvit utdelade, nämligen stora priset för lärodikten "Uppfostraren" samt tvenne mindre pris för öfversättningar från Horatius och Virgilius. *Kullberg* vann andra priset "med samma heder som första" för poemet "Den husliga sällheten". *Tranér* hade inlämnat öfversättningar från Ovidii metamorfoser och erhöll akademiens andra pris. *Valerius*, som redan trenne gånger eröfrat pris (1800, 1803, 1804), torde äfven till 1805 års täfling inlämnat någon skrift, som ej blef belönad. Detta tyckes framgå af Tegnérs ord, ehuru vi ej annorstädes kunnat finna någon uppgift härom.

För Handen priset få etc. År 1804 täflade Wallmark med lärodikten "Handen", hvilken akademien tillerkände andra priset.

E. A. Z.

SYLVESTERKVÄLLEN.

För Ungdomsvännen af *Gustaf E—n.*

Såg du i väster purpurfärgen,
då solen gömde sig bakom bergen
för sista gången detta år?
Känslornas eld mitt hjärta brände,
då solen sista strålar sände
till år, som lägges snart på bår.
Hvad tiden dock är kort,
och åren ila bort.
Tidshjulet aldrig
det stannar af,
mot död och graf
det rullar fram på lifvets haf!

Stjärnorna från den mörkblå pällen
tindra så skönt sylvesterkvällen,
från fjärran världar hälsa de.
I svunnen tid och nu de, lika
facklor i skyn, med makt predika
om vår och deras Skapare.
Den Gud, som stjärnor satt,
facklor i dunkel natt,
fäderna ledde,
och leder än
på vandringen,
han är den store Konungen.

Det år, som nu har gått tilländа
med sista andedragen, sända
hän uti rymden mörk och kall,
leder oss in i minnets salar,
om ära, glans och makt det talar,
men ock om svek och synd och fall.
Sorg året till oss bar,
men också glada dar,
ljus och mörker,
och fröjd och gråt
på lifvets stråt,
och oupphörligen: *framåt!*

Hvad det gaf, hvad det oss sände,
hvad våra hjärtan därvid kände,
i Herrens bok det tecknadt står.
Och nu sylvesterkvällens timma,
det flydda år: af ljus en strimma;
i dimma: tid, som förestår.
Herre, på ökenfärd,
i mörk och villsam värld,
låt mig ej mista
det blida ljus,
i tidens brus,
som leder hem till Faderns hus!

AMERIKANSKA FOLKLIFSBILDER FRÅN GATAN.

XII. "En af de vackraste."

Polisens moral är oftast blott ett uttryck för det sedliga tillståndet i det samhälle han tjänar. Att klaga på honom uträtar därför i allmänhet ganska litet. Mannen i den blå rocken och med stjärnan på bröstet är just sådan, man vill ha honom. Han är satt att bevaka stadens intressen, och hans ställning kn icke gärna vara annorlunda än stadens. På Cromwells tid ledde poliserna bönemötena; under Louis XIV intrigerade de om mätresser. I Amerika tillhöra de i det närmaste folkets vanliga bildningsnivå. Till poet måste man vara född, säges det, men detsamma lär ej vara fallet med polissysslan, ty den kan nästan hvem som helst bekläda, blott man har vanligt sundt förstånd i förening med en försvarlig grad af styrka, mod och rådighet, — ej råhet, ty därmed kommer man icke ens som polis så synnerligen långt. Revolvern och klubban får han ej ta till utan i högsta nödfall. Likväl sägas dessa "symboler" användas ganska ofta, och alltför ofta på allt annat än symboliskt sätt.

Polisens uppgift är dock ej den lättaste. Han måste stå eller rättare gå på sin post i alla slags väder, och han får ej se illa ut för det. Han måste vara redo att i trots af fara för lif och välfärd gå dit han blir sänd, då det är fråga om illgärningsmannens häktande. Han måste helt enkelt göra sin plikt och detta äfven, då han blir missförstådd af massan. Hans erfarenhet måste därför blifva ganska rik och så äfven hans människokännedom.

I allmänhet är det irländare, tyskar och svenskar, som utgöra Amerikas poliskår, och högst sällan har man grundad anledning att utan vidare beklaga sig öfver densamma. Och hvad skulle det väl blifva af oss i de större städerna, om vi ej hade polismakten där?

Polisens kall är ett af dessa, som ej upphöra. Han kan vara trygg mot alla arbetsinställelser, blott han sköter sin plikt.

BARONESSANS SISTA NYÅRSBAL, ELLER MINNET AF EN SÅNG.

För Ungdomsvännen af *F. J. Johnson*.

Det var nyårsafton. Gatorna i den stora staden voro nästan folktomma. Hvem ville vara ute i sådant väder? Snön yrde, och vinden spelade sina vilda men vemodsfulla melodier på telegraftrådar, skorstenar och andra passande föremål. Gaslamporna stridde emot, så godt de kunde, och spredo ett matt flämtande sken öfver de med fotsdjup snö betäckta gatorna.

I en af stadens utkanter vandrade en gammal, i trasor inhöljd gubbe mödosamt framåt. Vinden slet obarmhärtigt i den lappade rocken, och det var med den största ansträngning, som den gamle kunde hålla sig uppe. Då och då stannade han för att hvila ut, men ack, det var litet lönt i den rasande stormen! Hvarför skulle den gamle bräcklige gubben vara ute denna kalla ruskiga kväll? Ja hvarför! Hvarför är det så många, som irra omkring på de stora städernas gator, äfven då stormen ryter och snön piskar dem i ansiktet? Var du tacksam, att du icke är en af dessa olyckliga, som irra omkring utan hem och vänner, utan mat och ordentliga kläder. "De äro själfva skulden till sitt elände", säger du. Ja, i många fall, men vi skola ej diskutera den frågan nu. — — Den gamles steg synes blifva allt mattare. Nu kommer en häftig vindby. Den stackars gubben kastas till marken. Skall han månne kunna resa sig igen? Finnes ingen barmhärtig människa i närheten, som kan hjälpa honom och gifva honom skydd, åtminstone under natten? Tyst! Ljudet af bjällror höres. Månne icke någon släde kommer den här vägen. Nej,

bjällrorna ljuda allt mattare, och åter höres intet utom vindens dån och en hunds ömkliga tjut. Men se, den gamle har åter rest sig, har åter börjat sin vandring. Hvart ämnar han sig? Ack, han kan icke hålla ut så särdeles länge! Åter höres bjällerklang. En släde skymtar förbi vandraren, men såg någon honom? Jo, den yra ungdomsskaran i släden såg honom nog, såg honom falla, just då de körde förbi. "En fyllhund", utropade de och skrattade lättsinnigt åt den gamles fall. Föll han igen? Ja, men åter reser han sig; åter tager han några mödosamma, släpande steg, men nu förmår han icke mera. Han stöder sig emot trappan till ett stort hus för att hämta andan. Låtom oss titta in, medan den arme står därute i snön, skälfvande af köld. Ack, om vi kunde taga honom med in!

* * *

Åh, så ljust det var där inne i den stora salen! Midt på golfvet stod en stor vacker gran, i hvilken hundradetals ljus tindrade. Öfverallt idel ljus. Hit nådde icke stormen, icke nöden. Allt var ljus och glädje. Dansmusikens sprittande toner ljödo genom det vackert smyckade rummet, och par efter par af elegant klädda unga män och kvinnor svängde lustigt om på det polerade golfvet. Det var nyårsfest hos fru Liljestam, ägarinnan till detta ståtliga hus. Fru L., eller baronessan L., som hon också kallades, hade varit änka i fyra år. Hennes man, en rik slösare, hade fört ett utsväfvande lif, i synnerhet under de senare åren af sin lefnad, och den unga änkan följde i hans spår. Idel nöjen och förströelse från morgon till kväll. Hon tänkte blott på att njuta och skämta. Hon var lättsinnig denna tjuguåttaåriga änka. Det kunde man se äfven denna kväll. Hon dansade just nu med en blaserad, men elegant klädd löjtnant. Åh, var det hon, var det fru L., *den* vackra kvinnan! Ja, hon var vacker, mycket vacker. Underligt, att hon ej blifvit gift igen! Det var ej de unga eller medelålders herrarnas fel. De voro mycket efterhängsna, men hon skrattade åt dem allesammans. Hon skrattade åt alla och allt. Det var väl hoppet om ändring, som gjorde, att de "älskogskranke" herrarna, oaktadt hennes uppförande, så gärna vistades i hennes hus. — Musiken tystnade. De dansande behöfde hämta andan. Någon föreslog en sång för ombytes skull. En ung sopran från operan lofvade slutligen att tillmötesgå de närvarandes önskan och sjöng en aria af Rossini. Därefter kom en äldre herre, som icke deltagit i dansen, och ledde en liten flicka fram till pianot, i det han yttrade:

"Fröken Adele har lofvat att sjunga 'Fall, lätta snöflock, fall' för mig. Nu vill jag, att det skall vara tyst som i grafven." Adele var fru Liljestams enda barn, en flicka nära nio år gammal och, såsom sin mor, mycket vacker. Hon var utstyrd med all möjlig elegans och var en favorit bland sin mors många beundrare. Hon hade varit borta på besök emellan jul och nyår och hade under dessa dagar lärt den lilla vackra visan. Det ryckte till i hennes mors ansikte, då dottern leddes fram och hon hörde den sista anmärkningen.

"Hvem har lärt henne *den* visan?" tänkte hon. Adele började sjunga den enkla, vemodsfulla melodien. Balgästerna blefvo tysta. Hvilken förunderlig makt hafva icke en, bleknade baronessan och sjönk ned i en soffa. Hon sinnigaste publik! Då de första tonerna ljödo genom saen, bleknade baronessan och sjönk ned i en soffa. Hon glömde ljusen, dansen och allt. Hon sänkte hufvudet mot den ena handen och försjönk i tankar. Af dessa fördes hon tillbaka till sina barndomsdagar. Hon satt i sin faders knä och lyssnade till hans sånger och sagor. Hennes moder dog, då hon blott var två år, så att henne mindes hon icke. — Huru ofta hade icke hennes fader sjungit den lilla visa, som hennes dotter nu sjöng, och huru förtjust hade hon icke varit, när han lyft upp henne på sitt knä och sagt: "Nu skall jag sjunga den *vackra* visan för dig, min lilla Majken!" Och huru ofta satt hon icke och lekte med hans gamla silfverkedja, som gått i arf i hans släkt under flera generationer, och lyssnade till de sagor, han hade att förtälja om denna kedja! Ja, huru ofta hade hon icke, sedan hon blifvit äldre, lyssnat till dessa kära sånger och sagor, under det att den muntra brasan sprakade i spisen, eller då den höll på att dö ut och hon tyckte sig se små fantastiska gättar och troll i de slocknande glöden! Och så hade *hon* lärt sig sjunga dessa visor, och då var det hennes far, som lyssnade. "Sjung min vackra visa", bad han då alltid, "den tycker jag bäst om, ty den sjöng din mor den kvällen, när hon skänkte mig sitt hjärta." — Så kom den rike, förnäme och vackre baron Liljestam till den gård, under hvilken hennes fader tjänade såsom soldat. De träffades af en händelse. Hennes fader hade på morgonen begifvit sig bort för att tjäna sitt fosterland och lämnat henne i sin fasters vård, hvilken dock brydde sig föga om henne, den 17-åriga flickan. Baronen blef genast "kär" i henne, och hon — ja, hon ansåg honom nästan som en af sagornas prinsar. Han var ju så glad, så vacker, så rik, *mycket rik*. Huru glad blef hon icke, då han lofvade att hvarje dag ro ut med henne på den vackra insjön! Så började han tala om giftermål. Han målade framtiden i de allra ljusaste färger. De skulle resa långt bort, se hela världen, njuta af allt det härliga, som fanns där borta i främmande länder. Och — en vacker juliafton öfvertalade han sin "prinsessa", som han kallade henne, att följa honom och blifva hans brud. Nog stack det till litet i det sjuttonåriga hjärtat, när hon steg upp i den granna vagnen, men baronen "hade ju skrifvit till hennes far, att de snart skulle återvända." Hvilken förtjusande resa var det icke, och huru härligt var ej lifvet i södern! De första veckorna och månaderna tänkte hon ofta på sin far, grät ofta och längtade ofta tillbaka till den lilla stugan, men då var ju "prinsen" alltid färdig att trösta henne och visa henne någonting, som förtjuste och förströdde henne. Hon bedårades allt mer och mer, tills hon slutligen blef en lättsinnig världsdam. Hvilket utsväfvande lif förde icke hennes man! Och så hemskt det var den natten, då han blef dödad i duellen och förd hem som lik! Men icke ens den händelsen inverkade mycket på henne. Hon hade lärt sig att älska salongslifvet och var förmögen nog att fortsätta det, äfven efter mannens död. Så fick hon det där infallet att återvända till sitt hemland, icke för att uppsöka sin gamle far, men för att njuta af det lysande sällskapslifvet. Hennes far var ju för resten icke där. Ryktesvis hade hon fått veta, att han lämnat sitt fosterland, kanske för att uppsöka henne, sin förlorade dotter. — Allt detta trädde framför hennes själs öga, medan Adele sjöng den lilla, af hennes far så omtyckta visan. Hon väcktes ur sin drömvärld af ett lätt slag på skuldran. Den unge, stilige doktor K. stod framför henne.

"Är frun illamående?" hviskade han.

"Nej", svarade hon långsamt, "men låtom oss gå ut och hämta litet frisk luft."

Hon bjöd doktorn sin arm, och under de lifliga applåder, som följde på Adeles sång, spatserade paret ur salen och ut i korridoren.

* * *

Därute, i den kalla isande natten, stod den arme vandraren och stödde sig emot stentrappan. Han darrade af köld, men ännu mer af hunger. Han nedsjönk på trappan och slöt ögonen. Så satt han några minuter. Plötsligt gick liksom en elektrisk ström genom hans aftärda gestalt. Han öppnade på ögonen och lyfte på hufvudet. Hans öron hade uppfångat de brutna ljuden af "Fall, lätta snöflock,

fall". Mycket kunde han icke höra, ty fönsterluckorna voro stängda, och den obarmhärtiga blåsten for fram med väldigt dån. Himmelen hade dock klarnat, och månen sände sina kalla strålar till jordens skumma dalar. Den gamle lyssnade till de otydliga tonerna, och tår efter tår glänste på hans bleka, magra kinder och föllo sedan ned på den trasiga rocken, där de fröso till små ispärlor. Han försökte att resa sig, men segnade ned och tillslöt åter ögonen. Därinne ljöd ännu sången.

* * *

Den ukge läkaren och "hans dam" stodo i korridoren.

"Ni är så blek, hvad fattas er?"

"Åh, det är ingenting farligt. Jag dansade väl litet för häftigt. Öppna dörren och låtom oss se, om det snöar ännu! Det skulle kännas så svalkande att få litet frisk luft."

"Akta er för den kalla vinden, min söta fru!" Doktorn öppnade dörren.

"Hvad är det?" utropade han och pekade på en svart massa, som låg på trappan.

"Ack, det är en människa, tror jag, ja, en människa!" flämtade frun.

"Förmodligen en af dessa krogkunder, som lagt sig att sofva ruset af sig. Sådana kräk borde få ligga och frysa ihjäl!" Och doktorn gick ut och ruskade på den olycklige.

"Vakna, din drummel, hvad har du här att göra?"

Flera af gästerna hade kommit ut i korridoren, då de hört doktorns omilda stämma.

"Kom och hjälp mig, så dra vi in kräket i korridoren! Han måtte väl aldrig ha frusit ihjäl heller", ljöd doktorns röst. Och de elegant klädda balgästerna drogo in trasbyltet med det bleka ansiktet, på hvars kinder tårarna frusit till is.

Damerna ryste. Ingen talade. Läkaren vek undan det, som en gång varit en rock, för att lyssna till hjärtats slag. Då blottades en gammal silfverkedja. Fru L. stod helt nära den liflöse, ty lifvet hade verkligen flytt. En blick på kedjan, en annan på det bleka ansiktet — och hon, den firade världsdamen, sjönk ned på golfvet bredvid den oväntade gästen....

Det ena ljuset efter det andra släcktes i den stora salen. Den ena gästen efter den andra aflägsnade sig, tyst, obemärkt och stilla. Musikanterna lade in sina instrumenter. Det var slut på dansen, slut på glädjen, slut på kurtisen.

Därinne, på den dyrbara soffan i gästrummet, låg den i trasor inhöljde vandraren, omsluten af ett par fylliga, i siden draperade armar, och häftiga snyftningar blandade sig med vinterstormens vilda klagan därute. Ett klämtslag ljöd genom natten, så åter ett, och åter ett. Tornuret i domkyrkan slog tolf. Det gamla årets sista minuter hade kommit. Tyst! Någon talar.

"Fader, vid ditt kallnade stoft lofvar jag att, med Guds hjälp, efter detta föra ett annat, ett *bättre* lif!"

Hon höll ord.

* * *

Det var åter nyårsafton, 15 år senare. Det snöade äfven nu, men flingorna föllo så sakta, så sakta, och det låg liksom en stilla frid öfver det vintriga landskapet. En släde närmade sig kyrkogårdsporten. Hvem hade väl ärende till denna plats midt i natten? Nu stannar släden, och en ung kvinna, åtföljd af en kraftigt byggd man, stiga ur och träda in i de dödas stad. Kvinnan ser sig omkring några ögonblick, går några steg vidare och säger sakta: "Här, här äro mammas och morfars grafvar." Hon böjer sig ned och lägger en krans på hvardera grafven, en krans af friska, doftande blommor, hvilka snart skola dö under det hvita täcket, ty flingorna falla så sakta, så sakta, men oafbrutet. Kvinnan reser sig åter, och nu darrar en svag, men melodisk stämma genom den stilla natten: "Fall, lätta snöflock, fall." Några tårar falla äfven på kransarna. Den sista tonen dör bort, mannen och kvinnan skynda till släden, och i detsamma höres fran staden de tolf klämtslagen, som påminna jordens barn om att de äro ett år närmare tidens gräns.

LÖFVETS SAGA.

För Ungdomsvännen af Carl J. Silfversten.

Bakom kullarna re'n
hon nu gömde sitt sken
dagens drottning, hon synes ej mer.
Och en isande vind,
som strör purpur på kind,
för de vissnade löfven hit ner.

Och jag lyssnar och hör,
hur en suck den medför
ifrån skogen, som mister sin skrud.
Jag hör fläktarnas lek
mellan al, mellan ek,
jag hör löfvens prasslande ljud.

Till en saga så kort,
som höll på att dö bort,
bland de döendes suckar jag lyss.
Det var ekträdets blad,
som sin lifssaga kvad,
där från grenen det fallit helt nyss.

När en majmorgon klar
uppå fästet hon var,
just den sol, som nu gömde sitt sken,
se, då sprang jag ur knopp
på en gren högt i topp,
där af tusen jag också var en.

Men åt grenen jag gaf
all min must och min saf,
och den reste sig högt mot det blå;
och jag susade nöjd
där mot himmelens höjd,
ty af sorgen jag stördes ej då.

Och i sommaren varm,
när du kom, trött och arm,
då visst fann i min skugga du frid.
Och när jägarens lod
sökte oskyldigt blod,
se, hans byte jag gömde därvid.

Men på sommarn kom höst
med min lifsgåta löst,
och jag bleknade dag efter dag.
Och min röst var så matt
i den höstliga natt,
då jag slog några domnande slag.

Och så kom där en fläkt,
och min arm den var bräckt,
ned till marken jag föll för att dö.
Allt hvad jorden mig ger,
är en graf, och ej mer;
då ett täcke jag får utaf snö.

Men hvad mer, om jag dör
och förgängelsen rör
vid mitt stoft—jag dock lefvat en gång.
Jag har fyllt lifvets kraf,
då för andra jag gaf
gladt mig själf, gaf min saga, min sång.

JUL I KINA.

Uinch'eng, julaftonen 1902.

Vi hafva nu afslutat julfirandet i Uinch'eng — åtminstone hvad de rent yttre anordningarna beträffa. Därför önskar jag att för tidskriftens läsare i all enkelhet berätta, huru vi haft det på svenska missionens i Kina hufvudstation. Då det ej är julklapparna, julgranen, julljusen, julottan o. s. v., som är det hufvudsakliga i ett sant julfirande, utan Guds gåfva, Jesus Kristus, så går det att fira jul äfven i Kina.

"Huru ter sig månne julen i Kina?" hör jag någon fråga. Jag skulle vilja svara: "Ungefär lika som julen hemma i Sverige." Här saknades hvarken julträd, julklappar, julljus eller julotta, och framför allt saknades ej det viktigaste — Jesus Kristus.

Vårt julträd bestod af ett par cypresser, hopbundna, så att de till formen liknade en af våra granar. Karameller, prydnader o. d. hade vi själfva gjort, och snart stod vårt lilla julträd smyckadt uti vårt höga "ting-fang" (ett större förmak). Mot aftonen afstannade julstöket. Högtidskläderna togos på — det bästa, man hade, måste naturligtvis fram i afton. Snart äro alla samlade i den rymliga salen, granen strålar, kaffebrickan står så inbjudande på bordet, — allt vittnar om glädje. Ej beskuggad af hedendomens mörker står vår station i festskrud denna härliga julafton. — Det är verkligen jul!

Under eftermiddagens lopp hade en hel skara kineser från aflägsnare trakter samlats på stationen för att följande morgon kunna vara med om den tidiga julottan. Efter gammal sed skulle de också vara med, när granen tändes, och detta år fick ej utgöra något undantag. En af våra kinesiska gossar slog några duktiga slag på samlingsklockan, och inom en stund såg man kineser och utlänningar, små och stora — i sanning en brokig skara — inne i den af ljus strålande salen. Därefter uppstämdes en julsång på kinesiska, som sjöngs af hjärtans lust liksom andra sånger, hvilka kineserna kände till.

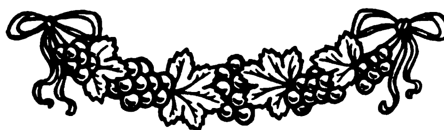
Sedan våra kinesiska bröder en stund lämnat rummet, tillbringade vi missionärer återstoden af aftonen kring granen, julklapparna och julbordet, som den snälla fru Hahne hade beredt åt oss. Vi fingo denna afton rikligen erfara, att julfridens välsignelse ej är begränsad till kristendomens länder utan sträcker sig äfven till "Sinims land".

Tidigt på juldagsmorgonen samlades vi till julotta i kapellet. "Julotta?" frågar någon. Ja, en verklig julotta. Kl. ½7 ljöd klockan ute på gården. Framför de stora dörrarna till kapellet stodo trenne större kinesiska lyktor, och inuti kapellet framför talarstolen, stodo två stora bord, fullsatta med ljus. På ena tvärväggen såg man tre större transparanger. Den största i midten föreställde ett berglandskap i nattetid med månsken. Särskildt framträdande voro stallet, stjärnan och staden Betlehem i bakgrunden. På hvardera sidan om denna transparang hängde två mindre, som i stora röda kinesiska skriftecken buro änglarnas fridsbudskap: "tien shang iong kuang kuei chen shen; ti hsia ping-an ren meng en" ("ära vare den sanne Anden i höjden, på jorden frid, människorna nåd"). Den högtidsfirande skaran uppstämde gemensamt på kinesiska julpsalmen: "Var hälsad, sköna morgonstund." Därefter talade missionärerna Blom, Sandberg och Hahne en liten stund hvardera. Den stämningsfulla julottan afslutades med en liten anspråkslös fest, i det att de församlade bjödos på nötter, oljekakor o. s. v. När hvar och en förset[t] sig, var bordet alldeles renskrapadt. En del af kineserna stannade hos oss hela juldagen till aftonen, då jag med en laterna magica förevisade bilder, hvilka missionär Blom förklarade.

Kineserna hålla mycket på sina religionsfester. Så är också fallet med dem, som lärt sig att se det falska och vidskepliga i afguderiet. De älska och hålla på den kristna lärans högtider. De kristna kineserna motse därför med längtan julhögtidens ankomst. Noga taga de reda på "Je-su seng rih-tsi" (Jesu födelsedag) och bereda sig att tillsammans med andra kristna vara närvarande på stationen. Somliga ha långa vägar att färdas, och deras julresa sker ofta med ganska stora uppoffringar.

Må Herren i sin nåd förbarma sig öfver detta väldiga folk, kineserna, och göra dem till sina tjänare! Han förmår det.

O. Beinhoff.

KLOCKEKLANG.

För Ungdomsvännen af *Felix Vivo*.

Det var i midten af maj månad, bladen hade nyss slagit ut, och gräset syntes grönare och vackrare än eljest. Den gamla, landtliga kyrkan stod så hög och allvarsam, men på samma gång så vänligt inbjudande på kullen strax invid den lilla täcka insjön, som kransades med ung löfskog, hvilken nu stod i sin vackraste fägring. Solen sken ned från den klara himlen och speglade sina strålar i den glittrande vattenytan. Fåglarna sjöngo sina sköna melodier, med ett ord, det var en dag, som ovillkorligen måste komma människorna att blicka upp från gruset, upp till alla goda gåfvors gifvare.

Tvärs öfver den lilla insjön såg man en treflig byggnad, rödmålad och med hvita knutar samt omskuggad af gamla lindar. Det var församlingens fattiggård. I den väl vårdade fattiggården rörde sig några af dem, som här på sin ålders dag fått en fristad, och på trappan satt en gammal gumma och syntes se ut åt sjön, men det gjorde hon inte, ty hon var blind, det hade hon varit sedan hon var 76 år, och nu var hon 84, men hon satt ändå med ansiktet vändt mot sjön, ty hon visste, att där bortom de glittrande vågorna låg kyrkan, och den älskade hon och i synnerhet att höra kyrkoklockorna. Hvem var då denna ålderstigna människa? Ja, om man kallade henne det namn, hon hade i kyrkoboken, visste nog icke många, hvem man menade, men om man sade "mormor i fattiggarden", då visste hela socknen, hvem man talade om.

Hvad tänkte hon på, denna gamla åttioåring? Jo, hon tänkte på den gamla kyrkan och på de kära kyrkoklockor-

na. Hon hade under hela sitt långa lif aldrig varit utom socknens gränser, och därför kom ock hela hennes lif att röra sig inom en trång krets, uti hvilken kyrkan utgjorde medelpunkten. Hon tyckte, att de gamla, kära kyrkoklockorna alltid med sina toner höjt andakten och högtidligheten vid alla stora stunder i hennes lif, och därför hade deras klang blifvit henne så kär. Hon tänkte på hur hon som femtonårig hade med sina konfirmationskamrater böjt knä vid altarrunden och där lofvat sin Frälsare dyra löften, och då hade kyrkoklockornas ljud klingat ut öfver sjön och ljudit så förhoppningsfulla. Hon mindes, hur hon några år därefter, då hon själf stod i lifvets sommar, en vacker midsommardag strax efter gudstjänstens slut, hade som brud vandrat upp den stora gången och där framme vid altaret lofvat sin make löften, äfven de heliga och dyra. Den dagen hade klockorna ljudit vackrare, än hon någonsin hört, vare sig förr eller senare. Huru många år hade hon ej sedan med sin make och sina barn vandrat upp till kyrkan om söndagarna, och alltid hade klockorna klingat henne till mötes med sin välkomsthälsning. Så en dag måste hon vandra ensam på granrisad stig på kyrkogården och se sin make sänkas ned i jordens tysta sköte, och äfven då ljödo klockorna, men den gången ljödo deras toner så vemodiga, men på samma gång var det något tröstande för henne att höra dem ljuda äfven då. Hur otaliga gånger hade hon ej sedan på sin ålderdom, stödd på den gamla ekstafven, vandrat upp till kyrkan och gladt sig åt klockeklangen!

Så blef gamla mormor sjuk och måste ligga till sängs, och en dag, det var en fredag, blef det klart för alla, att kyrkoklockorna snart skulle ljuda öfver hennes bår. Man sände bud efter kyrkoherden, som kom och talade tröstens ord till den gamla om den sällhet, som väntade henne på andra sidan grafven. Ändock såg han, att hon hade något, hon ville säga, men kanske icke vågade. Han bad henne öppet tala om, ifall något tyngde hennes hjärta, eller om något ännu band hennes sinne vid jorden. Hon låg tyst en stund och sade sedan med darrande röst: "jag vill inte dö just nu."

Kyrkoherden studsade till. Det var honom ofattligt, hur en 80-åring, som var ensam och utfattig i världen, kunde hysa sådana tankar. Sin man hade hon ju mistat, sina barn likaledes, och barnbarnen frågade icke efter henne, och nu var hon ju blind och på fattighuset. Icke kunde världen ha något lockande för henne?

"Hvarför det då?" frågade kyrkoherden omsider.

Gumman låg tyst en stund, och så till slut kom svaret sakta, nästan förläget.

"Jag vill så gärna höra kyrkoklockorna en gång till."

Nu ljusnade kyrkoherdens ansikte, och han började tala med henne, hurusom hon snart skulle få deltaga i änglamusik, som aldrig upphör, och som vida öfvergår alla världens kyrkoklockors ljud.

Den gamla lät sig nöja med detta, och kyrkoherden gick, sedan han öfver henne läst Herrens frid och välsignelse. Man undrade mycket, om den gamlas önskan skulle uppfyllas, och hon skulle få lefva till söndagen och höra kyrkoklockorna. På natten blef hon sämre, och lördags morgon blef det tydligt för alla, att hon aldrig skulle kunna lefva till söndagen. Efter middagen bad hon, att sängen skulle flyttas fram till fönstret, så att hon kunde se ut, hon hade alldeles glömt, att hon var blind. Man efterkom hennes begäran, och strax före klockan 4 syntes slutet komma allt närmare och närmare. Man hade rest henne upp mot kuddarna, och genom det öppnade fönstret strömmade den uppfriskande vårluften in i sjukrummet. De närvarande sutto tysta omkring sängen, då med ens kyrkoklockornas klara toner hördes hvälfva fram öfver sjön och rakt in i sjukrummet. Då klarnade den gamlas anlete, och för hvarje ljud af deras malmtungor, som nådde hennes öron, nickade hon med hufvudet, och när det sista ljudet förklingat, sänkte hon ned sin hässa för att aldrig resa den mer, under det ett barnsligt leende lade sig öfver de skrynkliga anletsdragen.

Det var helgemålsringningen från det gamla templet, som hade ljudit öfver bygden och påmint människorna om den frid, som världen icke kan gifva, samt på samma gång ringt in till evig sabbatshvila en af dem, om hvilka Mästaren själf sagt: "Saliga äro de i anden fattiga, ty dem hörer himmelriket till."

TILLFREDS.

När solen går upp på himmelen
och ser genom rutan in,
då hälsar hon mig så vänligt, men
jag suckar uti mitt sinn':
Ack, den som kunde dig följa få —
men jag vore väl ej tillfreds ändå,
ändå.

När stjärnorna tindra från fästet ner
i kvällningens ljufva ro,
det händer, jag sitter och mot dem ser
så trånande i mitt bo:
Ack, kunde jag blott till eder nå —
men jag vore väl ej tillfreds ändå,
ändå.

Men hade jag guld i öfverflöd,
och vore jag millionär,
då skulle jag lindra andras nöd
och mätta mitt eget begär:
Då funnes ju intet att eftertrå —
åh, jag vore visst ej tillfreds ändå,
ändå.

Dock tänk, om en harpa hade jag
med den ljufvaste klang uti,
och jag kunde tvinga den till behag
och den renaste harmoni!
Då skulle jag jämt min harpa slå —
fast nog vore jag ej tillfreds ändå,
ändå.

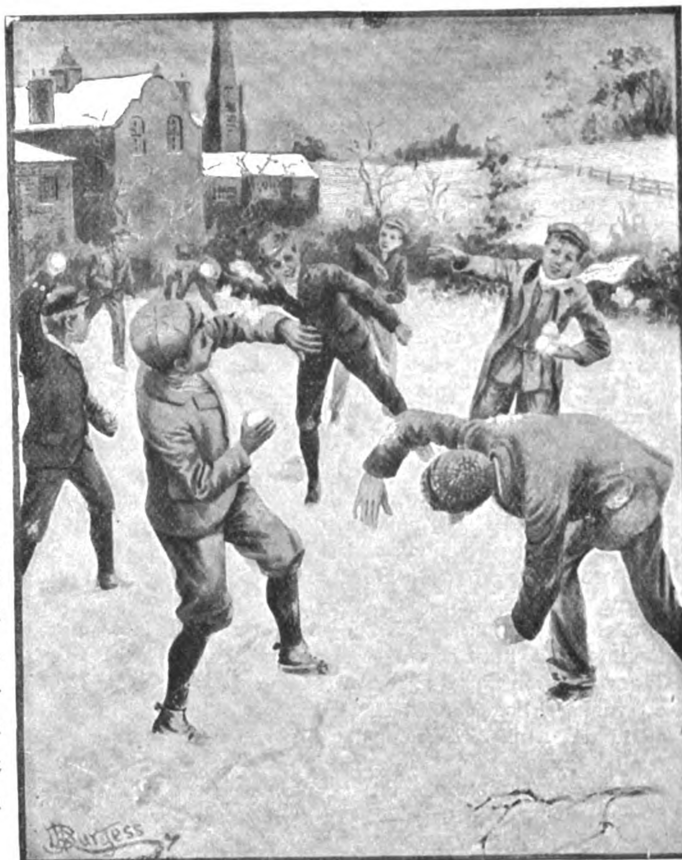
På jorden är det så mörkt och kallt
och ödsligt i hvarje hörn,
och djupa märken och sår bär allt
af hatets klösande örn.
O, hade jag annorstäds en vrå!
Nej, nej, jag vor' ej till freds ändå,
ändå.

Jag har en vän ofvan sol och sky
och vet, han tänker på mig.
Jag undrar ibland, när dagen skall gry,
då han låter mig in till sig.
Då skulle visst hjärtat af glädje slå,
tillfreds jag vore visst evigt då,
ja, då!

TEOFILUS.

SNÖBOLLSKRIG.

Det är bra, pojkar! Bara akta ögonen på hvarandra, och låten bli att krama in isbitar i snöbollen, ty då ären I förrädiska, om I gören det. Sådana falska snöbollar ta hårdt som sten. Men annars är det lifvadt att slåss med snöboll, och ingen frisk pojke låter gärna ett ypperligt tillfälle därtill gå sig ur händerna.

Men ute på isen gäller det att stå säkert. Bäst att spänna stålsko på fot. Det stärker nerverna, och det är ofantligt friskt att åka i kapp med de flygande flingorna. Det är nordisk lek. Så lekte ju vi, när vi voro unga, och vi skulle vilja göra det än, bara vi vågade och hade tid. Så, gossar, begagnen tillfället. Men låt gammalt folk vara i fred. De kanske ej tycka om att blandas i eder lek. Låt dem vara, antingen de äro klädda i silkeshattar eller ej. I allt öfrigt mån I gärna gå på. Det är så friskt och lustigt på isen och i den mjuka snön, ja, till och med i den yrande snön. Snöbollskrig är härligt, det är det mest oskadliga af alla krig; ja, än mer: det är nyttigt för hälsan och stärker lifsandarna. Y.

EN SKYMNINGSHISTORIA.

För Ungdomsvännen af *Therese Linder*.

Snön hade fallit i lätta flockar hela dagen, nu låg den som ett tjockt, glänsande täcke öfver boulevardens raka linie och tyngde på trädens aflöfvade grenar. Skymningen föll på och skenet från de elektriska ljusen och lyktorna skimrade och gnistrade mellan skuggorna.

Granna fullblodshästar kråmade sig framför lätta slädar, och glada skratt blandades med bjällrornas klang. Det var ej så ofta Bore bjöd Chicago på slädparti, de lyckliga, som kunde det, togo därför tillfället i akt. Innan morgonen kanske snön var försvunnen igen.

Framför ett ståtligt residens, där jättekastanjer stodo vakt, höll en släde, förspänd ett par eldiga bruna hästar, som otåligt skrapade i snön. Den livréklädda kuskens piska bragte dem till en stunds stillhet, de måste lära sig att vänta.

Ändtligen kommo några glada ungdomar ut och togo plats i släden, och i elegant traf, såsom det anstod väl dresserade djur, sträckte de bägge fullbloden ut öfver boulevardens snö bort mot parken, som låg i vinterskrud.

Då de försvunnit, lät en ung flicka, som stod vid ett fönster i huset midt emot på andra sidan boulevarden, den upplyfta gardinen falla, och med en suck vände hon sig in mot rummet.

"Allting är emot mig. Alla andra kunna roa sig. Där för Edith Hasting ut i sin nya släde efter racehästarna, som hennes far köpt åt henne, och jag, som passioneradt älskar hästar och snö, får hvarken äga det ena eller njuta af det andra. Hvarför skall doktorn förbjuda mig att gå ut just — nu? Ack, så vid misshumör det gör mig!" De stora blå ögonen fylldes med tårar, och underläppen darrade, medan den unga flickan med en otålig rörelse kastade sig ned i närmaste stol. Hon talade halft till sig själf, halft till den andra i rummet varande. Denna, en äldre dam, med graciösa rörelser och ett obeskrifligt vackert uttryck i sitt ansikte, gick fram till den unga flickan.

"Hvad var det du sade, Inez lilla?" frågade hon ömt och strök med handen öfver flickans ljusa hår. "Du känner dig väl ej sämre?"

"Ack nej, mamma! Jag är tvärtom riktigt kry, och det är bara pjunk af er allesammans att hålla mig innestängd en dag som denna, då alla andra äro ute och roa sig." Underläppen sköt ut, och den lilla foten, som stack fram under klädningen, gungade i raskt tempo upp och ned.

Inez fortsatte utan att ändra ställning: "Jag skulle vara nöjd med *en* fullblodshäst, som jag själf fick köra liksom Edith Hasting; hon får allting, hon, men jag får försaka. Tänk, att behöfva sitta inne, då det är briljant slädföre för första gången i år."

Modern såg på henne ett ögonblick, därpå lade hon han-

den på dotterns panna och sade mildt, men bestämdt: "Jag är rädd för att du har feber, Inez."

Flickan kände förebråelsen, och gråten, som hon bekämpat, brast lös.

"O, mamma, jag känner mig elak och upprorisk, just lik en rysk nihilist eller en röd anarkist. Jag är afundsjuk på Ediths granna hästar, och Maud Kennedy gick nyss förbi här med sina prisbelönta hundar. I morgon har Edith bal för sina klasskamrater, och allt får jag försaka."

Modern satte sig ned bredvid henne och sade med ett sorgset leende: "Inez lilla, du talar om försakelse, som aldrig i ditt lif försakat något värdt att äga. Du är oförståndig, barn, det är allt."

Ett rebelliskt litet hufvud vändes snabbt mot modern.

"Har jag ej försakat, mamma? I våras, då jag ville möblera om mitt rum i hvitt och guld, likt Grace Bakers, som är så förtjusande, så tillät du det ej. Jag får ej äga smycken och får ej ens åka bicykel." Hon tystnade tvärt och såg i smyg på modern, som satt tyst med händerna knäppta öfver knäet. Det låg något i moderns ställning, som kom Inez att blygas öfver sig själf.

"Fortsätt, Inez," sade modern, då flickan teg, men Inez kunde ej säga mera.

"Tala om, att du ej äger någon lustjakt och ingen kapplöpningshäst, intet sommarresidens vid en fashionabel badort samt tusen andra saker. Hvad betyder det, att du äger ett vackert, komfortabelt hem, kärleksfulla föräldrar, som alltid tänka på ditt bästa, den älskvärdaste lilla bror och mycket annat, som förljufvar lifvet."

Moderns röst började bittert, nu darrade den af sinnesrörelse, och hon tillade sakta: "Stackars barn, — hvad känner du af lifvet?"

Hon steg upp och gick fram till fönstret. Därute föllo skuggorna djupare. Länge stod hon försänkt i tankar med blicken riktad uppåt mot skyn, där några moln samlades och bildade groteska figurer. Inez hade skamsen sjunkit djupare ned i sin stol, och ehuru hennes hjärta svällde af ånger öfver den otacksamhet, hon visat, och hon längtade efter moderns förlåtande ord, tordes hon ej störa henne.

En tjänstflicka kom in och tände brasan i den öppna eldstaden, och den flammade snart upp och spred sitt sken öfver det halfmörka rummet. Då vände modern sig om och blickade som vaknad ur en dröm omkring sig. Det stora rummet företedde en vacker anblick. I bayfönstret stod en grupp höga, vackra palmer och sträckte sina gröna blad öfver en staty af Afrodite i bländande marmor. I ett hörn stod, med ett rikt draperi till bakgrund, en annan staty, och på väggarna hängde kopior efter stora mästare.

De fladdrande lågorna, som dansade upp och ned, belyste med sitt fantastiska sken en större tafla, som hängde midt emot eldstaden. Det var ett stycke vild natur, ett svart, skummande vatten, som i fräsande bränningar slog omkring en klippig strand, där längst ut på den gråa höjden en ensam fyrbåk höll vakt.

Moderns blick dröjde en minut vid denna tafla; därpå steg hon fram och satte sig vid dotterns sida.

"Jag skall berätta dig en historia, Inez; kanske du af den kan få en aning om hvad försakelse är."

"Mamma, förlåt mig mina obetänksamma ord!" bad Inez ångerfullt.

"Jag förlåter dig, mitt barn. Det fanns en tid, då jag var rebellisk liksom du, men någon berättade mig den historia, jag nu vill omtala för dig, och sedan dess är jag så tacksam till Gud och alla ädla människor för allt det oförtjänta goda, som kommit på min lott."

Hon teg en minut. Därpå vände hon sig och pekade på den dystra taflan, som såg svartare och vildare ut i det fladdrande eldskenet. Inez följde moderns blick, och hon tyckte sig höra, hur vattnet dånade och skummet fräste. Hon hade alltid beundrat, men ryst för den taflan.

"Så där ungefär såg det ut, där händelserna för min berättelse timade. Det var vid Sveriges västkust för många år sedan. En liten ö låg inramad bland klippor och skär, den ena klippan gråare och naknare än den andra. På den lilla ön hade några fiskare byggt sina stugor. Dessa klamrade sig fst vid berghällen, där de kunde vara mest i lä för hafsvindarna, och de stodo tätt tillsammans, som ville de värma och skydda hvarandra. Där hade de stått i många år och gått i arf från far till son, — och de voro lika gråa och väderbitna som klipphällarna omkring dem.

Deras ägare plöjde tillsammans mödans väg på det vilda, ändlösa hafvet, faror och försakelser bundo dem samman fastare än de trognaste vänskapsband.

Karga och tystlåtna som den natur, i hvilken de uppväxt, stredo de i enighet sin kamp för tillvaron, ett lif, som från början till slut var en fortsatt följd af arbete och bekymmer, och likväl tror jag ej, att någon klagade eller frågade, hvarför de kommit hit till världen. Det var ett pietistiskt folk. Till kyrkan kommo de ej ofta, men de kände Guds närvaro äfven på deras lilla ö, och den äldsta af den lilla församlingen höll alltid om söndagarna gudstjänst där nere i den lilla dalsänkan, som bjöd på den enda grönska ön ägde. De två fiskarbåtarna, öns hela rikedom, svängde alltid in i hamn, då lördagen kom. Söndagen höllo de i helgd.

Om sommaren, då hafvet sjöng sin vackraste vaggsång och måsarna hvilade, hvita och glänsande, på den blåa ytan, då sutto kvinnorna i ro och under gladt samspråk på berget, medan barnen tumlade om i lek på den gröna gräsplanen. Då var glädjen stor, när männen kommo hem med veckans fångst, och var den rik, så betydde det så mycket mindre bekymmer, då den kalla långa vintern kom.

Den unge Johannes var kanske gladare och muntrare än någon af dem, då båten nalkades hemmet och sköt upp i lä och seglen refvades. Hans klara stämma hördes öfver alla de andras, jublande och trallande, och han var den förste i land, ty där nere på strandstenarna, så långt ut hon kunde komma, stod hans hustru med den knubbiga pysen på armen.

Då han först hemförde sin brud, hade ovilja och sneda blickar följt det unga paret, ty Johannes hade gått ifrån sina förfäders och öns traditioner samt tagit sin brud från fastlandet och därtill från staden. Fiskarbefolkningen på alla öarna ansågo sig som *ett* folk, och någon inkräktare från fastlandet tolererades ej. Men Johannes trotsade dem alla och förde sin unga brud in i det hem, han tagit i arf efter sina föräldrar, det mest aktade och vördade folket på ön, då de ännu lefde.

Den unga hustrun stred tålmodigt för att vinna de öfrigas bevågenhet. Männen öfvergingo snart på hennes sida, ty det var omöjligt att ej hålla af hennes glada, blida väsen, men det var först efter gossens födelse, som hon fullständigt blef en med de andra.

Då var Johannes' och Annas lycka fullkomlig. Att stugan var liten och låg och middagen ofta ej bestod af annat än torkad fisk och bröd, betydde intet för dem. Annas två små rum voro ett mönster af renlighet och trefnad. De begärde ej mera af lifvet än att äga hvarandra, stugans fyra väggar skyddade dem för vindarna därute och hafvet gaf dem föda. Så fortgingo några år i ostörd lycka."

Den talande gjorde ett uppehåll, och Inez, som satt med spänd uppmärksamhet, sökte urskilja moderns ansiktsuttryck vid den allt mattare flämtande lågans sken. Slutligen fortsatte hon med halft frånvarande röst.

"En decemberafton vid svenska västkusten är något helt annat än en decemberafton lik denna. Det var december för många år sedan. De vilda höststormarna hade rasat med förfärande våldsamhet, och de stackars fiskarena utefter hela kusten hade lidit oerhördt. Det var dagar af oro och förtviflan för de hemmavarande, en strid på lif och död för dem, som voro ute på hafvet.

Vår lilla ö låg hjälplösare än någonsin bland bränningarnas dån, och tysta som vålnader gingo kvinnorna omkring bland klipporna, spanande och spejande. Deras män hade varit ute nu i fem dagar, och de visste intet om deras öde. Kanske de i denna stund voro änkor och deras barn faderlösa, öfverlämnade åt nöd och förtviflan.

Dagen var lång, där de i köld och blåst vandrade omkring i oro, men natten var längre, då de ingenting kunde se i det svarta, stormfyllda mörkret.

Den blekaste men likväl modigaste af dem alla var Anna, som tryckte den sist komna lilla varelsen, en flicka och moderns afbild, till sitt bröst, medan gossen tyst och undrande höll i moderns kjol. Så stod hon på den högsta klippan och spanade, tills mörkret kom. Då gick hon in i sin ensamhet och bad till den förbarmande Allfadern, som kunde stilla storm och haf. Så vandrade hon den långa natten mellan barnens bäddar och stugans dörr, lyssnande efter efterlängtade ljud, men hon hörde endast stormens tjut och hur regn och hagel slog på fönsterrutorna, medan hela hennes själ var hos mannen, som måhända stred för sitt lif därute i natten.

Den sjätte dagen saktade stormen och kvinnorna hviskade till hvarandra, att nu måste de komma; men mörkret kom, utan att båtarna blefvo synliga. Ett och annat segel syntes dock rida böljorna mot andra öar, och de voro förhoppningsfulla, att deras egna innan nattens inbrott skulle vara hos dem.

Anna lade sina små och knäböjde vid lillans vagga. Nu, då hoppet var så nära, gåfvo hennes öfveransträngda själskrafter vika, och hon föll i sömn. Hårdt och tungt sof hon i flera timmar och hörde ej hviskande röster utanför sin stuga eller hur någon försiktigt öppnade dörren och tittade in. Detta upprepades flera gånger, men Anna sof fortfarande.

Hon sof och drömde. Hon tyckte sig förflyttad till en grön äng, full af blommor, hon kände igen den sedan sin barndom, af hvilken hon ägde ett flyktigt minne. Här kom Johannes emot henne, och de plockade blommor tillsammans och sprungo omkring, tills Johannes tog hennes hand och förde henne till deras stuga och visade henne på barnen, som lågo och sofvo därinne. Anna skyndade fram till dem, förskräckt att ha kunnat glömma dem, men när hon såg sig om efter mannen, stod han åter i solskenet på den blomstrande ängen och smålog kärleksfullt och vinkade med handen åt henne.

Här vaknade hon. Hon var kall och styf, men gaf ej akt därpå utan reste sig förskräckt och blickade sig omkring. Mekaniskt grep hon sin schal och rusade ut. Därute stod en grupp män och kvinnor hviskande, och kvinnorna gräto. Anna stirrade på dem, utan att ett ljud kom öfver hennes bleka läppar. Då steg en af de gamla fram och tog hennes hand. "Johannes följde med vågen, Anna. Ske Guds vilja! Men så länge det finnes en kraftig arm ibland oss, skall ej du eller dina barn lida nöd!"

Utan ett ord vände Anna sig om och gick åter in till sina barn, och de som följde efter sågo henne ligga på knä vid barnens läger. Sedan gick hon som i en dröm flera dagar, medan kvinnorna styrde om hennes hus och barnen samt bara önskade, att hon skulle brista ut i tårar och klagan och ej gå så underligt stilla.

Det kom också en dag, då den femårige gossen plötsligt sade till henne: Mor, jag talade vid far i natt. Då stod hennes egen dröm för henne och hon slöt gossen i sin famn och snyftade: Jag höll på att glömma er, mina barn; men nu vill jag lefva och arbeta för eder..

Hon höll ord, i arbetet sökte hon glömska. Det var intet öfverflöd på ön den vintern, fisket hade under hösten ej varit så rikt, och i Annas stuga var det torftigare än någonsin, men de andra öborna delade med sig af sitt egna lilla förråd, och då våren kom, bad Anna att få följa fiskarena på deras utfärder. Hon var ung och stark, om också ej så härdad som en man, men hon hade en kraftig vilja, och männen voro snart nöjda med hennes arbete. Hennes tyngsta lott var dock den, att nödgas lämna barnen i grannarnas vård och beröfva dem moderns ömma omsorger.

Ett förslag, att hon skulle flytta till staden och där söka utkomst för sig och sina barn, förkastade hon. Hon älskade ön och sina vänner, och hon önskade att en gång lämna stugan, där Johannes var född, i arf till sin son. Dessutom ägde sjön en tjusningskraft för henne, det var som om hon där var närmare sin Johannes. Vågorna hade ej återgifvit, hvad de i vinternatten togo som sitt offer, och i deras eviga sång hörde hon hviskningar från djupet, där hennes make hvilade.

I två år kämpade hon för sig och sina barn. Liksom hon fordom stått och väntat sin Johannes vid stranden, då båten återkom till ön, stod nu hennes son med den lilla rosenkindade systern och klappade i händerna för hvarje gång, modern kom hem till dem, och hvarje gång var glädjen lika stor.

Men en dag, då båten efter tre dagars bortovaro styrde upp till ön, tycktes allt så dödt och stilla ombord, och hur de två barnen väntade, så kom ej modern och mötte dem.

Hon låg blek och kall under ett täcke. En häftig stormby hade öfverraskat dem i Nordsjön, och seglet hade slagit Anna öfverbord. Då de med egen lifsfara hade fått henne i räddningsbåten, hade lifvet redan flytt.

Det var sorg på ön, ty Anna var älskad af dem alla."

Inez såg modern kämpa mot en stark sinnesrörelse, själf var hon blek, och hennes ögon hängde vid moderns läppar. Det dröjde en stund, innan hon hade behärskat sig, därpå böjde hon sig fram och rörde om eldbränderna, så att lågan flammade upp på nytt. Hon fortsatte: "Gossen adopterade fiskarena, men den knappt treåriga flickan läto de en aflägsen släkting till Anna inne i staden taga till sig. Denna, en godhjärtad kvinna, ägde själf flera barn, men ömmade för den lilla föräldralösa flickan. Detta hem var dock ej så lyckligt för den lilla stackaren. Mannen, som var drinkare, misshandlade under rusets inflytande ofta de sina och i synnerhet den lilla inkräkterskan.

En dag, då flickan lekte på gatan, kom en vagn körande, barnet hann ej springa undan, och hästen sparkade omkull henne. Hon blef dock mera förskräckt än skadad, ty det kloka djuret stannade ögonblickligen. Den åkande, en dam, hoppade med ett förskräckt rop ur åkdonet och skyndade fram, tagande den lilla i sin famn.

Hennes gråt tystnade snart, och de stora barnaögonen sågo förvånade upp till den främmande, som ömt och oroligt böjde sig ned öfver henne. Kanske ett dunkelt minne af ett par andra kärleksfulla ögon och läppar, som talat ömma ord, föresväfvade barnet, ty plötsligt sträckte hon armarna mot damen under utropet: mamma!

Var det en högre makt, som förde de två samman?

Alltnog, den främmande, som var engelska och med sin man befann sig på turistfärd i Sverige, gjorde sig noga underrättad om barnet, som tilltalat hennes hjärta, och då intet motstånd röntes, adopterade hon och mannen flickan.

Den kärleksfullaste vård ägnades fiskarens dotter af

hennes fosterföräldrar, och hon uppväxte okunnig om sin verkliga börd. All lycka kom hennes barndom och ungdom till del under helt andra förhållanden, än hvad hennes födelse på den fattiga fiskarön lofvande."

Modern tystnade oh steg upp. Det var nu mörkt i rummet, men ute från boulevarden strömmade det elektriska skenet in genom fönstret. Hon steg dit fram och blickade ut i kvällen.

Det vimlade af människor därute, och bjällerklang blandades med barnens jublande rop, där de trafvade i snön.

Inez steg fram till moderns sida, och hon liksom modern stirrade ut på det brokiga lifvet, utan att sinnena, som nyss varit så långt borta från allt detta, kunde fatta, hvad ögonen sågo.

Inez lutade sig intill modern. "Mamma, hvem var Anna, och hvem är den lilla flickan?" frågade hon sakta.

Modern lade armen om henne och drog henne intill sig. "Den lilla flickan är jag, Inez, och Anna var din mormor."

"Ack, mamma!" Inez snyftade. — "Om du ännu varit på den lilla fiskarön, hur annorlunda hade ej vår lott varit."

"Ja, vi ha så outsägligt mycket att vara glada och tacksamma för. Men glöm ej, Inez, att likväl kanske förnöjsamheten är större där."

"O mamma, jag skall aldrig mera klaga, från denna stund är mitt hjärta ödmjukt." Och Inez kysste moderns hand.

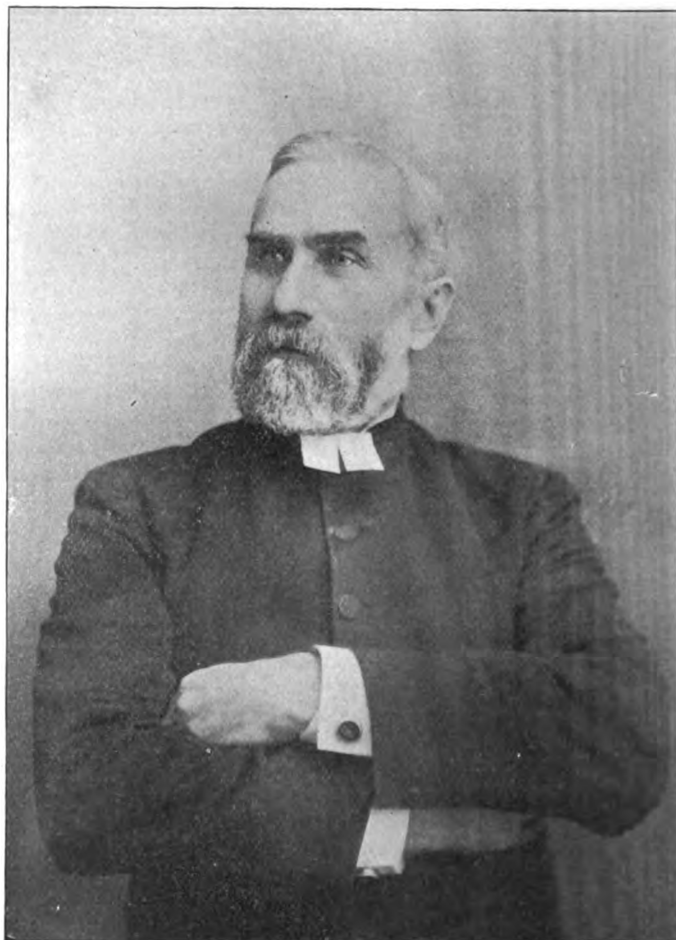
En släde for förbi fönstret och gjorde en lång sväng öfver till andra sidan. Race-hästarna skakade bjällerkransen och svängde sina afstubbade svansar. Den livréklädde kusken satt stel och rak med piskan upplyftad. Edith Hasting och hennes sällskap ilade upp för trapporna, men Inez vände ett leende ansikte mot modern, som tändt gaskronan och nu stod i det strålande ljusskenet.

NÅGRA MINNEN FRÅN ÖSTERN SOMMAREN 1903.

III.

Från North Grosvenor Dale och dess gästfria prästgård gällde resan Boston och omnejd. Först en liten titt till Waltham, Mass., med dess glada prästfolk, dess lefnadsfriska församling och dess väldiga urfabrik. Jag hade erhållit en mycket vänlig inbjudning af pastor E. J. Peterson därstädes att komma till hans kyrka och hålla ett tal. Detta ville jag ock gärna, ty jag önskade se mig om öfverallt, och gärna ville jag ock bese urfabriken. Pastor Forsberg var mig följaktig till Waltham för att få tillfälle att framställa New York-konferensens mission för församlingen. Detta gjorde han ock på ett allvarligt och gripande sätt. I sanning, denna konferens har ett väldigt missionsfält och ett drygt arbete i förbindelse därmed. Men så arbeta ock alla därute på ett sätt, som man åtminstone i Sverige ej ens skulle kunna föreställa sig. En konferens, som sträcker sig från Maine i norr till Florida i söder och från Atlantiska hafvet till Indiana, måtte vara stort nog såsom biskopsstift för hvem som helst. Biskop har man ju ej, men alla äro tillsyningsmän i bästa mening, d. v. s. hvarje pastor tillser, att arbetet utföres så väl som möjligt och med så godt resultat som möjligt. Men härvid är den svåraste frågan den: hvarifrån skola vi få bröd till så många, att hvar och en må få ett litet stycke? Här behöfvas män att bryta det eviga lifvets bröd och medel att underhålla dessa män med, såsom ock att i många andra fall hjälpa församlingarna. Det är dessa män och dessa medel, som vi måste bedja Gud om. Men till sådan bön hörer ock verklig uppoffring, ty här gäller det att bedja och arbeta och att gifva. O, att hvarje församling väl förstode sin plikt i dessa stycken och förstode denna plikt i tid, innan det blir för sent. Vi började ändå ganska sent med vår verksamhet i östern. Nu gäller det att hålla i, medan vi hafva taget, och detta hafva vi visserligen nu, ty folket är intresseradt, och intet samfund har i östern lyckats såsom Augustana-synoden eller kan lyckas så ty den lutherska kyrkan är ej främmande för folket, och henne älskar det till och med i trots af de brister, som vidlådit henne både här och hemma i vårt gamla fosterland. Således, bröder och vänner, låtom oss alla stå upp som en man och deltaga i arbetet, ty skördetid är för handen. Vi veta ej, huru länge det skall vara så, men vi veta, att vi äro Guds förvaltare, och att han skall affordra oss räkenskap. Dock ville vi ej uppmana till arbete endast för räkenskapens skull, som stundar, utan hellre för kärlekens skull, som Gud bevisat oss. Han har ju alltid och allestädes haft oss kära, och då vi se, hvilken kärlek han har bevisat oss, att vi skulle kallas Guds barn, må vi väl med skäl göra oss den frågan: hvad hafva vi gjort för honom ibland våra medmänniskor? Ja, ungefär så föllo orden i pastor Forsbergs missionstal, och till allt detta äro vi af hjärtat villiga att säga amen samt att där-

PASTOR C. F. JOHANSSON.

till foga den uppmaningen: Bröder, förtröttens ej att göra det goda, ty I skolen ock en gång skörda med välsignelse. — För öfrigt var det trefligt att se denna ungdomsskara i den lilla prydliga kyrkan; många äldre voro ock med. Det var visserligen en olidligt varm kväll, men allt gick ändå, som det skulle. Undertecknad höll sitt tal, sångerna sjöngos i trots af värmen, och alla gingo hem glada och uppmuntrade. Dagen efter skaffade vår fryntlige och praktiske värd, pastor Peterson, oss tillfälle att få se Walthams urfabrik, och att det var ett par angenäma timmar, som vi tillbragte där, därom försäkrar jag eder. Men att beskrifva allt detta, det kan jag ej, och det har jag ej tillfälle till, ty det vore att beskrifva, huru det finaste fickur till alla dess delar göres och sammansättes. Huru mycket både lättare och säkrare man arbetar nu än förr! Ej så få svenskar voro sysselsatta i denna fabrik, och man sade mig där, att svenskarna äro de säkraste urmakarna, och det var ej svenskarna själfva, som sade detta, utan deras förmän. Sådana betyg äro goda att hafva och intressanta att höra.

Min nästa färd gällde det gamla härliga Boston. Men hvad tjänar det till att söka att beskrifva denna stad med dess mångfaldiga verksamhet i andligt, kulturellt och industriellt hänseende. Det blefve alldeles för mycket. Boston är Amerikas Atén och detta ej blott till namnet utan i verkligheten. I Boston känner man nästan, att man går på helig mark, ty därmed äro Amerikas dyrbaraste minnen i många fall förknippade. De historiska samlingarna, museerna, konstalstren och biblioteken äro ock de rikhaltigaste i landet. Bostons gator äro oftast krokiga, åtminstone i den "gamla staden", men de äro väl stenlagda, och i de nyare kvarteren äro de raka och fina som en dag. Dess esplanader äro ock rikt planterade, och parkerna i Boston äro de vackraste jag sett i Amerika. Genom all denna härlighet förde mig den gamle vördnadsvärde patriarken, pastorn och jubilaren C. F. Johansson, och ingen kunde veta bättre om hvad Boston hade sevärdt än han. I hans kyrka predikade jag på söndagsförmiddagen, i hans sällskap besöktes Cambridge, Harvard, Longfellows forna hem och Washingtons "Elm", och i hans hem hvilade jag ut en stund på aftonen, hvarpå han godhetsfullt följde med mig till East Boston, där jag på kvällen predikade i pastor C. W. Andeers församling. Här syntes arbetet till det mesta centralisera sig ibland ungdomen, och visserligen är det ett skönt arbete. Pastor Andeer har haft framgång i sin verksamhet, men hans tid kan svårligen räcka till för detta viktiga fält, på samma gång han måste taga vara på immigrantmissionen i Boston. Vi behöfde där en man för hvardera sysslan. Således åter igen ett intyg om arbetets betydelse och nödvändighet. Lycka till, bröder, hållen ut, och Gud skall löna eder med framgång. Arbete, penningar och bön samt äfven hvila, se där, hvad som behöfves.

Dagen efter denna minnesrika söndag gjorde jag i pastor A. Andersons i Campello sällskap en afstickare till Charlestown och Bunker Hill, i hvars väldiga monument jag uppsteg och hade högst uppe i detsamma en den mest beundransvärda utsikt öfver nejden. Från Bunker Hill foro vi tillbaka till Boston, där vi enligt öfverenskommelse sammanträffade med Boston-distriktets pastorer, hvilka samlats för en gemensam utflykt till hafsstranden. Tillsammans med dem träffade jag ock Augustana College och Seminariums afhållne president, dr Gustav Andreen, som på inbjudning af Boston-distriktets pastorer vistades därute för att hålla tal. Det var verkligen trefligt att så där mötas "far, far away", och han syntes med mig dela denna glädje på det mest oförställsamma sätt.

Vid Revere Beach badade vi nästan alla, och dessa härliga amerikanska saltsjöbad kunna aldrig glömmas, om

VID REVERE BEACH.

man en gång varit lycklig nog att få försöka dem. Jag hade det nöjet vid upprepade tillfällen i östern. Efter badet och intagen middag begåfvo vi oss af på pilgrimsfärd till det gamla Salem, som under en viss tid af Amerikas historia just icke var kändt för att vara någon fridens boning. Det var där häxorna regerade så förfärligt under den gamle ärevördige men vidskeplige Cotton Mathers dagar, eller rättare, det var där man regerade med dem så grufligt. Det var där man både hängde och brände dem för deras trollerier och besvärjelsers skull. Men det var ock i denna stad, som den utmärkte amerikanske författaren Nathaniel Hawthorne tillbragte större delen af sin lefnad. Vi sågo där de hus, i hvilka han bott, så väl som "The House with the Seven Gables" och huset, hvari han skref "The Scarlet Letter".

Att vi i en sådan stad med alla dess minnen kommo att försinka oss litet längre, än vi bort, är ju helt naturligt, och så hände det, att, när vi kommo till hamnen för att stiga ombord på ångbåten, som skulle föra oss till Boston, kommo vi — en minut för sent. Ja, en minut, men det var nog, vi voro i alla fall efter och måste så begifva oss på en annan väg till Boston igen. Detta skedde, men ej förr än vi en gång till måst tåga igenom Salem, hvarvid det så hände, att vi själfva fingo se en af dessa gamla häxor, som vid en bro satt och "grinade" åt vår ofärd. Då vi sågo hennes undertryckta löje, i det vi gingo förbi, påminde jag sällskapet om att vi dock varit lyckliga nog att få se en lefvande häxa, och detta tog i någon mån bort den känsla af förargelse, som vi erforo, då vi funno oss hafva blifvit efter. Sällan såg jag någon mera häxlik kvinna än denna. Men vi kommo likväl till Boston lika snart som de, som

EN MINUT FÖR SENT.

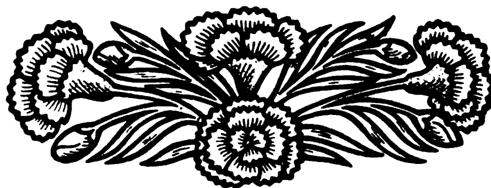
följt med båten, bland hvilka äfven pastor Johansson var en. Den kvällen hade Boston-distriktet på ett af stadens bästa hotell anordnat en festmåltid för hedersgästen, dr Andreen, och till denna hade jag ock erhållit inbjudning, så att jag var med på ett hörn äfven där. Den festen var visserligen också både treflig och glad, ej minst därför, att prästfruarna voro närvarande och äfven sådana, som sedan dess i ty egenskap inträdt i detta heliga stånd; åtminstone var där en sådan med. Det var ock vid detta tillfälle, som jag senast såg fru E. J. Nyström i detta lifvet. Hon såg då verkligen frisk och duktig ut, och nu har hon redan länge hvilat under gröna och nu hvita torfvan. Så osäkert är vårt lif. Det var med verklig tacksamhet till Gud för gemensamt mottagna välgärningar, för gemensamma intressen och inbördes vänskap, som vi skildes den kvällen. O, huru ljufliga dessa stunder af gemensam fröjd och glädje äro. . Men de komma nästan aldrig igen med oförändrad situation.

Påföljande dag gjorde pastor Charles Hallberg i Everett, Mass., mig den ovärderliga tjänsten och det stora nöjet att följa med mig till Amerikas egentliga Mecka, det gamla, minnesrika och mångomskrifna Plymouth. Här gingo vi båda öfver The Plymouth Rock, som ännu ligger väl förvarad där nere vid landstigningsplatsen. Här besökte vi sedan en mängd platser af stor betydelse i vår historia, sågo det väldiga och ofantligt sköna nationalmonumentet med dess rika ornamentik och symbolik, kyrkogården med

KYRKOGÅRDEN I DET GAMLA PLYMOUTH.

de gamla pilgrimernas grafvar och vårdar, Pilgrim Hall och andra märkvärdiga ställen. Men snart kom kvällen, och så beslöto vi att med spårvagn resa till Campello, hvarest jag hos pastor Anderson, New York-konferensens vice ordförande, och i hans kyrka skulle gästa och hålla tal den kvällen. Här i Campello fann jag en utmärkt hviloplats, och så stanna vi här nu, tills nästa gång vi råkas i UNGDOMSVÄNNEN. S. G. Y.

FÖRR OCH NU.

UNGDOMSVÄNNENS läsare, de fleste åtminstone, kunna knappt tänka sig, hvilka förändringar här i Amerika vi medelåldrige fått bevittna.

Allting går med en sådan hastighet, att man snart är i fara att glömma jämförelsepunkterna.

Så kommer jag så väl ihåg, huru vi i min barndom tyckte, att hvarje California-resande var ett slags odödlig hjälte, ty han hade ju trotsat indianerna, öknen och klippbergen, för att icke tillägga alla de faror och äfventyr, med hvilka vi ansågo gulddriften själf där borta vid västervåg vara förenad.

Näst California-männen satte vi i vår barnsliga fantasi dem, som sett Pike's Peak i Colorado, ty äfven det var ju rysligt långt borta och rysligt farligt.

I dessa våra omdömen togo vi heller icke fel. Vägen så väl till California som till Pike's Peak kännetecknades bland annat af deras grafvar, som begifvit sig af på färden, men aldrig hunnit fram. Och dessa grafkullar funnos i hundratal. Men ej alla, som blefvo efter, fingo en grafkulle, ty den "ädle, röde mannen" bevisade sina offer föga artighetsbetygelser.

"Den ädle, röde mannen", ja, om honom läste vi i våra böcker, och om honom hafva vi hört mycket sedan dess af dem, som icke — känna honom. Sedan jag bott honom jämförelsevis nära i ett fjärdedels sekel, så nära, att man utan svårighet kan få reda på hans ädelhet, så har denna honom poetiskt tillagda egenskap blifvit en veritabel myt. Indianen är lat, är falsk och bakslug, är tjufaktig och en hundturk mot sina kvinnor och en djäfvul i människohamn mot sina fiender.

Jag stannade en gång öfver natten ute i Colorado hos en gammal öfverste, som här och i Mexico i många, många år samlat indianerfarenheter. Han omtalade "den ädle, röde mannens" gärningar för mig och slutade med militärisk kraft och bestämdhet genom att anföra den gamla satsen: "The only good Indian is the dead Indian."

Tänk sedan en resa med oxvagn, en resa, som kräfde så där ett halft år. Det var ingen barnlek.. Nu reser man från Lindsborg till Pike's Peak på en natt och till California på tre dygn eller mindre och tycker ändå, att det är — en lång resa.

Jag minnes så väl familjen Hoogners i det gamla Berlin, numera i många år Swedona. Svenskarna kallade det sällan Berlin, utan helt enkelt Bullen. Då voro Andover och Berlin ett pastorat, och min fader duplicerade på så sätt, att han i regeln predikade i Andover på f. m. och i Berlin på e. m. Det var då han fick det ryktet om sig, att han körde som Jehu. Min fader predikade orimligt länge, så att det blef svårt för honom att hinna fram den åtta mil långa vägen till kl. 3. Han ägde en "French pony" och en "Indian pony". De voro båda snabbfotade som präriens hind. Aldrig användes mera än 45 minuter mellan Andovers prästgård och kyrkodörren i Berlin. Var det kallt, så satte min

fader sig med ryggen mot vinden och lät de snälla djuren lla i väg, så att säga, utan körsven, och det gick alltid bra ändå.

Bland hans stamhåll i Berlin var Hoogners ett af de käraste. Det var ett snällt, gästfritt folk med allvarligt kristligt sinne, och vänskapsbandet mellan dem och mina föräldrar kunde aldrig slitas.

Deras barn och vi blefvo ock goda vänner. Vi lekte tillsammans hos dem och i Andover. Så roligt! Ty min fader var en sträng man, så att vi barn i regeln måste bokstafligen hålla oss på mattan. Vi fingo aldrig gå i "public school", utan erhöllo privat undervisning. Min faders åsikt om "the public school" i Andover var, att man lärde sig mera ondt än godt där, och han handlade därefter. Ej heller fingo vi ofta leka med andra barn utom i församlingsskolan. Därför voro besök hos Hoogners eller af dem viktiga ljuspunkter i vårt lif, och det räckte äfven, sedan de äldsta af oss voro fullväxta, ända tills den, som skrifver detta, flyttade till Kansas.

Jag ville gärna äfven på detta sätt säga mr och mrs Hoogner, som ännu lefva och äro krya och gjort Rock Island till sitt ålderdomshem, ett riktigt hjärtligt tack för alla de glada stunder, mina syskon och jag tillbragt i deras gästfria, lyckliga hem.

Deras son Lemuel och jag, båda voro vi förstfödda, äro lika gamla. De tre äldsta döttrarna minnes jag ock så innerligt väl, men de yngre syskonen kommer jag däremot icke så mycket ihåg.

Lemuel och jag voro bland annat studiekamrater och rumkamrater i Rock Island. .

Där hörde han en gång på en privatlektion i matematik. Läraren den stunden liksom eleven äro nu sedan många år välbeställda prästmän i vår synod. Det gällde allra först "mental addition". Det gick bra, till dess 4 skulle läggas till 57, men sedan gick det icke alls. Därefter blef det fråga om multiplikationstabellen. Att 7 gånger 5 utgjorde 35, fattade den snälle, till åren komne eleven, men att 5 gånger 7 lämnade samma resultat, det förblef den gången åtminstone ett djupt mysterium för honom. Så föga man under skoltiden kan döma om en elevs framtid!

Den där mannen har visat sig vara en dråplig räknemästare sedan dess och varit till stor nytta på mera än ett arbetsfält.

När jag i september reste till California, kom jag i sammanhang med denna bekväma och ytterst intressanta resa att tänka på vännen mr Hoogner och hans California-resa för mer än femtio år sedan. Jag skref till min ungdomsvän Lemuel och bad om hans minnen, d. v. s. minnena af hvad han hade hört sin fader berätta om den långa färden. Samma dag beställde jag ock en intervju med fader Hoogner. Denna intervju är redan publicerad i *Svenska Tribunen.* Mr Lemuel Hoogners bref följer här nedan. Det är af verkligt intresse både för nutid och framtid och är ett bevis på min barndomsväns ovanligt goda minne. Så här lyder det:

"När far lämnade Sverige på våren 1849, fick han råd från landshöfdingen öfver Östergötland med följande innehåll: 'Res till staten Jova och tag land där, och bry dig inte om guldlandet.' Icke underligt då, att han på våren 1852, efter att ha varit vedhuggare på ön i Rock Island, dräng en sommar i Minnesota och farmare ett år i sydvästra Wisconsin, beslutade sig för att försöka sin lycka i guldlandet, äfven om det var i strid med erhållet råd från så hög auktoritet som en landshöfding. I sällskap med sin broder Jöns och en amerikan vid namn Brooks, vill jag minnas, begaf han sig i väg till California i en 'prairie schooner', dragen af 4 oxar samt 2 oxar i reserv. Att dessa oxar voro dugliga dragare, antager jag med säkerhet. Östgötarna ha ju i långa tider gjort anspråk på att köra med de bästa oxarna i Sveriges rike, och dessutom var en af dessa tre män oxhandlare från Sverige och importör af oxar från Öland till Småland och Östergötland. Behofven för en sådan resa påkallade ock, att man skaffade sig uthålliga dragare.

De reste från Prairie Du Chien, Wisconsin, på våren 1852 med Council Bluffs, Iowa, såsom destinationsort. På denna sträcka af inemot 400 mil voro dessa tre unga män alldeles ensamma. Jag kan ej minnas något nämnvärdt af resan till Council Bluffs, endast det, att Iowa på den tiden var nästan en vildmark; endast små settlement påträffades i östra delen af staten. Indianer funno de däremot här och där, men hade inga svårigheter med dem, så vidt jag någonsin hört talas därom. Den enda staden i Iowa, jag hörde nämnas, var Winterset. Hade de stannat någonstädes i Iowa och 'tagit land', som landshöfdingen sade, så hade de nog gjort mycket klokt. Oxarna hade då sluppit gå så långt, och männen hade nog med säkerhet funnit mera guld, än de funno i California. När de hunnit till Council Bluffs, funno de hundratal människor samlade från alla håll i öster, norr och söder, beredda att anträda den långa resan öfver västerns prärier och klippbergen till guldlandet vid västervåg. Efter att ha hvilat ut en tid och inväntat ännu flera guldsökare samt provinanterat för resan gingo de öfver Missouri-floden på en färja. Den nya bron midt för Douglas st., Omaha, var då ännu ej färdig. Omaha själft fanns ej ens till. Det enda tecknet till stad, som då kunde märkas, där Omaha nu är byggdt, var några 'Indian wigwams' i närheten af stället, där Union Depot nu står.

Efter att ha organiserats i kompanier af 30 'teams' i hvarje kompani begåfvo de sig i väg, det ena kompaniet efter det andra, en 'prairie schooner train' ett tusen man stark. Detta tågs hastighet var 25 mil om dagen. Vägen, de togo, var U. P.-"rutan" med den skillnad, att de gingo på norra sidan om Platte-floden, då U. P. är byggd på södra sidan. När de kommit så långt som till North Platte, fortsatte de på samma sida och reste genom Fort Laramie och så tämligen långt i norr i Wyoming genom Sweetwater Mountains och upp genom södra delen af Wind River Mountains, där de ändrade kurs och togo en sydlig riktning samt gingo i söder ända till Salt Lake City. Ifrån Salt Lake City gingo de genom Ogden eller gingo fram, där Ogden nu är, och därefter fortsattes resan efter ungefär samma "ruta", där Central Pacific R. R. nu är anlagd, ända till Sacramento.

Jag har nog glömt bort mycket af hvad jag hört berättas om denna resa nu på de 22 åren, sedan jag lämnade mitt föräldrahem. Hvarje kompani reste och lefde ganska mycket oberoende af de öfriga kompanierna. Då 25 mil voro tillryggalagda, slogs läger för natten. Alla vagnarna drogos tillsammans på så sätt, att de bildade en cirkel, en vagn lämnades ute, medan kvällsvard lagades och åts, och oxarna släpptes ut för att beta. När alla blifvit mätta, män, kvinnor, barn och oxar, kördes oxarna in i den af vagnar bildade borggården, den utelämnade vagnen drogs i sin plats, och alla lade sig att hvila förutom två män, som utsetts till nattvakter. Deras plikt var att med skarpladdad bössa på axeln gå omkring lägret, alldeles på samma sätt som vakten omkring ett läger i krig med rebeller eller spaniorer. Huruvida vaktombytet gjordes en eller tre gånger på natten, kommer jag verkligen inte ihåg.

Jag har ofta tänkt på dessa läger, sedan jag kom här ut, och har förundrat mig öfver att de ej bortsopades af någon vindstorm. Hade de varit på Nebraska-slätterna på morgonen den 27 juni 1900, så hade det nog ej blifvit någon vidare California-resa utaf, till fromma för oxarna och måhända äfven för många utaf folket. Indianer träffades ofta, men

de hade inga svårigheter med dem. Vid ett tillfälle, då de skulle gå öfver en liten flod och därvid behöfde begagna en brygga, som indianerna sade sig vara ägare till, fordrade höfdingen en summa penningar, alldeles som då Andover- och Swedona-farmare brukade resa till Rock Island eller till Moline samt funno en höfding, som vid den ena ändan af bryggan fordrade, att farmaren skulle erlägga tull, om han ville forsla sitt hvete till Rock Island eller Moline. Ville han inte betala afgiften, så fick han sälja sitt hvete i Camden eller Coal Valley eller ock köra hem igen. I stället för att betala indianhöfdingen den önskade tullen organiserade emigranterna en skvadron soldater att marschera först öfver bryggan. Efter dem kom hela karavanen tullfritt. Indianerna stodo nära intill, men gjorde intet motstånd. Detta har varit och är indianernas sätt. Blef folket utan kött, företogos utflykter ibland bergen för att skjuta 'deer' eller buffalo. En gång jagades en buffeloxe hela dagen, innan han fälldes. I Salt Lake City dröjde de kvar och hvilade ut några dagar. På söndagen besökte far mormonernas tabernakel: där såg han profeten Brigham Young och åtta af hans 63 hustrur. Vid Salt Lake stannade de något och badade i det friska saltvattnet, troligen väl behöfligt efter den långa färden längs Platte-flodens drifsand och bergdalarnas lätta jordmån.

Fram på höstsidan hunno de fram till Sacramento, där karavanen upplöstes och familjer och individer skingrades, hvar och en åt olika håll för att aldrig mera träffas. Resan hade tagit 5 månader och 7 dagar. När de kommo fram till Sacramento, skulle de köpa foder åt sina oxar och fingo då strax smak på Californias höga priser. De fingo betala $350 för en 'ton' hö. Det dröjde ej länge, förrän slaktarna funno rik tillgång på oxar. Jag förmodar, att köttbodarna hade björnstek att sälja flera veckor därefter i Sacramento.

Med anledning af det höga priset på hö i Sacramento beslutade min far och hans broder att bärga hö nästa hötid, hvilket de ock gjorde, men de fingo ej $350 per ton *då*, utan bara lumpna $50. Därefter gingo de öfver Sacramento floden upp ett godt stycke, omkring 150 mil, och något i öster därifrån, nära en liten stad vid namn Shasta, ej långt från Marysville, där de gräfde och vaskade guld i två års tid." — -— —

Barn af den nämnde brodern, Jöns eller John Hoogner, äro bosatta i Kingsburg, California, där dr C. M. Esbjörn är lärare. John Hoogner ligger ock där begrafven, öfverraskad af döden under ett besök hos sina barn. Annars var John Hoogner liksom Samuel bosatt i Berlin-kolonien.

Just i går träffade jag vännen Lemuel i det friska, rika Wakefield. Med honom voro tre af hans barn. Han och de hade kommit in till staden för att höra den, som skrifver detta, föreläsa. Efteråt sutto vi till half tolf på natten och samspråkade om gammalt och nytt. Den vackra prästgården var vårt stamhåll.

Ja, i California, i samma bördiga, vidsträckta dal som Kingsburg, borde vi äga minst ett dussin svenska kolonier och församlingar. Namn på nya sådana äro Scandia och Vinland. Må de lyckas och få många efterföljare.

Den 11 dec. CARL SWENSSON.

LYCKLIGT I HAMN.

"Ack, hur sällt att hafva lefvat,
ack, hur sällt att kunna dö!
Tiden, lik en stormig sjö,
brusar fjärran mer och mer,
när man himlaranden ser."

Så kände jag det, då jag på lasarettet i Gefle fick stå vid en ung sjömans dödsbädd och sedan ledsaga hans stoft till den sista hvilan.

Han var blott 28 år gammal och förut till utseendet den starkaste bland de starka. Just i somras hade han fört sitt första fartyg och stod nu färdig att inom kort aflägga sin kaptensexamen. Sjukdomen kom plötsligt och räckte blott ett par dagar. Det var blindtarmsinflammation, som i förening med inre varbildning så hastigt ställde honom inför en högre examen än den, han motsåg här nere.

Jag blef kallad till hans sjukbädd, och med innerlig glädje begagnade han sig af tillfället att öppna sitt hjärta. Tack vare en gudfruktig moders och äldre syskons goda inflytelser samt redan vid konfirmationstiden mottagna allvarliga hjärteintryck hade barnasinnet hos den starke mannen lämnats ovanligt rent. Det var kärt att höra hans bikt. En sak blott oroade honom — må hans ord därom bli andra till gagn — han hade i kamratlifvet väl ej låtit rycka sig med längre, än samvetet tillät, men haft alltför litet af den öppna, frimodiga bekännelsen om sin Frälsare. "Jag har varit feg!" O, hvad det är viktigt att alltid visa tydlig flagg!

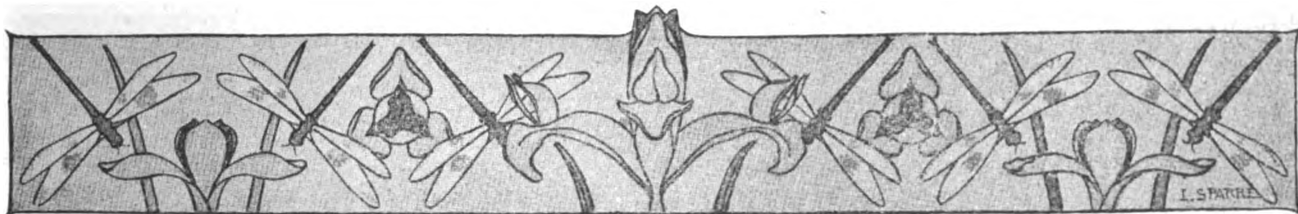
Emellertid, nu sökte vi gemensamt i bön förlåtelse för det, som så oroade honom. Och som ett barn stillade han sig vid löftesordet.

Operationen var ännu ej företagen. Då den kom, fördes han sjungande in på operationsbordet. En älsklingssång om det kära hemmet, där alla mötas inom "pärleportarna klara", var hans bekännelse nu. Följande middag skulle jag åter vara hos honom, men längtan blef honom för stark, jag fick bud redan på morgonen: "Jag hungrar och törstar efter Herrens nattvard." Syskonen stodo nu hos honom. De anammade med honom sakramentet. "En försmak", sade han, och anletet strålade. Slutet närmade sig hastigare än väntadt. Nästa dag var han redan vid gränsen. Anden var uppryckt till himmelska världar, redan innan medvetandet flyktade. Sista gången jag kom, vaknade han just upp ur dvalan: "Jesus — änglarna — ljufva segerlönen!" "Jag har sett och känt — en försmak."

Kom så dödskampen. Den blef delvis svår, men den sista halftimmen, då sinnet var omtöcknadt, kände han nog intet. "Jublande och triumferande hemgick han i tron på sin Frälsare." "Vi sörja, men icke som de, hvilka intet hopp hafva; återseendet står kvar" — stod det i dödsannonsen. Den ville i sin mån, äfven den, vittna om hur lyckligt det är, när man *så* når hamn.

En god kamrat hade han varit och en god lärjunge, det vitsordet gafs honom ännu vid hans bår, där man samlat sig för att ledsaga stoftet till stationen. — Det skulle jordas i hembygden i Stockholms skärgård. Till dem alla hade han ock själf på dödsbädden sändt sitt tack och farväl, "stämmande möte med hvar och en ibland dem på lifsflodens härliga strand". De voro djupt gripna — det var det första dödsfallet på navigationsskolan på många år. Må hans hälsning genom detta ord nå än flere!

Sjömannens lif på gränsen mellan tvenne världar kan och bör, om något, fostra en sann religiositet. Han har många likar både bland befäl och manskap inom vårt sjömannastånd, denne lofvande, men så tidigt hemgångne navigatör. Men han borde hafva ännu många flera! Lefve hans minne i välsignelse! J. TH.

HÄLSNING TILL SVENSK-AMERIKANSKA UNGDOMEN.

Af *J. A. Rinell.*

(Uppläst vid Warren-distriktets ungdomsfest i Titusville, Pa., den 24 juni 1903.)

Hell, ungdomsskara, skön och stark,
som svenska anor bär!
Här uppväxt på Amerikas mark
du vår förhoppning är.

Du kommen är af kraftig stam,
af folk, som stordåd gjort.
Med mod och id det städs gått fram
och gjort det lilla stort.

Blygs icke för din svenska ätt —
det är blott dårskap stor—
men visa uppå alla sätt,
att svenskhet hos dig bor.

Förakta ej ditt svenska mål,
det skönast är på jord.
Det har i sig en klang af stål
från bergen uti Nord.

Haf kraft i arm och mod i barm,
blif dina fäder lik!
Var för det rätta, ädla varm,
blif i det goda rik!

Stå stark till frihetens försvar,
stå stark mot synd och last!
Din plikt att fylla redo var,
stå såsom klippan fast!

Uti din barndom fördes du
i Kristi kyrkas famn.
Försmå ej hennes skatter nu,
skäm ej ditt kristna namn!

Sök tröst och kraft i Herrens ord,
det gör dig stark och fri!
Gå gärna fram till Herrens bord,
stor sällhet är däri.

Stå alltid kvar uti det led,
som kämpar Herrens strid.
Svik fanan ej, men vaka, bed
och för din Herre lid.

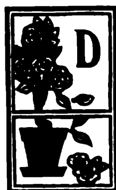
Se'n verka på den plats, du fått,
med trohet och med flit.
Gör alltid rätt, gör gärna godt,
till Herren sätt din lit.

Se framåt, uppåt mot det land,
där Herren för oss bor!
Där på den sköna himlens strand
blir glädjefesten stor.

TRÄDGÅRDEN, SOM BLOMMADE BLAND ÖDEMARKENS DRIFVOR.

Saga af *Harald Östenson*.

Det var natt. Månen satt stor och rund på himlahvalfvet, och den lyste så klart, att stjärnorna knappast syntes.

Så långt man kunde se, utbredde sig en öde hed.

Hårdfrusen snö betäckte den.

Allt var tyst och stilla.

Midt på heden låg en flicka.

Hon rörde sig inte, ty det kunde hon ej. Både hennes armar och ben voro bundna.

Hon skrek inte heller, ty hon hade redan skrikit, så mycket hon orkade.

Omsider syntes ett mörkt föremål, som rörde sig fram öfver den hvita ytan.

Det var en gosse. Han tycktes vara alldeles uttröttad, ty han gick mycket ostadigt och vacklande, och ibland satte han sig ned på marken. När han hvilat en stund, reste han sig åter upp och stapplade vidare, och så sjönk han ned igen. Hvarje gång dröjde det längre, innan han kunde resa sig, och hvarje gång blef vägstycket, som han förmådde tillryggalägga, kortare.

Till sist utbrast han: "Nu orkar jag inte längre!"

Och så ämnade han lägga sig på marken.

Men med detsamma fick han se den lilla flickan.

Hon belystes så klart af månen, och hennes kropp aftecknade sig så tydligt mot den hvita snön, att han inte behöfde tvifla på hvad det kunde vara.

Då tyckte han, att det var, som om tröttheten försvunnit, och han sprang fram till henne.

Efter en stund låg han på knä i snön vid hennes sida.

Han tog upp sin fällknif och skar af hennes band. Nu märkte han, att både hennes händer och hennes öron voro krithvita. Då förstod han, att de voro förfrusna.

Genast började han gnida dem med snö, och det höll han på med, tills förfrysningen gått tillbaka.

Under detta arbete uppstod en så behaglig värme i hans kropp, så det var mycket skönare, än om han fått sträcka ut sig framför en eldbrasa.

På det att flickans händer och öron icke åter skulle förfrysa, gaf han henne sina vantar, och så tog han af sig sin halsduk och lindade den om hennes öron.

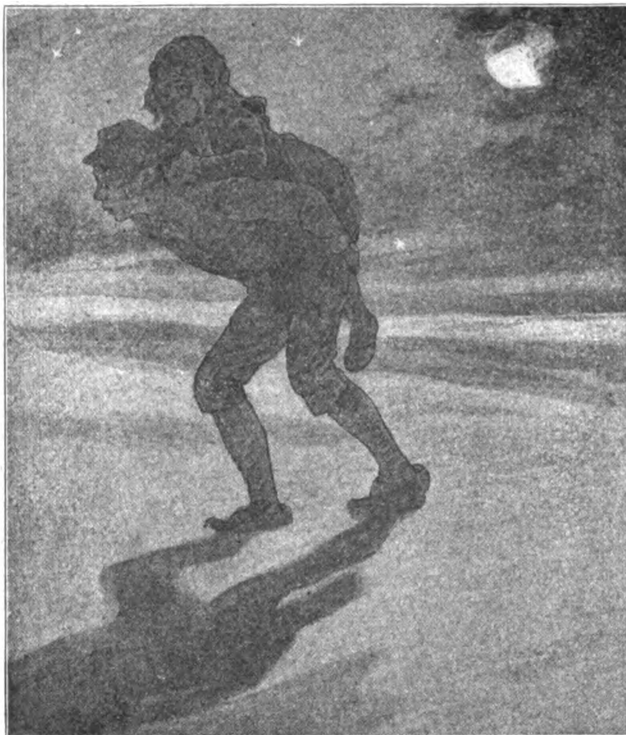
Nu togo de hvarandra i hand och gingo tillsamman fram öfver heden.

Omsider blef dock flickan så trött, att hon icke kunde gå längre.

Då tog gossen henne på sin rygg och bar henne.

Och han orkade fortfarande gå, fast han fått en sådan börda.

Men någon stuga kunde ingenstädes upptäckas, hur han spejade och spejade.

Då tog gossen henne på sin rygg och bar henne.

Efter en stund kommo de fram till ett ställe, där det fanns en mängd ris och torra buskar.

"Jag tror, jag tänder upp en brasa här, så kan flickan få värma sig litet", tänkte gossen.

Så samlade han ihop en hög med torrt ris, tog fram sitt elddon och tände upp en eld.

På den ena sidan gjorde han en bädd af ris åt flickan, och på den andra sidan gjorde han en åt sig själf.

Sedan satte de sig att hvila.

Nu kom emellertid gossen ihåg, att det är farligt att värma sig vid en eld, då man haft någon kroppsdel förfrusen, och därför uppmanade han flickan att flytta sig ett stycke från elden.

Därefter tog han fram ett stycke bröd och en bit fläsk, som han hade i fickan.

"Nu får du äta, så mycket du vill", sade han och lämnade det åt flickan. "Sedan äter jag upp det, som blir öfver."

Flickan var förfärligt hungrig, men ändå ville hon nödvändigt, att gossen skulle äta först.

Till sist måste han göra det.

"Hur kom det till, att du låg där borta ensam och bunden till händer och fötter?" frågade han efter en stund.

"Jag skulle gå till min mormor med två smakbullar", sade flickan. "Det började bli mörkt, men jag var inte rädd, för det var bara ett litet stycke att gå. Då kom en karl åkande, och han frågade, om jag ville åka med. — 'Ja, tack', sade jag. Men när jag hade kommit upp i släden, kände jag igen karlen och kom ihåg, att han alltid velat göra min far illa. Då vardt jag rädd och ville gå ner igen, men han höll mig fast, och så höll han igen munnen på mig, så jag inte kunde skrika. Och han körde bort med mig, så fort hästen kunde springa. När vi kommo in i skogen, tog han fram ett rep och band mig med det, och se'n körde han i många, många timmar. Till sist voro vi midt ute på heden.

Han hade stora flaskor med sig, och dem drack han ur oupphörligt.

Omsider upphörde han att se på mig och blef sittande orörlig, som om han sofvit. Då försökte jag vältra mig ur släden, och det lyckades slutligen. Han märkte ingenting, och hästen fortfor att springa.

När han var borta, försökte jag slita af mina band, men det var alldeles omöjligt.

Jag hade nog dött, om inte du hade kommit och hjälpt mig.

Men hur kom det till, att du var ute och gick på heden i natten?"

"Min gamle husbonde har dött", sade gossen, "och nu går jag omkring för att söka mig en ny tjänst. I den här trakten har jag aldrig varit förr, och så gick jag vilse och kom ut på heden, för snön ligger ju så jämn öfver allt, så man kan inte se, hvar vägen är.

Jag gick, tills jag var så trött, så jag trodde, jag inte kunde ta ett enda steg längre. Men då fick jag se dig, och jag tänkte, att du höll på att frysa ihjäl. Då vet jag inte, hvart tröttheten tog vägen."

När barnen nu tittade på marken, blefvo de riktigt förvånade.

Rundt omkring dem hade snön smält, och där hade växt upp gräs och blommor.

Och på hela den gröna fläcken kändes det så varmt som midt på sommaren.

Men utomkring dem var heden lika kall och snöbetäckt som förut.

Du kan tänka dig, huru glada de blefvo öfver sin lilla blomstergård.

Af brasan återstod snart blott en liten askhög.

De lade sig på hvar sin sida om den att sofva bland gräset och blommorna, och de vaknade inte förrän långt fram på följande dag.

Då hade den gröna fläcken bredt ut sig, så att den var mångdubbelt större än förut.

Och där hade växt träd och buskar, som redan buro bär och frukter.

Där funnos både krusbär och vinbär och äpplen och päron och körsbär.

Och på ett ställe växte det ärter och på ett annat potatis.

För öfrigt var marken betäckt af gräs och blommor, som doftade skönt.

Och inom hela blomstergården var så ljufligt och varmt.

Men ute på heden där rasade en hvinande snöstorm.

Gossen och flickan de gingo hand i hand omkring och sågo på frukterna och blommorna.

Till sist sade flickan:

"Ack, om vi tordes äta litet af det, som växer här!"

"Ja, tänk, hvad det skulle smaka godt!" sade gossen.

När de sade det, stodo de midt emellan ett äppelträd och ett körsbärsträd.

Med detsamma böjde äppelträdet ned en af sina grenar och trädde ett äpple i munnen på gossen, och körsbärsträdet böjde ner en gren och trädde in ett körsbär i munnen på flickan.

Då förstodo de, att de fingo äta så mycket de ville.

Det var allt litet märkvärdigt att sitta under träden bland gräs och blommor och äta nyplockade äpplen, päron, körsbär och krusbär och under tiden se på, huru snöflingorna yrde omkring på heden. Det syntes mycket väl mellan det gröna löfverket, och man kunde också mycket väl höra, huru den bitande stormen brusade därute.

De bästa bären och frukterna, som flickan hittade, gaf hon åt gossen, och de bästa bären och frukterna, som gossen hittade, gaf han åt flickan, och blommorna doftade allt skönare, och frukterna svällde allt saftigare, och ingen fläkt af vinterstormen förmådde tränga in i den härliga blomstergården.

Allt hvad barnen behöfde, funno de, just när det behöfdes.

De försökte ett par gånger att gå ut på heden, men snöstormen tvang dem alltid att återvända.

Därför beslöto de att stanna, där de voro, tills det blef sommar på heden också.

Med detsamma böjde äppelträdet ned en af sina grenar.

Och den ena dagen gick efter den andra i lust och glädje.

Men omsider började gossen tycka, att flickan åt upp det bästa, hon fann, själf och aldrig gaf honom något däraf, och strax därefter började flickan tycka, att gossen åt upp det bästa, han fann, själf och aldrig gaf henne något däraf.

En morgon plockade flickan några blommor och gjorde en bukett. Hon tyckte, att den var mycket vacker.

"Se, så söt han är!" sade hon till gossen.

"Den där, den är väl inget vacker", sade gossen.

På eftermiddagen gjorde han en lång käpp, som han lindade om med en blomsterranka. Han tyckte, att den var ståtlig.

"Usch, en sådan fuling!" sade flickan, så fort hon fick se den.

Följande dag upptäckte gossen i trädgården ett apelsinträd med mogna frukter.

"Det här skall jag ha för mig själf. Det skall jag inte tala om för flickan", tänkte han.

Samma dag upptäckte flickan i trädgården en vinranka med mogna drufvor.

"Det här skall jag ha för mig själf. Det skall jag inte tala om för gossen', tänkte hon.

Sedan gingo de för det mesta hvar för sig och talade inte så mycket med hvarandra.

Efter några dagar fick flickan se ett päron, som var så stort, så hon aldrig sett maken. Hon försökte taga ned det, men det satt så högt, så hon kunde inte.

Då gick hon till gossen och bad honom taga ned det.

"Hvarför ska jag passa på dig jämt!" sade han vresigt, men följde ändå med.

När han fick se det stora päronet, klättrade han strax upp efter det.

Men sedan satte han sig att äta upp det.

"Det är mitt päron, du", sade flickan.

"Nehej, du, det är mitt", sade gossen. "Men det är detsamma, du kan väl få det här", och så gaf han henne en liten, liten bit.

"Hvarför ger du mig en sådan liten smula och tar alltihop det andra?" sade flickan.

"För det var jag, som tog ner det", sade gossen.

"Du är stygg", sade flickan.

"Nehej, du, det är du, som är stygg", sade gossen.

"Du har stulit mitt päron", sade flickan.

"Där har du för stulit", sade gossen, och så slog han till henne.

Då hördes ett häftigt brusande och brakande, och snöstormen bröt in öfver blomstergården.

Gräs och blommor, träd och buskar slogos till marken, och höga drifvor tornades upp, där de vuxit.

Och gossen och flickan de sprungo åt hvar sitt håll ute på den isiga heden, där yrvädret rasade, och hvirflande snö piskade dem i ansiktet.

Aldrig funno de hvarandra, och aldrig funno de sin blomstergård.

RÄFVEN PÅ GÄSTABUD HOS HÄGERN.

Se titelplanschen.

Den gamle flamländske djurmålaren har här skildrat en scen ur den välbekanta fabeln om räfven och hägern (eller storken), som bjuda hvarandra på kalas och lura hvarandra. Hemma hos räfven kunde hägern med sin smala näbb och hals ej tillgodogöra sig något af den solida köttmat, hvarpå den listige värden bjöd. Nu är det fågelns tur att hämnas. Hägern har satt framför Mickel en glaspumpa med smal hals, hvarur den förre med lätthet upplockar en läcker ål, — medan Mickel, hungrig och snopen, får sitta och se på.

Scenen är roligt berättad; men berättelsen — och det är en förtjänst hos *djurmålaren* — faller icke ett ögonblick ur naturdjursskildringens ton. Artisten är en målare, som känner sitt "folk" i grund och botten, han är en lika skarpsynt som passionerad djurvän och stor målare, i självfva verket en bland djurmåleriets störste mästare i alla tider.

Litteratur.

Från Augustana Book Concern, Rock Island, Ill.

Diakonisskallet i förfluten och närvarande tid af Emil Wacker, pastor och rektor vid den ev. luth. diakonissanstalten i Flensburg. Öfversättning af A. Almer. Bethesda diakonisshems förlag. 1903. Pris $1.00.

Detta arbete på närmare 200 sidor framställer på ett ganska uttömmande sätt den kristliga diakonien och dess historia och, såsom titeln angifver, i all synnerhet diakonisskallets. Vi glädja oss åt denna publikation, synnerligen äfven emedan vi ej hittills hafva någon mera ingående litteratur på detta område, ehuru vi länge varit praktiskt sysselsatta med den kristliga diakonien. Arbetet är godt och öfversättningen väl utförd. Må vårt hopp besannas, att detta arbete kammer att erhålla stor spridning.

I morgonstund. Maningsord för hvar dag i året af Carl Swensson, Bethany Book Concerns förlag. 1903. Pris i klotband $1.00.

Denna bok på 354 sidor oktavformat innehåller en samling betraktelser eller rättare "maningsord", såsom författaren själf kallar dem, hållna i kortfattade satser och skrifna med lätt och ledig stil. Arbetet är dediceradt till dr Swenssons "nattvardsbarn, Bethanys alumner och elever" samt hans åhörare hemma och annorstädes. Vi förespå detta arbete stor spridning, ehuru det visserligen ej är ämnadt att uttränga eller skjuta åt sidan våra gamla "dagbetraktelser", sådana som de af Rosenius, Ahlberg, Roos och andra. I en tid brådskande såsom vår behöfvas korta och kärnfriska uttalanden på det andliga lifvets område, ehuru det lätt kan hända, hvad den gamle skalden sade: *Brevis esse laboro, obscurus fio.*

* * *

Från *The Engberg-Holmberg Publishing Company*, 119 East Chicago Avenue, Chicago, Illinois, hafva följande böcker ingått:

Bibliska Mönsterbilder, förra delen, af dr Richard Newton. 230 sidor. Pris, klotband 50 cents.

Bibliska Mönsterbilder, senare delen, af dr Richard Newton. 213 sidor. Pris, klotband 50 cents.

Karl XII:s Drabant. Pris, häftad 50 cents; klotband 75 cents.

Kungen och Riksdagsmannen.. Tidsbild från Karl XIV Johans dagar. Pris, häftad 40 cents; klotband 60 cents.

Ekenäs. Historisk berättelse från Östergötland af C. F. Ridderstad. Pris, häftad 50 cents; klotband 75 cents.

Sällskapsspelet "Vitterlek". Pris 40 cents.

Svensk Almanack för året 1904. Till Chicagos horisont 5 cents. Till Stockholms horisont 5 cents.

De tvenne första af dessa böcker äro mycket lämpliga för ungdomens religiösa fostran och skola utan tvifvel bidraga att göra bibeln mera älskad och läst. Så skola ock de skildringar ur svenska historien, som innehållas i de öfriga arbetena, upplifva månget minne från gammal hembygd och än mera lära oss att älska "våra fäders land". Vi äro utgifvarna tacksamma för deras sträfvan att förse oss med dylik litteratur.

* * *

Gamla testamentet. Reviderad öfversättning, utgifven af Bibelkommissionen, Stockholm, P. A. Norstedt & Söners förlag, 1903. Detta är den så länge väntade och nu inför det församlade kyrkomötet framlagda nya proföfversättningen af det gamla testamentets heliga skrifter. Hvad den med hänsyn till texttrohet och praktisk användbarhet är, torde ännu vara vanskligt att afgöra, men innerligt önska vi, att denna öfversättning måtte vara sådan, att hon af kyrkomötet kunnat antagas, så att frågan om en svensk folk- och kyrkobibel ändtligen hade blifvit afgjord. Boken kan erhållas i Augustana Book Concern till det billiga priset af 2 dollars.

* * *

Från Fosterlandsstiftelsen i Stockholm.

Ljus och Skuggor. Rese- och vallfärdsminnen från Tyskland, Österrike och Schweiz af Carl Skog. Häftena 4—5. Pris 50 öre per häfte. Äfven dessa häften äro såsom sina föregångare mycket intressanta och lärorika.

Sådd på Guds åker. Predikningar hållna i Blasieholmskyrkan af hofpredikanten Fr. Hammarsten och stenografiskt upptecknade samt på åhörares begäran befordrade till trycket. 2:dra årgången.. N. text. häftena 7—10 @ 50 öre per häfte. Med dessa häften afslutas predikan på 18:de söndagen efter trefaldighet, hvadan vi snart kunna motse åtminstone en fullständig årgång af denne framstående predikant. Predikningarna öfver första årgången af "de nya texterna" äro ock till det mesta utgifna.

* * *

A *Standard Dictionary* of the English Language upon original plans: A New Edition revised and enlarged, Funk & Wagnalls Company, New York and London 1903. Price in one vol. half russia $15.00. This great and grand publication will not supersede such dictionaries as the Century, since these works are built on different principles and on such as must always be recognized in the study of a language, but it will undoubtedly become more used than any other English dictionary, if it is not so already, for it is the most complete of all, reliable and exact in every manner and easy to handle. The price is not high if the contents of the work and the cost to produce it are considered.

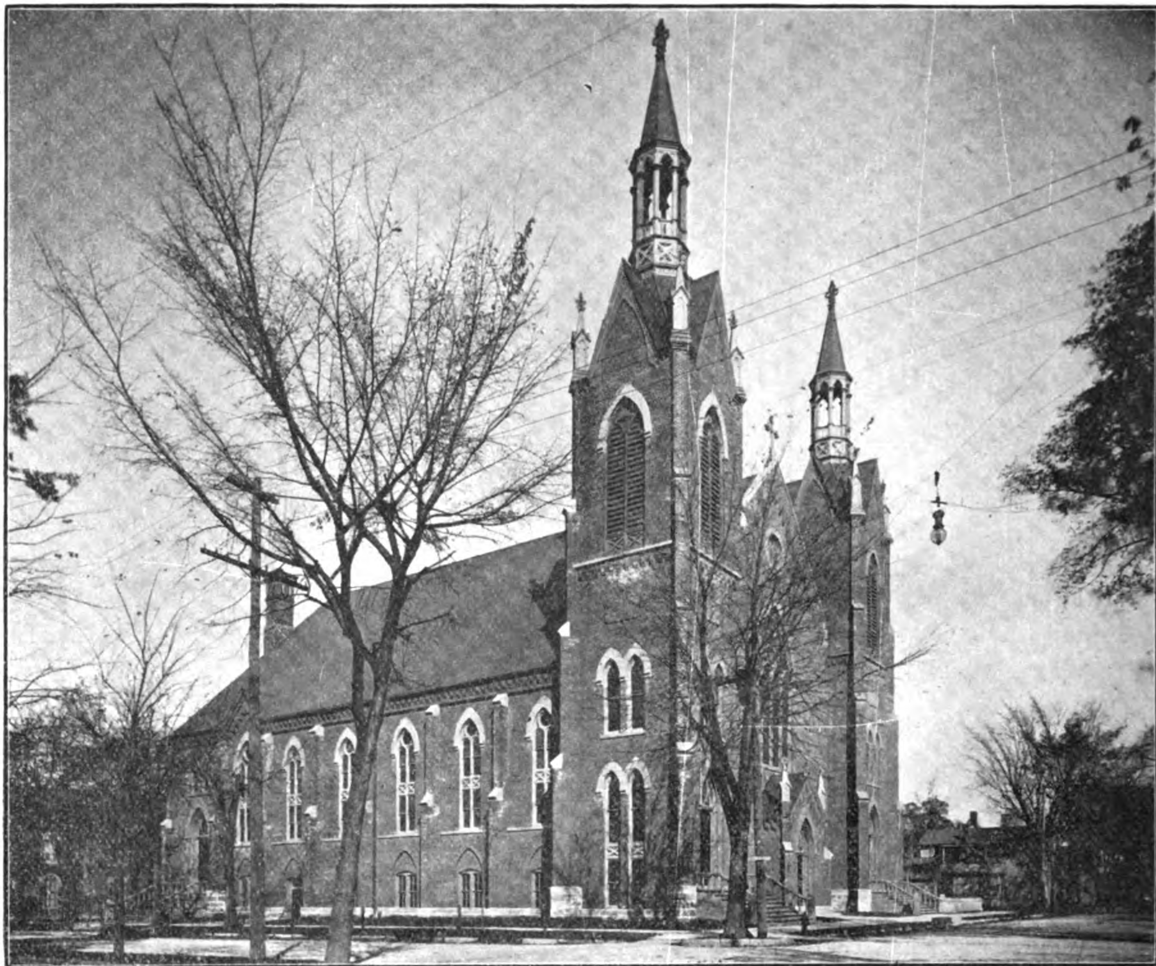
* * *

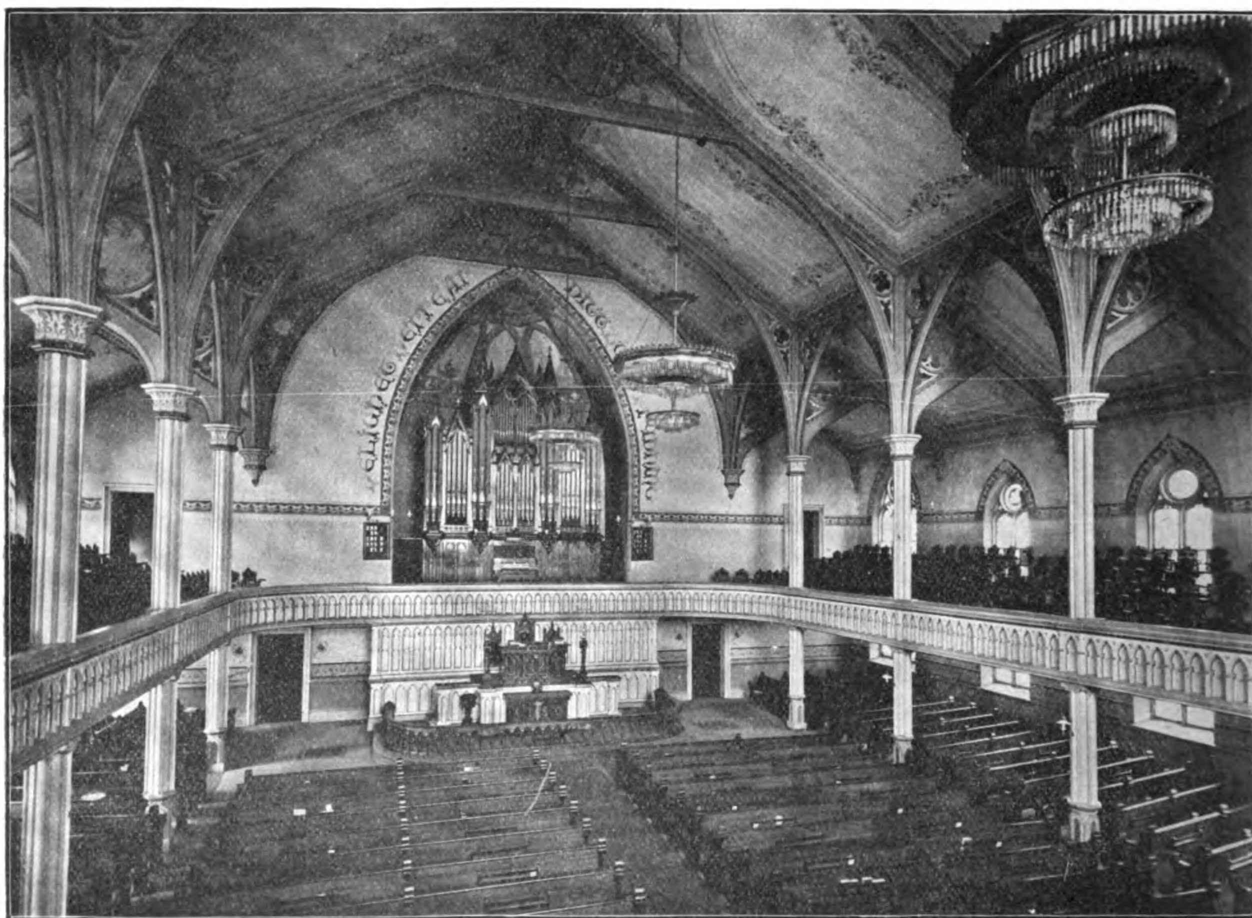
Homophonic Conversations in English, German, French and Italian, being a natural aid to the memory in learning those languages. By C. B. and C. V. Waite. Chicago: C. V. Waite & Co., 479 Jackson Boulevard. The undersigned is pleased to call the attention of our readers to this excellent book, which upon usage will prove to be a very meritorious work. The price is $1.00.

* * *

The Doctrine of the Church, outline Notes based on Luthardt and Krauth, by R. F. Weidner, D. D., L. L. D., President of Chicago Lutheran Seminary. This is the second in number of Dr. Weidner's dogmatic works, the "*Theologia*, or Doctrine of God" having been published already a year ago. The price of the work is $1.00. These books are especially adapted to the needs of the student and, as I understand it, prepared for that purpose. They contain a mass of information well arranged and of great importance. They do not claim any special originality as may be understood from the titlepage, but they are as fresh as any original work, since the contents are very aptly put, illustrative and concise. From an apologetical point of view they are especially valuable. Any one who desires to have a succinct statement in English of the doctrines of the Lutheran Church will not regret possessing himself of these books.

S. G. Y.

FÖRSTA LUTHERSKA FÖRSAMLINGENS I ROCKFORD, ILL., KYRKA. EXTERIÖR OCH INTERIÖR.

Ungdomsvännen
Illustrerad Tidskrift för Hemmet

ÅRG. IX. ROCK ISLAND, ILL., FEBRUARI 1904. N:o 2.

Manande toner.

Skymning härskar kring haf och land,
brusande våg funnit ro vid strand.
Skapelsen aningsfullt bidande står
i andaktsfull tystnad.

Malmfylld manande klockeklang
hän genom mörknande rymder sprang.
Bäfvande tonen bär sabbatsro
till sorgtyngda hjärtan. —

Nådde ***pilten***, som röd och varm
leende drömmer på modersarm:
lycklig han gungar på klocktons våg
i barndomens Eden.

Nådde ***yngling*** på allfarstråt,
som lyss till lockande skalkars låt.
Varnande synen då tränger fram
af bedjande moder.

Nådde ***mannen*** i världens larm,
där guld och prakt göra själen arm;
väckande envisa tankars ström
till evighetsfrågor.

Nådde ***gubben*** med lutad gång,
ringande stilla till aftonsång.
Längtansfullt blicken mot rymden höjs,
ty morgonen bräcker. —

Lifvets bränningars vilda brus,
lyckliga ögonblicks milda sus
bilda tillsammans ett djupt ackord
i minnenas tempel.

Malmfylld, brusande klockeklang
upp genom ljusnande rymder sprang,
blandad med toner af jubelsång
till Herren i höjden.

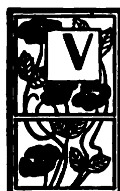
P—s.

VINTERN.

"Och vinter har du skapat",
Ps. 74: 17.

intern med sin bittra köld är här. Snöflingorna falla. Stormen hviner. Den strör den kalla snön i väldiga drifvor omkring våra hem. Under vintertiden är det mången som får lida nöd. Brist och köld trycka ofta hårdt. Svår är den kalla vintern för den fattige och sjuke. Länge får han ofta vänta, innan han åter kan vederkvicka sig med frisk luft och varma solstrålar.

Och dock måste vintern hafva sin välsignelse med sig, ty Gud är den, som regerar världen och allt hvad däruti är. Han sänder vintern såväl som sommaren. Den måste därför vara för något godt ändamål. Vintern är årets hvilotid. Jorden samlar då förnyade arbetskrafter. Så göra äfven människorna och djuren — i synnerhet på landet. Vi behöfva denna hvilotid. Vintern är familjelifvets bästa vän. Den samlar familjen, såsom ingen annan årstid gör. Huru sköna äro icke de stilla vinterkvällarna vid hemmets härd. Därifrån hafva vi våra käraste barndoms- och ungdomsminnen. En vintertid med Herren i hemmet gifver oss en salig försmak af himlens eviga hvila.

Vintern har också sina lärdomar med sig. Den påminner oss om alltings förgänglighet. Kraftigt ljuder nu Guds röst: "En människas dagar äro såsom gräset, hon blomstrar såsom ett blomster på marken. När vinden går däröfver, så är det icke mer, och dess plats vet icke mer däraf." Den säger också: "Varen I ock redo!"

Det finnes också andliga vintertider i den troendes lif. Det är tider af stillastående och afmattning. Man finner intet att samla in från fält och åker. Stormvindar, kallare och våldsammare än naturens, rasa ofta. Tron har nu sina mörka stunder. Man längtar hem. Denna hemlängtan är hälsosam. Du kanske vet, hvad hemlängtan eller hemsjuka är. Du var borta från det ställe, som inneslöt allt det käraste du ägde på jorden — där du hade mött de kärleksfullaste blickar och hört de ljufvaste ord. I din ensamhet rörde sig i ditt bröst en känsla af trånande saknad och längtan. Det var hemlängtan, som vaknade, och du visste icke hvad du ville gifva för att åter vara hemma. Under lifvets vinterdagar längtar den troende själen efter det himmelska hemmet. Paulus hade denna hemlängtan, då han skref: "Jag åstundar att bryta upp och vara med Kristus, hvilket vore mycket bättre." Johannes hade denna längtan, då han suckade: "Amen, kom, Herre Jesus!" Det var äfven fallet med Petrus, då han kallade sig och oss gäster och främlingar. Det är en sådan längtan, som jordelifvets vinterdagar skola uppväcka hos oss.

Väl den, som i alla stormar i orubbligt hopp håller sig till den osynliga Guden och säger: "Jag vill se efter Herren och vänta efter Gud, min Frälsare. Min Gud skall höra mig." Att vänta — att vänta på Herren, det är alltid det bästa för oss under de kulna andliga vintertiderna. Det är alltid bäst att göra som David gjorde. Han sade: "Du är min tillflykt, ett starkt torn mot fienden. Låt mig bo i din hydda evinnerligen; under dina vingars beskärm vill jag taga min tillflykt." Var icke rädd för den bistra vintertiden. Just genom den tiden förberedes den kommande våren — den eviga våren. Herren skall till sist hämta dig hem. Han vill hafva dig hem. Han har sagt: "Fader, jag vill, att hvarest jag är, där skola ock de vara med mig, hvilka du har gifvit mig, på det att de må se min härlighet, som du har gifvit mig." Där skall du få vara hemma. Där skall du få se, huru välgörande dina vinterdagar på jorden voro. Där stormar det icke mer. Där fryser det icke mer. Där skall det blifva en evig vår. Härliga tanke, som väl förmår att upplysa äfven den mörkaste vinterhimmel med gyllene glans! För trons hopp saknas icke utsikter, som kunna försona oss med de smärtsammaste hågkomster och lyfta

oss upp öfver de mörkaste djup. Vi behöfva blott lita på Herrens ord och löften. Förlitande sig på Herrens löften säger den troende själen: "Jag skall skåda ditt ansikte i rättfärdighet; när jag uppvaknar, skall jag varda mättad af din åskådning."

"När skall morgonrodna'n båda,
att sig dagen månde te,
då jag, evigt säll, får skåda,
Herre Gud, ditt anlete?
Skall ej fyllas snart mitt hopp?
Låts ej pärleporten upp
till Guds stad, den underbara,
där en evig fröjd skall vara?"

L. A. J.

BARNDOMS- OCH UNGDOMSMINNEN FRÅN ROCKFORD.

Tal vid jubelfesten i Rockford, Ill., af dr C. J. Petri.

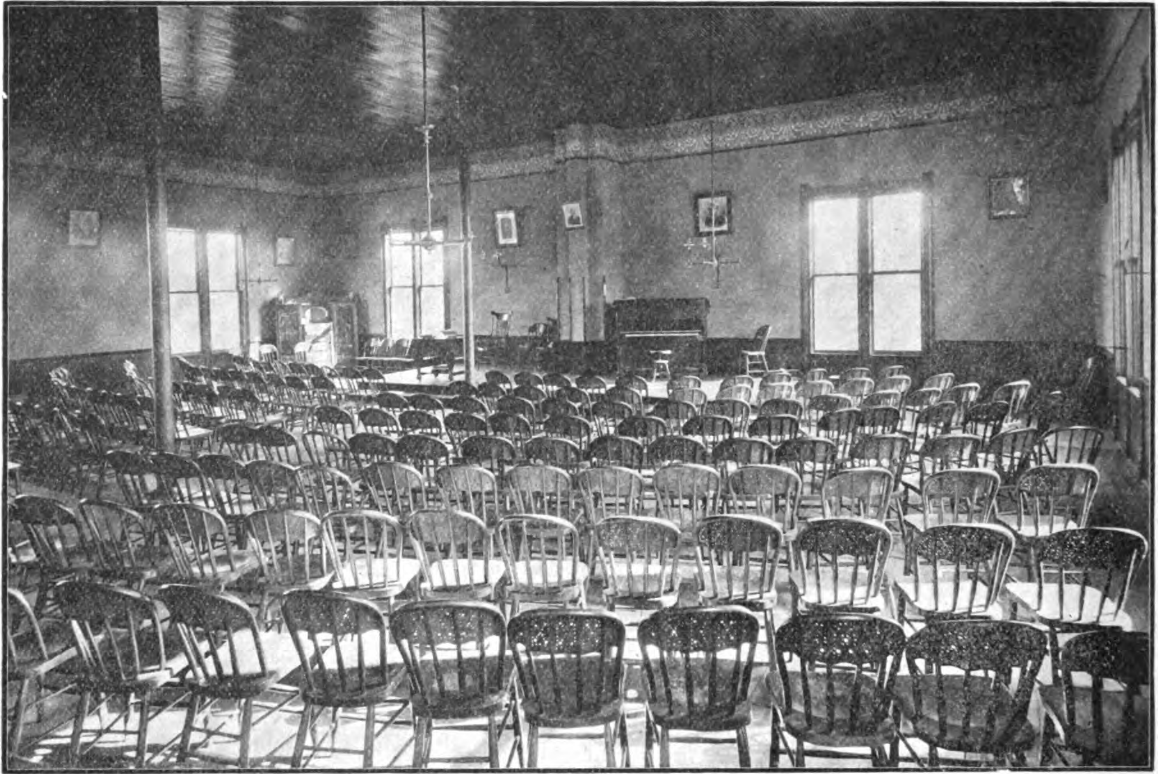

Då denna vår moderförsamling firar jubelhögtid, och då vi skola försöka erinra oss något af våra barndomserfarenheter i Rockford, måste själfva jubelfröjden för ganska många ibland oss präglas med en viss känsla af vemod. Vi tänka på hemmet och en älskad moder, som hvilar i grafven. Barndoms- och ungdomsminnena, huru ljufva de än äro, föra tanken esomoftast bort till de tvenne grafvar, där älskad fader och moder hvila till uppståndelsens morgon. Men denna känsla af vemod måste vika för det vissa hoppet att få återse våra kära omkring Lammets tron. Våra minnen från barndomstiden, hoppas vi, skola i sin mån bidraga något litet till firandet af denna vår jubelfest. Under den tid, då församlingen var liten och vi hade vårt andliga hem i den lilla gamla kyrkan, kände vi oss alla, både små och stora, vara släkt till hvarandra. Vi små fingo alltid vara med vid församlingens gudstjänster och andra möten. Alla äldre kallade vi farbror, morbror, faster eller moster. Våra föräldrar togo oss med till kyrkan, och vi kände det som en stor förlust att icke få gå med. Så till exempel då pastor Peters nyårsdagen 1864 skulle för första gången predika i kyrkan, gladde vi oss alla åt att få se den nye pastorn. Men dagen var så förskräckligt kall, så att ingen utom far vågade sig ut. Man sade oss, att det var så kallt, att det var grönt i luften. Vi stodo i fönstret och sågo far leta sig väg genom snöyran till kyrkan. Det blef dock snart tillfälle för oss att gå till kyrkan och se den nye pastorn. Hvad han sade den gången, minnas vi icke. Men små barn ha ögon, och vi minnas, att pastorn var klädd i schal. Det var fint på den tiden för herrarna att bära schal. Det dröjde icke länge, förr än vi småttingar tyckte om pastorn, ty pastorn han älskade barnen, och därför tyckte vi barn om pastor Peters. Han började hålla skola, lördagsskola, och vi gladde oss däråt. Han sjöng små vackra sånger för oss. Vi fingo lära psalmer. På den tiden skulle vi alltid lära oss psalmverser. Psalmboken kunde pastor Peters utantill, och vi fingo också lära psalmer. Söndagsskola var det icke mycket med på den tiden; och när söndagsskola hölls, så hölls den på engelska. Några amerikaner kommo och hjälpte svenskarna med att hålla söndagsskola. Vi sjöngo i en sångbok, som kallades "Golden Censer"; längre fram utbyttes den för en annan, som kallades "Fresh Laurels". Men så vi sjöngo. Särskildt minnas vi, hurusom när kollekt skulle tagas, pastor Peters fick oss att kraftigt sjunga "Give, said the little stream, give, O give." I sången uppmanades vi att gifva, och vi gåfvo. — Söndagsskolan fortsatte att vara engelsk, till dess att våra amerikanska vänner till jul försökte få roligt för barnen genom att ombesörja, att en Santa Claus-gubbe skulle komma klättrandes in genom fönstret vid julfesten. Det gick icke. Kyrkorådsgubbarna sade nej, och så blef det slut med det amerikaniseringsförsöket. Sedan tog församlingen hand om skolan. Vi fingo då utbyta våra sångböcker mot den engelska lutherska sångboken. Engelskt skulle det naturligtvis vara på den tiden. Men det dröjde icke länge, förr än vi blefvo svenskar igen. Församlingsskolan, och särskildt lördagsskolan, var oss till stor nytta. Där grundlades, hvad vi sedan fingo fullborda i den goda konfirmationsundervisning, pastor Peters meddelade. Alltid lade pastor Peters i så väl predikningar som särskilda undervisningar stor vikt vid missionen. Han frågade ofta, om inte vi ville gifva oss åt Herren och blifva hans tjänare. Församlingen nitälskade äfven därför, och när därför någon af de yngre tänkte gå till skolan i Paxton och studera till präst, så rönte en sådan myc-ken uppmuntran från församlingen. Församlingen kände det som en stor högtid, då någon gick för att studera till präst.

Om du af hjärtat kan säga: "Min själ är stilla i Gud", så tager Gud antingen sorgen helt från dig — detta är hjälp; eller förminskar han den — detta är ock hjälp; eller styrker han dig, så att du kan bära den — och detta är ofta den bästa hjälpen.

Skåda på åkern ett hveteax: tomt det håller sig upprätt;
fylls det af gyllene korn, böjer det hjässan mot jord.
Så med människan ock: det tomma hufvudet höjes
stolt; det, som kunskap fyllt, sänker så blygsamt sig ned.

B. v. BESKOW.

LUTHER HALL. INTERIÖR OCH EXTERIÖR.
Första luth. församlingens i Rockford, Ill., Ungdomsförenings lokal.

EN FAKTOR I SAMHÄLLET.

För Ungdomsvännen af *C. W. Andeer.*

Norden, ett numera välbekant svenskt-amerikanskt samhälle, bildades af idoga, gudfruktiga smålandsbönder. De bildade en liten republik för sig själfva, liktänkande i politik, religion och på andra områden. De voro därför ytterst konservativa, så att ingen samhällsförstörande individ smög sig in, ty, menade de, då är det snart slut med glädjen och sämjan i Norden.

Så kom där en vacker dag en ung man med herremanér och fina later och sökte arbete.

"Han är en äfventyrare", menade somliga.

"En brottsling", sade andra.

"En half-herre af det där välkända slaget", sade Jonas Person och såg mycket snusförnuftig ut.

Men icke förty, Jonas Person städjade honom såsom dräng under sommarmånaderna, ty det var ondt om drängar äfven vid denna tid.

Han fann i Karl Åkeson en ung man, som, ehuru ovan vid arbetet, vinnlade sig om att göra sitt bästa; ofta fann han honom sittande för sig själf, försänkt i tankar, men detta störde inte Jonas i hans omdöme om sin nya dräng.

Karl Åkeson kände nog, att de gamla gubbarna i synnerhet, både i staden och på kyrkbacken, tittade snedt på honom, men han brydde sig föga om deras omdöme.

Det faktum, att Karl icke följde med de öfriga i familjen till kyrkan, var ett omen, som inte bådade godt för samhällets bestånd.

"Är det vanligt, att alla gå i kyrkan om söndagarna?" frågade han Anna, dottern i huset, en söndagsmorgon, då de rustade sig i ordning att bege sig till Guds hus.

"Alla i Norden gå till kyrkan. Bruka de inte gå till Guds hus i den trakt, ni kom ifrån?" frågade hon nästan skarpt.

"Somliga", svarade han och rustade sig i ordning att följa med. Från den dagen var han aldrig borta från gudstjänsterna, och detta faktum höjde hans aktier betydligt i Norden. Man började tala väl om honom. Hans uppsvenska språk och hans artighet blefvo nu egenskaper till hans fördel i stället för till hans nackdel; hans tystlåtenhet prisades såsom något godt och lofvärdt. Han inbjöds till de små tillställningar, som ungdomen ställde till, med de äldres särskilda tillåtelse, förstås.

Men trefligast tyckte Åkeson, att han hade det, då han och Anna sutto hemma och studerade engelskan; han såsom lärjunge och hon såsom lärarinna.

"Du är bra dum", sade hon en gång, då han gjorde fel på uttalet af th-ljudet. Men detta tog Åkeson med nöje, ty han hade allaredan fattat tycke för sin lärarinna; och hon, å sin sida, hade lärt sig att älska den fint bildade svensken. Det fanns något, som tilltalade den unga flickan hos Karl Åkeson. Snart blef det en öppen hemlighet, att de två voro mycket goda vänner.

Mor blef ond på Anna, ty hon ville, att hon skulle ta en ung farmareson i trakten; men Jonas han bara skrattade åt mors farhågor. Det kunde hon väl begripa, att Anna inte ville ta honom, främlingen.

Sommaren var öfver, och Karl Åkeson var fri; men han reste ej tillbaka till Chicago, som han hade ämnat, utan han antog en anställning såsom biträde i en butik i köpingen.

Alla började de att tycka om den artige bokhållaren, och det dröjde ej länge, innan han fick komma och gå till och från Jonas Persons farm alldeles som en son i huset.

Så öppnade han egen affär, och kommersen gick bra; och när han så hade byggt sig ett eget hus, blef det bröllop af, och ingen tyckte, att Jonas var dum, som lät Anna gifta sig med handlarn i stan. Karl Åkesons ställning i samhället var betryggad i alla afseenden, och svensk-amerikanerna tyckte, att nästa gång det blef fråga om kandidat för någon politisk syssla, så borde de laga så, att Åkeson fick den. Hela samhället kände, att Åkeson var där, ty han var inte en, som ville lägga sig till ro, utan han ville arbeta på samhällets förkofran. Särskildt lågo skolorna, det fria biblioteket och hans kyrka honom om hjärtat.

Men hvem han var, eller hvarifrån han hade kommit till Norden, det hade inte femton långa år kunnat upptäcka.

Blott en kände till hans historia, och det var hans trogna, typiskt svensk-amerikanska hustru. Henne syntes han afguda rent af, ty, så sade han själf, hon var driffjädern till allt det goda, som han utförde. För hennes skull var det, som han hade stannat i Norden och gjort denna plats till sitt hem. Och barnen sedan, hur stolt var han icke öfver sina tre gossar, kraftiga, intelligenta svensk-amerikaner!

Så hände det sig, att församlingens pastor stod färdig att flytta från Norden, och man började se sig om efter en annan.

"Ha ni tänkt på någon efterträdare ännu?" frågade Åkeson sin svärfar, som var diakon i församlingen.

"Ja, vi ha tänkt på en viss pastor Almstedt från Minnesota", svarade denne.

"Almstedt — Knut Almstedt?" frågade Åkeson tankfullt, liksom sökte han efter det namnet långt tillbaka i sitt minne.

"Jaha, så är hans namn", svarade Jonas Person. "Känner du honom?" "Om jag känner honom. Hur skulle jag känna honom? Jag är ej bekant med flera af synodens präster än dem, som varit här, och dem,

som jag träffade på synodalmötet i Denver", svarade Åkeson.

Men tiden var inne för pastor Almstedt att profpredika i Norden, och Almstedt hade bedt att få ha honom såsom sin gäst.

"Kan det vara Knut Almstedt?" frågade Åkeson sig själf flera gånger, medan han gick och väntade på tåget.

På tåget, som rusade fram med ökad hastighet för att nå stationen i rätt tid, satt en medelålders prästman och undrade, om den Karl Åkeson, som var församlingens sekreterare, kunde möjligen vara hans gamle skolkamrat från Skara. Han kom väl ihåg hurusom fem unga män blefvo relegerade från lärovorket på grund af någon förseelse; kunde detta vara Karl Åkeson.

Tåget stannade.

"Sannerligen är det inte du, Knut! Välkommen!" utropade Karl, då han fick syn på prästen.

"Du här, Kalle? Hur kom det sig, att du slog ned dina bopålar här?" frågade f. d. skolkamraten.

Hjärtana voro fulla, men de talade ej mer om forna dar, förrän de sutto i allsköns ro inne på Åkesons kontor.

"Jag trodde, att du läste på prästen i Uppsala, käre bror", sade Karl och slog sin vän på skuldran.

"Jag började att läsa där, men jag beslutade mig senare för att resa hit och arbeta i den svensk-amerikanska kyrkans tjänst", svarade pastor Almstedt, som ej ännu fullt hämtat sig från sin förundran öfver att se sin gamle vän här.

"Och hur trifs du i Amerika?" frågade Karl.

"Bra, mycket bra. Jag har varit här nu i tio år och litet till, och jag är öfvertygad om att ingenting skulle förmå mig att resa hem och bli präst. Gud har välsignat mitt arbete här, och jag hoppas, att han skall göra det i kommande dagar", svarade prästmannen allvarsamt.

"Du är dig så lik, du Knut. Jag kommer ihåg, att vi brukade kalla dig prästen i Skara. Kommer du ihåg det?"

"Ja, för all del. Skolminnena sitta tämligen väl inpräglade hos mig. Men hvem skulle kunnat ana, att jag skulle träffa Kalle Åkeson såsom välbeställd affärsman i Amerika!" sade pastor Almstedt.

"Jag förstår, att du vill veta några fakta ur mitt lif nu, och jag förundrar mig ej alls däröfver, men först måste vi gå hem till mor och få oss litet mat, hon just telefonerade, att middagen är färdig", svarade Åkeson.

Han bodde fint f. d. Skara-studeranden och affärsmannen, en af samfundets pelare o. s. v.

"Här ska du få se på min bästa egendom", sade Åkeson och presenterade sin hustru och sina pojkar för pastor Almstedt.

Det talades svenska i det huset, och man hade inte en ursäkt för det heller.

Då middagen var slut, drogo de två vännerna sig tillbaka till Åkesons bibliotek, ty han hade ett sådant af aktningsvärda dimensioner.

"Jo, ser du, när rektorn relegerade oss från läroverket, så satte jag mig i sinnet på att ut i världen skulle jag. Jag medger, att det var ett dumt pojkstreck, men straffet var för strängt. Så gaf jag den lärda banan på båten och reste till Amerika. Här försökte jag mig på både ett och annat till en början, men så kom jag hit ut och blef farmaredräng; troligen hade jag inte stannat i de här nejderna länge, om inte kärleken spelat mig ett spratt. Jag blef kär, ser du, och jag kände, att hon måste bli min. Ja, min historia sedan dess är tämligen så lik andra framåtsträfvande immigranters. Arbete har varit min lust, och arbete har jag haft; jag är glad öfver att jag reste till Amerika, glad, att jag kom till Norden, glad för allt. Med Wennerberg kan jag gladt säga: Soli Gloria Deo."

"Och det säger du af uppriktigt hjärta, broder?"

"Ja, det gör jag, ty den lifsåskådning, som jag lärt här bland dessa enkla, gudfruktiga nybyggare, går ut på att ge Gud äran för allt; och deras lifsåskådning är min. Jag vet nog, att såsom studerande i Skara, brydde jag mig inte vidare om de lifsfrågor, som äro de viktigaste för oss alla, men jag har lärt med åren, jag också; jag har haft mina inre strider, jag också, äfven om de ej äro af en sådan art, att jag kan beskrifva dem." Han hade talat lugnt, värdigt, allvarsamt.

"Jag är glad öfver att höra dig tala så, Karl", sade pastor Almstedt.

"Det är ju, förstås, mer, än du hade väntat af den studerande, som bland andra blef relegerad från läroverket", inlade Åkeson skrattande.

"Det menade jag visst inte; men har du inte varit hemma sedan?" sporde Almstedt.

"Jo, vi voro hemma för tre år sedan."

"Hela familjen?"

"Ja, det skulle inte ha gått för mig att resa hem utan dem", log den fryntlige affärsmannen.

"Ville inte din far, att du skulle stanna i Sverige?"

"Jo, visst ville han det, men jag hade många orsaker, hvarför jag inte ville stanna. Ett är visst, att jag skulle aldrig kunnat trifvas därhemma, sedan jag vuxit in i Amerikas fria, oberoende lif på alla områden, och det är också visst, att den, som kommer hit och här har kämpat sig till en oberoende ställning, borde icke resa hem till Sverige, ty här har han dock sitt lifs mål gifvet, och här kan han dö också, om han inte är allt för sentimental af sig", sade Åkeson.

"Du hade väl en treflig resa?"

"Mycket treflig; min hustru och mina barn voro så förtjusta i gamla Sverige, så. Vi tyckte alla om Sverige, men vi kunna icke säga detsamma om svenskarna. Det är ett besynnerligt släkte, som växer upp därhemma nu", sade Åkeson, som dock aldrig var en kritisk man.

Välan! Pastor Almstedt predikade prof, blef kallad och är än i dag präst i Norden. Ofta sitta de två studiekamraterna tillsammans och prata om ditt och datt; men de äro inga drömmare, ty deras insats i samhällets utveckling på deras respektiva fält visar, att de äro vakna, arbetsamma och dugliga svensk-amerikaner.

FEMTIOÅRSFESTEN I ROCKFORD, ILL., DEN 15—17 JANUARI 1904.

Det var en härlig jubelfest, som firades i denna för svensk idoghet och luthersk tro så betydelsefulla stad. Flera dylika fester ha på senare tider firats i vår synod och alltid till uppmuntran och tacksamhet, men få hafva väl de varit, som så kunnat anslå alla hjärtesträngar hos en kristen som jubelfesten i Rockford.

Ur programmet kunna vi icke meddela något i allmänhet, emedan utrymmet ej tillåter det, och emedan vi vilja bereda rum för den intressanta historik, som följer, samt för en del porträtt och illustrationer från Rockford och vår "första lutherska församling" därstädes. Ett af talen vilja vi dock närmare hafva refereradt, i synnerhet som vi hafva erhållit det i handskrift af den, som höll det, nämligen dr Petri i Minneapolis. (Se sid. 36.) Detta tal utgör ett kapitel ur barndoms- och ungdomsminnenas historia och kan ej annat än intressera UNGDOMSVÄNNENS läsare. För öfrigt deltogo i programmet utom församlingen i Rockford. dess pastor och väldiga sångkör, Illinoiskonferensens ordförande, dr C. A. Hemborg, dr L. G. Abrahamson, dr A. W. Dahlsten, pastor G. Peters, dr L. A. Johnston, pastor G. A. Ekeberg, dr C. A. Swensson, dr C. A. Evald, pastor Alexis Andreen och undertecknad. Dessutom besöktes festen af många vänner och kringboende pastorer, af hvilka senare åtskilliga deltogo i altartjänsterna, i synnerhet vid den stora nattvardsgång, som firades på söndagen den 17, och hvilken tvifvelsutan var den största nattvardsgång, jag varit med om i Amerika.

S. G. Y.

(Ur pastor J. Fr. Seedoffs historik öfver den Första sv. ev. lutherska församlingen i Rockford, afgifven första dagen af julbelfesten.)

PASTOR J. FR. SEEDOFF.

Den Första sv. ev. lutherska församlingens i Rockford historia, särskildt under dess tidigare skeden, är liktydig med svenskarnas historia på denna plats. Församlingen organiserades och dess första kyrka byggdes, då svenskarna ännu voro nykomlingar till Rockford och till Amerika, då de ännu voro fattiga och ingen enda ägde ett ordentligt boningshus, och då intet gemensamt affärsföretag ännu var påtänkt. Att lära känna denna församlings historia måste därför äga sitt särskilda intresse, icke blott för hvarje medlem af församlingen, utan för hvarje svensk, som följer med vårt folks utveckling och intresserar sig för dess välfärd.

Den omständigheten, att svenskarnas i Rockford första gemensamma arbete utfördes för uppbyggandet af en luthersk församling, skall säkerligen inför både nutid och eftervärld lända dem till heder.

Hvilken betydelse vårt kyrkliga arbete haft för svenskarna i Rockford, skall, hoppas vi, åtminstone hvad det yttre beträffar, i någon mån blifva klart för oss genom det utdrag ur församlingens historia, som vi härmed vilja meddela. Det är dock tydligt, att de härligaste frukterna af församlingens femtioåriga arbete för vårt folks andliga välfärd ej skola kunna blifva kända genom någon historisk teckning, men Herrens dag skall göra allt klart. Hvad som emellertid kan ses och beskrifvas, förtjänar likväl vår synnerliga uppmärksamhet, särskildt vid en minnesfest, som manar oss att se tillbaka på en femtioårig kyrklig verksamhet.

Omkring år 1852 började de första svenskarna att bosätta sig i Rockford, som då var en liten stad med måhända 3,000 invånare. Såsom fallet ofta varit på andra platser, där nu stora svenska kolonier finnas, att deras grundläggare fått utstå mångfaldiga lidanden och underkasta sig stora försakelser, så var det äfven för de första svenskarna i Rockford. Fattiga som de alla kommo hit, obekanta med det nya landets språk och förhållanden och därtill hårdt hemsökta af sjukdom fingo de göra bittra erfarenheter af nybyggarelifvets och främlingskapets vedermödor. Men under allt yttre trångmål förlorade de dock aldrig sin kärlek

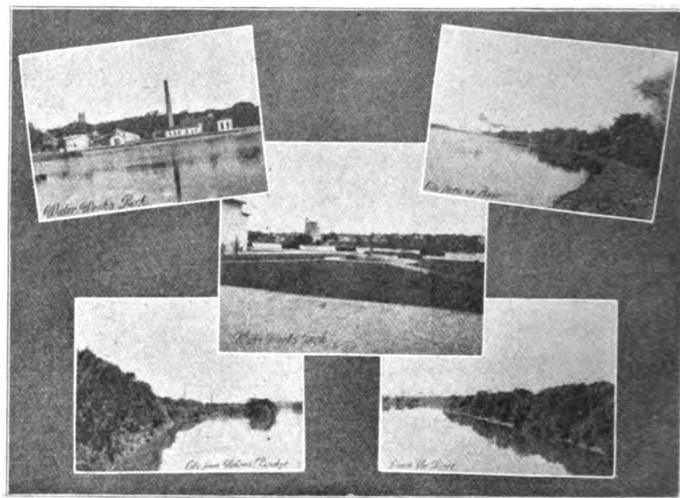
till och omsorg om de andliga skatter, som de medfört från älskadt fosterland, och vi torde icke misstaga oss, om vi uttrycka den förmodan, att de lidanden och försakelser, som här mötte dem, just bidrogo till att göra dessa skatter så mycket dyrbarare för dem. I det protokoll, som fördes vid församlingens stiftelse, uttala de församlade svenskarna den saknad efter och behof af Guds församlings förmåner, som de erfarit, och visas oss de första åtgärder, som vidtogos för att tillmötesgå detta behof. Protokollet i fråga har följande lydelse: "De härstädes boende skandinaverna hade med djup saknad känt behofvet af ett ordnadt kyrkoväsende och, för att få detta behof i någon mån afhulpet, afsändt ett ombud till det lutherska konferensmöte, som hölls i Chicago i början af innevarande år, för att af våra där församlade landsmän och trosbröder begära prästerlig hjälp."

Det var troligtvis i oktober månad 1853 pastor Carlsson första gången besökte Rockford för att taga kännedom om de här boende landsmännens förhållanden, och hvad utsikt det kunde finnas för kyrklig verksamhet på platsen. Resultatet af detta besök var bland annat en formlig begäran från svenskarna i Rockford till "den förenade Chicago- och Mississippi- ev. luth. konferensen", som höll ett möte i Chicago i början af januari 1854, att af konferensen erhålla någon pastor, som kunde upptaga det kyrkliga arbetet här. Konferensen uppdrog då åt pastor Carlsson att besöka Rockford söndagen den 15 januari, och uppmanade "de i och omkring Rockford boende svenska och norska bröder att då komma tillsammans för att i samråd med honom träffa sådana öfverenskommelser och fatta sådana beslut, som kunna tjäna till församlingens ordnande och andliga väl."

Pastor Carlsson infann sig på den bestämda dagen, och svenskarna samlade sig på förmiddagen till gudstjänst, då Herrens nattvard äfven firades, och på eftermiddagen hölls ett möte, hvarvid församlingen stiftades under namn af "den skandinaviska ev. luth. församlingen i Rockford, Ill." En församlingskonstitution antogs, och de första ämbetsmännen, två diakoner och två trusteer, valdes. De första diakonerna voro Johan Peterson och Jonas Larson och de första trusteerna Johan Lundbäck och Joseph Lindgren. De personer, som på församlingens stiftelsedag antecknades såsom medlemmar, voro till antalet 77, af hvilka 45 voro kommunikanter.

Med afseende på den nystiftade församlingens framtida vård upplyser oss äfven anförda protokoll, att pastor Carlsson lofvade besöka församlingen fyra söndagar på året, vid hvilka tillfällen, utom vanlig gudstjänst, äfven nattvardsgång skulle hållas, samt dessutom första måndagen i hvarje månad, då gudstjänst skulle hållas både på eftermiddagen och kvällen.

Den 5 mars 1855 höll församlingen sin första årsstämma, som visserligen var utlyst att hållas en månad förut, men på grund af ett svårt snöfall måste uppskjutas. Protokollet, som fördes vid detta möte, är helt kort och nämner ingenting vidare om verksamheten under det gångna året. Vi få dock veta, att tre diakoner och tre trusteer valdes, samt att årets räkenskaper visade $10.49 i inkomster och $4.56 i utgifter, således en kassabehållning af $5.93. Man får dock ihågkomma, att pastorns ersättning icke är upptagen i de anförda räkenskaperna. För denna upptogs en subskription och tillfälliga kollekter, men de penningar, som på detta sätt inkommo, synas ej hafva gått genom kassörens händer, ty om så hade skett, hade naturligtvis totalsumman i räkenskaperna blifvit betydligt större. Men huru man i alla fall kunde bestrida församlingens öfriga utgifter under åtminstone ett halft år med $4.56, torde nog

VATTENVERKET OCH VYER FRÅN ROCK RIVER.

förefalla något gåtlikt för ett yngre släkte. Vi anföra här årets räkenskaper i sin helhet:

INKOMSTER.		UTGIFTER.	
Frans Carlson	$ 3.40	Ljus	$ .16
Kollekt	.37	Papper	.05
"	.26	Ljus till julhögtiden	.40
"	.29	Kommunionvin	.80
"	1.57	Ränta för skolhuset	1.50
"	1.42	2½ lbs. ljus	.45
"	1.53	Räkenskapsbok	.10
"	1.65	Ränta för skolhuset	1.10
		Behållning i kassan	5.93
Summa	$10.49	Summa	$10.49

Att denna späda och svaga plantering på mindre än femtio år skulle så utveckla sig, att den för kyrkliga ändamål på ett år kunde samla mer än ett tusen dollars för hvarje dollar i det första årets räkenskaper, kunde säkerligen ingen af församlingens grundläggare någonsin ana. Men att detta likväl skett, är för den nuvarande församlingen en stor orsak till glädje och tacksamhet.

Redan den 30 juni 1855 hölls extra stämma med församlingen i afsikt att taga förberedande mått och steg för anskaffandet af ett eget gudstjänsthus, emedan svenskarnas antal hastigt ökades och gjorde behofvet af en kyrka mer och mer kännbart. Man beslöt därför vid detta möte att påbegynna en subskription bland så väl amerikaner som svenskar för anskaffandet af nödiga medel och att genast inköpa en passande lott för det tillämnade kyrkobygget, "ty", säger protokollet, "ju längre man väntar, ju dyrare blir jorden." Att man emellertid icke ämnade genom långt dröjsmål försvåra arbetet och förhöja kostnaden därför, bevisas däraf, att redan den 20 augusti antogs den tomt, som af John Nelson och Jonas Larson inköpts, och den 12 september utlämnades kontraktet för kyrkans uppförande till Lars Grönlund och G. Johnson för en summa af 775 dollars. Kontraktet fordrade också, att arbetet skulle vara fullbordadt den 1 december, men endast bottenvåningen fullbordades till den tiden. Kyrkan var belägen på hörnet af North First och Rock sts. och hade ett förmånligt och vackert läge.

Vid årsstämman den 19 april 1856 visade församlingens räkenskaper inkomster till en summa af $997.98 och utgifter $986.57, sålunda en kassabehållning af $11.41.

Pastor A. Andreen, församlingens förste pastor, betjänade församlingen 1856—1860. Andreen prästvigdes ej förr än den 12 september 1856, men hade mer än ett år förut erhållit ad interims-license att förvalta predikoämbetet. Under hans ämbetstid uppfördes församlingens första kyrkobyggnad, hvilken invigdes den 23 november 1856.

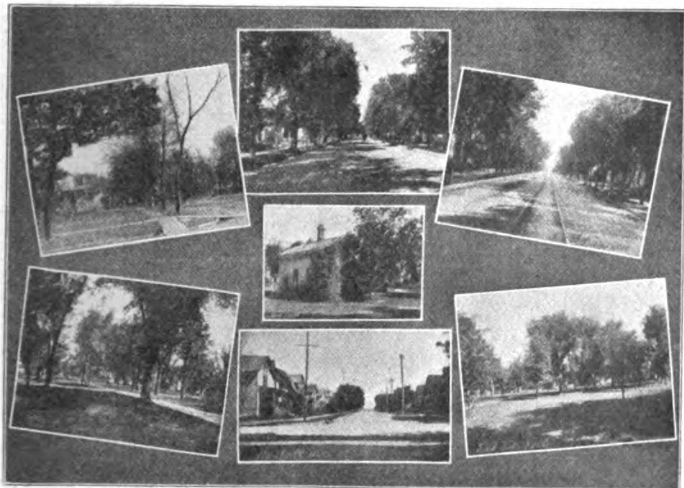
Vid denna invigning, "efter den vanliga gudstjänstens slut, och sedan kyrkans behof blifvit framställdt, framburo de närvarande ett frivilligt offer såsom ett bidrag till kyrkoskuldens betäckande; och kunna våra läsare gissa, hvad detta offer gick till af denna lilla hop fattiga svenskar? Jo, till icke mindre än $215." (T. N. H.)

Mer än 47 år hafva förflutit, sedan här beskrifna högtid firades, och få af dem, som då deltogo däri, äro nu bland de lefvandes tal, men vi äro lyckliga i det medvetandet, att många af dessa våra trogna banbrytare nu sjunga Herrens lof med den högtidsfirande skaran kring Lammets tron.

Under de år, pastor Andreen betjänade församlingen, inträffade väl inga större förändringar i yttre afseende, utom det vi redan nämnt, kyrkobyggnadens fullbordan. Församlingens ringa medlemsantal och medlemmarnas fattigdom gjorde dock arbetet för pastor Andreen fullt af försakelser. Han kallades hit med en lön af 150 dollars och två "offer" om året, och först vid årsmötet 1859 tillökades hans lön med $50. På denna lön måste han själf hålla sig med husrum. Det är för oss nu nästan omöjligt att fatta, huru en man i hans ställning kunde taga sig fram med sådana inkomster, äfven om man tager i betraktande de olika förhållanden och de billigare lefnadsomkostnaderna, som då gjorde sig gällande. En tröst i bedröfvelsen kanske det kunde vara, att kyrkoväktaren på den tiden fick nöja sig med 12 dollars om året.

Pastor Andreens vistelse i Rockford blef emellertid icke lång, ty redan innan slutet af 1860 lämnade han församlingen här och flyttade till Attica, Ind. Ett troget arbete under svåra yttre förhållanden hade pastor Andreen dock utfört i Rockford.

Till hans efterträdare valdes pastor A. W. Dahlsten, som var församlingens pastor åren 1861—1863. Vid detta val var pastor G. Peters Dahlsten mycket nära i röstantal, och afgjordes valet dem emellan genom lottkastning, hvarför man med skäl ansåg sig kunna hoppas, att det var Guds finger, som afgjorde valet. Och om nu detta sätt att afgöra saken än icke var konstitutionellt, så var det i alla fall bibliskt, och resultatet blef ju godt. Hvad mer kunde man begära?

Gatuvyer från Rockford.

Privat-residens i Rockford.

Ett beslut som fattades, då pastor Dahlsten öfvertog vården af församlingen, och som väl vid denna tid måste anses särskildt betydelsefullt, var beslutet att hålla tre månaders församlingsskola hvarje år. Att våra banbrytare tänkte på denna för vårt folks andliga fostran så viktiga sak, visar, att de rätt uppfattat sin stora missionskallelse.

Under pastor Dahlstens treåriga verksamhet i Rockford fortgick arbetet i stillhet, och församlingen utvecklades i den rätta riktningen. Man kan också väl märka, att församlingens yttre ställning förbättrades med hvarje år. Lönerna, som bestämdes vid årsmötet 1863 för församlingens tjänstemän, voro dubbelt så stora som några år förut.

Man började under denna tid att införa en bestämd årsafgift i och för bestridandet af församlingens löpande utgifter.

Mot slutet af 1863 flyttade pastor Dahlsten från Rockford till Galesburg, och församlingen här måste för tredje gången kalla lärare.

Valet föll denna gång på pastor G. Peters, som var pastor i Rockford åren 1864—1885. Blott sällan är det någon pastor gifvet att under en så lång följd af år, närmare ett fjärdedels sekel, få leda ett församlingsarbete genom så många växlingar, under så olika yttre omständigheter, och dock alltjämt från den ena segern till den andra. Pastor Peters öfvertog vården af denna församling, då hon ännu var svag, och han fick se den fattiga immigrantförsamlingen uppväxa till staden Rockfords och vårt samfunds största församling.

Den 12 januari 1864 ledde pastor Peters årsstämman, vid hvilken flera viktiga frågor behandlades med afseende på församlingens så väl inre som yttre angelägenheter. Frågan om barnens undervisning i kristendomens sanningar diskuterades allvarligt. Församlingens medlemmar uppmanades att flitigt studera vår kyrkas bekännelseskrifter, "så att hvar och en må få en stadgad öfvertygelse om den grunds fasthet, hvarpå vi bygga vår tro, och att vi ej så lättsinnigt och obepröfvadt må bortkasta vår bekännelse, som så många hafva gjort till stor, ja, kanske evig skada." Församlingen hade för detta ändamål inköpt ett exemplar af *Concordia Pia* eller bekännelseskrifterna, och denna bok

skulle sändas omkring i församlingen från den ene medlemmen till den andra, och ingen fick behålla den längre än två veckor.

Under de tidigare åren af pastor Peters verksamhet i Rockford inköpte församlingen pastorsboställe och byggde ny kyrka, emedan den gamla blifvit alldeles för liten. Var arbetet i allt detta svårt, så kan man dock säga, att framgången var stor.

År 1874 var kyrkan skuldfri och ägde ett medlemsantal af 1,240, af hvilka 720 voro kommunikanter. Detta allt hade vunnits under en tid af 20 år.

Den 15 januari 1879 hade församlingen kommit till en milstolpe på vägen; det var då 25 år sedan församlingens stiftelse. På lämpligt sätt ville man fira denna högtid och därigenom erinra sig Herrens godhet under den förflutna tiden. Pastor Erland Carlsson, församlingens stiftare, var närvarande vid tillfället och predikade öfver Dav. 111 psalm, med ämne: "Allt hitintill hafver Herren hulpit oss, ett ämne till hjärtlig tacksägelse för det förflutna och till rik uppmuntran för det tillkommande." Pastor C. A. Evald från Chicago deltog äfven i högtidligheterna. Församlingens pastor stämde sin lyra och besjöng i några tilltalande verser Herrens nåd och ledning med denna sin församling under dessa gångna "fem och tjugu" år.

Icke långt därefter började det visa sig, att det nära nog nybyggda templet, ännu blott tio år gammalt, ej kunde rymma de skaror af landsmän, som ville samlas där till gudstjänstfirande. Redan 1881 tillsattes en kommitté för att undersöka, hvad som kunde göras för att afhjälpa detta, och 1882 beslöt man om uppförandet af en ny kyrka. Arbetet på denna fortgick skyndsamt, och i december månad, den tredje söndagen i advent , var bottenvåningen färdig, så att församlingen kunde fira gudstjänst där. Ungefär ett år från denna tid, eller den 7 dec. 1884, var den nya kyrkan fullt färdig och blef högtidligen invigd af Illinois-konferensens ordförande, pastor J. Wikstrand. Kostnaden uppgick till $48,716.

Pastor Peters kvarstod till 1886 såsom församlingens herde, och vid hans afgång kallades pastor L. A. Johnston, hvilken tjänstetid var från 1886 till 1894. Men den församling, som pastor Peters sålunda lämnade åt sin efterträdare, var en annan än den, han mottog 1864, det var en stor församling, som kräfde sin lärares hela tid och alla krafter. Det var ej mer fråga om att utföra ett grundläggande arbete, utan att bygga på den grund, som redan var lagd.

Under några år af sin tjänstetid ägde dock pastor L. A. Johnston en mycket trogen medarbetare, nämligen pastor E. C. Jessup, som i egenskap af pastorsassistent betjänade församlingen åren 1889—1895.

Under pastor Johnstons tid skaffade sig församlingen tvenne nya byggnader, nämligen kapellet i södra delen af staden och det stora skolhuset eller ungdomslokalen på Kishwaukee street. Dessa byggnader tillsammans kostade omkring $10,000. Allvarliga försök gjordes ock under dessa år att minska församlingens stora skulder, och häruti lyckades man äfven delvis, ehuru den stora och i hela landet kända penningkris, som då inträffade, till stor del hämmade och omintetgjorde dessa sträfvanden.

Den tid af 8 år, som pastor Johnston förde herdestafven i denna församling, var, hvad medlemsantalet beträffar, församlingens storhetstid. Arbetet för pastorn måste på grund däraf hafva varit oerhördt, och man kan lätt förstå, hvarför han understundom i sina årsrapporter framställer den ämbetsbörda, som hvilade på hans skuldror, såsom allt för tung. Han arbetade dock troget och ihärdigt med församlingens så väl inre som yttre förkofran såsom sitt mål, och Herren välsignade honom i detta hans arbete.

Någon gång på sommaren 1894 erhöll pastor Johnston kallelse från Första lutherska församlingen i St. Paul. Minn., och då han trodde det vara i öfverensstämmelse med Herrens vilja att byta om arbetsfält, antog han denna kallelse och flyttade dit på hösten samma år. Till hans efterträdare utsågs och kallades pastor Joel L. Haff från Stillwater, Minn., som efter åtskilligt dröjsmål slutligen antog kallelsen och upptog arbetet här i april 1895.

Denne rikt begåfvade och lärde unge prästman hade man ju, mänskligt sedt, all anledning att hoppas mycket af för den stora församlingens framtida fostran och ledning. Han var ej bekant i Rockford före sin kallelse hit, men han

PASTOR JOEL HAFFS GRAFMONUMENT.

var den afgående pastorns val och rekommenderades af honom till församlingen. Att pastor Johnston ej begick något misstag, då han rekommenderade, ej heller församlingen, då hon valde pastor Haff, tror jag alla äro öfverens om.

Men Herrens vägar äro underliga. Ej fullt ett år skulle pastor Haff få betjäna församlingen, förrän han genom döden kallades från striden och arbetet härnere. Han dog under ett besök i Stillwater i febr. 1896. På många sätt gaf sig församlingens kärlek till den hädangångne tillkänna vid den storartade begrafningen och sedan vid flera tillfällen. Det sista prof på denna kärlek gaf församlingen, då hon i oktober detta år reste ett vackert och dyrbart monument öfver den älskade lärarens graf.

Fastän pastor Haffs tjänstetid i Rockford blef så kort,

skall dock minnet af hans helgade lif och saliga slut länge fortlefva i församlingen och i vida kretsar utanför hennes område.

Då församlingen på våren 1896 måste kalla pastor, föll valet på undertecknad. Efter mycken ovisshet om hvad som i denna sak kunde vara Herrens vilja, beslöt jag mig för att antaga kallelsen och tillträdde platsen i september 1896. Det måste erkännas, att förhållandena här voro betydligt annorlunda, än jag hade tänkt mig dem. De svåra ekonomiska omständigheter, i hvilka vårt folk här befann sig, den kris, som församlingen sedan ett par år genomgick, hade jag ej en rätt uppfattning om. Det är säkerligen icke öfverdrifvet, om vi säga, att hälften af vårt folk under största delen af tiden voro utan arbete, och de, som hade något att göra, fingo arbeta för ytterst litet. Hundratal af församlingens medlemmar, särskildt ogifta personer, som ej voro bofasta, hade lämnat platsen. Lägga vi nu till, att församlingen hade en skuld på inemot 20,000 dollars, och att ett stort antal medlemmar icke betalade sin medlemsafgift, kunna vi få en föreställning om de ytterst svåra omständigheter, i hvilka församlingen befann sig.

För skuldens aflyftande kunde vi ej tänka på att upptaga någon större subskription, dels på grund af den obetalda subskriptionen, som förut upptagits, och dels på grund af de svåra tiderna. Vi började därför att hålla månatliga möten och upptogo därvid större och mindre kontanta bidrag, hvilka så småningom ökades, till dess att rätt ansenliga summor inkommo.

Med detta sätt att insamla medel åsyftade vi mer än kyrkoskuldens betalande. Vi önskade undvika alla tvetydiga och osäkra insamlingsmetoder och därjämte gifva församlingens så väl yngre som äldre medlemmar tillfälle att öfva sig i den svårlärda och dock sköna konsten *att gifva* till Herrens rikssak för sakens egen skull. På det sättet betalades emellertid kyrkoskulden.

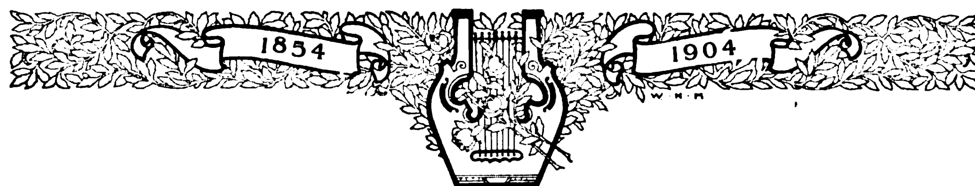
Midsommardagen 1902 samlades vi på aftonen i kyrkan, och efter en kort andaktsstund upptogs en kollekt på omkring $700, och därmed betalades det sista på den gamla skulden. Glädjen i församlingen var stor den aftonen.

Så har då vår församling, under alla växlingar, genom Guds nåd lyckligt kämpat sig fram dessa femtio år till en god yttre ställning, och för detta må vi ju äfven vara tacksamma. Under hela tiden har Guds ord i dess fulla sanning rikligen förkunnats. Åtta pastorer hafva längre eller kortare tid betjänat församlingen och, efter måttet af de gåfvor och krafter Herren förlänat, sökt vara henne till nytta. Barnen och de unga hafva genom församlingens försorg blifvit undervisade i kristendomens sanningar. Vi hysa därför, på grund af Herrens trofasta löften, det hoppet, att detta arbete för vårt folks andliga fostran och ledning har medfört och skall medföra en rik frukt för både detta lifvet och det tillkommande.

Men honom, som förmår bevara oss från fall och ställa oss ostraffliga inför sin härlighet med fröjd, den ende Guden, vår Frälsare genom Jesus Kristus, vår Herre, honom tillkommer ära, majestät, välde och makt, före all tid och nu och i all evighet. Amen.

Rockford, Ill., den 27 november 1903.

JOHAN FR. SEEDOFF, pastor.

VID JUBELFESTEN.

Kring nejden höres jubelklang liksom ett väldigt brus,
och högtidsklädda skaror gå upp emot Herrens hus.
Vår kyrka strålar där i glans: se, hvilken härlig syn!
Med sina tvenne spiror högt hon pekar upp åt skyn.
Sig skaran närmar mer och mer, man ser tillsammans gå
de yngre i de gamles led, det glesnade och grå.
På mångens hjässa tiden re'n har lagt sin tunga hand,
men närmre målet dock de stå vid evighetens strand.
Och mången ensam vandrar här, fast lutad emot stafven,
och väntar snart att möta dem, som re'n fått ro i grafven.

* * *

Nu skaran samlats har, hör sångens klara ljud,
med orgelns toner blandas det i lofsången till Gud.
Och bönens offer stiga upp från trogna mänskobröst:
till honom, som var fädrens hopp, nu höjes barnens röst.
En Herrens tjänare inför ett samladt folk står upp
att leda dem inför Guds tron med frid och fröjd och hopp.
Och "Helig, helig, helig Gud" igenom templet brusar,
tills likt ett himmelskt eko det i rymden sakta susar.
Hör, hvilken sång, hör, hvilka ord af Gudasonens lära!
Han världens frälsning blifvit har till himlafaderns ära!

Höj upp din röst, o folk! Sjung Herranom ditt pris,
att du din gudstjänst fira får ännu på fädrens vis.
Här flödar nådens ord till kvalda mänskobröst:
rättfärdiggörelsen i tron här bjuder salig tröst.
En kedjad bibel Luther fann och läste den med mod,
och våra fäder gåfvo gladt för detta ord sitt blod.
Den samvetsfrihet, som nu bjöds åt hela kristna världen,
på Lutzens fält de svenske män eröfrade med svärden,
då Gustaf Adolf förde an sin trogna, tappra här
mot ligans mörka, hemska hot och själf vann döden där.

* * *

I hjältar, som stridde för sanningens ord,
ert minne vi ej skola glömma!
Det minnet skall alltid bland barnen bli spordt,
fast grafvarna fäderna gömma,
de fäder, som kommo från hjältarnas land
och höllo baneret i frihetsstark hand,
för Gud och vår lutherska kyrka.

Med glädje vi skåda det verk, de utfört,
med tacksamhet lofsången stiger
till himlarnas Herre, som bönen har hört,
de uppsändt för kommande tider.
Ej kunde de ana, hvad vi nu här se
vi detta vårt femtioårs-jubilé,
hur Herren har rikligt välsignat.

Ett senapskorn likt det i början väl var,
dock nåden däröfver sågs strömma.
Nu trädet är stort: rika frukter det bar;
men låtom *oss* aldrig förglömma
att akta på tiden, då Gud drager fram,
och peka som fordom på Jesus, Guds Lamm,
till frälsning för syndare alla.

Ja, allt härintill hafver Herren oss ledt,
hans kärlek och nåd tecknat spåren.
Från himmelens tron har till jorden han sett:
han själf är ju "herden för fåren".
Så skall han oss leda i kommande tid,
att skaran må samlas en gång uti frid
och mötas i himmelska riket.

"Och alla de kära, som re'n hunnit hamn",
nu jublande sjunga i höjden.
De sjunga hans ära och prisa hans namn,
som skänkt dem den eviga fröjden.
Där vilja vi alla få mötas en gång:
uppstämma till Lammet en skönare sång,
när jubelfest firas i himlen.

HILDA S.

UTAN SOL.

Skiss för Ungdomsvännen af Maria Olofsson.

Huru många dystra sagor gömmer ej hafvet, sagor om förlista skepp och ännu dystrare om spillda människoliv. Och ändå rulla vågorna som en ljufligt melodisk sång in öfver strandens stenar, ändå lysa de blänkande blå omkring den lilla ön. Men därute, ute vid klipporna och skären storma de med dån emot hvarandra, och skummet lyser hvitt öfver dem. Det är ett minne sedan gårdagens storm. Tio båtar hade dragit ut att bärga näten, men skulle de alla återkomma? Denna fråga bodde i de hemmavarandes hjärtan, och dock voro de icke många, som gingo till stranden, när hvita segel kommo ditåt. Ty på denna ö bodde mest fiskare med sina familjer, och detta folk, uppvuxet vid försakelse och möda, är härdadt emot sorgen. De kunna älska djupt och varmt, de kunna sörja ännu djupare, men de låta ej sina känslor strömma öfver. Liksom hafvet stundom på ytan kan synas lugnt och faror ändå gömmas i dess djup, så är det med fattigfolkets hjärtan. Fastän flere af deras anförvanter, fäder och bröder och makar, för alltid stannat därute, och fastän ingen var säker att ej äfven i dag ett nytt sorgebud skulle fogas till de föregående, var folket på stranden så lugnt som vanligt. Det var bara Margit, som icke var som de andra. Hon kunde icke lefva utan kärlek, och därför var hennes hjärta så oroligt nu som alltid, då Nils var med därute.

Båtarna hade lagt till vid bryggan, och nu gick Margit ditåt.

"Hvar är Nils?" frågade hon.

Männen sågo förlägna på hvarandra. Det var, som om ingen haft mod att svara.

"Ja, Margit", sade en till slut, "det var så — åh ja, du förstår, att vi försökte nog att rädda honom, men det gick icke i denna svåra storm. Han blef kvar därute."

Han, som hade talat, torkade bort en tår från kinden, och alla de andra voro så tysta. Nils hade varit en god kamrat och en duktig fiskare. Och så var det ju synd om hustrun, de visste ju alla, huru hon älskat honom.

Margit stod kvar. Hon försökte att le.

"Det är väl — åh, det är väl ingen sanning."

"Hvem skämtar om döden?" svarade en af karlarna.

Och nu gick Margit hem. Aldrig hade den vägen synts henne så stenig och smal som nu. Huru kunde blommorna dofta så skönt, solen skina och fåglarna sjunga på en sådan väg. Vid dörren till hennes stuga stod rosenbusken, som Nils planterat. Nu lyste den röd af blommor, och när Margit såg deras fägring, kom hon ihåg, huru Nils hade vårdat den busken, och huru han gladt sig åt hvarje knopp, som slog ut. Hon blef stående kvar på trappan och bara tänkte på det stora mörker, som kommit öfver henne. Men hon visste, att folket där icke plägade visa medlidande eller deltagande, de kunde väl känna det, men det bjöd emot deras natur att visa det. Alltså måste hon bära allt detta ensam. Och hon gick tyst och förtviflad, kämpande mot sorgen dag efter dag.

"Och du, som ändå har det så bra", sade en af kvinnorna till henne. "Jag hade fyra barn att försörja, när jag blef änka, men måste hjälpa mig fram. Du är ju ensam, du!"

"Ja, jag har det väl bra", sade Margit entonigt.

Men då ingen visade henne deltagande, slöt hon sig allt mera inom sig själf. Hon blef skygg för människorna, hon nästan hatade dem. Då hon nu grubblade så öfver allt detta, sjuknade hon till sist i nervfeber, och då hon kommit upp från sjukbädden, var hennes förstånd borta. Nu kunde hon ej se solskenet, hon kunde ej se människorna, utan att bitterheten stormade in i hennes hjärta. Och alltså stängde hon solen ute. Med tidningar och tygstycken spikade hon för fönstren. I detta mörker satt hon dagarna igenom, och hon släppte knappast in dem, som skulle vårda henne. För öfrigt var hon blid och stilla, men folket sade, att hon var i förbund med onda makter. De undveko henne. Och hon var ju dock en människa, i sina ljusare ögonblick kunde hon tänka och känna som en sådan; hvarför visade ej de andra henne den kärlek, det deltagande, hon törstade efter? Fjärran viker nöden, när våra bröder hjälpa oss att bära den, men ingen hjälpte Margit att bära.

"Gud har straffat henne", sade de.

Ingen talade om att Gud också älskade henne, och hon visste det knappast, ty där rådde ju mörker i hennes själ.

En dag kom prästen. Han hade hela vägen gått och tänkt öfver hvad han skulle säga till Margit; bara vänliga och goda ord. Men när han kommit in, när han kände den instängda, kvafva luften strömma emot sig, när han såg mörkret därinne och såg Margit trotsigt resa sig för att visa honom ut, då växte där endast en stor vrede upp inom honom, och han glömde alla de vänliga orden.

"Tag bort det där, som du satt upp för fönstren", sade han till slut. "Hvarför sitter du här i mörkret? Säkert skall Gud straffa dig därför, att du gör det värre för dig, än han ämnat det åt dig."

Margit teg, men hennes tankar arbetade våldsamt. Aldrig talade de om annat än straff, aldrig annat än hårda ord.

"Jag har kommit för att fråga dig, hvarför du sitter i

sådant mörker", fortsatte han litet högre, ty han trodde, att Margit ej förstått.

"Gå", sade Margit, "jag vill ej höra mera!"

Så gick det för alla, de ville befalla henne, men hon lydde aldrig. Och ingen, ingen tänkte på att visa henne kärlek, hon var ju endast en tokig kvinna.

De, som gingo förbi hennes stuga om kvällarna, vände bort hufvudet och skyndade fort förbi. Det spökade där, sade man. Och när detta kom till Margits kunskap, satte hon bräden framför dörren, så att de, som skötte henne, nästan med våld måste tvinga sig till att få komma in.

Men bakom hennes stuga var en stor öppen plats. Där brukade byns barn samlas till lek. De modigaste af dem kunde ibland gå fram till ett fönster för att söka se in, men liksom genom en tyst öfverenskommelse talade de aldrig om Margit. Hon var för deras föreställning som ett öfvernaturligt väsen.

En sommardag flyttade en ny familj in i byn. De hade en liten flicka: hon brukade vara med de andra och leka. Men hon visste intet om Margit. Så en gång, när de tröttnat och satt sig stilla en stund, fingo de se det ryka ur skorstenen.

Anna, det var den nykomna, såg förvånad på de andra.

"Bor någon därinne?" frågade hon.

"Asch, hvad du är dum", var det någon i hopen som svarade. "Det förstår du väl, att det är bara troll, som äro i den stugan."

Och så skrattade de allesamman utom Anna, ty hon blef rädd. Storgråtande sprang hon hem för att fråga mor, om det var sant, hvad barnen berättat, att det bodde troll i den stugan, där det var bräder för dörren, och där fönstren voro förbängda.

"Nej", sade mor, "där bor tokiga Margit."

"Hon är väl en människa?" frågade Anna vidare.

"Ja, det är hon", svarade mor.

Anna fortsatte att gråta. Det var ju synd om en människa, när hon ej kunde få se solen. Hvarför voro de så stygga vid Margit, att de stängde in henne? Lill-Anna tänkte aldrig ett ögonblick på att hon, Margit, stängt sig själf i mörker. Nej, det var andra, som gjort det, och Anna grät allt häftigare, ty hon kom ihåg, huru det var, när man en gång stängt in henne i en mörk källare.

"Mor, hur länge har Margit varit där?" sade hon om en stund.

"Många år", svarade mor, "så många, att du knappt kan komma ihåg dem."

Men efter den dagen gick Lill-Anna i stora tankar. Hon ville hjälpa Margit att komma ut, och hon bad dem, som gingo dit med mat, att de skulle släppa ut Margit. Men de sade: "Hon vill ju icke." Således var den vägen stängd.

Men en söndag, när allt folket gått till kyrkan, smög sig Anna upp för vägen, som ledde till Margits stuga. Händerna bar hon fulla med rosor. Dem skulle hon visa Margit och säga: "Se, så vackert det är ute, kom med." Och hade hon bara fått henne utom dörren, skulle hon taga ur nyckeln, så att Margit aldrig mer komme in i mörkret igen. —

Nu var Lill-Anna framme. Mycket tyst gled hon in mellan bräderna och uppför trappan. Hon knackade på. Men ingen öppnade. Då blef Anna nästan rädd, men hon samlade allt sitt mod och sade:

"Snälla Margit, öppna för Anna."

Margit gick tveksamt mot dörren. Det var ett barn, som stod därute, det kunde hon höra. Men skulle hon släppa det in?

"Stackars Margit, var snäll och öppna."

Det låg bön i rösten, och kvinnan därinne kunde ej motstå längre. Anna kom in. Hon såg upp mot Margit, och de stora blå barnaögonen fylldes med tårar.

"Du skall ha de här." Hon lade rosorna i Margits knä. "Och så vill jag bara fråga dig, om du inte vill se, huru vackert allt är i dag."

Margit såg och såg på blommorna, och en varm våg välldе upp i hennes hjärta.

"Har du tagit dessa på min buske?" frågade hon.

"Nej", sade Lill-Anna ifrigt, "men din buske är alldeles full. Har du inte sett den?"

"Nej", svarade Margit kort.

"Kom, jag vill visa dig, jag tycker det är synd om dig. Stackars Margit!"

På länge, länge hade Margit icke hört så vänliga ord. Isen, som lagt sig kring hennes hjärta, tinade upp. Anna gick fram, tog hennes hand och förde henne sakta mot dörren. Margit var viljelös i denna stund. Hvad öfvertalningar och befallningar ej mäktat utföra, det förmådde detta barns vänlighet och kärlek. Det föll en solskensstrimma öfver hennes väg, i början var den icke större än den, som genom den halföppna dörren silade sig in, men snart stod hon därute i det fulla klara skenet, som från himmelen strömmade ned öfver alla.

"Ser du, ser du!" Lill-Anna jublade. "Jag visste väl, att du skulle tycka om det! Men hvarför har du ej gått ut förr?"

"Ingen brydde sig om mig, hvar jag var."

"Jag vet en, som bryr sig om dig. Det är Gud", sade Anna.

Margit lyssnade och tänkte. Mörkret därinne försvann, och hon kände sig tvungen att utbrista:

"Tack, barn, du har gjort mig glad igen. Nu skall mitt lif ej längre vara i mörker, ty nu ser jag, huru orätt jag gjort."

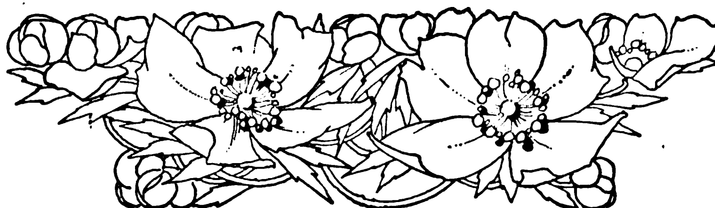
Men inom sig tänkte hon: "Hade ej en stråle af kärlekens sol lyst in i mitt hjärta, hade allt blifvit som förr, så mörkt och kallt."

Lill-Anna kom så plötsligt ihåg, att de hade sagt, att Margit ej var rätt klok.

"Icke är du tokig, du?" sade hon helt barnsligt.

"Gud har lyst upp mitt mörker med sin sol", sade Margit stilla och allvarligt.

Och med händerna knäppta till bön stod hon länge och såg utåt det solglänsande hafvet.

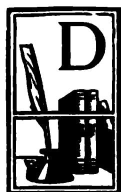

EN RESA GENOM SVERIGE.

För Ungdomsvännen af *K. G.*

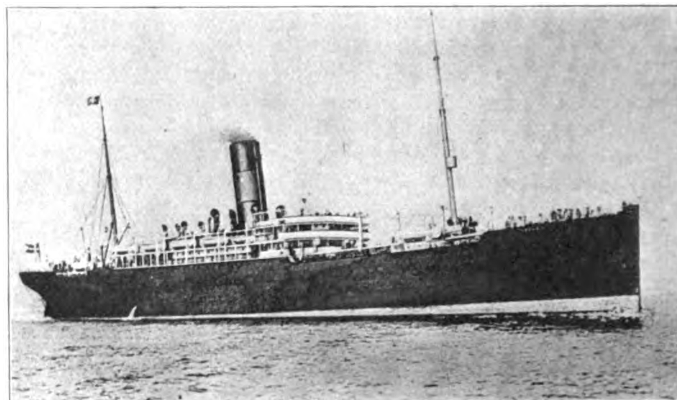
Det är ganska angenämt att, sedan dagens arbete är undanstökadt, få slå sig ned i en bekväm hvilostol — och släppa tankarna lösa. Genast börja de ställa till allehanda upptåg, bygga upp det ena luftslottet skönare än det andra för att genast åter nedrifva detsamma, ge sig ut på väldiga härfärder och tusenmila ströftåg till kända och okända länder. Än dväljas de långt bort i den ljusa framtiden, än hejdas de på sin vilda färd af förflutna minnen. Varsnar man dessutom i sin närhet någon bild eller något föremål, som erinrar om en eller annan förfluten händelse, kan man snart blifva förflyttad till en helt annan värld, minnesvärlden.

För någon tid sedan fann tecknaren af dessa rader, i en undangömd vrå, en hel samling dylika föremål och bilder. Med glädje betraktade jag dem alla, och den ena tilldragelsen efter den andra från svunna dagar rann upp i mitt minne.

Bilderna visade mig de kära platser i det gamla fosterlandet, där jag fått tillbringa mina barnaår, där jag i muntra kamraters sällskap ströfvat omkring med portören på ryggen, där jag i ensamheten drömt bort någon stund, där jag arbetat och hvilat, jublat, gråtit och älskat. De visade månget af de ställen, som tjusat främlingen, som gripit skalderna med hänförelse; de gåfvo vittnesbörd om det stolta Sverige, som *varit*, om det sköna Sverige, som *är*.

Städer, byar, sjöar, skogar, slott, kyrkor, ruiner och hyddor trädde fram för min syn, och något minne var alltid förknippadt med dem. Det var en högtidsstund för mig. Jag gjorde i tankarna ett ströftåg genom nästan hela Sverige, en pilgrimsresa till minnets helga platser. Och jag älskar att göra denna minnesresa om och om igen, ty den är på samma gång en önskningsresa. Sådan den nu ter sig för mig, skulle jag än en gång vilja upplefva den, och då skulle jag vilja taga med mig alla dem af Ungdomsvännens läsare, som ej ha skådat det lilla landet långt hän på andra sidan det stora vattnet. Det skulle vara min fröjd att visa dem ruinerna af en forntida glans så väl som resultaten af ett idogt och ädelt folks sträfvanden i våra dagar; jag skulle föra dem in i de vördnadsbjudande katedralerna, till hjältekonungarnas grifter och där tälja dem mången saga om ädel bragd. Jag skulle föra dem till palatsens lysande salar, till torparkojornas mörka kammare. Jag skulle visa dem våra snöbetäckta fjäll, våra brusande strömmar, vår midnattssol, våra djupa, hemlighetsfulla skogar, vårt folk, ja, allt, allt — och jag skulle tvinga dem att älska Sverige.

Men viss om att jag aldrig skall blifva förunnad det nöjet att vara mina läsares ciceron i det älskade landet, vill jag dock utbedja mig deras sällskap på en fingerad resa genom Sverige. I tankarna skola vi ge oss dit och besöka de mera betydande och egendomliga platserna. De skildringar, jag sålunda är förmögen att gifva, blifva därför ofullständiga och ringa, bilderna enkla och anspråkslösa, men jag vågar dock hysa det hoppet att i någon mån kunna intressera Ungdomsvännens ärade läsare.

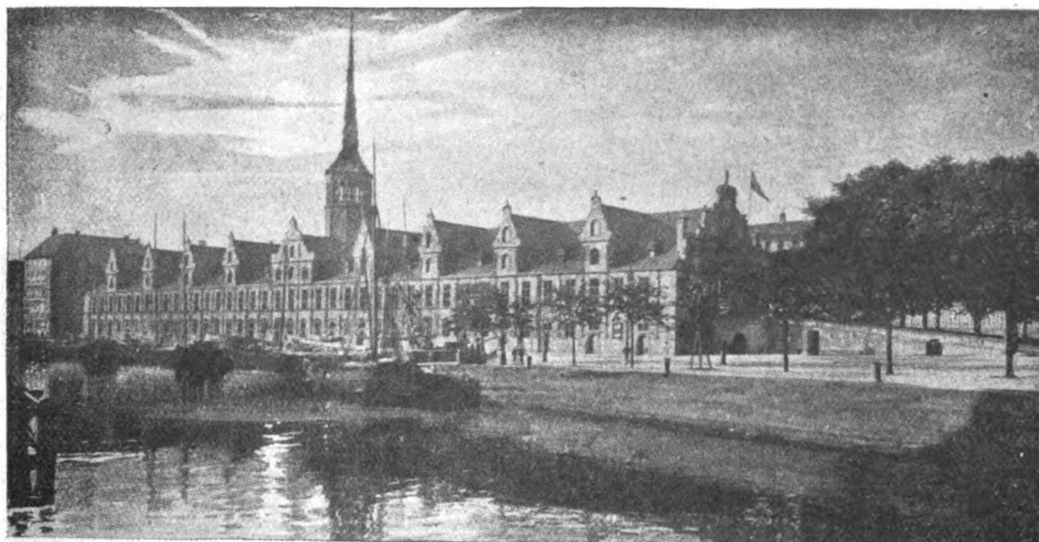
Oscar II.

I.

Hvem har icke hört talas om "Oceanens vindthundar", dessa väldiga "odjur", åt hvilka tusenden anförtro sitt ve och väl, dessa modiga jättar, som trotsa det rasande elementet och genom storm, dimmor och bränningar föra en dyrbar last mellan världshafsskilda länder? Snabbt ila de nu för tiden, nästan oberoende af väder och vind; trygg och säker är deras gång, och sedan man väl öfverlämnat sig i deras hägn, nästan förgäter man, att man ej längre befinner sig på fastlandet, utan gungar på den förrädiska vågen.

Det är emellertid ett stort nöje att företaga en sådan resa vid gynnsam väderlek, och om man lyckats få tag i en god ångare. Låt oss taga en båt, som går direkt på Danmark, ty skola vi ha sällskap med italienare och polacker, hvilka taga vägen öfver Irland och England, blir nöjet i ganska hög grad förminskadt. Få vi en båt sådan som Oscar II t. ex. (se bilden), kunna vi skatta oss lyckliga, ty den skall, om intet oförutsedt inträffar, på cirka 10 dagar föra oss öfver till Danmarks hufvudstad, Köpenhamn. Vi kunna ha det mycket angenämt under tiden om bord. Här finnes utmärkta bibliotek, hemtrefliga samtalsrum, röksalonger, musikrum och dylikt. Utan tvekan kunna vi besluta oss för att lösa tredje klassens biljett på en sådan båt, ty hytterna äro synnerligen behagliga och ändamålsenligt inrättade. Nog är det litet enformigt ibland under resan, men ju närmare man kommer målet, desto lifligare blir anblicken. Man tröttnar aldrig att betrakta de passerande fartygen från de mest fjärrlägna länder. Bevingade varelser möta redan vid ett par dagsresors afstånd från land med välkomsthälsningar och följa sedan skriande och kraxande fartyget till hamn. Dessa fåglar hälsas alltid med jubel, de hafva ju kommit från fosterbygden eller åtminstone från dess grannskap.

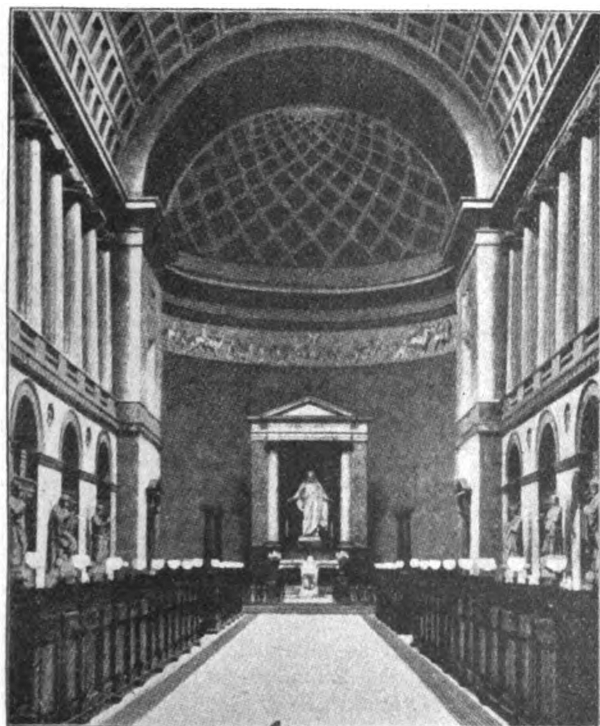
Emellertid tänka vi oss den långa resan lyckligen tilländalupen. Den stolta ångaren har inlupit i Köpenhamns hamn, vi ha fått våra koffertar utväxlade och tullbesiktade, vi ha skiljt oss från vårt ressällskap och sitta

BÖRSEN I KÖPENHAMN.

nu i lugn och ro på ett af hamnhotellen, ätande en ärlig dansk frukost, medan vi invänta tiden för Öresundsbåtens afgång. Då och då kasta vi en blick på den härliga taflan, som utbreder sig framför oss. Här ligger hela det vackra sundet utanför hamnens råmärken. Se hvad ångare, seglare, slupar och jakter! I rask följd glida de omkring därute bland de många sjömärkena. Här och där höja sig mörka fästningsmassor, gamla gråa murar, försedda med fruktansvärda kanoner, som sedan sekel tillbaka skyddat porten till "Kongens By" och hela "det yndige Landet".

Det skulle vara mycket intressant att få tillbringa några dagar i denna gamla stad, besöka de talrika museerna, tafvelgallerierna, fornsamlingarna, kyrkorna och expositionerna af allehanda slag, men vi äro ju angelägna om att så fort som möjligt få komma till Sverige och nöja oss därför denna gång med att endast i förbifarten kasta en blick på några af de mera anmärkningsvärda byggnaderna, däribland Börsen, hvarefter vi i förhoppning om att på återresan kunna dröja litet längre, stiga ombord på en af de små ångarna, som uppehålla trafiken mellan Danmark och Sverige. Snart äro vi utom Köpenhamns råmärken. Det är en lustig färd bland alla dessa farkoster. Till vänster varseblifva vi de bistra konturerna af en fästning, uppbyggd på ett grund i sundet, afsedd att försvara inloppet till Köpenhamn och utgöra en vaktpost vid Östersjöns port. Längre fram till vänster uppdyker den långa kala landtungan Saltholmen, bebodd till storsta delen af fiskare. Framför oss skönjas allt tydligare vår resas närmaste mål, Sverige.

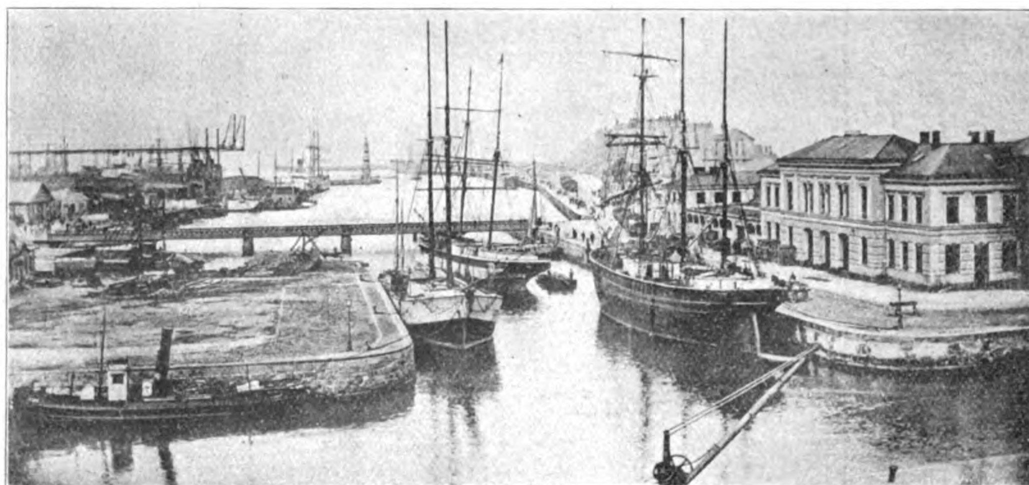
DET INRE AF "VOR FRUES KIRKE" I KÖPENHAMN.

II.

Den lilla ångaren saktar farten och vi få tillfälle att göra våra betraktelser, medan den glider in i Malmö hamn. Ej mötes våra blickar där af någon frihetsstaty, men en hög, hvit fyrbåk på yttersta hamnpiren visar oss vägen och bjuder oss välkomna. Och säkerligen skall det första intrycket af Sverige bli angenämt, ty vi ha kommit till en gammal intressant plats, det åldriga Ancona Scanorum. Hamnen är ju i och för sig själf redan ett litet mästerverk. Vår bild visar den gamla hamnen, sådan den nu ter sig, men en ny, storartad hamn är under byggnad, och, när en gång färdig, skall den kunna emottaga äfven de mest djupgående fartyg. Och detta behöfs, ty Malmö är en af Sveriges största säder, en liflig handels- och sjöfartsstad, och har på få år vuxit i oerhörd grad. Vi gå upp i staden för att närmare skärskåda den och dess märkvärdigheter. Vi finna Malmö vara en vacker stad, regelbunden byggd. I dess inre delar vittna dock trånga slingrande gator om stadens ålder. Staden är omfluten af en djup kanal, en gammal fästningsgraf. De gamla fästningsverken finnas ej mer; i början af 1800-talet blefvo de nedrifna och hafva se'n dess blifvit ersatta af trädbevuxna promenader, hvilka nu i alla riktningar genomkorsa staden.

Vi vilja nu emellertid närmare betrakta en del byggnader och höra deras historia.

Se t. ex. det praktfulla rådhuset på stortorget. Det har

MALMÖ HAMN.

nog sin saga; det ser så gammalt och hemlighetsfullt ut. Ja, nog är det gammalt, ty sedan år 1546 ha dess fasta murar stått, och ännu i många år tyckas de kunna emotstå tidens allt förtärande tand. Göra vi ett besök inom dess murar, böra vi försöka komma in i den historiska Knutssalen, en väldig sal, 100 fot lång, 40 fot bred och omkring 25 fot hög. Det var i denna åldriga sal, som Karl XII under sin eriksgata mottog hyllning af Malmö borgarskap. Knuts-salen har fått sitt namn af tvenne helgon, konung Knut, som blef mördad i Odense år 1086, samt hans brorson, hertig Knut, som blef mördad 1131. Efter den förste af dessa har äfven det s. k. Knuts-gillet fått sitt namn. Hvad är Knuts-gillet? Jo, under tiden för kristendomens utbredande stiftades en hel del föreningar, hvilka alla ställde sig under något helgons beskydd. Dessa föreningar eller "gillen" voro af tre slag: andliga, världsliga och blandade. Till det sistnämnda slaget hörde detta Knuts-gille, och dess ändamål var, att dess medlemmar skulle bistå hvarandra i lif och död. Dessutom vakade man äfven öfver sedernas helgd o. s. v. Emellertid har detta gille under tidernas växande lättsinne urartat, och i dessa dagar är det endast ett dansgille. Ceremonierna i gamla tider voro ganska egendomliga. Längst bort i salen hängde under en gyllene sol en papegoja af silfver, hvilken blifvit skänkt af konung Fredrik II. Detta har sin grund däruti att gillet under medeltiden, då båge och armborst nyttjades, äfven var ett skyttegille, där fågeln, som skulle nedskjutas, enligt gammal sed var en papegoja. När en person, borgare af Malmö stad, intages i Knutsgillet hänges ofvannämnda kollossala silfverpapegoja kring hans hals; först när han vid receptionens slut mottagit broderskyssen af ordföranden och antagit någon dam till Knuts-syster, blir han befriad därifrån, och erhåller i stället en liten papegoja af guld att i blått band bäras i knapphålet. Många kungliga och furstliga personer ha varit medlemmar af detta Knutsgille. T. ex. Fredrik III med gemål, prins Ernst Gunther af Glucksburg, Karl XI, hans moder, änkedrottning Hedvig Eleonora m. fl.

KARL X GUSTAF.

Flera andra präktiga salar finnas att beskåda i den åldriga byggnaden, t. ex. landttingssalen, där ett dyrbart konstverk förvaras, en tafla, föreställande Magnus Stenbock, talande till sitt folk.

Till höger om rådhuset ligger det åldriga landshöfdingeresidenset och på torgets midt tronar Fogelbergs skapelse, Karl X Gustafs staty. Denna staty aftäcktes år 1896, utställningsåret. Tecknaren af dessa rader hade nöjet få öfvervara den högtidliga akten, ett minne, som sent skall förgätas. Det är en vacker staty, och de goda Malmöborna betrakta med stolthet sin "Far i hatten".

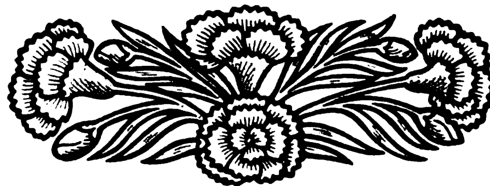
I närheten af stortorget finnes den gamla St. Petri kyrka, grundlagd 1319. Det är en väldig byggnad, hvars hvalf uppbäras af 22 pelare. Denna kyrka hade en gång under katolska tiden icke mindre än 11 altaren. Predikstolen är af svart marmor med hvita alabasterbilder; altaret är äfven af svart marmor och är försedt med trenne praktfulla

Rådhuset i Malmö.

målningar. I koret, bakom altaret, ser man en mängd minnestaflor öfver tyska adelsmän. En af dessa föreställer Conrad von Pappenheim, farfader till den fältherre med samma namn, som stupade i slaget vid Lutzen samma dag som Gustaf II Adolf. Kyrkan är byggd i ren spetsbågestil och är näst Lunds domkyrka den största i södra Sverige.

Nu äro vi ganska trötta och våga ej ge oss ut på vidare ströftåg i dag, hvarför vi hälsa på hos Kramers och hvila upp oss litet för att kunna företaga en vandring ut till den gamla fästningen. Forts.

Svenska Bilder.

För Ungdomsvännen af *Ludvig.*

I.

SVEN OCH ANNA.

Och häggens blommor spredo sin doft i dalens sköt,
och bäcken spelade till lärkors kvitter,
och öfver markens tufvor sig blomstertäcket slöt,
och natten strött därpå sitt pärleglitter.
Det doftade och spelade, det susade i skog,
och öfver gröna ängarna ett vårligt jubel drog,
och lefnadslust och kärlek där låg i hvarje fläkt,
och krafterna, som slumrat, naturen åter väckt.

Och fram ur täta dungar och öfver stig och spång
med hälsans friska rosor uppå kinder
kom nattvardsbarnens skara; han klang så frisk, den sång,
som ungdoms fröjd med vårens sammanbinder.
Där hägrade och lockade i fjärran något stort,
och härligt glänste bågarna till ungdomslifvets port,
och barndomsdagens drömmar och aningar och hopp,
de skulle i fullbordan med sommarsol gå opp.

Så äfven vi nog drömde i en förgången tid,
för alla en gång hägrat idealet,
vi sågo det fly undan i lifvets kamp och strid,
vi gäcklades och blott förnummo kvalet.
Vi timrade och pyntade så skönt vårt framtidsbo,
vi tänkte oss det kommande så rikt på hopp och tro,
vi tänkte då på hjärtan, som kunde oss förstå
och uti alla skiften i takt med våra slå.

Nu stundom vi förnimma i själens djup ett skri,
ett skri af namnlös, outsäglig smärta.
Där inne bor en fånge, som längtar att bli fri
och längtar till ett varmt och trofast hjärta.
Och spörjande och spejande han ständigt står på vakt,
förgäfves lyftas vingarna emot en fjärran trakt,
och kanske, hvad han drömde i barndoms dag ibland,
står verkligt där och bidar vid paradisisk strand.

De unga stegen styrde mot helig tempelgård,
och andaktsfullt de sina platser togo,
och prästen, from, allvarlig, tog om de unga vård,
och orden allas hjärtan till sig drogo,
men dröjande och kärleksfull hans blick så ofta gick
till en, bland alla flickorna den fagraste, och fick
han så ett svar, som röjde en rik och vaken själ,
då fylldes han med glädje, det lyste fram så väl.

Hon var hans enda dotter, hon var hans största skatt,
två barn och maka sänkts i grafvens gömma,
hon var den enda ljusglimt, som lyste i den natt,
som döden gått att i hans boning tömma.
Nu strålande, förhoppningsfull hon för hans öga stod,
i hennes ådror svallade hans eget ädla blod,
i henne skulle lefva igen hans gamla släkt,
som räknat sina anor från tapper Engelbrekt.

Bland gossarna nog vackrast var Nils' i Hallarp son,
och Annas lekkamrat han hittills varit,
nu kommo andra dagar, nu växte hon ifrån
sin vän, och redan han det smått förfarit.
Då klappade så underligt hans hjärta mången gång,
nu var det slut med lekarna, och konvenansens tvång
nog skulle stänga henne från trofast barndomsvän,
ty hon var prästens Anna, och han var bondens Sven.

Och pingstens liljor dofta vid heligt altarbord,
och liljehvita själar där sig böja,
och redan äro gifna de höga löftesord,
som skola bindande i minnet dröja.
Än suckande, än jublande förnimmes orgelns brus,
och öfver alla bedjande sig breder himmelskt ljus.
Välsignelsen är gifven, till hemmet skaran går,
därute strålar våren, i själarna är vår.

II.

Hvad är det i unga hjärtan,
som tänder den heliga glöd,
som växer till brand i smärtan
och starkare blifver än död?
Är glöden släkt med den låga,
som går från den lefvande Gud,
kan jordisk kärlek väl våga
att låna från himmelsk sin skrud?

Visst äro de släkt, de båda,
om än vid den jordiska slagg
en tid kan hämmande låda,
han renas och liknar den dagg,
som faller i öppna kalkar
och gnistrar i solen så skön
och ömmande blomman svalkar,
som blickar mot himlen sin bön.

Så växte hos Sven och Anna
en känsla så helig och skär,
men stundom kring hennes panna
en skugga sig lade, ty när
hon tänkte på faderns vilja
och drömmar, för henne han drömt,
ack, kunde han henne skilja
från vännen, hon älskade ömt? —

Då skulle nog hjärtat brista,
då skulle af sorger hon dö,
då skulle på hennes kista
han tårstänkta blommorna strö,
men ännu ej fadern kände
den kärlek, hos henne där brann,
och kanske han hjärtat vände
till Sven, som var duktig och grann.

Och åren så tyst försvunno,
och Anna allt fagrare blef,
och kindernas rosor brunno,
då fadern en dag fann ett bref
till Anna från Sven, då föllo
hans fagraste luftslott i grus,
och intåg i själen höllo
missräkningar, stormar och brus.

Då böjdes den höga gestalten,
han kämpade, sörjde och led,
han kände väl icke halten
af kärlek, som ej brinner ned.
Till prosten i Torp han sände
sin dotter med orden: "Förglöm
den kärlek, hos dig sig tände,
glöm Sven och din barndomsdröm!"

Då bleknade Annas kinder,
hon böjde sig stilla och tyst,
men löftet, som henne binder,
på älskarens panna hon kysst.
Därborta af sorg hon tvinar,
ett bud då till fadern når:
"Din dotters kraft snart försinar." —
Han kommer, hos henne han står.

Där står äfven Torpa-prästen
med hotande, flammande blick,
och hän till häpnande gästen
hans stämma förkrossande gick:
"Du måste en gång det höra,
den storhet, du drömt, är blott skarn,
du låtit den falskt dig föra,
du mördat ditt enda barn!"

Då sjönk han på knä hos henne:
"O Anna, mitt barn, mig förlåt!"
Så gräto de ut de tvenne,
men snart skulle skilja dem åt
den död, hvars ankomst var nära
och redan sin prägel där satt
på dragen, älskliga, skära,
snart skulle de höljas af natt.

Det svindlade för hans blickar:
"Fort, sänden ett bud hän till Sven!"
och hälsningen med han skickar:
"Kom, skänk mig min dotter igen!
Du henne till brud må taga,
om döden förjaga du kan,
och glad skall jag bröllop laga
åt dig, som den älskade vann."

III.

Det var tyst uti den lilla kammar,
där dödsblek Anna låg på snöhvit bädd,
blott då och då en blixt i ögat flammar,
det tycktes dock, som om till bröllop klädd
hon redan var, där låg en ros vid barmen,
och myrten stod vid hennes hufvudgärd,
och stundom sträcktes liljehvita armen
som mot en brudgum från en högre värld.

En sakta knackning in i rummet ljuder,
och dörren öppnas, blek som döden själf
den unge Sven Guds frid därinne bjuder,
men redan vågorna från dödens älf
den käras lemmar med sitt issvall kyla,
en stund hon väckes: "Älskling, du är här.
Kom, låt mig åter vid ditt bröst mig skyla,
i dag — i dag — vår bröllopsdag — det är."

Förkrossad fadern fattar bådas händer
och i hvarandra sluter in dem ömt:
"O Gud, som själf i mänskan kärlek tänder,
förlåt min stolthet, som till sorg dem dömt,
förlåt, förlåt, men här för dig jag viger
till ett dem båda, och om än en stund
dem döden skiljer", — häpen fadern tiger,
med bruden döden ingått re'n förbund.

IV.

Jag såg vid grafven, jag som många andra,
en barnlös fader stödd vid brudgums arm,
jag hörde massan faderns hårdhet klandra,
där rådde sorg, där rådde dämpad harm,
ty Sven och Anna voro alla kära,
och alla kunde om dem vittne bära,
att mera ädelt par ej bygden såg,
och — mördad — hon i grafvens sköte låg.

Hvad fadern syndat, bittert han försonat,
hans tysta strid ej någon kände den,
och vid hans graf för länge sedan tonat:
"I himlen vännen återfår sin vän",
och bondens son var intill stunden sista
den brutnes stöd, och öfver kransprydd kista
han grät, som son begråter älskad far,
och sonlik kärlek han till honom bar.

NÅGRA DRAG FRÅN GEORGE WASHINGTONS TIDIGARE ÅR.

Såsom alla Ungdomsvännens läsare och läsarinnor veta, var Georg Washington tredje sonen af Augustine Washington och föddes den 22 februari 1732 vid stranden af Potomac, i grefskapet Westmoreland, på en landtgård, hvilken hans farfars far först upptagit och börjat odla. Föräldrarnas enkla lärdom: "hata falskhet, älska sanning" inpräglades tidigt hos gossen, hvilken kraftfullt blomstrade upp som ett barn af naturen. Hans hår var blondt, hans blå ögon blixtrade såsom af eld, hans kropp var smärt och välväxt och i allt hvad han företog sig skönjdes tidigt allvar och beslutsamhet. För vanligt arbete ådagalade han hvarken kärlek eller synnerlig skicklighet, men allt stort och djärft gjorde djupt intryck på honom. Af pliktkänsla försmådde han att genom osanning undandraga sig ett straff; hans redlighet förmådde honom att tillstå hvarje felsteg, och hans kamrater hade ett så högt begrepp om hans rättskänsla och sanningskärlek, att de vid alla förekommande fall åberopade hans vittnesbörd. I alla företag, där det fordrades mod, var han sina kamraters anförare, och hans medfödda själshöghet förberedde honom för hans framtida storhet vida bättre än den skolundervisning, han åtnjöt, och hvilken enligt den tidens sed, i synnerhet i kolonierna, inskränkte sig till konsten att läsa, skrifva och räkna. För matematiken hade han synnerlig håg, och i den snabba uppfattningen af denna vetenskap gaf han det första tydliga beviset på sin förmåga att tänka. I sitt tionde år förlorade han sin far, som hade den stora förtjänsten att i sin sons hjärta genom eget exempel hafva väckt en okuflig kärlek till dygd och ädelmod. Den efterlefvande modern skulle nu sörja för både hushållets vidmakthållande, barnens uppfostran och nödiga medels anskaffande. Dessa senare blefvo dock ganska sparsamma, hvilket kunde hafva haft rätt menliga följder för den unge Georg, om det ej på honom så tydligt hade sannats, att en ädel och begåfvad person till det mesta utbildar sig själf. Till hans tidigare framgångar bidrogo ock i betydlig grad hans redan förvärfvade matematiska kunskaper. Dessa, som han flitigt använde, bidrogo mäktigt att hos honom utveckla förstånd och ordningssinne.

Snart vaknade emellertid hos den unge gossen en öfvervägande smak för krigiska öfningar. Geväret blef hans favoritvapen. Det blef hans största nöje att leka krig med sina jämnåriga och att öfva dem i kapplöpning, brottning och annat dylikt. Sålunda utbildades hans af naturen friska och starka kropp, och hans själ stålsattes, så att han redan kände sig i stånd att intränga i den djupa urskogen, där uppsöka vilddjuren och bjuda både dem och de stundom häftiga elementen ett nästan trotsigt motstånd. Medvetandet af egen kraft förmådde honom ock att redan vid femton års ålder fresta hafvets faror, och så tog han anställning som "midshipman" i den brittiska marinen. Men icke på hafvet och icke i kronans omedlbara tjänst skulle Georg Gashington vinna sina lagrar. Modern önskade hans hemkomst. Med tungt hjärta lämnade han sjötjänsten och alla de behag, som denna medförde, vann den första stora segern öfver sig själf och återvände till sin mor. Genom denna barnsliga lydnad ådagalade han framför allt stor karaktärsstyrka, men äfven undergifvenhet och sonlig kärlek. Detta måste man så mycket mer beundra vid denna tid i en människas lefnad, då annars den uppåtsträfvande självständighetskänslan plägar att framför allt göra sig gällande.

Efter några år, hvilka han tillbragte i lugn och under studier, erhöll han i sitt adertonde år genom lord Fairfax plats som landtmätare i västra delen af Virginien och förvärfvade sig därunder om det ännu okända landet och dess värde en sådan kännedom, att, då han i en framtid själf förvärfvade sig stora sträckor däraf, han därigenom i hög grad förökade den förmögenhet, han då redan samlat. För öfrigt kom denna hans kännedom om trakten honom äfven till stor tjäst, då han framdeles såsom revolutionsarméens förste man hade att leda krigets rörelser mot fienden.

1751, då konungens milis kallades till aktiv tjänstgöring och det blef af nöden att mot Frankrikes makt i Nord-Amerika ställa en duglig, med krigisk blick och kraft utrustad man, dröjde regeringen icke ett ögonblick att, oaktadt Washingtons ungdom, utse honom, hvadan han af guvernören blef med majors rang utsedd till generaladjutant i Virginien. Fransmännen, som sökte att genom en kedja af militärposter i väster om Alleghany-bergen sammanbinda Kanada med Louisiana samt att inskränka de brittiska kolonierna till landet i öster, ingingo förbund med indianerna, af hvilka fiender kolonisterna hade det värsta att befara. För att undvika detta beslöt guvernören att till den franska befälhafvaren sända en skrifvelse, i hvilken han på det bestämdaste protesterade mot fransmännens framryckande och framställde detta såsom ett angrepp mot konungens majestät och hans amerikanska medborgares rättigheter. Washington, öfverbringaren af detta budskap, i hvilket krig och fred lågo, åtog sig med glädje uppdraget och erhöll därjämte anvisning att militäriskt undersöka landet, genom hvilket han skulle färdas, att för Virginiens sak söka vinna de indianstammar, med hvilka han komme i beröring, att lära sig känna och omintetgöra fransmännens planer och att hos guvernören meddela alla de upplysningar, på hvilka det nya krigs- eller fredssystemet kunde grundas. Under kamp med svårigheter af alla slag fulländade Washington midt i vintern det viktiga uppdraget till guvernörens fullkomliga belåtenhet. Den unge krigarens dagbok, som påminner om en Cæsars observationsförmåga, trycktes och lästes med intresse af Virginiens befolkning. Utnämnd till öfverste vid ett gränsregemente var han med mod och beslutsamhet verksam till sitt fäderneslands försvar, och när snart öppet krig mot Frankrike utbröt, tjänade han som öfverste under Braddocks befäl, erhöll efter dennes fall öfverbefälet öfver Virginiens hela milis och återvände, efter det fransmännen blifvit fördrifna ur Fort du Quesne, med försvagad hälsa till privatlifvet och utbytte så svärdet mot plogen, sedan "Virginiens lycka var betryggad". Vid denna tid hade han blifvit gift med änkan efter en mr Curtis, och med henne vid sin sida förde han under flera år ett lugnt och stilla lif på den vackra landtegendomen Mount Vernon, nära Potomac. Af helt andra orsaker blef han dock snart åter framkallad att åtaga sig sitt folks sak. Hvad detta innebar, och huru han löste sin nya och långt svårare uppgift, är oss bekant från Förenta staternas historia.

AMERIKANSKA FOLKLIFSBILDER FRÅN GATAN.

XIII. Från fjärran Damaskus.

Ser hon icke glad, själftrygg och småförståndig ut? Hon är visst icke någon gråtande tiggare, utan en riktig affärsmänniska och fullt kapabel att själf tjäna sitt uppehälle. Ej är detta underligt heller, ty hon stammar från ett riktigt köpmansfolk af gamla anor.

Damaskus, där långt borta i Syrien, är ryktbart för sina basarer och köpmansbodar. Utan tvifvel var denna kvinnas fader en af de många bodägarna där, och hennes tidigaste minnen röra sig nog omkring bästa sättet att göra geschäft.

Damaskus är en mycket liflig stad, som under vissa perioder kan uppvisa lika lifliga scener som någon annan stad och mycket mera brokiga. Ansiktstypen såväl som klädedräkten är mycket pittoresk hos detta folk. Mångskiftande och af tusenfaldiga slag äro de artiklar, som säljas. Silkesdukar, guld- och silfversmycken samt allehanda småsaker omväxla med hvarandra. Så ock persiska och turkiska mattor, kaschmirschalar, kaffe, tobak, pipor och munstycken; damaskusklingor, ehuru af modern tillverkning, saknas ej heller. Så är det i Damaskus.'

Vår vän på taflan liknar sina föregångare. Hon säljer kragknappar, portmonnäer, bröstnålar, hårnålar, knappnålar, tråd, näsdukar och hvarjehanda annat smått och godt. Af henne löper man ock sällan fara att blifva bedragen; hon är nämligen mycket ärlig.

Till synes måste ock affären gå bra, ty vår syriska bekantskap ser alls icke ledsen ut eller hemsjuk på något sätt. Bäst är det ock, att hon slipper den sjukan och att hon får vara vid godt mod, ty hon, såväl som mången annan fattig och vinddrifven immigrant, gör nog bäst i att stanna där hon är och säga så litet som möjligt om förra dagar och gammalt barndomshem. Det gäller nu blott att arbeta och försöka att se glad ut.

Y.

PÅ NATTÅGET.

Så tyst skrider tåget i nattetid.
— hvad dörrarna larma och slamra. —
Hur skönt, att få njuta af sömnens frid!
— så hjulen på skenorna hamra. —

Väl ljuft är att gunga på bölja blå;
— nu stålhästen hvisslar och svänger —
mer ljuft är att åka på tåg ändå
— hur tåget dock slänger och dänger. —

Hur godt, att få luta sitt hufvud ned
— ack, käre, hvad folk, som här komma —
och hvila så lugnt uti stilla fred!
— de trängas och gången tillbomma. —

Och har man betalat en summa rund,
— det pratas och skrattas och språkas —
så kan man då också här ta en blund.
— hur trefligt på tåget att råkas. —

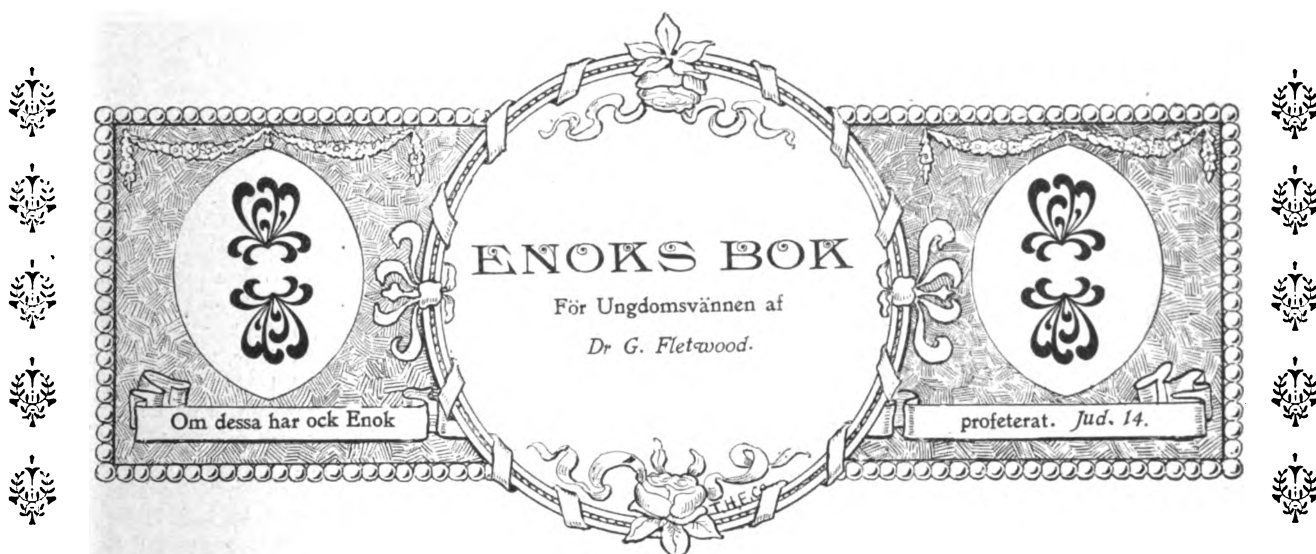
Hur godt, att få sofva här lugn och trygg!
— där går nu en "breakman" och gapar —
Tänk förr, när man åkte på åsnerygg!
— ack, käre, så'n oro man skapar. —

Nu är klockan två, nu jag sofva vill;
— blott hör, hur de stoja och prata —
nu slumrar jag här, tills det säges till.
— de skratta så likt som en skata. —

Hur ljuft att få — — — Tigen dock stilla snart
och låten en stackars man sofva!
Hur ljuft att få — —. Blir det ej tyst med fart,
så blir jag desp'rat, skall jag lofva.

Så tyst skrider tåget i nattetid.
— hvad dörrarna larma och slamra —
Hur skönt att få njuta af sömnens frid!
— Så hjulen på skenorna hamra. —

E. A. P.

Då vi höra talas om Enok, förs tanken genast fort bortåt i gamla förbundets förhistoria och stannar ej, förrän den når Enok, den 7:de från Adam, urfadern. Denne Enok var, enligt den heliga urkunden, så from och gudfruktig, att Gud tog honom upp till sig, på hvad sätt är oss alldeles förborgadt. Att denne Enok skulle efterlämnat den apokryfiska bok, som bär hans namn, att han skulle beskrifvit alla dessa underbara syner och uppenbarelser, hvilka finnas tecknade i boken, är så otroligt, att ingen bland våra djupare tänkare och forskare medgifva något sådant. Någon eller ännu bättre några personer ha, för att ge boken en bättre klang, ett högre, ett mera gudomligt anseende, behagat skrifva i Enoks namn.

Många och underliga sägner knötos till den fromme Enok; ingen visste någonting om honom mera än den knapphändiga biografien i Moses' första bok. Dessa underbara berättelser kulminerade i den underfulla boken, som nu kallas Enoks bok.

Enoks eller Henoks bok framkom omkring 150 år före Kristus. Denna apokalyptiska (uppenbarelse) bok framställer den fromme patriarken som en stjärnkunnig, som en den där undfår af änglar undervisning om sol, måne, stjärnor, luft, vatten, jord, haf, himmel, afgrund, om vår världs byggnad, om dagarnas längd och årstidernas skiften.

De trenne lärda herrarna Weisse, Volkmar och Grätz tro boken vara sammansatt efter Kristi födelse, men däremot ha vi Hoffman, Dillman, Köstlin, Ewald, Lucke och andra af Tysklands förnämsta fornforskare. En af Frankrikes djupaste tänkare utropar: Huru önskligt vore det ej, att bokens grekiska text vore till finnandes. Likväl är grekiska icke bokens originalspråk.

Att Enoks bok lästes i Jesu omgifning, är mycket troligt, liksom en annan af den tidens apokryfiska böcker: Mose himmelsfärd, hvilken flitigt studerades, kanhända ej så ofta och så gärna som just Enoks bok. Tänk, om Filo, som var 62 år, då Jesus var omkring 32 år, och som anses ha lefvat 10 år efter Jesu död, tänk, om denne Filo gått bort till Galileen en tid! Hvad skulle icke han ha lärt, och hvad skulle icke han kunnat lära andra?

Sant nog, vi ha Josefus, som skref på grekiska för särskildt hedningar. Men hans berättelse om Jesus är smaklös och färglös, nästan hädisk. "Om det nu är lofligt att kalla honom en människa", säger han om Kristus.

Af Jesus själf lära vi, att han läst Moses' böcker, psalmerna och profeterna. Daniels bok tyckes ha gjort ett märkbart intryck i hans själ. Psalmerna nämner han rätt ofta. Men vid Jesu tid funnos många apokryfiska böcker, och huru många han själf sett och läst af dessa, är oss alldeles omöjligt att säga. Att han läst några, därpå tro vi oss äga bevis. I Lukas 11 kap. säger Jesus: "Hafver icke ock Guds vishet sagt" o. s. v. Hvad menar här Mästaren med "Guds vishet"? Dr Fjellstedt nämner just ingenting härom; Godet ger en förklaring, som egentligen ingenting förklarar. En af Frankrikes djupaste tänkare, en professor, väl bevandrad i bibelns urspråk och desslikes väl bevandrad i de orientaliska språken, säger, att Jesus med uttrycket: "Guds vishet" menar Enoks bok och pekar på Enoks 37: 1—4 samt 48: 1, 7 och 49: 1, för att bevisa sin förmodan. Vare nu därmed hur som helst, det skulle och borde aldrig förundra någon, om de gripande scener, som ses i Enoks bok, sjönko hem i Jesu guda-mänskliga själ.

Ännu i denna dag utgör Enoks bok en del af den etiopiska bibeln. Kanske den bokens ord håller konung Menelek i Abyssinien i styr, så att han far varsamt med de europeiska grannarna. Vi få minnas, att Enoks bok ingalunda lägger fingrarna emellan, då det gäller att döma de mäktige. Strängare än någon af evangelisterna dömer och fördömer den världens rike och store. "Människosonen" i denna underbara uppenbarelse "nedstörtar kungar från deras troner och tager dem från deras vällustiga lif och kastar dem i afgrunden." Se Enok 99: 13, 14.

Nästan alla af kyrkofäderna kände till Enoks bok. Justin Martyr, Klemens af Alexandria, Origenes, Irenaeus, Tertullianus, Eusebius, Hieronymus, Hilarius, Epifanius, Augustinus och andra referera oss till Enoks bok och begagna den själfva. Alla, utom Tertullianus, förneka bokens kanoniska värde och anse den för en apokryfisk bok. Efter Augustini död kom en period af litterärt stillastående, och under denna dödsstillhet förlorade kyrkan många af sin litteraturs förnämsta monumenter. Enoks bok förlorades samtidigt. I 9:de århundradet omnämnes Enoks bok af patriarken Niceforus. Han kallar den en af nya testamentets apokryfiska böcker. Bland judarna ägde boken litet eller intet anseende, då däremot de kristne värderade den högt.

År 1773 fann en engelsk resande och forskare James Bruce 3 kopior af Enoks bok i Abyssinien. En af dessa gaf han kongl. biblioteket i Frankrike, ett gafs åt Bodleianbiblioteket i Engand, ett behöll han själf. Ingenting gjor-

des med dessa kopior förrän år 1800, då Silvestre de Sacy öfversatte delar däraf till latin, från hvilket språk boken sedermera öfversattes till tyska språket. Alla dessa öfversättningar voro dåliga, och det vardt lämnadt åt Dillmanns mästerhand att från etiopiska öfversätta Enoks bok, och denna öfversättning är den i dag gällande.* Att bokens grundspråk var hebreiska eller arameiska, antages allmänt. Bland mohammedanska skriftställare stod Enoks bok högt, och mohammedanernas bibel, Koran, hänvisar på ett ställe till denna underliga bok.

Innehåll.

En stor del af boken upptages med en lång beskrifning af naturen och dess lagar, och dymedelst framhålles Guds kraft och visdom. Först omtalas källan, hvarifrån Enok fick sina uppenbarelser: han talade med änglar och fick veta, att Gud snart skulle komma och straffa de onda och löna de goda. I kap. 6—16 omtalas fallet bland änglarna och deras förhållande till människors döttrar (1 Mos. 6: 1—2). Såsom en af Gud bemärkt och befryndad man ombedes Enok af de fallna änglarna att skrifva och till Gud framräcka en nådesansökan för dem. Enok gör så, men Gud sänder honom tillbaka att förkunna för samma änglar deras förkastelse och straff. I kap. 17—36 omtalas, hvad Enok såg på sin färd omkring och öfver jorden. Han ser naturens lagar, platser för hänsofna andar, goda och onda. Ur profeten Daniels bok äro några satser tagna. Det visar tydligt, att Daniels bok var skrifven före Enoks bok, ehuru flera författare, däribland vår svenske tänkare, forskare och siare Viktor Rydberg, tro Daniels bok varit författad ungefär samtidigt med Enoks bok. Kap. 37—71 utgöra ett afrundadt helt och framställer: "*Andra syner och visdomar.*" Han ser nu hela himmelen och myriader änglar och de 4 ärkeänglarna Gabriel, Mikael, Rafael och Fanuel. Han lärer mera om naturen. Sedan ser han Messias och känner i honom Guds utkorade, talar om dennes natur, arbete och hans domar samt prisar och välsignar den tid af glädje och välsignelse, som följer den utkorades spår. I kap. 72—82 finns en lång och tröttande beskrifning på sol, måne och stjärnor: han får veta mycket om dessa af ängeln Uriel, som är "satt öfver dem". I kap. 83—91 finns en bit världshistoria från tidernas början allt intill Messias. I kap. 91 förmanar han sina barn. Kap. 94—105 innehålla verop öfver syndare och uppmuntrande ord för de fromma. I kap. 106—7 omtalas Noas födelse, hans underliga utseende och floden. I kap. 108 introduceras "en annan bok af Enok", som innehåller straffdomar för de ogudaktiga och mycket goda löften för alla de goda. Allt godt väntar här de utkorade. En ängel omtalar det hela. Att dessa sista kapitel äro falska och oäkta, insatta i Enoks bok långt senare än de förra och af andra författare, därom äro så väl Tysklands som Sveriges forskare ense.

Bokens värde.

För forskaren måste Enoks bok anses synnerligen värdefull. Den ger oss en blick in i många ditintill förborgade saker, och om vi icke obetingadt kunna tro på dessa uppenbarelser, ge de oss likväl en inblick i den tidens kulturella lif. Det finns ock mycket skönt och sant däri. Redan det är en viss tillfredsställelse att i sin hand ha en bok, som en gång kanhända lästes af Jesus själf, och som med all sannolikhet lästes i hans omgifning. Att Judas, en af lärjungarna, som troget följt Jesus, läst Enoks bok, det ses ju tydligt i Judas' bref i nya testamentet. Hoffmann, och Philippi mena, att han icke kunnat vara inspirerad af Guds Ande, då han skref sitt bref, ty då hade han ej, mena de, anfört stycken ur Enoks bok, men här komma de lärda herrarna oförhappandes ut på en halis, ty vi veta, att själfve Paulus i sitt tal på Areopagen i Atén gör ett anförande, icke ur någon apokryfisk bok, utan anför en hednisk skalds (Aratus') ord, sägande: Hafver icke ock en af edra skalder sagt: Vi äro ock af hans släkte. Aposteln Judas talar ock i sitt bref om änglarnas fall; han torde ha hämtat detta sitt vetande ur samma källa, ur Enoks bok. Här är Judas dock betydligt varsammare än den, hvilken i Enoks bok berättar om fallet och om änglars förhållande till människors döttrar, därom nämner Judas försiktigt nog ej ett ord. Den besynnerliga åsikten, att de i 1 Mos. 6: 1—4 omtalade "Guds söner", som "sågo, att människornas döttrar voro fagra och togo till hustrur dem, i hvilka de funno mest behag", och att deras afkomlingar skulle hafva varit jättar och de forntidsväldiga, som blefvo så namnkunniga, denna åsikt framhålles i Enoks bok och äfven af de på den tiden lefvande judiska rabbinerna. Men det stannar ej här. Äfven kyrkofäderna, hvilka lefde och verkade några hundra år efter Kristus, trodde så, åtminstone en del af dem. Så trodde Cyrillus, Atenagoras, Irenaeus, Lactantius, Tertullianus och andra. Ja, till och med en så grundlärd och odlad ande som Augustinus, sin tids förnämste kyrkofader och skriftställare, försäkrar det vara rent af "oförskämdt" att betvifla tillvaron af fauner och demoniska väsen, som handla likt gudssönerna i 1 Mos. 6: 1—4. Och Luther, äfven han ett barn af sin tid, hyste samma tankar, som kan ses i hans "Tischreden"; men samme Luther vardt, buren af den Högstes armar och stödd af den Högstes kraft och upplyst af visdomen ofvanefter, mäktig att frigöra sig från tusenåra vantro.

Hvad skola nu vi säga härtill?

Jo, det säga vi: Allt det, som icke öfverensstämmer med Guds klara, i bibeln framsatta ord, allt det, som ej öfverensstämmer med sundt förnuft och daglig erfarenhet, allt sådant måste vi förklara såsom värdelöst och odugligt, ja, skadligt, vare sig vi fått lära därom i Enoks bok, i kyrkofäders eller andra högt stående tänkares och skriftställares skrifter.

I Enoks bok stöta vi ock emot det mångomskrifna, mystiska namnet Azazel. På den stora försoningsdagen framleddes två bockar, och genom lottning bestämdes den ene åt Jehova, och den bocken slaktades af öfversteprästen, den andre bocken däremot bestämdes att på sitt hufvud mottaga allas synder och så gå fri utåt öknen med desamma. Det var "fribocken". På judarnas språk hette denne "fribock" — Azazel. Ännu har man icke kunnat enas om, hvad som egentligen menas med det hebreiska ordet Azazel. Att svenska kyrkans målsmän rifvit sig bakom öronen många gånger, innan de dristade sig beteckna den hebreiske Azazel med den svenska "fribocken", det fatta vi nogsamt. Hvad betyder då Azazel eller "fribocken"? Ja, tag reda därpå, och säg mig det härnäst vi träffas.

Forts.

* Prof. G. Beer i Strassburg har dock år 1900 utgifvit en ny öfversättning, försedd med utförlig historisk inledning samt textkritiska anmärkningar. Denna öfversättning är utgifven tillsammans med Die Apokryphen und Pseudepigraphen des Alten Testaments herausgegeben von E. Kautzsch. Likaledes hafva vi ett par goda moderna öfversättningar till engelska; en af Schodde, utgifven 1882, och en af Charles, utgifven 1893. Red.

JOH. SEBASTIAN BACH.

För Ungdomsvännen af *Teofilus.*

Det strömmar genom hög portal
af sachsiskt Dresdens katedral
i dag en utsökt skara
af damer, klädda i brokad,
af män en rad:
hvad Dresden äger ypperst bara.

Kurfursten själf i hög person
har stigit ned från furstetron
och in i Herrens tempel.
Livréklädd honom följer dit
hans hela svit.
Nobless'n tar efter högt exempel.

Där samlas börd och rikedom.
Af konstens solar ifrån Rom
ses en och annan skina.
Bland musici af första rang
är en Marchand,
en Adolph Hasse, en Faustina.

Men hvar den underbara makt,
som hela fina världen bragt
i dag till helgedomen?
Är Jona här med lagens hot
att göra bot?
Är ändtligt domedagen kommen?

Måntro det är en offerfest? —
I koret mässar ingen präst,
och öde står pulpeten.
Och säck och aska till peruk,
som förr var bruk,
ej ersatt puderdigniteten.

Men väl man läser öfverallt,
i hvarje öga, varmt som kallt,
intresse, mer än vaket.
Det tycks, som väntar hvarje själ
på Gabriel
att stiga ned från läktartaket.

Och till och med furst Augusts blick,
som annars hunnit slockna, fick
ibland en lindrig flamma.
Blott hos Marchand i ögonvrån
där läses hån,
likgiltighetens med detsamma.

Man väntar hit på furstligt bud
dock hvarken påfve eller Gud,
ej ängel, prydd med palmer,
men väl en klockare, som fått
af ödet lott
att hjälpa bönder sjunga psalmer.

En morsker herre, ser det ut,
som väl ej lärt sig veta hut,
i dumdryghet inbiten.
Det löper rundt: "Det var med knot,
som han tog mot
den höga, furstliga inviten.

"Man prisa skall hans skicklighet.
I dag likväl hans hopp blir bet
att någon lager vinna.
Man står sig slätt med bondeklang
inför Marchand
och för vår stora sångarinna."

Då väller ifrån orgor fram
en ton, så ren, så allvarsam
som källsprång uti dalen. —
Man märkte ej, när kantorn kom.
Man såg sig om.
Där satt han re'n vid manualen. —

Och ton ger för den andra rum.
Ned sväfvar ett preludium,
en vårvind uti toner,
och sveper hätskhets dimma kall
i vågens svall
ur alla hjärteregioner.

Och när det renat hvarje bröst,
det växer till en anderöst,
som bryter berg och hällar
och talar, som från Gud den kom,
om synd och dom
med dofva åskors brak och skrällar.

Ej finns ett hjärta denna stund,
som icke ända ned i grund
utaf förfäran skälfver.
Men orgeln bär i melodi
ett ångestskri,
och tårad blick mot Gud sig hvälfver.

Allt mera tynar klangen af.
Nu sjunker hoppet ner i graf
för ett förbannadt släkte.
De fina kinder skifta färg,
det skär i märg,
som vore templet dödens häkte.

En paus, så obeskrifligt tyst —
man känner sig af döden kysst —
finns ej för fallne frälsning?
Dock hör, igenom brusten sky
en tonvåg ny
bär ned till jord en fridens hälsning!

För söndersargadt mänskobröst
de första dropparna af tröst
bebåda skur ej fjärran.
Snart orgelen ej mer man hör:
en änglakör
uppstämmer heligt lof till Herran.

Då kan ej jorden tiga still,
dess jubelsång är vorden gill,
millioners samklang klingar:
"Vår Gud är oss en väldig borg."
Från tvång och sorg
Befriad anden lyfts på vingar.

Och jord och himmel skifta om
i tack och lof till Herranom
för skapelsens försoning.
På harpolek från änglars tal
ger svar koral
som hafsdån i Guds helga boning.

Och himlen sänker sig till jord.
Guds röst, i orgors lek försport,
uttalat har sitt *varde*.
O, lyss, det är den nya sång,
som sjungs en gång
i höjden af Guds frälsta garde!

Men orgor tystna. Stilla frid
har lägrat sig, så varm och blid,
på hvarje ädlings änne.
Och utur ögats gistna vrår
en tacksam tår
så sakta delar sig i tvenne.

Hvar är väl nu ditt hån, Marchand?
Det följde med den tår, som sprang
från bräddade kaskader,
och Hasse, med din stolta fru,
I ären nu
som barn inför "musikens fader".

Vid orgor bakom läktarns krön
Bach sitter kvar, försänkt i bön,
med sammanknäppta händer —
på pannan en förklaringsglans
som segerkrans,
andakten glöd på kinden tänder.

Han firar väl i dag triumf
på sånggudinnans högsta trumf —
han vet det ej, den store.
För ädlingen i andens värld
all jordens flärd
väl mindre än ett intet vore.

När furstar falla till hans fot,
han står där fast, som ek på rot,
oböjd af fagert smicker.
Hans ande mättas ej med stoft,
men himlens doft
allena honom vederkicker.

Nu är han dock så barnsligt nöjd,
och hjärtat vidgas utaf fröjd
för vunnen segerära.
En väldig strid i dag har stått.
Med segern gått
han, som allen' bör lagern bära:

"Du, Gud, i dag ett ord har sagt
till världens tomma, stolta prakt,
som sätter den i klämman.
Haf tack för toner, som du ger!"
Så varmt han ser
upp öfver orgeln, "gudastämman".

JOHAN LUDVIG RUNEBERG.

Ett hundraårsminne. Af *E. A. Z.*

Förlidet år firades mångenstädes bland oss hundraårsdagen af den världsberömde svensk-amerikanen John Ericssons födelse genom minnesfestligheter, hvilka visserligen gjorde sitt till att fördjupa vår nationalkänsla och att öfvertyga oss om att vi äfven såsom svenskar i Amerika hafva stora minnen, kring hvilka vi kunna samla oss. Den femte februari i år få vi fira ännu ett hundraårsminne, nämligen af skalden Johan Ludvig Runebergs födelse. Runeberg var visserligen ingen svensk-amerikan, icke ens svensk utan finne. Men det språk, på hvilket han diktade sina odödliga kväden, var vårt kära svenska tungomål, hans förfäder voro svenskar, och då han först såg dagens ljus i Finland, var detta ännu icke skildt från det svenska moderlandet. "Hela hans bildning", säger en hans minnestecknare, "var svensk likasom hans tungomål; den bibel, den psalmbok, med hvilka han först lärde sig ana ett högre lif, voro de gamla svenska, och den lagbok, under hvars värn hans hela lif framflöt, och som han i sin dikt "Landshöfdingen" gifvit det vackra vitsordet:

"Här är vår vapenlösa trygghet än,
vår lag, vår stora skatt i lust och nöd". —

det var Sveriges gamla lag.

Säkert är, att vi svenskar älska Runeberg och, jag tror mig äfven kunna säga, förstå honom så godt som någon finne. Få torde nog de svenska skalder vara, som särskildt bland svenskarna i Amerika äro så afhållna och kända som Runeberg. Därom vittnar ej minst, att Runebergs dikter finnas i troligen hvarje ungdomsbibliotek, att man ser dem här och hvar i våra svensk-amerikanska hem, och att man hör stycken därifrån föredragas gång på gång vid ungdomsföreningars möten eller vid af svenskar anordnade fester, där litterära program utföras. Och få äro de skalder, hvilka lefvat inom Sveriges egna landamären, hvilkas sånger blifvit den stora svenska allmänhetens egendom i så hög grad som Runebergs, och detta i fråga om den svenska allmänheten äfven i Amerika. Hvilken svensk, bildad eller obildad, känner ej till "Vårt land", "Björneborgarnas marsch", "Sven Dufva" med flera andra af dessa oöfverträffliga stycken, som förenats under den gemensamma titeln "Fänrik Ståls sägner"?

Så hafva då äfven vi svenskar all anledning att fira Runebergs minne under tacksamt erkännande af den sköna och rika litteraturskatt, som han skänkt oss, och som äfven bland oss svensk-amerikaner skall bevaras och högt värderas, så länge ännu fädernas tungomål förstås och talas ibland oss. Såsom en ringa tacksamhetsgärd åt den store mannens minne är också följande lefnadsteckning ägnad.

Runebergs äldsta kända förfäder voro bondfolk i Runneby i Jämtland, och efter all sannolikhet antog den förste innehafvaren af namnet Runeberg detta namn efter födelseorten. Skaldens farfader, Ludvig Anton Runeberg, föddes på Drottningholm år 1725, men öfverflyttade omkring 1768 till Finland, där han innehade en kommissionslandtmätarebefattning ända till år 1800, och blef stamfader för den finska grenen af runebergska ätten. Af hans fyra söner föddes den yngste, Lorens Ulrik, skaldens fader, den 17 januari 1772 i Alunda i Uppland, medan hans föräldrar voro på julbesök hos hans åldrige farfader, prosten Lars Runneberg. Lorens Ulrik blef student i Åbo år 1791 och förberedde sig i början för inträde i prästämbetet, men som hans håg ej var riktad åt det prästerliga kallet, lämnade han sedermera de teologiska studierna och ägnade sig åt sjömansyrket samt blef år 1800 skeppare i Jakobstad, där han sedan var bosatt till sin död. Han gifte sig i början af år 1803 med Anna Maria Malm, dotter till rådmannen i Jakobstad handlanden Johannes Malm och hans första hustru Anna Maria Sten.

Johan Ludvig Runebergs fader, sjökaptenen Lorens Runeberg, var enligt samtida skildringar en man med ett vackert och ståtligt yttre, skicklig sjöman med grundliga kunskaper i till yrket hörande ämnen och äfven dessutom vidsträckt beläst, så att han i bildning och intelligens vida höjde sig öfver det stora flertalet af sina yrkesbröder. Med stort intresse följde han sonen Johan Ludvigs studier och tidiga poetiska försök, hvilka han visserligen uppmuntrade, men äfven strängt granskade, och utbildade sålunda tidigt genom att påpeka i dem förekommande fel den självkritik, som den blifvande skalden sedermera i så hög grad skulle visa sig besitta. Genom ett slaganfall, som träffade honom år 1821 och förlamade hans högra sida, blef han bunden vid sjukbädden under de sju återstående åren af sin lefnad. Det var hans önskan att få lefva, tills han finge se, "hvad det skulle bli af Ludvig", en önskan, som dock ej till fullo uppfylldes, i det han afled den 12 dec. 1828, således någon tid, innan sonens skalderykte nådde vidare kretsar. Hans sista hälsning till den käre sonen var en på dödsbädden uttalad förhoppning, att han måte blifva ett stöd för sin mor och sina yngre syskon, något, som denne också efter bästa förmåga sökte vara.

Runebergs mor säges hafva varit ett högväxt, smärt och ljuslett fruntimmer, med rätt vackra ansiktsdrag och stora blå ögon. Hon saknade egentlig skolbildning, men ägde ett godt naturligt förstånd och var mycket road af den tidens lättare läsning. Därtill var hon begåfvad med en ovanligt vacker och fyllig sångröst. Till lynnet var hon glad och vänlig samt ägde en stor förmåga att roa andra, hvarför ock hennes umgänge var mycket eftersökt. I det ofta torftiga hemmet spred hon glädje och munterhet icke minst genom sin färdighet att på ett intressant och underhållande sätt berätta anekdoter och händelser ur eget och förgångna tiders lif, till hvilka särskildt barnen lyssnade med förtjusning.

Omkring makarna Runeberg uppväxte sex barn, tre söner och tre döttrar. Sonen Johan Ludvig föddes den 5 februari 1804, och var han äldst bland barnen. Som gosse var han svag och sjuklig samt omfattades redan på grund häraf i synnerhet af modern med största ömhet och kärlek. Sina tidigaste barndomsminnen hade Runeberg från 1808—1809 årens krig, hvilket han sedan genom sina sånger förevigade. Då gjorde han bekantskap med de tvenne krigare, hvilkas gestalter han kanske mest lefvande och åskådligt samt med största kärlek utmejslat i sina "sägner": von Döbeln och Kulneff. Den förre hade han sett en gång i upprörd sinnesstämning, då han i spetsen för sina björneborgare skulle tåga från Jakobstad. Och från detta ögonblick var bilden af Döbeln, "fritänkaren", med outplånliga drag tecknad i hans själ. Med Kulneff hade beröringen varit personlig, och minnet häraf återklingar direkt i skaldens Kulneffssång. Den fruktade fienden hade vid ett besök i hans

J. L. RUNEBERG.

föräldrahem tagit upp den fyraårige gossen i sitt knä och smekt honom. "Än talar mången moder om", sjöng han sedan, "sin skräck, när utan krus och lof rakt fram till vaggan Kulneff kom, där hennes älskling sof", och han låter modern, visande på Kulneffs porträtt på väggen, fortsätta: "han kysste blott mitt barn och log så fint och godt." Dessa hågkomster hörde till hans barndoms käraste och voro helt visst af stor betydelse för hans blifvande skaldskap.

Sin första skolundervisning fick Runeberg af "Westmans mor", en gammal gumma, som höll en allmänt anlitad småbarnsskola i hans födelsestad. Själfva skollokalen utgjordes af ett litet vindsrum, 12 fot långt och 8 fot bredt, till hvilket man fick trefva sig fram uppför en smal och brant trappa och genom en mörk vind. "På ena ändväggen hade rummet ett litet fönster med fyra rutor och vid den andra i ena hörnet en stor eldstad af tegel. Framför fönstret stod ett litet bord, vid hvilket den åldriga lärarinnan satt och presiderade uppe i gafvelhörnet, medan skolbarnen, både gossar och flickor, sutto tätt radade på simpla träbänkar längs rummets tre öfriga väggar. "Westmans mor", såsom hon allmänt kallades, hade öfverflyttat från Sverige och var en kortväxt, fetlagd och trind gumma, som ännu vid 74 års ålder med oförminskad kraft styrde sin klass, begagnande såsom härskarspira en 'spragga' af en sådan längd, att hon från sin plats i ena hörnet af rummet kunde med densamma nå motsatta väggen. När något barn satt ouppmärksamt eller eljest bröt mot skolans fastställda ordning, slog gumman med sin spragga tätt öfver barnets hufvud i väggen, så att tapeterna brusto, men barnet rörde hon ej." Det var ju ej några vidare höglärda saker, som inhämtades i denna skola, dock kunde Johan Ludvig, när han vid åtta års ålder upphörde med läsningen hos Westmans mor, sin a-b-c-bok, något biblisk historia och hela katekesen med däri intagna bibelspråk och psalmer från pärm till pärm, och detta vittnade ju rätt godt om både lärjungens flit och den stränga gummans lärometod.

År 1812 på vintern öfverflyttade Runeberg till Uleåborg för att i denna stads s. k. trivialskola fortsätta sina studier. Under vistelsen i Uleåborg bodde han hos en sin farbroder, som var tullförvaltare därstädes, och som, själf barnlös, åtagit sig att bekosta hans undervisning och sörja för hans uppfostran. Hans i barndomen svaga hälsa hade i betydlig mån förbättrats, så att han nu var en rask och liflig gosse med hälsans rosor på kinderna och fallen för hvarjehanda små puts och upptåg. "Den lille Ludvig", skrifver om honom författarinnan till "Hundrade minnen från Österbotten", "var en af de vackraste, raskaste och ostyrigaste små gossar, man kan se, och allas gunstling". De forhållanden, hvari den glade och lifliga gossen inträdde hos sin farbroder, voro till följd af dennes förnäma släktförbindelser — han var nämligen gift med en dotter till landshöfdingen i Uleåborg Karl Ehrenstolpe — mycket olika dem, vid hvilka han varit van i det enkla hemmet i Jakobstad. Till en början utbyttes hans hittills i hemmet begagnade namn "Janne" mot hans andra namn Ludvig, hvilket senare väl ljöd "finare" i de förnäma anförvanternas öron. "Som gossen för öfrigt saknade det skick och de fasoner, som erfordrades för att han skulle vara presentabel inom den högförnäma krets, han nu komme att tillhöra, och han i synnerhet i sin bockning felade mot den gällande formen, sattes han af farbrodern att inhämta dessa viktiga elementer i sin uppfostran i en på orten befintlig dansskola. Här gjorde han dock ej bättre framsteg, än att han efter sex veckors studier bockade ännu mer på tok än förut. Han fick därför återgå till sitt förra sätt att bocka, jämte det hans studier i den ädla danskonsten härmed för alltid afbrötos."

På grund af farbroderns ofvannämnda släktskap med landshöfdingen var Ludvig stundom gäst i dennes förnäma familj. Härvid lär han ej alltid hafva iakttagit, hvad som hörde till god ton. Sålunda berättas han hafva ibland stigit upp på någon stol eller något bord och därifrån kastat sig hufvudstupa i golfvet, såsom om han nedfallit af våda, blott för nöjets skull att få se landshöfdingskan och sedan efter moderns föredöme hela raden af hennes döttrar "få dåndimpen", en "konst", hvari de sägas hafva varit synnerligen väl öfvade.

Runebergs vistelse i Uleåborg blef emellertid ej så långvarig. Hans farbroder afled vid endast 45 års ålder, och detta gaf anledning till att Runeberg kort därefter återvände till det torftiga men kära föräldrahemmet i Jakobstad. Sedan han tillbragt återstoden af år 1814 i hemmet, under hvilken tid han sökte på egen hand hålla i minnet och förkofra det, han lärt i Uleåborg, sändes han i februari 1815 till Vasa skola. Här skötte han sina studier med en sådan flit och skicklighet, att han hvarje år var primus i sin klass från och med den 3:dje klassen. Vistelsen i Vasa skola räckte 7½ år eller till sommaren 1822, då Runeberg efter fullbordad kurs dimitterades till universitetet i Åbo med utmärkta kunskaper i skolans samtliga läroämnen.

Men han icke blott skötte sina studier med omsorg, utan fullgjorde äfven troget de fordringar, som den tidens kamratskap ställde på honom. I den då i skolorna allmänt rådande penalismen eller det tyranniska välde, som de högre klassernas medlemmar utöfvade mot de lägre, kunde han ej finna sig. Detta barbariska tyranni stötte alltför

mycket emot Runeberbs rätts- och frihetskänsla, som redan tidigt var strängt utpräglad. Med samma oförminskade mod, hvarmed han sedermera med pennan såsom vapen angrep rådande riktningar inom svenska poesien och deras målsmän, skonande ej ens sådana allmänhetens gunstlingar som t. ex. Tegnér, med samma oförskräckthet trädde han nu i opposition mot den rådande barbariska plägseden inom skolan och inkastade sig, så liten han då ännu var, i en strid, som var så mycket vådligare, som det här gällde att trotsa en stormakt af sekelgammal häfd. Emellertid gick han såsom segrare ur striden, ej blott så att han lyckades sätta sig i respekt hos rektoristerna (högsta klassens medlemmar) genom att möta hårdt mot hårdt, utan ock så. att han, då han själf kom på rektorsklassen, tillsammans med några behjärtade kamrater afskaffade penalismen åtminstone i dess mest barbariska och orättvisa form.

Åtskilliga upptåg skall han ock hafva haft för sig under sin skoltid, såsom han själf plägade berätta i förtroliga vänners lag ännu i sina äldre år. Dessa voro dock ingalunda så simpla och råa som många andra pojkars skolputs t. o. m. i vår "förfinade" tid. Sålunda tog han en gång under en lektion fram ur sin barm ett litet möss, som han tämt och medfört till skolan, samt lät mösset springa på bordet framför läraren, skolans gamle rektor, en godsinnad men på grund af sin höga ålder något afsigkommen gubbe. När denne blef varse mösset, tog han sitt spanska rör för att slå ihjäl det lilla kräket, men Runeberg sköt lugnt undan käppen och sade: "Ser ej rektorn, att det är en stubbsvans, och att mösset är tamt?" hvarpå han lät det rädda sig i hans rockärm. Den gamle rektorn, som höll mycket af Runeberg på grund af hans stora flit och präktiga karaktär, sade endast helt godmodigt: "Ja, du är alltid en sådan där", och därvid lät han saken bero.

Med "Dahlströms moster", Runebergs värdinna hela den tid, han bodde i Vasa, hade den liflige skolpojken åtskilliga tokroliga upptåg. Stundom brukade han under rasterna springa hem för att dricka mosters ypperliga svagdricka, och då hände det stundom, att han, när gumman återkom från källaren med den fyllda skopan, fattade henne om lifvet och sköt henne, under det hon motsträfvigt balanserade framför honom, ända fram till skoltrappan, där hennes fradgande svagdricksskopa sedan tömdes under allmän fröjd.

Vi hafva redan i det föregående omnämnt, att Runeberg tidigt började skrifva vers. Såsom skolgosse skref han en del visor, hvari han satiriserade och gycklade med personer inom och utom kamratkretsen. En af honom författad "skolvisa", som skildrar lifvet i Vasa skola på Runebergs tid, finnes ännu i behåll, likaså en längre dikt, "Vargen", hvilken skildrar den förödelse, en varg anställde inom en boskapshjord, och ett däraf föranledt vargskytte. Sistnämnda på hexametrar skrifna episka stycke är af särskildt intresse, emedan det kan betraktas såsom ett slags förstudium till skaldens berömda dikt "Älgskyttarna".

Sina ferier tillbragte Runeberg mestadels i föräldrahemmet i Jakobstad och idkade härunder med stor ifver jakt och fiske, för hvilket han ända till gamla dagar bibehöll det lifligaste intresse. En gång höll emellertid en af hans jaktfärder på att slutas mycket illa. Tillsammans med ett par kamrater på 9 @ 10 år hade Runeberg, som då själf var omkring 15 år, begifvit sig ut på sjön för att skjuta svärtor. Båten var mycket bristfällig, så att en af dem hade jämn sysselsättning med att ösa ut det genom springorna inströmmande vattnet. Som ock den ena sidan hade ett bord mindre än den andra, måste de hålla båten på sned, för att ej vattnet skulle komma in öfver den lägre sidan. Genom en oförsiktig rörelse, som den ene af följeslagarna gjorde, då han skulle öfverräcka bössan åt Runeberg, råkade emellertid båten att kantra, och alla tre kommo i sjön. Runeberg grep genast tag i sina bägge kamrater, af hvilka ingendera var simmare, för att med dem söka simma i land, men märkte i detsamma, att han med tåspetsarna kunde nå botten. Häraf lugnad återfick han strax sitt skämtsamma lynne och yttrade till den nyssnämnde kamraten: "Har du bössan, eller ock låter jag dig fara till botten." Denne hade ganska riktigt räddat bössan och höll den troget fastklämd under armen. Bärande dem en på hvardera sidan om sig, vandrade han småningom i land, dit afståndet ej var synnerligen långt.

Runeberg var under sin skoltid äfven en ifrig fågelfängare. Sin skicklighet åt detta håll uppdref han sedermera till ett mästerskap, som troligen ganska få uppnått. Äfven de mest svåråtkomliga fåglar lyckades han fånga medelst en vid änden af ett långt spö fästad tagelsnara, hvilken försiktigt träddes öfver fågelns hals. Ja, en gång smög han sig på en s. k. tallbit så oförmärkt, att han grep honom med blotta handen. Äfven som äldre var Runeberg road af fågelfänge. Så länge han var frisk, höll han alla vårar utsatt på sin gård ett vanligt fågelnät, i hvilket han fångade sådana anländande flyttfåglar, som voro honom obekanta, blott för att, sedan han lärt känna dem, skänka dem friheten eller ock, i fall vädret blef mycket kallt och ruskigt, gästfritt underhålla dem, tills väderleken blifvit mildare, då det var hans glädje att återskänka dem friheten.

En annan färdighet, hvari Runeberg tidigt utmärkte sig, och hvari han ock efter hand uppnådde mästerskap, var träffsäkerhet i stenkastning. Medan han var docent i Åbo, företog han en sommar en fiskerifärd i skärgården. Han varseblef då i närheten af stranden en för honom obekant fågel af mera ovanligt utseende. Som han ej hade sin bössa med sig, beslöt han att söka fälla den till marken medelst en sten. Fågeln var på 30 @ 40 stegs afstånd och hade redan flugit upp, men träffades dock af den kastade stenen och föll ned med krossadt hufvud. Fågeln befanns vara ett exemplar af lilla lommen och lämnades till universitetets zoologiska samling. Sju år senare, då han såsom lektor och domkapitelsledamot befann sig på en skolvisitationsresa i Borgå stift, gjorde han ett liknande ypperligt kast. En gång skall han t. o. m. med en sten hafva träffat en liten fågel efter noggrann beräkning just i det ögonblick, då den skulle sätta sig på toppen af en gran.

Förut är berättadt, huru Runeberg såsom elev i skolans högsta klass en gång till skolan medförde ett litet möss, som han tämt. Detta var ej något enstaka exempel på hans lifliga intresse för de små illa ansedda djuren. Redan som yngre hade han i hemmet uppfostrat en hel koloni af möss och härbärgerat dem i ett stort sockerfat, som han nedtill på sidan försett med ett litet fönster för att lättare kunna observera dem. Alla sötsaker, som han själf fick mottaga, delades troget med mössen eller gåfvos åt dem helt och hållet. Sedan uppfostrade och vårdade han många olika slags djur med en skicklighet, som säkerligen ej mången uppnått. Ofta hände det, att Runeberg tog vård om fågelungar, som blifvit värnlösa eller af föräldrarna förskjutna och ur boet utkastade. Dessa blefvo stundom så tama, att de, äfven sedan de redan börjat flyga omkring i skogarna, plägade komma till Runebergs trappa och genom skrik påminna om sin måltid, som fortfarande frikostigt gafs dem. En gång upptog han en ur boet nedfallen helt späd grönsiskunge, hvilken han till en början bar i armhålan för att hålla den vid behörig värme, och

som han regelbundet matade äfven hvarje natt mellan kl. 2 och 3, enär det eljest skulle ha blifvit för långt mellan måltiderna. Som fullväxt var den så tam, att den följde honom öfverallt, stundom äfven på hans jakt- och fiskerifärder.

Äfven större fåglar plägade Runeberg till sin förnöjelse uppföda. Än var det en korp, som spelade honom och andra i gården tusende spratt, än en kråka, som växte upp tillsammans med en kattunge, med hvilken den dagligen lekte, och genom sina därunder småningom antagna kattfasoner framkallade scener af den mest kostliga effekt. Äfven mindre däggdjur, såsom hermeliner, flygande ekorrar och vanliga sådana, blefvo af honom tämda.

Under sina sista år plägade Runeberg vintertiden hafva en vanlig fönsterfluga till sitt dagliga sällskap. Märkvärdigt nog förstod han att bringa äfven flugan till en viss grad af tamhet och till att förstå hans kallelse. Han behöfde blott vifta med sin friska vänstra hand och knäppa med fingrarna för att få den att komma surrande till sig. Vid hans middagsmåltid utgjorde flugan hans ständiga bordsgäst. Regelbundet utsatte han då några droppar mjölk och litet strösocker på kanten af sin tallrik, och lika regelbundet infann sig flugan för att njuta af den bjudna undfägnaden.

Detta intresse för naturen, denna kärlek till särskildt allt lefvande och denna ömhet om allt värnlöst i densamma, som Runeberg visade redan i yngre år, och som sedan följde honom lifvet igenom, äro ej blott belysande för kännedomen om hans karaktär, utan bidraga ock till ett djupare förstående af hans dikter. Forts.

NÅGRA MINNEN FRÅN ÖSTERN SOMMAREN 1903.

IV.

I Campello var det mycket trefligt och det på alla sätt. Efter en tämligen lång promenad från stationen i Brockton till prästgården i Campello hamnade vi i den mest angenäma ungkarlskrets. Pastor Alfred Anderson och studerande Nimrod Ebb bebodde det vackra prästhuset i full enlighet med den gamla kyrkans kanoniska regler. Spisade gjorde de på annat ställe, dit äfven vi, pastor Hallberg och jag, nu blefvo bjudna till kvällsvard. Emellertid kom snart tiden för talet, som skulle hållas i kyrkan, och så begåfvo vi oss dit. Till vår förnöjelse funno vi denna, som dock är ganska rymlig, väl fylld af åhörare. Så skall det vara. Men att det denna gång kunde vara så, var ganska underligt, ty man hade ej haft tid att göra pålysning i vanlig ordning. Pastor Anderson visade sig emellertid nu som alltid situationen fullt vuxen. Han hade på morgonen samma dag låtit måla en stor skylt och på det mest attraktiva sätt kungjort mötet. Denna skylt hade uppsatts vid en allmän genomfartsväg strax bredvid kyrkan, och så vardt saken bekant. Nåja, det ligger icke litet uti att rätt kunna fatta en situation och behärska den. Vanligen lyckas man, om man så gör. Så gjorde vi denna gång. En verkligt folklig anda var det ock, som mötte oss hon dessa Campello-bor, och jag fann mig väl tillsammans med dem. Senare på aftonen samlades vi hos en familj till samspråk, och det var ej, förr än natten var långt liden, som vi sökte en annars väl behöflig hvila. Dagen därefter besågo vi en af de stora skofabrikerna i Brockton. Denna fabrik ägdes af svenskar och sysselsatte en stor arbetsstyrka. Var det intressant att se, huru fickur gjordes i Waltham, så var det ej mindre så att här taga reda på huru man gör skor i Amerika, skor af allra finaste slag så väl som de bland arbetsfolk mest vanliga. Präktigt gjordes de ock, det är säkert. Jag lämnade beställning på ett par, och jag har aldrig haft några, som bättre passat fötterna eller varit mera bastant gjorda, och, så vidt ske kan, skall jag hädanefter, i likhet med många andra af våra svenska pastorer och andra, som veta om detta sätt att skaffa sig "footwear", taga hvad jag behöfver i detta stycke från The Brockton Cooperative Boot and Shoe Company, Brockton, Mass. Detta kan hvem som helst göra, och han skall ej förlora därpå.

Svenskar äro ofta framstående affärsmän och handtverkare, detta fick man äfven i Brockton intyg om på många sätt. Svenska namn lästes i tidningar och på affärsskyltar öfverallt. Så bör det vara. Sådant gifver oss stadga och styrka i landet. Det skaffar oss ock visserligen en lugnare framtid än något annat, vore det än så "smart".

Sv. Luth. Kyrkan i Campello, Mass.

Från Brockton företogs resan till Middletown, Connecticut, där min gamle vän och skolkamrat pastor C. A. Bergendoff för herdestafven i den svenska lutherska kyrkan. Tvenne gånger hade jag förut under min sommarresa haft tillfälle att gästa hos dr Holmes och i hans församling, som ligger alldeles intill Middletown, men ej förr än nu kunnat stanna hos Bergendoffs. Det var roligt att få göra det nu.

Fru Bergendoff och barnen voro ock just nyss hemkomna från en sommarresa i Illinois, så att allt var muntert och gladt. Kyrkan i Middletown är vacker och prästhuset likaledes. Det är ock ovanligt väl inredt, och prästfolket är försedt med alla nutida bekvämligheter i boningsväg. Under pastor Bergendoffs tillsyn hade detta blifvit gjordt, och det mycket billigt ändå. Så bör det vara. En pastor kan arbeta bättre, om han har allting omkring sig i någorlunda godt skick, såsom andra i församlingen ha det. Äfven i Portland hos dr Holmes hade dylika förbättringar i prästgården nyligen företagits. Vi nämnde nyss, att vi förut varit där tvenne gånger under resan i östern. Det var hit dr Holmes nyligen flyttade, då han till allas vår förvåning och saknad lämnade det präktiga Burlington. Han visste nog emellertid bäst, hvad han gjorde, och den, som, om blott för ett par dagar, sett Portland och den härliga trakten däromkring, undrar ej längre på att vännen Ludvig flyttade dit för att i skötet af gamla vänner få hvila något litet. Med dr Holmes såsom värd och ciceron kunde det ej annat än vara intressant att besöka Portland. Välvilligt hade han erbjudit mig att komma dit för att såsom gäst stanna en vecka eller två.

I Portland hölls en kort missionspredikan en afton, och dagen därpå gjordes en längre utflykt i vagn till närgränsande omgifningar.

Därifrån reste vi till Providence-distriktets missionsmöte, som hölls i Willimantic, Conn., den 8—9 juli. I denna stad hafva svenskarna, såsom öfverallt i församlingarna inom detta distrikt, en mycket vacker och inbjudande kyrka. J. A. Brodén är pastor här, och, ehuru församlingen är ganska liten, har likväl mycket uträttats för yttre trefnad och välbefinnande. Ganska få voro med vid gudstjänsterna under mötet, beroende på den odrägliga värme, som rådde dessa dagar. Inför distriktets pastorer jämte några studerande, som tillfälligtvis voro med, höll undertecknad ett föredrag om "bibelns tolkning i synnerhet med hänsyn till den moderna bibelkritiken." I sällskap med pastor Konrad

PASTOR K. N. RABENIUS.

K. Broberg fortsattes färden i den mest olidliga hetta från Willimantic till Centerville, R. I., hvarest jag skulle hålla tal. Pastor Broberg har nyligen några år tjänstgjort inom Hernösands stift i Sverige och hade mycket att berätta om vårt gamla fosterland och dess kyrkliga ställning synnerligen i Norrland. Af allt detta drog jag den slutsatsen, att Augustana-synoden och dess kyrkliga förhållanden vid en jämförelse med Sveriges visst icke äro att förakta. Att emellertid en tids tjänstgöring inom svenska kyrkan har med sig tillfällen till rika erfarenheter, det är klart, och herrskapet Broberg ångrar visst aldrig, att de för en tid fingo bo och vistas i det sköna Norrland.

Centerville-kyrkan är en af de nättaste, jag sett någonstans. Dekorerad är hon med verklig smak och af någon, som väl förstår sin konst. Väl vore, om detta kunde sägas om våra kyrkor i allmänhet, men tyvärr är detta ofta icke fallet. Det tar en svensk artist, synes det mig, att väl dekorera en kyrka. Här talade jag en stund om "Amerika och svensk-amerikanerna."

Den 12 juli, som var söndag, predikade jag på förmiddagen i Auburn, hvarest pastor J. T. Norrby har sin församling. För närvarande var pastor Norrby i Sverige för att hälsa på vänner och bekanta och i all synnerhet sin gamla moder, som har sitt hem på Öland.

Från Auburn bar det af till East Greenwich, hvarest jag i pastor M. J. Englunds församling predikade i aftonsången. "Paulus såsom ett sannskyldigt exempel af kristen tro och kristligt lif" utgjorde betraktelseämnet. Nästan förvånande var det att se kyrkan så väl fylld med uppmärksamma åhörare under en sådan värme som den, hvilken då rådde.

East Greenwich är en af de äldsta orter i Nya England. Där bor ett stort antal rika familjer och bland dessa många af de mest tongifvande i landet. Nära staden har senator Aldrich sitt furstliga residens, och omkring staden, men naturligtvis mot stranden af den härliga Narraganset-viken, voro herrgårdar i mängd, verkliga herrgårdar, byggda i europeisk stil och med den mest natursköna omgifning, man kan tänka sig. Pastor Englund, som i likhet med de öfriga bröderna inom distriktet på det hjärtligaste och broderligaste stod mig till tjänst, skjutsade mig omkring till flera af dessa amerikanska herregods och bland dem till ett med årtalet 1688 inristadt på skorstenen. Detta var en gång Rhode Island-guvernörens bostad, och här hade George Washington under revolutionskriget varit. Rummet, uti

SV. LUTH. PRÄSTGÅRDEN I CENTERVILLE.

hvilket han låg, och sängen, hvari han hvilade, anses nästan såsom heliga föremål och bevaras fortfarande i sitt gamla skick. Detta gamla hus är såsom de flesta från den tiden af trä och byggdt på samma sätt, som man nu för tiden bygger trähus, och bevisar detta, att dylika byggnader *kunna* stå huru länge som helst, blott de hållas vid makt.

Nära East Greenwich ligger det sköna sommarstället Rocky Point. Detta besökte vi äfven, och där på en klippa, så långt ut som vi kunde komma, sutto vi en lång stund och lyssnade till bruset af oceanens och Narraganset-vikens majestätiska vågor.

Från pastor Englunds trefna hem i det aristokratiska East Greenwich reste jag, åtföljd af pastor E., till det i Augustana-synoden och New York-konferensen sedan länge kända och bekanta Pontiac. Här bildades en svensk luthersk församling redan 1874 eller samma år som i East Greenwich. Här hafva pastorerna Linell, Lundberg, Norberg och Nelsenius haft sitt verksamhetsfält. Här är pastor K. N. Rabenius herde sedan 1897, och här har Providence-distriktet sin största församling. På onsdagskvällen den 15 juli höll jag här ett tal om "de mera tydliga bristerna och förtjänsterna i vår tids bildning." Flera af distriktets präster och prästfruar voro närvarande vid detta tillfälle.

S. G. Y.

FRÅN SKOLANS VÄRLD.

Trenne företeelser hafva vi märkt under året: frågan om att få någon slags religionsundervisning i publikskolan, införandet af monitörsystemet samt nu här i Nebraska att få äldre fruntimmer till skollärare.

Man har i Kanada ett system, enligt hvilket de olika samfundens pastorer eller någon annan meddelar religionsundervisning åt sitt eget samfunds barn. Regeringen fordrar, att hvarje barn skall erhålla någon kunskap i andliga ämnen, men bestämmer ej hvad slags undervisning skall meddelas.

Erfarenheten har i alla öfriga länder visat, att barn, uppfostrade utan religion, få i allmänhet sämre moralisk karaktär än de, som fått religiös fostran. Man håller ock på att göra samma iakttagelse här.

Än är naturligtvis ej tiden inne att göra något försök i sagda riktning. Man måste vänta, till dess att majoriteten kommit till insikt om dess nödvändighet. Och detta tar tid. Frukterna af vårt nuvarande system måste framträda tillräckligt tydliga, så att åtminstone de flesta kunna se dem. Nu är det de ledande skolmännen, som diskutera frågan, och det är en god början.

I en af Nyengland-staterna har man gjort ett försök med monitörsystemet i publikskolan, och det har utfallit till stor belåtenhet. Men man begagnar ej de äldre och mera försigkomna barnen som monitörer, utan man har en särskild lärarinna anställd. Hon kallas "individual instructor" och går omkring i klasserna för att hjälpa än den ene än den andre med deras läxor. De, som hafva något att skaffa med publikskolan i våra settlement, böra taga reda på detta, ty därigenom kan både mera arbete och bättre arbete utföras af barnen.

Statssuperintendent Fowler i Nebraska har väckt skolstyrelsernas uppmärksamhet på att äldre och erfarna kvinnor kunna utföra mycket bättre arbete i skolrummet än unga och oerfarna. Man har väl vetat det förut, men man har aldrig tänkt därpå. Det är bristen på skollärare, som bragt Fowler på den tanken, att hundratal äldre f. d. "school marms" kunde behöfva sysselsättning. De hade öfvat sig under den tid, de undervisade, och hafva kanhända sedan haft egna barn att fostra. Det är fördenskull också själfklart, att de skulle i de flesta fall lyckas bättre.

Lärofrihet vid läroverken är just nu en "brinnande" fråga, särskildt i Tyskland. De konservative fordra, att blott deras sida skall vara representerad i de teologiska fakulteterna. De radikale hafva insatt somliga af sina män, och regeringen säger, att båda sidorna skola hafva samma rätt. Vi behöfva här ej dylika strider. Samfundet självt bestämmer, hvilka lärare de vilja hafva vid sina läroverk. Huruvida läroverket självt skall betraktas som konservativt eller radikalt, beror alltså på beskaffenheten af samfundet självt. Då vi här i landet hafva en sådan mängd af samfund af olika skiftningar från de mest konservative (katolikerna) till de mest radikale, så kan ju hvar och en få tillfälle att få sina åsikter spridda.

I våra sydstater har en dylik fråga uppkommit, då en lärare påstod, att Booker T. Washington var en af vår tids största män. Det negerhatande sydstatsfolket kunde naturligtvis ej fördraga detta och fordrade, att mannen skulle afskedas. Men läroverksdirektionen ansåg, att det vore en inskränkning af yttrandefrihet, och vägrade att afskeda honom. Han har dock i alla fall gjort sig omöjlig vid anstalten och får väl snart lämna den äfven utan att få afsked. Man får aldrig glömma den grundsatsen, att den, som lejer en person att utföra något visst arbete, har ock rätt att bestämma, hvad slags arbete han vill ha gjordt.

* * *

Våra egna läroverk ha fullt hus. Den nya läroverksbyggnaden vid Luther Academy har helt naturligt dragit en hel skara ungdom. Före jul voro 117 inskrifna, och hela antalet torde närma sig 200. Af våra två andra "academies" har Northwestern College företrädet. Den är icke nära någon stor stad och öfver 100 mil från St. Peter. För Upsala går det däremot trögare. En liten skola kväfves gärna af en stor stad. Ryktet förmäler, att den ihärdige doktor Beck börjat tröttna. Ja, det är i sanning ej så lätt att drifva ett läroverk framåt, i synnerhet om ej full enighet råder inom konferensen.

Flyttningsfrågan ligger nere i Minnesota. Det är bra — de göra ingenting i förhastande. Men när de tagit ett steg, så taga de det ej tillbaka.

Insamlingen i Sverige för Oscars-fonden fortgår och förstärktes nyligen genom en gåfva på 50,000 kr. från konsul Ekman i Stockholm. Och vi själfva hålla på med den gamla skolskulden. Minnesota och Nebraska ha betalt, de andra komma efter. Sedan blir det professorsfonden. Vårt Augustana bör ha en half million i stående fonder, då femtioårs-festen firas. Här ha våra förmögna män sin mission.

Svenskarnas dag och den svenska utställningsbyggnaden i St. Louis bör vara något för oss svensk-amerikaner och särskildt för våra läroverk. Jag hoppas, att dr Andreen framlägger någon plan, enligt hvilken utställningsmaterial från våra läroverk kunde ordnas.

För midsommardagen, som blir svenskarnas dag, borde Augustana-synoden anordna ett extratåg från Lindsborg direkt till St. Louis. Då utställningsnämnden redan på flera sätt gifvit kyrkofolket bland oss sitt odelade erkän-

nande, bör också kyrkofolket visa, att de finnas till och att de äro en makt ibland oss. Rörande denna sak få vi höra vidare från doktorerna Andreen och Swensson.

Luther Academy fick en stor flagga så godt som till julklapp af kung Oscar. Det var naturligtvis en svensk flagga, och den har unionsmärket. Det blir för våra efterkommande ett dyrbart minne. Vi äro innerligt tacksamma till den älsklige monarken för hans omtanke om oss här i det nya landet. S. M. H.

ETT VITTNESBÖRD.

För unge män, som lida af människofruktan, kan följande berättelse om en engelsk officers erfarenheter af Guds omvårdnad vara till hjälp.

Han berättar: Jag blef omvänd, när jag var hemma på permission. Den tanken kom för mig, liksom den gjort för så många, att det vore omöjligt att lefva som en kristen vid armén. Jag fruktade för att lämna den lilla krets af troende vänner jag var ibland och komma tillbaka till regementet, där jag tjänstgjorde. Vår pastor hade gifvit mig mycket kärleksfull andlig hjälp, och jag talade med honom om mina farhågor. Han påminde mig om Petrus, då denne lämnade fängelset och ej visste, huru han skulle komma ut på gatan, att då Petrus kom fram till järnporten, öppnades den för honom af sig själf, Apg. 12: 10. Sedan dess har Gud undanröjt många svårigheter för mig, när jag kommit fram till dem.

Jag vill omtala ett exempel på det kärleksfulla sätt, hvarpå han på mig uppfyllde sitt löfte i 1 Kor. 10: 13. En sak jag fruktade den tiden var att falla på knä inför andra. Jag lämnade mitt hem och for öfver Kontinenten med järnväg. Till min stora lättnad var det få passagerare, och jag fick en kupé. I Brindisi fann jag, att jag hade en egen hytt. Vi bytte om båt i Aden, och åter fick jag en hytt för mig själf. När jag for hem på min andra permission, blef jag gladt öfverraskad att finna, att jag delade en två-kojshytt med en hemvändande missionär. Icke förrän jag for ut för andra gången (fem år efter min omvändelse), behöfde jag knäböja inför andra, som ej voro af samma sinne som jag. Det var tre andra passagerare i hytten, och det dröjde ej länge, förrän jag fann, att den ene af dem var en kristen — den ende passagerare ombord utom mig, som var troende. Sannerligen "han bär omsorg om oss", och huru dåraktiga äro vi ej, att vi så ofta underlåta "att kasta allt vårt bekymmer på honom."

BREF FRÅN EN UNGDOMSVÄNNENS LÄSARE.

Desire, Pa., jan. 1904.

Ärade Ungdomsvännen!

Ett år har gått till ända och ett nytt år inträdt, och äfven vi, fast unga, hafva nalkats ett steg närmare målet. Att så hvarje månad få mottaga en i sanning så väl redigerad tidning som Ungdomsvännen och icke låta sitt hjärtas tanke få luft i några ord vore kanske otacksamt. Således vill jag med dessa ord sända ett hjärtligt tack till vår vördade redaktör och till alla dem, som med sina skrifvelser gjort tidningen så innehållsrik och intressant. Då jag är svensk-amerikan och född i detta land, så är engelskan egentligen mitt språk. Vid val af svenska tidningar för ett år sedan blef jag af mina föräldrar tillrådd att taga Ungdomsvännen, och det ångrar jag visst icke. Denna tidskrift har gifvit mig öfning i mitt gamla modersmål och varit mig till mycken lärdom och nytta, så att jag nu därför vill rekommendera den till alla unga män och kvinnor. I Ungdomsvännen finner du, min gode ungdomskamrat, en god lektyr, som icke bedårar ett ungt sinne, utan gör det godt. Här finner man pärlor äfven att smycka den odödliga själen med. Här hämtar man blommor från Guds örtagård. Här finner man ett förädlande nöje, och efter att hafva under den långa arbetsdagen i världsbarnens umgänge inandats en för själslifvet hart när förpestad luft finner man här vederkvickelse icke blott för det uttröttade sinnet, utan för ens andliga lif. Vi unga behöfva att skärpa våra pilar, att vi i striden må kunna bestå, ty vi hafva djäfvul, värld och vårt eget kött att strida mot. Vi kunna annars snart blifva slafvar. Herre, hjälp oss att strida och att kunna säga: segern är vår. Charles V. Strandquist.

LITTERATUR.

Från Evangeliska Fosterlansstiftelsens förlagsexpedition hafva inkommit följande böcker, hvilka härmed anmälas:

Fridens väg. Vittnesbörd af Wilh. Norlén, pris häft. 1 kr. Denna lilla bok utgöres af några predikningar, hvilka på sin tid höllos af den välkände seminarierektorn i Uppsala. De äro i sanning en rätt evangelii förkunnares verk och borde vara välkomna hos dem, som ännu någon gång läsa en predikan. Sorgligt nog synes denna fromma sed mer och mer upphöra, åtminstone här i landet.

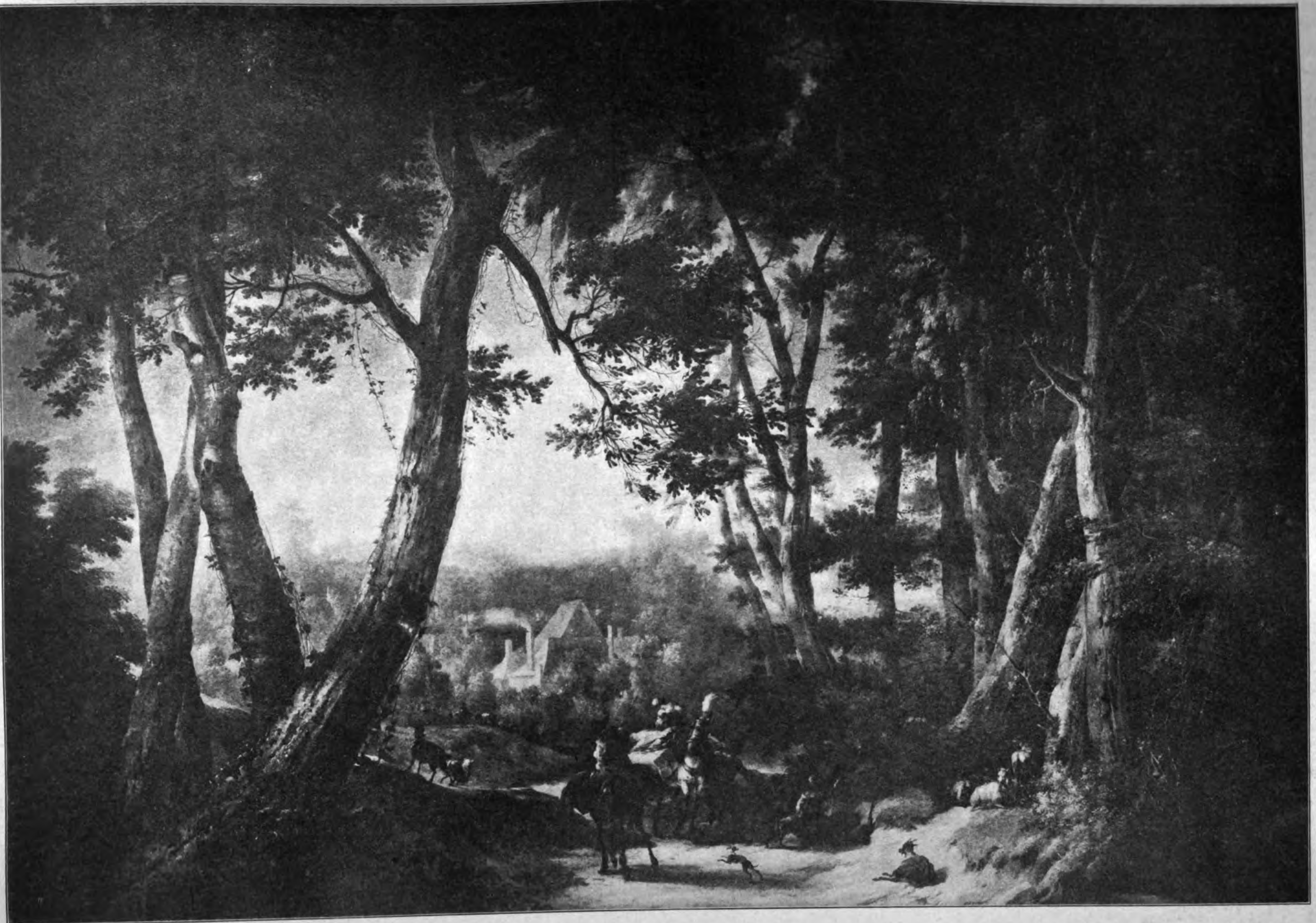
De protestantiska missionernas historia af G. Warneck, öfversatt från sjunde tyska upplagan, häft. 16—19. (Slutet.) Pris 75 öre. Med dessa sluthäften är således detta ovärderliga verk fullständigt utgifvet på svenska. Försedt som det är med flerfaldiga utmärkta och intressanta illustrationer och kartor samt med ett omfattande tillägg om missionsintressets utveckling i Sverige, är det ej gärna möjligt annat, än att detta verk skall blifva mycket spridt och flitigt läst. Blir det detta, så kommer det att lända till läsarens och missionens gemensamma nytta.

Af pastor Carl Skogs intressanta bok *Ljus och Skuggor* hafva ock sluthäftena utkommit. Således föreligger äfven detta verk färdigt. Den som vill känna den katolska kyrkan i nutidsbelysning och därjämte en hel del andra intressanta ting, han köpe och läse denna bok. Hon borde öfversättas till engelska och läsas af både amerikaner och "utlänningar" här i landet.

Likaledes hafva sluthäftena af predikningarna till 2:dra årg. N. Text. "*Sådd på Guds åker*" af Fr. Hammarsten utkommit @ 1 kr. för de två häftena.

Berättelser för folket af A. Volmar, tolfte häftet. Pris häft. 50 öre. Innehåll: I hafvets djup: Anton och Hannas historia.

Just som manuskriptet var i ordning att sändas till tryckeriet, ingick följande lilla bok med begäran om anmälan, och det är med nöje, som vi bereda plats för en sådan. Boken är af den kända signaturen Felix Vivo, hvilket nom de plume vi dock ej fått tillåtelse att afslöja, ehuru den, som bär det, äfven bidragit till Ungdomsvännens innehåll. Bokens titel är "*Hvardagshändelser och svensk-amerikanska berättelser af Felix Vivo*", och dess pris är 35 cents. Den är öfver 100 sidor stark och innehåller 16 berättelser och skisser, hvilka bjuda på de enklaste och ofta naturtrogna skildringar; åtminstone är detta det intryck, som undertecknad vid en flyktig genomblick erhållit. Boken erhålles hos författaren under adress *Nordstjernan Publishing Co., 108 Park Row, New York, N. Y.*

BELGISKT SOMMARLANDSKAP. OLJEMÅLNING AF FLAMLÄNDAREN JACQUES D'ARTHOIS. Se sid. 80.

ORIGINALET I NATIONALMUSEUM I STOCKHOLM.

Ungdomsvännen
Illustrerad Tidskrift för Hemmet

ÅRG. IX. ROCK ISLAND, ILL., MARS 1904. N:o 3.

Våra fäders land.

För Ungdomsvännen af *Axel Fredholm.*

Högt uppe mellan fjällen
i våra fäders land,
där räcker sommarkvällen
till morgonrodna'ns brand.
Där flammar vinternatten
i norrskensstrålar skön;
och kring de djupa vatten
står skogen ständigt grön.

Visst marken uti söder
är mera härligt klädd.
Där konsten tyst förblöder
på seklers marmorbädd,
men nordens köld tilldelar
båd' hälsa, kraft och mod,
och stormen, som där spelar,
uppfriskar luft och blod.

Man finner inga palmer
i snöig nordanbygd,
men där finns goda malmer
och frihet, kraft och dygd.
Och strömmar, klara, friska,
där sjuda fritt och gladt,
och järneklundar hviska
om stora minnens skatt.

Där våra fäder stridde
i mulen dag som klar.
Där svärd och plog de smidde
långt före våra dar.
Där ha sitt pund de burit,
förnöjda med sin lott.
Där ha' de runor skurit,
och där sin graf de tått.

Vi glömma ej de dalar,
där fädrens kummel stå,
ej skogens pelarsalar
och ej den himmel blå,
som öfver gråa fjällen
sig hvälfver hög och klar,
ej tysta månskenskvällen,
ej sälla barndomsdar.

På lätta, fria vingar
till barndomshemmets lund
än tanken gladt sig svingar,
och ur vårt hjärtas grund
vi bedja Gud beskydda
vår kära fosterbygd
och taga slott och hydda
uti sin allmakts skygd.

DET HÖGRE LIFVET.

"Jag lefver, och I skolen lefva," Joh. 14: 19.

nart nog kom du på det klara med att jämsides med det yttre kroppsliga lifvet rörde sig invärtes hos dig något, som skulle kallas för ett inre lif. När exempelvis den första osanningen gick öfver dina läppar, var det något därinne i själen, hvilket "reagerade" för ett ögonblick. Det kändes, som om någonting gått sönder, brustit i varelsens innersta. Visserligen gick det snart öfver, och lifvet förflöt alldeles såsom förut.

Ett öfvermåttan viktigt ögonblick var det dock, ty du förnam en tydlig yttring af samvetet, af den medfödda Guds-rösten. Denna är människans oförtydbara adelsmärke på hennes ursprung ofvanifrån. Det är hennes "motbok" från den Evige. Efter hvad i denna står, skall till och med hedningen dömas den dag, då alla människornas lönligheter skola uppenbaras.

Och nu den första osanningen — hvarifrån kom den? Skulle det väl finnas tvenne slag af lefvande krafter i min själsliga varelse, hvilka kämpa med hvarandra om herraväldet? Paulus talar om en lag i "lemmarna", Rom. 7: 23, den där kämpar mot lagen i hans håg. Och har du icke själf någon gång i djupet af din personlighet förnummit denna begärelsernas och drifternas strid, denna stundom våldsamma kamp emellan det andliga, det bättre, och det sinnliga, det sämre? Sådant är ingalunda främmande för människor af allvar och sanning.

Detta vanmäktigt kämpande inre lif vill Jesus liksom lyfta upp i ett högre plan, "segerplanet". Han vill påvisa för Nikodemus, denne Israels gamle fromme mästare, nödvändigheten häraf genom bilden af födelsen ofvanifrån. Den invärtes människan, som i striden på egen hand ingen varaktig och afgörande seger har att vänta, behöfver denna nya förstärkning af gudomligt lif ofvanifrån. Härigenom blir hon herre i eget hus och neddrages icke längre, fångas icke mera af sinnevärldens bländverk. Hon är förlossad och frigjord. Hon är såsom en ny skapelse i Jesus Kristus. På denna nya människans änne står tecknadt: du skall lefva och aldrig dö. Ty af Guds eget lif är hon vorden delaktig genom Jesus Kristus.

Nu tar striden en annan vändning. Du har kommit likasom ofvanför synden, öfver det onda, öfver allt det där lägre inom dig. Alla kropps- och själslifvets krafter och möjligheter inordnas under den nyvordna människans regemente. Det högre lifvet har begynt sin utvecklingsgång. Nu lefver jag, medveten om hvad det i hvarje ögonblick gäller, dessa båda slag af lif: "Köttet har begärelse mot anden och anden mot köttet, och dessa båda äro emot hvarandra." Stridslinierna äro å ömse sidor klara. Kampen fortgår hårdt i samma mån, som det högre lifvet beslutsamt fullföljer den begynnande segern för att alldeles tillintetgöra fienden.

Ingen medling, ingen mäkling, ingen vapenhvila här! Städse framåt till nya angrepp och nya segrar är det högre lifvets lösen.

Detta högre lif hafva i synnerhet vi unga att bära fram i dagen. Det moderna världs- och kulturlifvets målsmän få med hvarje dag som går en allt starkare känsla af att snart är deras sista krafttillgång förbrukad, och att de därför behöfva något, som lyfter dem upp. Det höres som ett rop från dem till trons människor: gif oss ändtligen något att tro på, några ideal att omfatta; denna tomhet blir oss i längden outhärdlig.

I en glad och helgad umgängelse, i ett för allt ädelt, stort, skönt och godt öppet öga, i ett manligt väsen och dådkraftigt handlande, i en allt afgjordare och finkänsligare renhet och i ett på en gång ödmjukt och frimodigt sinne skall detta högre lif äga sitt bästa vittnesbörd inför människor.

Din kamrat vid din sida, din vän och närstående skall få längtan efter just denna hemlighetsfulla kraft ofvanifrån, som bor icke stundvis utan beständigt i ditt hjärta.. Och det skall ske: såsom det ena ljuset tänder det andra, kan du själf åt Anden få tjäna till öfverbringare af detta lif åt andra.

Så — lif af ditt lif,
min Frälsare kär,
mig dagligen gif
och strida mig lär!

A. S.

DR CARL A. SWENSSON,

en af medarbetarna i Ungdomsvännens redaktion, blef helt plötsligt den 16 februari hädankallad under en resa i Kalifornien och är således ej längre med oss. Den förlust, som genom detta dödsfall inträdt, är stor och kännes tung öfverallt, där dr Swensson var känd, och det var han vida. Om hans lifsgärning är onödigt att här tala: den talar för sig själf, och knappast någon är det i Amerika eller i Sverige, som icke till någon del känner den. Af denna lifsgärning är Bethany College, dr Swenssons egen skapelse, icke det enda, ehuru tydligtvis det mest storslagna monument, ty han deltog med ifver i allt, som var kristligt och fosterländskt. I synnerhet älskade han den lutherska kyrkan och begagnade alla tillfällen, som stodo honom till buds, att göra henne mera känd, aktad och älskad.

För flere år var dr Swensson hufvudredaktör för Ungdomsvännen, och ehuru då ganska ung, visar dock hvarje nummer prof på samma anda och samma program i hans arbete, som sedan alltid utmärkt honom. Under de senaste fyra åren har han varit medarbetare i vår tidskrifts redaktion, och har han därvid visat sig både flitig och intressant, alltid srtäfvande att förena det nyttiga med det nöjsamma i enlighet med Ungdomsvännens föresats. Nu få vi icke vidare se hans artiklar, ty pennan har för alltid fallit ur hans hand. För öfrigt var dr Swensson en mycket lycklig skriftställare, som fick glädja sig åt en stor och intresserad publik. Och vare sig man tänker på honom såsom författare eller talare, må man fritt säga, att få hafva de varit, hvilkas ord ljudit så vida som dr Swenssons eller lästs med större intresse. Hans insats såsom pastor och föramlingslärare i Augustana-synodens arbete kunna vi icke här skildra. Det är ock onödigt, ty andra hafva redan gjort det och skola utan tvifvel göra det mera fullständigt hädanefter. För öfrigt är det redan kändt i hela synoden och vidt omkring utanför densamma.

Dr Swenssons begrafning försiggick i Lindsborg tisdagen den 23 februari under ett ofantligt tillopp af deltagande: det säges, att minst sex tusen människor voro närvarande vid begrafningshögtidligheterna.

Om dr Swenssons sista dagar och stunder kunna vi efter enskild skrifvelse meddela följande:

Det synes, som om han, då han för sista gången lämnade Lindsborg för att i sällskap med några vänner företaga en rekreations- och predikoresa till Kalifornien, varit frisk, ehuru trött och för tillfället något illamående. Sjuk var han dock ej, utan endast i behof af hvila. Den 7 februari var han närvarande vid hörnstensläggningen af Ebenezerförsamlingens nya kyrka i San Francisco, på hvilken dag han höll icke mindre än trenne tal. Den 8—11 reste han omkring åtskilligt och besåg olika delar af trakten, och fredagen den 12 inträffade han i sällskap med dr Abrahamson vid California-konferensens möte i Oakland, hvarest han deltog i diskussionen samt predikade. Denna hans predikan var i högsta grad evangelisk och framhöll särskildt Jesu Kristi lidande och död såsom vår frälsningsgrund. Samma dag talade han på aftonen till ungdomen i Ebenezer-församlingen i San Francisco.

På lördagen reste han i sällskap med dr Abrahamson till Los Angeles. På söndagen skulle han predika, på förmid-

HUSET HVARI DR SWENSSON FÖDDES, CHANDLERS VALLEY, PA.

dagen i Riverside och på aftonen i Los Angeles, men redan på lördagsförmiddagen hade han klagat något öfver lidande i bröstet. Till Los Angeles kommo de icke fram förrän på lördagsaftonen kl. 11. Natten emellan lördagen och söndagen sof han dock ganska godt, men på dr Abrahamsons inrådan gick han icke upp på söndagsmorgonen, utan förhöll sig stilla. En läkare efterskickades, och denne förklarade, att dr Swensson led af lunginflammation och tillrådde honom att begifva sig till ett lasarett. Till ett sådant fördes han ock på eftermiddagen. Det syntes nu, som om han blifvit något bättre, och alla väntade på hans snara återställelse. På måndagen blef han dock sämre, såsom vi förnummit af ett bref från dr Abrahamson till professor C. E. Lindberg i Rock Island. Natten emellan måndagen och tisdagen syntes han åter hvila godt, och då han på tisdagsmorgonen den 16 febr. kl. ½2 vaknade till och sköterskan frågade, huru han mådde, svarade han: "Just splendid." Några minuter därefter såg samma sköterska, att hans hand och hufvud föllo tillbaka mot kuddarna, och då hon lutade sig fram för att lyssna, fann hon, att hjärtat upphört att slå. Dr Swenssons lif på jorden var slut, och i stället skådade nu hans ande en ny värld, med "evighetens sol uppgången." Så fort gick det och, så långt man kan förstå, utan några egentliga dödslidanden. Hvile nu den käre vännens och broderns stoft i ro. Hans minne skall alltid förblifva ibland oss. Outplånligt har han själf inristat sitt namn i Augustana-synodens och det allmänna uppfostringsverkets historia. S. G. Y.

In Memoriam.

C. A. SWENSSON.

I.

Så tungt det suckar i orangelunden,
och upp ur hafvet stiger västan åter
och sjunger klagande i mitdnattsstunden
en sång, vid hvilken all naturen gråter.
Den sången hvälfver öfver bergen höga
och öfver dalarna och slätter vida,
den breder dimmor öfver månget öga
och tränger fram att sorg i landet sprida.

Du dystra sång, till österhaf du dånat,
ej strax jag kunde dina toner tyda,
musiken du från dödens ängder lånat,
men ack, till sist jag hörde orden lyda:
"han är ej mer, den vän du ofta famnat,
hans varma hjärta sista gången slagit,
hans lefnads julle vid den stranden hamnat,
där hvarje slöja Gud från blicken tagit."

"Guds vilje ske!" — Hur svårt är ej att bedja
den bön. Vi frestas att Guds vilja klandra,
när länkar falla ur den gyllne kedja,
som bundit hjärtan trofast vid hvarandra.
När middagssol af nattligt moln betäckes,
när blott till hälften lifvets dag försvunnit,
och när af dödens kalla fläktar släckes
det klara ljus, som endast halft förbrunnit,
hur bittert då! Vi stå där djupt försagda
och tusen frågor upp i själen stiga,
och tusen hopp i grafven synas lagda,
och alla himlar tyckas stilla tiga.
Så är det nu ett folk i sorg sig böjer
vid öppnad grift, som hjältens ben skall gömma,
men hjältens minne outplånligt dröjer,
hans vunna segrar ej ett folk kan glömma.

II.

Klart såg ditt öga skriftens helga lära,
ditt hjärta fattat storheten däri,
och stod du upp Guds vittnesbörd att bära,
du talade om frälsning full och fri.
Du värmde hjärtan, Kristus kom så nära,
och alla själar voro dig så kära.

Du såg den famn, som mot all världen sträcktes,
det fadershjärta, som för alla slog.
Den rö, som krossats, vid ditt tal ej bräcktes,
och veken, rykande, vid det ej dog.
Du väckte åter redan slocknad låga,
och svar du gaf på mången ängslig fråga.

Guds menighet med Herrens ord du närde,
och kärt dig var ditt dyra herdekall.
Visst Gud åt dig det största mått beskärde
af rika gåfvor, men du äran all
åt honom gaf, som punden sig förlänte,
och honom troget du till döden tjänte.

Du ilat hem, och där du redan hälsats
af dem, som före dig till hvila gått,
af dem, som genom tröst, du talat, frälsats
och segerlönen af sin Herre fått.
Ditt lif var Kristus, döden var din vinning,
och lifvets krona glänser kring din tinning.

Din blick var vid och vidt ditt rika hjärta,
du anade Guds stora frälsningsplan.
Du såg en värld i bojor och i smärta
till sist befriad, och din själ var van
att hvila stilla vid det löftet klara:
"att Gud en gång skall allt i alla vara."

Din hjord dig sörjer, såsom barnen sörja
en älskad fader, hvilkens lefnads dag
för hastigt stäcktes, och med tårar spörja:
"o hvarför, hvarför detta tunga slag?"
Och ingen här den frågan kan besvara,
blott evigheten allt skall fullt förklara.

III.

Betanien, du helga minnens härd,
där Mästarn hvilat på sin sista färd,
när dödens skuggor en gång töcknat dig,
när hän till grafven gick din tunga stig,
du såg vid grafvens slutna portar stå
den vän, som kunde dödens välde slå.

Men du, Betanien, som här dig höjt,
och som i dag i sorg dig neder böjt,
förgäfves bidar du till dagens slut
den röst, som ropar: "Lasarus, kom ut!"
Han, som dig grundat, från dig tagen är,
den sista hyllningen hans stoft du bär.

Du ser ej mer den mäktiga gestalt,
som offrade åt dig sin kraft, sitt allt.
Hänförelsen, som bodde i hans själ,
det helga nit, du skattade så väl,
allt hvad han var, allt hvad åt dig han gaf,
med honom tyckes hvila i hans graf.

Men nej, o nej! Det kan ej vara så,
blott mänskoverk kan tiden neder slå,
men verk, som vikt för evigheten har,
som ledts af Gud, skall stå orubbligt kvar,
den ädles ande hos dig lefva skall,
stort är ditt mål och stort är än ditt kall.

Så skaka sorgens tunga bojor af!
Än Herren vara skall ditt hopp, din staf.
Väl vårda arfvet, som dig gifvet är
och helgad visdom många tusen bär!
Bred än välsignelse till stad och by,
än lågar solen bakom nattlig sky.

Frimodigt träd i djärfve danarns spår,
och du skall växa ifrån år till år.
De unga skaror, som inom dig bo,
allt framgent fostra i den dyra tro,
som gifver kraft åt hvarje lifvets värf
och rycker undan hotande fördärf.

IV.

Columbia nu står med tårfylldt öga
och ser på grifter, som i famnen sluta
gestalter ädla, manliga och höga,
som redo voro för dess välfärd gjuta
hvar droppe blod. De hvila, Marcus Hanna
och Swensson, båda patrioter sanna, —
för fosterland och hem och här de stredo
och jämnt framåt till nya segrar skredo.

Men *Svensk-Amerika* skall djupast sörja
sin främste son, den störste ibland alla,
och om hans verk en eftervärld skall spörja.
I honom bott, hvad svenskhet sann vi kalla,
och hvad Amerika har bäst att gifva,
han med sitt väsen kunde införlifva,
och väg han bröt för sönerna af norden
till äradt rum på nya fosterjorden.

V.

O syster, kan den smärta jag förstå,
som griper själarna, när banden brista,
när makan måste hän mot grafven gå
och skänka makens stoft en blick, den sista?
Kan jag förstå den sorg, ditt inre tär?
Ej fullt, om än jag vet, hvad kärlek är.

Kan jag förstå den tomhet, som skall bo
i hem och hemkrets, där han dvaldes gärna,
där glädje ren, där pröfvad barndomstro
och Kristus voro hemmets ljus och kärna?
Ja, kanske det, och kanske jag förstår
den saknad djup, som aldrig dör med år.

Jag såg den kärlek eder sammanband
och faderskärleken till döttrar unga.
Jag såg, hur gärna vännens starka hand
från eder ville lyfta bördor tunga.
Jag vet det allt, men vet ock, att min röst
ej nu kan bjuda eller gifva tröst.

VI.

O broder, broder, här vid grafvens rand
en sista sång åt dig mitt hjärta kväder,
men åter lefvande för mig du träder,
och här jag står med handen i din hand.

Och du är ung, och dina pulsar slå
af ungdomskraft, jag ser din panna höga,
jag möter blicken från ditt öppna öga,
jag hör de ord, från dina läppar gå.

Och det blir skymning, natten faller på,
men än vi stå där vid hvarandras sida
och märka ej, hur nattens väkter skrida,
men själ vid själ sig fäster evigt då.

Jag ser din bana stå i ljusglans skär,
jag många tusen hör ditt lof besjunga,
vid dina läppar hänga skaror unga,
och idealet du för alla är.

Och du är stor, men glömmer ej ändå
den vän, ditt hjärta en gång åt sig valde,
om honom stundom någon oro kvalde,
vek oron bort, när han till dig fick gå.

Jag stått med dig vid Niagaras strand,
vi hört, hur sfärerna åt djupen lånat
sin sång, och hymner, som omkring oss dånat,
beprisat Skaparns starka allmaktshand.

Du såg naturen härlig, rik och skön,
du såg, hur fjättrarna från henne föllo,
hur evig vår och ljus sitt intåg höllo,
hur svaret kom på tusenårig bön.

Ditt hjärta jublade, du såg i allt
den Gud, som ej på måfå världar danat,
och som ej fåfängt väg för släktet banat
till högre lif, ett lif i ny gestalt.

Så står du för mig, men ändå jag ser
din fallna hydda sänkt i grafvens gömma,
o, kan jag dig, min broder, väl förglömma,
fast här jag aldrig dig får skåda mer? —

O nej, jag vet, att mellan stjärnströdd rymd
och tårars värld en väg ändå är banad,
att du i sällhet, här blott dunkelt anad,
kan se hit ned, med blick ej mera skymd.

Jag vet, att kärlek oförgänglig är,
att andar där och här hvarandra räcka,
att ljufva hviskningar vårt hjärta väcka,
att ljusets värld oss stundom hälsning bär.

För hvad du var för vänskap, helig, ren,
mitt tack nu tag, men ej farväl jag säger,
förklarad dig mitt hjärta ännu äger,
det gömmer dig omhvärfd af strålars sken.

LUDVIG.

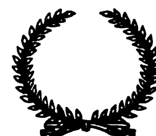

MATER DOLOROSA.

En passionsbild.

O quam tristis et afflicta
Fuit illa benedicta
Mater unigeniti,
Quae moerebat et dolebat
Et tremebat, dum videbat
Nati poenas inclyti.

IACOPONUS DA TODI, † 1306.

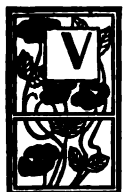

Den smärtuppfyllda modern.

O, hur sorgsen och bedröfvad;
modersglädjen så beröfvad:
modern till Guds ende Son.
Hur hon klagar, hur hon sörjer,
hur med ängslan hjärtat spörjer:
Komma slagen ofvanfrån?

VAR TROGEN.

Var trogen dig själf! Sök icke att vara en annan. Gud har skapat dig till en personlighet, och däruti liknar du honom och dina medmänniskor. Men du har fått din egen personlighet, din individualitet; och den är din och ingen annans. Du är själf en hel liten värld, en mikrokosmos, en underbar skapelse. Gud har gifvit dig särskilda gåfvor, anlag och möjligheter, och en särskild plats i lifvet är du ämnad att fylla. Ingen annan är fullkomligt lik dig, och ingen annan kan fylla din plats. Var därför trogen dig själf!

Var trogen ditt folk! Det är icke af en slump, du tillhör en viss nationalitet. Det är för ditt eget bästa och för mänsklighetens. Du har mycket gemensamt med ditt eget folk, och ingen förstår dig så väl som dina egna landsmän. Århundradens fostran och sedvänjor hafva satt sin prägel på nationerna, och det är icke så lätt att utplåna den. Lef ditt folks lif, tala dess språk, verka för dess väl. Skam öfver den, som skämmes vid sitt folk och sällar sig till främlingar!

Var trogen din kyrka! Du är döpt och därigenom afskild att tillhöra den kristliga kyrkan. Du är icke jude, icke mohammedan, icke hedning; du är kristen. Nåväl, var trogen din egen kyrka! I det allmänna lifvet är det numera en rekommendation att tillhöra en kristen församling. Samvetet säger oss, att de kristnas plats är inom och icke utom den kristna kyrkan. Därför frågas ock så ofta i våra dagar: tillhör han, tillhör hon någon församling? Det är icke allenast församlingsmedlemmar, som så fråga, utan många, som själfva icke tillhöra någon kyrka, äro synnerligt angelägna att få den frågan besvarad, då de skola bilda sig ett omdöme om en mans eller kvinnas trohet och pålitlighet.

Var trogen din Herre! Detta är villkoret för all trohet, ja, all trohets rätta begynnelse. Herren är dig alltid nära. Jesus, Frälsaren, kan du ej undfly. Känner du honom? Tror du på honom? Älskar du honom, och är du honom trogen? Hvarom vittna dina ord? Hvarom vittnar din vandel? Och hvarom vittna dina ensliga stunder? Vill du vara Kristi tjänare, så söker ock Herren hos dig, att du skall vara trogen, 1 Kor. 4: 1, 2. Att vara en kristen icke allenast till namnet utan i hjärtat, det är dock det största af allt stort på jorden. All annan storhet, makt och härlighet förgås; men att vara Kristi lifegen, hans tjänare, trogen som en slaf, men fri som ett barn, det betryggar oss för både tid och evighet. Till hvar och en, som varit honom trogen, skall Herren Kristus säga: Väl, du gode och trogne tjänare; i ringa ting har du varit trogen; jag skall sätta dig öfver mycket: gå in i din Herres glädje!

SVENSK-AMERIKANEN.

För Ungdomsvännen af *C. W. Andeer*.

I.

"Ja, det är, som jag alltid sagt, att Amerika är ett humbugens och alla bofvars förlofvade land", sade patron Granberg och blåste helt förnöjdt ut ring efter ring af den blå cigarröken.

"Känner du till Amerika nog för att uttala ett sådant där djärft påstående?" frågade disponent Höglund, en man, som fått många goda idéer angående järnindustri och mekaniska arbeten från Amerika.

"Inte mer än andra, men så mycket som de flesta", svarade Granberg tämligen stött.

"Man bör dock vara något försiktig i sina omdömen om Amerika, ty allt, hvad tidningarna och i en hast hopskrifna böcker säga, kan icke vara allt sanning", svarade Höglund, som visserligen alls icke var någon entusiast, då det gällde att försvara Amerika, men han tyckte det var ett nöje att taga parti gent emot den såsom grötmyndig kände patron Granberg.

"Apropos, hvad väntar man för främmande hit till Ekberga i dag?" frågade Granberg och gäspade liknöjdt åt hela världen.

"Stjärnfälts, Ankarkronas, von Dybergs m. fl., m. fl.", svarade Höglund.

Så utbytte de tankar om ditt och datt en stund.

"Ser du, Granberg, där kommer Blenda Ankarkrona och Anna Stjärnfält — sträck på dig nu, så att du ser hygglig ut", sade Höglund för att hjälpa den gamla inbitna ungkarlen på tråden.

"Mjuka tjänare, mina damer, var så god och sitt ned en stund; det är bra mycket trefligare här nere i trädgården än där uppe", sade disponenten, som var en fulländad världsman med smak och ej utan snille.

"Förlåt, kanske vi störa herrarna", sade Blenda, en lång, vacker flicka med svarta blixtrande ögon.

"Visst icke, tvärtom", menade Granberg, som skulle ha gjort allt i världen för att behaga Blenda.

"Vi sågo något mycket vidrigt, då vi reste hit", började hon.

"Hvad då?" frågade sällskapet med en mun. "En drucken svensk-amerikan, som skröt af att han hade rättighet att göra allt ondt han ville, därför att han var amerikansk medborgare. Han sökte att slå in fönsterrutorna i gästgifvaregården och blef arresterad", berättade Blenda.

"Ja, är det inte som jag sagt, att de äro ett pack och en pöbel de där svensk-amerikanerna", inföll Granberg, glad öfver att han fått vatten på sin kvarn.

"Förlåt mig", sade Anna Stjärnfält, en rent nordisk typ, "men de äro ej alla lika."

"Fullkomligt lika, ty endera äro de fyllbultar och brottlingar, eller också äro de religiösa skrymtare", menade Granberg.

"Det är ej sant", protesterade Anna varmt.

"Har fröken läst fru Strandbergs senaste bok? Hon kan tala om för oss, hvad slags folk de äro, hon", sade Granberg.

"Hon ljuger, och det tjänar hon penningar på, ty vi vilja icke höra talas om, att våra svensk-amerikanska bröder äro kött af vårt kött och ben af våra ben", sade Anna förtrytsamt.

"Gräla inte nu, så äro ni snälla", medlade Blenda.

"Man påstår, att det skall finnas en ung svensk-amerikansk professor här i sällskapet", sade Höglund, som aflägsnat sig från sällskapet några ögonblick.

"Hvem kan det vara?" frågade Blenda intresserad.

"En svensk-amerikansk professor. Jo jo, det låter någonting det där. Det är väl en sådan där Janne, som fru Strandberg tecknar i sin bok", skrattade Granberg, men han skrattade ensam, ty de öfriga sågo sig om efter främlingen.

"Om ni ger er till ro ett ögonblick, så skall jag tala om för er, hvem han är", sade Anna allvarsamt.

"Hans far var torpare under Ekberga under den nuvarande ägarens faders tid. Denne torpare utvandrade, redan då hans yngsta son var blott två år gammal. Han har nu vistats i Berlin i och för specialstudier ett år och har just kommit hit för att på hemvägen till Amerika se sin födelsebygd", upplyste Anna.

"Fröken tycks vara tämligen väl underrättad", menade Granberg.

"Hon har gjort specialstudier i amerikanska förhållanden också", tyckte Blenda särdeles elakt.

"Är det han, som står där nere vid runstenen och kopierar?" frågade Höglund och pekade ned emot stenen, den största sevärdhet, som Ekeberga erbjöd.

"Det är han", svarade Anna med särdeles tonvikt på *han*.

"Gratulerar!" sade Blenda.

"Du gör dig själf löjlig genom ditt skämt", sade Anna.

II.

"Professor Arvid Norén från Nordamerika", presenterade disponent Höglund, som dragit sig tillbaka från kotteriet just för att träffa främlingen. Då han kom tillbaka i sällskap med sonen på stället, Axel, och professor Norén, hade åtskilliga nyfikna damer och herrar sällat sig till gruppen — man ville alla lära känna Norén, ty ett sådant underdjur som en svensk-amerikansk professor hade man inte sett. Fulla svensk-amerikanska drängar och granna, skrytande pigor hade man sett i hundratal, men en professor det hade man knappast hört talas om en gång.

"Hvad tycker herrn om Sverige, om man får lof att fråga?" frågade Granberg grötmyndigt och på ett sätt, som han aldrig skulle begagnat till en svensk man i samma samhällsställning som Norén.

"Ganska bra i vissa afseenden, mycket bra i andra", svarade Norén kort, ty han hade med amerikanens skarpsinne genast insett, af hvad kaliber Granberg var.

"Såå", mumlade Granberg.

"Och för att vara sanningsenlig, så gifves det saker och ting i Sverige, som äro helt och hållet motbjudande för en amerikansk medborgare", svarade Norén.

"Och hvad är det, som är så motbjudande, herr professor?" frågade Granberg, så nedlåtande och föraktfullt som möjligt.

"Den svenska klasskillnaden och den svenska dryg-heten", svarade Norén fritt och otvunget, det senare med särskild hänsyn till Granberg.

Man skrattade hjärtligt åt anmärkningen, ty Granberg var äfven för svenska förhållanden mycket dryg af sig.

"Endast en, som förverkat sitt svenska medborgarskap — en utbörding, kan tala så", röt Granberg, förargad öfver svensk-amerikanens pik.

"Herr Granberg, glöm inte — — —", förmanade Blenda.

"Han har redan glömt allt sätt att vara", hviskade Anna till sin granne.

"Förlåt, herr Granberg, men ni torde ursäkta min uppriktighet; det är, säges det, amerikanens största fel. Dessutom är det ej mer än rätt att påminna er om att jag aldrig varit svensk medborgare, aldrig kommer att bli det, och således har jag ingen medborgarrätt att förverka", svarade Norén. Granberg kände väl, att han hade dragit det kortaste strået i denna ordduell, därför teg han — men hvad han tänkte —.

Stämningen var mycket pinsam, ty sympatier för Amerika fattades lika litet som antipatier. Man talade om det spansk-amerikanska kriget, men Norén var mycket försiktig i sina yttranden, ty han visste ju så väl den allmänna opinionen.

Då intrycket från det något hetsiga samtalet mellan Norén och Granberg hade utplånats — till en del åtminstone — försökte den långe, magre och sjukliga adjunkten pastor Hamlin att komma i samspråk med Norén, som länge betraktade den underliga företeelsen såsom en ting på köpet.

"Men hur står det till med den svensk-amerikanska kulturen där ute i Amerika?" frågade han med en knarrig, ihålig stämma.

Norén visste allt för väl, att alla lyssnade med spänd uppmärksamhet för att uppfånga hans svar.

"Erkänner ni då därmed, herr pastor, att det verkligen finns en sådan kultur?" frågade Norén.

"Ja — å ja — det förstås —", hånlog denne kyrkans och folkbildningens man.

"Nu begriper ni väl, att en den svensk-amerikanska kulturens representant icke kan svara er på den fråga ni framställde", svarade Norén.

Annas ögon logo af förnöjelse öfver det sätt, på hvilket han behandlade sina motståndare. Olika ämnen, svenska, svensk-amerikanska och amerikanska kommo under diskussion, och man förvånade sig öfver den lätthet, med hvilken han begagnade det svenska språket; ej minst syntes han praktiska blick på tingen och hans grundliga kännedom om saker och förhållanden frappera dem.

"Men den amerikanska bildningen med all sin praktiskhet är dock rysligt skral, då det gäller teori", menade pastor Hamlin, som ju måste försvara det svenska pluggläsandet vid läroverken.

"Hvad ni menar med rysligt skral, är svårt att förstå, ty Tysklands och Frankrikes universitet påstå, att de få sina bäst förberedda studenter från Amerika. Hvad nu Sverige beträffar, så är jag ej kompetent nog att bedöma deras ställning gent emot amerikanska och svensk-amerikanska studenter, ty högst få af de våra bege sig hit upp för att studera, och det är visst icke underligt, då man tar i betraktande den snedvridna uppfattning, man här har om oss därute", svarade Norén, som på nytt blifvit varm i rocken.

Flera mycket klumpiga försök gjordes för att sätta Norén på hal is: han hade nämligen fått lof att yppa, att filologi var hans hufvudämne såsom lärare.

"Kan herr professorn tala tyska?" frågade Granberg på dålig tyska.

"Om herr Granberg frågar en fråga, som är grammatikaliskt rätt, så skall jag svara er", genmälte Norén, under det att sällskapet applåderade med lifliga skrattsalfvor.

Fröken Blenda ville visa sin kunskap i franska, men det skulle hon inte ha gjort, ty franska språket var Norén lika bekant som modersmålet.

"Man kan icke fråga så på italienska", svarade han en gammal dam, som i sina yngre dar rest mycket.

Pastor Hamlin ville också visa sin lärdom och spände till med latin, men äfven här var Norén hemma.

"Mitt herrskap, narrspelet har gått långt nog nu, synes det, och skulle jag lämna Sverige i afton, så vore mina minnen ej särdeles angenäma", sade Norén, som

tröttnat på de fåniga försök, man gjorde för att utröna hans bildning.

"För all del, herr professor, ni får inte anse saken såsom sådan. Vi äro naturligtvis mycket angelägna om att få veta allt vi kunna om Amerika. Att det finnes somliga, som visa brist på takt, har ni nog bevis på äfven i Amerika", sade disponent Höglund, som fattat ett särdeles tycke för Norén.

"Förlåt dem, ty de menade icke att gå er så nära på lifvet", sade Anna varmt.

"Jag har då åtminstone en vän bland alla gästerna på Ekeberga", svarade Norén.

"Ni har flera än så, ty här finnas många, som respektera en bildad man, vore han så en indian", svarade Anna och såg upp till den ståtlige svensk-amerikanen, med ögon, hvilka voro ytterst farliga äfven för en svensk-amerikansk professor.

Granberg skilde sig från sällskapet och begaf sig till en grupp rökande herrar, men i sitt inre svor han hämnd mot allt hvad svenskt-amerikanskt heter; pastor Hamlin svor inte, men han kände sig slagen ur brädet såsom bildningens representant och såsom en stor man i fröken Annas ögon.

III.

"Jag har den äran att ombedja herr professor Norén från Förenta staterna att tala till oss en stund angående svensk-amerikanska förhållanden. Professor Noréns fader var torpare under Ekeberga på min fars tid, han emigrerade, och det gick honom väl därute. Han gaf sina barn en vårdad uppfostran, och då nu hans yngsta son, som är så godt som född i Amerika, har kommit hit för att se sina fäders och sin egen födelsebygd, är det mig ett stort nöje, att se honom här såsom min gäst. Var så god, professor Norén", sade värden i huset, den demokratiske och gästfrie grefve von G.

På hög och ren svenska, som blott af sina korta satser kunde igenkännas vara växt på amerikansk jord, redogjorde Norén för sitt folks sträfvanden därute. Hela talet andades svensk-amerikanism och sympati för det folk, som var hans folk. Han behöfde ej klaga på uppmärksamhet, ty sällan lyssnar en svensk publik till ett "skåltal", så som ortens elit lyssnade till professor Noréns enkla, naturliga framställning. Då vi sade *alla,* så mena vi naturligtvis ej patron Granberg och pastor Hamlin; den förre hade aldrig tycke och smak för tal, allraminst af en, som gjort honom löjlig i andras ögon; den senare, känd för att vara ortens sämste predikstolstalare, hyste agg mot professor Norén i mer än ett afseende, och därför satt han och skötte om sin nervositet, medan Norén talade.

Den unge svensk-amerikanen blef rikligen applåderad för sitt tal af de närvarande, äfven om de ej hyste samma åsikter som han.

"Han är född talare", sade gamle prosten, då Norén satt sig.

"Bättre än man vågat hoppas af en emigrants son", förklarade en gammaldags tant, som hörde litet.

"Präktig karl den där", sade Annas far, ortens orakel, då det gällde någon kommunal tvistefråga.

Innan sällskapet skildes åt, hade Norén gjort flera angenäma bekantskaper, ty efter hans tal ville flera lära känna honom närmare. Många ändrade på ort och ställe sina tankar om svensk-amerikanen, ty de kände på sig, att Norén talat sanning, så långt som han kände till förhållandena.

"Glöm ej bort Björknäs nu", bad Anna Stjärnfält, då hon tog afsked af professor Norén.

"Jag kommer till Björknäs redan i morgon, ty er far har en bok, som jag är mycket angelägen att se," svarade Norén och tryckte hennes framsträckta hand; hon såg ej, att pastor Hamlins nervositet tilltog i betänklig grad.

— — — — — — — — — — — —

Professor Norén kände sig mer än hemma på Ekeberga, ty grefve von G. och hans son gjorde allt för den intelligente svensk-amerikanske professorn; men Björknäs-turerna fortsattes, långt efter han tillägnat sig innehållet i den där gamla franska boken.

— — — — — — — — — — — —

"Det lider mot slutet af min ferietid nu, och jag måste redan i öfvermorgon resa till Göteborg", sade Norén en månljus afton på eftersommaren, då de två vandrade arm i arm i den vackra parken vid Björknäs.

"När kommer du åter till Sverige?" frågade den unga damen varmt och såg in i de skarpa, men om godhet vittnande ögonen.

"Hvem vet? kanske nästa år, kanske aldrig", svarade han sorgset.

"Hvarför?" frågade hon, men hon visste redan hvarför.

"Hvad har jag i Sverige att göra, om din far skulle neka oss att bli förenade till ett?"

"Men han kan icke neka oss det. Han tycker om dig, Arvid, han älskar mig som sitt öga, och mamma är på min sida", svarade flickan ömt.

"Men du förstår inte, hur svårt det skulle vara för en baron Stjärnfält att bortgifta sitt barn till en f. d. torparson under sitt gods", invände Norén, ty han ville hellre vända åter till Amerika med ett krossadt hjärta än att ingifva sig själf eller henne, som han lärt att älska under dessa få veckor, ett falskt hopp om återseende.

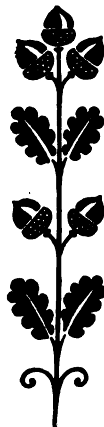
"Barn — Gud välsigne er! I en sådan mans hand, kan jag godt lämna mitt barn, äfven om hans far varit min fars torpare", sade den gamle baronen, som från en berså hört de ungas samtal.

PÅ KYRKOGÅRDEN.

För Ungdomsvännen af *Hulda*.

När hjärtat sammanpressas utaf smärta
vid tanken på den, du förlorat här,
den vän, hvars ädla, trogna, varma hjärta
har klappat ut, hans, hvilkens stoft nu är
väl gömdt, långt nere uti tysta mullen,
gå då till grafven, till den lilla kullen:
gråt ut din smärta under barnslig bön,
och Gud skall gifva dig en frid, så skön.

Låt ej den kalla värld din kvidan höra,
nej, sucka ut vid grafven all din nöd,
och ljusa änglar skola till dig föra
en tanke ljuf: det finnes ingen död
för Herrens trogna, hvilka hunnit hamnen;
de hvila stilla uti fadersfamnen,
och jordens smärta, oro, sorg och strid
för dem utbvtts i glädje, ro och frid.

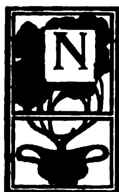

Hur ljuft och fridfullt uti dödens gårdar,
där våra kära vi till hvila lagt!
Om mänsklig kärlek tala dessa vårdar,
som hvita, liksom änglar, hålla vakt.
Och sakta vindar björkens kronor smeka,
de fallna löfven mellan grafvar leka:
i natten stjärnprydd himmel blickar ner,
och öfver allt Guds milda öga ser.

Så klaga icke mer, du sorgsna sinne,
nej, lyfta blicken upp med fröjdfullt hopp!
När Herren finner rätta tiden inne,
han kallar dig till himlens glädje opp.
Hur skönt, när aftonklockan sakta klingar,
och själen, buren utaf änglar, svingar
sig ofvan molnen till den rätta hamn,
där evig glädje finns i Faderns famn.

MINNEN OCH BILDER.

För Ungdomsvännen af *Ph. Andreen*.

Näst min faders och moders födelseplatser, respektive Grenna och Oscarshamn, var det ingen plats jag hellre önskade se än Uppsala. Om ingen stad i Sverige har jag läst så mycket eller hört så många tokroliga skolberättelser ifrån som just denna, "de höga salarnas" stad, Svea rikes gamla hufvudstad och Sveriges nuvarande förnämsta universitetsstad.

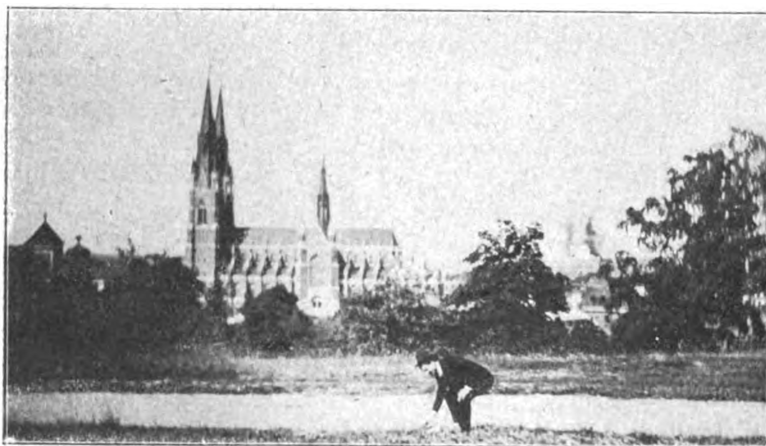
I Paris, hvarifrån jag rest mot Schweiz och Italien, hade jag skiljts ifrån min reskamrat, pastor C. A. Lindevall. Han ville skynda ifrån The City of Fashions hem till Skolerud, på Dal, för att efter en 18-årig vistelse i Amerika åter få se sin gamla kära moder, och därför var han icke hågad att följa med längre. I Stockholm sammanträffades vi åter, och i hans sällskap hade jag glädjen att göra turen till Uppsala.

Tidigt på morgonen afreste vi från Stockholm. Snart passerade vi Solna kyrka och Stockholms nya kyrkogård. Denna hade jag dock förut besökt i sällskap med mina vänner ingeniör Torsten och Nana Berg. Komna till Märsta äro vi redan inne på Uppsala-slätten, där vaggan för mellersta Sveriges tidigaste civilisation stått. Nära Bergsbrunna äro Mora stenar belägna, där Sveriges konungar valdes ifrån åren 1060 till 1512. Icke långt ifrån Bergsbrunna ligger Linnés Hammarby, där det öfver hela världen kända "Museum Hammarbyense" är tillfinnandes. Hit var det botanici, äldre såväl som yngre, från alla världens delar på Linnés tid kommo för att åhöra hans föreläsningar.

* * *

Men nu äro vi framme i Uppsala. Genom Kungsgatan och Vaxalgatan samt öfver Stora torget och den kanallika, grumliga Fyrisån in på Drottninggatan leta vi oss utan svårighet fram till Uppsalas förnämsta sevärdheter. Där ligger nu framför oss Sveriges förnämsta och mest imponerande katedral, Uppsala Domkyrka, nyligen restaurerad för en summa af 1 million kronor.

Den bild af kyrkan, som här visas, togs från slottsbacken af reskamraten, just som eder resenär böjde sig ned att plocka en blomma att medföra hem som minne från Uppsala.

UPPSALA DOMKYRKA.

Ehuru kyrkan icke ligger på någon egentlig höjd, kallas dock platsen, hvarpå hon står, "Mons Domini". Det ståtliga templet i sin götiska stil stod där denna klara, vackra solskensdag som en brud i bröllopsskrud. Hennes tvenne spiror, höjande sig hvardera 390 fot ofvan marken, pekade upp mot den blå himlen, liksom ville de säga mig: "Ifrån ofvan kommer allt godt." Kyrkans längd är 366 fot och dess bredd 136 fot. Takets höjd ofvan marken är 113 fot. Redan år 1260 grundlades hon, men invigdes först år 1435. Skeppen och koret uppbäras af 24 fristående pelare.

I denna kyrka kröntes Sveriges monarker till och med drottning Ulrika Eleonora, Karl XII:s syster. Strax bakom altaret står det s. k. Erik den heliges skrin. I detta förvaras stoftet af denne Sveriges förste kristne konung.

Han dödades af danskarna år 1160, strax norr om där katedralen nu står, vid källan, som bär hans namn: St. Eriks källa. Enligt sagan sprang denna källa fram ur jorden på det ställe, där konungens blod färgade marken. Den enda församling inom Augustana-synoden, som bär namn efter denne konung, är St. Eriks-församlingen i Mt. Clair, N. J., hvilken stiftades af mig på hösten 1895.

I kyrkan finnes ett stort antal grafkor. Det mest intressanta af dessa är dock det Gustavianska. Här hvilar Gustaf I, jämte tvenne af sina drottningar. Af hans efterkommande hvila Gustaf II Adolf och Karl XII i Riddarholmskyrkan i Stockholm, under en massa fanor, hvilka de tagit i krig.

* * *

Väster om katedralen stå Uppsala universitetsbyggnader. Först träffa vi på *Gustavianum*, den mest vördnadsvärda af alla, benämnd efter universitets befordrare och beskyddare, Gustaf II Adolf. I denna byggnad finnas nu zoologiska institutet och biologska museet. Ofvanför Gustavianum är det *Nya Universitetshuset* beläget, uppfördt i den moderna renässans-stilen. Den nya byggnaden uppfördes år 1886 för en kostnad af 1,500,000 kr. Byggnaden innehåller 49 salar: föreläsnings-, lektions- och fakultetsrum. *Aulan* äger sittplatser för 2,500 personer. Öfver hufvudingången till denna läsas Torilds ord, hållna i guld: "Tänka fritt är stort, men tänka rätt är större."

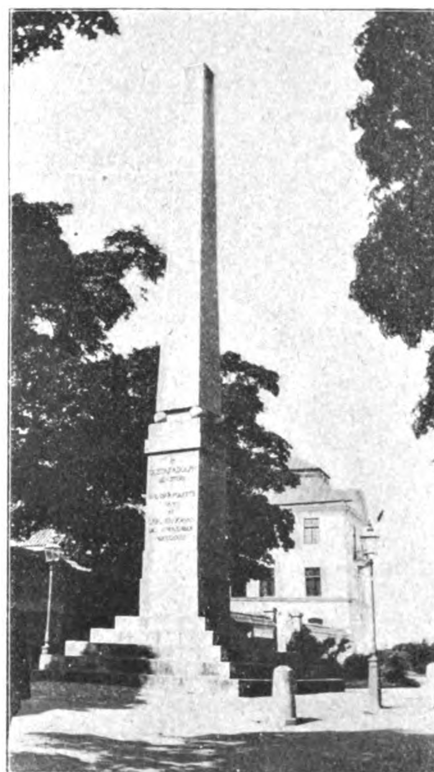
Sverige äger tvenne fullständiga universitet — Uppsala och Lund, men Uppsala är det äldsta, största och mest ryktbara af de två. Grundlagdt före vårt eget lands upptäckt, af Sten Sture d. ä. år 1477, erhöll det sedermera af Gustaf II Adolf en riklig donation. Sveriges båda universitet äro bland Europas förnämsta. Unga män, som tagit studenten, inskrifvas vid universitetet. Sextio professorer och sjuttio docenter leda undervisningen vid Uppsala. Närmare 2,000 ungdomar — inberäknadt de gamla öfverliggarna — idka här studier. Med rätta kallas Uppsala "den eviga ungdomens" stad, ty då skara efter skara årligen afgår, intagas alltid deras platser af yngre släkten. Studenterna indelas i 13 olika s. k. nationer, representerande olika landskap. Hvarje studentnation har sin egen nationsbyggnad. Dr Andreen, president för Augustana College, som under åren 1898—1900 idkade specialstudier i Uppsala, har berättat, att han, ehuru född amerikan, dock måste ingå i *en af de 13 nationerna*. Han valde då Smålands nation, alldenstund hans föräldrar stammade från Småland. Under hösten och våren äro alla studenter klädda i hvita mössor, kännetecknet på dem, som i Sverige aflagt mogenhetsexamen.

Carolina Rediviva, på höjden ofvanför Odins Lund, innehåller universitetets bibliotek, bestående af 300,000 volymer och tusentals handskrifter. Den förnämsta skatten i i detta blibliotek är kanske *Codex Argenteus*, innehållande de fyra evangelierna på det gamla götiska språket, såsom det talades i andra och tredje århundradet. Biskop Ulfilas verkställde öfversättningen på trehundratalet. Boken är skrifven i guld- och silfverbokstäfver på rödt pergament och anses vara värd omkring 2 millioner kronor. *Ulfilas*, som boken ofta benämnes, är ett krigsbyte, och togs i Prag 1648. Hon är den äldsta bok, som existerar, skrifven på det gamla germanska språket, från hvilket Nord-Europas öfriga språk, såsom tyskan, svenskan och engelskan, haft sitt ursprung. Ingen reser till Uppsala utan att se *Codex Argenteus*. Att resa dit och icke se den är som att resa till Palestina och icke se den heliga grafven.

Den gamla *Trefaldighetskyrkan; Odins lund*, prydd med en obelisk till Gustaf Adolfs minne; Uppsala gamla slott, nu bebodt af landshöfdingen; "Flustret" och "Rullan", studenternas sommar-restauranter, kunna vi här blott gifva ett omnämnande.

* * *

I Uppsala gjorde vi vår uppvaktning hos ärkebiskop Ekman. Både min kamrat och jag kände oss något nervösa vid tanken på att vi nu skulle få träffa svenska kyrkans förnämsta chef. Ärkebiskopen, som var ensam hemma, emottog oss mycket vänligt. Då vi samtalat med honom blott några minuter, försvann all fruktan. Han hälsade oss hjärtligt välkomna och uttryckte sin glädje öfver att vi Augustana-präster sökte upp honom i hans hem. Hvilken hjärtinnerligt varm och vänlig personlighet! Han själf visade oss alla de förnämsta rummen i ärkebiskopsgården — sitt bibliotek, matsalen, studiekammaren o. s. v. Det hördes på hans tal, att han med intresse och kärlek följer med i vårt arbete på denna sidan Atlanten och att han i Augustana-synoden ser en sann dotter till moderkyrkan i Sverige. Han hoppades, att den tid skulle komma, då alla svenska kyrkans präster skola vara försedda med adresskalendrar och församlingsregister öfver vår synod, på det att utflyttningsbetyg må så utskrifvas, att den utflyttande emigranten kan rekommenderas till den lutherska församling, dit han afflyttar. Han skänkte oss en timme af sin dyrbara tid, och då vi sade farväl, följde han oss till dörren och önskade oss en lycklig fortsättning på vår resa samt sände med oss varma hälsningar till våra församlingar i Amerika.

ODINSLUND OCH ÄRKEBISKOPSGÅRDEN I UPPSALA.

Det är icke att vänta, att vi här i Amerika någonsin kunna få besök af Sveriges ärkebiskop. Tvenne gånger har biskop von Schéele besökt oss och ämnar troligen, om han lefver år 1907, då den allmänna lutherska världskonferensen här har sammanträde, aflägga ännu ett besök. Biskop Tottie i Kalmar, hvilken jag hade glädjen besöka den 8 juli, talar en utmärkt engelska. Genom sina skrif-

ter, särskildt genom sin *Evangelistik*, är han väl känd bland synodens prästmän.

* * *

Vi vända nu våra steg mot Gamla Uppsala, beläget tre och en half engelska mil norr om Uppsala. Med en känsla af vördnad reste vi fram på den skugglösa vägen mot det sista och starkaste af hedendomens fästen i Norden. Framför oss höja sig de trenne högarna: Odin, Tor och Frej. Dessa högar kallades förr blott för "kungshögar": namnen Odins, Tors och Frejs tillhöra en nyare tid. De äro hvardera sextio fot höga. Här stod en gång det största hednatempel i norden. På grundvalen af denna hednakyrka säges den nuvarande Gamla Uppsala kyrka vara byggd. Strax intill kungshögarna ligger Tingshögen, 40 fot hög. Från Tingshögen brukade de gamla svenska konungarna, ända till Gustaf Vasas tid, tala till det församlade folket. Strax intill Odinshögen drickes ännu mjöd på gammalnordiskt sätt. Många dricka det nu ur ett horn, skänkt af Carl XIV Johan. För mig smakade mjödet icke alls godt. Då jag berättade för min värd, dr Berg, om de gamla gudarnas mjöd samt att jag ej tyckte om det, utbrast han skämtsamt: "Du har urartat! Du har ingen vikingamage, inte!" Ja, jag dricker förr vårt grumliga Pittsburgvatten än de nordiska Valhalla-gudarnas mjöd.

DAVID OCH JONATAN.

För Ungdomsvännen af *Teofilus*.

I.

DAVIDS HERDEKVÄDE.

Kom gumse, kom tacka,
kom späda lamm vid herdens rop!
Se, vilddjuren flacka
så iömskt kring eder spridda hop.
Går lejonet nära,
vid Israels ära
jag tystar munnen på den arga glop.

Jag vallar, jag vallar
kring Betlehem min faders får,
och lustelig skallar
min visa genom skogens snår.
I grönskande dalar,
där bergbäcken skvalar,
inunder himlens blå ej ondt oss når.

Där gå vi till hvila,
när solen flyr bak bergens topp
och stjärnorna ila
med stora tankar i sitt lopp.
Vid vakt i det höga
vi sluta vårt öga,
med solen slå vi vederkvickt det opp.

Men ryter ur snåret
ett lejon, någon hungrig best
mot värnlösa fåret
och väntar sig en ostörd fest,
du skäggiga käke
ej snarligdags kväke,
ty David kommer som objuden gäst.

De seniga ramar
har David brottats mot förut.
Hur vilddjuret kramar,
förlamas senan nog till slut.
Hur blodtörsten morrar,
allt djupare borrar
igenom luden bringa Davids spjut.

Ty värnlöshet äger
ett ofalt skydd uti min arm.
Den faran först väger
är hån värd och förakt och harm.

Men han är en hjälte,
som djärfs spänna bälte
med den, som bär förtryckets våld i barm.

De svaga, förtryckta
mig äro uti bröders stad.
Ur ulfgapet ryckta
de löna mig med blick så glad.
Och tacksamma hjärtan
ge läkdom åt smärtan
som såret salfva ifrån Gilead.

Ack, ofta är Juda
ett lamm inunder ulfvens tand,
och sorgsånger ljuda
i Abrahams förlofta land.
När argt filistéer
slå ned de ebréer,
hvar är befriaren med väldig hand?

De grönskande ängar
mig hviska mången skön bedrift
om Israels drängar,
som stigit ned i hjältars grift.
Väl borta de blefvo,
men namnen de skrefvo
i häfderna med outplånlig skrift.

Som lejon de stredo
i spetsen för Guds Israel
och gisslet frånvredo
förtryckarn, slagen, gjord till träl.
I, hugstora minnen,
I lågen och brinnen
allt starkare på djupet i min själ.

Min åtrå I väcken
till svärdet för mitt folk och land.
Och tung herdesäcken
och stafven varder mig ibland.
Då sjuder mig bloden
som vårfyllda floden,
som vinet jäser öfver bägarns rand.

Med afund jag tänker
på bröderna i Sauls här,
och natten mer skänker
ej sömn, men vakande begär.
Hvad lott att få strida
vid konungens sida,
hvad lott att räknas bland de tappre där!

Jag brinner begärlig
att visa mina lärospån.
Men svag och umbärlig
är hållen Isais yngste son.
Mig bröderna akta
knappt djärf nog att vakta
min hjord, när ulfven smyger långt ifrån.

Dock lyste mig skåda
den kämpe, som mig skrämma kan,
och hvem af oss båda
i striden väl sin bane fann.
Den pilt, som mig alla
i öfvermod kalla,
snart vuxit ibland fåren upp till man.

Framtiden skall visa,
att mod bor ock i Davids själ.
Och honom skall prisa
lik Gideon ett Israel.
För konungatronen
är Isaisonen
en gång utkorad utaf Samuel.

Då, då skall jag döma
Guds valda folk med kraft och rätt,
att aldrig man glömma
skall uti Juda Davids ätt.
Ty våldet skall krossas
och bojorna lossas
och oket Jakobs axlar göras lätt.

Hvad gör jag? Ack, drömmer!
Försvinn, du dröm, du storhetsrus!
Fåkunnig jag glömmer
mig minst uti min faders hus.
I dalar, som fången
lättsinniga sången,
o, kväfven den, otald, i skogens sus!

Fåfängligt är rykte —
hvi tjustes jag en stund däraf,
och ringa blott tyckte
min harpa och min herdestaf?
Nej, upp mina strängar
för Betlehems ängar,
upp för det värf, som mig min hembygd gaf!

Vid jägarestenen,
där Boas' altare är byggdt,
på grönskande renen,
där äger jag ett gömsle tryggt.
Där, där vill jag spela
ett lusteligt sela,
som visst skall drifva drömmarna på flykt.

Min harpolek släcker
de ogudaktiga begär
och själen uppväcker
till högre fröjd och fröjden när.
Mig gläder att vara
den ringaste bara
utaf ett folk, som Guds, den Högstes, är.

Mig gläder att bygga
i Kanaan, i fädrens land.
Mig gläder att trygga
mig vid Jehovas högra hand.
På berg och i dalar
hans röst till mig talar
ur det oändliga, ur minsta grand.

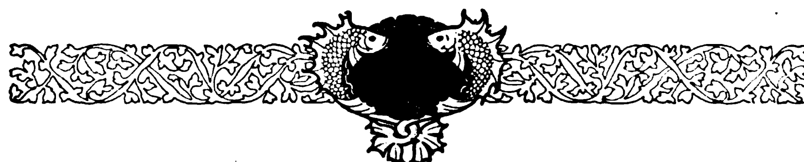
Gaditiska vidjor,
de fagra mör, så tjusande,
så smärta om midjor,
som eldigt vin berusande,
min kärlek ej vunnit.
För ingen jag brunnit.
De vunnit intet med sitt krusande.

Dock månde jag brinna
af kärleksglöd, oändligt öm,
när den jag kan finna,
som mött mig ofta i min dröm,
den yngling, som trofast
upplåter mig bofast
sitt hjärta, lyckt för tadel som beröm.

Vi månde oss båda
förnöja vid min harpas ton.
Käckt dele vi våda
i jakt mot snårets ulf och lon!
Och en gång i tiden
som byte ur striden
vi dela med hvarandra Judas tron.

Som sol'n ur sin kammar
går ut med fröjd i morgonstund,
för Israels stammar
skall friden gry ur vårt förbund,
ty herden ej glömmer —
ack, åter jag drömmer!
Fly, dröm, förgås, du fagra dröm. i grund!

Kom gumse, kom tacka,
kom, späda lamm, vid herdens rop!
Se, vilddjuren flacka
så lömskt kring eder spridda hop.
Går lejonet nära,
vid Israels ära
jag tystar munnen på den arga glop!

AMERIKANSKA FOLKLIFSBILDER FRÅN GATAN.

XIV. "Buya da Papah, Signor".

Hvem har icke, i synnerhet i kvällningen, stött på någon eller några af dessa till utseendet så öfvergifna miniatyr-exemplar af en trälande mänsklighet! Ty för en liten fattig flicka att i stadens trängsel och bråk nödgas intaga tidningspojkens plats för att kunna uppehålla sig och kanske flera hemma, om hon annars är lycklig eller olycklig nog att hafva någon krok, som hon kan kalla hem, är nog ej en lätt sak.

"Buya da papah, signor", är hennes halft klagande tillrop, och svårt är det att bortvisa henne, om man en gång fått se henne och förstått, hvarför hon ser så skrämd ut. Man begriper snart, att hon blifvit utskickad af vårdslösa och hårda föräldrar eller, hvad värre är, af någon elak "padrona", som inför människor åtagit sig flickungens "uppfostran", men i stället använder henne som födkrok.

Värst är det för dessa stackare om vintern, i saknad som de oftast äro af tillräckligt skydd mot den stränga kölden och den isiga vinden, som omildt sveper fram genom gatorna, och som vid hörnen nästan håller på att rycka andan ur halsen på dem, han möter. När man då hör deras ängsliga rop om kvälltidningen, hvilket nästan låter som en tviflets bönesuck, så kan man ej gärna låta bli att fundera en smula på denna arga värld, i hvilken vi lefva, och huru den hushållar med många af sina barn.

"Buya da papah, signor!" Hvilken skillnad är det icke också emellan dessa stackars italienska tidningsflickor och en vanlig "newsboy". Under det den ena ser alldeles förlorad ut, är den andre oftast full af lif och grinar helt enkelt åt nöden, om han ibland icke skulle lyckas så bra. Det är ock att hoppas, att framtiden, som skall läka alla sår och lösa så många gåtor, äfven skall hitta på något sätt att skydda de värnlösa och hjälpa dem att under mindre afskräckande omständigheter kunna tjäna sitt dagliga bröd.

Y.

BELGISKT SOMMARLANDSKAP.

Se titelplanschen.

D'Arthois' är en af de största landskapsmålningar som finnas i Sverige. Den är komponerad i stora linier och utförd med bred pensel i hvad man kallat "heroisk" stil utan allt för troget studium af naturens detaljer. Gif akt t. ex. på den obestämda karaktären i träden. Det är icke lätt att urskilja bestämda trädslag. Det hela är i den store mästaren Rubens' stil. Detta är således en nederländsk landskapsbild med helt annan natur och af helt annat skaplynne än de små holländska dukarna, som annars äro så allmänna med deras intima karaktär, deras stämningsfulla färg, luft och ljusdunkel, deras lyriska natursvärmeri.

D'Arthois bodde dock icke i Antwerpen, den franska skolans hufvudsäte, utan i residensstaden Bryssel, eller rättare på en liten landtgård, som han själf ägde vid den stora Soignes-skogen, där man än i dag hänföres af den rika trädvegetationen: skyhöga almar, ekar och bokar med resliga stammar och lummiga kronor, som vackert och stort gruppera sig på en vågig terräng vid stilla vatten. Det är från denna natur, målaren vanligen hämtade sina motiv, troligen också motivet för vår tafla.

Verklighetsbilder.

För Ungdomsvännen af *Nathan af Korpegård.*

I. Jeppe på berget.

Sommaren 1893 kom jag såsom pastor till staden X. i staten Pennsylvania. Jag hade icke varit bosatt där mer än ett par månader, då jag fick höra, att ungefär två mil utanför staden bodde en man, som man kallade *Jeppe på berget.* Själfva namnet var ej så litet egendomligt, och det gjorde nog sitt till, att jag med ett visst intresse lyssnade till hvad folket hade att säga om denne man.

Jeppe på berget var icke någon eremit i egentlig mening, ty han hade hustru och barn samt skötte sitt lilla landtställe tämligen bra, men han umgicks så litet som möjligt med sina grannar. Han höll sig mest hemomkring, detta hade han gjort särskildt under de senare åren. I detta fall var han motsatsen till hustrun, som kilade omkring hvarje dag både bland grannarna och stadsbefolkningen. Hon hade munnen lika bra i rörelse som benen. Därför var hon också bekant med alla. Ingen kände sig dock synnerligen smickrad af bekantskapen, ty hon ansågs ej fullt normal. Man fördrog henne dock, ty hon visade ej någon elakhet. Hon lade i stället ofta i dagen en viss välvilja. Därför fick hon springa och prata, prata och springa ur hus och i hus. Jag ber att få presentera henne under namnet mrs Jeppe, ehuru hon gick under ett annat namn, som några tanklösa personer bland mannens närmaste förtrogne gifvit henne.

Mrs Jeppe kom äfven snart och presenterade sig i pastorshuset. Hon var en liten oansenlig kvinna, omkring femtio år gammal, samt tämligen tarfligt klädd. Det mesta af hennes prat var gallimatias, men det bar emellanåt vittne om ett godt minne samt om djupa lidanden och religiösa erfarenheter.

Då jag flere gånger lyssnat till hennes prat och rätt ofta äfven såg henne i kyrkan fälla tårar, kunde jag ej annat än känna medlidande med henne. Det sades, att hon varit småskolelärarinna i Sverige. Om det förflutna lifvet och om sin man talade hon emellertid aldrig med mig, och jag kände mig ej heller manad att särskildt fråga efter någotdera.

Såg jag mrs Jeppe ofta ute på gatorna, så var jag i stället ej i tillfälle att på närmare ett helt års tid se eller träffa hennes man, *Jeppe på berget.* Han tillhörde också ett annat samfund, hvarför jag icke ansåg mig böra besöka honom. Jag skulle dock en vacker dag sammanträffa äfven med honom.

Det påstods, att *Jeppe på berget* var synnerligen fientligt sinnad mot vår lutherska kyrka. För några personer fällde han förfärliga domar öfver vår församling. Ett par af dessa domar lydde så här: "Aldrig skall jag orena mig till den grad att med mina fötter beträda den lutherska kyrkans trappor." "Hellre vill jag ligga begrafven på min farm än på den lutherska kyrkans grafgård." Anmärkas bör, att det ej fanns någon mer begrafningsplats i staden än den, som var omkring den lutherska kyrkan."

Som dylika domar rätt ofta förekomma bland sådana, som separerat från den lutherska kyrkan, fäste jag mig icke vidare vid dem, då de omtalades för mig. Men då ett annat rykte snart uppdök, nämligen att *Jeppe på berget* hade tvenne hustrur, så kände jag det nära nog som min plikt att gå och samtala med honom. Med anledning af detta rykte blef jag också snart uppmanad att så göra.

Jag kände dock en viss motvilja att göra ett besök hos mannen på grund af de många historier jag hört om honom och om hans bitterhet mot vår kyrka samt hans oaktadt allt detta stora religiositet. Mitt samvete manade mig dock att besöka honom, och jag kände mig nästan tvingad att så göra, innan jag om ett par veckor skulle resa till Sverige. Slutligen bad jag de personer, som fått närmare underrättelser om att mannen skulle hafva tvenne hustrur, att göra mig sällskap.

En dag i slutet af maj månad 1894 begåfvo vi oss på väg till *Jeppe på berget.* Den ungefär två mil långa vägen var smal och i bedröfligt skick. Men var vägen dålig, så var naturen så mycket skönare. Vackra ängar och skogsdungar aflöste hvarandra. När vi hunnit förbi en tämligen stor skogsdunge, framskymtade på en naken höjd ett enstaka boningshus och en liten ladugård — det var Jeppes på berget farm, vi hade framför oss.

Snart voro vi framme och inne i stugan.

Jag vill ej försöka närmare beskrifva det rum, vi befunno oss uti, ty det trotsar all beskrifning. I Amerika har jag aldrig sett något liknande och i Sverige aldrig mer än en gång.

Mrs Jeppe, som nu liksom alltid syntes vara i sitt esse, började genast med ett väldigt ordflöde hälsa oss välkomna, men på samma gång ursäkta sig med att hon ej väntade några främmande i dag. Allt bar emellertid vittne om att hon på åratal icke väntat några främmande. Smuts på golfvet, stolarna, väggarna och taket — så att en vanlig sopkvast icke skulle gagnat det minsta att använda å någotdera. Att skyffla ut eländet hade varit enda sättet. Bredvid spiseln å ömse sidor låg en hög af gamla trasor, skodon och sopor, som legat där åtminstone ett par års tid.

Midt på golfvet, omgifven af allt detta elände, satt *Jeppe på berget* — en verkligt stålig sextio års gammal man. Han såg ut som en aristokrat, — stor och välväxt, hvitt hår och dito helskägg, stora blixtrande ögon och höghvälfd panna. Han var en skärande kontrast till all den smuts, som fanns i rummet. Det var en man, som helt säkert lefvat i andra omständigheter och sett bättre dagar. Jag stod förvånad framför honom — sådan hade jag icke tänkt mig *Jeppe på berget.*

Jag visste knappast, huru jag skulle komma i samtal med

denne man, men mrs Jeppe hjälpte mig ur förlägenheten genom att säga:

"Kan la veta dä va snällt utå pastorn te å komma. Jeppe kan inte flytta säk ur storn. Kan la veta pastorn har nåket å sega te honom. Kan la veta dä."

Jag drog en lättnadens suck, ty jag fick af ordsvamlet åtminstone ett ämne att börja samtalet med. Det var gubbens sjukdom.

Sedan jag framställt några frågor angående sjukdomen, gaf jag *Jeppe på berget* tillfälle att så utförligt han önskade beskrifva sitt onda och sina kroppsliga plågor. Af hans tal fann jag snart, att han på "bildningens omårde" stod högt öfver mrs Jeppe. När han hållit på en stund, afbröt jag honom plötsligt:

"Det är verkligen ledsamt, att ni skall hafva sådana kroppsliga lidanden att utstå. Skulle ni möjligtvis äfven vilja säga mig, huru det är ställdt med edert andliga lif, eder själ?"

"Å, med mitt andliga lif är det helt annorlunda! Gud ske lof, jag är en kristen."

"Är ni en sann kristen?"

"Ja, en sann kristen; det har jag varit nu i sexton års tid, eller alltsedan jag kom hit."

"Huru vet ni det?"

"Jo, jag läser så mycket."

"Tror ni, att det är nog med att läsa mycket för att vara en sann kristen?"

"Jag beder också mycket."

"Är det nog, tror ni?

"När jag var frisk, var jag också alltid i missionshuset, och där vittnade jag hvarje gång."

"Hvarom vittnade ni?"

"Jo, att jag var en kristen, att Gud ledde mig och var med mig, och att jag var lycklig."

"Och för allt detta tror ni, att ni är en sann kristen?"

"Ja, jag är alldeles viss därpå."

Att *Jeppe på berget åberopade* falska grunder för sin tro, det stod ju genast klart för mig, men om han var missledd eller möjligtvis en uppenbar skrymtare, det kunde jag icke afgöra. Som han emellertid ej visade tecken till uppbrusning, så beslöt jag att gå honom närmare in på lifvet med mina frågor. Men hvarom skulle jag tala? Borde jag tala om hans bitterhet mot den lutherska kyrkan eller om ryktet, att han hade två hustrur? Ändtligen beslöt jag mig för det senare och sade:

"Jag har kommit hit för att tala med er om en sak, som är af största vikt för eder själf, och jag ber eder gifva mig ett sanningsenligt svar."

"Kan la veta pastorn vet, hva han ska sega. Kan la veta dä va snällt utå pastorn te å komma. Kan la veta en ska svare pastorn dä som rätt ä" — inföll mrs Jeppe.

När hon slutat, sade jag:

"Är ni verkligen gift med den kvinna, som ni har här? Har ni inte en hustru till?"

Vid dessa frågor märkte jag, att det ryckte till i gubben. Från hans blixtrande ögon gaf han mig genomträngande blickar. Jag kände mig nästan färdig att sluta mina ögon. Men nej, det dugde ej, det kände jag, och jag försökte att se honom lika genomträngande i ögonen tillbaka. Så stirrade vi hvarandra i ögonen, han sittande och jag stående framför honom, i det närmaste fem minuter utan att någon af oss sade ett ord.

Jag väntade nästan, att *Jeppe på berget*, trots sina onda ben, skulle resa sig upp och befalla mig gå, då jag märkte, att hans ögon började tåras.

Hvad som försiggick i denne mans inre under dessa minuter är ej godt att afgöra, men att där utkämpades en ganska allvarsam strid, är troligt.

Slutligen brast han i häftig gråt. Sedan han gråtit ut en stund, aflade han en öppen bekännelse om sitt närvarande och flydda lif. Att redogöra för samtalets gång är obehöfligt, hvarför jag blott i korta drag nämner själfva hufvudinnehållet af bekännelsen.

Han hade för många år tillbaka varit hotellvärd och lefde under flere år ett lyckligt äktenskap. Så började han spela och supa, och såsom en följd häraf uppstod oenighet i äktenskapet. Då hustrun försökte att förmana honom, blef han så förbittrad, att han lämnade sin familj. Under ett par års tid förde han ett riktigt vagabondlif, hvarefter han slog sig ned här på farmen. Här hade han nu lefvat omkring sexton år tillsammans med den kvinna, som han förfört och som blifvit presenterad såsom mrs Jeppe. Att hans lagliga hustru lefde och bodde i New York, det visste han. Han gaf mig äfven hennes adress och bad mig att på resan till Sverige besöka henne och underhandla med henne om en laglig skilsmässa. Att hon skulle vilja skiljas från honom, var han viss om, ty hon skulle aldrig kunna vilja mottaga honom åter.

Huru är det möjligt, tänkte jag, att denne man under ett sådant lif i synd och vanära har vågat att gifva sig ut för att vara en sann kristen? Huru har han vågat fälla sådana domar öfver sina medmänniskor? Det såg ut, som om han nu blygdes för mig och dem, som voro med mig. Men om det fanns hos honom verklig ånger och blygsel inför Gud, vet jag icke.

Under mitt samtal med gubben såg jag flere gånger på mrs Jeppe och tänkte, att hon skulle känna sig djupt förkrossad. Men hon syntes taga saken lätt och med en viss tillfredsställelse. Mer än en gång afbröt hon samtalet med yttranden, sådana som dessa:

"Kan la veta pastorn har rätt. Kan la veta Jeppe har gjort orätt och förtjänar en förmaning. Kan la veta ja har skreket många gånger."

Som detta hus behöfde renas både i yttre och inre afseende, så sade jag några förmaningens ord. Jag gaf också mrs Jeppe det rådet, att med en skyffel häfva ut smutshögarna i rummet, hvarpå hon godmodigt genmälde:

"Pastorn har rätt, kan la veta. Dä ska ut alltihop. Dä som ä rätt ska la vara rätt, dä kan en la veta."

Det var med både lättadt och betungadt hjärta vi lämnade detta näste, uti hvilket så mycken smuts och moralisk ruttenhet fått ostördt hvila nära nog ett par årtionden.

* * *

Jag hade lofvat att i New York besöka Jeppes på berget lagliga hustru, när jag företog min resa till Sverige några dagar senare. Så gjorde jag äfven. Hon syntes vara en mycket ädel kvinna, fint bildad och en kristlig karaktär. De underrättelser, jag bringade henne, öfverraskade henne ej det minsta. Hon hade, denna kvinna, lidit ofantligt mycket under sitt äktenskap med Jeppe. Först när han, som skulle varit hennes stöd och hjälp, lämnat henne och barnen, fick hon lugna och fridfulla dagar. Allt gick henne nu väl. Hon hade önskat en laglig skilsmässa, men af blygsel för sina medmänniskor hade hon icke velat gripa till lagliga åtgärder. Nu ville hon dock göra det, och hon bad mig att vid min återkomst stå henne till hjälp med hvad jag kunde i och för denna sak.

* * *

Tre månader senare återkom jag från Sverige. En bland de första underrättelserna jag erhöll var, att *Jeppe på berget* några dagar förut slutat sina dagar. Af några hans trosfränder hade han blifvit begrafven ute på farmen. Han hade sålunda nödgats hålla sitt löfte, att aldrig mera med

sina fötter beträda en luthersk kyrkotrappa. Hans önskan att ej blifva begrafven i den lutherska kyrkogården hade ock gått i uppfyllelse. Han fick ligga i ovigd jord. Döden hade gjort skilsmässan laglig utan långvarig process. Från den dagen vardt det äfven renare i stugan — soporna voro åtminstone borta.

* * *

En dag i februari månad det följande året, då vinden for hvinande fram, och snön yrde i vildt raseri, for ett litet liktåg från'den ensliga stugan, där Jeppe bott, mot den lutherska kyrkogården. Det var mrs Jeppe, som fördes till sitt sista hvilorum. Hon fick en kristlig begrafning och hon fick hvila i vigd jord — det var hennes tydligt uttalade önskan, då hon på sitt dödsläger tillkallat några bekanta och bedt dem anropa Gud om hennes själs frälsning.

NÅGRA MINNEN FRÅN ÖSTERN SOMMAREN 1903.

V.

Denna gång gäller det hufvudsakligen New Britain, Conn., och Newport, R. I.

New Britain är en fin stad och mycket intressant såsom industriplats. Det är ock en ganska gammal stad, ty den äger flera byggnader, som påminna om tider, som länge sedan flytt. Egentligen är New Britain ett centrum för järnmanufaktur, i synnerhet i den finare genren. Det ligger blott 9 mil från det präktiga Hartford, äger tvenne större parker, vackra skolor samt andra allmänna sevärdheter. En väldig vattenreservoar, upptagande ett område af ej mindre än 175 acres vidd och belägen högt öfver staden, förser New Britain med utmärkt vatten. Aldrig skall jag glömma, hvilken härlig utsikt vi hade öfver vida sträckor af Connecticut, då vi från den kullen betraktade nejden. Stadens invånareantal är bortåt 30,000, och af dessa äro några tusen svenskar, hvilka i allmänhet hafva det mycket bra. De flesta hafva numera egna hem, och i kyrkligt hänseende äro de ganska lyckligt lottade.

Den svenska lutherska församlingen stiftades 1881, och endast två år därefter uppförde hon åt sig en rymlig kyrka, som dock nu blifvit alldeles för liten. Det var en skön dag, då jag besökte denna församling, och skön var anblicken, som mötte mig i kyrkan. Knappast såg jag någonstädes i östern en sådan människomassa samlad till gudstjänst på en så varm sommardag. Och folket kom för att höra, det såg man tydligt, ty uppmärksammare åhörare torde ej vara lätt att finna. Jag predikade där tvenne gånger samma dag, och enahanda var förhållandet båda gångerna. Att allt gick i hög grad kyrkligt till, behöfver jag ej säga, ty det är betecknande för hela New York-konferensen, men var synnerligen så i New Britain. Söndagsskolan var ock ganska stor och vittnade tydligt om framgång.

Då jag såg allt detta, kunde jag lätt begripa, hvarför det blifvit nödvändigt att företaga ett så stort kyrkobygge som det nu pågående. I en sådan stad med sådana framtidsutsikter måste man hafva en kyrka stor nog och ansenlig nog att mottaga och intressera vårt folk, äfven hvad det yttre beträffar. En sådan är det ock, som pastor S. G. Öhman, min gamle vän och skolkamrat från både Uppsala och Amerika, och hans trogna och flitiga församling nu tagit itu med att bygga. Kyrkan uppföres af inhemsk marmor samt är hållen i trogen götisk stil med tvärskepp och dubbla torn samt med trenne stora ingångar mot en gemensam och massiv trappa, som i det närmaste sträcker sig längs hela byggnadens front. När nu allt blir färdigt och väl inredt med en kraftig orgel, passande bänkar, lämplig predikstol på predikstolens gifna plats och vackert altare samt med nödiga gallerier och hvad öfrigt tillhör en kyrka, bör man vara öfvertygad om att vi till antalet af svensk-amerikanska "katedraler" ännu kunna räkna en, som tillhör de allra bästa.

PASTOR S. G. ÖHMAN.

Men hvad det betyder att gå till verket och uppföra en sådan byggnad och det af fria medel, gifna af intresse och ej af tvång, därom kan den i dylika saker oinvigde ej göra sig en föreställning. Det skall dock lyckas, det veta vi, ty det har lyckats för andra, och denna församling med dess outtröttlige och begåfvade pastor i spetsen ämnar visst ej draga sig tillbaka, då det gäller kyrkans och det svenska folkets väl. Att den ej gör det, därom vittnade på ett nästan förvånande sätt den stora summa af subskriptionsmedel, som redan var samlad vid mitt besök i New Britain förliden sommar. Att denna summa vid detta laget mer än fördubblats, därom är jag säker. Hörnstenen till den präktiga kyrkan lades redan den 8 sistlidne november,

och äfven jag hade nöjet vara inbjuden till högtidligheterna i sammanhang därmed, ehuru jag för skolarbetets skull ej kunde komma dit. Af hjärtat önskar jag emellertid, att allt går väl, såsom jag vet, att det skall göra, och hoppas att komma i tillfälle att vid ett snart blifvande synodalmöte få vara med bland åhörarna i ett af svensk-amerikanernas härligaste tempel, det i New Britain, Connecticut.

Att pastor Öhman under min vistelse i staden så väl som sedan vid en utflykt till Hartford bevisade mig den största tillgifvenhet och på allt sätt gjorde min vistelse i dessa trakter angenäm, behöfver jag ej säga. Men jag behöfver tacka därför, ty i likhet med alla andra bröder och vänner i Östern tjänade han mig på alla sätt långt mer, än jag hade någon som helst rättighet att vänta. För sådant säger jag, att jag behöfver tacka. För öfrigt bodde pastor Öhman såsom ungkarl den där tiden, emedan hans fru och barnen voro på ett sommarbesök hos hennes föräldrar i Illinois.

* * *

Medan jag är i New England med mina tankar, föres jag naturligtvis äfven till det förnäma och rika Newport i Rhode Island, Amerikas allramest fashionabla sommarresort och badort. Att jag kom dit, berodde på att Providence-distriktet beslöt att hålla missionsmöte där och bjöd mig att vara med. Jag ville ju i alla fall se det märkvärdiga Newport, och så fick jag dubbel anledning att resa dit. Mitt första intryck af platsen var också mycket fördelaktigt, ty jag råkade i polisens händer, så fort jag kom fram till staden. Men detta var självförvålladt, alldenstund jag önskade några upplysningar af honom om svenskarna i Newport och om deras kyrka. Jag tror knappast, att jag förut någon gång råkat en så utomordentligt hygglig polis, ehuru jag visst aldrig haft orsak att beklaga mig öfver dessa ordningens väktare, ty de hafva tämligen allmänt visat sig vänliga, då jag frågat dem om något. Men denne var mer än vänlig. Han underrättade mig om allt jag behöfde veta för att komma tillrätta och tog till och med reda på hvilka som voro församlingens diakoner och trusteer samt gaf mig deras adresser, och detta ehuru han tydligen var en riktig "irländare från Irland". Mitt råd i detta sammanhang till alla resande är att vid behof af upplysning om något alltid vända sig till polisen och ej till okända personligheter, utom i fall ingen polis är till hands, och då för all del se till, att man ej faller i händerna på s. k. "confidence men" och rackare, som äro tjänstvilliga blott för att få bedraga. Men den, som varit ute något, behöfver ej detta råd, och andra taga det näppeligen till vara i alla fall.

Om Newports härlighet såsom samlingsorten för allt hvad Amerika har rikt och förnämt, skall jag ej tala det minsta. Utrymmet tillåter det ej, och knappast kunde jag göra det heller, ty för att kunna det måste man vara mera bekant med förhållandena där, än hvad jag är. I alla fall förtsod jag där mer än annorstädes i Amerika, att äfven detta land har sin aritokrati, och att denna är mera exklusiv än bördsaristokratien i Europa, åtminstone i Sverige. Ja, jag kom till det resultatet: hellre bördsaristokrati än penningearistokrati, då det nu i alla fall måste vara en åtskillnad bland människor.

Äfven på denna plats hafva vi ganska många svenskar, men få af dem disponerade öfver någon större förmögenhet. Flera voro dock affärsmän, och i allmänhet redde man sig godt. Kyrkan, som tillhörde vår lutherska församling, var liten men synnerligen vacker, och arbetet i församlingen syntes bedrifvas med framgång, ehuru man ej ägde någon pastor i egentlig mening, utan en kateket vid namn Borgen-

SVENSKA LUTH. KYRKAN I NEW BRITAIN. Under byggnad.

dahl, hvilken dock syntes göra sin sak alldeles förträffligt och förtjänte allt beröm.

Till stor del måste denna församling underhållas af tjänsteflickor från New York och andra större städer, hvilka med sina herrskap under sommaren vistas vid Newport. På vintern är den kyrkliga verksamheten i denna stad så väl som rörelsen i allmänhet tämligen obetydlig, men däremot så mycket mer liflig om sommaren. Att vi det oaktadt dock hafva en betydelsefull mission att utföra äfven på en dylik plats, är alldeles klart, och så måste man fortsätta, till och med om man ej har hopp om att kunna bilda någon stor församling eller uppföra någon stor kyrka.

Newports omgifningar äro synnerligen storslagna, och den vy, man där erhåller öfver Narraganset-viken, oceanen och dess närmaste kust, är mycket imponerande. Newport är ock en gammal stad, men innan den blef "stad" i modern mening, har platsen varit ett tillhåll för några af Amerikas tidigare bebyggare och är såsom sådan ännu af stort intresse för fornforskaren. Bland andra minnen, som här förefinnas, är nog "The Newport Tower" det mest intressanta. Vi återgifva här detta i bild. Men att säga, hvad detta torn varit afsedt för eller när och af hvilka personer det blifvit byggdt, det står ej i min förmåga. Gissningar i dussintal förekomma. Under det några påstå, att det är ett minne från nordbornas tidigare vistelse i Amerika,

och således anse, att det tillhör den förkolumbiska perioden, anse andra, att det intet annat är än lämningarna af en gammal kvarn, hvilken byggts och begagnats af Amerikas tidigare kolonister. Hvem har rätt? Longfellow's poem "A Skeleton in Armor" ar skrifvet med anledning af detta torn.

S. G. Y.

VIKINGATORNET I NEWPORT.

ALIDA.

För Ungdomsvännen af *Anna Hallander*.

En ringa fiskarkoja står bland klipporna på ön;
i molnhöjd kväll ett vänligt ljus där lyser öfver sjön
och visar vägen så för dem, som färdas däruppå,
och söka ibland bränningar och skär att stranden nå,
ty kastas fiskarbåtar kring på hafvets barm ibland,
då är det godt att ljuset se från kojan där på strand,
och tyngda sinnen fatta mod, och trötta armar än
fram öfver vreda böljor få den rätta kurs igen,
och under grofva tröjor slå så många hjärtan gladt
i tacksamhet för vänligt sken i stormig, ödslig natt.

I kojan mor och dotter bo, förnöjda i sitt tjäll,
fast stormen hviner utanför så vildt i höstlig kväll.
Den unga är så glad och täck som Nordens friska vår,
med solig blick och rosig kind och fagert, lockigt hår;
än ilar hon på hafvet fram med glädje i sin själ,
hon styr sin båt med säker hand, hon känner vägen väl,
ty såg hon icke dagens ljus på hafvet först en gång,
och därför älskar hon sitt haf och älskar stormens sång.
Än sysslar hon i hemmet gladt och sjunger så därvid,
allt går så lätt för moderns skull, som är så god och blid.

Hvem säger väl, att tung och svår är fiskarfolkets lott?....
Med mor i ringa hemmet här Alida trifs så godt,
ty lyser icke sommarsol för dem i ljuft behag,
och se de icke hafvets glans därute hvarje dag?
Så kvittrar hon, en fågel lik, och lifvet ljust hon ser,
åt hennes friska lefnadsmod den hulda modern ler;
af sorgen pröfvad står hon nu i lifvets första höst,
en gång, när döden kom som gäst, var dottern hennes tröst,
det var en dyster, stormig natt—hon minns den natten nog—
då hafvet hennes make nu i kalla djupet drog.

O, då blef allt så mörkt och tungt, och lifvet blef så armt,
och tystnadt ömma hjärtat var, som slog för henne varmt;
i bitter sorg hon suckade: "O, grymma, grymma haf,
hvi redde åt min älskade du i din famn en graf?
Han räddade så mänget lif — o, säg, hvi tog du hans
och stannade hans hjärtas slag, det ädlaste, som fanns?"
Hon suckade i tårar fram sin makes kära namn,
då kom den lilla, jollrande, och smög i hennes famn,
och lockigt litet hufvud tryggt mot hennes skuldra låg,
och med ett leende så ljust till modern upp hon såg.

Små späda händer smekte bort den sorgsnas bittra tår,
och af sitt lilla kära barn hon slutligt hugnad får,
med henne tryckt emot sitt bröst hon fattar åter hopp
och lyfter undergifven blick emot sin himmel opp.
Men åren svinna hastigt hän. Ur knoppen, ren och skär,
en älsklig blomma vecklas ut: Alida jungfru är,
vid sjutton år sin moders bild hon är som hon så god,
med hennes täcka anletsdrag och faderns glada mod
hon sjunger hela dagen lång sitt unga hjärtas fröjd,
som lärkan, kvittrande och glad, hörs sjunga från sin höjd.

Hvar hon går fram, där blir det ljust och solsken öfverallt,
där nyss den kulna ofrid fanns och allt var mörkt och kallt.
Hon hör musik i stormens ljud och vintervindens sus,
hon vet, att efter stormig natt en morgon kommer ljus,
och Skaparns godhet spårar hon i blommans minsta blad,
hvi skulle hon ej vara då så lycklig och så glad?
Och deras hem bland klippor här, är det ej fridens hem,
och finns det icke glädje där och trefnad jämt för dem?
I tidig morgon sitter hon och binder på sin not
och lyssnar till hur vågor slå högt emot klippans fot.

De stänka upp sitt skum ibland på dennes brynta kind,
i hennes långa, ljusa hår fritt leker morgonvind,
hon hälsar majestätisk sol, som höjer sig i skyn
och speglar sig i väldigt haf — det är en härlig syn.
Mot allt det guld, som världen har, sin lott hon byter ej,
kan guldet köpa hjärtats frid och själen ro? ack nej.
Här tog hon sina första fjät en gång på klippans häll,
här såg hon stjärnor tända sig så klart i vinterkväll,
här lärde hon sig älska först sitt haf, så skönt och stort,
och hennes barnahjärta slog vid vågors sång så fort.

Här läste hon för lilla mor sin första aftonbön
och slöts så ömt i hennes famn och fick en kyss till lön.
Ej finns en himmel mera blå än hennes himmel här,
som hvälfver sig så hög, så fri kring holmar och kring skär.
Från kojans fönster såg hon här den första, hvita snö,
här sjöng hon glad den hela dag, här vill hon en gång dö.
Så tänker hon i morgonstund och binder på sitt nät;
hur vårligt frisk den unga är, hur täck, hon själf ej vet,
men i hvar hydda uppå ön, där ut och in hon gick,
Alida hälsad blir med fröjd, där klarnar hvarje blick.

Hon kommer som ett solsken in, och strax all oro flyr,
hon torkar barnets första tår och lättar mors bestyr,
och hvarje litet barn på ön och hvarje sjukling svag
ömt älskar hennes milda röst och täcka anletsdrag.
De äldre minnas, hur hon kom i sina barndomsdar,
och med sin mor till hjälp och tröst hon alltid färdig var,
de minnas väl, när hafvet tog den hulda moderns stöd,
då sökte de att skingra ömt den armas sorg och nöd.
Alida hafvets dotter är, så säga de bestämdt,
hvem styr sin båt så säkert fram bland bränningar alltjämt?
Hvem älskar hafvet såsom hon i sol, i storm, i regn,
hvem är som hon så trygg, så glad i dessa klippors hägn? —
Varm lyser morgonsolen nu på vågor nedanför,
då plötsligt ifrån hafvets famn ett rop Alida hör,
en barnröst ropar svagt på hjälp, hon störtar till sin båt,
den klyfver böljorna med hast, den flyger snabbt framåt.
En liten gosse lekte nyss uti den hvita sand,
han såg en snäcka längre bort, han räckte dit sin hand,
han vadade i vattnet ut och såg sig ifrigt om
och sökte att sin leksak nå, en väldig våg då kom.

Den bar den lille med sig bort, då ropar han så rädd,
men späda stämman tystnar snart uti den våta bädd.
Ännu en gång från hafvets djup på vågor lyftes han,
Alida sökte öfverallt och slutligt honom fann,
med starka händer lyfter hon den lille upp till sig:
"Du liten, huru kom du väl så långt från hemmets stig?
De sakna dig där hemma visst, vi måste skynda dit."
Han hvilar mot Alidas arm liksom en lilja hvit,
hon gnider barnets händer små och kysser panna kall,
och båten flyger emot strand utöfver vågors svall.

Nu skönjes strand. Alida ser däruppe nu sin mor
och barnets mor. Då kommer det en våg så hög och stor,
och båten kantrar. Modig mö, för andras nöd så varm,
ur djupet lyfter barnet högt uppå sin hvita arm. — — —
Han räddad blef, men hon, som gladt sitt lif för barnet gaf,
ej mera gläds åt jordens sol, ej hafvets sång vet af,
men öfver bleka dragen dock sitt skimmer solen göt,
när hennes blick, så glad, så ren, för alltid döden slöt,
och hafvets dotter bäres ömt till hemmet, nu så tomt,
och heta tårar falla fort, och händer knäppas fromt.

Hvem tröstar denna arma mor, som nu så ensam står?
Hon kastar sig, förtviflad, stum, på knä vid dotterns bår.
"Alida", hviskar hon till slut, "du var så god, så öm,
sof, sof i frid, mitt ljufva barn, och dröm din sommardröm:
du hann din fader förr än jag, snart kommer jag till er,
då glömmer jag all jordens sorg och gråter icke mer."
Med rosor, rena såsom hon, de prydde dödens brud,
hon var så öfverjordiskt skön uti sin hvita skrud,
en lilja låg på hennes bröst, den skönaste, som fanns,
så låg hon i sitt hvilorum, belyst af aftonglans,
en oförgänglig, himmelsk frid på bleka dragen låg,
och tårefylld var hvarje blick, som så den hulda såg.

JOHAN LUDVIG RUNEBERG.

Forts. fr. föreg. nr.

Voro Runebergs barnaår jämförelsevis sorgfria och lugna, så fick han redan såsom yngling pröfva på lifvets allvar och bekymmer. På grund af den förut omnämnda olyckshändelsen, som drabbade hans fader år 1821, i följd hvaraf han bands vid sjuksängen under sina återstående dagar, blefvo tillgångarna i hemmet så knappa, att Runeberg såsom student ej kunde erhålla något understöd hemifrån. För att möjliggöra hans resa till universitetsstaden sammansköto anförvanter och vänner i hans hemstad en reskassa af 50 riksdaler. Med denna summa i börsen och försedd med sitt berömmande afgångsbetyg reste han till Åbo, vid hvars universitet han inskrefs som student i oktober 1822. Här började nu för honom ett arbetsamt och försakande lif. Under sitt första år vid universitetet hade han väl en någorlunda anständig utkomst, men under den därpå följande höstteminen tvangs han att lefva ytterst torftigt. Hans hela inkomst uppgick till 12 riksdaler i månaden, hvilka penningar han förtjänade såsom informator hos professor A. J. Lagus och lärare i en liten flickskola. Enligt hvad Runeberg själf berättat på äldre dagar, hade han under 6 @ 7 veckor af terminen ej ens bröd, utan lefde endast af potäter, stekta i askan uti hans kakelugn, och salt fisk samt mycket litet smör och litet mjölk. Endast någon gång hade han råd att bestå sig med en kopp kaffe. Oaktadt bekymren sålunda mången gång stodo för dörren, förlorade han dock ej modet, utan var midt i fattigdomen glad och munter och skötte sina studier med all flit.

Emellertid kunde han ej i längden hålla ut med ett sådant försakande lif. För att förbättra sin ekonomi antog han därför med glädje en honom erbjuden kondition på landsbygden. Kort före julen 1823 reste sålunda Runeberg upp till Saarijärvi socken i mellersta Finland, där han blef informator hos kronofogden Danielsson och kapten af Enehjelm gemensamt på så sätt, att han vistades tre månader i sänder än hos den förre på hans egendom Kalmari, än hos den senare på dennes ungefär en mil därifrån aflägsna boställe Kolkanlaks. Inom hvarje familj hade han att undervisa tvenne gossar, som följde med honom till den familj, hos hvilken han för tillfället uppehöll sig. Han hade sålunda ständigt fyra elever, hvilka, då han anlände till Saarijärvi, voro mellan 6 och 9 år gamla. De bägge Danielssönerna kommo sommaren 1825 till Vasa skola, dit de ledsagades af Runeberg, under hvilken färd han ock kom i tillfälle att besöka föräldrahemmet i Jakobstad. Detta besök var det första där, sedan han blef student, och utgjorde därjämte det sista, medan föräldrarna lefde. Fadern dog, som ofvan nämnts, 1728, modern afled 1834.

Efter återkomsten från nämnda resa fortsatte Runeberg ännu en termin sin lärarebefattning hos kapten af Enehjelm, hvilken emellertid flyttat från Saarijärvi till Ruovesi socken "vid Näsijärvis dunkla våg". På den nära Ruovesi kyrka utmärkt vackert belägna egendomen Ritoniemi tillbragte han således återstoden af sin vistelse i dessa vildsköna nejder, som han så målande beskrifvit i sin uppsats "Några ord om folket och sederna i Saarijärvi".

Vistelsen i Saarijärvi och Ruovesi blef af den allra största betydelse för Runeberg. Oafsedt den ekonomiska förtjänst, som hans tvååriga kondition medförde, och som gjorde det möjligt för honom att sedan en längre tid uppehålla sig vid universitetet, lärde han ock under dessa år känna och älska såsom aldrig tillförene det land och folk, som han sedan så skönt och känslofullt besjungit i sina sånger. Här erhöll han direkta väckelser till de tvenne arbeten, som han ställde högst, och som äfven i alla tider komma att försvara sin plats bredvid det bästa, något lands skaldekonst frambragt, nämligen "Älgskyttarna" och "Fänrik Ståls sägner". Här mottog hans för naturen öppna och känsliga sinne outplånliga intryck från "de tusen sjöars land"; här lärde han under ströfvande på jakter och fiskarfärder rätt känna Finlands enkla, sega, trofasta och förnöjsamma allmoge; här fann han modellerna till "den blomstrande Hedda", "den raske Mattias från Kuru", "den välförståndige Petrus", "den brunskäggyfvige Ontrus" m. fl. af personerna i "Älgskyttarna"; här gjorde han ock bekantskap med förebilden till "fänrik Stål", en gammal afsigkommen underofficer Pelander med fänriks titel, anförvant till kapten af Enehjelm och upptagen i dennes hus, hvilken för Runeberg berättade åtskilliga minnen från 1808—1809 års krig. Dessa berättelser liksom ock de anekdoter och tilldragelser från krigsåren, hvilka kapten af Enehjelm själf förtäljde, väckte Runebergs kärlek till det storslagna ämne, som han skönast besjungit i nyssnämnda "sägner".

I början af år 1826 återvände Runeberg till Åbo för att fortsätta sina studier för vinnandet af magistergraden. Främst studerade han grekiska och latin, för hvilka språks storartade litteratur han hyste den mest hängifna kärlek och beundran. Därtill kom läsning af skönlitteratur, i synnerhet den svenska. Af nyare språk läste han endast tyska och franska och sysselsatte sig med studiet af dem blott så mycket, som erfordrades för läsning af dessa

I slutet af år 1826 offentliggjordes i "Åbo tidningar" för första gången ett af Runeberg skrifvet stycke, nämligen sången "Till solen". Om anledningen till styckets tillkomst och offentliggörande berättas, att, då Runeberg vid ett tillfälle deltog i en pantlek i ärkebiskop Tengströms hus, han af några damer dömdes att såsom lösen för en pant dikta en vers. Han begärde anstånd, hvilket beviljades. I först utkommande nummer af "Åbo tidningar" gafs emellertid den erfordrade lösen i nyssnämnda sång, hvilken kan läsas i den af C. R. Nyblom skrifna lefnadsteckningen, hvarmed den bland oss vanliga upplagan af Runebergs samlade skrifter inledes.

År 1827 var Runeberg färdig med sina studier och aflade kandidatexamen med högsta betyget i sitt älsklingsämne, grekiskan, hvarefter han lät promovera sig till filosofie magister i juli samma år, — den sista promotionen, som hölls i Åbo. Kort därefter — den 4 och 5 sept. 1827 — härjades staden af en förfärande brand, som lade omkring 1,000 gårdar i aska och gjorde 14,000 människor husvilla. Äfven den gamla akademibyggnaden förstördes af lågorna, i följd hvaraf universitetet följande år flyttades till landets nya hufvudstad, Helsingfors.

Redan strax efter sin första ankomst till Åbo hösten 1822 upptogs Runeberg mycket välvilligt af ofvannämnde ärkebiskop Tengström, som var en kusin till Runebergs fader. Han vistades sedan i ärkebiskopens familj, under vissa tider såsom informator. Här kom han i beröring med universitetsstadens intelligentaste både manliga och kvinnliga ungdom, en beröring, som utöfvade ett välgörande inflytande på hans både yttre och inre människa. Särskildt måste han hafva rönt en hälsosam inverkan och mottagit förädlande intryck af den snillrike ärkebiskopen, som, väl bevandrad inom de flesta grenar af samtidens icke blott kyrkliga utan äfven humanistiska och politiska vetenskap och litteratur och därjämte en skald af framstående förtjänst, med denna sin rika begåfning och själsbildning förenade hofmannens fina, lediga och behagliga sätt att vara och röra sig inom såväl mindre som större kretsar.

Vistelsen i ärkebiskopens hus blef äfven i ett annat fall betydelsefull för Runeberg. Där lärde han känna bl. a. äfven den unga, rikt begåfvade Fredrika Charlotta Tengström, en brorsdotter till ärkebiskopen, som mot slutet af 1828 blef Runebergs fästmö och 1831 hans hustru. Före sitt giftermål hade han emellertid flyttat till Helsingfors, där han 1830 blef amanuens vid universitetets konsistorium och kort därpå docent i latin. Inkomsterna från de båda tjänsterna voro dock ganska obetydliga, men ökades i någon mån genom den lärarebefattning, Runeberg innehade vid det af honom och några andra grundlagda "Helsingfors lyceum", så att det blef honom möjligt att lefva, om ock i största anspråkslöshet, i den nya hufvudstaden. Af särskild betydelse för Runebergs utveckling blef hans umgänge med en del framstående vetenskapsmän och vitterhetsidkare, hvilka dels besökte honom i hans trefna, gästfria hem, dels sammanträffade med honom i det s. k. "Lördagssällskapet".

I april 1830 utkom första delen af Runebergs "Dikter", hvilka tillägnades skalden F. M. Franzén, som hälsade dem med stort bifall och förklarade i bref, att han insåg, att hans gamla fädernesland höll på att frambringa en stor skald. Utom många andra sånger af största skönhet innehöll denna samling 27 stycken af de dikter, som skalden sammanfört under den gemensamma titeln "Idyll och epigram". Det mest bekanta och omtyckta af sistnämnda poem är den lilla dikten om bonden Pavo. Samma år utgaf Runeberg en öfversättning af "Serviska folksånger", delvis utmärkt vackra och i öfversättningen fulländade samt bebådande den formtalang, hvarom skaldens senare dikter i så hög grad vittna.

Följande år, 1831, inlämnade Runeberg till täfling i

Svenska akademien sitt episka poem "Grafven i Perrho", en storslagen, gripande målning ur Finlands tragiska historia. För denna dikt, som trycktes först i det år 1833 utgifna andra häftet af Runebergs "Dikter", tillerkände honom akademien andra priset. Längre fram, år 1839, tilldelade akademien honom utan täflan sin stora guldpenning.

År 1832 offentliggjorde Runeberg det förut omtalade redan år 1826 påbörjade episka diktverket "Älgskyttarne" i nio sånger. I detta poem skildrar skalden i sällsynt formfulländade verser den finska allmogens vinterlif, dess hemseder och egendomliga kynne, grupperande de skilda bilderna, som framställts med största trohet och lefvande åskådlighet, kring en älgjakt, hvilken i midvintern anordnats af "kommissarien" på herrgården med tillhjälp af hans torpare och deras bekanta.

Samma år, 1832, började Runeberg utgifva en tidning, "Helsingfors morgonblad", i hvilken han offentliggjorde talrika af sina s. k. "Smärre berättelser", åtskilliga dikter, parodier och komiska verser, granskningar af nyutkommen litteratur, uppsatser i litterära och kulturhistoriska frågor m. m. Såsom publicist riktade Runeberg ganska skarpa angrepp mot den dåvarande svenska poesien, dels den s. k. fosforismen, dels det tegnérska bildspråket och dess efterhärmare. Däremot var han en varm beundrare af K. J. L. Almqvists dikter.

Runebergs i ordningen andra större poem var "Hanna", som utkom 1836. Det är en ljuf, oskuldsfull dikt i tre sånger, tillägnad "den första kärleken". "Hanna" var den sista dikt, Runeberg utgaf under sin vistelse i Helsingfors. Då han ej hade några utsikter till befordran vid universitetet, såg han sig tvungen att söka en tjänst, som medförde något större inkomster, än han kunde förskaffa sig i hufvudstaden, samt tillförsäkrade honom pension på gamla dagar. Af denna anledning sökte han i juli 1836 ett lektorat i latin vid Borgå gymnasium, hvilket han ock erhöll. Sin nya befattning tillträdde han följande år.

Många beklagade Runebergs flyttning till den lilla landsortsstaden af fruktan, att den skulle menligt inverka på hans skaldskap. Lyckligtvis besannades ej dessa farhågor. Äfven om hans produktivitet något minskades, framträdde den skapande kraften mer och mer mogen och väldig. Hans högsta kraftutveckling faller under 1840-talet. Sedan skalden under några år ej låtit höra af sig, utgaf han år 1841 tvenne stora dikter: "Julkvällen" i (i tre sånger) och "Nadeschda" (i nio sånger), hvilkas romantiska ton vittnade om nya strängar på skaldens lyra. Att hans skaldskap var stadt i oafbruten utveckling, på samma gång som hans lifsåskådning mer och mer fördjupades, framgick ock af tredje häftet af "Dikter" (1843), i hvilket ingå bl. a. hans undersköna "Legender", och af "Kung Fjalar" (1844, i fem sånger), måhända det till innehållet mest storslagna och i stilistiskt afseende konstfullaste, som Runeberg skrifvit. Efter dess offentliggörande var hans plats som samtidens främste skald i Norden obestridd, och med beundran och förtjusning lyssnade nu enhvar till de toner, som sprungo fram från hans lyra.

Större än någonsin förut blef emellertid entusiasmen, när Runeberg år 1848 publicerade första delen af "Fänrik Ståls sägner". Med dessa "sägner" vann han den skönaste lagern i sin sångarkrans. Genom dem, burna, som de voro, af den djupaste och ädlaste fosterlandskänsla, blef Runeberg en folkskald i ordets vackraste bemärkelse och det ej allenast för sitt eget land utan ock för Sverige.

År 1851 besökte Runeberg för första och sista gången Sverige, där han mottogs med storartade hyllningsfester. Eljest var han ej någon vän till storfester med tal och skålar. Bäst trifdes han i skötet af sin kära familj eller i någon trängre krets af nära vänner. I synnerhet fann han trefnad i sin vistelse ute på det vackra Kroksnäs nära Borgå, där han uppehöll sig under sommarferierna från 1838 ända till 1868, efter hvilken tid hans sjukdom omöjliggjorde färderna från och till staden. I sällskap med sina raska söner eller några äldre vänner idkade han i den vackra skärgården jakt och fiske, hvilket jämte diktandet var hans älsklingsgöromål, så länge han hade krafter därtill. "Så länge det finnes aborrar i Kroksnäsviken och jag orkar dra upp dem, har lifvet värde för mig", brukade han säga på sitt skämtsamma sätt.

Bland utmärkelser, som kommo den store skalden till del, kan nämnas, att han 1844 erhöll professors namn, heder och värdighet, och att han samma år fick mottaga nordstjärnans ordenstecken af Sveriges konung. År 1855 erhöll han S:t Annæ ordens andra klass från Ryssland, blef 1857 teologie hedersdoktor, mottog Danebrogsorden 1858 och nordstjärnans kommendörstecken 1860. På grund af den lektorstjänst, han innehade, ålåg det honom att låta prästviga sig, hvilket skedde år 1838. Dock innehade han aldrig någon egentlig prästerlig tjänst eller utförde några till prästämbetet hörande förrättningar. År 1842 utbytte han sin lektorstjänst i latin vid Borgå gymnasium mot en dylik i grekiska vid samma skola, men han kvarstod på sin post endast till 1857, då han erhöll afsked, men fick behålla sina löneförmåner.

År 1857 utkom ett af Runeberg redigeradt "Förslag till svensk psalmbok för de evangelisk-lutherska församlingarna i Finland". Fyrtioåtta af de af honom däri författade psalmerna ingå i den nuvarande finska psalmboken. Den andra delen af "Fänrik Ståls sägner" utkom 1860 och väckte lika stor förtjusning som den första. År 1862 offentliggjorde han skådespelet "Kan ej" och 1863 den storslagna tragedien "Kungarne på Salamis", det sista större arbete, skalden skänkte sitt land. Kort efter dess utgifvande träffades han på en jakt af ett slaganfall i högra sidan, i följd hvaraf han blef tvungen att föra ett stillasittande lif, tidtals bunden vid sjuksängen, ända till sin död. Ömt vårdad af en trogen maka och föremål för hela fosterlandets aktning och kärlek tillbragte han emellertid med friska själskrafter sin långa sjukdomstid.

Johan Ludvig Runeberg afled den 6 maj 1877 och begrofs på ett synnerligen högtidligt sätt den 12 i samma månad å begrafningsplatsen på Näsebacken strax utanför Borgå, samtidigt med att man öfverallt i norden gaf uttryck åt sin sorg och saknad genom minnesfester eller på annat sätt. Senare modellerades hans bild af skulptören Valter Runeberg — den tredje i ordningen bland skaldens sex söner — och upprestes, gjuten i brons, år 1885 i den efter honom benämnda Runebergs-esplanaden i Helsingfors. På hans graf invid Borgå har hans folk rest en vacker minnesvård, och en öppen plats i samma stad är prydd med hans staty. Runbergs gård och hus i Borgå ha inköpts af staten och äro nu en af Finlands förnämsta nationalhelgedomar, i det att möbler, taflor, böcker och allt annat är bibehållet lika, som det var, då Runeberg själf bodde där.

Runebergs samlade arbeten hafva utgifvits i flera upplagor både i Finland och i Sverige. Större delar däraf ha öfversatts på finska, danska, norska, engelska, tyska, franska och andra språk.

Genom dessa sina dikter har Runeberg själf upprest åt sig den skönaste och mest varaktiga minnesvården. Genom dem lefver han ännu och skall alltid lefva, "ty "kärleken vänder aldrig åter". Kärlek är nämligen grunddraget såväl i Runebergs rika, storslagna och harmoniska personlighet som i hans dikter, hvilka alltigenom äro uttryck för hans varma hjärtas känslor. Kärleken till hela mänsklig-

heten och särskildt till hans eget folk, till fosterlandet, till naturen, till allt lefvande, framför allt det värnlösa och svaga, till skönhet, sanning, godhet och frihet, — det var denna kärlek i förening med hans eminenta snille, som mer än något annat gjorde Runeberg till en af det nittonde århundradets största män på andens område, och det är denna kärlek, hvarmed han än i dag väcker vår beundran och hänförelse samt anslår vårt hjärtas ömmaste känslosträngar. Så kan man då, såsom ock förut skett, på skalden själf tillämpa hans egna ord i sången "Den femte juli" om hjälten, som blef stor genom sin kärlek:

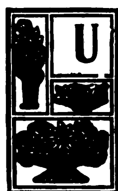
"Och utan höga anors lån
kom denne man, en hyddans son,
från obemärkta trakter
och vann en storhet, knappast drömd,
blef landets stolthet, blef berömd
som starkast bland dess vakter
och blir i Finlands tid ej glömd.

Och denna äras rena glans,
hans kärlek gjorde den till hans,
hans varma hjärtas låga.
Sin fosterjord han trohet svor,
för den, som för en brud, en mor,
sitt allt han ville våga, —
med denna kärlek blef han stor.

Han föll, och dock, hvad härlig lott
att dö som han, sen så man fått
sitt lif med ära hölja!
Det är att trotsa glömskans sjö,
att lyftas som en grönklädd ö
ur djupet af dess bölja;
det är att dö och dock ej dö."

E. A. Z.

UPSALA COLLEGE.

psala College, hvars byggnad och lärare här återgifvas i bild, är, som de flesta af UNGDOMSVÄNNENS läsare veta, New York-konferensens läroverk, beläget i New Orange, N. J. För femton år sedan trodde få af vårt samfunds ledare, att New York-konferensen hade någon framtid. Dock är den i dag en af synodens största delar och äger till och med ett eget läroverk. Visserligen är vår konferens fattig och vårt läroverk ringa, men det finnes många härliga löften i skriften för de fattiga och ringa. Får Gud blott behålla oss i tro och ödmjukhet, så har både New York-konferensen och dess läroverk framtid för sig.

Upsala College kom till efter flera års öfverläggningar och många beslut. För dem, som bäst känna österns kraf och mest nitälska för vår kyrkas framtid, är det klart, att ett läroverk här är nödvändigt, om vår kyrka skall hafva någon framtid. De, som arbeta mot vår skolverksamhet, försöka att gräfva vårt samfunds graf. Må deras verk varda fåfängt! De ungas uppfostran är vår kyrkas viktigaste mission. Detta insåg man och började 1893 den 3 oktober Upsala College i "basementet" af gamla Bethlehems-kyrkan på Pacific st., Brooklyn, N. Y. Har någon början varit ringa, så var det denna. En lärare, ingen kassa, inga skolmaterial, ingen byggnad. Få inom konferensen väntade, att företaget skulle lyckas. Dock, redan första året inskrefs ett icke ringa antal elever. Skolan visade sig vara seglifvad. Den dog hvarken af vanskötsel eller af brist på underhåll, tack vare våra trogna vänner. De första åren voro helt naturligt mörka och bekymmersamma. Vi kände det som en stor nåd, att vi fingo lefva. Huru kampuppfylldt och mödosamt lifvet än är, älskar man det och kämpar för sin tillvaro. Skolan växte, blef fyraklassig, är nu femklassig och har musik-, affärs- och akademiafdelningar.

Redan första året användes de äldre och därtill passande bland eleverna som predikobiträden på missionsfälten kring Greater New York. Upsala College var från början en missionsskola. Må den alltid så förblifva. Våra skolors förnämsta uppgift är att inplanta gudsfruktan och kristendomssanningar i ungdomen. Om de studerande vid våra läroverk blifva förvärldsligade och komma därifrån mera okyrkliga än de gingo dit, ja, må då läroverken dö, de hafva förlorat sin uppgift. Vid Upsala College hafva vi städse sökt resa kristendomens fana högst och att ingjuta en sann kristlig anda i de studerandes hjärtan. Att man icke lyckas göra alla, som besöka skolan, till goda kyrkomedlemmar, är tyvärr sanning. Men man ser ju på det allmänna resultatet.

Upsala College är utmärkt framför alla synodens andra läroverk däruti, att det är det minsta. Man har klandrat oss, därför att vi hafva så få elever. "Mera elever, mera elever." Ack, om man ändå vore stor! Huru svårt är det icke att vara liten, den minste! Hvarför är Upsala College så litet? Det har sina skäl. Må man för det första besinna, att vår konferens är åtminstone trettio år yngre än västerns konferenser, och att de flesta af vårt folk här är nyligen kommet från Sverige. Här finnes icke så mycken ungdom som västerut. Dessutom är vårt folk ännu icke så försigkommet i ekonomiskt hänseende, som de äro därute. Så snart barnen här kunna göra något, måste de i allmänhet börja på att arbeta i fabrikerna eller på annat sätt hjälpa till att förtjäna sitt uppehälle. Få föräldrar kunna låta sina barn fortsätta något längre ens i de publika skolorna, hvarest de bo, långt mindre sända dem till skola annorstädes. Vidare hafva vi härute högst få landtförsamlingar. Alla våra församlingar med tre eller fyra undantag äro belägna i städer eller byar, hvarest det finnes de präktigaste högskolor, där böcker, skola och allt är fritt. Det tager i sanning ganska mycken kristlig kärlek och samfundssinne, om man under sådana omständigheter skall sända sina barn till ett läroverk långt borta från hemmet, äfven om man icke saknar medel att betala för barnens underhåll, undervisning, böcker m. m. vid läroverket. I västern däremot äro de flesta församlingarna belägna på landet, ungdomen har där oftast inga högskolor att bevista, icke heller hafva de något arbete under vintermånaderna. Hvad är då naturligare för dem än att besöka ett af våra läroverk? Man torde taga detta i betraktande, då man jämför elevantalet vid Upsala College med det vid västerns läroverk. Då man öfverväger detta, kan man verkligen fråga: hvarför hafva ej våra colleges i västern flera elever, än de hafva, och huru är det möjligt, att Upsala kan hafva ett så stort elevantal, som det verkligen har? Femtio studerande vid Upsala äro mera än femhundra vid

ett af västerns läroverk, jämförelsevis. Man bör se allting i dess rätta ljus.

För öfrigt är det väl ej mängden, som gör det. "Non multa, sed multum." Ej med trettiotvå tusen krigare besegrade Gideon midianiterna utan med trehundra utvalda män. En liten skara, väl rustad, är ofta bättre än en stor hop.

Dock må det väl erkännas, att Upsala College kunde och borde hafva flera elever, än det har. Antalet växer också år från år, om än sakta. På flera år ännu får nog Upsala nöja sig med att vara bland de små. Under tiden kunna vi dock glädja oss däråt, att ju mindre elever det är vid ett läroverk, ju bättre undervisning få de, som äro där, ty det är ju klart, att lärarna kunna ägna mera tid åt hvar och en i en klass af tio än åt hvar en i en klass af femtio. Detta borde de unga besinna, då de välja skola. Upsalas ringa elevantal förklarar hvarför de, som utgått härifrån, äro så grundliga, som de verkligen äro. Om än Upsala är minst, så är det dock ej sämst af synodens skolor, då det blir fråga om kurser, studier och kunskapers meddelande.

Här lefva också eleverna billigare än vid något annat af synodens läroverk. Både i fjol och i år hafva de studerande ej betalt mer än $1.90 i veckan för maten, och det fastän födoämnena här äro dyrare än i västern. I ännu ett stycke har Upsala College utmärkt sig. Under de sista åren har skolan icke blott betalt sina löpande utgifter utan också en del af sina skulder. Så afbetalades förlidet år femhundra dollars skuld, under det åtminstone ett af våra andra läroverk satte sig i fem tusen dollars skuld för de löpande utgifterna.

Skolans mest trängande behof är en ny byggnad, som kunde tjäna som matsal, musiklokal och "dormitory". Denna byggnad kommer nog också att i en snar framtid resa sig på skolkullen.

Skolåret 1903—1904 har hitintills varit i många stycken ett lyckligt sådant. Både elev- och lärareantalet är större än förr.

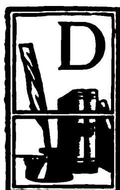
Alla våra kyrkliga inrättningar kämpa med ekonomiska svårigheter. Upsala College icke minst. Dock, hitintills har Herren hulpit oss underligt i detta stycke, äfven om vi icke alltid eller rättare aldrig fått lefva i öfverflöd. Han har välsignat de fem bröden och de två fiskarna, så att de räcka till, fastän vi alltid fråga: "hvad förslår det bland så många?" Hvarest det finnes ett behof för en verksamhet i Guds rike, där finnes det också medel för dess bedrifvande. Några stora donationer ha ännu ej kommit på denna skolas lott. De flesta gåfvor hafva bestått i en och två dollars. Men "små smulor äro också bröd". I sinom tid kanske Upsala också kan få stora summor.

Om än New York-konferensens läroverk hitintills måst föra en hård kamp för sin tillvaro, om man än kallat det "konferensens sorgebarn", så har det dock uträttat icke så litet till nytta och välsignelse för vår kyrka härute i de östra staterna. Må dess framtid blifva ljusare än de gångna åren.

L. H. BECK.

DE SVENSKA EPISKOPALERNA 1867 OCH 1904.

För Ungdomsvännen af *C. A. Swensson.*

Den 15 januari, då vår Första församling i Rockford firade sin 50-åriga tillvaro, på klockslaget ett halft sekel senare, än då framlidne dr Erland Carlsson samlade de första svenskarna därstädes i en församlingorganisation, ja, just då var underteckmad i Kansas City på väg till den tre dagars långa jubelfesten i det trefliga samhället vid Rock-flodens strand.

Episkopalkyrkans biskopar höllo den veckan en s. k. "Missionary Conference" i den ambitiösa, framtidsrika staden Kansas City. Af det i morgontidningarna publicerade programmet såg jag, att kl. 3 på e. m. skulle pastor Alfvegren inför konferensen tala om episkopalkyrkans mission bland svenskarna i detta land.

Mina öfriga göromål påskyndades, och kl. 3 var jag i Grace-kyrkans hörsal för att höra, hvad som skulle yttras om episkopalkyrkans mission ibland våra landsmän i den nya världen.

Jag tycker om episkopalernas vördnad för helgedomen och de heliga tingen, deras vördnad för Jesusnamnet och mycket annat, som är godt hos dem. Biskopen i Syd-Dakota talade först. Det var en gammal och vördnadsbjudande man, som något påminde om dr Seiss i Philadelphia. Biskopens idé är, att (episkopal-)kyrkans åker måste vara hela världen, och att (episkopal-)kyrkan skulle i sitt sköte insamla alla folkslag och nationer. Han trodde sin kyrka vara den sanna midtens kyrka, som ej gick till excesser åt något håll. Ja, den eftermiddagen hörde svenskarna, indianerna och kinserna till konferensens missionsprogram. Det var ju kosmopolitiskt eller ekumeniskt nog, eller hur?

Alfvegren äger en ståtlig figur. Han påminde om prosten med samma namn på Gottland. Han bad om ursäkt för möjliga språkfel, men det var onödigt, ty A. talar engelska flytande och med omsorg.

Pastor Alfvegren skulle först bevisa, att statskyrkan icke vore luthersk! Det var honom, minst sagdt, ett besvärligt uppdrag.

Han började med Uppsala mötes beslut. Emedan detta ej innefattar mera än den oförändrade Augsburgiska bekännelsen jämte de tre äldsta symbola, så påstod A., att den svenska statskyrkan ej kunde anses såsom verkligt luthersk. "Dessutom", tillade han, "har jag läst igenom den Augsburgiska bekännelsen flere gånger, och det finnes ingenting i den, som icke vi episkopaler med glädje kunna acceptera."

I fråga om den svenska kyrkans senare lärouttalanden påstod A., att det hade kungen styrt om, så att det vore icke ett frivilligt eller pålitligt uttryck af kyrkan själf, hvadan man godt kunde säga, att statskyrkan i Sverige icke vore luthersk, och så ägde den dessutom episkopatet.

A. var arg, emedan episkopalkyrkan här tillåtit, att någon vid dess generalkonferens talat illa om de svenska missionärerna utan att få tillbörlig näpst därför. Han sade, att någon vid sagda konferens påstått, att om en del af svenska episkopalmissionärerna blefve kända i deras verkliga karaktär, så skulle icke kyrkan sedan vilja använda dem i sin tjänst. "Då sådana anklagelser ej vederläggas af kyrkans män, då är det ej underligt, om vårt arbete därigenom försvåras", sade A. Annars ansåg han, att fältet vore stort nog, ty "one million Swedes in America are drifting, drifting, drifting." Episkopalkyrkan som ett helt vore dock icke ambitiös nog i fråga om denna mission. Hade den, menade A., fattat i med makt 1867, då biskop Whitehouse hade ställt till så präktigt med allting, så kunde episkopalerna vid det här laget äga så godt som hela Svensk-Amerika. A. berömde äfven biskop Whipple mycket, ty utan hans hjälp skulle det icke nu finnas någon dansk episkopalmission i Minnesota, sade han.

A. fick tiden förlängd för sitt tal och erhöll många applåder under detsamma och vid dess slut.

Men allt detta förde mina tankar tillbaka i tiden just till biskop Whitehouse. När vi i vinter skulle renovera och tillbygga vår kyrka här i Lindsborg, blef det mig en kär plikt att se igenom en mängd gamla papper, en del af dem från min saligen hemgångne faders tid.

UNGDOMSVÄNNENS läsare skola med intresse flytta sig tillbaka nära 37 år för att se, huru saken då tedde sig. Jonas Swensson utgöt sitt hjärta i ett bref till prosten Rogberg, hans vän och ordinationskamrat. Brefvet har följande lydelse:

Andover, Ill., North America, den 4 Oct. 1867.

Käre Broder Rogberg!

Nåd, Barmhertighet och Frid!

Länge har jag tänkt, att jag skulle skrifva dig till; men alltför trägna göromål hafva upptagit tid och krafter, att

det icke blifvit af. Jag hade tänkt skrifva dig till för gammal bekantskap och christlig kärleks skull; men nu har jag fått en ny anledning; jag ämnar nemligen att gifva dig en skrapa eller hvad du vill kalla det; hvilket jag dock vill göra för gammal bekantskaps skull och i christlig kärlek.

Jag har emottagit flera af dina fordna församlingsboar till medlemmar i min församling och med dem attester från dig. Men hvad är det för ett appendix du sätter på attesterna? Eller hvartill skall det tjena? Jag har väl emottagit flera attester, än dina, med samma appendix dels på svenska och dels på engelska — jemt tredjedelen af de i år i Sverige utfärdade attester, som jag emottagit, hafva samma appendix —; men då jag ej är bekant med någon annan af deras utfärdare, vänder jag mig till dig med mina frågor och mina anmärkningar. Har den lutherska kyrkan så illa behandlat sina barn, att de skola rekommenderas att blifva upptagna i en främmande ammas sköte? Eller är den lutherska kyrkan nu så utarmad och fattig, att dess egna målsmän finna skäl uti att bortgifva sina barn åt främmande? Eller är den lutherska kyrkan såsom en onaturlig moder, som ej frågar efter sina barn, ej bekymrar sig om de höra till hennes familj eller en främmande? Eller har icke den arma kyrkan i Sverige ännu haft partistrider och söndringar nog till att lära dess målsmän att gifva akt på hvilka kosteliga klenoder det ligger i den lutherska kyrkans lära och bekännelse? Du får ursäkta mig, om dessa frågor synas något skarpa. Du må icke undra deröfver, att den, som här under mödor och försakelser, okända för de fleste prester i Sverige, sökt att samla och till församlingar ordna lutherska kyrkans från Sverige ankomne, här förskingrade barn, hvilka af moderkyrkan derhemma lemnats utan andlig vård, skall känna det tungt, att moderkyrkan till och med skall försöka att leda sina utflyttande söner och döttrar in till främmande trossamfund. Du svarar, att du aldrig tänkt detta? Jag tror det väl också; men det ligger dock i den der rekommendationen. Du tror kanske, att det införda villkoret skall hjelpa det; men detta villkor är intet annat än en förgylld täckemantel, hvarunder episkopalerna söka dölja sitt eländiga proselytmakeri, så att alltsammans skall få ett gyldene utseende. Se på villkoret! "I händelse han kommer att bosätta sig på en plats, hvarest tillgång till svensk luthersk församling icke finnes," eller sista orden på engelska: "A Congregation of the Evang. Lutheran *Church of Sweden.*" Hvad betyda nu de nära 3,000 lutherska församlingar i Amerika, som ej äro svenska? Skall ett lutherskt presterskap heldre rekommendera sina barn till episkopalerna än till dem? Det är väl sannt, att en del af de amerikanske lutherska församlingarne äro lösa i bekännelsen; men det är blott en del, och dessutom, äro väl episkopalerna bättre i bekännelsen? För den, som känner kyrkohistorien och Theol. Symbol. behöfver jag ej gifva skäl till svar härå. Man kunde invända, att desse luth. församlingar, som ej äro svenska, hålla sin gudstjenst på ett språk, som de invandrande svenskarne ej förstå. Det är sannt; men huru är det med episkopalerna då? På 86 platser i Amerika finnas lutherska församlingar, trogna den lutherska bekännelsen, som hålla sin gudstjenst på ett språk, som den nykomne svensken kan förstå, men blott på en enda plats i Amerika finnes en episkopal församling, som håller gudstjenst på svenska språket, och denna utgöres af en hop, som svårligen skulle blifva upptagen i våra lutherska församlingar — en hop otrosmenniskor, som öppet försvara baler och danssällskaper såsom bland de bästa bildningmedel, och denna hop har till prest en från Sverige förrymd prestman, som tog till flykten för att undvika att blifva häktad för förfalskningsbrott. Till sådant sällskap behöfva emigranterna ingen rekommendation. Hit komma nog många ändå, som älska och göra det onda. Men låt vara, att svenska emigranter blifva bosatta på platser, hvar ingen svensk, ingen tysk, ingen amerikansk, ingen norsk luthersk församling finnes. Vore det väl ändå skäl att rekommendera dem till episkopalerna? Skulle man här följt en sådan regel, hvar skulle väl då de 86 församlingar, och de 11,277 kommunikanter med deras ungefärligen lika stora antal barn, som nu tillhöra vår synod, varit? Fanns väl här någon plats i Amerika der på förhand var en svensk luthersk församling, som stod tillreds att emottaga dem, då de kommo hit? Så omtänksam var icke moderkyrkan om sina utvandrande barn. Alla härvarande svenska församlingarne hafva ju uppstått på det sättet, att de svenske emigranterna, som stannat på "platser, der förut ingen svensk luthersk församling funnits", i stället för att gifva sig till episkopalkyrkans "Bishops and Clergy", hållit sig tillsammans vid Guds rena ord och Herrens oförfalskade sakramenter och bildat en luthersk församling, der förut ingen fanns, om de också ej varit flere än 8 kommunikanter. Skulle icke de svenske emigranterna få göra så ännu? Skulle de icke, om de komma till en ny plats der ingen svensk luthersk församling förut finnes, få hålla sig tillsammans vid Guds rena ord och ostympade sakramenter, heldre än lemna sig i händerna på ett främmande trossamfund? Man må ej invända, att der de äro så få, är icke lönt att hafva någon luthersk församling. Det är sannt, den stora förskingringen förorsakar stora svårigheter; men skulle man derföre gifva upp vår kyrkas sak? Skulle man för svårigheternas skull tänka, att det går an att bortbyta vår kyrkas äkta guld mot andra kyrkosamfunds mer eller mindre uppblandade lära? Så tänkte icke den förste svenske lutherske prest, som i detta århundradet arbetade här. Han kom hit ensam svensk luthersk prest, utan lekamliga medel och hade ringa utsigter för sig. Ett främmande trossamfund bjöd honom stora förmåner, sökte öfvertala honom att gifva

PASTOR JONAS SWENSSON.

sig i deras tjenst och sökte intala honom, att det var fruktlöst att försöka bilda svenska lutherska församlingar härute; men lofvad vare Herren, som med sin nåd styrkte honom, så att han oaktadt sådana frestelser blef Herren och hans ord trogen och utan att låta skrämma sig af svårigheter bildade här i Andover en församling bestående af 10 medlemmar, han sjelf och hans familj inberäknade. Visst hade han här att kämpa med stora svårigheter och arbeta under många försakelser; men af denna lilla församling har nu uppvuxit tvenne temligen stora församlingar, som tillsammans räkna omkring 2,000 personer, unga och gamla, inom sitt sköte. Detta är blott ett af de ställen, der församlingar sålunda uppstått. Men skulle man följt en sådan rekommendation, som nu gifves på prestbetygen från Sverige, så skulle de nu alla varit episkopaler.

För att ännu en gång återgå till villkoret, så ligger däri ett skamligt, om än för många, som afskrifvit det på attesterna, fördoldt förnekande af vår lutherska kyrka härute, åtminstone hvad det engelska formuläret beträffar; ty hvem författaren och öfversättaren af detta formulär än är, så har han dock icke fått det alldeles lika på begge språken. Det heter i formuläret: "Lutheran Church of Sweden". Hvad skall det betyda under nuvarande förhållande! Jo, ingenting mindre, än att emigranterna skola rekommenderas till episkopalerna, hvar helst de stanna i Amerika; ty "A Church of Sweden" finnes icke mig vetterligt i Amerika. Vi hafva här svenska lutherska församlingar, vi hafva i dem i allmänhet bibehållit de svenska kyrkobruken och följa den svenska ritualen; men vi hafva icke den svenska statskyrkoförfattningen, och vi hafva ej någon svensk biskop. Vi hafva svenska lutherska församlingar; men vi hafva icke Sveriges kyrka här. Det är väl bekant, att moderkyrkan, såsom kyrka, har såsom förut är nämndt helt och hållet försummat sina utvandrande barn; den har ej tagit någon vård om sin härvarande dotter. Hvad enskilda gjort kan ej sägas, att Sveriges kyrka såsom kyrka gjort. Jag glömde dock kollekterna, som för oss insamlades i Sverige, hvilka vi med tacksamhet erkänna. Men icke en enda lärare har kyrkan i Sverige sändt hit. De hafva kommit på sin enskilda räkning och för flera af dem hafva kyrkans styresmän i Sverige sökt lägga hinder i vägen genom försök att hindra deras permission. Bidrag till några församlingars uppehållande här har erhållits från Gustaf Adolfs-stiftelsen i Göteborg; men denna förening är också mera ett enskildt företag än kyrkans, fastän den finnes inom kyrkan. Äfven i detta hänseende kan således vårt svenska lutherska Zion härute icke kallas "The Lutheran Church of Sweden", men det är "Swedish Lutheran Church in America". Annorlunda var det under emigrationen för två sekler sedan, då kyrkan i Sverige *sände* flera lärare hit för att taga vara på sina hit utvandrande barn, som då voro ringa till antalet emot hvad de äro nu. Men just detta torde nu vara en lycka för vår svenska lutherska kyrka härute. Just detta kommer genom Guds nåd nu att göra episkopalernas hemligt utlaggda planer emot vår kyrka om intet. Just detta skall hindra dem ifrån att uppsluka våra församlingar, såsom de gjorde med de svenska lutherska församlingarne vid Delaware-floden. Ty då kyrkan i Sverige ej sändt lärare hit och då blott få velat komma på enskildt väg efter många härifrån sända kallelser, så har kyrkan härute måst lära sig, att mera se Herren allena i händerna efter hjelp och under temligen mörka utsigter i menskligt hänseende bildat en egen läroanstalt härute för lärares uppfostrande och bildande, och Herren har redan rikeligen välsignat det i tron på honom, snart sagt utan jordiska medel började verket, så att en evangelisters skara derifrån redan utgått och ett ökadt antal der undervisas. Detta, att församlingarne sålunda kunna förses med lärare, kristligt sinnade lärare, kristligt uppfostrade i vår kyrkas lära, utan att behöfva anlita "the Bishops and Clergy of the Episcopal Church", skall blifva en stark damm mot både episkopaler och andra, som såsom partimakare vilja öfversvämma vår kyrka.

Jag kan synas här och där hafva talat hårdt emot moderkyrkan derhemma, men jag har dock icke gjort någon falsk beskyllning. Att kyrkan i Sverige, såsom kyrka, försummat de utvandrande svenskarne skall ej kunna nekas. Utom de omnämnda kollekterna, har den icke gjort något för sina barn härute. Hvad annat, som blifvit gjordt, är enskildt. En sådan försummelse är svårast för moderkyrkan sjelf. Den förlorar den välsignelse ett rätt fullgörande af hennes pligt skulle medfört på hennes eget andliga tillstånd. Dottren här har Herren gjort nåd med och icke låtit den sakna vård. Icke heller kan det nekas, att moderkyrkan — jag säger här kyrkan, ty jag förmodar, att det der formuläret allmänt utgått, om också icke alla iakttagit det — är det åter något blott enskildt, så kan icke moderkyrkan i sin helhet anklagas derföre — genom att rekommendera sina utvandrande medlemmar till episkopalkyrkan motarbetar sin dotters framgång och arbetar gemensamt med dess fiender, som af afundsjuka eller af partisinne gerna ville uppsluka henne. Ehuru vi ej misströsta derom, att Herren ju skall låta sitt rena oförfalskade ord segra, så måste det dock göra enom ondt att se sig så behandlad af sin moder, då man för vår kyrka härute uppoffrat beqvämligheter och lifskrafter. Hade ett sådant bemödande kommit från ett obekant eller ett främmande trossamfund, så hade det icke varit så svårt; ty der kunde man hafva väntat sådant; men att en moder så behandlar sina barn, det svider. Jag förbittras dock icke öfver moderkyrkan; jag fördömer den ej heller. Jag vet huru mycket jag genom Guds nåd har att tacka henne för, och jag älskar henne såsom en moder. Jag söker derför såvidt mig härute är möjligt att följa med och i andanom deltaga i hennes strider. De våldsamma skakningar och de jemmerliga slitningar, som genomgå henne, gå mig derför djupt till hjertat. Jag tror derför också, att en närmare förbindelse emellan moder och dotter skulle vara både önsklig och välsignelsebringande för båda. Dock måste en sådan förbindelse rätt uppfattas. Säkert är, att det vore mera nyttigt för moderkyrkan att heldre göra sig bättre bekant med våra kyrkliga förhållanden, än att ställa sig i ett så främmande förhållande till oss, att det gränsar rent af till afvoghet. — — —

Tänk, Augustana-synoden ägde då i hela Amerika endast 86 församlingar och episkopalerna 1 svensk församling. Augustana-synoden var då ännu svensk-norsk, så att af de 86 församlingarna voro 23 norska och flere andra skandinaviska. Det var icke så stor skillnad mellan svenskar och norrmän på den tiden, som det är nu. Synoden ägde endast 46 prästmän, af hvilka 15 voro norrmän. Hela synoden, den svenska delen, var ungefär så stor som den lilla Kansas-konferensen är nu.

Episkopalernas planer voro stora och vidtomfattande. Våra fäder, som offrat allt för att grunda en svensk luthersk kyrka i detta land, kände det rysligt svårt att blifva föremål för dessa planer. Rörande dem, planerna, fann jag följande ofullbordade uppsats, som troligen daterar sig från början af 1868:

Episkopalerna och svenska emigrationen till N. Amerika.

Ibland de talrika svenskar, som förlidet år ankommo från Sverige till Amerika, var det en ganska betydlig del, som

hade prestbetyg af förut ovanlig form och innehåll. Dessa prestbetyg rekommenderade innehafvaren deraf till episkopalkyrkans biskopar och prester i Amerika. Emigranterna förstodo i allmänhet icke hvad detta betydde och då många af desse betyg voro skrifna på engelska språket visste innehafvarena deraf intet derom, att en sådan rekommendation fanns på deras betyg. De svenske lutherske pastorerna i Amerika undrade hvad det skulle innebära, att *luthers-ka kyrkans* pastorer i Sverige anbefallde sina åhörare till *Episkopalkyrkan* i Amerika. Vid Augustana-syndens årsmöte förlidet år samtalades något om saken, men *de fleste* ansågo då att saken icke skulle hafva något serdeles att betyda. Annat fick man dock veta, då det snart uppdagades, att episkopalerna uppgjort en ordentlig plan, att icke blott proselytera bland de invandrande svenskarna, utan om möjligt uppsluka hela svenska befolkningen i Amerika; ja, det visade sig ock, att de hade sina ögon riktade på moderkyrkan i Sverige i ändamål, att, om det lät sig göra, genom dess införlifvande med episkopalkyrkan stärka sina leder. Detta senare, hvarom vi dock nu icke vilja närmare tala, bevisas igenom den strid, som föres ibland episkopalerna sjelfva om den saken, då en del yrka på svenska kyrkans införlifvande; men en annan del strider däremot på den grund, att episkopalernas förening med den svenska kyrkan skulle vara ett hinder för deras förening med den Grekiska kyrkan. — — —

I ett tal, som biskop Whitehouse höll förliden sommar i Sycamore, Ill., omtalar han, huru han ändtligen uppgjort en ordentlig plan att draga invandrande svenskar och danskar till sig, huru han fruktade, att de annars skulle gå öfver till metodister, baptister eller andra (Augustana-synoden?) kyrkosamfund. I denna plan ingick äfven hans besök i Sverige, och där talade han med ärkebiskopen därom, till dess, säger han, "tårarna runno ned öfver den gamle mannens kinder och han antog mina åsikter om saken och uttalade dem i sitt tal." "Jag önskade", fortsätter han, "att han ville låta sitt prästerskap gifva utflyttningsbetyg till vårt, då hans folk flyttade från det ena landet till det andra, och han öfverenskom med mig att så göra. Jag har sedan emottagit sådana prästbetyg." Vidare säger han: "De svenska biskoparna önskade allesamman, att jag skulle insamla hvarenda svensk, som fanns inom mitt biskopsdöme (Illinois) — — —." "Svenska biskoparna och prästerskapet hafva — — — på riksdagen anbefallt rekommendationsbetyg för hvarje religiös immigrant från hans eller hennes pastor till den protestantiska biskopliga (Protestant Episcopal) kyrkans biskopar och prästerskap i Förenta staterna. Vår kyrka har icke gjort någon förberedelse att upptaga svenskarna på grund af fullkomlig likformighet. — — — Ju mera jag har betraktat denna sak, desto mera böjd blir jag för att i ett sådant fall vara eftergifven (relax) i afseende på en sträng likformighet och tillåta en skandinavisk församling, som är ortodox i sin nationella tro och tydligt ställer sig under min jurisdiktion, behålla sitt eget språk och sina egna kyrkoformulär för gudstjänsterna och sakramenternas förvaltande. formulär, vid hvilka de förut äro fästade. Det är mycket, som förordar en sådan katolsk hållning, och utan en sådan lösning på frågan hafva vi inga adekvata medel i våra händer för att möta behofvet, icke heller kunna vi vänta att utan ett sådant medgifvande i fråga om dessa saker, som deras sinnen med vördnad äro fostrade vid, uppväcka ett allmänt intresse bland dem (svenskarna)". Sådana äro några af biskop Whitehouses offentliga yttranden i saken. Huru mycket hans högvördighet sökt hjälpa sin sak på sanningens bekostnad, lämna vi så länge därhän. Men icke blott biskopen i Illinois umgås med sådana planer att draga svenskarna in i episkopalkyrkan, utan äfven från andra håll höres detsamma. Biskop Whipple i Minnesota säger i sin årsberättelse till konventet i fjol: "Den ställning, i hvilken svenska kyrkans medlemmar stå i vår stat, har länge varit en sak af mycket intresse för mig. Med ett giltigt prästerskap, med en reformationsbekännelse, med en liturgisk gudstjänst (de äga allt därhemma) borde de stå i förening med oss. Genom saknaden af deras eget biskopsdöme såsom ett föreningsband äro de söndrade och förlora deras utmärkande karaktär såsom medlemmar, tillhörande kyrkan. Biskopen i Illinois, hvilken kyrkan har så mycket att tacka för på grund af hans sträfvan att åstadkomma en katolsk förening med från andra länder komna, har i sitt stift mottagit präster och lekmän från kyrkan i Sverige. Under sitt besök i Sverige hade han nöjet träffa deras primas samt många af biskoparna. Deras samtal voro af den mest broderliga beskaffenhet. Ärkebiskopen mottog den heliga nattvarden af hans hand, och anordningar gjordes, tillföljd hvaraf prästerskapet (det svenska) skulle gifva rekommendationsbref till oss, hvarest den svenska kyrkan icke ägde något prästerskap. Jag föreslår, att kommitté tillsättes i hvarje distrikt för att rådgöra med det inom detta distrikt boende svenska kyrkans prästerskap i ändamål att åstadkomma en vänskaplig förbindelse, hvilken må leda till en slutlig förening." En sådan kommitté tillsattes. — — —

Med biskop von Schéeles första besök ibland oss 1893 ingick ett nytt skede af ett bättre förstånd mellan moder- och dotter eller de tvenne svensk-lutherska kyrkorna, den i Sverige och vår Augustana-synod i Amerika, och med hr biskopens andra besök blef det ett än större närmande mellan de båda, och nu innehålla attesterna därhemmaifrån rekommendation till Augustana-synoden och icke till de svenska spiskopalerna. Detta är rätt, naturligt och broderligt. Det Whitehousesiska arrangementet var ett oting från början och till slut.

Ja, I unga vänner, låtom oss med tacksam fröjd tänka på våra fäders strider, som ledde dem från den ena segern till den andra. Må vi hålla fast uti det, som är vårt, och ej lockas på sidospår af någon människa. Först ville kongregationalisterna sluka oss, sedan metodister och baptister och slutligen episkopalerna. Gud vare lof, att alla försöken så pass misslyckades, och att Augustana-synoden än i dag ensam är större än de öfriga svenska organisationerna tillsammans.

(d. 21 jan.)

DR CARL SWENSSON.

Så stark är viljan, så ljus är hågen,
fast stormen hviner och hvit går vågen.
Den djärfve seglarn vid skeppets stam
en önskan närer: *att komma fram.*

Nu *alla* fatta, hvad det betydde,
att ifvern brände, fast dagen grydde;
att tanken stillhet och ro försmått,
när barn och maka till hvila gått.

Hans lif har slocknat i mannaåren,
och hvilan börjat, fastän på båren,
och nedfälld ligger hans herdestaf.

Helt nära hemmet och hjältens graf,
där ungträn vagga på kyrkogården,
fullbordad gärning är minnesvården.

MAURITZ STOLPE.

ENOKS BOK.

För Ungdomsvännen af *G. Fletwood.*

Forts. fr. föreg. nr.

Somliga tro, att de i 3 Mos. 16 omtalade tvenne böckerna hänvisa till Kristus, hans död och uppståndelse; den slaktade bocken betecknar Frälsarens död, den lefvande, frigifna bocken Frälsarens uppståndelse och lif. Andra åter mena ordet Azazel endast betyder den plats i öknen, det "obebodda land", dit bocken afsändes. Åter andra mena: Den ena bocken vardt genom lottning Jehovas, den andra bocken tillhörde således Guds och det godas motsats — djäfvluen. Ja, de söka bevisa, att Azazel till och med betyder djäfvul. Ännu andra, sökande ett slags gyllene medelväg, säga: Azazel bortbar hela Israels folks synder som en förebild till Kristus, hvilken "bar folkets synder" och "borttog landets synd på en dag".

Om denne i Enoks bok omnämnde Azazel torde det vara af stort intresse att höra, hvad Viktor Rydberg, den framstående svenske forskaren, säger:

"— — — — — — Egyptierna hade ett liknande bruk." (Rydberg syftar på bruket att medelst handpåläggning öfverflytta ett folks synd på ett djur). "Se därom Plut. De Iside et Osiride, 73, Herodot. 2: 39.

Så ha äfven afganerna ännu i dag. (Revue des deux mondes, 1 nov. 1863).

Orden Aziz, Azael och Azazel betecknade hos fenicierna en ond gudamakt (Movers: Die Phönicier 1, 370). I rabbinska litteraturen är Hasasel eller Azazel icke obekant; i Enoks bok, som är skrifven samtidigt med Daniels, uppträder Azazel såsom en af de i ärkefadern Jareds dagar (Gen. 6: 1—4) genom de jordiska kvinnornas lockelser fallna änglarna eller gudasönerna; här (i Enoks bok) undervisar han efter sitt fall människorna i civilisationens onda konster och blir, till straff därför bunden med mörkkrets kedjor under ett berg i öknen Dudael. (Enok 6—10 m. fl. ställen). I medeltidens magi och i sextonhundratalets besvärjelseböcker spelar Azazel rollen af en ond ängel. De kyrkliga bibelöfversättningarna, med Vulgata (den allmänna latinska) i spetsen, hafva gjort plumpa försök att blifva kvitt denna mystiska personlighet. Vulgata har i stället för Azazel "caper emissarius", den svenska öfversättningen "fribocken". Att redogöra för det filosofiska konststycke, hvarmedelst en sådan öfversättning kom till stånd, hör ej hit. Gesenius anser, i likhet med alexandrinska öfversättningen, att Azazel betyder "afvärjaren", och anmärker, att detta sannolikt ursprungligen var namnet på en afgud, hvilken i likhet med Saturnus och Mars blidkades med syndoffer."

Så långt Rydberg. Häraf ses, att Azazel mera varit ansedd som en ond ande och som en djäfvul än någonting annat.

Härnedan följer nu tvenne kapitel ur Enoks bok i fri öfversättning.

FÖRSTA KAPITLET.

"Välsignelsens ord af Enok, med hvilka han välsignade de utkorade och rättfärdiga, som skola bestå på sorgens dag, då de onda och ogudaktiga skola flytta. Och då talade Enok och svarade, (han, som var) en rättfärdig man, hvilkens ögon Gud öppnat, att han såg en helig syn i himlarna, hvilken syn änglarna visade mig, och från dem hörde jag alla ting; och jag kände och visste alla ting, jag såg, icke för detta släktet, utan för kommande generationer. Angående de utkorade samtalade jag med den Helige och Store, som skall komma från sitt rum, världens Gud. Och därifrån skall han stiga uppåt berget Sinai och visa sig med sina härar och framträda med kraften af sin himmelska styrka. Och alla skola frukta, och väktarna skola darra, och en stor fruktan och bäfvan skall omfatta dem ända bort till jordens ändar. Och de höga bergen skola skakas, och de höga kullar sänkas och smälta som vax i eld. Och jorden skall öfversvämmas, och allt däruppå skall förstöras, och allt, äfven de rättfärdiga, skola dömas. Men de rättfärdiga ger han frid och beskyddar de utkorade, och nåd skall hvila öfver dem, och de skola varda Guds, och de skola förkofras och välsignas, och Guds ljus skall skina uppå dem.

Och se, han kommer med myriader af heliga att hålla dom öfver dem, och han skall fördärfva de ogudaktiga, och allt kött skall inför honom göra räkenskap för allt, hvad syndare och de ogudaktiga gjort och brutit emot honom."

Det är den sista versen i ofvanstående kapitel, som aposteln Judas anfört i sitt bref och som kan läsas i Judas' bref i vårt nya testamente. Vi se genast, att Judas icke ordagrant anför orden ur Enoks bok, troligtvis därför, att Judas icke hade Enoks bok till hands, då han skref sitt bref, utan anföra orden såsom han för tillfället mindes dem. Häraf kunna och böra vi hämta en god lärdom: då till och med en apostel kan göra ett anförande, som ej stämmer öfverens med originalet, huru möjligt är det icke då för mindre begåfvade och mindre benådade människor att, äfven om än i största välmening, göra orätta och till och med vilseledande anföranden ur hänsofna författares handskrifter. Bäst är att vända sig till själfva urkällan, närhelst så låter sig göra.

För öfrigt är ju detta första pakittel ur Enoks bok synnerligen tilltalande och skönt och har en viss samklang med bibelns böcker.

70:de och 71:sta kapitlen i Enoks bok lyda som följer:

SJUTTIONDE KAPITLET.

Och det begaf sig därefter, att hans (Enoks) namn upplyftes under hans lifstid ifrån dem, hvilka bo på jorden, (upp) till Människosonen och till andarnas Herre. Och han vardt upplyftad i andens vagnar, och hans namn försvann ibland människor. Och från den dagen räknades jag icke mera bland dem; och han satte mig emellan de två vindarna, emellan den norra och västra, hvarest änglarna togo mätesnören och uppmätte för mig platsen för de utvalda och rättfärdiga. Och där såg jag de första fäderna och de rättfärdiga, hvilka från (tidens) början bo på denna plats.

SJUTTIOFÖRSTA KAPITLET.

Och det hände sig, att min ande vardt gömd och lyftes in i himmelen, och jag såg änglarnas söner stigande på eldtungor, deras kläder voro hvita, och deras anleten skeno som snö. Och jag såg två eldfloder, och ljuset och elden flammade likt hyacint; och jag föll på mitt anlete framför andarnas Herre. Och Mikael, en ängel af änglarnas öfverste, tog min högra hand och lyfte upp mig och ledde mig till all barmhärtighets och all rättvisans hemligheter. Och han visade mig alla hemligheter intill himlens ände, och alla stjärnors grundvalar, och huru de gå fram i de heligas närhet. Och anden flyttade Enok in i himlars himmel. Och midt i ljuset såg jag där någonting byggdt af kristallsten, och emellan dessa stenar tungor af lefvande eld. Och min ande såg, huru en eld omgaf huset, och vid dess fyra sidor voro floder af lefvande eld, och (jag såg) huru dessa floder kringflöto huset.

Och omkring voro Kerubim och Serafim och Ofanim; dessa äro de, som aldrig sofva, utan vakta hans härlighets tron. Och jag såg änglar, hvilka ej kunde räknas: tusen gånger tusen och tio gånger tio tusen* omkring detta hus, och Mikael och Rafael, Gabriel och Fanuel, och de heliga änglar i höga himlen in- och utgå ur detta hus. Och Mikael och Rafael och Gabriel och Fanuel och otaliga heliga änglar kommo ut ur huset, och med dem kom Dagarnas hufvud, hans hufvud hvitt och rent som ull,** och hans kläder kunna ej beskrifvas. Och jag föll på mitt anlete, och allt mitt kött smalt, och min ande förändrade sig, och jag ropade med hög röst, med kraftig ande, och jag välsignade och ärade och upphöjde. Och denna välsignelse, som utgick ur min mun, behagade Dagarnas hufvud. Och denne Dagarnas hufvud kom med Mikael och Gabriel och Rafael och Fanuel och med tio gånger tio tusen änglar och med änglar utan tal. Och han (måhända Mikael) kom till mig och med sin röst hälsade mig och sade till mig: Du är en människoson, som föddes till rättfärdighet, och rättfärdighet bor öfver dig, och Dagarnas hufvuds rättfärdighet skall icke vika ifrån dig.

Och han sade till mig: Han bjuder dig frid i den kommande världens namn, ty därifrån utgår frid sedan världens skapelse, och så skall det vara i evighet och från evighet till evighet. Och alla, som vilja vandra på din väg, du, hvilken rättfärdigheten ej i evighet öfverger, deras boningsplatser skola varda med dig, och de skola ej skiljas ifrån dig i evighet, och i evigheters evighet. Och så länge människones Son lefver, skola de rättfärdiga hafva frid, och den rättfärdige skall hafva sin rättfärdiga väg, i andarnas Herres namn från evighet till evighet.

UR SKOLANS VÄRLD.

Hur folket förlorar sina skolor. Då Rockefeller under vissa villkor åtog sig att betala baptisternas skolskuld på deras läroverk i Chicago, anförde dr Hasselquist det som början till detta läroverks öfvergång ur samfundets händer. Nu är denna öfvergång fullständigt genomförd, ty president Harper har förklarat, att Chicago University ej längre är en samfundsskola (a denominational institution).

Så har det gått förut med Harvard och Yale. Nominellt ägas de af kyrkosamfund, men de stå egentligen självständiga och underhållas af stora fonder. Huruvida de stå under stora kapitalisters kontroll, såsom fallet är med Rockefellers i Chicago och Leland Stanfords i Kalifornien, vet jag ej. Men helt naturligt skola de i alla frågor, som beröra kapitalets och folkets intressen, ställa sig på de förras sida.

Att folket sålunda i viss mening förlorar de högre läroverken, synes vara en helt naturlig utveckling. Så länge läroverken äro små, fordringarna ringa och omkostnaderna låga, då kan folket underhålla dem. Men så fort ett läroverk växer till, fordringarna höjas och omkostnaderna ökas, då kunna många ej inse, "hvartill all denna förspillning göres behof", och det nödiga underhållet uteblifver. Läroverkets styrelse nödgas då vända sig till större kapitalister för hjälp. Detta är dock ungefär detsamma som att sälja läroverket till dem. Transaktionen får väl ej formen af ett köp, men den gör samma tjänst. Chicago universitet är nu ej längre baptisternas utan oljekungens. Huru länge [illegible] vårt folk underhålla sina läroverk?

---

* Se Daniels 7: 9—10.

** Se Uppb. 1: 14. Månne Johannes läst Enoks bok. Daniels, Johannes' och Enoks bok ha flera satser lika.

Vår skolvärld har gjort en stor, en oersättlig förlust genom dr Swenssons plötsliga och så oväntade frånfälle. Han var framstegsman som ingen annan. I mycket var han oppositionsman. Och det skadar ej. Kritik är nyttig, ja, nödvändig för all sund utveckling. Att han stundom öfversteg sin befogenhet, var kanske ett fel. Han gjorde det dock, tror jag, i de flesta fall omedvetet. Han var en känslig och hjärtevarm kristen, en predikant, som kunde gripa och elda åhörarnas hjärtan, en ungdomens ledare som ingen annan ibland oss. S. M. H.

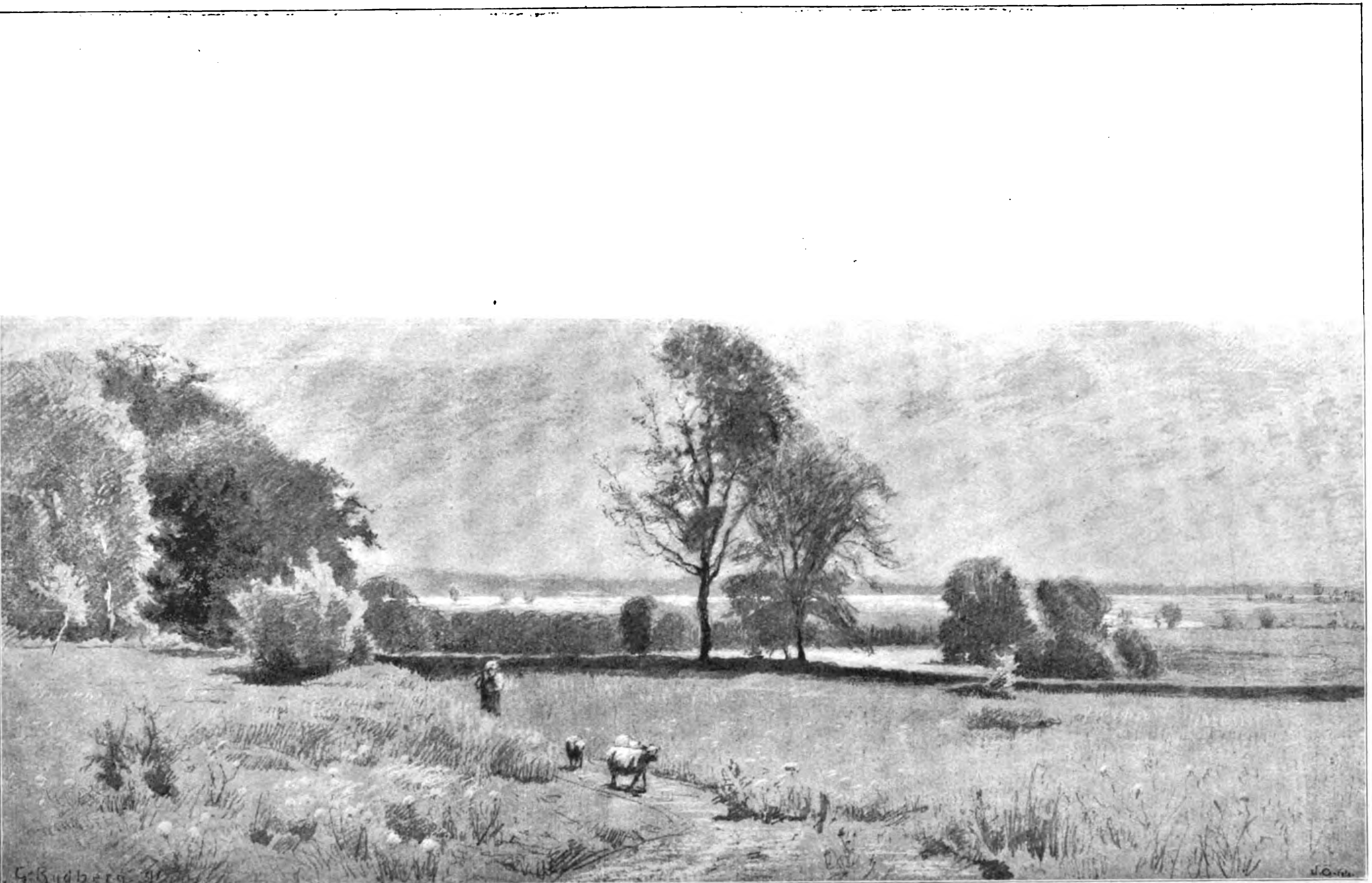

ETT BREF.

Ärade red. af UNGDOMSVÄNNEN.

Tack för eder väl redigerade tidning. Den fyller sin plats bättre än någon annan svensk-amerikansk tidning. Detta kan sägas utan att kasta någon skugga på andra svensk-amerikanska tidningar, hvilka äro till heder för det nya Sverige. Men UNGDOMSVÄNNEN har ett område, som är dess eget, och på detta område har den vuxit till i visdom, ålder, kraft, skönhet och nytta. Sprides den lika fort, som den förbättras? Då sprides den fort. På många ställen har jag funnit svenskheten vara i nedan; nordmannaandan håller på att somna af: dess sjukliga kvarlefvor hysas i ett hoptorkadt, hopkrympt hjärta. Hvad skall man göra med sådana varelser? Ibland kan man intet göra, men jag tror dock, att sjukdomen i de flesta fall icke är till döds. Kom dock icke med några dödstoner! Endast ljuset kan öfvervinna mörkret, endast lifvet döden. Jag har funnit personer, som visat föga tecken till intellektuellt lif, och ändå kan man så småningom få dem intresserade, om man blott kommer med det rätta medlet. I detta stycke har jag icke funnit något bättre medel än UNGDOMSVÄNNEN och Frithiofs saga. De läsas utaf sådana, som icke kunna nås med något annat. Ack, om UNGDOMSVÄNNEN kunde väcka till lif de slumrande krafterna och visa svensk-amerikanen, hvad han är, och hvad han kan blifva! Hvilket verk, hvilken mission!

När man kommit in på ett sådant område, kan man icke undgå att reflektera öfver den stora betydelsen af vår svensk-amerikanska tidningspress. Vi glädja oss öfver dess hälsosamma tillväxt. Vi älska vårt eget, och ingen kan förmena oss detta. Har man rätt att älska, så har man ock rätt att berömma, och har man rätt att berömma, så har man ock rätt att vårda; men skall man vårda, så måste man ock aga. Kärlek, beröm, vård, aga: hvilken sammansättning! Och dock måste allt detta vara med. Det skulle icke skada, om våra svensk-amerikanska tidningsmäns ädla sträfvanden blefve belönande med en varmare erkänsla, än som nu sker; men det skadade icke heller, om många af våra sömngångare finge smaka spöet. Det är icke så litet hämmande för svensk-amerikansk fortgång, att flera af våra tidningar släpa sig fram i forntidens snigelgångar, ovilliga och, som det ser ut, oförmögna att skaka af sig dammet och komma fram i ljuset. En ljusbärare måste gå *före* hopen, icke *efter*. Hvad skall man säga, t. ex. om vissa tidningar, hvilka med en tjurskallig konservatism hänga fast vid det gamla stafsättet, som far och mor lärde sig, då de voro barn? Hvad skall det tjäna till? Vi lefva i vår egen tid. Barnen lära sig det nya stafsättet i hvardagsskolan, och så skola de lära det gamla i tidningarna! Blir det icke smörja utaf alltihop? UNGDOMSVÄNNEN, *Augustana* m. fl. tidningar hafva dock i detta stycke växt ifrån agan för länge se'n. Heder åt dem därför! *C. G. E.*

SVENSKT LANDSKAP.

OLJEMÅLNING AF GUSTAF RYDBERG.

Ungdomsvännen
Illustrerad Tidskrift för Hemmet

ÅRG. IX. ROCK ISLAND, ILL., APRIL 1904. N:o 4.

FRID!

För Ungdomsvännen af *Maria Olofsson.*

Hvad längtar du efter, då vintern har flytt,
då vårvindar smekande susa?
Hvad längtar du efter, då sommaren grytt,
hvi kan ej dess skönhet dig tjusa?
Hvarför vill ej glädjen i hjärtdjupet bo?
Du finner ju aldrig den hvila och ro,
hvarefter du längtar, ty friden
har flyktat sin väg utur tiden.

Nog tyckte du ofta, att friden du fann,
då världsfriden känslorna döfvat.
Nog tyckte du ofta, att glädje du vann,
men du dess bestånd ej har pröfvat.
Den flyktat så fort, och än såret är kvar,
ty läkas det kan ej, än smärtan du har.
Ej finner du ro uti världen
bland synderna, striden och flärden.

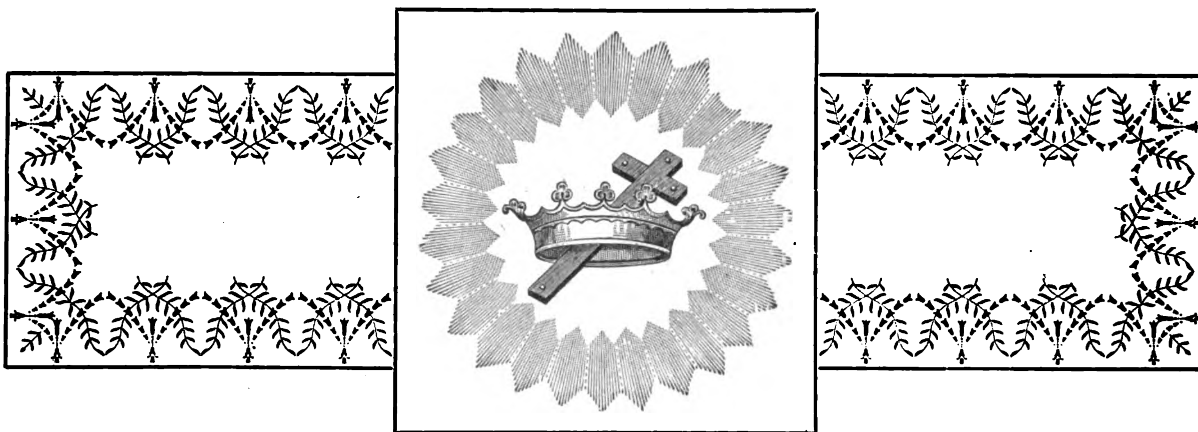

En gång du välsignats; din Herre dig tog
en gång uti frälsarefamnen,
men världen dig snart i sin strömfåra drog,
och aldrig du träffade hamnen.
Än kan du nog skämta, än kan du nog le,
men öfver ditt hufvud där sväfvar ett ve,
och hjärtat är såradt, det blöder,
fast ännu af lifslust det glöder.

O, sök då den verkliga läkande frid,
som finnes vid Frälsarens hjärta.
Den gifver dig ro från all möda och strid,
och den skall ock läka din smärta.
När en gång du funnit den, släpp den ej då,
ty säkrare tillflykt du aldrig kan få
än den uti frälsarefamnen. —
Då ändtligt du hunnit i hamnen.

PÅSKBETRAKTELSE.

Kristus är den, som hafver lidit döden, ja, än mer, som ock har uppstått, som ock sitter på Guds högra hand och manar godt för oss.

Så lyda en kraftig bekännelses ord, som stå att återfinna i romarebrefvets åttonde kapitel. Med en enda trosblick öfverskådar Paulus hela Jesu Kristi verk och sammanfattar det i dessa få ord. Först lidandet, sedan döden och uppståndelsen, sist upphöjelsen på Faderns högra hand och den mäktiga förbönen, som i sig upptager alla heligas och gudsökandes bönesuckar och bär dem fram inför den försonade, rättfärdige Guden.

Orden "ja, än mer" bevisa, att apostlarna förvisso framhöllo sårens och blodets omätliga värde, men dock satte Kristi uppståndelse främst, högst, såsom den strålande kronan på det ensamt stående hög-heliga återlösningsverket.

Betänk följande! Du ser t. ex. en arm, skuldbelastad man säljas med allt hvad han äger, föras bort till häktelset, inneslutas i fängelsets mörker, bakom fasta lås och järnbommar. I ditt hjärta suckar du då: se, den mannen kommer icke ut, förrän han har betalt den yttersta skärfven. Men — ser du plötsligt järnbommarna falla, låsen öppna sig och den fångne med strålande ansikte träda ut i dagens ljus, då utbrister du visst med glädje: Se, han har betalt allt, han har betalat hela sin odrägliga skuld! Icke annorlunda förhåller det sig med vår Herre Jesu Kristi uppståndelse.

Men ordet härom har mångfaldiga olika verkningar, allt efter som det i tron anammas. Likväl är det visst, att det är ett underfullt lösensord, som lägger grunden till all sann kristendom.

Såsom mäktiga, allvarliga klockljud utströmma öfver vida bygder, så ljuda nu med makt öfver hela kristenheten de underfulla lösensorden: Kristus är uppstånden! Ty Herrens uppståndelse är den trosgrundval, på hvilken det troende Guds folk byggt hela sin förtröstan. På denna Jesu uppståndelse hvilar dess hopp om evigt lif och slutlig seger öfver döden.

All tillvaros grund är lif; Guds Ande sväfvade öfver den ännu oordnade världen. All äkta kristendom bygger på det underfullaste af allt underfullt: det andliga lifvet. Huru lifvet återvunnits åt det till döden för syndens skull hemfallna människosläktet, därom vittnar påsken.

Lifvet — hvem förmår tolka detta ords innebörd? Lif är i sina högsta yttringar något helt och hållet personligt och visar sig då såsom tanke och förnuft: en själens klarhet. Lif är ljusets herradöme; där lif är, där höras kvarns- och vingårdsmäns röster, bruds och brudgums röster, sorlet af harpor och pipor; och där blåser vinden öfver böljande åkerfält och öfver hafvets vågor. Och doftet af kryddor och örter sprides omkring i den luft, som inandas af tusental lefvande varelser af högre och lägre art. Lifskänslan är den högsta njutning; allt hvad en man äger, ger han för sitt lif. Att dö injagar skräck, att lefva är outsäglig lust. Möjligtvis kunna någon gång sådana kval hopa sig öfver människan, som vore hon stungen af skorpioner, och då kan hon begära att få dö. Men i allmänhet hänger människan fast vid lifvet äfven under förtviflade lägen. Och om det säges: du skall dö, men åter uppstå, åter lefva ett andekroppsligt lif, då underkastar människan sig gärna att dö för hoppets skull att på den vägen komma till ett oförstörbart lif.

För syndens skull dömde Gud människan att dö. För sin barmhärtighets skull, för sin omätliga godhets och nåds skull har Kristus underkastat sig den dödsdomen för att besegra döden och skaffa oss, sina bröder, det saliga lif, till hvars njutande den gode Guden en gång skapat oss.

Denna grundsanning bevisar, att kristendomen är lifvets makt, att lif är kristendomens lösensord, att Jesu uppståndelse är klippgrunden för de kristnas tro. Vi skola dö, ehuru vi tro på Jesus, vi skola med utnötta eller

brutna krafter bortsomna från detta lifvet, och kött och blod rysa för denna grufsamma naturtilldragelse. Men vid sidan af detta naturförlopp, detta bortvissnande och utslocknande af lifvet, går undret, som verkas af Herren. Han bestyr det, så att de sista kvarlefvorna af synden utrotas i de kristnas död; han bereder deras kroppar på helt underbart sätt till härliggörelse och skall låta dem lefva ett lif af härligaste beskaffenhet, sedan Guds vägar fullkomnats med vårt släkte. Denna salighet och de trosåskådningar, som tillhöra detta hopp, hvila på Kristi uppståndelse. Denna är således grunden till vår andliga byggnad för evigheten. Salig den, som bygger på den grunden.

BENEDICTUS.

Se på Jesus. som tron begynt och fullkomnat hafver; hvilken för den honom föresatta glädjen led korset och aktade intet smäleken. Tänk på honom! Ebr. 12: 2, 3.

SE PÅ JESUS.

Hvem är den man, som gifvit sig i dödens nöd, o själ, för dig?
Jo, Jesus Kristus är hans namn, och frid du finner i hans famn.

När uti lagens spegel klar du ser din våda uppenbar,
du ser Guds vrede och hans hot, och för din synd du ej vet bot:

se då på denne mannen här, som hade syndaren så kär,
att syndens straff för dig han bar och blef din tillflykt ditt försvar.

I blodet, som från korset rann, din syndaskul, ditt straff försvann.
Försonad inför Gud du står och fristad har du i Jesu sår.

PÅSKSÅNG.

Upp, upp min själ och prisa och hvad nu sker besjung!
Se här, hvad ljus och lisa på möda mörk och tung.
Min Frälsare låg där, dit man en gång oss bär,
när bort vår ande far till himlasalen klar.

Han låg i grafvens gömma, vid satans jubelskri:
förr'n denne kan det drömma, är Kristus åter fri.
Victoria! Du ser han svänger sitt banér,
en hjälte god och stark, han sist står än på mark.

På griften hjälten ståndar och ser sig muntert om,
men fienden sig våndar, att galla, gift förkom;
Vid Kristi fot han lagt sin vilda afgrundsmakt,
och själf i segrarns band han räcker fot och hand.

Det är en lust och gamman att skåda dessa två.
Nu faller jag ej samman, hur än man rasa må;
man skrämmer mig ej brådt att gifva bort allt godt,
som genom Jesum Krist är mig förvärfvadt visst.

Ej grymma afgrundsskaror ens kröka hår på mig,
åt syndens alla faror jag ler så lustelig.
Dödspilar utan tal jag aktar som ett skal,
ty döden, än så vild, är blott en liflös bild.

Mig världen är till löje allt med sin stora harm,
må hon få ha sitt nöje, än se'n? i blindt alarm,
ej sorgen gör mig blek och ej om hjärtat vek,
i oro ro jag har, om natten sol så klar.

Jag hängde och jag hänger vid Kristo som en lem,
ej någon vägen stänger för oss, när vi gå hem.
Han tränger genom död och värld och synd och nöd,
ja, genom afgrunden med mig, sin följesven.

Till ärans sal han hastar, jag följer honom, jag,
bryr mig ej om, ej rastar vid något obehag.
Här gny hvad gnya vill, jag hör mitt hufvud till;
min sköld är Herren god, som näpser öfvermod.

Han för mig till den porten, som in i himlen går,
där på den sälla orten en gyllne inskrift står:
den hån på jorden bar, här ock sin krona har,
den med i döden går, här med af äran får.

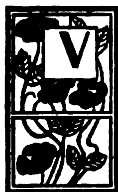
PAUL GERHARDT.

"Men Josef från Arimatea, som var en Jesu lärjunge, fastän i hemlighet, af fruktan för judarna, bad Pilatus att få taga Jesu kropp, och Pilatus tillstadde det. Alltså gick han och tog Jesu kropp. Äfven Nikodemus, som första gången hade kommit till Jesus om natten, kom och bar en blandning af myrra och aloe, vid pass ett hundra skålpund. Så togo de nu Jesu kropp och svepte honom i linnebindlar med de välluktande kryddorna, såsom judarna hafva för sed att tillreda till begrafning. Men i den trakt, där han var korsfäst, var en örtagård, och i örtagården var en ny graf, i hvilken ännu ingen hade blifvit lagd. Där lade de då Jesus för judarnas tillredelsedags skull, emedan grafven var nära." Joh. 19: 38—42.

DEN RUNEBERGSKA DIKTENS GRUNDSTÄMNING.

För Ungdomsvännen af *E. A. Z.*

Vi afslutade lefnadsteckningen öfver Runeberg i tidskriftens föregående nummer med att säga, det kärlek var grunddraget i hans såväl personlighet som diktning. Framför allt är det *fosterlandskärleken*, som i Runebergs poesi tagit sig ett så skönt och tilltalande uttryck. Särskildt tänka vi härvid på "Fänrik Ståls sägner", genom hvilka kärleken till fosterlandet går såsom den röda tråden. Det är den finske krigaren, skalden tecknat i dessa sägner, och det med sådana egenskaper, som ovillkorligen tillvinna sig vår djupaste beundran. Vi se "en här, som frös och svalt och segrade tillika", vi se "ett folk, som kunde allt blott ej sin ära svika." Men denna den finska härens aldrig svikande trohet, dess beundransvärda tapperhet, okufliga mod, sega ihärdighet och tåliga försakelse hade alltsammans sin rot i den djupa känsla, som fyllde alla, befäl som manskap: kärleken till fosterjorden. Antingen det är en representant för det högre befälet, såsom en von Döbeln, Sandels, v. Fieandt eller v. Konow, skalden framställer, eller för underbefälet, såsom fänrik Zidén, de två dragonerna, v. Konows korporal, eller ock för den simple soldaten, såsom gamle Hurtig, Sven Dufva, den döende krigaren m. fl., så hafva de dock trots alla olikheter i samhällsställning, bildningsgrad o. s. v. det gemensamt, att de sätta fosterlandets ära och räddning högre än allt annat, att intet offer är för stort att läggas på fosterlandets altare. Till och med hos den å hufvudets vägnar så klent utrustade Sven Dufva bor ett hjärta, som är fylldt af fosterlandskärlekens stora känsla, hvarför han kan gifva prof på tapperhet så lysande som trots någon, ja äfven, då så fordras, "dö för kung och land."

Men det är ej blott de till den finska hären hörande officerarnes och soldaternas sinnelag, Runeberg vill skildra, utan dessa stå såsom representanter för ett helt folk. Fänrik Ståls sägner utgöra en trogen målning af hela det finska folket, sådant det var under stridens blodiga dagar. Sådan den enskilde var, sådant var hela foket och tvärtom, detta låter skalden oss förstå gång efter annan, bland annat genom de ord, han lägger i general Adlercreutz' mun vid gubben Munters begrafning: "Han var finne."

Att skalden vill gifva en bild af det finska folket i dess helhet, det framgår äfven däraf, att hans typer ingalunda äro valda uteslutande från de reguliära trupperna. I somliga dikter möta vi representanter för folkets bredare lager, såsom landtmän och andra, hvilka lägga i dagen samma uppoffrande fosterlandskärlek, samma hjältemod som de i den egentliga hären kämpande. Äfvenså har skalden i några sånger, såsom "Molnets broder", "Torpflickan", "Lotta Svärd" och "Främlingens syn" besjungit den finska kvinnan och låtit henne gifva prof på en kärlek till fosterlandet, som i ädelhet, trohet och uppoffring ej står mannens efter. Hvilket skönare uttryck för en allt uppoffrande kärlek kan väl gifvas än den unga flickans bekanta ord i "Molnets broder": "Mer än lefva, fann jag, var att älska, mer än älska är att dö som denne!" Och då männen ha utgått från ett hem, där det finnes en moder, en hustru, en syster eller en trolofvad, sådan som de i nyssnämnda sånger skildrade kvinnorna, har man allt skäl att tro, att de, då fienden hotar fäderneslandet, hem och härd, skola utmärka sig "för trofast heder, för manlig strid och för kärlek till fosterjord."

I några af "sägnerna" framhäfves fosterlandskärleken synnerligen kraftigt genom kontrastverkan. Sådana äro "Konungen", "Fältmarskalken", "Sveaborg", "Bröderna" och "Torpflickan." I hvilka bjärta färger framstår ej den fosterlandsälskande krigarens egenskaper, då de målas mot en bakgrund af förräderi, feghet och dådlöshet!

Såsom fallet är med den episka dikten, låter ock i "sägnerna" skalden sin egen person träda tillbaka. Men tydligt är, att den, som kan skildra fosterlandskärleken hos andra så skönt, så sant och gripande, som Runeberg gjort, han måste själf vara intagen af samma känsla. Skalden har ock rent lyriskt utsjungit sin kärlek till fäderneslandet i sådana sånger som "Vårt land", "Björneborgarnes marsch" och äfven "Soldatgossen."

Äfven om fosterlandskärleken i "Fänrik Ståls sägner" framträder rikare och mera mångsidig än i någon annan af Runebergs dikter, så härskar dock samma stämning äfven i andra hans skaldestycken, såsom i "Julkvällen", hvari den gamle majoren och invaliden Pistol äro sannskyldiga Fänrik Ståls-figurer, samt i "Grafven i Perrho", där gubben Hanes raska söner, som villigt offrade sina unga lif i kampen mot en grym ovänsskara, påminna om "Molnets broder."

Med samma kärlek, hvarmed Runeberg skildrat sitt folk i krigets värf, har han framställt det äfven i det fredliga arbetets, i helg och söcken. Antingen det är den finska allmogen, såsom i "Älgskyttarne", eller medelklassen, såsom i "Hanna", eller det högre ståndet, såsom i "Julkvällen", hvars hvardags- och festlif skalden tecknat, så vittnar skildringen om ett hjärta, som klappar varmt för alla dessa gestalter, så skilda genom olika lefnadsvanor, men dock så nära sammanbundna genom det ädelt mänskliga, det sant nationella, som skalden förstått att framleta hos dem alla.

Man har sagt, att Runeberg är realist. Han är det så till vida, som han klart och troget, enkelt och måttfullt skildrar verkligheten i natur- och människolif samt nämner hvarje sak med dess rätta namn. Men i uppfattningen af denna verklighet har han alltid ett öppet öga för det andliga såsom det första och högsta

däri, och i framställningen "genomglödgar han detta verkliga, detta reella stoff med det ideellas eld, så att däraf uppstår det sanna idealet, i hvilket sinnligt och andligt så genomträngt hvart annat, som detta här på jorden är möjligt." Han sprider med andra ord öfver verklighetens värld ett rosigt skimmer, som gör bristerna och kantigheterna däri mindre i ögonen fallande. När han tecknar sina figurer, framställer han därför visserligen det individuellt karakteristiska hos dem, så att de blifva fullt igenkännliga, men han upptager ej flere af de tillfälliga dragen, än som är behöfligt för att gifva bilden lifssanning, och på grund af sitt milda, människoälskande hjärtelag och sin ljusa lifsåskådning njuter han mera af att framhålla det goda och ädla hos människan än det dåliga och lumpna. Härmed sammanhänger det för Runeberg karakteristiska, att han, då en mindre sympatisk person skildras, vanligen ej släpper honom ifrån sig, innan han hunnit afvinna honom någon fördelaktig sida, som stämmer oss till försonlighet mot honom.

Men fosterlandskärlek är kärlek icke blott till fäderneslandets folk och historiska minnen utan äfven till dess natur, och Runeberg har också innerligare och fulltonigare än de flesta andra skalder utsjungit sin kärlek till naturen i sitt hemland, fattigt på guld men dess rikare på skönhet. Huru innerligt och stämningsfullt har ej skalden sjungit fosterjordens lof i hymnen "Vårt land"! Hvilken varm kärlek till dess storslagna natur tonar ej genom hela denna sång! Vi påminna dock särskildt om tredje strofen:

"Vi älska våra strömmars brus
och våra bäckars språng,
den mörka skogens dystra sus,
vår stjärnenatt, vårt sommarljus,
allt, allt, hvad här som syn, som sång
vårt hjärta rört en gång."

En stämningsbild af oförliknelig skönhet möter oss ock i sången "Den femte juli." Både fänriken och den unge studenten förstummas vid åsynen af det härliga landskap, som utbreder sig för deras tjusta blick:

"O, hvilken himmel, hvilken jord!
Den gamle talte ej ett ord,
han tycktes blott betrakta;
en tår föll på hans kind ibland,
omsider tryckte han min hand
och log och sporde sakta:
'Säg, kan man dö för detta land?'"

Dock, det är obehöfligt att anföra flere uttryck, vittnande om Runebergs naturälskande sinne, då läsaren möter sådana på, snart sagdt, hvarje sida i skaldens diktsamling.

Runebergs natursinne framträder icke minst i hans val af bilder. Man har sagt gång på gång, att Runeberg är sparsam i användandet af s. k. retoriska figurer, och det kan ju vara sant, ifall man jämför honom med vissa andra skalder, exempelvis Tegnér. Dock är Runeberg ingalunda så njugg med bilder, som det kan tyckas vid första påseendet. Man läse blott hans dikt "Kung Fjalar" med uppmärksamhet, och man skall där finna en verklig rikedom af troper och figurer. Men saken är den, att Runebergs bilder foga sig så naturligt till stämningen eller framställningen, att man vanligen ej ger akt på hvar och en särskildt, ehuru de visserligen ha sin stora betydelse med hänsyn till totalintrycket. De för Runeberg mest karakteristiska bilderna äro hans liknelser, och dessa äro med få undantag valda från naturen, från människolifvet på åker och äng, i skog och mark eller från djurlifvet på land, i luft och sjö. Man märke t. ex. dikten "Molnets broder", huru bilderna däri äro på ett konstnärligt sätt hämtade från naturscenerierna i de trakter, hvari handlingen sker. Skalden ger oss här bilder från "skyn i luften", "snön på nattens fötter", "sommarns hvirfvelvind, som slår ner i skogssjöns famn", från stormskyns frambrytande, från bomman, "som sin kalk vid nattens inbrott sluter", och plantan, som "mattad väntar aftondaggen", från fågeln, som spritter upp för jägarens skott, från vårfloden, från den fattiga sparfven, från den vinterkala holmen, från stjärnor och månsken, från kvällens silfverskyar, från den skördade ängen, från furan "mellan tallar fallen" o. s. v.

Synnerligen sköna och konstnärliga äro Runebergs s. k. episka bilder, d. v. s. liknelser, hvilka ofta ända i detalj måla någon tafla från naturen, och som, inströdda här och där, särskildt i skaldens större dikter, utgöra mera självständiga teckningar, hvilka kunna uppfattas och njutas, äfven om de lösryckas ur sitt sammanhang.

Såsom exempel må anföras ett par sådana liknelser, hämtade från "Älgskyttarne":

"Den gudfruktiges ro är som furan, vuxen på heden,
tryggad och fast, ej böjer en storm den väldiga stammen:
samlas ock många att hugga den ned med förenade krafter,
går det ej lätt, manhaftiga slag, väl öfvade armar,
långt dagsverke behöfs därtill och yxor af godt stål."

— — — — — — — — — — — — —

"Se dock, hur hastigt det gick för den listiga Hedda att fånga
främlingens hjärta, som kom, ej anande slikt i sin frihet.
Ja, så sätter sig lätt bröstrodnande vakan i rönnen,
säker och trygg, och märker ej där, hur den listige gossen
räcker sin tagelbepinnade käpp bland löfven försiktigt,
innan hon känner sin hals omsluten af snaran och fåfängt
flaxar med vingarnas par och söker befria sig åter.
Likså fångades nu den raske Mattias från Kuru."

Den sist anförda liknelsen kommer oss att tänka på skalden själf, som ej blott såsom "gosse" utan äfven senare vid mognare ålder skickligt handterade fågelfängarens snara.

Sedan Finland slitits från sin månghundraåriga förbindelse med Sverige för att på egen hand gå okända

öden till mötes, började en nationell tanke och känsla att alltmer arbeta sig fram och söka sig uttryck. Man kände, att Finlands framtid berodde på en nära sammanslutning af de skilda samhällsklasserna för det gemensamma målet, värnandet af landets rätt till en själfständig tillvaro. Äfven Runeberg greps af denna nationella tanke, och han blef dess ädlaste och mest geniale tolk i sina skaldeverk. Han sjöng på samma gång för sitt folk och ur sitt folks hjärta. Det kände igen sig i dessa enkla, naturfriska sånger, kände igen sitt eget land och sitt eget kynne, det återfann däri, hvad det ägde bäst och kärast i forntid och nutid, det såg däri återspeglad sin egen glada och hoppfulla blick på framtiden, och därför blef Runeberg en folkets, en fosterlandskänslans skald i vackraste mening.

OUR NATIVE LAND.

From the Swedish by J. L. Runeberg. Translated by *Augustus Nelson*.

Our native land, our fatherland,
Dear word, sound evermore!
No hill doth rise in splendor grand,
Nor vale descend, nor sea, nor strand,
More loved than this our northern shore,
Our fathers' home of yore.

Though ever poor this land shall be
To him that asks for gold;
Though strangers proudly turn away,
This land of ours we love for aye:
In fields and rocks and hills untold
A gold-land we behold.

The murm'ring of our streams we love,
Our gliding brooklets' song,
The sighing in the darkling grove,
Our summers' light, and stars above,
Yea, all that here from nature sprung
And stirred our heart or tongue.

Our fathers *here* their battles fought,
In storm and summer heat,
With mind and sword and plough they wrought;
In bright and cloudy times, methought,
The heart of Finland's people beat,
In vict'ry and defeat.

Who counted, then, these battles all
Our people here withstood;
When frost and hunger would appall,
When wars did rage and warriors fall,
who measured then their hardihood
And all their oft-spilled blood?

And *here*, indeed, this blood did flow,
For us it did outpour;
Their joy our people here would show,
A heavy sigh pressed forth of woe,
And patiently our burdens bore
Before our days yet were.

We find it pleasant here alone
In this our land of birth;
For how our lot may yet be thrown
A land, a native land we own;
Indeed, what is of greater worth
To praise and love on earth?

And here, and here we see this land
Before our eyes unfold;
We can, indeed, stretch forth our hand,
And gladly point to sea and strand,
And truly say aloud and bold:
Our native land behold!

And were our home in splendor rare
Where golden clouds we'd see;
Our life like stars serene and fair,
Without a sigh or falling tear,
To this our land of poverty
Our longing still would be.

O land of thousand lakes, thou land
Of song and loyalty,
Of life's vast sea our native strand,
Our ancient land, our future land,
Though poor be glad exceedingly,
Be ever safe and free!

Thy future blooming shall be bright,
In blessings rich and strong;
Lo! from our love shall spring thy light,
And glory, joy, and hope, and might;
And louder once we'll sing the song,
Our patriotic song.

Svenska Bilder.

För Ungdomsvännen af *Ludvig.*

II.

Korporal Kärn.

Rak och lång som humlestång,
så var gamle korp'ral Kärn,
för sitt fosterland en gång
var han nog ett tappert värn.

Kraftord trängde sig ibland
fram ur gubbens krigarskägg.
Hård som järn var gubbens hand,
näsan hvass som sabelegg.

Vid Bornhöved var han med
och vid Glueckstadt likaså,
dansken stryk fick med besked,
Kärn var ung och slogs för två.

Där i orten en blott mer
af det gamla krigarlag
ännu fanns, det var Mazér,
gäst hos Kärn hvarenda dag.

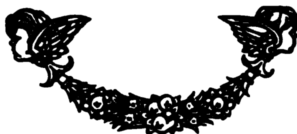
Kaffetår med finkel i
njöto de vid kakelugn,
månget minne flög förbi,
nu var tiden allt för lugn.

Sara hette gumman, som
skötte om den gamles hus;
han var barsk, men hon var from,
fast hon höll på Ljunglöfs snus.

Gifta varit båda två.
Med hvarandra? — Nej, minsann!
Hon var änka, skrynklig, grå,
gubben han var änkeman.

Kanske höll han gumman kär,
fast han aldrig sade så,
och i socknen ingen där
någonsin blef klok därpå.

Så en höst blef gumman sjuk,
åderlåtning var ej nog,
malörtsté och senapsduk
icke ens, ty gumman dog.

Gubben, förr så barsk och sträng,
sedan dess blef mera blid,
stundom vid sin gamla säng
låg han knäböjd, bad om frid.

Julkväll kom, vid bordet satt
gubben kvar, hans måltid slut.
Så förflöt den stilla natt,
så brann sista ljuset ut.

Stjärnklar morgon! — Klockeklang
väcker folk i gård och hus.
Ljus att tända kvickt man sprang,
men hos Kärn brann intet ljus.

"Hm! — Besynnerligt det här,
Kärn visst glömt sin kyrkogång,
aldrig än han saknats där
i Guds hus en ottesång."

Juldag kom, så ren och klar,
men den gamle död man fann,
sista striden ändad var,
kanske gubben seger vann.

HELLEN LINDGREN.

Närstående bild visar dragen af en af de mera betydande bland Sveriges moderna författare, Hellen Lindgren. Den 9 febr. 1904 afled han i Tomteboda, och vilja vi till Ungdomsvännens läsare om honom och hans arbete lämna följande korta runa.

Hellen Lindgren föddes i Hedemora den 13 juni 1857. Hans föräldrar voro prosten B. G. Lindgren och hans maka, den som författarinna kända Amanda Kerfstedt. Han blef student i Upsala 1876 och har sedermera nästan uteslutande ägnat sig åt litterära värf. Bland hans skrifter märkas isynnerhet följande: Ryssland och nihilismen, 1883. Vittra stormän, 1894. Sveriges vittra storhetstid, 1895—96. Emile Zola, 1898. Sagoskalden Hans Kristian Andersen, 1900. Han hade ock påbörjat en till anläggning större litteraturhistoria öfver Frihetstiden och det Gustavianska tidehvarfvet, men denna hann ej blifva färdig.

Utom skandinaviska litteraturen sysselsatte han sig ock med den engelska och franska. Hans studier öfver Robert Browning, Rudyard Kipling, Dickens, Carlyle, Shelley, Sheridan, Shakespeare, Zola, Maupassant, Daudet, Balzac, Moliere vittna om grundlig kännedom och sympatisk känsla. Han försökte popularisera litteraturen och att sålunda nå en större läsekrets.

Den plats, som Svenska kademiens ständige sekreterare C. D. af Wirsen intager inom den gamla skolan, kan Hellen Lindgren anses hafva innehaft bland de nyare författarna. Det var han, som introducerade Selma Lagerlöf för Sveriges litterära kretsar, då Wirsen autokratiskt förklarat, att hon ej kunde skrifva romantik. Hans skildring af Anna M. Roos som författarinna (Ord och Bild, 1900 sid. 300) är en förträfflig miniatyrbild.

Han sympatiserade tillräckligt med de nyare litterära förmågorna för att kunna uppfatta deras förtjänster, på samma gång han var lugn och skarpsynt nog att ej blunda för deras fel. Han var, som en annan kritiker, Nils Erdman, sagt om honom, ej så gammal, att han hunnit gnata sig trött på allt nytt och väckande. Ej heller en sådan ungdomsfantast, att för honom allt nytt var godt och allt gammalt dåligt. Han såg med andra ord både det omogna och nya murknade gamla, men äfven å andra sidan det bestående nya och det oförgängliga gamla. Som en af våra vittra stormän, skalder och tänkare kunna vi med all rätt räkna litteraturkritikern Hellen Lindgren, hvilkens bortgång var en ej ringa förlust för Sveriges litterära värld.

S. M. H.

ETT ORIGINAL.

För Ungdomsvännen af *C. W. Andeer.*

En Augustana-student berättar:

Nåja, eftersom ni är så envisa, så får jag väl försöka att ta fram något ur mitt minnes fatabur.

Nästan hvarje svensk-amerikansk koloni har sitt original att uppvisa, någon egendomlig typ, och Harmon är intet undantag från den regeln. Bland landsmännen gick han och gällde för Stor-Olle, och anglo-amerikanerna kallade honom "Big Swede", och detta hade ju samma betydelse. Jag hade visserligen hört ett och annat om Stor-Olle från studerande, som varit i Harmon, men först under sommaren '00, då jag tjänstgjorde som skollärare och adjunkt därstädes, var det jag lärde att känna honom, så långt man kan lära att känna en sådan personlighet.

Olle var född dalmas som de öfriga kolonisterna, hvilka alla voro ett präktigt, arbetsamt och gudfruktigt folk. Olle var i mångt och mycket en typ för en äkta svensk-amerikansk dalmas; att uppställa honom såsom en harmonisk typ vore att ge en vrångbild af detta i allmänhet präktiga folk.

De trettio åren i Amerika hade icke utplånat hans till ytterlighet gående själfständighet, och dialekten var lika ren, som de ha den i Mora.

Kanske var det hans oberoende sinne, som gjort, att han blifvit utan "en hjälp så öm" och fått utveckla den gamle ungkarlens alla egendomligheter.

Första gången, jag träffade honom, var efter högmässan i kyrkan den första söndagen jag predikade i Harmon.

"Goddag du! Välkommen till Harmon!" sade han och tryckte min fruntimmershand så hårdt, att den sved och värkte en hel timma efteråt.

"Tack, tack", svarade jag på den rättframma, varma och kraftiga dalahälsningen.

"Men du följde inte texten, du", sade han nästan anklagande, utan att låta mig få hämta mig från den första öfverraskningen.

I häpenheten glömde jag att inlägga någon protest mot hans utsago. För resten visste jag lika väl som han, att jag inte följt texten.

"Jag känner många Augustana-studenter, jag", fortsatte han.

"Ja, det var ju roligt det", svarade jag ej så alldeles vänligt.

Vid middagsbordet skrattade pastorn hjärtligt åt Stor-Olles kritiska anmärkning; jag rodnade och teg, hvilket var det bästa jag under förhållandena kunde göra.

"Du får inte alls fästa dig vid hvad Olle säger. Han är inte så farlig, som han ser ut", tröstade pastorn.

"Är inte mannen riktigt klok?" frågade jag en smula förtretad.

"Några mena, att han inte är det, men den allmänna och min egen mening är den, att han är lika klok som någon af oss och klokare än många. Man blir en smula underlig, när man på grund af egendomliga missförhållanden blir dömd att lefva som en enstöring, och det får ingen undra på", svarade pastorn.

"Men är han inte besvärlig i församlingen?"

"Han hör sedan femton år tillbaka ej längre till församlingen. Enligt hvad man berättat mig och hvad kyrkostämmoprotokollen utvisa, hade han då behandlat en sin granne tämligen hårdhändt — med andra ord, han gaf honom stryk — och som han inte ville bedja om förlåtelse och låta försona sig med sin vederdeloman, blef han utesluten ur församlingen. Han påstår än, att grannen gjorde honom orätt, och vill på inga villkor gå in på att broderligt uppgöra saken, så därför står han än utom församlingen. Hela samhället förklarar honom skyldig, men det generar honom inte."

"Går han i kyrkan?"

"Jag har få flitigare kyrkobesökare, än han är, och knappast någon, som uppoffrar mera för välgörande ändamål. Personligen är han en af mina bästa vänner", sade pastorn allvarligt.

"Var det han, som sjöng så förtvifladt i dag?"

Pastorn skrattade.

"Ja, det var Stor-Olle. När han inte är i kyrkan, går det trögt med psalmerna — sångerna sjunger han inte alls, — men när han är där, öfverröstar han både församlingen och orgeln. Om organisten någon gång söker att förmana honom, svarar han, att han 'begriper sig mera på psalmsång än alla synodens organister tillsammanslagna', och därvid blir det."

Så hade jag då fått en trogen beskrifning på Stor-Olle, så långt den gick; i mitt personliga umgänge med honom fann jag snart, att han var mer i behof af sina medmänniskors öfverseende och sympati än klander. Han var ägare till en vacker och välskött 80-acres farm. "Manbyggnaden" var nog det sämsta af allt på farmen. Man saknade en ordnande kvinnohand och ett för det sköna vaket kvinnoöga.

"Jag bor ensammen här jag, men det går ändå", tröstade han sig med, då jag första gången besökte honom.

"Men ni har en vacker farm, Olle", försäkrade jag.

"Kunde vara större och bättre, om inte den där Janne hade . . . ;" han sade ej mer, men knöt handen mot grannens hus.

Som Olle förklarade saken, hade Janne tillnarrat sig en "ätting" från Olle på ett olagligt sätt. Men saken var den, att Olle hade lagligt sålt sitt land till Janne, som hade laga papper att visa; sex månader därefter hade en "boom" gått öfver Harmon, då landet steg femton dollars pr acre i en hast. Då ville Olle, att köpet skulle gå tillbaka, hvilket Janne naturligtvis inte gick in på, och då blef det smörj af. Janne var en fridens

man och stämde inte sin granne, men Olle var som sagdt oförsonlig. Han var bekant med väl femtio af våra f. d. och närvarande studenter.

"Känner du Karl Hult?" frågade han.

"Ja, mycket väl."

"Ja, han har varit här. Och Nils Gran och Petrus Ros?"

"Ja vars."

"Ja, den där Ros var en märklig karl, han. Han hjälpte mig att köra hö en dag, ha ha ha."

Och så fortsatte han att karakterisera våra gossar, den ene efter den andre, och alltid hade han något godt att säga om dem. Vi skildes aldrig åt utan att han bad mig läsa ett kapitel ur bibeln (gamla öfversättningen, den nya var bara ett påhitt). Och hvarje gång stämde han upp en psalm, helst Luthers eller Wallins, och ackompagnerade sig själf på ett gammalt psalmodikon.

Sin ställning till församlingen talade han aldrig om, men han tyckte bra om pastorn, och synodens arbete låg honom varmt om hjärtat. Blott en gång kom jag att vidröra hans ensamma lif.

"Ni borde ha gift er, Olle", sade jag en dag, då vi sutto och språkade.

"Icke alla kunna älska mer än en", blef det lugna svaret. En hastig blick på en på väggen hängande fotografi af en dalkulla blef mig förklaring nog. Kortet var gammalt, urblekt och nött, men än skönjdes bildsköna drag af en Mora-kulla.

Han vände sig om och tog med handen öfver ögat, och då jag sedan betraktade honom, märkte jag, att rörelsen varit honom för stark.

Så var det då en kvinnas skull, att han af ett otillfredsställdt sinne jagats från sitt fädernesland, att han i adoptivlandet sändts från bygd till bygd, och att han inte ens i Harmon kunde känna sig alldeles tillfredsställd. Ingen kände till dessa hans privata omständigheter; de voro allt för dyrbara att kastas hit och dit för vinden af pratsjuka medmänniskor.

Jag glömmer aldrig de många eftermiddagar, då jag efter skolans slut satt och samtalade med Stor-Olle. Hans var en själ, som hade lidit mycket, och missförståtts af de flesta, och jag vågar visst inte påstå, att jag förstod honom mer än andra.

Då jag lämnade honom för sista gången, gaf han mig $25.

"Det kan vara en liten hjälp i dina studier. Jag har ingen att spara för", sade han och tryckte hjärtligt min hand.

Sedermera hörde jag, att han på senare tiden varit lika generös mot alla studerande, som varit i Harmon.

— — — — — — — — — — — — —

I går fick jag bref, att Stor-Olle var död, och att han på sjuksängen förlikat sig med Janne, blifvit återintagen i församlingen och var nöjd att lämna en värld, som i många fall syntes honom så kall. Han testamenterade hela sin lilla förmögenhet till synodens inrättningar.

Hvile han i frid!

VÅRBÄCKEN.

Af *K. F. Dahlgren.*

Hoppsan, nu så är jag fri!
Lyckligt slapp jag ur min boja;
vintern i sin trånga koja,
sad', jag skulle hemma bli.
Nej san! sad' jag.
Därpå en dag
utur hans glugg
smög jag i mjugg,
klättra' så fermt utför fjällisens vägg;
stundom jag höll mig i klippornas skägg.

Tänk, hvad världen dock är skön!
Ser man på! Där ned i dalen
blomstra redan pil'n och alen,
hela nejden står helt grön.
Hoppsan, se så!
Hej, låt det gå
utför hvar brant!
Det gick galant!
Här uppå gröngräset, munter och rapp,
vill jag med vindarna springa i kapp.

Sjön han är en dummer gös,
jämt han går i bo och kurrar,
fräser stundom upp och murrar.
Prosit, oh, jag tror jag nös!
Jag åter, jag
kan med behag
dansa i ring,
hoppa ikring,
uppför och utför båd backar och berg,
därför jag har en så lefvande färg.

MITT BARN.

För Ungdomsvännen af *Nanny Z.*

Slumra ljuft, mitt barn, du lilla,
fri från världens sorg och villa,
skyddad utaf änglar små.
Dröm om barnets glada lekar,
medan du kan få.

Slumra ljuft, i hemmets armar
där, om allt omkring dig larmar,
kan du hvila tryggt. —
Dröm, och dröm om glada lekar,
medan du kan få.

Tids nog komma dagar, tunga,
mulna, öfver hjärtat unga, —
pressa tår ur sorgset öga.
Därför, — dröm om glada lekar,
medan du kan få.

EN RESA GENOM SVERIGE.

För Ungdomsvännen af *K. G.*

Forts. fr. n:r 2.

Sedan våra "fortkomstledamöter" efter några timmars hvila i ett af det vidtberyktade hotellets komfortabla gästrum blifvit behörigen stärkta och humöret stigit åtskilliga grader, tack vare de lukulliska anrättningar, af hvilka man här för en jämförelsevis ringa penning sättes i tillfälle att njuta, känna vi oss lifvade för nya ströftåg och bege oss ut till det nära staden belägna fängelset eller "slottet", som det kallas. När man hör ordet "slott" nämnas, tänker man sig väl närmast en praktfull byggnad med ljust och gladt utseende, i hvarje fall något estetiskt. Har främlingen väntat sig något dylikt af Malmö slott, blir han emellertid högeligen besviken redan vid första anblicken. Omgifna af illaluktande, vassfyllda kanaler höja sig de väldiga byggnadsmassorna. Fönstren utgöras af små trånga gluggar, försedda med tumstjockt gallerverk, och här och där framskjuta några grofva, otympliga kanoner. Det hela ser så dystert och tröstlöst ut och utgör en skarp kontrast mot den midt emot på andra sidan kanalen befintliga Kungsparken, en af Sveriges mest storartade trädgårdsanläggningar, Malmö-bornas tillflyktsort under de heta vår- och sommardagarna.

MALMÖ SLOTT.

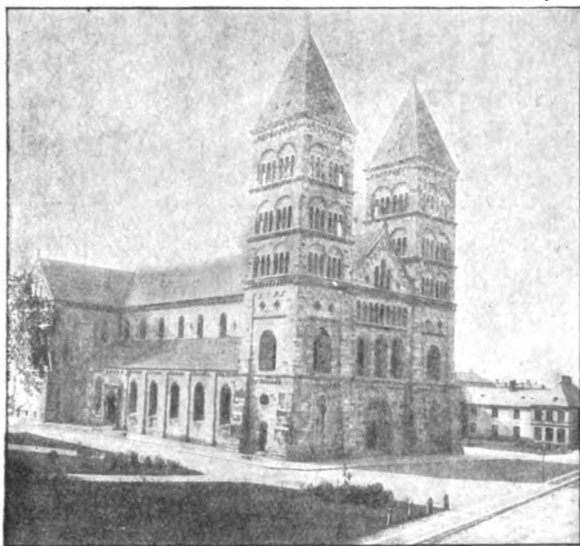
Slottets inre är i full harmoni med det yttre. Här inne ligga hundratal olyckliga i bojor, suckande öfver sina brott; slottet användes nämligen nu till förvaringsrum för fångar. Hur mången uslings lif har icke ändats här! Hvilka kval och slitningar skulle icke dessa murar kunna förtälja, om de kunde tala! Men de tiga; och väl är det! Bland andra ryktbara fångar, som slottet hyst, är äfven grefve Bothwell, Maria Stuarts tredje man. Han hölls här på drottning Elisabeths begäran i fängsligt förvar sedan år 1568. Hans hemska saga slutades ock här. Misstänkt för att ha mördat Marias förre gemål Darnley, blef han nödsakad att rymma från sitt fädernesland. Sedan han först inspärrat sig på slottet Dunbar, begaf han sig såsom en landsflykting till de Orkadiska öarna, och efter underbara äfventyr och irrfärder kom han slutligen till Danmark, där han tillfångatogs och insattes på Malmö slott. I en liten hvälfd kammare, som förut bebotts af riksrådet Ejler Hardenberg, tillbringade han sedan åtta långa år. Vansinnets natt omslöt slutligen den olycklige vandraren, och i det mest tröstlösa tillstånd fick han ändtligen lägga sin plågade kropp till ro år 1576. Slottet kan emellertid äfven framvisa ljusa minnen på sina häfders brokliga blad. För flera hundra år sedan höllo kronprinsarna af Danmark här sitt glada hof, och kungarna Fredrik II och Christian V hade i slutet af 1500- och början af 1600-talen här sina residens. Numera användes det endast som upplagsplats för ammunition samt såsom korrektionsinrättning och straffängelse.

Vi hafva nu skärskådat ett par af de byggnader, som representera det gamla Malmö. Den stad, som nu uppväxer, bär en helt annan prägel, och man nästan tror sig förflyttad till vårt eget kära Amerika, när man vandrar omkring på de vackra gatorna och boulevarderna och betraktar de praktfulla palatsen, hvilkas fria, sköna arkitektur griper åskådaren med förtjusning.

Vi kunna emellertid ej undgå att uttrycka vår förvåning öfver den ögonskenliga bristen på "drug-stores", brandstationer och "lunchrooms", med hvilka gatorna i de amerikanska städerna äro så välförsedda. Nej, i hela Malmö t. ex., en stad på 75,000 invånare, finnas ej mera än fyra apotek och ej mer än en brandstation. "Drugstores" i den mening vi fatta ordet i Amerika, känner svensken icke till. Vill han ha frimärken, går han till postkontoret, cigarrer till tobakshandeln, "ice-cream" till restaurationen, och endast vid behof af medicin vänder han sig till apoteket. Undantag från sistnämnda regel utgöra dock de gladare elementen i skolorna, hvilka då och då nattetid, sedan apoteken stängts, ringa på nattklockan, väcka upp väkten och göra förfrågan, huruvida den eller den varan finnes till salu; sedan de erhållit ett jakande svar af den ur sin sköna slummer väckta provisorn, lyfta de artigt på mössan, och med ett "Tack för upplysningen" eller dylikt aflägsna de sig utan vidare, förtjusta öfver sitt spratt.

Kommer man en kväll till något af torgen, får man ibland se gamla gubbar sittande på tältstolar, ifrigt sysselsatta med att röra omkring något i en kittel, af en vanlig vattenspanns storlek, hvilken är placerad på en koleld eller på ett fotogénkök. Dessa gubbar äro de s. k. "knackwurstgubbarna". Några "lunchvagnar" kan man ej anträffa. "Knackwurst"-kokeriet är en mycket skral födkrok, och den osmakliga anrättningen serveras i en bit karduspapper med en träpinne för det billiga priset af två öre pr portion. Skolpojkar och "tidningsnissar" äro de hufvudsakliga kunderna.

Naturligtvis skulle man kunna skrifva en hel afhandling om folklif och seder inom- och utom-hus, men jag är rädd, den skulle blifva ganska "torr". Vi ha nu dröjt tillräckligt länge i Malmö för att få en liten föreställning om denna stad, och med läsarens tillåtelse fortsätta vi färden till "Absaloms stad, det konservativa Lund", såsom en af våra skalder benämnde den gamla universitetsstaden.

LUNDS DOMKYRKA.

III.

"Daa Christus lod sig föde,
Stod Lund og Skanör i gröde."

Så lyder den danska rimkrönikan med afseende på Lunds ålder. Vare med detta påståendes sanningsenlighet huru som helst, säkert är emellertid, att Lund fanns till långt innan kristendomens införande i Sverige. Det är antik mark, vi trampa på, och t. o. m. atmosfären förefaller oss antik, så snart vi befinna oss inom murarna af denna tusenåriga stad. Hvilka strider ha ej utkämpats här! Hvilken storhet ligger icke här krossad, hvilka dåd ligga icke här begrafna! Här hördes en gång de vilda vikingarnas stridsskrän, när de under Egil Skallagrimssons befäl kommo från Island för att plundra och bränna; här utkämpades biskoparnas bittra fejder, här var platsen för mord, hat, hämnd och försåt; här svängde fanatismen sitt järnhårda gissel, här fläktade eldens röda hane gång på gång med vida vingar; här reste en gång tjugutre tempel sina spiror mot himlen, och luften fylldes med sång och mässors ljud från sju kloster. Men dessa tider ha flytt. Lund i våra dagar står som en ruin af hvad det varit. Än står väl dômen, den snart tusenåriga dômen, som ett monument öfver en fallen storhet, och med den är förknippad största delen af stadens saga. Lunds domkyrka kunde sysselsätta vårt intresse ganska lång tid, ty den innesluter en värld af romantiska skildringar, i sina arkiv och en här af ruiner inom sina murar. Den säges hafva blifvit grundlagd 1012 under danske koungen Sven Tveskäggs regering. Den är invändigt 72 fot hög, 272 fot lång och 122 fot bred samt uteslutande byggd af sandsten, hämtad från Vetseröd, en by, belägen tjugufyra engelska mil från staden. Hvalfvet har 21 bågar, som hvila på 18 pelare i två rader. Öfver de höga fönsterna löper en öppen pelargång i ren rundbågestil, och ofvanför dessa antyder enligt sägnen en krans af spetsiga takkupor Kristi törnekrona. Kyrkan har två torn, 142 fot höga. Dessa voro fordom försedda med spiror, men sedan de upprepade gånger blifvit afskjutna och nedbrända, ha de ersatts med nuvarande öfverbyggnader.

Det är ej utan en känsla af djup vördnad, man träder in genom den sirade portalen till Lunds domkyrka. Genast vid inträdet öfverraskas man vid åsynen af två konstverk, predikstolen och altaret. Predikstolen består af svart kalksten och svart marmor. Rundt omkring densamma synas på fina alabasterskifvor bibliska framställningar, och under hvar och en sådan förekommer namnet på en dansk adelsman samt årtalet 1592. Högaltaret föreskrifver sig från 1398 och är af huggen sandsten med icke mindre än 42 helgonbilder; detta altare användes dock icke nu.

Den mest intressanta delen af Lunds domkyrka är emellertid källarevåningen, den s. k. kryptan. Hvad är kryptan? Ungefär detsamma som katakomber i forna dagar. Vi veta, att de kristna under förföljernas tid brukade taga sin tillflykt till katakomberna. Kryptan eller kraftkyrkan har ock användts för dylika ändamål, men äfven af prästerna för att gömma reliker, begrafva helgon samt äfven till begrafningsplats för ärkebiskopar, mäktiga prelater o. s. v. Med denna kraftkyrka är den lilla nätta sägnen om Lunds domkyrkas uppkomst närmast förknippad. På en af dess pelare ser man, djupt inhuggen i stenen, bilden af en man i kroppsstorlek, och på en annan pelare bilden af en kvinna med ett barn på ryggen. Dessa två föreställa enligt sägnen jätten Finn och hans hustru, hvilka omfatta pelarna för att kullstörta kyrkan. Jag vill citera legenden: "Jätten Finn hade ingått den öfverenskommelsen med S:t Laurentius, att han skulle bygga kyrkan mot det villkor, att ifall S:t Laurentius, då arbetet var fullgjordt, icke hade utletat jättens namn, skulle denne gifva honom sol och måne eller ock sina båda ögon. Tiden för kyrkans fullbordande nalkades med stora steg, och ännu sväfvade Laurentius i samma okunnighet samt hade ej hittat på någon utväg, huru han skulle hjälpa sig ur detta bryderi. Men förtröstan till Guds godhet öfvergaf honom dock icke. Förstämd hade han en afton begifvit sig utom staden och kastat sig ned under ett träd i skogen för att ostörd få öfverlämna sig åt sina tankar. Då hör han plötsligt ett barn ej långt ifrån gråta och skrika samt en röst, som ganska tydligt sade: 'Stilla, sonen min, snart kommer Finn, fadern din, och skall då gifva dig sol och måne eller också biskop Laurentii ögon att leka med.' Med andaktsfull suck till höjden begaf sig den sistnämnde på återvägen, och då jätten Finn, sedan verket lyckligt var utfördt, fordrade sin betalning, och nu af den fromme biskopen hörde sitt namn, försökte han och hans hustru att till hämnd kullstörta byggnaden, men fåfängt." "Andemeningen häraf är lätt funnen", säger en legend-tolkare. "Finn är hedendomens, S:t Laurentius kristendomens representant. Hedningarna bekvämade sig, förmodligen för penningar, att biträda t. o. m. vid själfva kyrkobyggnaderna, mot förbehåll förstås att fritt få utöfva sin gamla religion, som bestod i naturdyrkan. Emellertid hittade kristendomen på ordet till gåtan, huru förmedelst fridens ord, försonlighetens lära, hedendomen skulle besegras, och nu uppbjöd den råa naturkraften allt för att fördärfva denna lära, men förgäfves. Fåfängt använde de mäktigaste af hedningarna all sin kraft mot kristendomens grundpelare för att nedbryta den, intet kunde mer hämma dess framsteg, den måste segra."

Lunds domkyrka äger från den gamla katolska tiden kvar en ansenlig mängd reliker, som förvaras i dyrbara skrin och kärl. Af dessa reliker är jungfru Marias lintyg den märkvärdigaste; dessutom finnas bitar af Kristi kors, smulor af Kristi vagga och törnekrona, delar af jungfru Marias säng, S:t Laurentii refben o. s. v.

Och så begifva vi oss till universitetet. Vår bild talar för sig själf. Det är en vacker byggnad. Hufvudingången prydes af ett synnerligen vackert arbete, föreställande Medicina, Theologia, Philosophia och Justitia. Huru många tusen kunskapstörstande ha icke strömmat in genom denna portal, och hur många ha ej från dessa lärdomssalar spridts åt alla håll för att fylla de mest olika platser i lifvet. Ung-

dom och lif, glädje och hopp finnas ock i denna gamla stad: det får man erfara, blott man kastar en blick öfver den vackra Lundagård. Kom dit en vårdag, helst den första maj, på hvilken dag man kan få bevittna en syn, som ej snart skall förgätas. På den dagen uppvaktas rektor Magnificus af studentkåren. Det är storartadt att se den långa processionen, hvars alla deltagare bära den hvita studentmössan, under "flygande fanor och klingande spel", eller rättare sång, draga upp mot universitetsbyggnaden för att hylla sin rektor. Denne möter studentkårens ordförande på trappan, besvarar hans tal, studentsångerna skalla än en gång, skarorna draga sig sedan tysta åt sidan, lämnande en bred väg för den hurtiga ungdomsskaran, som sedermera uppstämmer den ena vårsången efter den andra under Lundagårdens lummiga kronor. Den första maj i Lund är ett minne för lifvet.

Staden äger flera andra märkliga byggnader, bl. a. biskopshuset och akademihusen. Allhelgona-kyrkan uppbyggdes för en del år sedan och utgör ett vackert prof på byggnadskonst. Ännu en tredje kyrka äger Lund, nämligen S:t Peders-kyrkan, hvilken förut tillhört ett kloster med samma namn.

LUNDS UNIVERSITET.

IV.

Omgifven af en gördel täcka trädgårdar och parker å ena sidan och det vackra Öresund å den andra, finna vi "Sundets pärla", den lilla sjöstaden Helsingborg, 36 engelska mil norr om Malmö. Helsingborg eller Halsingeburg, såsom staden fordom kallades, är en urgammal plats. Den förmodas vara grundlagd redan 918 af konung Frode. Troligtvis har staden förr i tiden varit belägen på en höjd omkring Helsingborgs slott, af hvilket nu blott tornet "Kärnan" återstår. Helsingborgs slott var en gång ett starkt fäste. Mer än en konung har sökt skydd inom dess fasta murar, mer än ett blad i Sveriges och Danmarks historia har härifrån sitt ursprung. Här ha blodströmmar flutit, heta tårar runnit, här ha fester firats, om hvilka ryktet gått ut öfver hela Norden.

En gång långt, långt hän i tiden höll Erik Emun här sina gästabud; då fylldes de gyllene remmarna med ädelt vin, då trampade mjuka sidenskor på Orientens dråpligaste väfnader, då glimmade guldet på de dukade borden, som dignade af de läckraste och dyrbaraste rätter. Men så kom Erik Plogpenning. Uppror och fejder började, anfall gjordes mot slottet, och det glada sorlet därinne utbyttes mot stridsrop och vapenbrak. Åter kommo gladare tider. År 1296 firade Erik Menved här sin förmälning med prinsessan Ingeborg, en dotter till svenske kungen Magnus Ladulås; och femton år därefter afslöts i Helsingborgs slott en fred mellan konung Erik och hans svågrar Birger, Erik och Waldemar. Sedan har slottet undergått skiftande öden, till dess det slutligen blef lågornas rof. "Kärnan", det starkaste tornet i det gamla slottet, står dock ännu kvar på kullen som en slocknad Farus.

Midt emot Helsingborg ligger på den danska sidan af Sundet den lilla staden Helsingör. Med en god kikare kan man en klar dag tydligt urskilja personerna på den motsatta stranden. Det är ett sällspordt nöje att tillbringa en eftermiddag i någon af Helsingborgs parker, från hvilken man har öfverblick öfver Sundet. Harje skepp, som af en eller annan anledning gör resan till Ryssland, Polen eller Tyskland eller något af af östersjö-landen, måste passera här förbi, och man kan då lätt tänka sig, hvilken fängslande och omväxlande tafla, som skall erbjuda sig. Nära staden äro två hälsobrunnar belägna, Hälsan och Ramlösa. Om sommaren äro dessa kurorter talrikt besökta af så väl svenskar som utlänningar.

Vid Helsingborg har den sista stora striden på svensk mark utkämpats. Det var "Bocken och hans getapojkar", som där sammandrabbade med danskarna år 1710 och vunno en härlig seger, hvilken vår hädangångne skald Carl Gustaf Snoilsky låter kuriren rapportera med orden:

"Den siste februari vi med den högstes makt
vid Helsingborg i drabbning vår ovän nederlagt.
Vi ha troféer, fångar, i flera tusental,
som närmare här skrifver vår tappre general."

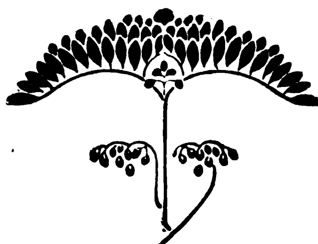
Forts.

AFTONSTÄMNING.

Af Otto Lundell.

Dagens drottning sjunker sakta
ned mot horisontens rand;
synes efter hvila trakta —
sätter molnen än i brand;
dem en afskedskyss hon ger —
sjunker sedan sakta ner.

Stolt sin bana så hon slutar;
stolt liksom hon började den.
På sin värme hon ej prutar,
ljus och fägring sprider än;
när hon sjunker, vänlig, huld —
färgar molnen med sitt guld.

Än i natten ljus hon skänker,
fast vi henne mer ej se.
Mildt och vänligt månen blänker,
strålar af förnöjelse;
ljus från solen har hon fått —
därför småler hon så godt.

Kan lik solen du ej skrida
mäktig framåt i din gång —
sök med tusen stjärnor sprida
ljus i natten, mörk och lång.
Gif ett vänligt återsken,
utaf solen, mild och ren.

STYMPAD MUSIK.

För Ungdomsvännen af *F. J. Johnson.*

"De drag, hvilka skilja Rafael ifrån de öfriga målarna, äro i många fall knappast märkbara. Lätta afvikelser i konturerna förstöra icke ett karikatyr-hufvud, men väl vanställa de en *skön* gestalts anlete fullkomligt. Likaså i musiken." GLUCK.

Hvad skulle du, min käre läsare, tänka om en person, som toge sig för att ändra t. ex. en af Rubens eller Munckacsys taflor? Hvad skulle du göra, om han komme med palett och pensel för att stryka öfver något som icke behagade honom, göra en skugga mörkare eller en sky ljusare? Skulle du icke rycka penseln ur hans hand, ställa dig beskyddande framför konstverket och utropa: "Nej, var så god och håll er härifrån!" eller något liknande? "Ja visst", säger du, "icke skulle jag stå med armarna i kors, ifall något sådant hände. Men hvarför framkasta den frågan? Det är väl ingen, som skulle få det infallet att kladda på någon af de stora konstnärernas taflor?" Nej, det tror icke jag heller, men vänta litet. Antag nu, att samme person komme fram med Händels Haleluja-kör i den ena handen och en blyertspenna i den andra och började korsa öfver vissa delar af kompositionen för att sedan sätta dit andra noter och ackorder. Hvad skulle du *då* säga? Skulle du lika ifrigt försvara Händels jubelkör som Rubens tafla, eller skulle du låta honom fortsätta med sitt förstörelseverk? "Ja", säger du, "det skulle väl ej skada så mycket, om han fördärfvade eller omskrefve ett exemplar af Halleluja-kören. Det är skillnad med en tafla, af hvilken blott ett enda exemplar finnes." Mycket sant. Men antag nu, att personen i fråga läte trycka Händels kör med de ändringar, han gjort, så att den blefve spridd öfver snart sagdt hela världen. Inom några årtionden skulle den omskrifna Halleluja-kören kanske vara mera känd än den äkta, och många skulle ej veta, hvilken af de två vore den riktiga.

Nåväl, är icke ett skönt musikstycke, — det må nu vara en af Bachs jättekörer eller en af Lindblads täcka idyller, — ett mästerverk lika väl som en vacker tafla? Är det ett helgerån att kladda på en konstnärs tafla, så är det minst sagdt oförskämdt att förgripa sig på en tonkonstnärs verk. Har du någonsin tänkt på detta? Finnes det ingen, som skulle få för sig att göra några små(?) ändringar på t. ex. "Kristus inför Pilatus", så äro de legio, som finna sin lust uti att stympa det ena tonstycket efter det andra med samma lugn som en skräddare vänder en gammal rock. Dessa människor kunna, utan att deras samvete anklagar dem, omändra de allra skönaste harmonigångar och omskrifva satser, som kompositören känt varit verklig inspiration, satser som höjt månget längtande människohjärta högt öfver gruset, upp mot den värld, dit inga missljud nå. Jag vill anföra ett exempel: Hvad skulle Wetterling säga, om han finge höra (ja, han kanske hört den, hvem vet?) sin "Klara stjärna", nu sedan den undergått en sådan där "omskrifningsprocess"? Och likväl sprides denna "omarbetning" vida omkring med Wetterlings namn öfver. Går icke det bra långt? Jo, alltför långt.

* * *

Det är skymning. I ett litet, tarfligt möbleradt rum står en ung man med hufvudet hvilande emot fönsterkarmen. Han blickar vemodsfullt på den nedgående solen, sammanknäpper sina händer och suckar: "Herre, gif mig dock en liten gnista af inspiration!"

Hvarför suckar han så? Jo, där uppå det lilla bordet ligger ibland andra papper en ofullbordad sång. Orden äro så oändligt sköna, och musiken är färdig, utom den sista delen, men den vill ej tillflyta. — —

Solen har för länge sedan gömt sig bakom kullarna i väster, och "Näcken spelar på bölja blå", men mannen står kvar vid fönstret och väntar på inspiration. Då far en vindfläkt fram öfver nejden. Den rör vid trädens kronor, så att de börja hviska till hvarandra. Denna hviskning, ehuru svag, förnimmes dock af drömmaren. Han spritter till, vänder sig hastigt om, tänder lampan, sätter sig vid bordet och börjar skrifva noter. Hans ansikte är liksom förklaradt, ty han har fått inspiration. Hvarifrån kom den?

Medan han skrifver, öppnas dörren sakta, och en ung kvinna, hans maka, stiger ljudlöst in. Då lämnar han bordet, omfamnar henne och utropar hänförd: "Ack, min älskade! Jag har fått en dyrbar gåfva i kväll. Lyssna!" Så går han bort till pianot. Det ena djupa ackordet aflöser det andra. Den unga kvinnan lyssnar med hänförelse, och då kompositören anslår de sista sköna tongångarna, fyllas hennes ögon af tårar.

"Långsamt stiga ner de klara toner,
bära budskap ifrån bättre zoner,
där en Gud dem närt.
Hvarför mäktar jag ej tåren hämma?
Himlabarn, hvem gaf er smärtans stämma
och er sörja lärt?" — — —

Därute hviska träden ännu, och med deras stilla sus blanda sig de sista bortdöende tonerna af den sköna sången. De sväfva uppåt, ty de råka sitt ursprung, "källan, den evigt klara."

* * *

Man håller på att utarbeta musik till en ny sångbok. Just nu hafva kommittéens medlemmar fått fatt i ett poem, som det synes vara svårt att få någon musik till. De börja att söka efter en passande melodi i de böcker, som stå dem till buds. Plötsligt utropar en: "Här är en vacker melodi som kunde användas, om slutet vore litet annorlunda." "Det skola vi nog fixa", säger en annan, "vi kunna ju ändra melodien litet samt taga bort solot och sätta dit vanliga harmonier i stället." "Ypperligt!" utropa "stympningskommittéens" samtlige medlemmar i kör, och så är den saken afgjord.

* * *

"Du tonsättare, som stod vid fönstret den där aftonstunden och väntade på inspiration! Det är den dyrbara gåfva du då fick, som blifvit fördärfvad af tanklösa människor, af människor utan — hjärta." — — — — — — —

Och likväl kanske vi, som äro präster i "Apollos tempel", stå med armarna i kors och se på, huru man stympar det ena konstverket efter det andra, ja, kanske hjälpa till litet smått. Under vår sträfvan efter att förvåna världen glömma vi vår plikt emot *konsten*, emot *Gud*... ....

DAVID OCH JONATAN.

För Ungdomsvännen af *Teofilus*.

II.

STRIDEN VID MIKMAS.

Hvar är ditt välde, Juda kung,
din tron, du Herrens Smorde?
Se dig omkring! På hjässan tung
din krona varda torde.
Tvangs Amorit om fred att be,
din öfverman är filisté.

Hvar är ditt folk, du hoppats på?
I fiendernas leder.
Var jublet värdt ej mer än så,
och Judas dryga eder?
Den handfull kämpar, du har kvar,
en dödlig bäfvan gripit har.

I Sauls tältdörr tankfull står
ung Jonatan, den hjälte,
med kopparhjälm på nattsvart hår
och svärd i läderbälte.
Man sett i Juda ingen än,
som sig i skönhet mätt med den.

Han stod, som smidig ungek står
på rot vid full midsommar;
som dalen i en yppig vår,
när lifvets mångfald blommar.
Och den, som honom en gång såg,
vid minnet än blir varm i håg.

Tag af upphöjdhet, hvad du vill,
och sanning, viljan värdig,
och lägg ett mänskligt lif därtill,
och du har bilden färdig.
Så, hälften yngling, hälften man,
stod Sauls ättling, Jonatan.

Han blickade åt dalen fram
emot de nära bergen;
ju längre bort, mer allvarsam,
och kinden miste färgen.
Inunder pannan åskan gick,
och blixtar sköto ur hans blick.

Han såg det land, hans faders var,
af härar öfversvämmadt.
Här måste hjälpen blifva snar,
och segrarns anlopp hämmadt.
Ett ögonblick ännu, och all
var Sauls tron, beredd för fall.

På bergen lägrad öfverallt
låg öfverlägsenheten.
Men Sauls flock alltmer försmalt,
ett rof för dådlösheten.
Mot denna vilda gräshoppssvärm
hvar är, o Juda, ditt beskärm?

Har Jakobs Gud i vrede vändt
det forna välbehaget?
Vid Gud, hans namn skall blifva kändt,
och väldet återtaget!
När var väl än hans arm för kort?
Skall den ej räcka fram dit bort?

Så sant han tärs af vredesglöd
mot alla falska gudar,
skall han ur filistéers nöd
förlossa alla judar.
Förskräckas de, förskräcks ej han,
och då förskräcks ej Jonatan.

På solbrynt kind rann upp en ros,
af hjärtats safter färgad.
Och pannan tydde, att därhos
var väldig tanke bärgad.
Den hade mognat till beslut,
som lugn han gick att föra ut.

Till vapendragar'n talte han:
"Kom, följ mig ditutöfver!
Hvem vet, hvad Herren göra kan,
han ingens hjälp behöfver.
Igenom många, genom få
där ligger föga makt uppå."

Hvad vilja väl de unga män
i öppna lejongapen?
Ha de ej nog af faran än,
ha de ej nog af vapen?
I dag visst ädelt byte vinns
af filistén i Juda prins.

Men nej, det var ej så han kom:
det var att pröfva svärden;
det var att vända tiden om,
det var att trotsa världen;
det var att visa, hvad förmår
den, i Jehovahs rustning går."

Och aldrig hördes sådan lek
förut och sen ej heller,
att uti dödlig bardalek
sig en mot tusen ställer.
Hvem nämner mig så djärf en man,
en enda til!, som Jonatan?

Ej anar oråd filisté,
som vakt i passet håller.
De unga männens ärende
visst ingen fruktan våller.
Hans falska ögon le så godt,
han vinkar dem allt närmre blott.

Och Jonatan i samma stund
stod nära nog kanhända,
ty, innan nästa gjort sin rund,
låg ovän öfverända.
Och turen kom till nästa man,
som samma lott och öde fann.

Lugn går han mejande förut,
som lien gräset fäller.
Det fallna söfs af svennens spjut,
det vaknar icke heller.
Dock, slikt var mer än af barbar
förutan bäfvan skådadt var.

Var ändå det ej Herrens arm,
israelitergudens?
Och se, där växte upp ett larm,
mest snarlikt vapenljudens,
när midt i trygg och säker frid
det ges alarm till mangrann strid.

Vilddjuret ryter, bryter vildt
med skrämsel in i hjorden.
Dock är väl fårens tummel mildt
mot det i hednahorden.
Till slut finns knappt en enda kvar,
som ens en half besinning har.

Ty bäfvan sveper hednahär,
som stormen sveper skogen,
som elden bördigt fält förtär,
när säden böljar mogen.
Dödsfruktan sliter skidan tom,
beseglar blott den närmstes dom.

Vill någon akta lem och lif,
han fånge vindens vingar!!
Här varder ångsten tidsfördrif,
och döden lisa bringar.
Ty den okände Juda Gud
har visat sig i krigarskrud.

Kung Sauls kämpar märka grant
i görning stadda striden
och storma an mot bergets brant
med hjälp i rätta tiden.
När kvällen kom med ro och rast,
stod Saulstronen åter fast.

Men aldrig hördes sådan lek
förut, och sen ej heller,
att *en* i dödlig bardalek
emot en *värld* sig ställer.
Hvem nämner mig så käck en man,
en enda blott, som Jonatan?

Den unge hjälten ej likvisst
sin egen kraft berömmer:
För Israel så först som sist
sig själf han gärna glömmer.
Han segerns ära ej begär,
han vet ej om hur stor han är.

SVENSK-AMERIKANSKA KONSTNÄRER.

Biografiska teckningar för Ungdomsvännen af A. Schön.

INLEDNING.

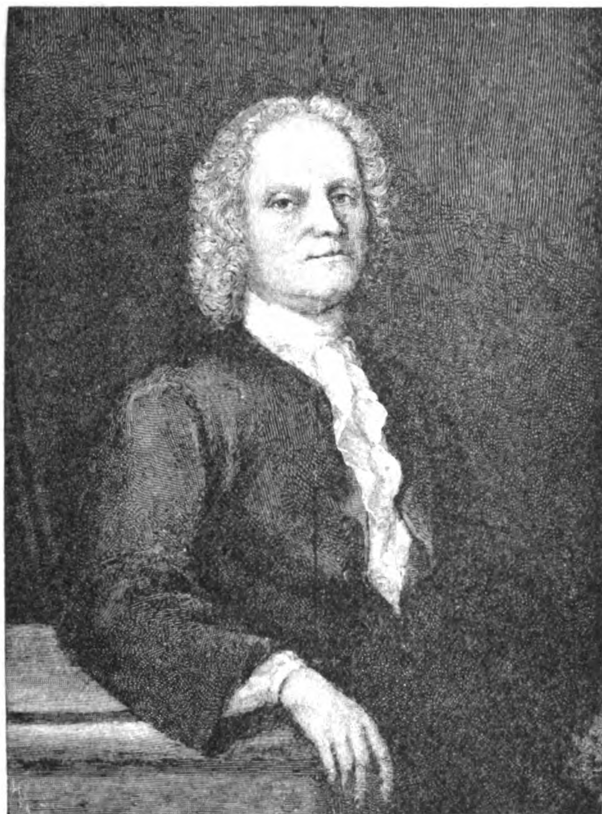

Då vi nu gå att för Ungdomsvännens läsare teckna en serie biografier öfver nutida svensk-amerikanska konstnärer, anse vi oss böra inleda serien med några uppgifter om tidigare svenska konstnärer i Amerika samt med några ord om svensk konst i allmänhet här i landet. Det är emellertid ej vår mening att här söka skrifva den svenska konstens i Amerika historia. Härtill sakna vi f. n. både tid och material. Fördenskull får det stanna vid de antydda biografierna.

Den svenska konsten i Amerika har rätt gamla anor. Enligt hvad konsthistoriska forskare tillfullo ådagalagt, fanns nämligen redan i början af 1700-talet här i landet en svensk konstnär, hvilken utöfvade en ganska vidsträckt verksamhet. Men ej nog härmed; denne konstnär åtnjuter tillika äran af att hafva varit den förste verklige konstnär i hela Nordamerika, och hans taflor voro de första egentliga konstverk, som sågo dagen i det unga landet på denna sidan Atlanten. Från hans tid räknar sålunda målarkonsten här i landet sin tillvaro. De af våra landsmän, som tänka ringa om när nationalitet och dess insats i den amerikanska kulturen, kunna ju för ro skull lägga på minnet, att *Amerikas förste verklige konstnär var svensk.*

Hans namn var Gustaf Hesselius, och han var dalkarl till börden. Född år 1682 — fadern var präst, först i Folkärna och sedan i Stora Skedvi — åtnjöt han i likhet med sina fyra bröder, som alla blefvo präster, en vårdad uppfostran, studerade målarkonsten för inhemska och utländska mästare och kom den 1 maj 1711 till nuvarande Wilmington, Del., i sällskap med sin äldste broder, Andreas Hesselius, hvilken af konung Karl XII blifvit utnämnd till kyrkoherde i Helga Trefaldighets församling därstädes. Kort efter sin ankomst till Amerika flyttade Gustaf Hesselius till Philadelphia, där han etablerade sig som artist, och där han efter några år ingick äktenskap.

En annan broder, Samuel Hesselius, anlände till Amerika 1719 och blef 1723 sin broder Andreas' efterträdare som kyrkoherde vid Helga Trefaldighets församling. Ungefär samtidigt flyttade Gustaf Hesselius till Maryland. Här hade år 1705 grundats "drottning Annas församling" (episkopal), hvilken ungefär tre år senare byggde en tegelkyrka. Under kyrkoherden Jacob Hendersons ordförandeskap fattade kyrkorådet därstädes beslut att af Gustaf Hesselius

GUSTAF HESSELIUS.
Självporträtt.

beställa en altartafla för kyrkan. Detta är, så vidt man vet, den första beställning i sitt slag i Amerika. Hesselius skulle äfven försköna andra delar af kyrkan, såsom man kan se af kyrkorådets ännu i behåll varande protokoll. Altartaflan i fråga föreställde "Den heliga nattvarden" och betalades af kyrkorådet med 17 pund sterling. Den gamla kyrkan, i hvilken altartaflan målades, nedrefs år 1773, då den nuvarande kyrkan uppfördes. Sorgligt nog synes altartaflan hafva försvunnit med den gamla kyrkan.

År 1735 finna vi Hesselius åter i Philadelphia, där han köpt sig ett hus vid norra sidan af High street. Här verkade han nu i 20'års tid både som yrkesmålare och konstnär. Då han nämligen fann, att amerikanernas konstsinne ej var så högt utveckladt, att han kunde uppehålla sig ensamt som porträtt- och tafvelmålare, slog han sig på allehanda till måleriyrket hörande arbeten, såsom utförande af alla slags vapensköldar på finare åkdon, alla slags ornament, landskapsmålningar, skyltar, annonstaflor, skepps- och husmålning, förgyllning, guld- och färgskrift, renovering och lagning af gamla taflor o. s. v. Han var härunder i bolag med en engelsman, John Minter från London, och för att öka sin kundkrets begagnade sig firman af samma utväg som vår tids yrkesmän: den annonserade i tidningarna.

Gustaf Hesselius var en mångsidig man. Utom på målarkonsten förstod han sig ock på orgelbyggeri och lär hafva varit *koloniernas allra förste orgelbyggare.* Man vet, att herrnhutarförsamlingen i Bethlehem, Pa., beställde af honom en orgel, för hvilken "bröderna" betalte hela 25 pund sterling, en ganska stor summa på den tiden och under deras förhållanden. För egen räkning byggde han en kammarorgel, om hvilken han i sitt testamente förordnade, att den skulle tillfalla sonen John.

Af ännu i behåll varande konstverk af Gustaf Hesselii hand framgår med all önskvärd tydlighet, att han var fullt jämngod med om ej öfverträffade samtida europeiska konstnärer i allmänhet. Bland dessa konstverk märkas tvenne, nu förvarade i Pennsylvania Historiska Sällskaps samlingar i Philadelphia, det ena ett självporträtt, det andra ett porträtt af hans fru, Lydia Hesselius. "De utmärka sig för en ren och klar färg och starka ljuseffekter", skrifver den amerikanske konsthistorikern Charles Henry Hart. Denne konsthistoriker är det, som har äran af att hafva framdragit Gustaf Hesselii namn ur glömskan.

Ett fåtal andra porträtt utförda af Hesselius finnes ännu i behåll.

Hesselius efterlämnade, då han den 25 maj 1755 afled, en ej obetydlig förmögenhet, som delades mellan sonen och trenne döttrar. Han var mot slutet af sitt lif medlem af svenska Gloria Dei-församlingen i Philadelphia och har i dess åldriga kyrka sin sista hvilostad.

De flesta amerikanska konsthistorici hafva naturligtvis ansett sig böra från England söka början till detta lands sköna konst och hafva uppgifvit, att engelsmännen Watson och Smykert voro detta lands första målare och Benjamin West Amerikas förste infödde målare. Hart har dock genom sina forskningar blifvit i tillfälle att vederlägga dessa båda uppgifter. Han har visat, att Hesselius var här redan före Watson, och att Hesselii son, John Hesselius, som också var målare, var *Amerikas förste infödde konstnär.*

Äfven detta förtjänar att af oss svensk-amerikaner ihågkommas.

John Hesselius fick antagligen sin utbildning under faderns ledning och reste först under senare delen af sitt lif till Europa. Flera gånger omnämnes denne amerikafödde svenske konstnär i kolonialtidens historia. Han uppehöll sig som porträtt- och miniatyrmålare i Philadelphia och Annapolis. Några af hans till våra dagar bevarade konstverk äro synnerligen väl utförda porträtt af hans små barn. Om hans familjeförhållanden känner man, att han år 1763 gifte sig med mrs Woodward, en änka, känd för sin älskvärdhet och skönhet, och deras familjelif lär hafva varit det allra lyckligaste.

En annan framstående svensk målare i Amerika under slutet af 1700- och början af 1800-talet var Adolf Ulrik Wertmuller. Han föddes i Stockholm den 18 februari 1751, anlände till Philadelphia i maj 1794 och afled den 5 oktober 1811. Den 8 januari 1801 gifte han sig med Elisa Henderson, hvilkens moder var dotter till Gustaf Hesselius.

De båda Hesselierna, far och son, och Wertmuller äro kolonialtidens och den unga nordamerikanska republikens tre med säkerhet kända svensk-amerikanska konstnärer. Möjligt är, att flera sådana funnits under den tiden, ehuru häfden ej har någonting att om dem förtälja. Under den tid däremot, som förflöt mellan Delaware-svenskarnas fullständiga uppgående i den amerikanska nationen de sista åren af 1700-talet och de första större svenska invandrareskarornas ankomst under midten af 1800-talet söker man förgäfves efter namnet på någon svensk-amerikansk konstnär. Det var först frampå 1860-talet, sedan ett nytt Sverige i Amerika uppstått, ej i östern vid Atlanter-hafvets strand, utan på mellanstaternas prärier, som svenska konstnärer uppträdde och funno bland landsmännen och andra ett fält för sin verksamhet. Men äfven dessa konstnärer voro få och likaså alstren af deras pensel. I torfhyddan och stockhuset, liksom också i de små träkyrkor, de där efterhand uppstodo på prärierna, fanns intet behof af konstverk, ej ens af enklaste slag. Bröd, lekamligt och andligt, först och främst tak öfver hufvudet. Allt annat fick anstå. Det var först under andra perioden af nybyggar-svenskarnas his-

toria — den period, då stockhuset eller torfhyddan ersatts af ett litet hus af bräder och de första ytterst anspråkslösa kyrkorna efterträdts af något större gudshus — som de första tecknen till konstkraf och konstförståelse började visa sig. Man började så smått pryda hemmen med billiga och enkla konstalster, och de förut om kväkaregudstjänstlokaler påminnande nakna, ofta nog rent af fula kyrkorna begynte erhålla en sitt höga ändamål mer motsvarande inredning och utsmyckning. De första altartaflorna och freskomålningarna här i Svensk-Amerika tillkommo, hälsade med tillfredsställelse af de mera bildade, af de ensidigt pietistiska ansedda som onödiga, om ej rent af för det andliga lifvet farliga, och af de okunniga begapade såsom någonting alldeles nytt och obegripligt.

Det är vid denna tid åtminstone två svenska konstnärsnamn i Amerika träda oss till mötes: P. M. Almini och Lars Axel Blombergson. Båda voro dekorationsmålare och särdeles skickliga i sitt yrke, båda bosatta i Illinois, den förre i Chicago, den senare i Moline.

Almini föddes i Linderås socken, Småland, den 21 mars 1825, lärde i Eksjö målareyrket, arbetade en tid i Ryssland och Finland, hvarest han fullkomnade sig i yrket och reste 1852 till Amerika. Här slog han sig ned i Chicago och började där 1853 egen rörelse, samt blef inom kort berömd såsom en af stadens förnämsta freskomålare. Hans egenskap af frimurare gjorde dock, att han ej kom i någon lifligare beröring med det svenska kyrkliga elementet, och inga svensk-amerikanska kyrkor men väl kyrkor tillhörande andra nationaliteter vittna därför om hans skicklighet som dekorations- och altartaflemålare. För dekorering af större möteslokaler, hotell o. s. v. var han mycket anlitad i alla delar af landet. Han afled i början af 1890-talet.

Blombergson var född den 17 augusti 1841 i Söderhamn och lärde yrket hos sin fader; utvandrade 1868 och utförde under de senare åren af sitt lif åtskilliga förträffliga freskomålningar i kyrkor uti Rock Island, Moline, Aledo, Woodhull och Kewanee, Ill., samt möjligen i andra städer inom staten. Han afled i Moline den 18 november 1879.

På 1880- och 1890-talet anlände till Amerika ett stort antal verkligt framstående konstnärer, af hvilka de allra flesta äro bosatta här i landet och hafva genom sin skicklighet vunnit både guld och namn. Därjämte har uppstått ej så få i Amerika infödda svenska konstnärer, de där täfla med de i Sverige födda i skicklighet och anseende. En framstående svensk-amerikansk konstnär och konsthistorisk författare (porf. Birger Sandzén i kalendern "Prärieblomman" för 1904) skrifver härom:

"Att Amerikas svenska artister, i synnerhet på de senare åren, i ej obetydlig mån bidragit till att höja landets sköna konst, torde väl ej kunna förnekas. Om man vill göra sig besvär med att taga kännedom om våra landsmäns bidrag till de årliga utställningarna, så finner man, att de äro både många och värdefulla. I allmänhet kan man också säga, att de ofta utmärkas af de goda egenskaper, som gjort Sveriges moderna konst berömd. Äfven på konstens område tro vi, att svenskarna hafva något att gifva sitt nya hemland."

De svenska konstnärerna i Amerika äro dock i många fall okända för landsmännen så väl här som i Sverige. De flesta hafva som unga lämnat fosterjorden och, sedan de kommit hit, hafva de för det mesta sålt sina alster till amerikaner, emedan landsmännen här i någon större utsträckning ej ännu kunnat eller velat köpa konstsaker, hvilka ju ställa sig afsevärdt dyrare än fabriksmässigt framställda efterbildningar. Men äfven härutinnan har en förändring till det bättre inträdt. Liksom redan under den tidigare medeltiden den katolska kyrkan tog konsten och konstnärerna i sitt hägn och tjänst, så har den svenska kyrkan i Amerika i viss mening tagit några af de svenskamerikanska konstnärerna under sina vingars skugga och beredt åt dem vid ett par af sina läroverk en fristad. Sålunda upprättades redan år 1890 vid Bethany College i Lindsborg, Kans., en konstskola, och exemplet följdes fem år senare af Augustana College i Rock Island, Ill. Vid ett tredje svensk-amerikanskt läroverk, Gustavus Adolphus College i St. Peter, Minn., är en konstafdelning allvarligt påtänkt och torde inom kort blifva en verklighet.

Från föreståndarnas för dessa konstskolor atelier ha under de senare åren utgått ett stort antal artartaflor till svenska lutherska kyrkor i olika delar af landet, och genom dessa taflor har konstintresset bland våra landsmän börjat väckas och verkliga konstalster så småningom begynt finna vägen till de svensk-amerikanska hemmen. De med hvarje år allt talrikare vordna eleverna vid nämnda konstskolor hafva naturligtvis också gjort sitt till att bära konstens glada budskap ut bland allmänheten. Men ännu återstår mycket att göra, innan denna fått sina ögon öppnade för konstens berättigande och nödvändighet.

Målarkonsten har sålunda bland svensk-amerikanerna redan nått en utvecklingsgrad, som man i betraktande af de ogynnsamma förhållanden, under hvilka hon här omplanterats, knappast skulle kunna tro vara möjlig. Visserligen sakna vi svensk-amerikanska målare i detta ords allra strängaste bemärkelse och detta af det enkla skälet, att vi ännu ej äga en svensk-amerikansk målareakademi; men hvem vet, om ej dessa konstskolor i sinom tid komma att gifva upp-

LYDIA HESSELIUS.
Originalporträttet måladt af hennes man.

slag till en svensk-amerikansk målareakademi, med årligen återkommande utställningar och ty åtföljande afsättning af konstverk?

Kunna följande anspråkslösa biografiska teckningar i någon mån bidraga till väckandet af konstintresset i vårt kära Svensk-Amerika, skulle författaren känna sig rikligt belönad för sitt arbete. (Forts.)

DEN GAMLES BERÄTTELSE.

För Ungdomsvännen af Å—r.

En härlig höstdag tog jag tåget från Salt Lake City till Ogden, Utah, för att därifrån med hästskjuts färdas till en mormonby, Huntsville.

Vägen slingrade sig emellan höga berg och en brusande flod forsade ömsom vid den ena sidan, ömsom vid den andra. Under vägen njöt jag i fulla drag af den storslagna, majestätiska naturen, som så mäktigt tilltalade mitt inre om Guds makt och härlighet. Så småningom vidgar sig den trånga canyon, och en liten tarflig by ligger framför mig. Luften här uppe kännes nordisk, men så äro ock de flesta invånarna ifrån de tre nordanlanden.

Men hvad skulle en Augustana-präst här uppe? Jo, min åtrå var att fråga, om här ej fanns något hjärta, som behöfde tröst och ledning ur tröstekällan, Guds ord. Men det kändes underligt att börja göra husbesök i denna mormonby. Mycket af intresse och lärdom kunde skrifvas om besöken i de olika svenska hemmen, men jag vill inskränka mig till att nämna ett besök i en liten stuga. Ägaren och hans hustru arbeta vid den lilla ladugården med slakt. Jag går till dem och presenterar mig själf. Ett uttryck af förvåning lägrar sig öfver den gamles något hårda ansiktsdrag. Han räcker mig sin hand och hälsar mig välkommen. Han lämnar sitt arbete och bjuder mig att stiga in i sin lilla stuga, i det han på samma gång tillsäger sin hustru att följa med och koka pastorn en kopp kaffe. Sedan vi kommit in och satt oss i ro för att samspråka, sade gubben Z.: "Det var riktigt kärt att få se och tatal vid en luthersk präst. Jag har läst eder tidning och tänkt mer än en gång att resa till Salt Lake City för att få tala vid pastorn. Pastorn må tro, att det inte är roligt att bo ibland ett folk med en sådan hönsareligion."

"Hvad menar ni därmed? afbröt jag honom.

"Jo, de lefva här precis som hönsen. En tupp med många hönor är lik en god mormon med många kvinnor, och lifvet i en mormonstuga är likt lifvet i en hönsgård. De kackla, träta och slås."

"Men huru kom ni hit?"

"Ja, det är en lång historia", sade han, "men om pastorn har tålamod, så skall jag berätta den. Jag och min hustru äro komna ifrån Helsingland. Vi lefde där ett lyckligt lif i Herrens fruktan på äkta lutherskt vis. Jag älskade isynnerhet att höra kyrkoherde Walen predika. Jag var hvad man kallar en luthersk läsare. Jag ägde visshet om mitt barnaskap hos Gud och lefde ett uppriktigt lif i förening med min Frälsare. Min hustru var likasinnad, och vi hade det mycket godt.

Men en dag kommo några waldenströmare in i vår by, och jag gick och hörde dem. De predikade väldeligen, och jag föll till. De fostrade hos mig en emot kyrkan fientlig ande. Vi afskiljde oss en liten grupp, för att vi skulle lefva ett renare lif och ej besmitta oss med världen och hennes nattvardsgångar. Mitt förra glädjeämne hade varit, att Herrens nåd i Kristus Jesus är hvarje morgon ny öfver alla dem, som frukta honom, men nu gladde vi oss öfver att vi voro uttagna från världen och den farliga världskyrkan.

Det gick så en tid, tills en baptistpredikant kom till oss. Han predikade mycket varmt och i samma ande som waldenströmarna och var enig med dem om att de troende måste lämna världskyrkan. När han så hade vunnit vårt förtroende, bevisade han en dag för oss, att vi ej voro döpta, ty barnbegjutningen hade ju ingen likhet med dopet. Vi kunde ju ej ens veta, om vi voro döpta som barn. Hans argument syntes oss så förnuftiga, och då han en dag kraftigt uppmanade oss att taga steget riktigt ut och uppfylla all rättfärdighet och låta döpa oss, lydde jag och min hustru samt några andra och läto döpa oss till baptister.

Nu trodde vi oss vara på toppen af fullkomlighetens berg. Vi kände oss så innerligt glada och belåtna öfver det afgörande steg, som vi hade tagit. Vi voro mycket tvärsäkra på vår sak. Hade en ängel ifrån himmelen kommit och sagt oss något, som stred emot vår baptisttro, skulle vi genast ha börjat en häftig disputation med honom om den saken. Vi kände oss med ett ord lyckliga i vår säkerhet om att ha rätt.

En dag, då jag satt på mitt skräddarebord och sydde, kommo tvenne herrar in till mig. De gjorde sig snart förtroliga och voro mycket religiösa. De till och med bådo, att vi tillsammans skulle hafva en stunds bönesamtal med Gud. De sade ej strax hvilket samfund de tillhörde utan att de tillhörde de heliga. Till sist satte den ene sig upp på skräddarebordet och började på ett förtroligt sätt säga: 'Broder Z., har ni gifvit akt uppå, huru söndersplittrad kristenheten är och att alla de olika sekterna strida emot hvarandra? Icke kan detta vara Guds kyrka? Nej, Gud har nu i dessa yttersta dagar uppenbarat för sin profet Josef, att alla äro affallna och vederstyggliga i hans ögon. Herrens ande är viken ifrån dem alla. Som bevis därpå kan broder Z. själf se att profetians och helbrägdagörelsens gåfva är tagen ifrån dem alla. Herren har beslutat att tillintetgöra denna Babels förbistring och har därför i dessa yttersta dagar återupprättat sin kyrka och församling och begåfvat henne med profeter och apostlar, såsom det var på Jesu tid. Nu talar Gud åter till sitt folk genom dessa sina tjänare. Han har ock gifvit dem fullmakt och myndighet att utföra Guds rikes ordinanser. Broder Z. är döpt den sista gången rätt, hvad sättet angår, men den, som döpte dig, hade ingen fullmakt och myndighet ifrån Gud att utföra det, därför har ditt dop intet värde. Om ni vill blifva frälst, måste ni döpas om af en, som har fullmakt därtill. Denna Guds kyrka är nu upprättad bland bergens kamrar i Utahs Sion, dit Herren insamlar sitt folk undan den tillkommande vreden.

Detta och mera i samma stil talade broder M. till mig. Under det han talade, hviskade en röst i mitt inre: 'Det är rätt.' Det är uppenbarelsens ande, tänkte jag. Ett alldeles nytt ljus uppgick i min själ. En hänförelse grep mig såsom aldrig tillförene. Det dröjde ej heller många dagar, förrän jag och min hustru läto döpa oss af denne Herrens

tjänare med makt och myndighet därtill. Då vi uppstego ur mormondopets flod, kände vi oss oändligt sälla öfver att nu slutligen tillhöra Guds utvalda församling. Vår enda åtrå blef nu att i Sion få se och höra dessa Herrens profeter och apostlar och i Herrens tempel blifva begåfvade med en ännu större kunskap och härlighet. Det dröjde därför ej länge förrän vi realiserade vår egendom och reste med missionärerna till Utah, och så kommo vi hit till detta Hönsville.

Här blefvo vi med det allra första bjudna på en bal, ty Sions barn skola gå i dans och vara glada. Vi gingo med. Balen började med att biskopen steg fram och bad Gud välsigna balen. Sedan började både unga och gamla att dansa väldeligen. De från en krog hämtade förfriskningarna verkade så, att snart blef det gräl och balen slutade med slagsmål. Min hustru och jag gingo hem djupt förkrossade, och vi hafva helt förlorat tron både på mormonismen och all religion. På senare tiden har jag mycket läst *Forskaren*, men dess innehåll kan ej tillfredsställa min odödliga själ. Med längtan ser jag tillbaka på de lyckliga dagar och stunder, då jag fick sitta och i fulla drag inhämta de djupa sanningar, som flödade från Herrens tjänare, kyrkoherde Walen, då han i helgedomen utlade de heliga skrifterna. Olycklig var den dagen, då jag började vackla i min religiösa åskådning. Ehuru jag först trodde mig gå uppför, då jag lämnade den lutherska kyrkan, så ser jag nu, att jag stadigt har gått nedför, tills jag sjönk ned i den djupa mormondyn.'

Så slutade den gamle sin berättelse och borttorkade en tår, som fastnat i ögonvrån. Det samtal, som sedan fördes oss emellan, får läsaren själf gissa sig till. Z. har emellertill sålt sin lilla stuga i Hönsville och rest hem till Helsingland, där han åter har tillfälle att höra kyrkoherde Walen predika.

Den gamles berättelse bör mana oss att med tacksamhet bevara den skatt, vi äga i vår evangelisk-lutherska tro och bekännelse.

NÄR MÄSTAREN KOM.

För Ungdomsvännen af *Hilda H.*

"Hör, Mästaren kommer — han kommer i dag!"
Så ljöd det kring gator och gränder.
Men ingen förstod, om det var hans behag
att gästa i slott eller koja.
"O, tänk om han kommer till *mig* — hvem vet",
jag tänkte med klappande hjärta.
och styrde mot hemmet vingade fjät
att ordna för välkomna gästen.

Jag började feja mitt hem, som jag rönt,
att Mästar'n till mig skulle komma.
Och rummen jag prydde med blommor så skönt
att hedra den älskade gästen.
Jag ilade rastlöst från förmak till kök
att hafva allt redo för honom.
"Ty tänk, om han komme just nu i allt stök!"
Den tanken mig ständigt förföljde.

Men just som i arbetet ifrigt jag gick,
på dörren det knackade sakta:
en armodets dotter med bedjande blick
mig bad om förbarmande kärlek.
Sin nöd hon beskref — hur förskjuten hon var,
och huru föraktad i världen; —
hur värnlöst det barn, som i famnen hon bar —
"o, ville jag nu mig förbarma!"

Jag sade: "jag har icke tid, nu, min vän,
att lyssna i dag till er klagan,
men kom, om ni vill, i morgon igen,
och jag skall då råda och hjälpa."
Men sorgsen hon slöt då sitt barn till sitt bröst,
och tårarna föllo så strida.
Hon gick från min dörr utan kärlek och tröst
och jag — skötte arbetet träget.

Ack, snart kom en annan, en krympling så svag,
med bleka och aftärda kinder.
"O, låt mig få hvila ut här för en dag,
jag vandrat se'n tidiga morgon!"
Jag svarade: "Ack, jag i dag har ej rum,
jag väntar en gäst ifrån fjärran."
Och krymplingen gick från mig, sorgsen och stum,
med blödande fötter och hungrig.

Och ifrigt jag fortsatte arbetet så,
mitt hem var snart redo och pyntadt,
Jag bad, att just *jag* skulle välkomna få
till mitt hem den himmelske gästen.
Då hördes så sakta som aftonens vind
en knackning ånyo på dörren:
ett barn stod där ute med bleknande kind
och bad om min hjälp och min kärlek.

"Jag har intet hem, ingen mor, ingen far,
jag fryser, är ensam i världen,
ej vänner på jorden numera jag har,
o, ville du nu dig förbarma!"
Men fastän jag rördes helt visst af hans nöd,
jag bjöd honom gå till min granne,
och barnet fick gå utan kläder och bröd —
ty jag bidde himmelske gästen.

Och solen i väster alltmera sjönk ner,
och skymningen bredde sin slöja,
men allt var så stilla, jag hörde ej mer
de fattigas, hemlösas klagan.
Jag satt i min smyckade boning allen'
och väntade välkomna gästen.
Jag väntade ännu i kvällstimman sen,
men Mästaren hördes ej komma.

Och natten bröt in, och jag ensam än var,
jag förstod, att jag väntat förgäfves.
"Ack, Mästaren säkert mig bortglömt dock har,
han gått till en skönare boning."
Så satt jag och tänkte i mörkret och grät,
ty arbetet var ju förgäfves.
Jag längtat att höra hans välkomna fjät
och väntat att honom få tjäna.

Och trött utaf vakan jag somnade in —
då Mästaren stod vid min sida.
Hans blick var så sorgsen, den gick till mitt sinn',
jag föll till hans fötter förkrossad.
"Trê gånger jag kommit i dag till dig förr
och bedt om förbarmande kärlek,
tre gånger du sändt mig i väg från din dörr,
utblottad och frusen och hungrig."

"O Herre, jag visste ju ej, det var du,
som kom så förklädd till min boning.
O Herre, förlåt mig, jag beder dig nu,
min synd jag med blygsel bekänner!"

"Din synd är förlåten" — han svarade då,
"välsignelsen dock du förlorat,
ty se — när du stängde din dörr för de små,
du uteslöt *mig* från din boning.

NÅGRA MINNEN FRÅN ÖSTERN SOMMAREN 1903.

V.

New York och Brooklyn voro de sista städer, jag besökte under denna för mig så minnesrika och angenäma färd i östern. Af pastorn och riddaren Mauritz Stolpe hade jag blifvit på det vänligaste inbjuden att gästa hans hem och Gustaf Adolfs-församlingen, hvilken inbjudning var synnerligen välkommen, emedan jag gärna ville lära att närmare känna verksamheten bland svenskarna i Greater New York samt dessutom blifva mera bekant med dess pastorer. Men för ett sådant ändamål behöfver man längre tid än den, som stod mig till buds. I New York var jag omkring en vecka, men hann ej långt på min upptäcktsfärd. Allt var nämligen nytt för mig, där såsom annorstädes i östern, ty blott på genomresa hade jag förut ett par gånger varit i denna jättestad.

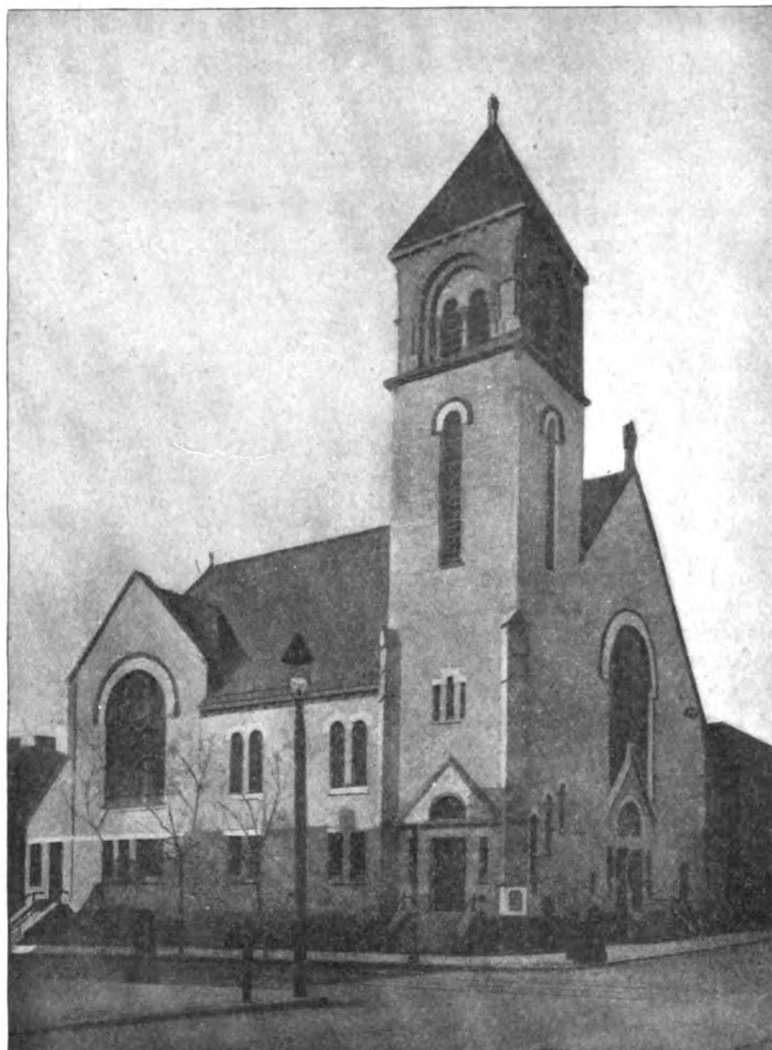
Vid ankomsten dit möttes jag af min ärade kollega i vårt teologiska seminarium, dr C. E. Lindberg, som under sommaren vistades hos sina vänner i den för honom genom en lång tjänstetid och mycket arbete så kärvordna Gustaf Adolfs-församlingen. Han förde mig till pastor Stolpes hem, som är mycket centralt beläget och hvarest vi hade hvar sitt rum, och dessutom upplåts oss hela huset i enlighet med gammal svensk gästfrihet. Visserligen var fru Stolpe på en visit hos släktingar i Chicago och kom ej hem förr än mot slutet af min vistelse i prästgården, men det oaktadt hade vi det utmärkt trefligt där hela tiden såväl som i de familjer, hvilka välvilligt inbjödo oss till sig såsom gäster. Att vi då kommo i sällskap alla tre är klart, och stundom voro flera af bröderna med. Sådana visiter gjorde vi ganska många, och de voro alltid i högsta grad behagliga. Till alla, hos hvilka vi hade nöjet att på detta sätt gästa, bedja vi få bringa vår hälsning och uttala vårt hjärtliga tack.

PASTOR MAURITZ STOLPE.

Att våra visiter gällde ämbetsbröderna i Greater New York, är klart, d. v. s. så många, som vi hunno med att besöka, ty under dagarna, jag var där, predikade jag fem gånger, nämligen två i Gustaf Adolfs-församlingens kyrka, två i Bethlehem, Brooklyn, där dr Fritz Jacobson är pastor, och en i Emanuels-församlingen i det fina Mount Vernon, där min gamle vän A. L. Scott då förde herdestafven, ehuru han nu har flyttat därifrån till Texas. I Mount Vernon träffade jag några af mina allra tidigaste bekantskaper från hemtrakten, hvilket i hög grad intresserade mig. Det var alldeles, som om jag blifvit en ung gosse på nytt för att, om ock blott för ett ögonblick, få lefva om igen några af mina tidigaste och intressantaste minnen. Att vi, då vi blifva äldre, lefva mycket i våra minnen, är klart, ty det är allas erfarenhet, men särskildt är det deras, som här djupare känna med sig, att de, i trots af all kärlek till Amerika och dess institutioner, likväl äro och förblifva främlingar i ett främmande land. O, huru ofta känner jag icke detta, fast jag ju vet, att det är lönlöst att tala därom. Ibland önskar jag att få flytta till Sverige igen, men så är det så mycket, som ställer sig däremot; stundom känner jag, att denna längtan djupast innefattar en önskan att åtminstone en gång få hvila i fäderneslandets jord, som åtminstone för minnet är heligare än någon annan. — I alla fall är jag tacksam för sammanträffandet med eder, I vänner från längesedan flydda dagar, och skall minnas den lilla visiten med nöje. Till Mount Vernon hämtades jag af vännen och samfundsmannen, den framstående botanisten och vetenskapsidkaren, fil. dr P. A. Rydberg, som har en lönande och betydelsefull anställning vid botaniska trädgården i New York. Bland många andra framåtsträfvande svensk-amerikaner har dr Rydberg, med snart sagdt okuflig energi visat, att den, som vill framåt, han kan öfvervinna alla hinder. Sådana personer måste lyckas i sina sträfvanden, äfven om de i många andra hänseenden hafva att kämpa med motgångar, såsom dr Rydberg visserligen haft att göra. Kommer jag till New York ännu en gång, så skall det vara mig ett nöje att ytterligare hälsa på hos eder.

Dr Rydberg är samfundsman och ofta anlitad med förtroendeuppdrag, synnerligen inom New York-konferensen. Så är han för närvarande direktör för New York-konferensens visserligen lilla, men utmärkt goda läroverk, Upsala College, hvilket på ett *det mest samfundsmässiga sätt* alltjämt har sökt att lösa sin uppgift. De studerande från Upsala hafva alltid utgjort det bästa intyget om detta läro-

BETHLEHEMS-FÖRSAMLINGENS KYRKA, BROOKLYN, N. Y.

verks gedigenhet och kristliga halt, för hvilka betydelsefulla egenskaper den utmärkta fakulteten borgar ej mindre än direktionen och konferensen. Detta läroverk bör på alla sätt omhuldas, så att det med lust och nöje måtte så kraftigt som möjligt kunna bedrifva sin ädla mission. Att svårigheter af alldeles egendomlig art skola stå i dess väg, är klart, svårigheter, som i egentlig mening tillhöra östern, men dessa komma nog ock att med tiden aftaga, då ju läroverket äfvenledes med hvarje år djupare växer in i konferensens medvetande såsom dess, näst församlingsverksamheten själf, mest betydelsefulla angelägenhet. Gud välsigne Upsala College och alla våra läroverk och hjälpe dem att kunna förblifva sin höga uppgift trogna, äfven då frestelser till afvikelse från det oss af Gud i egentlig mening gifna uppdraget inställa sig, och i synnerhet då!

En annan anstalt, som visserligen är synodens, men som på samma gång till dess verksamhet skötes af New York-konferensen, är det svenska lutherska immigranthemmet i New York, "The Immigrant Home of the Augustana Synod", 5 Water Street. Att denna mission utgör en af Augustana-synodens viktigaste verksamhetsgrenar, behöfver man ej längre disputera om, liksom ej heller att den af pastor A. B. Lilja skötes på ett det mest önskvärda sätt. Om någon är danad för sin kallelse, så synes det vara Lilja. Jag vet ej om någon egenskap, som en immigrantmissionär borde hafva, hvilken han ej besitter och, hvad bättre är, begagnar till immigranternas, hemmets och samfundets bästa. Detta erkännande är broder Lilja värd, och det bör han hafva. Jag är ej heller den förste, som gifver honom det, ehuru jag redan gjorde det för snart tjugu år sedan, då jag kom till Amerika första gången. Andra hafva gjort det före mig och därtill med officiell myndighet. Jag var äfven denna gång vid hemmet, "besåg" det och fann det i godt skick. Då jag reste till Sverige för tio år sedan, var jag där. Hemmet var då under hr C. Schuchs föreståndareskap. Äfven då fann jag allt till stor belåtenhet. Men det är bättre nu, såsom det ju bör vara enligt utvecklingens lag. Resande till och från Sverige och i all synnerhet sådana, som tillhöra Augustana-synoden, skulle bereda sig, hemmet och samfundet det stora nöjet att lära känna vår immigrantmission, då de äro på genomfärd. Ett besök i hemmet skulle vara dem till både nytta och glädje. Jag vet ock, att I ären hjärtligt välkomna.

I broder Ljjas trefliga hem gjorde vi i sällskap med flera ämbetsbröder ett kärt besök. Haf tack, pastor och fru Lilja, för den vänlighet och uppmärksamhet, hvilken I bevisaden oss!

Ett par dagar voro vi i Brooklyn samt besökte kringliggande platser. Brooklyn kunde vara en stad för sig själft utan att behöfva blygas för sin storlek eller sitt invånareantal, ty det räknar nu närmare en och en half million invånare, har öfver tio mil strandväg och upptager ett område af öfver 30 kvadratmil med affärshus och allmänna inrättningar tillhörande de största i världen. Brooklyn har närmare tre hundra kyrkor, bland hvilka 25 äro lutherska. Af dessa äro återigen fem svenska, och en af dem är en af de större i staden. Detta är Bethlehems-kyrkan, vid hvilken dr Fritz Jacobson är pastor.

I denna kyrka predikade jag ett par gånger under min vistelse i New York. Vid detta besök såg jag ock, hvad det betyder att vara pastor i en sådan församling i en af Amerikas större städer. Pastorn måste vara färdig för tjänstgöring ständigt, måste snart sagdt vara öfverallt, deltaga i allt och biträda i allt. I synnerhet måste han hafva mycket att göra för att hjälpa de fattiga, taga vara på resande från olika håll och på landsmän i allmänhet, göra sjukbesök under alla förhållanden, äfven sådana, som man visserligen annars skulle draga sig för, och detta utan knot, bidraga med penningmedel till höger och vänster samt aldrig blifva trött eller missmodig. Att våra pastorer i Greater New York veta detta, det har jag reda på, ty jag har sett det, men det gifves andra, som kanske tro, att det är en ringa sak att vara präst i en stor stadsförsamling, och att allt sköter sig själft där. Jag tror knappast, att någon präst i Augustana-synoden kan hafva det trefligare än den, som har en god landtförsamling med en väl ordnad verksamhet. Men härom få vi ej nu tala. Ett är visst, att dr Jacobson var med öfverallt, och att man ej behöfde besöka honom förgäfves. Mellan två och tre hundra barndop om året, nära ett par hundra vigslar, ungefär lika många sjukbesök förutom allt annat, som tillhör en präst, ingår i Bethlehems-pastorns årliga ämbetsutöfning. För-

samlingens egendom uppgår till et värde af öfver hundra tusen dollars, och medlemsantalet uppgår till en numerär af femton hundra med ett tusen kommunikanter. Sannerligen, det måste vara maktpåliggande nog att vara pastor i en sådan församling. I alla fall har jag orsak att vara tacksam för den inblick i storstädernas pastorala lif, som jag erhöll under min korta vistelse i Greater New York, ty med undantag af att Gustaf Adolfs-församlingen i New York är äldre och därför bestående af äldre medlemmar, synnerligen bland familjerna, fann jag alldeles samma förhållande där.

Gustaf Adolfs-församlingen organiserades redan 1865, ehuru hon först 1879 kom att tillhöra Augustana-synoden. Förut tillhörde hon svenska kyrkan. 1887 uppfördes dess stora präktiga kyrka, hvilken med tomt och allt uppgår till ett värde af omkring hundra tusen dollars. Dessutom äger denna församling i likhet med den i Brooklyn ett präktigt pastorsboställe, centralt beläget samt bekvämt inredt. För öfrigt belöpa sig siffrorna här till ungefär samma höjd som i Brooklyn i motsvarande fall, i vissa hänseenden något högre och i andra något lägre, beroende på städernas och vårt svenska folks särskilda förhållande. Hvad som är sagdt om den ene, gäller ock om den andre pastorn. Gustaf Adolfs-församlingen är dock moder-församlingen, från hvilken den storartade verksamheten rundt omkring henne utgått, och i detta hänseende såsom i många andra har hon visserligen orsak att glädjas och tacka Gud för den del, hon fått hafva i arbetet. Det får nämligen ej glömmas, att mer än ett dussin församlingar i Greater New York och omnejd bildats i sammanhang med Gustaf Adolfs-församlingens verksamhet. Detta är nåd för Gud.

SVENSKA LUTHERSKA IMMIGRANTHEMMET I NEW YORK.

Af stor betydelse för dylika församlingar är det att hafva egen prästgård, så att pastorn slipper att flytta så ofta, ty genom sådana flyttningar blir folket förvirradt och vet ofta ej, hvar han skall träffas. En stor del af pastoralverksamheten måste nämligen öfvas bland sådana, som ej tillhöra församlingen, och för dessas skull liksom för församlingsmedlemmarna själfva är det af stor betydelse, att man vet, hvar pastorn bor, så att man utan svårighet kan finna honom. Särskildt är detta fallet i New York, Amerikas och snart sagdt hela världens metropolis med dess flera millioner invånare och dess tusengestaltade lif. Det är emellertid förunderligt, huru ordnadt allt kan vara i en sådan stad, och huru rent och snyggt allt kan hållas. I dessa fall står New York långt framför Chicago, ja, så långt, att dessa städer i sanitärt hänseende knappast kunna jämföras.

De flesta af församlingsmedlemmarna i New York utgöras af ungdom och i synnerhet af flickor, som hafva plats i amerikanska familjer, oftast de bästa i staden. Dessa flickor äro delvis borta med sitt herrskap under sommarmånaderna, ej sällan i Europa, Egypten eller Palestina. Ej så få af dessa tjänsteflickor äro riktiga "jorsalafarare", som verkligen hafva sett Jerusalem med all dess härlighet. Att åtskiliga hafva kommit från framstående familjer i Sverige, men af en eller annan orsak måst söka sin lycka ute i världen, är ej någon hemlighet. Att många af familjerna inom församlingen kommit från liknande samhällsställning, är ock tydligt. Det kan därför ej förundra en, om man skulle finna ett visst aristokratiskt drag i Gustaf Adolfs-församlingen.

Dess kyrka är vacker och dekorerad med smak, dess orgel är präktig och skötes på ypperligt vis, dess gudstjänster äro talrikt besökta och dess prästfolk är allmänt älskadt och omtyckt. Under sådana förhållanden bör verksamheten vara framgångsrik, och det är den. Jag förundrar mig nu ej öfver att dr C. E. Lindberg, vår välkände dogmatiker här vid det teologiska seminariet, så mycket tycker om att resa till New York om somrarna och till en församling, som till stor del är hans skapelse. Under liknande förhållanden skulle jag vilja göra på samma sätt. Ja, jag skulle tycka om att ofta resa dit ändå, ehuru jag icke varit pastor där. Men dr Lindberg har äfven andra orsaker för sina resor till New York. Hans broder och moder hvila där i det stilla Greenwood, i grafvar, som på det noggrannaste hållas i ordningsfull helgd af den efterlefvande. Äfven jag var med därute på den vackraste af Amerikas kyrkogårdar och gjorde min vördsamma påhälsning hos de gamla vännerna, som vi dock numera endast kunna minnas, men ej samtala med. Det var en stilla stund midt i den stora världsstaden, ägnad minnet och betraktelsen.

Så var då tiden för återresan kommen, och efter att hafva sagt farväl till vännerna i New York och Brooklyn, hvilka godhetsfullt följde oss till tåget, bar det af mot Chicago, där jag väntade att återse min hustru och mina barn, hvilka under dessa veckor varit hemma på ett kärt besök hos föräldrar och syskon. De voro ock alla friska och glada öfver återseendet. Resan i Östern var en af de angenämaste jag någonsin gjort, för att ej säga den angenämaste, och rik på erfarenheter och ämnen till studier. Till alla de vänner, som bidrogo att göra den sådan, bedja vi härmed att få utsäga vårt hjärtliga tack.

Eder med tillgifvenhet,

S. G. YOUNGERT.

I MORGONSTUND.

För Ungdomsvännen af *Gustaf E—n.*

Tidigt upp, ty morgonstunden
är så dyrbar och så skön.
Uti morgonstund du stämme
möte med din Gud i bön.
Ej du vet, hvad dag, som kommer,
i sitt sköte bär för dig;
uti morgonstund befall dig
i Guds hand på lifvets stig!

Tidigt upp, ty morgonstunden
är så härlig, frisk och sval —
Majestätiskt solens strålar
falla öfver berg och dal!
Och de lätta morgonvindar
susa öfver land och by,
och för ljuset måste nattens
dystra, mörka skuggor fly.

Tidigt upp i morgonstunden,
verka troget i ditt kall,
och var viss, att Gud med framgång
ock ditt arbet' kröna skall.
Lämna dig i lifvets morgon
med din kropp och själ åt Gud,
tidigt sedan hela lifvet
akte du på Herrens bud!

AMERIKANSKA FOLKLIFSBILDER FRÅN GATAN.

XV. Mjölkbudet.

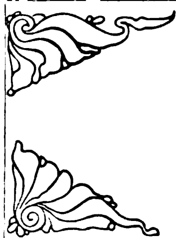
Det är tidigt på morgonen. Den nya dagen håller just på med att i frisk ungdomskraft drifva undan nattens skuggor. Gatorna äro ännu tomma, och stadslifvets pulsar äro knappast märkbara. Detta är just tiden för mjölkbudet. Det är dess vagn, man hör skramla i stensättningen. Kanske vaknade du just däraf och kände dig mindre väl till mods öfver att din ljufva dröm skulle så där prosaiskt blifva afklippt, och så vänder du dig till väggen igen för att söka sammanfoga de afslitna trådarna. Det vill dock ej lyckas. Mjölkbudet har förstört det för dig. Men du skall ej klandra det. Du kan vara viss om att denne man, som så tidigt måste morgna sig, visst icke har det så lätt. Sommar och vinter måste han upp arla om morgonen. Regn eller snö, hetta eller köld få ej hindra honom från att vid första morgontåg, som kommer in från landet, skaffa det för dagen nödvändiga förrådet. Från stationen bär det i väg till kunderna, ty de måste vara försedda med mjölk, innan frukosten skall dukas. Det var just i detta hans lofliga och viktiga ärende, som han väckte dig. Komme han ej, så blefve du i alla fall ond vid frukostbordet. Du blir ock snart van vid skramlet, och han väcker dig sedan högst sällan.

Hans häst är honom till en stor hjälp. Denne känner hvarje hus och hvarje gata eller gränd i grannskapet. Därför behöfver ej heller mjölkbudet hafva besvär med mer än mjölkkannan och de öfriga måtten, ty det kan hända, att några kunder ej köpa mer än en "pint" åt gången. Med dylik handel är det ej mycket bevändt, men mjölkbudet måste se lika gladt ut för det.

Ibland händer det nog, att vattenledningskranen kommer för nära mjölkvagnen. Mjölken blir då väl tunn, något som hon kanske redan hunnit blifva, innan mjölkbudet fått henne om hand. Då blir det razzia af, och det är fara värdt, att kunderna bli litet kinkiga. Polis och sundhetsnämnd se i alla fall efter ganska noga, att herrar mjölkhandlare ej i marknaden få införa "watered stock" utöfver den nästan alltid vanliga graden. Vi, som bo i landsorten, hafva sällan orsak till klander. Våra mjölkbud tillhöra de mest oundgängliga personligheter i vår omgifning, och oftast äro de präktiga män, som blott söka göra pannkakorna välsmakande och kaffet godt. De äro därför välkomna, men helst i god tid, ty komma de efter måltiden, så känna vi oss mindre väl belåtna. För de amerikanska hemmen i städerna är mjölkbudet en absolut nödvändighet.

Y.

MINNEN OCH BILDER.

För Ungdomsvännen af *Ph. Andreen.*

II.

I biskop von Schéeles sällskap lämnade vi Visby på kvällen den 10 juli med båten *Hansa.* Herr biskopen gick snart till hvila, ty för honom var färden emellan Visby och Stockholm *en gammal van väg,* men för oss var allting nytt, och därför hade vi hvarken ro eller tid till sömn och hvila.

Visby, med sina många medeltidsminnen, sina gamla kyrkor, sin gamla mur, sin högklint och röfvar-Liljas grotta, är icke på långt när så väl kändt som det förtjänar. Näst Rom var det ingen europeisk stad, som på oss gjorde större intryck än Visby med sina många historiska minnen och gamla ruiner.

Tvenne stora tyska båtar ifrån Lubeck, förande med sig 700 tyska turister, följde oss hela vägen ifrån Visby till Stockholm, men då vi vid tvåtiden på morgonen anlände till Dalarö och Stockholms skärgård, lämnades de tyska båtarna snart ur sikte. Lik en hvit spole sköt den nätta *Hansa* fram genom de gröna, sakta böljande vägorna. Sedan vi passerat först Nämdö- och så Kanholms-fjärden, närma vi oss Vaxholms gamla, ståtliga fästning, Stockholms, ja, — Sveriges nyckel och försvar! Alla husen i Vaxholm äro af trä, enär hela staden i händelse af krig måste inom 24 timmar jämnas med jorden, på det att icke någon eventuell fiende här skall finna en fristad eller tillflyktsort. Skärgårdens karga stränder äro utefter hela vägen prydda af ståtliga sommarvillor. Här ute i skärgården söka under sommaren Stockholmarne ro, förströelse och hvila.

Lilla Värtan ligger redan bakom oss; vi komma allt närmare nordens festad. Vi kunna icke hämma ett utrop af förtjusning vid den tilltalande tafla, som nu upprullas för våra blickar!

Till vänster är Finnboda slip och till höger Djurgården, emellan ljusgröna grandungar framskymta små sommarvillor, från nästan alla husen fladdrar den svenska flaggan, och framför oss höja sig majestätiskt Stockholms kyrkor med sina höga spiror.

Vi landstiga vid Blasieholmskajen. Om några ögonblick hälsas vi å Grand Hotel med vänlighet och hjärtlighet *välkommen* af våra Pittsburg-vänner fil. dr Torsten Berg och hans väna Nana, hvilkas gäst vi måste lofva att blifva under hela vår vistelse i Sveriges hufvudstad.

* * *

Rom är byggdt på sina sju kullar; Stockholm på sina sju holmar. I Venedig äro husen byggda inpå stränderna, men i detta *Nordens Venedig* skiljas stränderna och byggnaderna åt af breda, stenbelagda gator, hvilket ännu mer höjer stadens skönhet. Staden äger nu något öfver 310,-000 invånare. För 64 år sedan, år 1840, var invånarantalet blott 40,000. År 1880 hade det vuxit till 175,000 och år 1890 till 250,000.

När Stockholm först bebyggdes, vet väl ingen. Den vackraste af alla sagorna om Stockholms uppkomst är följande:

I 12:te århundradet seglade en röfvarflotta in i Mälaren, ödelade och förstörde den rika och gamla hufvudstaden Sigtuna. De besegrade invånarna, som icke tillfångatogos eller dödades, måste fly. I hast samlade de sina skatter och juveler och lade dem i en urhålkad stock, hvilken sedermera kastades i Mälaren. De hemlösa Sigtuna-borna följde efter i sina båtar. Mil efter mil flöt stocken, men drefs slutligen mot en ö eller holme. Här således, hvarest Mälarens friska och lätta sötvatten möter hafvets tyngre saltvatten, hade Försynen tydligen utpekat den nya stadens läge. Den erhöll namnet Stock-Holm.

Den gamle dystre Birger Jarl, konung i allt utom till namnet, insåg under sin tid betydelsen af denna ort här vid Mälarens "nyckel" och befästade holmen 1255 med starka murar och torn af granitsten. Som befästad stad daterar Stockholm sin begynnelse ifrån denna tid samt äfven som Sveriges hufvudstad.

Denna holme kallas icke numera *Stock-holmen,* utan benämnes *den gamla staden,* eller *staden emellan broarna.* Första eftermiddagen i Stockholm tillbragtes i den gamla staden. På Riddarholmen visade mig doktor Berg Birger Jarls staty i brons på en hög marmorpelare, där jarlen nu står och blickar ut öfver en stad, som är långt ståtligare och skönare, än hvad han i sin lifstid kunde drömma om.

Det är icke vår mening att gifva en historik öfver hufvudstaden, ty den har ofta beskrifvits och det af bättre pennar än vår. Till Stortorget, där Stockholms blodbad stod 1520, förde min vän mig. Kristian II af Danmark, af svenskarna benämnd "Tyrann", begick här en grym förrädisk handling. Det folk, som han på detta sätt hoppades kunna kufva, reste sig dock som *en* man och, med Gustaf Vasa i spetsen, sprängde unionen med Danmark, och för alltid blef det, 1523, slut med det danska väldet i Sverige. Det är ifrån Gustaf Vasas tid, som staden började sprida sig utom de tre befästade holmarna: Riddar-, Helge Ands- och Stadsholmen.

Det 405 fot långa och 371 fot breda slottet, med en inre stenbelagd borggård, gör icke först det imponerande intryck man väntat. Men sedan vi hade vandrat igenom dess stora salar, växte slottet dag för dag för oss. Riksdagshuset, nyligen uppfördt å Helge Ands-holmen, är en imponerande byggnad, men synes litet vid sidan af slottet. Ett fattas riksdagshuset, tyckte vi, nämligen en hög dom. Hvarför byggdes då icke domen? Det var mycket tal därom. Jo, man fruktade, att om domen byggdes, så skulle riksdagshuset så öfverglänsa slottet, att det gamla slottet finge stå i skuggan. Intet får sätta kungens boning i skuggan i ett monarkiskt land.

I Riddarholmskyrkan, de kungligas grafgård, byggd under medeltiden, men restaurerad, stannade vi en stund vid Karl XII:s sarkofag, där den, som hela Europa en gång fruktat, nu låg lugn och stilla. Ingen lifsgärning af nå-

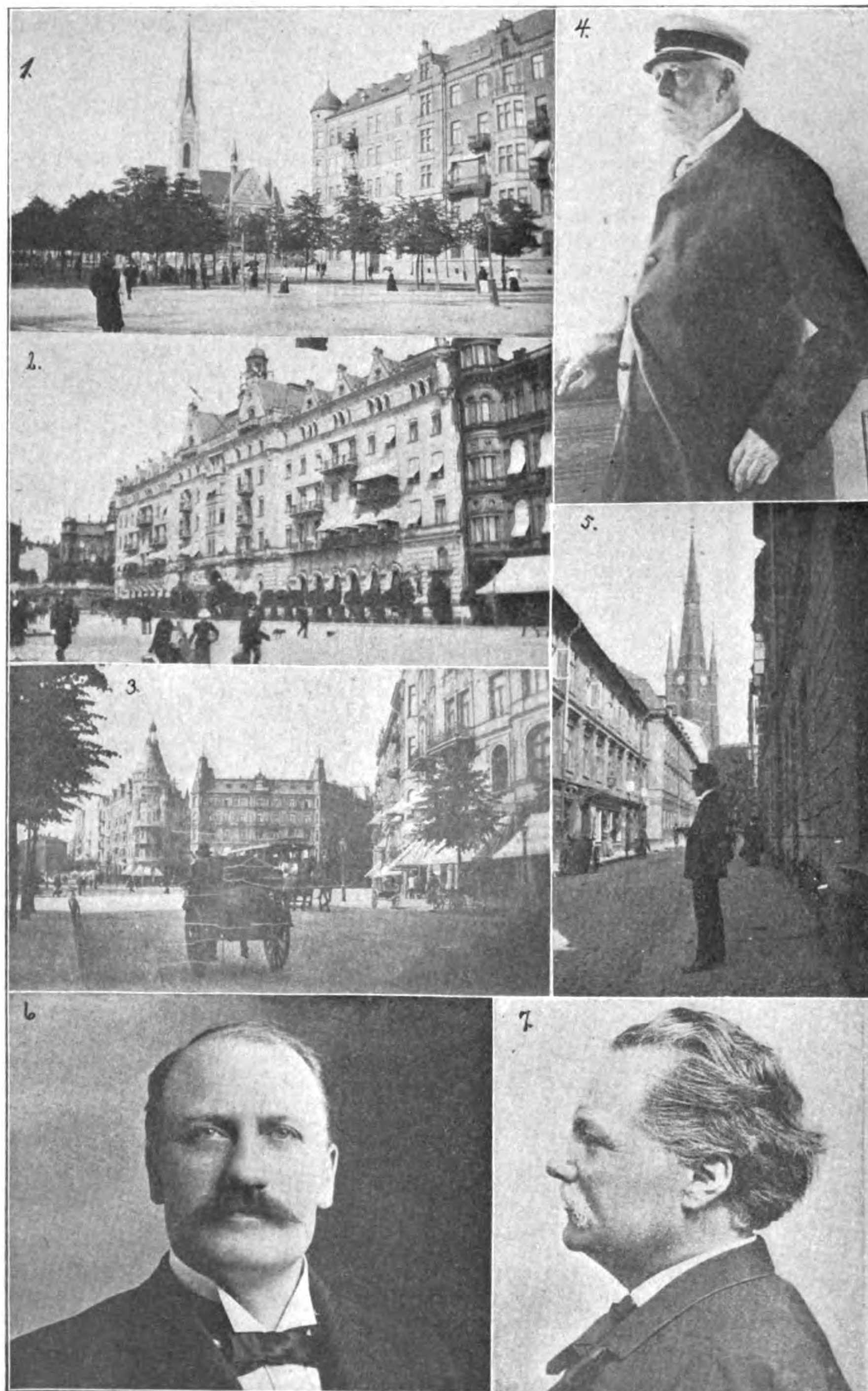
gon Sveriges konung har haft så vidtomfattande betydelse som Gustaf II Adolfs. Lungt sofver han den långa sömnen i Riddarholmskyrkan, men frukten af hans lifsverk lefver och är än kraftig i hela den kristna världen. I slottets lifrustkammare är bevarad Karl XII:s uniform, som han bar, då han blef skjuten vid Fredrikshald i Norge. Gustaf II Adolfs lif-skjorta, som han bar på Lutzens fält, vittnar ännu om konungens hjältedöd. Hans häst, uppstoppad, står där äfven. En amerikan kan aldrig så riktigt sätta sig in uti Europas historia, som han förmår, sedan han besökt de historiska länderna. För oss har Sveriges historia blifvit mera verklig, mera realistisk. Då vi nu taga ned den gamla historien och läsa om igen, hvad vi många gånger förr läst, framstår allt i ny dager.

* * *

Vid flera tillfällen besöktes Skansen, numera Stockholms förnämsta park, belägen på Djurgården. Skansen är något egendomligt för Sverige. Icke någonstädes i hela världen finner man något liknande. "Känn dig själf", hette det bland grekerna. Det är just detta, Skansens grundläggare, doktor Hazelius, sökt lära det svenska folket att göra. Denna park är ögonblickligt tilltalande och vacker. Den grundlades 1891, nu 13 år sedan, men i 25 års tid före dess grundläggning hade dr Hazelius arbetat för förverkligandet af denna sin älsklingsidé. Hans mål var att på detta lilla område framställa ett historiskt Sverige i miniatyr. På alla områden vill han visa, huru det svenska folket sedan urminnes tider, på land, vid bäck och i skog, lefvat för att därigenom väcka och bevara i alla svenska hjärtan en glödande kärlek till fosterjorden. I förbindelse med Skansen står det Nordiska museet, i hvilket 11 @ 12,000 nummer af svenska minnen äro samlade. En massa fornhistoriska saker, som tillhöra sten-, brons- och järnåldern, äro här systematiskt ordnade. Ifrån senare tider äro samlade alla slags husgerådssaker, redskap, möbler, vapen, prydnader, sigill och t. o. m. gamla byggnader och klockstaplar. Ifrån Bredablik på Skansen har man en utomordentlig utsikt öfver skärgården åt öster och Stockholms stad och Mälaren åt väster.

Den 27 maj 1901 slutade dr Hazelius sitt lif, och nu hvilar denne, de stora tankarnas, viljans och handlingens man, fosterlandsvännen, i sin Skans under en af de blommor, bland hvilka han så väl trifdes, täckt graf. Sonen, dr Gunnar Hazelius, blef faderns efterträdare. På Bellmans-dagen, den 26 juli, gästade vi en stund i hans hem, "Gula huset", hvilket är beläget på Skansen. Han skänkte oss en hel del böcker och vyer öfver Skansen samt en broschyr, en skrift af honom själf, öfver ämnet: "Ett amerikanskt reformprogram för historieundervisningen i skolorna", en värderik och gedigen afhandling.

* * *

VYER FRÅN STOCKHOLM, TAGNA FÖR UNGDOMSVÄNNEN.

1. Den nya Oskarskyrkan från strandvägen. 2. Grand Hotel. 3. Birger Jarls-gatan. 4. Konung Oscar II. (Ur kalendern Svea för 1904). 5. Lilla Vattugatan och Klara kyrktorn. 6. Öfveringenjör P. Torsten Berg. 7. Dr Arthur Hazelius † den 27 maj 1901.

På Bellmans-dagen, som enligt häfdvunnen sed firas den 26 juli, fingo vi deltaga i det brusande och färgrika folklifvet. Folkfeten antog karaktären af en verklig folkvandring, ty mer än 8,000 betalade den dagen sin 10-öring för inträde till den stora parken, som innehåller omkring 160 acres land. Programmet, som nu ligger framför oss.

är så långt, att vi icke kunna uppräkna allt. Festligheten börjar kl. 10 f. m. och slutar kl. 11 e. m. Där ringes i Håsjö och Hällestads klockstaplar. Rytmisk klockringning af svenska koraler förekommer äfven, och bland psalmerna lägga vi särskildt märke till n:r 222: "Till dig, som hjärtat gläder." Under dagens lopp förekomma flera konserter af kungliga flottans musikkår, dels från tornet *Makalös* och dels från *Solhem.* Lapparne "gäjsa", Nergårds-Lasse berättar från Jöddes sten, nationalklädda barn företaga ringlekar, och Jan i Seltorp sjunger visor i Bolnässtugan.

Så kommer Bellmanståget. Under det att "Movitz blåser en konsert", kommer tåget ned från Bredablik. De gamla åkdonen ifrån Gustaf III:s tid, hvilka för dagen lånats ifrån slottets lifsrustkammare, skralta sakta framåt, de gustavianska personagernas ansikten lysa af puder, och dräkterna stråla. Bellman med sin luta ser så skön och genialisk ut. Han gripes af sin legendariska sångyra och uppstämmer några visor. Ulla Winblad hoppar omkring så glad och upprymd. Hofherrar och hofdamer i lysande gustavianska dräkter komma och lyssna till Bellmanssången. Sedan Bellman till sist sjungit "Hvila vid denna källa", drager det höga herrskapet bort, och nöjet är slut.

Öfverallt i parken finner man folket, unga och gamla, ätande och drickande ur medhafda korgar; andra frekventera restauranten. Ungdomen leker och roar sig på allt upptänkligt sätt, under det att de äldre makligt sträcka sig i gräset och njuta af tillvaron. Aftonen faller på och "återtåget" till staden börjar. Solen går ned, fåglarnas sång upphör, och den glada Skansen är nu så tyst, så stilla, ja, så dyster.

* * *

Konsul Oscar Ekman, kommendör med stora korset af Nordstjärneorden, m. m., "Sveriges Carnegie i välgörenhet", (Biskop von Schéeles ord till oss) är genom sin storartade gåfva af 50,000 kronor till vårt eget Augustana älskad och varmt afhållen i hela Svensk-Amerika. För att till honom frambära doktor G. Andreens personliga hälsning uppvaktade vi den 93-årige hedersmannen. Vi uppsökte honom i hans sommarvilla på Djursholm vid Baggens-fjärden. Vårt mål var ock att frambringa doktor Andreens djupa tacksamhet för det drakskepp af silfver, hr konsuln i mars 1903 skänkt honom såsom en Svensk-Amerikas representant. Såsom man finner stora och ädla män, sådan var han: varm, hjärtlig och öppen. Sedan vi framsagt vår hälsning så godt vi kunde, litet villrådigt och tafatt möjligtvis, frågade hr konsuln med ifver: "Huru mår vår käre president?" På det sätt frågan framställdes, kände vi, att herr konsuln hade fattat djup kärlek och starkt förtroende för svensk-amerikanen. Med varmt intresse följer han Svensk-Amerikas utveckling och sträfvanden. Han hade märkt, att många, som i Sverige voro loja fosterlandsvänner, först sedan de kommit till Amerika, blifvit besjälade af en sann kärlek till den gamla fosterjorden. Han ansåg svensken mera allmänt intelligent än söderns folk. I moraliskt afseende trodde han, att Sverige hade mycket att lära af Amerika. Han tyckte, att svensk-amerikanen var långt djärfvare att i tal och skrift sjunga ut modern Sveas pris, än hvad svensken själf var. Då vi träffade den noble mannen, hade vi ingen aning om att han snart därefter skulle ihågkomma vårt läroverk med den storartade gåfvan. Såsom en tacksamhetserkänsla böra vi unga svensk-amerikaner tillse, att hans byst i brons kommer att pryda någon af vårt läroverks salar.

Vi voro inbjudna att gästa hos den ädla, gamla friherrinnan Rålamb på det ståtliga slottet Granhammar, men tiden var för knapp. Vi hade tillbragt en dag i friherrinnans sällskap på Pilatus-berget i det sköna Schweiz.

* * *

Vi fingo äfven vara med på en äkta svensk familje- och födelsedagsfest. Det var den 29 juli. Svensk-amerikanen, doktorn och öfveringeniören herr P. Torsten Berg, fyllde den dagen 50 år. Den gamle 80-årige fadern, ännu vid fysisk och andlig vigör, skolläraren Anders Berg, som under sommaren vistades i Dalarne på sommarnöje, kunde icke vara med, men hans barn och barnbarn voro med. Gamle Berg har orsak att känna sig stolt öfver sina präktiga söner. Den äldste sonen, Axel Berg, är föreståndare för skolan för dofstumma i Gefle. Fridtjuv Berg är sekreterare för Stockholms skolstyrelse samt riksdagsman, medlem af andra kammaren, Hjalmar Berg är inspektor för Stockholms slöjdskola, Harald Berg, den yngste sonen, är delägare i och föreståndare för en förläggarefirma i hufvudstaden. Enda dottern, Hildegun, vårdar med ömhet den af alla älskade fadern på hans ålderdomsdagar. P. Torsten Berg, nu bosatt i Stockholm, har i öfver 20 års tid varit "chief mechanical engineer" för Carnegie-bolaget, Homesteads stora järnbruk. Han tjänstgör nu som rådgifvande mekanisk ingeniör för U. S. Steel Corporation. Många för bolaget värderika uppfinningar ha haft sin upprinnelse i herr doktorns hjärna. Till "Augustana Engineering Fund" var B. den förste att skänka en summa penningar, nämligen 5,000 kronor. Den begåfvade och snillrike ingeniören är ytterst vänlig, tillmötesgående och frikostig. Hans milda, själfulla ögon förråda ett stort hjärta. Hundratals unga svenska ritare, som kommit till Amerika för att söka sin utkomst, har han gifvit en "start" i lifvet. Icke mindre än 40 procent af de i Sverige utbildade unga ingeniörerna resa utrikes, och af dessa komma de flesta till Amerika.

Under eftermiddagens lopp gjorde herr och fru Bergs många Stockholms-vänner sin uppvaktning och framburo sina lyckönskningar. Mot kvällen bjödo hr och fru Berg sina släktingar och Amerika-gästen på en "Tally-ho"-färd till Lidingö bro.

Hvad vägen mot Lidingö bro var vacker just den dagen! Först foro vi igenom Djurgården förbi Manilla, och därefter in i den lugna och mörka furuskogen, in emellan tall och gran, in emellan hvitstammiga, ljusglänsande björkar och förbi mossbelupna klippor.

Minnet af den glada festmåltiden vid Lidingö bro, det animerade samtalet, de välsmakande rätterna, och riksdagsman Fridtjuv Bergs varma och känslofulla lyckönskningstal till brodern på denna hans minnesdag kunna ej glömmas. O, hvad mitt hjärta klappar, blott jag tänker på den lyckliga, festfirande syskonkretsen, hos hvilken jag fick vara med, precis som om jag varit en broder till dem! Tack, I Berg-söner!

* * *

Kungen inväntas vid sex-tiden på kvällen ifrån Narvik, där han och hans "suite" varit för att inviga jordens mest nordliga järnväg. Vid centralstationen hade samlats minst 1,500 människor, mestadels turister, som befunno sig i staden. Alla ville se kungen! Pastor Lindvall och jag voro också där. Genom grefve Taube, en af direktörerna för statens järnvägar, och som nu stod före mottagandet af kungen vid stationen, hade vi blifvit införda i kungens privata väntsal och anvisats plats bland statsrådsherrarna, hvilka infunnit sig för att välkomna sin monark hem till hufvudstaden. Vi känna oss mycket tacksamma till grefve Taube för hans artighet och vänlighet, särskildt då vi voro de enda bland så många främlingar, som gåfvos tillfälle att hälsa på och samtala med Sveriges afhållne konung.

Då konung Oscar, prins Carl och hans gemål, prinsessan Ingeborg, slottets solstråle, stigit af tåget, tillbringade de tre kvarts timme med att hälsa på och samtala med dem, som voro i väntsalen. Kungen gick alltid förut. Man måste beundra den 75-årige, svenske konungen. I sitt uppträdande sammanbinder han en naturligen majestätisk hållning och en imponerande värdighet med en manlig älskvärdhet och hjärtlig värma, som det är fåfängt för någon att efterhärma. Hvilken spänstighet har han icke ännu vid sin höga ålder!

Från man till man går han, hälsar, säger några ord, klappar på axeln och går vidare. Vår tur kom äfven. Sedan vi framlämnat vårt visitkort, fattar hand min hand helt lätt. Vi omtala i korthet, att vi kommit *hem* till *fädernas* land för att lägga en blomma på fädernas grafvar. Han frågar, om vi icke tycka, att Sverige är ett vackert land, huru länge sedan föräldrarna emigrerade, hvar vårt hem är. Han kom väl ihåg Augustanas president, doktor Andreen, samt audiensen om Oscar II-professuren, som skall upprättas vid det svensk-amerikanska läroverket. Och nu har han själf gifvit 5,000 kronor till professuren! Under samtalet tryckte kungen ofta min hand med värma. Då vi till sist yttrade, att "*vi bland svensk-amerikanerna göra hvad vi kunna för att bevara kärlek till Sverige, till svenska språket och till vår lutherska kyrka*", slog han sin arm öfver min axel och tryckte mig med värma och kraft till sig. Äfven med prins Carl hade vi ett kort samtal samt fingo hälsa på prinsessan Ingeborg och dottern, den lilla prinsessan Margareta. "Ja, du är amerikan", sade min vän dr Berg skämtsamt, då vi sedermera berättade vår erfarenhet för honom.

ETT STOCKHOLMSKT "TALLY-HO-PARTY".

Det sades oss, att kungen numera ofta förefaller åldrad och allvarstryckt och har behof af att draga sig undan umgängeslifvet för att söka hvila. I salongen och i riksdagen uppträder han dock ännu med samma raskhet och fina hållning som förr.

* * *

Sverige!

"Gud skydde detta kära land
från sjö till sjö, från strand till strand!
Sänd öfver det din milda vård,
som sommardagg på rosengård!"

ETT BOKFYND.

Under mina besök i Augustana-biblioteket har min uppmärksamhet mer än en gång blifvit riktad på gamla och dyrbara bokskatter, som vi där äga. En af de dyrbaraste bland dessa är en mycket gammal bibel, som på sitt eget titelblad och i sin epilog beskrifves sålunda: "Bibel teutsch mit figuren gedrucht un volendt in der kaiserlichn stat Augsburg durch Silvanu Otmar, in verlegung un kosten des fursichtign herrn Johan Rynman von öringen Nach der geburt christi Funfftzenhundert und achtzehn jar, auf de XXVII tag des Jenners. Gott sei glori, lob und Eer von welt zu welt Amen."

Detta visar, att denna märkvärdiga bok tillhör ett före Luther utfördt arbete i tysk bibelöfversättningsväg, och studerar man det närmare, så finner man, att det icke heller är af så synnerligt dålig beskaffenhet, ehuru konsekvens i stafning och satsbildning ofta saknas. Det innehåller dock ganska få främmande ord och visar, att vid tiden för tillkomsten af denna bibelöfversättning det tyska språket var ganska väl utveckladt. Redan före Luthers öfversättning hade icke mindre än 18 olika bibelupplagor utkommit på tyska, däraf 14 på högtyska och 4 på mera vanlig tysk dialekt. Af dem på högtyska tillhör vårt exemplar den fjortonde eller sista upplagan, som utkom, såsom ofvan synes, i januari 1518. Såsom inledning innehåller boken Hieronymi bref till Paulinus om den heliga skrift samt, utom kortare inledningar till hvarje bok, hela det gamla testamentet med tillägg af de två vanligen förekommande makkabeerböckerna och hela nya testamentet med tillägg af det spuriösa s. k. Laodicenserbrefvet, hvilket vi för det särskilda intressets skull här nedan aftrycka och äfven i öfversättning meddela.

Boken innehåller ock 109 handmålade träsnitt, d. v. s. dessa teckningar utgöras af träsnitt, som *sedan* blifvit målade med hand. Färgerna hafva tyvärr här och där varit så skarpa, att de genomfrätt bladen. Dock förekommer detta mera sällan. Af dessa teckningar tillhöra 97 det gamla och 12 det nya testamentet. De lånades alla från den s. k. "Kölnerbibeln", hvilken var den första från trycket utgifna illustrerade bibeln, ehuru teckningar före den tiden understundom förekommo i handskrifna exemplar. Samma

bilder voro ock aftryckta i den tyska bibel, som 1483 utgafs i Nurnberg.

Vårt exemplar är synnerligen väl bevaradt. Några smärre stycken hafva dock blifvit utrifna. Huru denna märkliga bok kommit till Augustanas bibliotek, är mig icke bekant, men hon har länge varit i Amerika och tillhörde på 1860-talet en engelsk familj i Pennsylvania vid namn Lohg. Att en sådan bok som denna är mycket sällsynt, behöfva vi knappast nämna. Priset på de exemplar, som ännu finnas, angifves af Nestle i Haucks Realencyklopedie fur Theoloige und Kirche till 600 mark. Se B. 3. S. 66. L. 16.

Texten, inledningen och afslutningen till "Laodicenserbrefvet" lyder, som följer:

Die Epistel ad Galathas hat ain end un hebt an die epistel zu den Laodociern

Das Erst Capitel.

Paulus ain apostel, nitt von den menschen, noch durch den menschen, aber durch jhesum christum Den brudern die da seind zu Laodoci. Die genade sey mit euch, und der frid von got unserem vatter, und von dem herren Jhesu christo. Ich sag danck meine got durch alles mein gebeet. Darub das ir seyt beleibent in jm, und zu volenden in gutn wercken. Harrendt der verhayssung an dem tage des urtails, verwustend euch nitt mit ettlicher uppiger red, das eröffnen das euch abkeret vo der warhait des evangeliums, das da wirtt geprediget von mir, dienent zu de nutz der warhait des evangelij thun die gutigkait der werck die da sind des hayls des ewigen lebens. Und nun meine band seind offen, die ich erleyde in christo umb die ich mich freuw und freuwe mich, und diss ist mir zu der ewigen behaltzam. Das selb ist geton euch zu helffen in euwern gepeeten und von der diening des hayligen gaists. Es sey durch das leben, oder durch den tode, wann mir zu leben ist ain leben in christo, und sterbn ain gewyn. Und er selb thu sein erpärmbde in euch das ihr habt die selben lieb und syt aynhellig. Darumb aller liebsten, als ir habt gehört die verwissenhait des herre also behabt sy, und thut sy in der forcht gottes un euch wirt das leben ewigklich, wann got ist der da wurckt in euch. Un wölich ding ir thut, die tut on hyndered oder on sunde. Un allerliebsten, es ist das best freuwend euch im herren, un hutet euch vor aller unrayner gewynung. Alle euwer ayschung seind offenbar bey gott, und seyet fest in dem synn christi. Und die ding die da seind gantz und gewär, un keuch, und zymlich, und recht und lieplich die thut. Und die ding die jr habt gehört und empfangen, die behabt in hertzen, und der frid gottes wirtt mit euch. Euch grussen alle hayligen. Die genad unsers herrn Jhesu christi sey mit eweren gaist, und machet die epistel zu lesen den Colosensern zu euch. Amen. Ain end hat die epistel zu den Laodociern. Und hebt, an die vorred uber die epistel zu den ephesiern.

* * *

Med detta bref förhåller det sig på följande sätt. I Kolosserbrefvets 4: 16 talar aposteln Paulus om ett bref från Laodicea, hvilket kolosserna skulle se till, att de finge läsa. Detta ord af aposteln har gifvit uppslag till ganska många åsikter om sammanhanget därmed. Man har antagit, att det var ett bref skrifvet af laodicenserna till Paulus, Epafras eller till kolosserna direkt; att det var ett bref af Paulus till laodicenserna och som skulle af dem fortskaffas till andra församlingar och bland dem till kolosserna. Man har ock hållit före, att det vore ett bref från någon af Pauli följeslagare till laodiceerna. Stundom har man ansett detta bref vara förloradt, stundom har man trott sig igenfinna det i något annat af de nytestamentliga brefven, men i all synnerhet i brefvet till efeserna. Detta senare är ju ock det troligaste, i synnerhet som ordet "Efesus" i adressen på Efeserbrefvet saknas i många handskrifter och ett tomrum intager dess plats. I andra handskrifter åter igen förekommer namnet Efesus, men redan tidigt voro handskrifter kända, som hade "Laodicea". Tertullianus anser dock, att detta berodde på en interpolation, härrörande från heretikern Marcion. Vare hur det vill med detta, så förekom emellertid ganska tidigt ett bref till laodiceerna, ehuru utan allt tvifvel oäkta. Det utgöres af en del tämligen lätt sammanfogade satser ur Pauli bref och i synnerhet ur Filipperbrefvet. För öfrigt är det så oskadligt, som en dylik falsk skrifvelse gärna kan vara, och har för öfrigt sitt litterära intresse. Det skrefs ursprungligen på grekiska, men öfversattes snart till latin och omnämndes af åtskilliga kyrkofäder. Andra kyrkomötet i Nicaea, hvilket hölls 787, varnade för dess bruk, och åtskilliga fäder utdömde det. Likväl bibehöll det sig i många handskrifter af Pauli bref ända ned till femtonde århundradet och detta till och med i tvenne af de äldsta kopiorna af Vulgata. Troligen var det på denna grund det intogs i den tyska öfversättningen, som vi ofvan hafva beskrifvit, och ur hvilken vi, som sagdt, hafva aftryckt det.

Öfversättningen af detta lilla, gamla bref har följande lydelse: "Paulus, en apostel, icke af människor eller genom människor, men genom Jesus Kristus till de bröder, som äro i Laodicea: Nåd vare med eder och frid af Gud vår Fader och af Herren Jesus Kristus.

Jag tackar min Gud uti allt mitt bedjande därför, att I förblifven i honom och fulländas i goda gärningar, bidande löftet på domens dag och icke fördärfvande eder med något fagert tal, som kan gifva tillfälle att förvända eder från evangelii sanning, hvilken predikas af mig, men tjänande till nytta i evangelii sanning, och görande goda gärningar, som blifva till välfärd för det eviga lifvet. Och nu äro mina bojor kända, hvilka jag lider i Kristus, för hvilkas skull jag har fröjdat mig och äfven nu fröjdar mig; och detta är mig till evig nytta. Detta sker för att bistå eder i edra böner och genom den Helige Andes betjänande. Det vare genom lif eller genom död, alldenstund för mig att lefva är ett lif i Kristus och att dö är en vinning. Och han själf göre förbarmande med eder, att I hafven samma kärlek och ären enhällige. Därför allrakäraste, såsom I hafven hört Herrens tillsägelser, alltså handlen och förblifven i Guds fruktan, och I skolen få det eviga lifvet, alldenstund det är Gud, som verkar i eder. Och hvad helst I gören, gören det utan hinder och utan synd. Och, allrakäraste, bäst är, att I fröjden eder i Herren och vakten eder för all oren vinning. All eder åstundan vare uppenbar för Gud, och varen faste i Kristi sinne. Och hvad helst är helt och säkert och kyskt och vackert och rätt och älskligt, gören det. Och sådant, som I hafven hört och mottagit, det behållen i hjärtat, och Guds frid vare med eder. Vår Herre Jesu Kristi nåd vare med eder ande. Låten kolosserna läsa denna epistel till eder. Amen."

Så lyder brefvet i all sin enkelhet. Man kan ej säga, att det innehåller något, som strider mot evangelii sanning, sådan denna predikades af apostlarna, men man kan ej heller säga, att det gifver det ringaste tillägg till hvad genom de öfriga brefven är oss kungjordt. Svårt är det ock att se ändamålet med en skrifvelse sådan som denna. Kättareskrifter hafva sitt eget ändamål, som tydligt nog förklarar deras uppkomst, men här är det ej fråga om något sådant. Ej heller kan orsaken till dess författande eller rättare hopsättande hafva varit författareära, ty det har aldrig, mig veterligen, utgifvit sig för annat än ett bref af aposteln Paulus. Enda förklaringsgrunden är, att brefvet skrifvits i god afsikt, troligen för att tjäna några, som ej hade någon mera fullständig samling af paulinska skrifter.

Kanske ämnade det först endast att vara ett utdrag ur Pauli skrifter och erhöll sedermera karaktären å ena sidan af ett apostlabref och å andra sidan af ett falsarium. Vi veta det ej. Möjligen har författaren-kompilatören menat att på något sätt ersätta det laodicenserbref, hvarom så mycket tal förekom, men som saknades, och kanske har han gjort det i rent apologetiskt intresse. Det må vara hur det vill. För oss har brefvet blott ett historiskt intresse, i det att det visar, huru skrifter kunde komma till i den efterapostoliska tiden, hvilka med eller utan tillämnadt *pia fraus* afsågo evangelii nytta, men det oaktadt kommo att stämplas såsom apokryfisk och spuriös litteratur. Att det nya testamentets kanoniska skrifter ej kunnat underkastas ett dylikt öde i trots af ifriga försök af otrogna och s. k. kritici, är äfven det ett starkt intyg för deras äkthet. S. G. Y.

VÅR UNGDOMSFÖRENING I FRAMTIDSDRÖMMAR.

Af *Alfred Sandell*. Uppläst vid en ungdomsfest i Denver, Colorado.

Jag smög mig ut så sakta en fridfull sommarkväll
att svalka mig i sköna aftonstunden.
Jag var så lätt om hjärtat och kände mig så säll:
då satte jag mig uti gröna lunden.

Och mina tankar foro i världen vida kring
och efter nytt och gammalt liksom sökte:
de gingo ock tillbaka till syskons glada ring,
men då min längtan mer och mer sig ökte.

Och som jag satt där stilla i vindens svala fläkt,
då somnar jag så tryggt där ner i lunden;
och solens klara strålar i väster re'n sig släckt,
men tanken den var ändå icke bunden.

Jag fördes ut i världen som på ett vingepar,
allt syntes mig så fridfullt skönt den kvällen:
mig syntes det förflutna så väl som framtidsdar:
jag stannar i min flykt på många ställen.

Jag såg en ungdomsskara församlas till en fest:
det skulle bli så extra fint den gången.
Och då man sade till mig: följ med och blif vår gäst,
så får du höra på den vackra sången.

Jag följer med till festen och stannar där så glad,
jag hörde toner där, så sköna, klara:
jag hälsar allesammans, men flyger se'n åstad
och föres in uti det underbara.

Men huru många gånger få vi väl samlas så,
förrän vi äro skilda här i världen?
Än se vi en åt öster, en ann' åt väster gå
att aldrig mötas under ökenfärden.

Men som jag länge vandrat och länge, länge gått,
jag hade blifvit flyttad fram i tiden:
det var okända trakter, där aldrig förr jag stått,
och ungdomstiden den var re'n förliden.

Och då, när drömmen fört mig långt fram i tiden bort,
så såg jag äldre män och kvinnor vandra.
Den ene hade sällskap, den andre ensam gått:
han valt att genom lifvet ensam vandra.

De voro kära vänner, de varit med oss här,
jag hade sett dem här så många gånger.
Nu såg jag dem så spridda i världen här och där,
och andra sjöngo redan himlens sånger.

Men än de hade möten, de möttes alla dar,
de satte möte invid nådastolen.
Väl funnos icke alla i syskonringen kvar,
dock lyste nåden ännu klar som solen.

Men någon hade fallit från Herrens ord och bud
och så gått vilse under ökenfärden:
han hade sålt sitt hjärta åt denna världens gud
och blifvit så bedårad utaf flärden.

Då såg jag uti drömmen en broder i hans väg,
som handen på hans skuldra sakta lade:
se opp, min broder, blicka mot Herren Gud. Ack säg,
har du den frid med Gud, som förr du hade.

Han blicken nedåt sänkte och fann ej något svar,
ty han var träffad utaf broderns möte,
men dock likväl han kände, att samme Gud fanns kvar,
om blott han ville hvila vid hans sköte.

"Hvad! finns då vår förening, finns den väl till ännu?"
han blickar opp, men med ett tårfylldt öga.
Men nu jag fördes uppåt och längre bort ännu,
jag fördes bort, långt bortom bergen höga.

O, låt oss alltid vandra, så att vi mötas få
och känna, att vi verkligt äro bröder;
att vi vid något möte ej blygas måste då:
må det se'n bli i öster, norr ell' söder.

Men fast jag vida fördes, en vän blef hos mig kvar,
som hade lofvat följa mig på färden.
Det detta var, som gjorde, att jag så lycklig var,
hvarthelst jag fördes kring i denna världen.

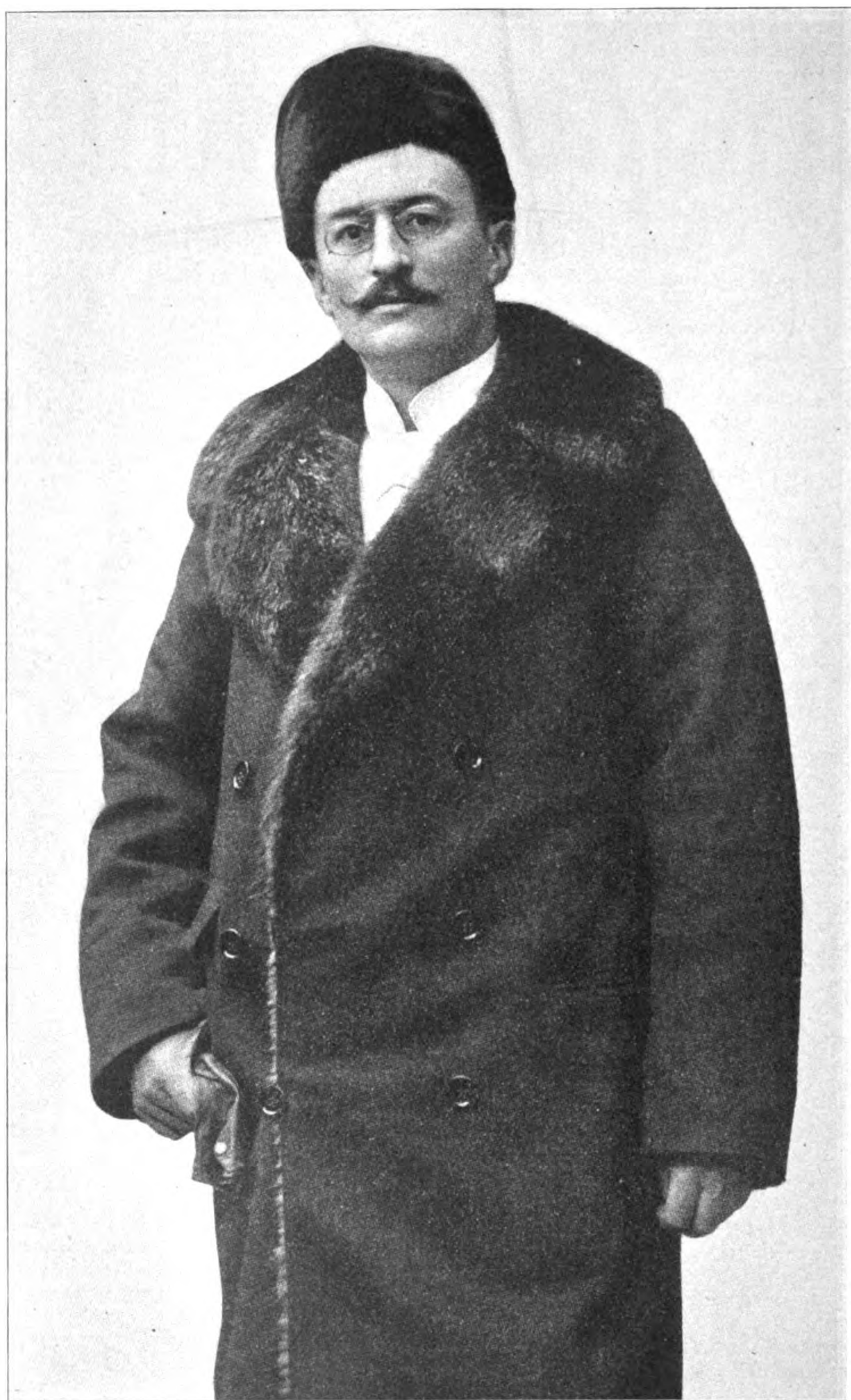
Nu på ett berg i fjärran jag stannar i min flykt:
från detta ser jag ner i dalen sköna.
Jag ser ett hem, som någon åt sig där nere byggt,
och rundt omkring det ser jag fälten gröna.

Jag stiger ned från berget och fram till huset går
och träffar någon, som jag tror jag känner.
Men kan ni tänka, hvilken jag där nu möta får?
Jo, två af vår förenings kära vänner.

En af dem var en tärna och hennes ungdomsvän:
de hade byggt sitt hem långt ner i söder.
Vi voro alla glada att träffas få igen,
som syskon träffas och som kära bröder.

Och när vi skildes åter, det var med mod och hopp
att framgent på den rätta vägen vandra.
Jag skulle föras hemåt, fullbordadt var mitt lopp;
där hemma få vi mötas hos hvarandra.

Och så jag vaknar åter ifrån min djupa sömn
och ser mig sitta kvar där ner i lunden.
Då såg jag det så tydligt, att det var blott en dröm,
som jag nyss haft den sköna aftonstunden.

Dr Sven Hedin. Se sid. 138.

Ungdomsvännen
Illustrerad Tidskrift för Hemmet

ÅRG. IX. ROCK ISLAND, ILL., MAJ 1904. N:o 5.

PÅSKTANKAR.

För Ungdomsvännen af *G. Fleetwood.*

Om vi med Kristus nu uppstått
och hän från död till lifvet gått
och Faderns löfte bida,
så står vårt nya lifs begär
dit upp, där Herren Kristus är,
på Faderns högra sida.

Från lidande till härlighet
vår frälsningshöfding gått. Han vet,
hvad stundar oss på färden.
Vårt kors, vårt lidande vi få,
men äfven nåd att kunna gå
med Kristus helt från världen.

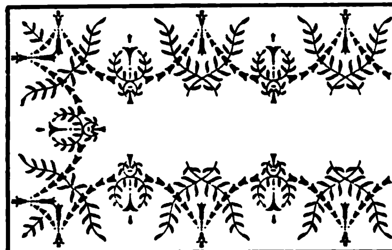
Vi dö hvar dag, dock lefva vi —
en himmelsk sanning göms häri:
vi dö från syndens välde. —
Vi uppstå dock hvar dag igen;
vårt nya lif är Frälsaren,
som allting återställde.

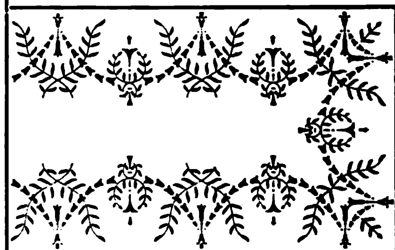

Men denna djupa hemlighet
blott fattas utaf den, som vet
Guds rikes hemligheter.
Att dö hvar dag, och dock likväl
ha lif och frid uti sin själ,
tänk, hvilka saligheter!

Men ordet lär oss: Kristi brud
sitt troslif har "fördoldt med Gud",
dock skall det uppenbaras.
Först luttras det i öknens sand;
se'n skall det där i ljusets land
med Kristus skönt förklaras.

En viktig fråga.

Huru skola vi framgångsfullt och till verklig välsignelse bedrifva arbetet bland de unga?

I nästan alla organismer inträder en tidsperiod, ett utvecklingsskede, då inom desamma förefintliga krafter mera energiskt än eljest bryta sig fram och träda i dagen. Vi kalla detta utvecklingsstadium hos människan hennes ungdom.

Vore nu människans alla kropps- och själskrafter goda, kunde vi ju då tänka på ungdomen och ungdomstiden med odeladt glada förhoppningar. Men emedan synden finnes i hjärtat och sträfvar att få behärska både själens och kroppens krafter och förmögenheter, måste hvarje uppfostrare med hjärta motse ungdomsskedet hos dem, som stå under hans vård, med ett hopp, som är paradt med allvarsamma farhågor. Därför inse vi ock, att ungdomen kräfver en särskild vård, och att arbetet bland och med de unga är öfvermåttan viktigt och ansvarsfullt. Utan vislig ledning under ungdomsåren kan en människas hela lif få en skef riktning, och hennes själ taga obotlig skada. En församlingslärare har visserligen ej tillfälle att dag för dag följa de unga och öfvervaka deras lifsutveckling, men något kan han dock göra, och afsikten med alla öfverläggningar rörande denna sak är ju, att vi må se till, hvad vi kunna göra, och att detta verkligen göres så väl och visligt, som omständigheterna medgifva.

Enligt vårt uppfostringssystem får en församlingslärare tillfälle att lära känna de unga och gifva dem en grundlig själavård, just då de stå på gränsen mellan barndom och ungdom, sålunda vid själfva tröskeln till ungdomstiden, i konfirmationsskolan. Gifve Gud, att vi alla insåge och behjärtade, hvilken outsägligt stor förmån vi däri äga. Vi lära därvid känna icke blott de ungas intellektuella begåfning samt deras förmåga och vilja att inhämta ett större eller mindre mått af kristligt vetande, utan ock, om vi göra vår plikt och vaka öfver deras själar, deras själsriktning, deras så väl goda som dåliga sidor. Där gäller det nu att öfva verklig själavård. Denna börjas på knä inför Herren; endast så kunna vi få den kärlek, vishet och det tålamod, som här äro af nöden mera än i något annat förehafvande. Hvad vi först och främst kunna och böra göra, är nämligen att lära våra konfirmander inse, att vi älska dem med en kärlek i Herren, och så låta dem känna och se för ögonen en svag återbild af Kristi egen kärlek. Vi må genom sträng tukt och disciplin lära dem lyda aldrig så väl: känna de ej, att vi verkligen älska dem, skall vårt inflytande öfver dem vara slut med konfirmationsdagen. Huru ytterst finkänsliga och noggranna borde vi ej därför vara med afseende på vårt uppträdande inför barnen! Jesu ord: "Hvilken som förargar en enda af dessa små, som tro på mig, honom vore bättre, att en kvarnsten bundes vid hans hals och han sänktes ned i hafvets djup", borde ständigt ljuda i våra öron och hjärtan. Barnen hafva rättighet att få icke blott höra, utan äfven se för sina ögon Guds ord, ordet blifvet kött. Få de detta, skola i de allra flesta fall lättja, håglöshet och uppstudsighet försvinna såsom af sig själfva, och barnen skola gå ut i lifvet med den outrotliga öfvertygelsen, att de i sin lärare hafva en verklig vän, som vill dem väl, och hvilken de under inga omständigheter behöfva rädas att möta. Där se vi alltså redan något, som vi med Guds nåd kunna och äro skyldiga att göra bland de unga. Men den mest pröfvande tiden kommer efter konfirmationen. Från att hafva varit bundna vid läraren och ställda under hans skyddande och stödjande vård känna de unga sig på en gång fria; de äro myndiga församlingsmedlemmar, och läraren ser dem sedan icke så ofta. Kanske verkar myndighets- och frihetsmedvetandet på dem på ett sådant sätt, att vi tidvis åtminstone sällan få se dem vid gudstjänsterna.

Emedan de ock vid denna lifsperiod i följd af allehanda inflytelser blifva förtrogna med lifvets förhål-

landen, äfven de mörka, och börja känna förut slumrande drifter vakna till lif, blifva de på en gång skygga och öfvermodiga. Deras skygghet frestar oss mången gång till att i missmod draga oss undan från dem; och erkännas måste, att det kännes ej så litet förödmjukande och på samma gång tvunget, då vi vid ett vänligt närmande endast mötas med nedslagen blick och entoniga, trumpna ja och nej. Å andra sidan, då vi få se dem på vägar och gator oblygt och öfvermodigt uppträda i hvarandras sällskap, känna vi oss ofta benägna att tro, det de nu riktigt hafva "bitit hufvudet af skammen", gäckas med allting och äro på väg till förtappelsen. I hvilketdera fallet som helst kunna vi göra oss skyldiga till det mest ödesdigra misstag. Förskräckligt illa handla vi, om vi förbise och låtsa oss icke igenkänna dem, då vi möta dem; och jag har hört snälla församlingsmedlemmar och detta med rätta bittert beklaga sig öfver en lärare, därför att han ej "observerade" forna konfirmander, då han tillfälligtvis mötte dem. Ännu sämre och oklokare är att bestå dem med allt för stor uppmärksamhet i predikan och årsberättelser i form af klander, hårda domar eller spetsiga "pikar". Ovisligheten i ett sådant förfarande kunna vi lära till och med i hönsgården. De unga lockas nog i alla fall ut från gudstjänsten och de äldres samkväm, utan att man behöfver *drifva* dem därifrån. Må vi gå tillbaka till våra egna ungdomserfarenheter! Vi voro visserligen heller inga änglar, utan ofta nog dåraktiga, elaka och dåliga. Men blefvo vi väl bättre genom ideliga stickord, skarpa förmaningstal eller hårda domar? Väl må olika individer kräfva olika behandling, men genom vresighet och hårdhet har ännu aldrig något vunnits. Jag är ock lifligt öfvertygad om att vår ungdom öfver hufvud taget ej är en smula sämre än de äldre, fastän de behöfva någon tid, innan de likt dessa förstå att dölja vrånghet under en fager yta. De unga äro i allmänhet långt bättre förtrogna med de äldres tidigare historia, än hvad dessa ana; ty då de äldre komma tillsammans, utgör deras tidigare historia ett omtyckt samtalsämne. De veta därför, att, åtminstone hvad yttre moral och karaktär beträffar, de i allmänhet äro lika goda som och kanske långt bättre, än hvad deras fäder en gång voro. Blifva de under sådana förhållanden, när helst de särskildt ihågkommas, trakterade blott med "sur soppa", må vi alldeles icke undra på att de själfva blifva "sura". Ingenting är i allmänhet så sårande för de unga som orättvisa och partiskhet. Många torde också de ynglingar och jungfrur vara, som drifvits bort både från gudstjänsten och församlingen genom ovisa lärares och knarriga diakoners kanske t. o. m. i bön inför församlingen uttalade stickord och vresiga förmaningar. Äfven då "den rike ynglingen" gick bort ifrån Jesus, såg denne efter honom med kärlekens blick. Är det ock vår oafvisliga plikt att både enskildt och offentligt bestraffa synden, må vi likväl se till, att vi straffa henne hos alla, oss själfva inbegripna, och icke låta någon individ eller särskild grupp göras till åskledare! Må vi framför allt akta oss för att ingripa i Guds prerogativ och döma öfver bevekelsegrunderna till framträdande lyten hos de unga samt lära att allt ifrigare bedja för dem: "Fader, förlåt dem; de veta icke, hvad de göra." Vår tid böjer sig mindre lätt än någon föregående för auktoritetstro. Det är därför fåfängt att blott *tala* till de unga om Kristus och hans kärlek och om "vår kyrkas härliga bekännelse" m. m., men låt dem se något af denna kärlek för sina ögon och se bekännelsen praktiskt öfvas, och de äro i de flesta fall tillgängligare än de äldre. Vi hafva på senare tiden haft osökt anledning att behjärta denna sanning; ty hvad var det, som gaf dr Carl Swensson ett så underbart inflytande öfver ungdomen, att han af henne aldrig kan glömmas? Var det ej den tillmötesgående kärlekens inflytande? För att kunna framgångsfullt och till verklig välsignelse bedrifva arbetet bland de unga böra vi därför se till, att vi själfva blifva allt mera genomträngda och genomvärmda af den kärlek, som "fördrager allting, tror allting, hoppas allting och lider allting." Äro våra predikningar ock vår umgängelse däraf genomträngda, så att de unga icke blott höra och känna ungdomens lustar dömas, utan äfven förnimma undertonen: "nu vet jag väl, käre bröder, att I hafven gjort det af fåkunnighet och oförstånd", sannerligen, vi skola finna, att de unga sällan äro obenägna att gifva sanningen rätt, och att de så småningom skola förlora sitt skygga trots och allt mera dragas till gudstjänsten och därmed ock till Herren, ty evangelium är ännu en Guds kraft till frälsning. I sammanhang härmed vilja vi ock uttala något, om hvars riktighet vi blifvit allt mera öfvertygade. Hafva de unga i en församling begått någon svårare dårskap och förvillelse, böra vi icke vare sig direkt eller indirekt draga det fram från predikstolen, åtminstone icke förr, än vi i innerlig bön inför Herren lärt att se saken riktigt nyktert och så kunna föra Guds Andes och vår egen andes talan. Och fråga är, om vi icke handlade visligast uti att alltid låta det stanna vid enskild förmaning eller i svårare fall förmaning och bestraffning inför kyrkorådet. Så snart predikantens ord andas bitterhetens nit, åstadkomma de endast skada, och de unga äro härutinnan särskildt finkänsliga.

Om ett barn skall verkligen trifvas i hemmet, måste det icke blott erfara och öfva en verklig kärlek, det måste ock få något, afpassadt efter dess ännu outvecklade krafter, att göra. Så ock med de unga i församlingen. Därför böra de icke blott uppmuntras att närvara vid sockenstämman, de böra ock sättas till arbete uti sådant, som deras ännu outvecklade krafter äro mäktiga af. Härvid må vi dock taga oss till vara för alla öfverdrifter och icke minst för allt, som kan gifva näring åt det inneboende begäret att lysa och vara märkvärdig. Tidigt böra de fostras att offra både tid, krafter och medel för församlingen och den allmänna verksamheten för Guds rikes utveckling och tillväxt och därmed göras förtrogna

med tanken, att i detta rike alla måste tjäna och bära sin andel af ansvaret för det goda verkets framgång. Anses därför särskilda organisationer nödvändiga, må vi dock se till, att ej en afundsam täflan dem emellan uppstår om hvilken förening, som uträttar mest. Ty då blifva dessa föreningar parasiter, som äta på församlingskroppen, i stället för hjälp och stöd för honom. De organisationer, inom hvilka de unga alltid borde taga verksam del, äro söndagsskolan och ungdoms- eller konfirmationsföreningen. Bedrifves konfirmationsundervisningen, såsom den borde bedrifvas, äro de konfirmerade i de flesta fall dugliga att undervisa i söndagsskolan. Vi våga ock påstå, att de själfva genom att undervisa andra få sin egen kristendomskunskap långt bättre grundad och utvecklad än genom medlemskap i en "bibelklass". Bland de unga torde vi ock finna det bästa materialet för sekreterare och kassör för söndagsskolan.

Fastän meningarna synas vara mycket delade med afseende på "ungdomsföreningens" berättigande såsom en särskild organisation, tro vi dock, att hon, rätt ledd, kan vara till mycket stor nytta och välsignelse. Här har en församlingslärare tillfälle att möta och umgås med sin ungdom, och denna beredes tillfälle till inbördes umgänge, och den sociala sidan af församlingslifvet får ingalunda förbises. Den tid, som användes på väljandet, inlärandet eller utarbetandet af de stycken, som skola förekomma på programmet, är ofta tid, tagen från fåfänga och sysslolöshet, och ingenting borde väl å programmet få förekomma, som icke är af kristlig och uppbygglig halt. Dess inlärande eller utarbetande blir ju då ock en direkt vinst för så väl ungdomen såsom ett helt som särskildt för den uppträdande. De ambulatoriska ämbetena i föreningen fostra ock sina innehafvare till arbete för församlingen. Få vi dessutom förneka, att sången och bönen vid föreningens möten hafva sin stora betydelse? Eller när kan en lärare så draga och lyfta de unga med sig uppåt mot det stora fadershjärtat och fadershemmet, som då han bedjande står i deras midt? Ungdomsföreningen borde därför af hvarje lärare omhuldas och uppmuntras. Nu torde någon invända: det där må vara sant med afseende på stadsförsamlingar, men huru skola i landsförsamlingar ordnade ungdomsmöten kunna hållas? Vi svara: äro ungdomsmötena sådana, som de böra vara, föreligger alls intet hinder, hvarför de icke skulle kunna anordnas på söndags eftermiddag och hållas i kyrkan. Skulle kyrkan ej för detta ändamål kunna upplåtas, finnas ju skolhusen, som väl skulle öppnas för sådana, allmänt bildande öfningar. Att anordna särskilda andaktsstunder för ungdomen, såsom mångenstädes är sed, anse vi vara alldeles förkastligt. Huru skulle det taga sig ut i ett hem, om de större barnen ansåge sig behöfva ett särskildt matbord och ej kunde eller ville äta med föräldrarna och småsyskonen? Det skulle ju verka söndrande och stifta en särskild grupp i familjen till men för enhetsbandet. På samma sätt ter sig anordnandet af särskilda andaktsstunder för de unga i församlingen; det är i allra egentligaste mening separatistiskt. Tvärtom måste verksamheten bland de unga alltid hafva till hufvudmål att draga dem till den allmänna gudstjänsten, som ju är "Guds husfolks" gemensamma måltidsbord, där ingen i huset borde saknas. Vi hafva sökt besvara den framställda frågan. Då Guds ord och de heliga sakramenten äro de enda medlen till frälsning, måste ju hufvudsaken i arbetet bland både gamla och unga vara att föra och behålla dem under deras inflytande. Alla andra, mera eller mindre välmenta "schemes", hvarigenom ungdomen skall roas och dymedelst "intresseras", blifva alltid i längden sannskyldiga "boomerangs" och uppväcka snart nog, icke minst bland de unga själfva, afsmak för den församling, som ställer dem i gång. Och låt mig säga rent ut: de människor, de må sedan vara gamla eller unga, som äro med i församlingsarbete blott för att söka nöje och förströelse, ju förr de draga sig undan, desto bättre är det både för församling och dem själfva. Församlingen endast profaneras genom deras umgängelse, och de själfva undslippa åtminstone det förfärliga skrymteriet att hölja sin nöjeslystnad under fromhetens mask. Kristus och hans evangelium utgöra visserligen den enda glädjekällan i världen, men gifva aldrig någon eggelse till köttslig fåfänga och glädje. Kunna vi, lärare, i någon ringa mån visa de unga, så att de känna det, att friden och fröjden i Gud genom Kristus äro den enda sanna glädjen och lyckan i lifvet och icke en tvångströja, som vi vid vissa tillfällen måste anlägga, då hafva vi framgångsfullt och till verklig välsignelse bedrifvit arbetet bland de unga.

PH. THELANDER.

TVÅ FLICKOR.

För Ungdomsvännen af *Maria Olofsson*.

Jag såg dem, där de kommo
på vägen hand i hand,
med ljusa lockar bundna
i purpurröda band.
Hur härligt solen lyste!
Mot kindens rosenglöd
de klara strålar brötos,
och munnen glänste röd.

Ack, hör du, hur de sjunga
i kvällens tysta frid,
där hand i hand de vandra
på blomstersmyckad lid. —
Den ena räcker handen
att föra dig i dans,
men tyst den andra binder
din lyckas friska krans.

Den första heter Glädje,
hon skrattar dagen lång,
och som en fågels kvitter
är hennes glada sång.
Hon ser ej vägens törnen
och icke sorgens spår,
ty uti hennes hjärta
är endast ljus och vår.

Den andras namn är Kärlek;
hon dansar icke mer,
och uti hennes ögon
ej ensamt solen ler.
Ibland af heta tårar
den skymmes, hennes blick,
och sorgen hennes hjärta
ibland helt nära gick.

Hon plockar hvassa stenar
och törnen från vår stig,
och hon vill visa vägen
till himmelen för dig.
Att sig för andra offra
hon gick i världen ut,
och därför skall hon vandra,
tills tiden tagit slut.

Så länge någon finnes,
som hon kan gifva stöd,
så länge någon älskar
en vän i lust och nöd,
hon vandrar här ibland oss
i himmelskt ljuflig glans,
hon tyst och stilla binder
vår lyckas friska krans.

Och fjärran är ej Glädjen,
där Kärleken bor kvar.
De vandra mest tillsammans,
och solen lyser klar.

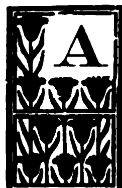
Och som en fågels kvitter
hörs Glädjens muntra sång,
och änglavingars susning
ledsagar deras gång.

SVENSKA LUTH. KYRKAN I DAYTON, IOWA.

MINNEN FRÅN IOWA.

För Ungdomsvännen af *J. B. A. I.*

Af alla de minnen, jag medfört från Iowa från den korta tid af knappast tre år, under hvilken jag vistades därstädes, är ovillkorligen minnet af ungdomskonventet i Dayton den 19 och 20 sistlidne augusti ett af de angenämaste. Det bästa i ungdomsväg, de olika församlingarna i Des Moines-distriktet hafva att bjuda på, hade samlats där tillika med distriktets samtliga pastorer. Som vädret var skönt hade äfven en stor skara från när och fjärran utom de egentliga delegaterna kommit tillstädes. Mötet öppnades på onsdagseftermiddagen den 18 kl. ½3 af distriktkonventets ordförande, pastor Jos. A. Anderson från Boone, hvarefter följande program utfördes:

Sång af församlingen; bibelläsning och bön af pastor J. A. Hemborg från Boxholm; orgelsolo, fröken Ester Anderson; välkomsthälsning, pastor J. A. Christenson; svar, ordföranden, pastor J. A. Anderson; duett, hrr C. J. Cederqvist och C. C. Olson från Boone; tal af pastor Alexis Andreen, som till ämne valt: "Behåll det du hafver", hvarvid han särskildt uppmanade de unga att 1) uppskatta fädrens ärorika historia, 2) respektera och vörda fädrens verk, 3) lära och sjunga fädrens sånger, 4) bevista och underhålla våra högre läroanstalter och 5) blifva trogna våra fäders kyrka och tro. Därefter förekommo en duett af fröknarna Johanna Hanson och Claudia Hemborg och en berättelse af fröken Emma Lindell. Till sist deklamerade pastor Alexis Andreen på sitt mästerliga sätt kung Oscars "Östersjön". Programmet afslöts med välsignelsen af pastor J. B. A. Idström.

Kl. 8 på aftonen samma dag utfördes följande program: orgelsolo, fröken Nellie Nelson, Dayton; bibelläsning och bön, pastor A. E. Gustafson; sång af kören; deklamation, fröken Edna Miller och pianosolo af fröken Mable Lundahl, båda från Madrid; deklamation af hr B. P. Nyström, Swede Valley. Därefter höll advokat Cederqvist tal om sympati mellan de gamle och de unge. För de gamle, sade han, borde det vara lätt att sympatisera med de unge, då de en gång själfva varit unga; men för de unge är det däremot svårare att sympatisera med de gamle, då de unge ej ännu varit gamla och sålunda sakna den erforderliga erfarenheten. Emellertid böra de unge taga mera hänsyn till de gamles goda vilja och beaktansvärda föredöme. Må unga och gamla taga hänsyn till hvarandra — sympatisera med hvarandra — och ett bättre samarbete skall blifva följden. De följande numren på programmet voro: pianosolo af fröken Ester Engström, Burnside; deklamationer af hr Carl Hemborg, Boxholm, och fröken Ester Venell, Des Moines; solosång af fröken Mary Dalander, Madrid; berättelse af fröken Laura Anderson, Stratford; sång af kören och välsignelsen af pastor O. A. Landell från Gowrie.

Torsdagen den 20 kl. 9 f. m. affärsmöte. Pastor C. E. Benson från Madrid förrättade bibelläsning och bön, och fröken Mary Dalander sjöng en sång. Sedan nu protokollet från föregående års möte blifvit uppläst och justeradt och namnlistan uppropad, beslöts att, innan val af tjänstemän företoges, låta den vid mötet i Boone tillsatta kommittéen för utarbetandet af stadgar för en förening af samtliga distriktets ungdomsföreningar först rapportera. Denna kommitté, som bestod af pastor C. E. Benson, Madrid, och advokaten hr C. J. Cederqvist, Boone, framlade ett ganska väl utarbetadt förslag till stadgar, som med några få förändringar antogs och hvarigenom distriktsföreningen

förändrades till en Luther League. Nu företogs val af tjänstemän, som utföll sålunda: ordförande pastor C. E. Benson från Madrid, vice ordförande hr C. C. Olson från Boone, sekreterare fröken Ester Venell från Des Moines och kassör fröken Nellie Nelson från Dayton. Till medlemmar i exekutiva kommittéen utsågos advokat C. J. Cederqvist från Boone, pastor J. A. Sandell från Des Moines och hr B. P. Nyström från Swede Valley. Undertecknad tillsattes att referera mötets förhandlingar i *Augustana* och ungdomens egen tidning UNGDOMSVÄNNEN. Nästa möte kommer att på inbjudan af ungdomsföreningen i Madrid hållas därstädes någon gång under nästkommande augusti månad. Programkommittéen för detta möte utgöres af pastor J. A. Sandell, ordförande, samt pastorerna J. A. Christenson och J. A. Anderson, redaktör G. A. Linden och fröken Mary Dalander. Äfven beslöts att anordna en läskurs, innefattande bland annat kyrkohistoria.

På eftermiddagen kl. 2 utfördes följande program: bibelläsning och bön af pastor O. A. Landell; solosång af fröken Minnie Lindqvist från Stratford; berättelse af fröken Augusta Hylebert från Swede Valley; tal af hr D. E. Löfgren från Dayton; vald läsning af fröken Anna Johnson, Burnside; duett af fröknarna Mary Johnson och Emma Peterson, ackompagnerade af fröken Emma Nelson, alla från Boone; berättelser af hrr A. Liedholm från Burnside och Verner Gabrielson från Dayton; solosång af fröken Alma Strand från Des Moines. Därefter förekom diskussion öfver ämnet: "Ungdomen och samhället", hvarvid pastor Jos. A. Anderson talade öfver "Ungdomen och bekännelsen", pastor Alexis Andreen öfver "Ungdomen och församlingen", teologie studeranden Julius Hulteen från Augustana teologiska seminarium öfver "Ungdomen och skolorna", pastor J. A. Hemborg öfver "Ungdomen och nykterheten", pastor J. A. Sandell öfver "Ungdomen och politiken" och pastor J. E. Rydbäck öfver "Ungdomen och söndagen". Detta samtal afslöts af undertecknad med följande anföranden, som härmed på fleres begäran meddelas in extenso, öfver ämnet: "Du unga skara!"

I.

Till dig, du unga skara,
som hört, hvad du bör vara,
jag äfven har ett ord:
man fordrar af dig mycket,
ej svik oss i det stycket,
du ätt från högan Nord!

Men det är rätt, I unga,
som snart fån dagens tunga
på edra skuldror lagd,
från ungdom, nu i blomma,
man väntar stordåd komma,
stå därför ej försagd.

Af dig på lefnadsfärden
besegras skall all världen,
om den är än så tvär.
Men för att nå det målet
du måste slipa stålet,
som du i skidan bär.

Se'n måste svärdet brukas,
om fienden skall stukas,
det kan du lätt förstå.
Men kan du icke taga
på en gång världen, klaga
ej jämt på motgång då.

Ej önska allt för mycket,
ty då kan hela stycket
dig lätt ur händren gå.
Tag blott ett steg i sänder,
hvarthelst du än dig vänder,
så skall du målet nå!

Men må du väl beakta
att dolda ondskan vakta,
som lurar på ditt väl.
Tyst smyg dig till dess fäste
och dräp den i sitt näste,
så räddar du din själ.

Ty ingå ej kontrakter
med ondskans hemska makter,
hvad än, min vän, du gör.
Ty ropa de förskoning,
och du dem ger försoning,
det till din ofärd för.

II.

Men du ej föddes till pilgrimers land,
att där bli besegrad af fiendehand,
ty fast dig förestå tvekamp och strid,
du skall dock till sist vinna himmelens frid.

Du är ej nöjd blott med seger på jord,
om ock du förvärfvar båd' söder och nord,
du vill ock eröfra himlarnas höjd,
där Gud ställt sin borg med all salighets fröjd.

Din ande, längtande upp till Guds hus,
ej trifves i längden i jordlifvets brus,
och vandeln, helgad med handling och ord,
till himlen för dig från vår syndfulla jord.

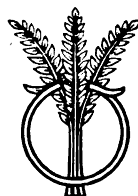
På vägen hän mot det eviga land,
då nöjen och löjen gå städse i hand
och otron hånfullt mot sanningen ler,
där tågar du fram under Kristi baner.

Och glöm ej sjunga till Lammet en sång,
ty väg, som står åter, är kanske ej lång,
och skaran, iklädd den snöhvita skrud,
den väntar att skåda dig palmkrönt hos Gud.

III.

Ty rolighet, som står Guds folk tillbaka,
den skall bli din, om du vill bedja, vaka,
som Kristus sina lärjungar befallt,
ty du är hans, han dig som sin erkänner,
och han är din, ty honom du bekänner,
som för din frälsning led för dig i allt.

Ty hvarför skulle du det mål ej hinna,
som du här kämpar för och hoppas vinna,
och hvartill Gud dig gifvit kraft och nåd?
Han större gåfvor dig som mänska gifvit,
än någon skapelse förlänad blifvit,
och i hans ord du får de bästa råd.

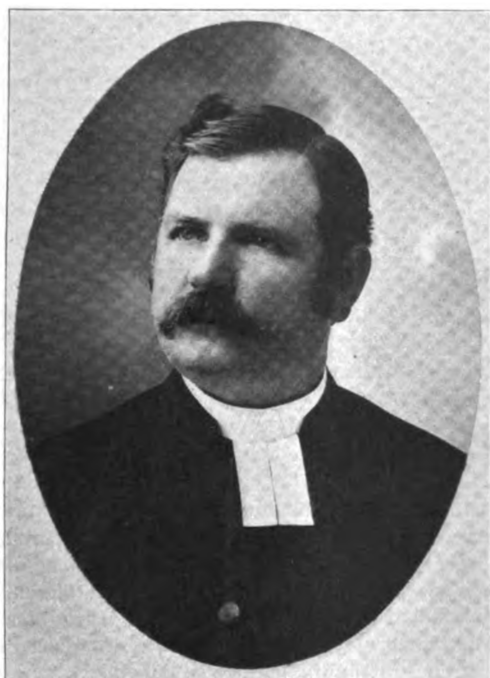

I Faders, Sons och Andes namn du blifvit
i dopet renad och ditt namn fått skrifvet
i lifvets bok bland alla helgons namn.
Du blef Guds barn och fick din skuld tillgifven,
men blef på tidens haf du väderdrifven,
hör Jesus ropar: Kom i Faderns famn!

Ty ingen han af sina vill förlora,
han hem vill alla föra, små och stora,
och dem försätta uti paradis.
Tag därför Kristus med dig uti båten,
och du skall ej förlora rätta stråten,
det blåse stormvind eller stilla bris!

Och du skall ankra i den lugna hamnen,
där Gud är när och sluter dig i famnen,
en syn, det lyster änglarna att se.
Tänk, hvilket härligt slut på allt elände!
Nu Gud af nåde allt för oss så vände,
att himlens fröjd han får oss alla ge!

Sedan eftermiddagssessionen var slutad, utfördes fram i koret ett program af mera enskild art. Undertecknad stod nämligen färdig att inom en kort tid lämna distriktet, hvadan det nu var sista gången, jag hade nöjet få vara med i Des Moines-brödernas krets. De passade därför nu på tillfället att skicka sina välönskningar med upp till nordanland, dit jag nu fått min verkningskrets förlagd. Jag skall ej försöka att referera de olika talen, som höllos, men de vittnade alla om det goda förhållande, som varit rådande oss emellan under den korta tid, som vi verkat tillsammans. Ett hjärtligt tack, bröder! Jag skall aldrig glömma eder för den utomordentliga välvilja och kärlek, som I visaden mig och de församlingar, jag betjänade under den tid jag var ibland eder!

PASTOR J. A. CHRISTENSON.

PASTOR C. E. BENSON.

Klockan slog 8 på kvällen. Daytons rymliga kyrka var fullpackad till sista plats. Det var Luther Leagues sista session för detta möte. Programmet lofvade något utomordentligt både med afseende på sång och musik så väl som på deklamationer och tal. Omsider stämmer kören upp en sång. Sedan de sista tonerna förklingat, framträdde pastor Jos. A. Anderson, som, i förbigående sagdt, var och är Iowa-konferensens vice ordförande, och förrättade bibelläsning och bön. Därefter sjöng fröken Augusta Sundberg från Cedar Rapids ett af sina präktiga solon, och fröken Ida Huglin föredrog en berättelse. Nu uppträdde teologie studeranden J. I. Bergstrand, då i Marshalltown, och höll ett godt tal, för hvilket han dock sedan blef tämligen hårdt kritiserad, emedan det ansågs vara för långt. Det var ett förbiseende till någon del af honom, men i synnerhet af programkommittéen, som glömt att gifva honom en vink om den tid, 20 minuter ungefär, som stod till hans förfogande, och gömt kanske väl mycket till sista sessionen. Sedan hr Bergstrand slutat, framträdde redaktören G. Albert Linden från Des Moines, nu i Rockford, Ill., och deklamerade poemet "Brudsmycket" på sitt anslående och originella sätt. Därefter förekom ett pianosolo af fröken Minnie Rustberg från Des Moines och sedan en deklamation af fröken Edna Olson från Boxholm. Näst i ordningen kom nu detta mötes egentlige festtalare, dr E. F. Bartholomew från Rock Island, Ill. Men nu var klockan inemot 10, hvadan han ansåg sig nödsakad att hålla inne med sitt tal för att endast göra några få anmärkningar. Att både han själf och många andra kände sig något missräknade, torde vara lättförklarligt, då han var i Washington, D. C., om jag ej missminner mig, när han mottog inbjudningen att hålla det engelska festtalet för ungdomskonventet i Dayton, och för att komma i tid till mötet därför måste något påskynda sin hemresa. Men med sitt goda humör och sin oratoriska förmåga räddade han situationen på ett mästerligt sätt, och alla lämnade glada och väl tillfreds med de smulor, han bjöd på, då nu omständigheterna förhindrade honom att gifva dem hela kakan.

Efter programmets slut hade ungdomsföreningen i Dayton anordnat en offentlig reception för delegater och öfriga besökare, hvarvid "ice cream" och "cake" serverades, och aftonens sena timmar tillbragtes i ett angenämt samkväm, där de unga från distriktets olika delar hade tillfälle att träffa hvarandra. Ungdomskonventet i Dayton var en i allo lyckad tillställning. Delegater och öfriga besökare kände sig alla mycket nöjda och belåtna med mötet, och hvad som där förekommit, och ungdomsvännen, pastor J. A. Christenson, tillika med hans förening förtjänar tack och beröm för det sätt, på hvilket allt hade blifvit arrangeradt för mötet. Vi hoppas, att mycket godt skall komma från dessa ungdomskonvent- och Luther League-möten, ty "United we stand, divided we fall."

Under detta möte så väl som vid konferensmötet två år

sedan och ett par missionsmöten hade jag mitt hem hos det gästvänliga herrskapet Charles Huglin. På samma gång jag härmed hembär mitt hjärtliga tack för all välvilja, som vid dessa tillfällen bevisades mig, vill jag också, då jag sport, att husmodern sedan dess blifvit af döden bortryckt, uttrycka mitt deltagande med den efterlämnade maken och barnen i den djupa sorg, som drabbat dem.

Följande församlingars ungdomsföreningar voro vid detta möte representerade som följer:

Boone: pastor J. A. Anderson, advokat C. J. Cederquist, Emma Nelson, Mary Johnson, Emma Peterson och county recorder C. C. Olson. Des Moines: pastor J. A. Sandell, redaktör G. A. Linden, Alma Strand, Ester Venell och Minnie Rustberg. Dayton: pastor J. A. Christenson, David Löfgren, Verner Gabrielson, Nellie Nelson och Ida Huglin. Grant Center-församlingen: pastor J. A. Hemborg, Carl Hemborg, Emil Carlson, Edna Olson och Minnie Lundell. Burnside: pastor A. E. Gustafson, Adolph Liedholm, Ester Engström, Ester Anderson och Anna Johnson. Clinton: pastor Alexis Andreen. Cedar Rapids: pastor J. B. A. Idström, Augusta Sundberg och Tyra Mauleon. Marshalltown: teol. stud. J. I. Bergstrand. Madrid: pastor C. E. Benson, Edna Miller, Mary Dalander, Mable Lundahl och Isaac Anderson. Stratford: Minnie Lindquist och Laura Anderson. Swede Valley: Hannah Ericson, Emma Johnson, Augusta Hylebergt och Peter Nyström.

Till sist en hjärtlig hälsning från Superiorvåg och nordanskog till ämbetsbröderna och ungdomen i det soliga Des Moines-distriktet.

Superior, Wis. i mars 1904.

I LIFVETS VÅR.

Tillägnad min konfirmationsklass.

Unga skara, hör, hur Jesus
ropar nu i dag till dig:
Kom, min son, och kom, min dotter,
kom och stanna kvar hos mig.
Från din barndoms första timma
slöt jag dig intill mitt bröst —
skulle du ej hos mig stanna
intill lifvets sena höst!
Ingen älskar dig som Jesus,
unga skara, tag hans hand:
han skall leda och bevara
ända hem till fridens land.

Då i dag du nu har samlats
omkring Herrens altarrund,
glöm ej löftena, du gifvit
Frälsaren i denna stund!
Glöm ej, att den bästa vännen
är dock han, som dött för dig.
Lycklig, om du följer honom
troget på din lefnadsstig!
Faror, sorger skall du möta,
unga skara, vaka, bed,
och för lifvets heta strider
dig i Jesu namn bered.

Skall du segra eller falla,
skall du hinna himmelen,
eller skall du sist i mörker
hamna i förtappelsen?
Svik ej löftena, du gifvit,
slut din hand i Jesu hand,
och du skall förvisso hinna,
äfven du, det sälla land!
Jesus lede dig igenom,
unga skara, tills du står,
evigt salig, evigt bärgad,
i ett land af evig vår.

GUSTAF E—N.

DR SVEN HEDIN.

Få personer hafva blifvit så ärade och firade som denne man. Få hafva gjort sig mera förtjänta däraf. Vi trodde därför, att det skulle glädja UNGDOMSVÄNNENS läsare att skåda bilden af en så framstående landsman. Och en ståtlig figur är det. Öfver det hela hvilar ett drag af svenskhet, så tydligt och så tilltalande, att icke ens den för fosterländska minnen och personligheter mest likgiltige kan undgå att känna sig stolt däröfver. Hedin har bringat sitt fädernesland och sitt folk anseende och aktning öfverallt och äfven där, hvarest svenskt namn aldrig förr varit kändt.

Sven Hedin är ännu en jämförelsevis ung man. Han är blott 33 år gammal, och likväl har han hunnit att uträtta mer än någon, som ägnat hela sitt lif åt upptäckter och undersökningar.

Fältet för hans resor har varit Asien, i hvars inre han redan företagit trenne vidlyftiga färder. Den sista och betydelsefullaste af dessa upptog närmare fyra år. Det är hufvudsakligen genom sina resor i Tibet, som han vunnit namn och världsrykte. Före honom hade aldrig någon europé genomträngt detta ogästvänliga land, och kännedomen om detsamma var förut ganska ofullkomlig, och i synnerhet var det vissa platser, som voro helt och hållet obekanta. Genom Hedin hafva nu dessa erhållit tillförlitlig beskrifning. Landet är ett protektorat under Kina, är mycket bergigt samt dessemellan uppfylldt af hemska vattenlösa öknar. Dess betydelsefullaste stad är Lhasa, och dess regering är hierarkisk och egenmäktig.

De faror, för hvilka Hedin utsatte sig under sina resor och vandringar i detta "förbjudna land", voro nästan öfvermänskliga och öfvergå snart sagdt all beskrifning, men han lyckades dock att tränga sig igenom och komma tillbaka. En gång gick han tio dagar genom öknen i fullkomlig saknad af både mat och vatten. Huru han kunde uthärda detta, är ofattligt. Han gjorde det dock och har själf gifvit en fullständig berättelse därom. I *The Augustana Journal* för den 1 april 1904 förekommer en intressant skildring af detta äfventyr. Våra vänner kunna själfva läsa det där.

Dr Hedin, som varit anmodad att i större städer i Förenta staterna hålla ett hundratal offentliga föreläsningar öfver sin senaste resa jämte ett antal privata föreläsningar vid åtskilliga universitet, har nu definitivt afböjt dessa inbjudningar.

Likaledes har dr Hedin förklarat sig förhindrad att deltaga i den geografiska kongressen i Washington i höst, där han blifvit ombedd att vid en generalförsamling hålla föredrag. Vi beklaga detta, men troligen är hans arbete med förberedelserna till ännu en forskningsfärd, hvarom han beslutat, orsaken till hans vägran. Såsom ett bevis på dr Hedins världsrykte och popularitet må anföras, att de två första subskribenterna på hans vetenskapliga arbete om den senaste resan äro från Japan. Den ene af dem är grefve Otani, som själf rest i Centralasien, den andra är "The Tokio Geographical Society". Från båda hållen ha samtidigt insändts checker å det ansenliga belopp, verket kommer att betinga, nämligen 270 kr. S. G. Y.

I prästgården.

För Ungdomsvännen af *Aina.*

r det här färdigt att hängas ut?"

"Käre hjärtanes! — inte ska ho, sôm ä främmat å helgdassklädd! — — — Ä'kke ho redan ute på gåln mä kläkôrgen! — E tåcka tös! Ha en nônnsinn skull'a sitt på maken! — — Ta teminstningen e kråke på huvve, hällest så blir ho så ille brun s' att!"

Bertha måste nödvändigt ta den framräckta "kråkan", som gamla Mina i sin ifver sprungit ut med.

"Si, dä dôger inte för 'a te förstöre sett granne skinn. — Vänta, ska vi hjärs ôt, ôm ho äntlitt ska vare mä, men d'ä skam, att främmatten ska arbete."

"Nej, gå ni in, jag hänger upp det här själf som ingenting."

"Ho ä fali envetten — ho ska fôll få sin velje fram då", mumlade gamla Mina förnöjdt, och så ropade hon från kökstrappan:

"Vill ho vare snäll å bre ut kökshånndukera på gräse där bôle, hällest så får 'a int' plass på lina för rannklära."

Bertha gjorde, som hon blifvit ombedd, och kom om en stund tillbaka in med den tomma klädkorgen.

"Tack ska ho ha för hjälpa!"

"Är det ingenting annat, jag kunde göra?" frågade Bertha.

"Förallanste del! Inte ska ho vare här ute i köke, inte. Ja ä fôll så ille tacksam för hjälpa s' att, men nu ä ho påcka te gå in te di annre. Ho passer inte te stå i ett stökitt kök, ho sôm har så fine, hvite hänner. — Gulle söte ho, gå föralldel in!"

"Seså, nu ska vi inte disputera mer, utan ge mig nu bara ett stort förkläde, så ska jag hjälpa er att laga i ordning middan. — Ska de' här skalas?"

"Håckere? — potatera — ja dä skulle di fôlle, men bare ja får göre ifrå mäj mä vasken, så hinner 'a fôll — — nääj, si, dä sker inte — ho blir så ille svart ôm hännera s' att."

"Å, det går väl af. Får jag bara en skarp knif, så —"

"Jae, dä ä sôm ja ha sagt, — ho ä så ille envetten, s' att en ä påcka te å göre henne te veljes. — I lôda där te höger ligger knifvera — ta den lelle, han ä skarp sôm en rakknif — — — men d'ä så ille skamlitt att ho ska arbete s' att."

"Hvad tror ni jag gör hemma då? Sitter med händerna i kors kanske?'

"Åsch, ho speler fôll klaver å läser, sôm härrskappsbarna plä göre."

"Å, dä blir ganska lite, det. Ni vet ju, hvad där är att göra i en prästgård, och vårt hem hör ej till undantagen."

"Om ja vet, hva dä ä å göre i prästgålera? Ja, skulle fôll dä vete, ja, sôm ha tjännt här i tie år. Dä ä ju ett fläng daen i änne. En hinner mäst intnôge anne än te ta rätt på den myckne främmatten. — Int' anne fôlk ifrå môran å te kvääl. Men, si, han vill ha 'et tåcken, pastern, å hva han vill, dä vill frua. Si, di ä så samms, s'att. —Frua ho ä van te rätte säj ätter hômmen i allting. Iblann tycker 'a kav ho ä för ätterlôten. — Vôre ja i hennases plass, så skulle ja teminstningen sätte p för den myckne främmatten, han drar hem. Allri ä dä nôgen fre. — Å fägna ska di ha, alle sôm kommer. Ja baker å ja baker, ja knôr te store deger, men dä förslôr intnôge. D'ä väl, att vi inte bor länger ifrå staen än vi gör, d'ä bare e half mil dit. Nôr dä inte tyr te, dä en har hemme, så får en springe te staen ätter mer. — Hur månge älle gånger, nôr vi nätt å jämt ha sätt ôss te bole, ha dä inte komme en farmere åknes å hatt hele famelja mä säj. Då ä dä te slänge å bole, å sätte i ett par skifver å så lage te mer mat. Iblann kan dä ôg hänne, att di kommer på môran å stanner hele daen."

"Just som vi ämna göra i dag", inföll Bertha.

"Käre söte ni! ho får inte ta't ôt säj. Om ja finge tåcka hjälp hvaräveli da, så skulle ja fôll inte klage, ôm huse så vôre fullt å fôlk. Hade inte ho hjärt mäj, så hade dä vôre like omöjlitt för mäj te å få ut vasken före meddan sôm te kytte ôvver kôrktorne.

Bertha skrattade, så hon fick små gropar i kinderna.

"Gi mä si", återtog gamla Mina, "hva va dä ja skulle säje — — — joo, för dä mäste, så har di mä säj e mjôlkkruke å en smörsleck, men dä går mäst ôt te fägna. Kommer di på môran, så ska di fôrst ha kaffe bôlôt kläcka älfve, sänna medda, åså aftaval inna di far hemôt. — Iblann nôr vi ha äte frukôst, å barna ha gått ôt skoeln, så sätter frua säj te å ska skrifve bref. Men ho ha knafft fått pään i hånna, förrän dä kommer en vang full mä fôlk. Då blir dä inga skrifving å den daen. Men, sôm sagt va, bå pastern å frua ä så ille välmente s'att. Gubbera får gå mä 'en ôpp på hans rum, å där setter han å prater mä dôm i timtal. Å frua ho gir gummera mönster te spesser å tåcke däre, å vill di låne böcker te läse i, så får di. — Ja, si, ett tåcke prästfôlk finns dä inte maken te på jola. — — — Uschäckt mäj! ja mente intnôge ille — ja ha hört säjnes, att hennases förällrer ä snälle å välmente di mä."

Bertha försäkrade, att hon alls inte var förnärmad, och den gamla tjänarinnan fortsatte:

"Men hennases far ä ju stasspräst, å tåckre lär inte ha så mycken främmatt, di."

"Inte ha vi så mycket främmande hemma, som Ni ha här, inte, — och så är det ju bara pappa och mamma och mig att hushålla för."

"Men likeväl så vet ho, hva dä ä te styre mä för é prästfru — — ja skulle inte ville vare e tåcka för allt smör i Smålann."

"Och ändå är det just det jag ämnar bli" — och därmed

höll den unga prästdottern upp sin vänstra hand, på hvars ringfinger en slät guldring glänste.

"Å, i allan dar, hva säger ho! ska ho bli prästfru ho mä, sôm mor si? Å här ha ja stått å tala å skrämmt ôpp 'a. — Men dä tör le vare bäst, ho få höre hurless dä ä, ifall ôm ho skulle få't sôm mi mattmor har'et. Ho ska få si, att ho roser inte marken! — Te bli prästfru — dä minsann intnôge te stå ätter. En hinner intnôge å göre för den myckne främmattens skull."

"Jag skulle följa Arvid, om så vore till Kina!" utropade Bertha med värma.

"Arvid — jaså d'ä tåcken han hetter, fästman hennases. — Jojo män, lätt si, att ho säjer däsamme tie år härätter. Tåcken ha månge tala, inna di ha blett gifte, å så ha di blett sôm hunn å katt ôm nôgre år. — Jae, ho får inte ta ille ôpp -- ja säjer, sôm dä ä, ja, — — för rästen så vôre dä kanske intnô värrer te vare där bôle nôr kinesera än te vare här å ha den myckne främmatten."

"Har ni då aldrig hållit af någon — riktigt — som jag håller af Arvid?"

"Åsch, nôr 'a va ong, så va fôll ja mä ôm tåcke däre, ja ôg. Ja hadd' fôll en fästman, ja, sôm annre flecker, å han va, skam te säjnes, intnôge te å skäms för — men —" Hon höll upp, och rörde om ett tag i bönorna, som stodo på stoven och kokade.

"Blef det ingenting af?" frågade slutligen Bertha, intresserad.

"Nääj, dä bledde intnôge utå. Ja reste ôt Amerka, å han reste ätter, men på sjöen så bledde han bekant mä e anna flecke. Å dä tog ell ända mä ett, å ôm ett par måner så va di gifte."

"O, ni sörjde väl förfärligt!"

"Ånäj, dä geck fôll övver. I förstninga va dä fôll littigrånna tongt, men så tänkte ja: gjort sôm gjort ä, tänkte ja, å så va dä ju intnôge å göre ve, å dä va le dä bäste sôm skedde."

"Och ni har kunnat glömma honom?"

"Åsch, fôlle kommer 'a ihôg, att han finns te, men inte finns han te för mäj på nôge anne vis än vegubben, sôm kommer hit å hugger ve ôt prästfôlke — han finns te, men dä ôg allt."

"Om Arvid glömde mig för en annan, så doge jag."

"Ho taler sôm ho ä gammel te. — Nääj, ho finge allt lefve, å ho finge snart en aen friere. — Om ho äntlitt ska ätter vatten te potatera, så ä pompen strax inte köksvägga. — — Jaa, emellerti så önsker 'a henne lycke utå allt mett hjärte. Om nôgen passer te prästfru, så lär ho å gör'et. Ho ä glalätt, å inte ä ho rädd för dä myckne arbete. — Frua va här inne å villa hjälpe te, mä ho (syftande på Bertha) va ut ätter vatten te potatera, men ja fösa in henne te främmatten. Ja sa te 'a, att ja hade e tåcka bra hjälp — ättersom ho ä så gemen å vill hjälpe mäj, så ska ho le få sin velje fram, ättersôm ho ä så ille envetten. Frua ho kan behövve å ha e litta fristunn. — — Nu ha dä blett anne å än te å sette i sôffhörne å läse franske ôm kvällera. Dä bruka ho å pastern göre förest nôr di va gifte. Då va han präst i en stor sta, där dä va knafft ann än fabrikksarbetere i församlinga. Där hade vi inte mycke främmatt. Men sänn vi kom hit ut på lanne, ha vi hatt så mycke mer. — En löjdaskväll — ja minns så väl hurless dä va — pastern han hôllas mä prädikninga, sôm han skulle ha daen ätter. Frua ho hôllas å bade barna. Dä va bôlôt klåcka nie ôm kvällen. Mört va dä, sôm te sticke huvve i en säck. Då knacka dä på köksdôrra. — Ja hôllas å flå en hare, sôm en å farmerane hade bôre hit. — Ja te tvätte å hännera å öppne dôrra. Dä va ett par, sôm villa viges. Di hade kört vilse, sae di, hällest hade di vôre framme fôrr. — Ja feck lôv'n te å in ätter frua, ho å ja feck löv te vare vittne. Så nôr viggsla va övver, så hviska pastern i öre på frua, å fråga ôm ho hade nôge å bju dôm på. Då va dä te sätte på kaffepanna å duke bole. Di va hongrie sôm varger, för di hade komme åknes långt bôlifrå. — Å frua å ja vi laga te ett recktitt mål mat, å di va så ille tacksamme s'att. Å pastern han spela å söng sånger för dôm, männa di vänta på att maten skulle bli teress. — Hur månge älie gånger, nôr dikensa ha hatt möte i körka ôm kvällera, ha inte pastern täje dôm mä säj hem, å vi ha fått koke kaffe ôt dôm. — Iblann tycker 'a dä ä kav liksôm onôditt. Men nôr pastern kommer å smiler så gôtt å hvisker te frua: "har du en kaffetår å bju dôm på", så ä ho inte go te å nek'en, ôm ho än villa allri så gärne. Om ho ä allri så trôtt, så gör ho'n te veljes. — Iblann ôm kvällera ä ja mäst inte go te sômne, så ille trôtt ä ja. Bena värker kav sôm tannvärk. Men nôr 'a tänker på frua, hva ho får gno! — På alle syföreninger å alle mitinger ska ho vare mä? Iblann ska pastern långt utôt lanne å hôlle miting. Å ôm inte frua ä mä, så blir di onne, fôlka sôm ska ha mitinga. Om ho ä så trôtt, så ho kunne stupe ikull, så får ho lôv'n te följe mä. Men si, allri ska en höre henne klage, ho ä så ille tôli s' att. — Va 'kke dä dä ja trodde! Här kommer dä mer främmatt! Så gôtt va dä, att di kom, inna vi ha duka bole! — Men nu ä dä ho sôm ska in, för d'ä så ille skamlitt att ho, sôm ä främmatt, ska arbete!"

"Nej, nu är det jag, som dukar bordet! — Det var tråkigt, att vi skulle råka till att komma i dag, när här kommer så många andra — och så har ni tvätten — men mamma tyckte det var så vackert väder, och pappa har litet mera tid på måndagarna."

Bertha hade öppnat dörrarna till skåpet, där porslinet stod.

"Ja, ättersom ho ä så ille envetten, så — där inne står tallreckera — kôppera å fata står breve, å i skåplôda där ä knifvera å gafflera. — — Va'kke dä dä ja sae — ho passar te prästfru — — titt, ska ho få si, så mycken främmatt dä kommer! — — Dä va fôll för ille väl, att potatera å kötte tyr te — å att vasken ä på lina.

BILDER UR AMERIKAS LITTERATUR.

Den serie af svenska författares porträtt och biografier, som under senare tiden i Ungdomsvännen erbjudits våra läsare, har, enligt bref och uppmuntrande skrifvelser från skilda håll, varit synnerligen välkommen. Vi skola ock fortfarande låta dylika biografier ingå, i den tanke, att vårt uppväxande släkte här i landet skall på detta sätt blifva i tillfälle att något närmare göra sig bekant med de senare kulturströmningarna i våra fäders land, ett land, som den ojämförligt största mängden af svensk-amerikansk ungdom aldrig sett.

Men på samma gång vi således vilja knyta de band fastare, som ena oss med vårt gamla hemland, hvilkets både nutid och forntid på det djupaste intresserar oss, få vi ej glömma, att "vi äro amerikaner till bekännelsen", såsom jag en gång hörde en ung man uttrycka sig. Ja, det äro

vi, och det äro vi stolta öfver. Mera skola vi dock lära älska detta vårt nya hemland, i den mån vi lära att känna det. Och här är mycket, som vi böra lära känna och som vi kunna lära känna. Ej blott Amerikas politiska historia har sitt intresse för oss, utan jämväl Amerikas kulturhistoria, och denna innefattar allt, som tillhör vårt folks både timliga och andliga bildning och förädling.

Kanske finnas de, som tro, att det på dessa områden ej gifves mycket att i vårt land studera, alldenstund allt här är så nytt, och så hafva vi ju namn för att blott lefva för materiella intressen. De, som så tro, taga dock mycket fel. Amerika har gått framåt med jättesteg och hunnit med mera på ett hundra år, än förut kunde ske i Europa på många hundra. Orsakerna härtill äro ganska tydliga. Amerika äger just de förutsättningar, som människoanden behöfver för att kunna framställa alla de möjligheter, den är i besittning af. De materiella resurserna äro snart sagdt outtömliga, om man också ej kan skära guld med täljknifvar här i landet mer än annorstädes. Folk ifrån alla världens länder och kanter hafva kommit hit, och oftast har det varit ett begåfvadt, vågsamt och ej sällan inventivt folk, och när man då fritt fått göra bruk af sina andliga och intellektuella förmögenheter, så har man kunnat komma någon väg. Ofta är det tvärtom i Europa. Flera exempel ur vår egen historia skulle kunna framdragas såsom intyg härom. John Ericsson är ett af dem, men ej det enda.

Så har det alltid varit här, och därför har man äfven i kulturellt hänseende hunnit längre, än man på andra sidan världshafvet synes vilja tro. Vår internationella betydelse kan nu ej längre förnekas, ty den har under senare åren gjort sig kännbar på ett sätt, som argumenterar för sig själf; vår litteratur är visserligen i "görningen", som man säger, men så långt den hunnit, försvarar den sin plats, och vår konst, i synnerhet inom måleriets, arkitekturens och musikens områden, är ej längre endast dilettantmässig, utan färdig att täfla med det bästa i den gamla världen. Den, som aldrig sett Amerika, skall naturligtvis rynka på näsan, då han läser dessa ord och tro, att vi tala skrymtaktigt eller åtminstone "i nattmössan", men för dem, som hafva haft tid att besöka oss och på ort och ställe beakta förhållandena, ter sig saken något annorlunda. Naturligtvis har ej hvarje resande sett någonting värdt att tala om, ty dels har man varit här för andra intressens skull, oftast sina egna, dels har förmåga saknats att sätta sig in i våra förhållanden, hvilka ju till en början äro mer eller mindre afstängda för främlingen, utom hvad museer och allmänna anläggningar beträffa, och dels har man rest igenom landet med iltåg, och efter det att man så farit fram som Jehu, har man rest hem och skrifvit en märklig bok om Amerika och all dess humbug.

Men andra hafva rest igenom vårt land och sett sig omkring. De hafva gifvit erkännande åt det, som varit af värde, och de hafva klandrat det, som har varit klandervärdt, och det med rätta. Till sådana besökande stå vi i tacksamhetsskuld, både för hvad de hafva gjort och för hvad de hafva velat. De äro dock alltid välkomna, och när de komma, vilja vi med största nöje stå dem till tjänst och hjälpa dem att se så mycket som möjligt och så korrekt som möjligt.

Till hvad här sagts hafva vi föranledts dels af det skäl, att vi äro till och tro, att Amerika är en faktor i världsutvecklingen, som är värd att beakta, dels emedan man inom ett visst läger så envist blundat för allt stort och godt, som har haft sitt ursprung här.

Doktor Hjalmar Edgren, som var väl känd på båda sidor världshafvet, inlade stor förtjänst om att göra Amerikas litterära alster kända äfven i Sverige. Så meddelade han på svenska flera ypperliga utdrag ur den amerikanska litteraturen. Af dessa ämna vi i några af de följande numren af UNGDOMSVÄNNEN meddela åtskilliga, åtföljda af de respektive författarnas biografier och porträtt.

WASHINGTON IRVING.

Denna gång vilja vi presentera

I.
WASHINGTON IRWING.

Washington Irving står kanske främst bland Amerikas lätta och behagfulla prosa-författare. Han äger i synnerhet stor förmåga att med lif och objektiv åskådlighet teckna pittoreska scener och karaktärer. För öfrigt rör han sig med samma behag och lätthet (stundom med mycket djup) äfven på det allvarligare området som på den lätta teckningens och det humoristiska. Hans arbeten äga alltid en beundransvärd proportion och äro fria från alla onödiga detaljer och halfärda utlägg.

Irving föddes i New York den 3 april 1783. Han fick en vanlig skoluppfostran till sexton års ålder; därefter voro lifvet, erfarenheten och självstudium hans skola. År 1802 började han skrifva för en tidning, som redigerades af hans bror. Då emellertid hans bröst var svagt, reste han 1804 till Europa, hvarvid han besökte Frankrike, Italien, Holland och England. Efter sin återkomst studerade han juridik och vann rättighet att praktisera som advokat. Men han ägnade sig ej däråt, utan började i stället i förening med en af sina bröder utgifva en serie af artiklar under namn af *Salmagundi*. De innehöllo lätta satirer öfver dagens dårskaper och mottogos med bifall. Därpå utgaf han "New Yorks Historia" (*History of New York by Diedrich*

Knickerbocker), hvilken anses som den mest lyckade burlesk i amerikanska litteraturen och öfverflödar af lustigheter, målade med en halft allvarsam och sannfärdig ton. Han tjänade någon tid som adjutant i kriget mot England 1814 och begaf sig efter dess slut åter till Europa. Genom en broders konkurs förlorade han, hvad han ägde, och hänvisades till sin litterära talang för sitt uppehälle. Han skref nu i England "Skizz-boken" (*The Sketch Book*), som utgafs i New York 1818 och sedermera äfven i London. Detta arbete grundade hans rykte både i gamla och nya världen. Sitt nästa arbete, *Bracebridge Hall*, skref han i Paris, där han varit i sällskap med skalden Moore. Härpå följde "En resandes berättelser" (*Tales of a Traveller*). År 1825 fick han i uppdrag af amerikanske ministern i Spanien att där öfversätta några nyligen upptäckta handlingar rörande Columbus. Detta ledde till författandet af hans berömda historia om Columbus (*History of the Life and Voyages of Christopher Columbus*) samt sedermera upptäckterna af Columbi följeslagare (*Voyages and Discoveries of the Companions of Columbus*). Han samlade också under sin vistelse i Spanien materialier för sina färgrika teckningar af arabiska minnen (*Alhambra, Legends of the Conquest of Spain, Conquest of Granada, Mahomet and his Successors*). Han utnämndes år 1829 till legationssekreterare vid amerikanska ambassaden i London samt återvände 1832 till New York. Därpå följde åtskilliga arbeten af mindre ryktbarhet än de föregående (*Astoria* etc.). År 1842 blef han skickad som minister till Spanien. Vid sin återkomst utgaf han sin biografi öfver Oliver Goldsmith samt slutligen sitt mest omsorgsfulla arbete "Washingtons lif" (*The Life of Washington*) i fem band. Sina sista år tillbragte han på sitt landtställe i Sunnyside i staten New York. Här njöt han af lifvets goda: hans rykte var grundadt; hans arbeten bringade honom förmögenhet, och, omgifven af vänner, framlefde han med förnöjdt lynne sin ålders dagar. Han var icke gift. I sin ungdom hade han varit förlofvad med en miss Hoffman; men hon dog i sitt adertonde år. Han förblef hennes minne trogen. Den bibel, han ärft från henne, bevarade han som en skatt, och den fanns på bordet vid hans bädd, när han dog den 28 november 1859.

Svenska Bilder.

För Ungdomsvännen af *Ludvig*.

III.

Vid Ronneby.

Han var enögd och halt
och såg jämmerlig ut,
på hans gamla habit
fästats klut invid klut,
och han stod i allén
med sin mössa i hand,
och i henne där föll
nog en slant allt ibland.

Här vid Ronneby brunn
finnas svafvel och järn
och magnesia, allt
till de lidandes värn,
i det vatten, som går
ifrån marmorfontän,
och det skänkes per gram
af en tärna så vän.

Hit den fattige kom
att få bot för sin sot,
men ej visste vi då,
att ett öga, en fot
kunde vinnas så där,
men han hade nog fler
af de krämpor, som ej
strax man utanpå ser.

Hur det gick, han dock fick
till särongen visst nog,
och med "tredje klass folk"
han till brunnsdrickning tog,
och en morgon det föll
mig i sinnet att gå
hän till brunnen att se,
hur det går bland "de små".

Och ett under där stod.
Han, som enögd och halt
och så hopkrumpen var,
bar nu upprätt gestalt,
och med ögonen två
ut i världen han såg,
med elastiska steg
gick till källan hans tåg.

Och kostymen var ny
och så där litet fin,
och det tycktes mig allt,
den var bättre än min,
och det gjorde mig glad,
när den verkan jag fann,
som det vattnet har haft
på en lidande man.

Och jag skyndade fram
att lyckönska, men han
då så lätt som en hind
ibland träden försvann.
och det sades mig se'n,
han var bonde och rik,
och att hemman han ärft
vid en östersjövik.

Men så ofta han hört,
huru "bönder man klår",
och han tänkte som så,
om man saken förstår,
kan nog herrskap man dra
invid näsan med glans,
och nog hade han rätt,
ty det gick som en dans.

EN RESA GENOM SVERIGE

För Ungdomsvännen af *K. G.*

Forts. fr. föreg. nr.

Det är ett särdeles stort nöje att företaga en utflykt i Helsingborgs omgifningar, och om man följer Sundets kust några mil norrut, har man tillfälle att njuta af en nästan enastående anblick. Ute på vågen glida fartygen, från hvilkas master alla merkantila länders flaggor vaja för vinden. På den danska kusten synes faktoriet Hammarmöllan, omgifvet af sköna bokskogar, badorten Marienlyst, Kronoborgs gamla fästning, o. s. v. När vi hunnit ungefär fyra mil norr om staden, befinna vi oss framför det gamla slottet Kulla-Gunnarstorp, omgifvet af en storartad park, som sträcker sig ända ned till hafvet. Den, som en vacker sommardag besöker denna väldiga park, skall därifrån medföra de angenämaste intryck. Naturen är så outsägligt ljuf, så underbart skön, så orubbad och oskändad af civilisationen, att man blir helt förtrollad. Se där en dalklyfta, öfver hvilken almar och bokar byggt ett grönskande hvalf! Hvar finnes väl en härligare plats att drömma bort en månljus sommarafton! Och där en plaskande liten källa! Bäckens porlande, de bevingade varelsernas tjusande sång, naturens fägring, allt bidrager till att bringa oss i en ljuf, melankolisk sinnesstämning, och med saknad slita vi oss från dessa platser, men blott för att ånyo häpna. Se, hvilken tafla! Med ett lummigt löfverk som ram utbreder sig en bild, hvilken pensel och färg ej förmå efterapa. Hafvet, hafvet så långt ögat når, hafvet med blåa vågor och hvita segel. Och nära stranden höjer sig det ståtliga slottet, från hvars torn man kan skåda vidt ut öfver Kattegatt, Öresund och hela danska kusten. Kulla-Gunnarstorp i sitt nuvarande skick är ganska nytt; det uppfördes nämligen 1875 af grefve Balzar von Platen. Det gamla slottet var emellertid uppfördt redan på 1500-talet och har sedan dess många gånger bytt om ägare. Så innehades det t. ex. i omkring 60 års tid af den

KLIPPARTI FRÅN KULLEN.

GATA I ARILDSLÄGE.

vidtbereste och bildade konstentusiasten grefve G. A. Sparre, hvilken försåg Kulla-Gunnarstorp med ett tafvelgalleri, som länge ansågs för ett af de förnämsta i Sverige. Det är ganska intressant att närmare studera denne Gustaf Adolf Sparres lefnadssaga. Sin första undervisning hade han fått af domprosten Lemchen i Lund, och under denna hans studietid vaknade lusten att resa och se världens skönaste målningar. Till Danmark, Holland, Frankrike och Tyskland gjorde han resor och inköpte under dessa för ofantliga summor dyrbara konstverk, hvilka hemsändes till Kulla-Gunnarstorp. Och ej blott med taflor, utan äfven med skulpturarbeten och genom vackra anläggningar förskönade denne konstälskande man det gamla slottet.

Ej långt från Kulla-Gunnarstorp erbjuder vårt land en annan sevärdhet, Kullaberg. Här ligga två af Sveriges mera betydande badorter, hvilka årligen besökas af många utlänningar, i synnerhet danskar, tyskar och engelsmän. Mölle och Arildsläge äro egentligen tvenne fisklägen, det förra söder om den långa smala landttungan, som skjuter rätt ut i Kattegatt, det senare norr om densamma. Vid dessa fisklägen bedrifves det mest betydande sill- och torskfisket i Sverige; det har ofta händt t. ex., att en enda båt återvändt med 200 valar sill, eller att en enda person fångat 1,400 koljor. Dessa platser äro emellertid mest kända såsom badorter. Låt oss företaga en vandring utefter det långsträckta Kullaberget. Vi följa en slingrande klippväg, högst uppe på åsen, som på båda sidor är klädd med barrskog. Inom kort komma vi till den s. k. Barakullen, från hvilken den mest bedårande utsikt utbreder sig åt alla håll. I väster utbreder sig Öresund och Danmark, i öster Hallandsås, och söder därom Skåne, hvarest man härifrån kan urskilja tjogtal med kyrkor. Så företaga vi en båtfärd rundt berget för att få se dess märkvärdigheter från hafssidan, se alla dessa underligt formerade grottor, dessa storartade naturbildningar, lodrätt stupande bergväggar, hvars öfversta delar äro klädda med skog, och de ute i vattnet särstående egendomligt formade klippmas-

sorna. Tänk, hvilken härlig syn, Skeldervikens vågor vräka sig mot dessa klippor, och skummet yr skyhögt. Det är en storartad syn, när hafvet och klipporna brottas.

Naturligtvis kunna ej dessa badorter, hvad komfort, bekvämlighet och lyx beträffar, mäta sig med andra svenska, men de göra ej heller anspråk på att vara fashionabla. De äro tillflyktsorter för personer, som vilja hvila ut och i en härlig natur söka hälsa och kraft under de korta sommarmånaderna.

Vår celebre författare Gustaf af Geijerstam ämnar i år tillbringa sin sommar här. Badgästernas antal ökas för hvarje år. Trötta svensk-amerikaner borde styra kosan hit! Och hvar och en, som en gång besökt Mölle- och Arilds-lägen, längtar åter dit och måste längta dit, ty de höra ovillkorligen till de vackraste platser, som Sverige har att uppvisa.

DAVID OCH JONATAN.

För Ungdomsvännen af *Teofilus.*

III. David och Jonatan mötas.

Stå filistéers härar
igen i vapenmakt.
Guds Israel förfärar
det skrytande förakt.
Den judeprins, som skrämde,
är själf i skrämsel satt,
och han, som blodet tämde,
är jätten Goliat.

Då står i rädda leder
oväpnad yngling fram,
ej van vid krigarseder,
blott vakta får och lamm.
Dock ser man gärna åter
de breda skuldrors par
och blicken hvila låter
med lust på panna klar.

Stolt jättes ord ej ljuda
i Davids öra väl:
Ho månde sig förguda,
den krossar Herrens häl.
Ej länge skall det töfva,
själfgjorda majestät!
Vill ingen leken pröfva,
så månde David det.

Och tätt stå Juda männer
och häpna se uppå,
hur pilten vägen ränner
sitt första prof att stå.
Men häpnaden förbyter
sig snart i hjältemod,
när ekedalen flyter
i jättens svarta blod.

Den bragden skall belöna
på stunden Juda drott,
ej blott med löften sköna,
men med en furstes mått.
Och David, hämtad, träder
i kungatältet in.
Dock mer än lönen gläder
visst Sauls gunst hans sinn'.

Därinne David lyssnar
mångt ädelt kungsord till.
Och hugstort ord ej tystnar,
se'n Saul tiger still:
beärrad kämpaskara,
som ståndar Saul näst,
ej gitter lofvet spara,
men prisar allra mest.

Dock, hvem är högväxt ceder
vid Sauls högra hand,
skön ungersven, en heder
för Simsons fosterland?
Hans fagra öga gömmer
en dag i dunkel natt.
Och David veknar, glömmer
båd' kung och Goliat.

Som tvenne himlar skåda
hvarann i källans våg,
så stodo där de båda,
och hvar den andre såg,
i kraft, i djärfhet lika,
i skönhet äfvenså.
Knappt finns i sekler slika
behag som dessa två.

Den ene kungasonen,
den andre fokets blott;
den ene född för tronen,
den andre ringsta lott.
Här gör till saken föga,
hvad titel som man bär —
de äro lika höga,
om en en herde är.

Här låge frågan nära:
hvem skall bli kung af dem?
Man såg helst bägge bära
ett kungligt diadem.
Men den, som hvälfver öden
likt bollar i sin hand,
bestämde en åt döden
och en åt fosterland.

Ty öfver prinsen hänger
en brottslig faders skuld,
och domen utestänger
ej Sauls röda guld.
Dock vet han ej sitt öde,
det vållar ej alarm.
Hans unga hjärtblod sjöde
väl ändå lika varm.

Ty faderns ondska smittar
ej sonens rena sinn',
och ingen oro hittar
i förväg än ditin.
Gud kan ej den förfära,
som älskar fritt som han.
Det skadade hans ära
att kvälja Jonatan.

Kan Gud den dom ej rygga,
mot Sauls hus är fälld?
Ej prinsen förebygga
dess strängaste oväld?
Än hänger dunkel slöja
framför en osedd tid.
Kanske skall hämnden dröja
och hämnarn varda blid. —

Så stodo där de båda,
och en den andre såg.
De pulsar gingo bråda,
och varm vardt ungsvens håg.
Hos djupa blickar bodde
där minst en värld i hvar.
Och bergfast kärlek grodde
i brösten upp som svar.

De sköna hjältesvenner
se'n följdes ut i lund.
Där svuro de som vänner
oryggligt ett förbund.
Sin kärlek där de sade
i ljufva ord hvarann:
så kär som lifvet hade
sin David Jonatan.

Och David där förtalde
sin barndoms fagra dröm,
hur längtan honom kvalde,
än stormande, än öm;
om vän, som ständigt flydde
hans drömmars syn förbi.
Och ädelsinnadt tydde
de hvar sin part däri.

"Den dagen en gång stundar",
så ordar David först,
"när Juda tron du grundar,
du, ibland hjältar störst.

Gör då med Davids hydda
och hus barmhärtighet,
och tänk på dagar flydda
och hvad ditt hjärta vet!"

"Hur lyckan än sig vänder",
så biktar prinsen sig,
"mig intet nöje händer,
om du står under mig.
Men mig en ära varder
och högsta fröjd därtill,
om närmsta platsen, sparder,
åt mig du gifva vill."

Då tog ung furstehjälte
guldstickad mantel af
och svärdbeväpnadt bälte
och dem åt David gaf.
Och herderocken bytes
mot dyrbar klädning ut.
Pilfyllda kogret knytes,
hvar väskan hang förut.

Och allt från denna dagen
var David Saul när,
som ingen ann' förslagen,
som ingen ann' så kär.
Hugstora bragder sågo
knappt en dag gå förbi.
Hvad storverk förelågo,
var medgång gömd däri.

Men hvar sig David ställde
i blek och blodig strid,
hur mycket mod det gällde,
stod Jonatan bredvid.
Han delte kampens våda
och mödans hårda lott,
nöjd, om utaf de båda
hans vän fick äran blott.

Men i de sena stunder,
när striden ändad var,
konungsligt tält inunder
där satt det väna par,
och Davids fingrar lekte
på harposträng med tröst,
att ljuflig ton bevekte
själft Sauls klämda bröst.

Sig slöto snart i ringen
mång' en och lyddes på.
Dock lyssnade väl ingen
som Jonatan ändå.
Ty den, hvars hjärta svällde
af känsla, ren som hans,
var rar i Juda välde —
en enda till där fanns.

I stridens bistra oro,
i fridens ljufva ro
som ett de båda voro,
likt stam och krona gro.
De hjärtan vuxo samman
allt mer för hvarje dag.
Men Saul såg med gamman
det sköna brödralag.

EN HOLLÄNDSK GUVERNÖR.

Ur "Knickerbocker's History of New York" af *Washington Irving.*

Den namnkunnige Wouter Twiller härstammade från en lång rad af holländska borgmästare, hvilka hvar i sin ordning halfsofvande gått igenom lifvet och blifvit feta på magistratsbänken i Rotterdam; och hvilka hade uppfört sig med sådan synnerlig visdom och skicklighet, att de aldrig hvarken hördes af eller talades om — en sak, som, näst den att vara allmänt applåderad, borde eftersträfvas af alla magistratspersoner och styresmän. Det finnes två alldeles motsatta sätt, hvarpå vissa människor spela en roll här i världen: det ena, att tala fortare, än de tänka; och det andra, att hålla munnen och ej tänka alls. Medelst det första erhåller mången pratmakare anseende för att vara en sorts kvickhufvud; genom det andra kommer mången trångskalle att liksom ugglan, den dummaste bland fåglar, anses för visdomens typ. Låt nu detta förstås som en anmärkning helt och hållet i förbigående — en anmärkning, som jag för intet i världen skulle vilja drömma om att tillämpa på guvernör Van Twiller. Det är sant, att han var en personlighet, sluten som en ostra, och att han sällan talade utom i enstafviga ord; men så sade han också aldrig någon dumhet. Så okuflig var hans värdighet, att man aldrig märkt honom skratta eller ens le under hela loppet af ett långt och lyckligt lif. Ja, om ett skämt yttrades i hans närvaro, som kom svaghjärnade åhörare att utbrista i gapskratt, så märkte man, att det försatte honom i förlägenhet. Någon gång kunde han nedlåta sig att fråga efter det lustiga i skämtet, och när man ändtligen efter många förklaringar lyckats tydligen utreda det, fortsatte han att röka sin pipa under tystnad, samt anmärkte slutligen, i det han knackade ut askan: "Nåja, jag kan inte finna, att det där var någonting att skratta åt."

Trots alla sina reflexioner lyckades han aldrig komma till ett resultat. Hans beundrare förklarade detta så, att hans idéer ägde ett förvånande djup. Han såg hvarje ämne i så stor skala, att det ej fann rum i hans hufvud för att vändas och undersökas på båda sidor. Visst är, att, om man i hans närvaro framdrog ett ämne, hvaröfver vanliga dödliga skulle oförväget fattat en åsikt vid första påseendet, antog han en obestämd, mystisk min, skakade sitt digra hufvud, rökte en stund i djup tystnad samt anmärkte slutligen, att han hade "sina tvifvel om den saken"; och härmedelst vann han anseende för att vara en man, som vägde, innan han trodde, och som man ej kunde gäcka. Än mera, han vann därigenom ett namn, som ej dör; ty hans tillnamn Twiller, som tros vara en förvrängning af Twijfler (på ren svenska: tviflare), säges hafva uppkommit från hans betänksamma sinnelag.

Denne ryktbare gamle borgmästares figur var så väl bildad och proportionerad, som om den varit formad af någon slängd holländsk bildskärare: han var ett verkligt mönster för majestät och värdighet. Han var precis fem fot och sex tum lång samt sex fot och fem tum i omkrets. Hans hufvud var ett fullkomligt klot och af sådana orimliga dimensioner, att fru Natur med all sitt köns uppfinningsförmåga sett sig ur stånd att bilda en nacke, styf nog att bära detsamma, och därför helt simpelt satt det just på ändan af hans ryggrad, midt emellan skulderbladen. Det var synnerligen nedre delen af hans kropp som var yppigast: en vis anordning af Försynen, som insett, att han var en man med stillasittande vanor, som hatade promenadens ovärdiga latgöra. Hans ben voro korta, men starka i förhållande till den börda, de hade att bära; sålunda liknade han, när han stod upprätt, tämligen mycket en öltunna på sina underlag. Hans ansikte, själens osvikliga kännemärke, företedde en stor och bred yta, ren och fri från dessa fåror och veck, hvilka misspryda det mänskliga anletet med hvad gemenligen kallas uttryck. Tvenne små grå ögon blinkade matt från denna rundel likt tvenne stjärnor af andra storleken på ett disigt firmament; och hans svällande käkar, som tycktes hafva tagit tull på allt, som gick nedåt strupen, pryddes likt vinteräpplen med underbara, dunkelröda fläckar och strimmor.

Hans vanor voro lika regelbundna som hans person. Han tog dagligen sina fyra bestämda måltider och använde precis en timma till hvardera; han rökte och tviflade åtta timmar, och de återstående tolf sof han. Sådan var den

namnkunnige Wouter Van Twiller — en sann filosof, ty hans sinne var antingen höjdt öfver eller lugnt undergifvet denna världens bekymmer och svårigheter. Han hade bebott vår jord många år, utan att någonsin känna den ringaste nyfikenhet, antingen solen rullade kring jorden eller jorden kring solen; och han hade under åtminstone ett halft århundrade sett röken från sin pipa ringla sig upp mot taket utan att någon enda gång plåga sitt hufvud med dessa talrika teorier rörande dess uppstigande i den omgifvande luften, hvilka skulle hafva tvingat sig på en filosofs hjärna.

I rådet presiderade han med stor ståt och högtidlighet. Han satt i en väldig stol af massiv ek, som huggits i den beryktade skogen nära Haag, tillverkats af en skicklig snickare i Amsterdam, och hvars karmar och fötter blifvit prydda med underbara utskärningar, liknande väldiga örnklor. Såsom spira förde han en lång turkisk pipa af jasmin och ambra, hvilken skänktes till en ståthållare af Holland en gång, då ett fördrag slutits med en af de små Berbereskstaterna. Här satt han i denna präktiga stol, rökte sin dyrbara pipa, skakade sitt högra knä och fäste sin blick för timmar på ett litet aftryck af Amsterdam, hvilket i svart ram hängde midt emot honom på rådsalens vägg. Ja, man har till och med sagt, att den namnkunnige Wouter, när någon utomordentligt lång eller invecklad öfverläggning pågick, slöt sina ögon för hela två timmar i sänder, på det han ej måtte störas af yttre föremål; och vid sådana tillfällen förråddes, säges det, hans sinnes inre kamp genom vissa regelbundna strupljud, hvilka hans beundrare förklarade såsom de yttre tecknen af den inre sammandrabbningen mellan hans kämpande tvifvel och meningar. . . .

Denne förträfflige magistratsperson utmärkte sig genast i början af sin bana genom en bragd af juridisk skarpsynthet, som gaf smickrande förhoppningar om en vis och rättvis administration. Morgonen efter det han blifvit installerad i sitt ämbete, just då han intog sin frukost ur en ofantlig porslinskopp, fylld med mjölk och indisk pudding, afbröts han af Wandle Schoonhoven, en betydande gammal borgare i Nya Amsterdam, som klagade bittert mot en Barent Bleecker, därför att han, då han såg, att förenämnde Wandle hade en stor fordran, vägrade att göra upp sin räkning. Guvernör Van Twiller var, såsom jag redan anmärkt, en fåordig man; han hatade dessutom lika mycket allt hopande af skrifna handlingar som att störas vid sitt frukostbord. Sedan han därför uppmärksamt lyssnat till Wandles uppgifter och allt emellanåt tröstat sig i sin tystnad med en sked pudding med ty åtföljande grymtning — antingen såsom tecken, att han njöt af puddingen, eller att han förstod historien — ropade han på sin rättsbetjänt, drog ut ur byxfickorna en stor fällknif, slungade den efter åklagaren såsom stämning, hvarpå tobaksdosan följde såsom arresteringsorder.

Detta summariska sätt att gå till väga var lika verksamt i dessa enkla tider som den store Harum Al Raschids signetring var bland de rättrogne. De båda stridande parterna möttes inför honom, och hvardera framskaffade en räkenskapsbok, skrifven på ett språk och med en stil, som skulle hafva förbryllat hvem som helst utom en höglärd holländsk kommentator eller en djupsinnig tolkare af de egyptiska hieroglyferna. Den vise Wouter tog dem båda; och sedan han vägt dem i sina händer och tankfullt räknat bladen, försjönk han i tveksamt begrundande och rökte en hel halftimma utan att säga ett ord. Slutligen lägger han pekfingret på näsan, sluter sina ögon ett ögonblick likt en, som just fått fatt i rockskörtet på en klyftig idé, tager pipan ur munnen, blåser ut ett rökmoln och räknar med underbar högtidlighet de båda böckernas sidor samt väger dem i sin hand. Det befanns nu, att den ena vägde just lika mycket som den andra — hvadan domarens slutliga dom var den, att de båda parternas räkningar motvägde hvarandra, och att följaktligen Wandle skulle gifva Barent och Barent Wandle kvitto, och rätten skulle betala omkostnaderna.

Detta beslut, som genast kungjordes, spred allmän glädje genom Nya Amsterdam, ty folket insåg nu, att det hade en ganska vis och rättvis styresman. Men den lyckligaste följden var, att ingen annan rättstvist ägde rum under hela hans förvaltning, och att rättsbetjänternas syssla kom i sådant förfall, att ingen af dessa odågor syntes till för många år. Jag är angelägen om att anföra denna affär, ej endast emedan jag anser den som en af de visaste och rättvisaste kända domar, väl värd våra magistratspersoners uppmärksamhet, utan emedan den var mirakulös i den namnkunnige Wouters historia — varande den enda gång, han någonsin i hela sitt lif, så vidt jag vet, kom till ett beslut.

SVENSK-AMERIKANSKA KONSTNÄRER.

Biografiska teckningar för Ungdomsvännen af *A. Schön*.

I.

BIRGER SANDZÉN.

Den konstnär, som bär detta namn, har, ehuru ännu ung till åren, redan hunnit sätta varaktigt märke efter sig ej blott i Svensk-Amerikas unga konsthistoria, utan äfven i våra annaler för öfrigt. Ehuru ej den förste svenske konstnär i västern, har han dock uträttat mycket för att göra konsten i allmänhet och svensk konst i synnerhet känd och aktad så väl bland svenskar som andra nationaliteter i denna del af landet. I sin egenskap af mångårig lärare vid Bethany Colleges i Lindsborg, Kans., konstskola har han trädt i beröring med en stor skara ungdom, som, tack vare de impulser den af honom erhållit, fört konsten och kärlek till densamma in i talrika hem. Och med hvarje år som går vidgas genom nya ungdomsskarors in- och utträde vid läroverket detta hans inflytande i än vidare kretsar. Att hafva öppnat ungdomens ögon för det sköna i naturen och konsten är väl en gärning så stor och betydelsefull som någon. Men det är ej endast med sin pensel, han gör konsten känd och älskad; äfven med sin välskurna penna verkar han för samma ädla mål. Han har nämligen redan hunnit dokumentera sig som lyckad konsthistorisk författare. Som sådan förråder han stor beläsenhet, parad med förmåga att på ett populärt och fängslande sätt framställa sitt ämne och skulle helt säkert, om han ägnat sig åt författarebanan, lyckats lika utmärkt, som han nu gjort som konstnär. Styf språkkarl som han är, är han fäst vid läroverket äfven i egenskap af lärare i främmande lefvande språk. Han är tillika god sångare och intar i Bethany Colleges högt utvecklade sång- och musiklif ett framstående rum. Det är sålunda en mång-

BIRGER SANDZÉN.

sidig och i hög grad gagnande verksamhet, denne konstnär utöfvar.

Han är emellertid ännu ung och har, mänskligt att döma, endast börjat sitt lifs arbete. Mycket torde han komma att uträtta, om lång lifstid förunnas honom. Han tror starkt på svensk-amerikanernas framtid inom Amerikas konstvärld och arbetar entusiastiskt på att höja konstintresset bland våra landsmän härute. Därför förtjänar han ock alla om konstens betydelse medvetna landsmäns enhälliga understöd.

Sven Birger Sandzén föddes i Blidsberg, Västergötland, den 5 februari 1871. Föräldrar: kyrkoherden Johan Peter Sandzén och hans maka Clara Elisabeth, f. Sylvén. Sandzén är yngst af trenne bröder. Den äldste är praktiserande läkare i Kansas City, Mo., den andre i ordningen präst i Västergötland. Familjen flyttade år 1877 till Hjärpås pastorat i samma landskap, där kyrkoherden Sandzén, som nu tillika är prost, ännu lefver och verkar.

Konstnärsanlagen voro hos S. medfödda. Då bröderna som gossar ritade af hästar och gubbar ur böcker, ritade S. dem alltid på fri hand. Lyckligtvis fick han redan tidigt börja odla dessa anlag, i det han vid nio års ålder begynte taga lektioner i ritning för den artistiskt begåfvade komminister Gustaf Lundblad. Sedan han 1881 intagits i första klassen af Skara högre allmänna läroverk, började han taga privatlektioner i teckning för den duglige teckningsläraren vid nämnda läroverk, artisten Olof Elandsson, hvars specielle favorit och skyddsling han förblef under hela sin skoltid. Utan att försumma sina studier ritade och målade han vanligen flera timmar om dagen under hela skoltiden. Så stora voro hans framsteg, att han kunde redan vid 15 års ålder börja måla studier i olja efter naturen. Innan han ännu lämnat läroverket, sålde han sina första taflor.

På våren 1890 aflade S. studentexamen och tog under sommaren lektioner af akvarellmålarinnan Regina Kylberg-Bobeck. Denna tillrådde honom på det bestämdaste att ägna sig åt artistbanan, men härifrån afråddes han lika enträget af släktingar och vänner, hvilka önskade, att han skulle fortsätta sina studier. På deras uppmaning reste han nu till Lunds universitet för att idka språkstudier, för hvilka han förut visat stor fallenhet.

Efter några månaders vistelse vid universitetet drogs han emellertid af sin kärlek till konsten till Stockholm, där han i januari 1891 började måla under ledning af genremålaren Axel Kulle. I september samma år öppnades konst-

KONSTSKOLAN VID BETHANY COLLEGE.

närsförbundets målarskola, med de celebre konstnärerna Anders Zorn och Oscar Bergh omväxlande såsom lärare i figurmålning samt skulptören Hasselberg såsom lärare i teckning. Under ledning af dessa lärare, hvilka meddelade undervisning kostnadsfritt och endast af intresse för den goda saken, arbetade S. med feberaktig ifver. Ehuru ännu ung började han redan vid denna tid göra sig bemärkt inom vidare kretsar, hans landskap hade god afgång, och han utförde på mellantiderna åtskilliga porträttbeställningar. Bland af honom utförda landskap från denna tid må nämnas: "Mellan skurarne", "Vintersol", den af Göteborgs konstförening inköpta duken "Från Vänerns strand", "Skördescen från Västergötland", inköpt af grosshandlare Carlander i Göteborg m. fl. Bland porträtt under denna tid må nämnas det af prosten C. i Halland, det af den numera aflidne svenske mångmillionären kapten B. m. fl.

erhöll S. i augusti 1894 kallelse till lärare vid konstafdelningen af Bethany College i Lindsborg, Kans. Han antog kallelsen och kom i september samma år till Amerika. Nämnda konstafdelning hade grundats redan 1890 och ägde sedan 1893 artisten Olof Grafström till föreståndare. Då arbetet vid densamma ej gaf full sysselsättning åt tvenne lärare, undervisade S. vid läroverket i moderna språk, företrädesvis romanska. Grafström stannade vid Bethany College till 1897, då han flyttade till Augustana College i Rock Island, Ill., för att förestå konstskolan därstädes. Till Bethany College kallades då artisten Carl Lotave, Sandzéns forne studiekamrat från Stockholms-tiden. Denne konstnär kvarstannade endast tvenne år vid Bethany College. Han flyttade på sommaren 1899 till Colorado Springs, Colo., där han sedan dess varit bosatt. Efter Lotaves afflyttning öfvertog S. ensam Bethany Colleges konstskola, hvilken han fortfarande förestår, och som un-

SKYMNING. OLJEMÅLNING AF BIRGER SANDZÉN.

Då Zorn och Bergh efter två års tid upphörde att undervisa vid Konstnärsförbundets målarskola, styrde S. sin kosa mot Paris och blef där elev af den berömde porträttmålaren Aman-Jean. Vid dennes målarskola fanns det bland eleverna endast tre svenskar, af hvilka en var den välkände svensk-amerikanske målaren Carl Lindin. Tillsammans med denne företog S. åtskilliga utflykter till den franska landsbygden för att på lediga stunder måla landskap. Bland eleverna var mer än halfva antalet amerikaner. Under denna tid ökades genom umgänget med dessa det intresse, S. redan förut börjat fatta för den stora republiken på andra sidan Atlanten, och han började tro, att han där skulle finna sitt rätta fält. Bland dukar, som S. utställde i Paris samt omedelbart efter sin hemkomst till Sverige, må här endast nämnas: "I parken", motiv från St. Cloud i Frankrike, samt "Vid Seinen". Dessa mottogos med bifall af så väl konstnärer som pressen. Sin lediga tid i Stockholm använde S. på språkstudier.

Ett par månader efter sin hemkomst från Frankrike

der hans ledning gått raskt framåt. Hvarje år anordnas där konstutställningar, hvilka mycket bidragit att väcka och stärka konstintresset bland västerns svenskar. Som lärare har han gjort sig mycket afhållen och omtyckt, ej blott af sina talrika elever, utan ock i lika hög grad af öfriga lärare vid läroverket. Vid sidan af sin konstnärliga verksamhet fortsätter han med undervisningen i främmande språk.

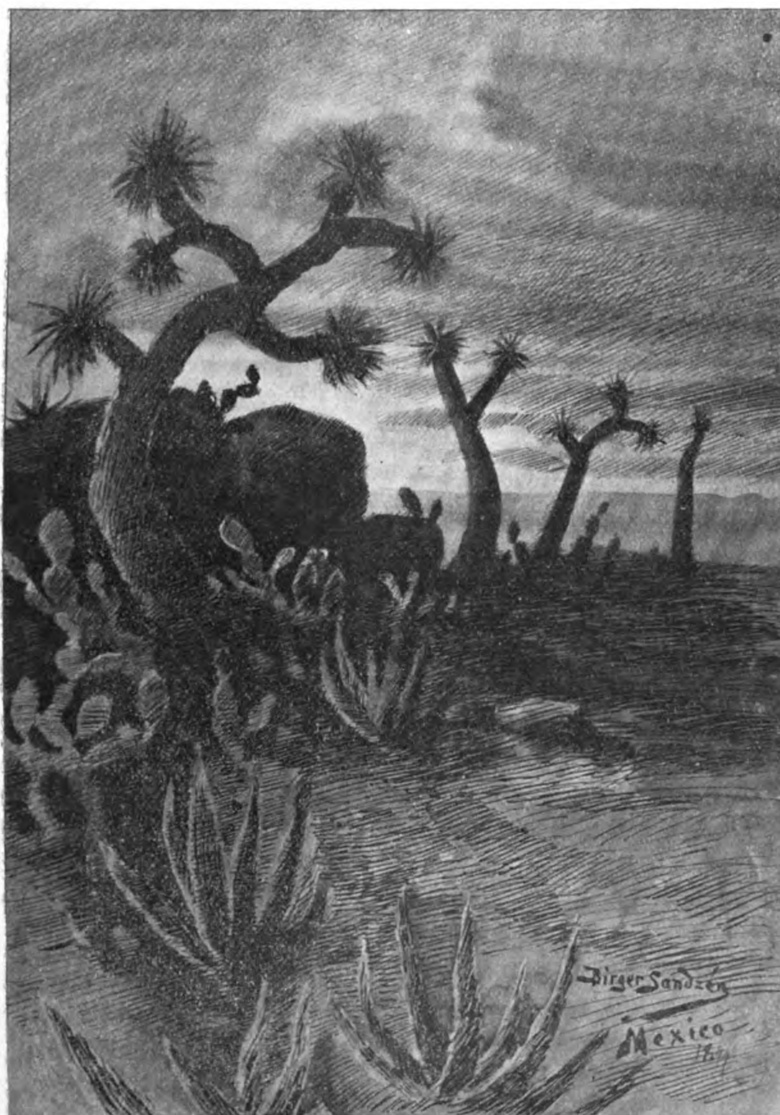
För några år sedan företog S. en omfattande studieresa genom Skotland, England, Frankrike, Tyskland m. fl. länder samt vistades en sommar i Mexiko för konst- och språkstudier. Sina iakttagelser därstädes skildrade han i en serie välskrifna och fängslande resebref till svensk-amerikanska tidningar.

S. är som konstnär ganska mångsidig, men sysselsätter sig dock helst med landskapsmålning samt utförande af altartaflor. Som landskapsmålare kan han karakteriseras sålunda: Med säker teckning förenar han en kraftig, mättad, stundom intensiv färg, älskar mera storslagen och vild

natur än täck sådan. Att bredt och djärft återgifva det karakteristiska i ett landskap eller en "stämning" är hans starkaste sida. Han tror på Balzacs kända yttrande: "Konstnärens uppgift är att visa själen i tingen." Sitt skaplynne visade han redan tidigt i de slättlandskap, han utställde i Sverige, t. ex. i det sydhalländska landskap, som äges af Nordiska muséet i Stockholm. Till de Skandinaviska konstnärernas utställning 1895 hemskickade han ett landskap benämndt "På prärien", som tilldrog sig stor uppmärksamhet.

På de senaste åren har han gjort sig känd som en originell och skicklig "wild-west-painter". Han älskar att återgifva scener sådana som majsfält i höststämning, ödsliga prärier, västerns canyons och vilda bergspartier, mexikanska ödemarker med sina underliga kaktusväxter o. s. v. Få konstnärer torde hafva så väl som han lyckats på duken framställa den amerikanska västerns naturegenheter.

Som porträttmålare tillhör han likaledes den impressionistiska skolan och har äfven på detta område utfört arbeten, som godt uthärda jämförelse med nutida berömda konstnärers i Sverige.

I ÖDEMARKEN. OLJEMÅLNING AF BIRGER SANDZÉN.

På den kyrkliga målarkonstens område utmärker S. sig för lugn, värma och pietet. Då han målar sina altartaflor, aflägger han den för honom eljest utmärkande breda tekniken och målar med vördnad för de höga ämnen, han behandlar. Hans altartaflor utmärka sig för en varm, ädel färg, en djup uppfattning af ämnet och en viss innerlighet i framställningssättet. Af detta slags konstverk har han under årens lopp utfört många, nu spridda i åtskilliga stater. Hans senaste äro två altartaflor, beställda för den nu under tillbyggnad varande sv. luth. Bethania-kyrkan i hans hemstad Lindsborg.

Bland hans konsthistoriska uppsatser märkas: "Något om svensk konst i Amerika" (kalendern "Prärieblomman" 1902), "Våra svensk-amerikanska konstskolor" ("Prärieblomman" 1903) och "Amerikas förste konstnär" ("Prärieblomman" 1904).

S. är sedan omkring tre år tillbaka i lyckligt äktenskap förenad med Alfrida Leksell, en fint bildad ung dam, biträdande musiklärarinna vid Bethany musikkonservatorium. I närheten af läroverket har det unga paret redt sig ett bo, en konstnärsboning i fullaste bemärkelse ända från hallen med dess af ägaren själf utförda konstslöjdalster i fornnordisk stil och salongen med dess konstskatter, till konstnärens eget studierum med dess samlingar af konstföremål och kuriosa från Montezumas land.

TRÅNAD.

För Ungdomsvännen af *E. A. P.*

Så vackert sjöng en fågel,
i trädens löfsal gömd,
osynlig han sitt aftonlof uppstämde.
Liksom ett mattadt eko
från paradisets frid
hans enkla harmoni mitt öra nådde.

Dock tycktes något enslig,
fast skön, hans stilla sång;
en trånad, så jag tyckte, däri gömdes.
Men kanske var det endast
mitt hjärtas fantasi,
ty själf jag var så enslig, full af trånad.

Men snart en annan stämma,
om möjligt mera skön,
från närbegränsadt träd med hans sig blandas.
Så vek och full af känsla
mig tycks den stämman är;
så mjuk den växelvis med hans nu höres.

Då blifver mera klangfull
den första stämmans sång;
han varsnat har, att ej han ensam sjunger.
Och mer frimodig höjes
den mjuka stämman nu;
och jublande de växelvis nu sjunga.

De tycks förstå hvarandra.
Till slut i samma sal,
från samma krona de sin sång uppstämma.
Den dunkla trånad bytes
i jubeltoners klang;
ur fröjduppfyllda bröst nu sången kväller.

Mitt hjärta, hoppas! Ännu
en stämma mjuk och ren
med din kan blandas och din trånad stilla.

Och då, lik himmelskt eko
från paradisets frid,
skall hennes stämma ljuft din lefnad fröjda.

RUNEBERGIANA.

För Ungdomsvännen af *E. A. Z.*

Vi hoppas, att vi ej sätta tålamodet hos tidskriftens läsare alltför mycket på prof, om vi meddela ännu något ifrån Johan Ludvig Runebergs rika lif. Det som här nedan kommer att berättas, hör väl till hvad man kallar "lättare" läsning, men det är dock icke uteslutande ägnadt att roa. En del af de i det följande anförda anekdoterna ur Runebergs både tidigare och senare lefnadshistoria är nämligen i hög grad belysande för kännedomen om den store mannens karaktär och personlighet.

Vi nämnde i lefnadsteckningen öfver Runeberg, att han såsom barn var klen och sjuklig. Troligen sökte man ofta under hans långvariga sjuklighet att trösta honom med sötsaker, hvarför han tidigt fick en synnerlig smak för socker. För att en gång för alla bota honom härifrån ställde modern en dag en hel sockertopp till hans förfogande med löfte, att han skulle få äta däraf så mycket, han behagade. Experimentet misslyckades. Som gossen ej gjorde någon min af att sluta, utan lät den ena sockerbiten efter den andra försvinna, måste modern af fruktan, att han skulle äta sig sjuk, lista honom bort från sockertoppen. Den sålunda i förtid afbrutna kuren blef utan verkan, och Runeberg bibehöll sin smak för socker oförändrad, så länge han lefde.

Bättre lyckades hans faders försök att vänja honom af med tobaksrökning. Fadern var, då sonen föddes, på en lång sjöresa, som varade i flera år, och han såg därför ej sin förstfödde, innan denne uppnått omkring tre års ålder. Vid deras första sammanträffande rökte tre-åringen sin lilla pipa, som man gifvit honom att leka med. Fadern, som fann allt annat än behag i gossens öfningar i tobaksrökning, beslöt genast att förtaga honom lusten för dem. Sägande, att det ej passade honom, som redan växt till en stor karl, att röka ur en så liten pipa, utvalde han åt honom sin största pipa, fyllde den med tobak och inbjöd honom att röka med sig. När gossen rökt en stund, ville han sätta bort pipan, men fadern uppmuntrade honom att fortsätta rökandet, tills han blef illamående, och från den stunden förlorade han, såsom fadern beräknat, all smak för tobaksrökning, ehuru han visserligen sedermera brukade tobak under andra former.

* * *

Runebergs humoristiska kynne och lust för upptåg visade sig tidigt. I lefnadsteckningen hafva vi omnämnt ett puts med ett möss, för hvilket den gamle skolrektorn i Vasa var föremål. Här vilja vi nu berätta om ett annat spratt, som han spelade samme rektor samt en af sina kamrater.

Medan Runeberg var på skolans högsta klass, hade han till klasskamrat bland andra en Kullman (sedermera fil. dr och prost i Nykarleby), ett ytterst trygg, stilla och allvarlig man, som nästan aldrig yttrade ett skämtsamt ord. Med honom dref Runeberg ständigt spektakel, ehuru de för öfrigt alltid voro goda vänner. En dag hände det, att Kullman under en lektionstimme "vandrade ut", och att Runeberg, som satt vid fönstret, kom att se honom med sin vanliga trygghet gravitetiskt gå på gatan utanför. Den tillfälliga åsynen af hans allvarlige vän väckte hos honom tjufpojken till lifs och ingaf honom lust att söka spela denne ett spratt. Han började att nyfiket se ut genom fönstret med säker beräkning, att rektorn snart skulle observera det. Denne frågade honom ock genast, hvad han såg därute, men Runeberg svarade undvikande, att han ej såg någonting, men fortfor dock att då och då titta ut lika intresseradt. Rektorn upprepade sin fråga och tillade uppmuntrande: "Något måste du se där; säg ut bara!" Då hviskade Runeberg åt honom, liksom ville han, att klassen ej skulle höra det: "Kullman dansar därute på gatan." "Jaså, jaså", nickade gubben och greps af ifver att få kurera Kullman för hans förmenta danssjuka. Med stort intresse kastade han då och då en blick mot dörren för att få se Kullman inträda, och, så snart dörren öppnades, började han, redan innan denne hunnit stiga in, att med sin käpp vinka honom till sig. Kullman var mäkta förvånad, men steg emellertid med sin vanliga trygghet närmare. Så snart han kommit fram till bordet, frågade rektorn honom alldeles tvärt: "Var det roligt?" Kullman, hvars uppsyn bar prägeln af den yttersta förvåning, svarade mycket ärligt: "Icke vet jag, hvad rektorn menar." — "Jag frågar, var det roligt, när Kullman dansade därute på gatan", upprepade rektorn med höjd stämma och med eftertryck. "Icke har jag dansat på gatan", genmälte denne alldeles förbluffad. "Jaså, har du ej dansat på gatan, såg jag det ej med egna ögon", inföll nu rektorn, hvars stämma röjde, att han började bli het. Kullman, som märkte, att det ej mera gick an att motsäga honom och dessutom i anledning af sin väns oskyldiga uppsyn begynte ana ett hans vanliga puts, svarade helt beskedligt och undfallande: "Icke visste jag, att det var så farligt att dansa på gatan", hvarpå gubben lugnad yttrade: "Icke är det så farligt att dansa på gatan, men det är farligt att stå här och tala osanning. Gå nu och sätt dig på din plats och öfvertänk den saken, att det är farligare att tala osanning än att dansa på gatan", — och Kullman fick intaga sin plats, högeligen generad öfver att kamratens spratt så väl hade lyckats.

* * *

Lika litet som Runeberg kunde fördraga det tyranni, som de äldre eleverna utöfvade öfver de yngre, lika litet kunde han förmås att gå sina lärares ärenden såsom angifvare eller spion i förhållande till kamraterna. Dåvarande konrektor plägade använda primus i öfversta klassen såsom spion på kamraterna. Då Runeberg lyckats avancera till nämnda ställning, kallades han till konrektorn, hvilken ålade honom att såsom primus noga gifva akt på sina kamrater och underrätta honom om hvad som passerade, icke blott inom utan äfven utom skolans väggar. Därtill svarade Runeberg: "För att kunna efterkomma konrektorns önskan måste jag först underrätta mina kamrater därom." Svaret var så slående och oväntadt, att Runeberg blef affärdad med ett kort: "Du får gå!" Men med spioneriet blef intet af det året.

* * *

Det berättas såsom bevis på Runebergs tidigt utvecklade rättskänsla, att han såsom barn, då hans moder en gång i hans närvaro köpte lingon, fann det vara orätt, att hon,

efter det hon öfverenskommit om priset för kappen, som brukligt var, mätte dem med rågadt mått, och att han ej gaf sig tillfreds, innan hon strukit bort rågan. Ur samma grund torde man kunna härleda hans förhållande vid följande tillfälle. Det var under första året af hans vistelse vid skolan i Vasa. Han bodde då i en gård, som tillhörde en hattmakare, en förmögen, men stolt och högfärdig herre. En dag såg han folket ute på mangården afskilja friska potäter från frusna. På Runebergs fråga, hvad man ämnade göra med de senare, fick han till svar, att husbonden ärnade sälja dem åt fattigt folk. Detta förtröt honom på det högsta. Då hattmakaren, som skulle gå till en begrafning och därför var iförd högtidsdräkt, i detsamma kom att passera förbi, upprepade Runeberg sin fråga till honom själf. "Dem skall jag sälja åt fattigt folk", sade hattmakaren i myndig ton. — "Jaså, ni tänker preja pengar af fattiga för sådana här potäter", fortfor Runeberg och grep i detsamma ur högen en af de största och af röta mest skadade potäterna, hvilken han slungade mot hattmakarens fina högskaftade blankläderstöflar, hvilka däraf blefvo helt och hållet nedsmorda. Gossen fort i väg och hattmakaren i raseri efter honom. Men denna gång fick den senare icke fatt i gossen, och nästa gång hade hans vrede redan lagt sig.

* * *

Runeberg berättade en gång såsom bevis på "huru han från yngre år förargat sig öfver allt pösande" följande djärfva pojkstreck från sin skoltid. Vintern 1819—1820 var ett ryskt regemente inkvarteradt i Vasa och byarna där omkring. Vid detta fanns en ung tamburmajor, "gentil, hög och ståtlig, väl ett kvarter högre än någon annan i regementet." Runeberg tyckte om mannen såsom "en duktig karl", men han föreföll honom tillika att vara alltför högmodig och morsk och därför förtjäna att kväsas. Runeberg såg honom en dag — det råkade då vara blidväder — promenera på gatan, hvarvid gossen hastigt kramade ihop en snöboll och slungade den "midt i planeten" på tamburmajoren. Först stannade den höge herrn, "blek, häpen och förvirrad", men så upptäckte han den flyende gossen, hvarpå han sprang efter honom och hade så när hunnit upp honom, då han öfver ett plank lyckades rädda sig in i en trång smyg mellan planket och en uthusrad. Tamburmajoren fick visserligen tag i hans ena ben, då han "slank öfver planket", men förmådde dock ej hålla fast honom, och väl kommen i säkerhet i den trånga smygen visade han därifrån den förnäme herrn "lång näsa."

* * *

En liknande händelse inträffade strax efter Runebergs ankomst till universitetet i Åbo. Där fanns då för tiden en praktiserande läkare, hvilken uppträdde med en dryghet, som stötte alla. En vinterdag möter Runeberg förenämnde herre åkande gatan fram i glänsande utstyrsel. Snön var kram. Runeberg gör sig en snöboll, måttar med säker hand och träffar "gentlemannen" midt i pannan. Hästen hölls på ögonblicket inne, och läkaren frågade ursinnig:

"Kastade herrn snöbollen med flit?"

"Ja!"

"Hvarför?"

"Därför att herrn är så högfärdig."

Saken lämnades därhän. Läkaren fann månhända påminnelsen befogad.

* * *

I Runebergs lefnadsteckning hafva vi omnämnt hans kärlek till och intresse för djurvärlden samt det deltagande, hvarmed han tog sig an och uppfödde det svaga och förskjutna i denna del af skapelsen. Det behöfver väl knappt sägas, att Runeberg äfven var en människovän, som visade prof på ett kärleksfullt och medlidsamt sinnelag mot särskildt nödställda och plågade medmänniskor. Någon gång hände dock, att hans filantropi var missriktad och tog sig ett mindre välbetänkt uttryck, såsom följande händelse visar. Under Runebergs informatorstid i Saarijärvi uppehöll sig därstädes en stortjuf, som allmänt var föremål för befolkningens såväl skräck som intresse. Han blef slutligen fängslad och besöktes i sitt fängelse äfven af Runeberg, som önskade närmare lära känna den vida beryktade mannen. Då denne sedermera dömdes till fyrtio par spö, blef Runeberg upprörd häröfver, så mycket mer som fången vid åtskilliga tillfällen visat prof på ett ridderligt sinne. För att lindra obehaget af den förestående exekutionen inpraktiserade Runeberg på morgonen samma dag, då afstraffningen skulle äga rum, en flaska brännvin till fången. Detta styrkte emellertid mannens mod i så hög grad, att han efter utståndet straff tilldelade den tjänstgörande profossen ett par duktiga örfilar under förebråelse, att han slagit honom alltför dåligt. För denna bragd afstraffades han sedermera med ytterligare fyrtio par spö, hvilka troligen utföllo till hans belåtenhet. Runeberg omtalade sedermera, huru han genom detta misslyckade försök att utöfva välgörenhet med ens blef kurerad från slika filantropiska funderingar.

* * *

Då Runeberg såsom lektor anlände till Borgå gymnasium, fann han disciplinen därstädes i högsta grad försummad. Han sökte då med all makt att införa en bättre ordning och lyckades äfven efter hand häri, oaktadt han till en början rönte mycket motstånd från både flere medlärare och domkapitlet, hvilka ansågo det vara bäst att köra i det gamla hjulspåret. När det gällde att tillrättavisa någon ostyrig, försumlig eller uppstudsig elev, begagnade sig Runeberg understundom af för honom rätt karakteristiska sätt, hvarom följande anekdoter vittna. Mellan klassrummen fanns ofvan dörren en liten lucka, som vanligen hölls öppen. En dag spottade någon från det ena rummet mot denna lucka och genom densamma rakt ned på en i det andra rummet sittande gosses skrifhäfte. Undersökning verkställdes, och den skyldige försvarade sig med att han af misstag kommit att spotta i den riktningen. "Jaså", genmälte Runeberg, "kan du så misstaga dig om riktningen, då du spottar, så bör du lära dig att spotta rätt. Se så, kom hit och ställ dig att spotta till måls, tills du råkar målet och kan vara säker på att ej framdeles misstaga dig", — och så ställdes gossen framför klassen att till dennas stora åtlöje spotta på ett uppritadt mål å klasstaflan.

En dag hände det, att en elev under lärotimmen satt och knäppte på några strängar, som han spänt på undre kanten af den mot honom framskjutande skifvan af skolbordet. Samma timme råkade en gosse, som gick i dansskola, vara dåligt förberedd på sin läxa. För att denne skulle få visa, "att han dock lärt sig *något*", lät Runeberg honom inför klassen aflägga prof på sin danskonst, medan den andre ålades att på sina strängar därvid utföra musiken.

Runeberg måste en gång läsa en timme i stället för en annan lärare, för hvilken eleverna ej hade synnerlig respekt. Sedan han väl börjat lektionen, inträdde en elev, en liten pys, klädd i frack och hvit halsduk med höga sparrkragar samt utstyrd med sin fars fickur jämte stora hängande berlocker. Öfverraskad att finna Runeberg i klassen skyndade han förlägen till sin plats. Runeberg uppfattade genast, att afsikten varit att roa klassen under den andre lärarens lektion. "Se, hvad du är grann", yttrade han blott, "icke går det an, att du så snart sätter dig, du måste först få visa dig för klassen, att den riktigt får se, hur grann du är", och så steg han upp på bänken, fattade gossen i nacken

och lyftade honom med sin starka arm högt upp öfver bänkraderna samt höll honom sålunda en stund, svängande honom än åt den ena sidan, än åt den andra. Gossen teg och blef eldröd i ansiktet. Sedan Runeberg sålunda presenterat honom för klassen, satte han honom åter stilla på hans plats, i det han yttrade: "Nu kan du sitta ned, sedan du fått visa för alla, hur grann du är." Efter den betan kom gossen ej mera kostymerad till skolan.

Karakteristiskt i mer än ett afseende är Runebergs svar till en ung landtpräst, som skröt öfver den stränga kyrkotukt, han höll i sin församling. Det dugde t. ex. ej för folket, upplyste han, att sofva i kyrkan under hans predikningar. Runeberg smålog vänligt samt förklarade, hurusom det ju var helt naturligt, att människor, som hela veckan utfört strängt arbete, sedan på söndagsmorgonen stigit tidigt upp samt farit lång väg till kyrkan, slutligen, när de tagit plats i bänken, uti stillheten i det fridfulla Herrens hus småningom slumra in. — "Så skall du ej göra", slutade han, "utan tvärtom bör du, när du märker, att dina åhörare börja insomna, småningom sänka rösten, och, när du funnit, att de alla insomnat, läsa 'Välsignelsen' öfver dem och lämna dem i ro."

Vi nämnde i biografien öfver Runeberg i anledning af det myckna festandet för honom vid hans besök i Sverige, att han ej var någon vän af storartade fester och hyllningar. På hemresan från Sverige skref han i bref till sin fru: "Den som vackert vore hos er tillbaka. Jag är gränslöst mätt på all världens härlighet och längtar efter gröt, fisk och lugn på Kroksnäs." Och till en sin vän, som vid hans hemkomst sporde, om han haft trefligt i Sverige, sade han: "Nog var där trefligt, men trefligare är det att åter komma till Kroksnäs och där få gå barfota och meta aborrar."

AMERIKANSKA FOLKLIFSBILDER FRÅN GATAN.

XVI. "Halleluja-flickor".

Redan i Sverige hörde jag detta namn och det för minst tjugu år sedan. Jag trodde då, att det var ett öknamn, men det är det knappt. Dessa flickor, som annars tillhöra frälsningsarmén, mottaga det gärna såsom en hederstitel. Och de äro mycket lätt igenkännliga också. Vi se dem esomoftast på gatorna och i synnerhet om söndagseftermiddagarna, då de äro ute och "marschera" tillsammans med en del manliga soldater i samma armé för att "anfalla den ondes bastioner", eller hellre för att göra sin sak känd. Men nog ser det kostligt ut, när de så där komma dragande genom gatorna och uppställa sig vid något väl trafikeradt hörn för att sjunga, bedja, predika och begära några cents. I fråga om det senare äro de visserligen lika hurtiga, som om det förra. Ej heller bry de sig om, att många göra narr af denna form af så kallad kristendom med dess tamburiner, trummor, gitarrer och andra instrument. Någon *kyrklig* organisation kan man ej säga, att frälsningsarmén är, men att den anser sig såsom en religiös sådan, det är säkert. Dock behöfver man ej tillhöra någon egentlig församling för att vara med dem, och själfva förklara de, att de "kunna bli saliga utan både dop och nattvard". Detta sade en af deras egna "kaptener" till mig en gång, då vi samtalade om deras sätt att arbeta. Således kunna vi ej gifva dem något erkännande såsom evangelii budbärare, ej heller förstå vi, huru sansade kristna kunna öfvergifva sina egna församlingar och sluta sig till frälsningsarmén i akt och mening att sprida evangelium. Dock vilja vi ingalunda hafva sagt, att frälsningsarmén saknar all betydelse i världen, ty den är spridd öfverallt. Nej, tvärtom kan den vara af ganska stor betydelse, i all synnerhet i de större städerna, ty dess medlemmar torde ej sällan där uppsöka och på något vis undsätta och hjälpa sådana människor, som kyrkosamfundens medlemmar knappast kunna nå. På dylikt hafva vi ofta sett prof.

I Amerika har man egentligen tvenne större korporationer, som utgöra frälsningsarmén, Boothisterna och Volontärerna. De komma dock från samma stamhåll och skilja sig blott i fråga om styrelse o. d. För öfrigt tillhöra de en af de allramest markerade typer från folklifvet på gatorna i Amerikas storstäder.

Y.

MINNEN OCH BILDER.

För Ungdomsvännen af *Ph. Andreen.*

III.

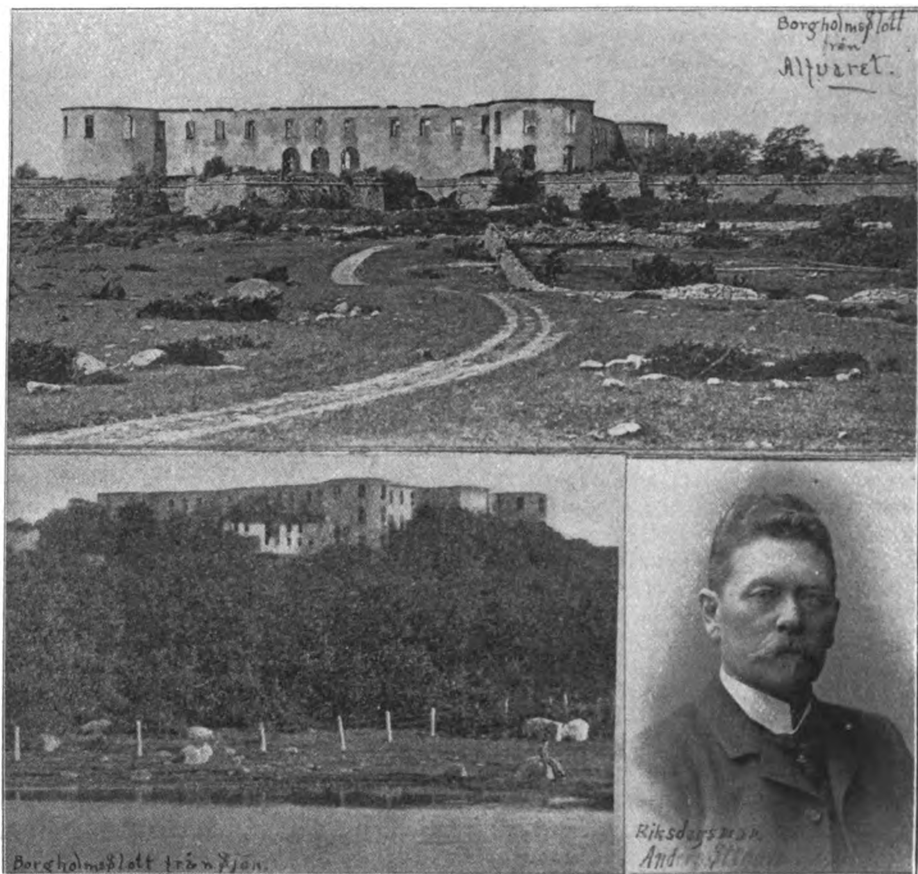
Den 8 juli på eftermiddagen, efter tvenne angenäma dagars vistelse i Kalmar, afreste vi ifrån den gamla intressanta staden på båt mot Borgholm, Öland.

Medan vi sutto där på däck och sågo den gamla Smålands-staden, med sitt ståtliga, historiska slott, allt mer och mer sjunka bort i fjärran, kommo vi att slå oss i samspråk med en man, som satt bredvid oss. Det var en liflig, fint bildad och rättfram man. Filosofie licentiaten och riksdagsmannen Anders Stener ifrån Linköping, lärare i engelska språket vid Linköpings högre elementarläroverk, var, han som vi, ute på sommarferier. Det tog icke länge, förrän vi blefvo goda vänner och du-bröder. Anknytningspunkten till vår kvicka bekantskap var Augustana-presidenten, dr Andreen, med hvilken lektor Sterner flera gånger sammanträffat i Stockholm under vintern 1903.

Det var en skön och härlig sommareftermiddag och kväll. Herr Sterner hade aldrig förut gjort denna färd, men han var *styf* i sitt folks historia; och oss syntes det, som om han hade Ölands historia på sina fem fingrar. Det var *vår* fördel, att vi sammanträffade med en så angenäm, kunnig och samtalsvillig reskamrat. Tillsammans beundrade vi de låga, men rätt vackra och alltid intressanta stränderna å ömse sidor. Tre (engelska) mil väster om oss låg Sveriges fastland, Smålands östra kust; och ungefär lika långt i öster låg Ölands långa, men smala landremsa. I söder sträcker sig ön nedom Blekinge-gränsen, och i norr bortom Oskarshamn. Öns hela längd är 90 engelska mil, dess största bredd 10 och dess minsta bredd, vid Södvik i Persnäs, 5 mil.

Vår båt drog sig under färden norrut så småningom allt närmare Ölands kust. Utan svårighet kunde vi här och där urskilja ståtliga tempel och en mängd gammaldags väderkvarnar med sina fyra väldiga, svingande armar, manande ännu en Don Quixote till strid.

Hela ön är blott en enda stor kalkstensklippa, som djupt ned i hafvet hvilar på ett fast sandstensberg. Midt på ön tränger sig kalkstensklippan upp till jordytan, och bildar stora, nästan ofruktbara sträckor, som kallas *Alfvar.*. Före midsommar börja dessa betesmarker blifva brunbrända och ofruktbara. Ölands tunna jordskorpa, såväl på östra som västra sluttningen, består mest af sand, blandad med förvittrade snäckskal; och för att göra denna jord mera fruktbärande, än hvad den af naturen är, blandas den där och hvar med hafsväxter, som rikligt erhållas från Östersjön. Endast norra delen af ön är rikligt skogbevuxen, under det att mellersta och södra delen är ytterst skogfattig. Såsom bränsle användes torf till någon del, hvilken upptages ur s. k. torfmossar. Och hvem har icke hört talas om *ölänningarna*", — den lille, men sege ölandshästen, som i århundraden funnit sitt bete på Ölands *Alfvar! Ölänning-*

BILDER FRÅN ÖLAND.

arna" börja dock mer och mer försvinna, och därför har den svenska regeringen helt nyligen tagit åtgärder att förhindra utdöendet af denna hästras.

När och huru Öland först befolkats, kan man icke ens gissningsvis säga. Man antager att *Hunnerna* först anländt till ön och till någon liten del åtminstone slagit sig ned där. Byn *Hunderum* tycks vittna därom och likaså ett i folkspråket kvarstående uttryck: "ohunna" eller "de' va' då hunsingen." Något före Kristi födelse och till omkring år 450 har Öland liksom *Gotland* och *Skåne* haft en ganska talrik befolkning. Under den tidiga medeltiden var ön ett tillhåll för vikingar, och än i dag finnas många lämningar efter vikinga-borgar, af hvilka somliga utgjort betydliga fästen. Ragnar Lodbrok och hans söner voro herrar öfver ön år 775. Den ursprungliga befolkningen tycks ha varit af medelstorlek, mera mörk än ljus, men inflyttade fastlandsbor hafva så sammansmält med de ursprungliga ölänningarna, att någon skillnad nu knappast kan upptäckas. Men liksom smålänningen och dalkarlen så äger ölänningen ett starkt utprägladt nationallynne och skiljer sig i mycket från Sveriges öfriga folkstammar. Om något har ölänningen en resligare, större och starkare kroppsbyggnad än hans "*gamle vän*" vid andra sidan sundet. En smålandsgosse, som blir förälskad i en ölandstös, får se sig om, skulle han våga sig öfver sundet för att fria. Men smålänningen är envis och klippsk, och ehuru han är den svagare till kroppsstyrka, vinner han oftast sitt mål. Till lynnet är ölandssonen liflig och glad, men ofta stormig, liksom det omgifvande hafvet. Ehuru han är läraktig, har han dock icke samma yrkesskicklighet som fastlandets söner; och emedan han tarfvar mera och bättre föda, kan han icke reda sig på så liten dagspenning som smålänningen. På sjön är han hemma som ingen annorstädes. Där tar han sig alltid fram. Få män från Öland skall man träffa, som i sin ungdom icke åtminstone en gång genomrest de stora världshafven. Ölänningens patriotism och hemlängtan bringar honom dock alltid tillbaka till hans ö, hvilken han älskar. Han älskar äfven sitt Sverige och sin kung. Bland alla Sveriges landskap finnes intet, som snabbare, villigare och mera gladt inbetalar sin skatt till den regering, hvars hulda och säkra skydd det åtnjuter, än Öland.

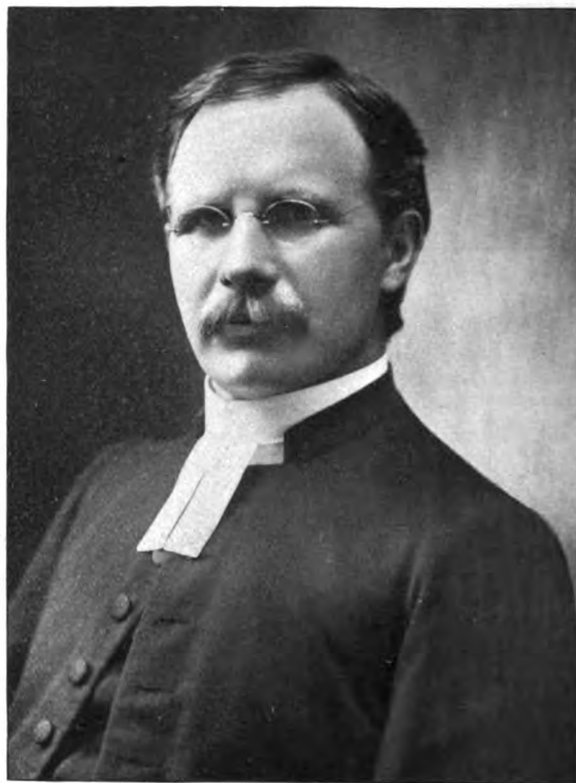
Ett exempel på ölänningens snarfyndighet visas i följande anekdot. En präst, som låg i delo med sina församlingsbor angående dagsverken o. s. v., fick en dag på torget i Kalmar sikte på en af de skyldige och öfverföll honom med sin vredes åska. En folksamling uppstod, och en förbigående frågade en ölandsgubbe, hvad det var fråga om: "Jo, dä' ä' vår präst, som predikar", svarade denne.

* * *

En af de mera kända ölänningarna i senare tider var kyrkoherden Petrus Sunonis i Glömminge, den ende präst från Öland, som underskref Uppsala mötes beslut, 1593.

Magnus Stagnelius, prästson från Öland, blef biskop i Kalmar 1807. Han skaffade Kalmars läroverk de stora Vijkska stipendierna. Han är äfven stiftare af Kalmars bibelsällskap, 1818. Erik Johan Stagnelius, skalden, son till biskop Magnus Stagnelius, föddes i Gårdslösa prästgård på Öland den 14 oktober 1793. Riksdagsmannen A. P. Danielson, som afled blott för några år sedan, deltog i 1883 års stridiga riksdag och var då ledare i oppositionen mot det kungliga härordningsförslaget. Han blef sedermera konungens gunstling. Han var länge andra kammarens vice talman, och för sitt stora inflytandes skull kallades han ofta "bondkungen från Öland."

Samma afton, vi landstigit i Borgholm, *vallfärdade* min nyvordne vän, herr Sterner, och jag ut till Borgholms slott.

S. G. YOUNGERT.

Vi skulle blott haft med oss de tvenne Augustana-prästerna, som äro födda på Öland, nämligen den gedigne och lärde filosofiedoktorn, teologie kandidaten och professorn S. G. Youngert ifrån Rock Island, Ill., född på Ljunget, Algutsrum socken, och den ståtlige och vältalige J. T. Norrby ifrån Auburn, R. I., född i Norrby, Löt socken; ty ingen kan bätttre uppskatta denna Sveriges förnämsta och största slottsruin, med hvilken Ölands historia är så nära förknippad, än ölänningen själf.

Tvenne kvällar hade vi några veckor förut vistats vid Tysklands förnämsta slottsruin, Heidelberg. Där hade vi för första gången vandrat under fallande medeltids murar och erfarit den romantiska känskan af undran och mystik, på hvilken medeltidens litteratur är så rik. Nu förnyades denna erfarenhet, men i högre grad, ty den gamla ruinen var oss kärare, — denna ståtliga och majestätiska ruin på Sveas kust.

Slottsruinen, hvilken står där som en vålnad öfver klippans höga brant strax invid hafvet, är, ringmuren inberäknad, 390 fot lång och 270 bred. Den inre borggården är 90 fot i fyrkant. Murarna resa sig ifrån 70 till 100 fot ofvan bergsklinten. Öfverallt på dessa delvis förfallna murar växa buskar och träd. Tak och bjälklager äro borta. Det var en varm sommarkväll, då vi voro där, och luften var torr. En lätt vindpust från sjön for sakta klagande genom de höga träd- och mossbevuxna murarna. Röda rosor lyste som blodfläckar på den gråa muren. En och annan hvit blomma syntes dock vilja säga oss, att slottets historia icke är helt och hållet mörk. En känsla af något undangömdt och ofullkomligt kom öfver oss. Historien, världen, — hela skapelsen tedde sig för oss, som ett enda stort problem. Vi längtade, men det var oklart hvad vi längtade efter, — det var en dunkel, mystisk längtan. Vi föllo uti drömmar, och i den mörknande sommarkvällen

PROFESSOR S. G. YOUNGERTS BARNDOMSHEM, LJUNGET, ALGUTSRUMS SOCKEN, ÖLAND.

tyckte vi oss höra nattugglans skrän ifrån de förfallna tornen och råttornas språng i de undangömda, hemliga gångarna. Flädermössen kommo fram från sina gömmor och fladdrade kring ruinens murar. Andarna från fordom tycktes sväfva rundt omkring oss, men vi fruktade intet, — och hvad hade vi att frukta, då vi stodo under en svensk riksdagsmans beskydd och därtill voro på Öland, där man aldrig är rädd.

Historien passerade revy för vår inre blick. Kring den gamla borgen, ursprungligen ett vikingasäte, sluter sig Ölands historia. Den stora slottsbyggnaden restes i början af 12:te århundradet. Där vid slottet restes St. Olofs kapell, Ölands första kristna tempel. Längesedan har templet nedrifvits. På samma plats där det gamla templet stod, finner man nu de *blödas stad*.

Magnus Ladulås firar jul i den mäktiga slottsbyggnaden (1281). Waldemar Atterdag anfaller och härjar slottet och i pur förargelse nedrifver han en del af dess murar (1361). Under nästan ett sekel förblir slottet danskt. Karl Knutson Bonde belägrar och intager det igen (1440). Sten Sture låter restaurera och starkt befästa den väldiga byggnaden (1472). Åter besitta danskarna slottet, men genom Gustaf I Vasa blir det åter svenskt (1523). Den prakträlskande Johan III, djupt intagen af medeltidens riddarväsen, gör det till ett kungligt lustslott samt krigsfäste. Intagen af dess härliga läge och den vidsträckta utsikten öfver Kalmar sund älskar han att vistas där. För stora summor låter han restaurera och tillbygga Borgholms slott till ett "kungahus" för jakt- och sommarnöje. Han bebodde dessa praktsalar först med sin gemål Katrina och senare med sin andra gemål Gunilla. Här i norra tornet, där vi nu sitta och skåda ut öfver det mörka hafvet, var jungfruburen, och näst härintill Johans sofrum. Här nedlade han all sin smak och allt sitt konstsnille. (1572). Så blef det åter danskt en tid, men genom Gustaf II Adolf återtogs det (1611). Vid denna tid nedsköts en del af ringmuren, hvilken del aldrig återuppbyggdes. Karl X vistades här under tvenne år med sin hof-personal. Karl XI var ofta på Öland, och Tolfte Karl inristade här med värjspetsen sitt namn, hvilket ännu är synligt på muren.

Den 14 oktober 1806 blef slottet ett rof för lågorna. Under snart ett hundra år har Borgholms ståtliga slottsruin lämnats åt förgängelsen. Den del af det forna slottets rika möblering, som räddades undan lågorna, har spridts bland allmogen öfver hela ön. Oscar II, som besåg den gamla slottsruinen 1890, sjunger:

"Hvad nämnes borgen där på klippans brant,
som lyfter stolt sin hjässa öfver vågor?
Hur mäktig än syns murens brustna kant,
hur härligt glödande i kvällsols lågor!
Är du en vålnad blott, som hägrar kvar,
en tom ruin från längst förflutna skiften?
Du tolkar skönt likväl, hvad fordom var,
och står ett mausoleum själf på griften."

* * *

Ett nytt släkte rör sig nu kring den uråldriga, majestätiska borgen. Ruinen vårdas som ruin. Men ingen kan tälja den rika glans och det djupa armod, den ystra glädje och det hjärtslitande lidande, det muntra skratt och de bittra tårar, med hvilke slottets historia är förknippad — det kan blott anas.

KORSET OCH HARPAN.

FÖR UNGDOMSVÄNNEN AF FELIX VIVO.

Nere vid fjorden satt på sin gård Björn Viking, en mäktig man, som farit vida omkring på vikingatåg. Det var nu vid den tiden, då midvinteroffret firades, och Björns gästabudsbord dignade under dyrbara guld- och silfverkärl, tagna som byte ur frankiska kyrkor, och då mjödet löst tungans band, började Björn förtälja, huru han dräpte de mässande prästerna, som med svärd vågade göra motstånd. Sämund, harpolekaren, satt äfven vid det långa bordet och täljde i sång Björns bedrifter.

Trakten, där Björn Viking bodde, var icke väl känd, emedan stigmän och fridlöse hade sitt tillhåll bortåt heden. Bättre hade det dock blifvit, sedan Kristoffer drog dit ut och bestänkte marken med heligt vatten och reste korsets tecken. Långt ifrån, från vinets och trädgårdarnas soliga land, Frankland, hade han kommit med ett krämareskepp. Han trädde nu in i Björn Vikings sal och ställde sig framför den fruktade höfdingen och sade honom, att han, Kristoffer, nu ämnade bygga en kyrka åt hvite Krist, och att han ville hafva en plats för helgedomen af Björn.

"Drag ut till heden, och bygg där din kyrka åt stigmän och trälar, ty näppeligen får du frie män, som kunna bära svärd och sköld, att böja knä för hvite Krist", svarade honom Björn.

Prästens ögon brunno af nitälskans eld, och hans tal klang djärft till svar: "Min Herre, som du, vikingahöfding, kallar hvite Krist, skall en gång försmälta alla nordmäns hjärtan, men liksom min Herre själf gjorde, vill äfven jag göra, börja med de ringa och föraktade, men är det Kristi vilja, så bygger jag hans kyrka invid din

gård, ty mot Herrens vilja förmå ditt och dina mäns svärd intet, minns det, Björn Viking."

"Du är stortalig, präst, dock lyser i dina ögon en mans mod, drag ut och bygg din kyrka, hvar helst dig lyster."

Kristoffer drog bort till heden, och vid foten af en kulle fann han en källa; där byggde han kyrkan och predikade nu om honom, inför hvilken trälar och frie äro lika. Hedens fridlöse stigmän, svärdtagna trälar, som i fjärran land bekänt Kristus, samlades i hans lilla helgedom. Själf lefde han som en ringa bland de ringa. Öfver de nyomvända vakade han med helig ifver under bön och förmaningar.

Återigen kom vintern, den långa, hårda vintern, då Odins vilda jakt drog öfver heden. Då hände det, att mången af de nykristna längtade åter till gillesglädjens larm, där man täljde om asars och jättars eviga kamp, ty hitut kom aldrig någon vandrande harpospelare med sina sånger om fädernas bragder. Ack, sådant var synd, hade ju prästen sagt, ty blott genom fattigdom, kyskhet och försakelse kunde man nå himmelens port. Striden mot köttets lustar blef dock mången gång för stark, och dagen, innan man skulle fira julen, saknades fem af Kristoffers trogna: de hade återvändt till Odin och Tor och sutto nu i gillessalarna och firade midvintersoffret.

När Kristoffer förnam detta, stängde han sig inne i sin cell i kyrkan, och man kunde höra hvinandet af gisselslag öfver hans nakna skuldror. I många timmar hade han kämpat med sin Gud i gissel och böner, men ändå ej fått svar, hvarför Herren nu vändt bort sitt ansikte från honom. När han kom ut, var han blek och tyst. Gamle Godur, den förste som han döpt, kom emot honom och underrättade, att Sämund harpolekare hade begärt gästfrihet öfver natten.

"Hvad vill denne djäfvulens tjänare här på en helig julkväll, som vi vilja fira med mässa vid skenet af vigda ljus? Han må draga ner till Björn Viking med sitt strängaspel."

"Herre", svarade Godur, "ännu har en harpolekare aldrig visats bort från en nordisk boning. Sämund är van att mottagas som jarlars like."

"Är du, Godur, äfven en, som längtar tillbaka till afguderiet?"

"Herre, du vet, att jag är dig trogen, men om ej Sämund mottages, bringar det ofärd åstad."

"Kanske du har rätt. Mina ögon äro skumma af gråt och vaka, så jag kan ej klart se Herrens vägar. Undfägna harpolekaren, som dig bäst synes."

Uti salen hvilade nu Sämund harpolekare, då Kristoffer inträdde och gick fram till honom och hälsade honom.

"Guds frid, Sämund. Ryktet säger, att det bor trolldom i din harpa, och att den sätter svärdet åter i händerna på fredlige män."

Den gamle Sämund log och svarade: "Du, präst, menar då, att korset och harpan äro fiender?"

"Naturligtvis, ditt spel uppväcker syndig lusta."

"Du dömer orätt, präst, hör här", och Sämund tog den konstrikt sirade harpan och knäppte. Prästens panna mulnade, men han teg.

"Hvad förnam du, präst?"

"Mig tycktes, du spelte om solsken och fågelsång."

"Och nu då?" Sämund knäppte åter.

"Ögon flamma, männen draga till strid, svärden klinga mot sköldar."

"Och nu då?"

"Solen lyser öfver sädesfälten, jag hör skärorna meja kornet, det bor trolldom i din harpa!"

"Nej, präst, det är ej trolldom, det är lifvet, som finns där, och det drager ej människorna från hvite Krist, men om du stänger dem ute från lifvet, då gå de bort från dig, lille munk."

"Så menar du dig göra väl med ditt harpospel?"

"Jag vårdar gudarnas gåfva med den kraft, som blifvit mig gifven."

"En märklig man är du, harpolekare, människors hjärtan öppnar du med ditt spel, som med en nyckel. Jag har vakat, bedit, gisslat mig till blods, trälar har jag friköpt, i dopet har jag tvagit dem rena från afguderiet, men . . . . ."

"Men vägen till deras hjärtan fann du ej, präst, därför att du glömde, att de voro människor. Du har friköpt trälar för att binda dem med ännu starkare band än deras forna herrars. Hvarje åtrå till lifvets lycka kväfver du med gisselslag."

"Jag gör det för deras själars frälsning."

"Min vän", sade harpolekaren, och hans stämma klang i salen, "du ville nog, men du förmådde ej känna människohjärtat. Sjuttio vintrar hafva snöat öfver mitt hufvud, och jag har farit vida omkring, jag har varit i Välsklands marmorstäder, i Franklands leende nejder, hos dem, som bo i tält bland Galliens bergsbygder, men öfverallt äro människorna lika, hvilka gudar de dyrka. Männen längta efter bragder, kvinnorna tråna efter kärlek, och barnen tänka på lek. Om du kväfver deras längtan, präst, så dödar du dem, det är som att beröfva ett träd dess blad. Jag känner icke fullt din nya lära, men i södern har jag hört mycket talas om den. Jag har hört, att hvite Krist gick omkring, mild som Balder, och gjorde väl och hjälpte alla, men aldrig har jag hört, att han gisslade sig själf eller dem, som följde honom. Han lät människorna vara människor, men gjorde dem till ädlare och bättre människor."

Kristoffer gjorde korsets tecken och knäppte sina händer samman till bön. Herren hade gifvit honom det tecken, han åstundat.

"Herren har talat genom din mun, gamle," ropade han, "med kärlek och ej genom fruktan vill jag vinna hjärtan för Kristus. En dåre var jag, som ville undanhålla de lefvande lifvets frukter. Lägg ved på härden, Godur, och tänd facklorna, duka borden med det bästa du förmår, och vi vilja fira denna heliga afton med glädje, och du, harpolekare, blif vår gäst och drif med ditt spel ut hatets och splitets andar, så skall jag sedan vid julottan förkunna budskapet om den nyfödde Kristus, stjärnan, som tändes i mörkret. Korset och harpan skola ej längre vara fiender."

HÅLSNING FRÅN SVERIGE.

TILL UNGDOMSVÄNNEN AF J. S—N.

En *ungdomsfest* af ovanligare slag ägde rum den 24 mars i hufvudstaden, då Stockholmsförbunden af Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbund (S. S. U. H.) hade sin högtidssammankomst å Norra Realläroverket vid Roslagsgatan. Skolans rymliga, praktfulla aula var till sista plats fullsatt med en ungdomlig och tacksam publik, som med lifliga applåder mottog hvarje nummer å det omväxlande programmet: körsång, solosång, föredrag och musik m. m. Lyckönskningstelegram anlände under aftonens lopp från ett flertal S. S. U. H.-föreningar och enskilda medlemmar ute i landet. Med. kand. J. Billström välkomnade de närvarande i entusiastiska ordalag om de ungas plats i tidens ideella rörelser. Högtidstalet hölls af den välkände föreläsaren löjtnant Ernst Liljedahl öfver ämnet *Fosterlandskärlek.*. Fosterlandskärleken har, sade talaren, sina rötter i naturkänslan, i den medfödda kärleken till Sveriges säregna omväxlande natur, dess rika fägring, i skogens sus och vågens brus etc. och allra djupast i vårt innersta själslif, danadt efter den omgifvande naturen. Men denna känsla är hos mången mera omedveten och har vaknat till lif, först då han förlorat sitt fosterland eller en längre tid varit borta från detsamma. Talaren erinrade om huru emigranterna ej sällan vid återseendet af det gamla fosterlandets i fjärran blånande kust utbrista i gråt af rörelse och glädje. Fosterlandskärleken har ock sina rötter i vårt språk, en dyrbar andlig egendom, och våra historiska minnen. I samband härmed erinrades om drag och personligheter i vår historia, stående i nära samband med nykterhetssaken: Om landets räddare, Gustaf Vasa med bondehären, som ej drack annat än vatten, om *Gustaf Adolfsminnet*, ett bland de vackraste något fosterland äger, och Karl XII — trots alla sina fel — en vilje- och karaktärsfast personlighet o. s. v. Och hvad var det väl, sade talaren, som ytterst uppbar framgången i Gustaf Adolfs strid för frihet mot mörker och samvetstvång, och som slutligen räddade ej blott Sverige utan — man kan väl säga — hela mänskligheten, om ej glansen af konungens ädla personlighet och en större sedlig kraft hos honom och hans folk än den motståndarna kunde prestera?* Sådana minnen af ädla personliga föredömen vore högligen ägnade att nära fosterlandskänslan och mana till pliktuppfyllelse i fosterlandets tjänst.

Men fosterlandskänslan hade ock sina rötter i och stode i nära samband med de nuvarande sociala förhållandena. Och rättvisligen måste erkännas, att Sverige i flesta fall vore att räkna bland jordens lyckligare lottade nationer. Med hänsyn till antalet skrif- och läskunniga står folkbildningen högst bland jordens folk, hvartill kommer att vi äga stor yttrandefrihet, religions- och församlingsfrihet m. m., m. m. Sverige vore ock världens friskaste nation. På 1700-talet var medellifslängden hos oss blott 35 år, nu uppgår den till *50 år.* Dock må vi ej tro, att allt är väl beställdt, stanna härvid och blott sola oss i våra förmåner. Svenskarna hafva ännu många nationallyten, främst dryckenskapslasten, att bekämpa. En stor *nationalskam* är att årligen offra öfver 100 millioner kronor på Bacchi altare. Det vore ett slöseri utan like. Ett oafvisligt kraf för Sveriges bestånd och framtida utveckling i sund riktning är en omdaning och förbättring af folkkaraktären. Ty historien känner ingen miskund med sedligt förhärjade och sjunkna folk; de ha städse förr eller senare obevekligen blifvit strukna ur de fria nationernas led.

Den ungdom, som samlas i dryckeslag och liderlighet, skrifver själf — enligt V. Rydbergs ord — sin egen och sin framtids dödsdom. Talaren betecknade det som den svartaste lögn, att absolutisterna ej kunna ha roligt. Jo, de *kunna* det och de hafva det, ehuru ej i deras samkväm finnes den galjhumor, som Bellman gifver uttryck åt, och som har döden i sällskap. Andra nationaloseder att bekämpa vore det fula svärjandet, vittnandet om att ännu finnes mycken råhet kvar, samt tobaksbruket, särskildt den fördärfliga *cigarrett-rökningen*, som oftast leder till dryckenskap och andra sedliga förvillelser. Och du, unge man, unga kvinna, som drömmer om hem och familjelif, sudla ej din fantasi med orena tankar och fula talesätt etc., som skymma och förmörka kyskhetens rena stjärnor och för alltid *tillintetgöra förverkligandet af dina ljusare framtidsdrömmar.* Ungdom! Skrif nykterhet och sedlighet på ditt lifs banér! Endast då skall det lyckas dig föra din samtid och ditt fosterland framåt samt i någon mån återgälda din tacksamhetsskuld!

* Det anförda var den bästa illustration till den kungliga satsen "den bäste kristen är den bäste soldat."

SLAGET VID HOGLAND DEN 17 JULI 1788.

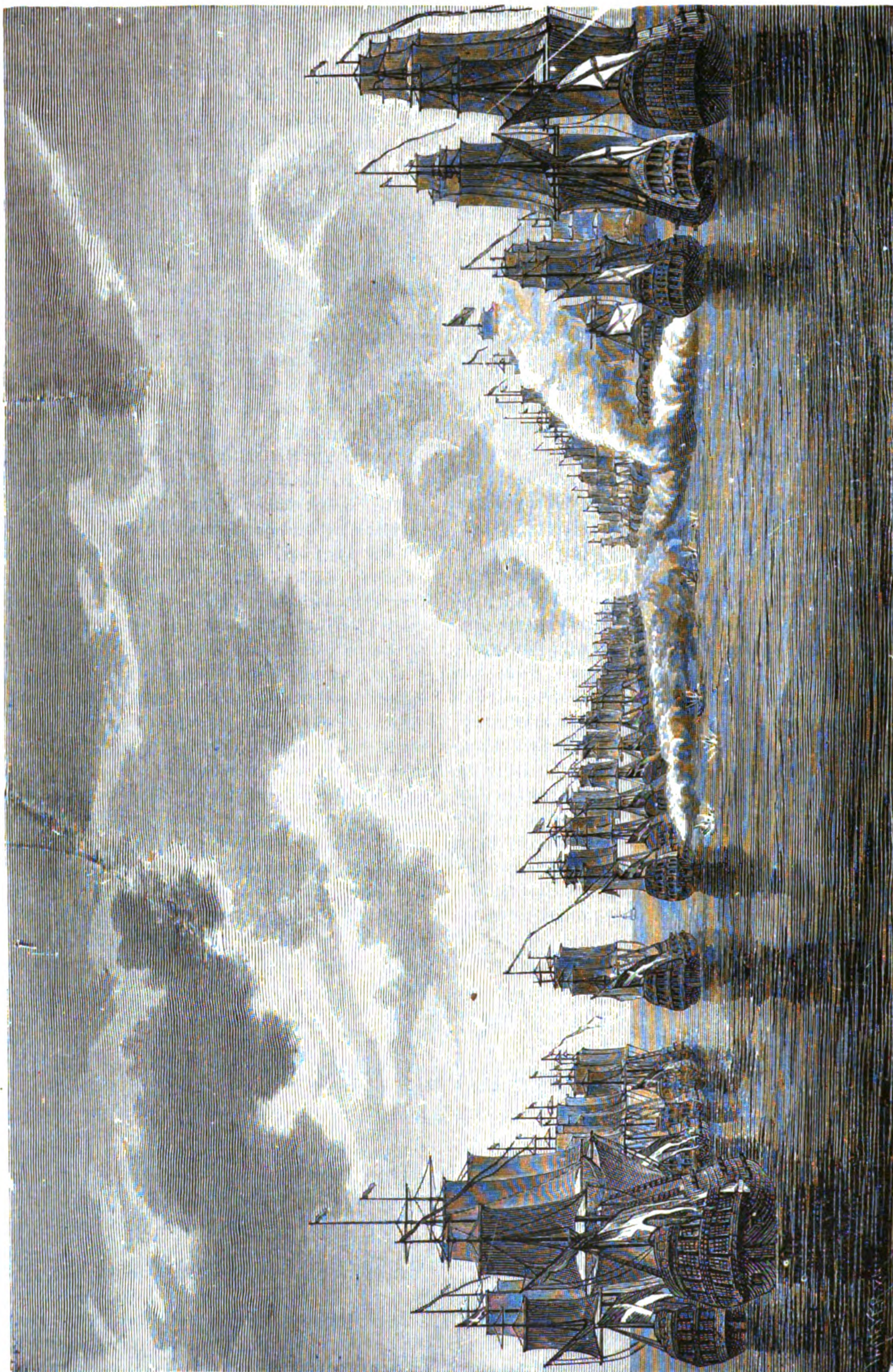

Under närvarande krigstider, då det lilla käcka Japan modigt upptagit kampen med Sveriges gamle arffiende, Ryssland, och vi med hvarje dag ifrigt invänta underrättelser från krigsteatern, kan det kanske intressera Ungdomsvännens läsare att höra något om ett af Sveriges ärofullaste minnen, dess sammandrabbning till sjös med Ryssland år 1788. För min del äger detta minne en något lifligare färg än åtskilliga andra, alldenstund jag af min gamle far ofta hört detaljer därifrån omtalas. Han hade återigen i sin tur hört dem förtäljas af sin morfar, som vid slaget tjänstgjorde såsom kanonier på skeppet Vasa, ett af de fyra skepp, som voro med i den svåraste elden. Beskrifningen som följer har hämtats från en del dagboksanteckningar från den tiden, hvilka nyligen utgifvits, och af hvilka åtskilligt på det nogaste öfverensstämmer med de berättelser, jag i min barndom hörde. Om detta slag lyda de nämnda teckningarna som följer:

"*Slaget vid Hogland mellan de svenska och ryska flottorna den 17 juli* 1788.

På morgonen den 17 juli hörde man på den svenska flottan, hvilken kommenderades af öfver-amiralen, Hertig Karl sedermera Karl XIII, skott från grofva kanoner från ett afstånd, som visade, att fienden måste befinna sig uti närheten. Genast gafs order att bereda sig till aktion, ehuru dimma ännu undandolde den ryska flottan. Emellertid kunde man vid ett-tiden på eftermiddagen från masttopparna

skönja denna flotta, bestående af 26 segel, oberäknadt de mindre fartygen, styrande kurs på den svenska flottan, som bestod af utom de mindre fartygen 21 segel, fördelade på trenne afdelningar af 7 uti hvardera. Avantgardet under befäl af grefve Wachtmeister utgjordes af 6 linieskepp och en fregatt, själfva stridskärnan under storamiralen af 5 linieskepp och 2 fregatter och arriergardet under kontreamiralen Linderstedt af 5 linieskepp och 2 fregatter.

SLAGET VID HOGLAND.

På slaget två gafs order att hissa flagg och gifva svensk lösen,man ordnade sig i stridslinie med vinden från babord och afvaktade den öfverlägsna fiendens ankomst; denna anlände, och genom en utmärkt manöver bildade den sin stridslinie uti en omvänd kolonn. Genast affyrades från det främsta skeppet uti avantgardet "Hedvig Elisabet", en salfva med 24 kanoner mot det främsta i den ryska flottan, som svarade med sådan skyndsamhet, att de så godt som möttes

på halfva vägen, det ryska skeppet närmade sig djärft nog "Hedvig" ända inom bösskotthåll; genom några lämpligt afskjutna infanterisalfvor och en dubbel salfva från "Hedvigs" båda batterier tilltygades det ryska fartyget så illa, att det ej endast måste finna sig uti att återvända till stridslinien efter att hafva förlorat mycket manskap, utan efter en timmes strid blef nödsakadt att lämna linien, fullkomligt försatt ur stridbart skick.

I samma ögonblick som "Hedvig" afskjutit sitt första kanonskott, aflossade äfven hela den svenska stridslinien en salfva med dubbla batterier, som besvarades af ryssarne på samma sätt, så att kanonkulorna korsade hvarandra liksom hagelsvärmar. Isynnerhet utsattes det svenska amiralsskeppet för en förfärlig eld från det ryska amiralsskeppet, förande 108 kanoner och understödt af tvenne 80 kanoners skepp, hvilka liksom tycktes täfla om äran att få förgöra det svenska skeppet "Gustaf III"', som å sin sida spred eld och död omkring sig, kraftigt bisprunget af skeppen "Vasa", "Fäderneslandet", "Äran" och "Minerva." Dess undergång hade också varit oundviklig utan den underbara tapperhet, hvarmed de fyra ofvannämnda fartygen utmärkte sig. Dock var ej detta det enda, som räddade det svenska amiralsskeppet; en högre officer vid flottan, ögonvittne till striden och, som jag tror, äfven deltagare däruti, en hedersman allmänt känd för sin redbarhet och ur stånd att vilja skryta, har försäkrat mig, att storamiralen, i högsta grad oroad af den rent af helvetiska eldens våldsamhet och varaktighet, tog sin tillflykt till mästerlotsens skicklighet genom att använda oemotståndliga öfvertalningsmedel och räddades genom att blifva förd ut ur linien och det alltför farliga grannskapet till elden under förevändning af den stora fara, man löpte att komma upp på de ej vidare nära befintliga klipporna. Som krutröken gjorde det omöjligt att observera några signaler, måste hela stridslinien rätta sig efter de närmastes rörelser, och amiralsskeppets reträtt följdes därför genast af hela linien, hvarigenom den ryska flottan sattes i tillfälle att undsätta sex af sina linieskepp, som blifvit förfärligt misshandlade och satta ur stridbart skick och därför ofelbart skulle hafva blifvit svenskarnas rof; de räddades nu genom denna rörelse, som den officiella relationen sålunda beskrifver: Den svenska flottans oafbrutna eld aflägsnade så småningom ryssarna så mycket, att det blef svenskarna möjligt att rädda sig från faran af de klippor, som de hotades att stöta på; de drogo sig därför tillbaka utefter hela stridslinien, hvilket gaf fienden anledning att aflossa en salfva emot fartygens långsida, som blef ganska besvärande. Denna djärfva manöver förvånade den ryske amiralen, då han märkte den underbara verkan, styrbordsbatterierna åstadkommo: det ryska kopparklädda krigsfartyget "Wladislaw", under befäl af brigandier Berg, förlorade sitt styre och sattes ur stridbart skick, måste stryka flagg och följa med strömmen utmed hela stridslinien, utsatt för en förfärlig eld, oaktadt det ropades: "Skjut inte, vi hafva strukit flagg och gifva oss." Röken och oväsendet gjorde det dock omöjligt både att höra och se någonting; ändtligen blef den dock uppbringad och förd i säkerhet bakom linien under bevakning af de mindre fregatterna.

En anekdot från denna den svenska flottans häftiga strid förtjänar att bevaras åt eftervärlden. Den rör sig om befälhafvaren på det svenska krigskeppet "Vasa". Denne tappre och aktningsvärde officer hade nämligen fått låret krossadt och hans flaggkapten benet afskjutet af en och samma kanonkula, och till följd af denna olyckshändelse hade befälet öfvergått till en ung kapten vid namn Lagerstråle, som för första gången var i elden. Hans döende chef skickade efter honom och sade till honom:

"Jag väntar mig af edert mod och eder hederskänsla, att ni aldrig skall stryka flagg, så länge det återstår eder lif och hälsa, ett enda kanonskott att skjuta eller någon möjlighet att manövrera fartyget. Härför skall ni stå mig till svars inför Gud, för hvilken jag själf inom kort skall framträda. Farväl!"

Denna den döende chefens order följdes ordagrant af den unge kaptenen med utmärkt tapperhet och klokhet genom att bistå amiralsskeppet med en våldsam eld.

Vid avantgardet var striden ej mindre liflig. Krigsskeppet "Prins Gustaf" råkade att blifva isoleradt och utan att kunna få någon undsättning angripet framifrån och från sidorna af trenne ryska linieskepp. Det blef så illa åtgånget, att chefen, grefve Wachtmeister, hvars äldre broder, öfverstelöjtnanten, som var sekond på fartyget, blifvit allvarligt sårad, fann sig nödsakad att stryka flagg och öfverlämna sig med sitt fartyg till fienden. Meningen rörande denna olyckliga händelse äro delade. Somliga tillskrifva den grefve Klas Wachtmeisters tanklösa öfvermod och oförsiktiga ifver att våga sig för långt fram i linien utan att kunna få bistånd, med mindre stridslinien rubbades; andra åter antaga icke utan grund, att denne öfverste såsom tillhörande den lilla så kallade "arméens flotta" utaf den stora flottan betraktades såsom densamma genom hofgunst påtrugad och med förbigående af denna flottas konteramiraler och öfverstar anförtrodd ett så ärofullt uppdrag som befälet öfver avantgardet, och att sålunda missnöjet och afundsjukan inom amiralitetet haft den största skulden till hans olycka, eftersom det ådagalades så ringa ifver och kraft uti att söka bispringa honom under striden. Kapten von Horn, chef på fregatten "Gripen", fick benet afskjutet under denna strid och afled påföljande dag till följd af att inga läkare funnos att i tid förbinda honom, hvilket öde han sålunda delade med chefen och sekonden på krigsskeppet "Vasa".

Resultatet blef således, att de båda stridande parterna eröfrade hvar sitt linieskepp, men den ryska flottan fick flera fartyg så skadade, att de under striden nödgades låta dem draga sig tillbaka bakom linien och därefter tagas i släp af fregatterna och föras till Kronstadt. Svenskarna påstå, att tvenne ryska fartyg blifvit skjutna i sank; ögonvittnen säga sig hafva sett ett sjunka, men detta hafva aldrig ryssarna velat vidkännas. Visst är emellertid, att ryssarnas förlust så väl uti människolif som uti fartyg satta ur stridbart skick varit ansenligare, och att de voro de första, som öfvergåfvo stridslinien och drogo sig tillbaka utom skotthåll för kanonerna. När elden måste afbrytas vid nattens inbrott och de båda flottorna skildes från hvarandra, nådde ryssarnas kulor ej längre fram till svenskarnas stridslinie, utan försvunno uti hafvet.

Striden, som börjat klockan 4 på eftermiddagen, slutade ej förrän klockan 10 på kvällen. Natten var synnerligen sval, och en tät dimma blandade sig med krutröken och åstadkom en obehaglig lukt, som ej försvann förrän den 18 vid 10-tiden på morgonen. När man då förmärkte, att den ryska flottan syntes vilja göra ett nytt försök till anfall, nödgades den svenska flottan att ordna sig i stridslinie. Denna senares djärfva hållning, ehuru den ej hade kvar mera ammunition än som åtgått för en timmes strid, gjorde dock ett sådant intryck på ryssarna, att deras demonstration inskränktes till en simpel bravad, som slutade med att de i god ordning styrde kosan mot Kronstadt.

Detta återtåg var afgörande för svenska flottans seger Efter en så het strid som gårdagens hade den ej varit i stånd att hålla sjön och förfölja fienden, utan måste uppsöka Sveaborgs redd för att repareras.

Svenska flottans förlust, oberäknadt skeppet "Prins Gus-

taf", uppgick till 128 döda och 300 sårade, af hvilka de flesta afledo i Sveaborg, till följd af de dåliga anordningarna och saknaden af läkare, läkemedel och vård. Ryssarna hafva i tidningarna angifvit sin förlust till 1,000 döda förutom sårade och fångna.

Svenskarna beskylla ryssarna att hafva uti striden användt explosiva projektiler. Skeppet "Äran" lär verkligen hafva fått en sådan projektil ombord, hvilken dock en infanterilöjtnant vid kungens regemente hade nog sinnesnärvaro att i tid släcka. Ett ännu kraftigare bevis för sanningen häraf är, att man bland ammunitionen ombord på det tagna ryska skeppet funnit en mängd kulor fyllda med explosiva ämnen. Hertigen afsände en parlamentär till amiral Greigh för att underrätta honom om att sådant bland civiliserade nationer betraktades som barbariskt; denne amiral svarade honom, att för den händelse den ryska flottan under striden begagnat sig däraf, var det honom ovetande och emot vanan, hvilket han lofvade att för framtiden förhindra." S. G. Y.

Nyutkomna böcker och skrifter.

En barmhärtighetskoloni af Julie Sutter öfversatt från engelska, tillökad och försedd med originalillustrationer af K. G. William Dahl. Tryckt hos Augustana Book Concern, Rock Island, Ill. Öfversättarens förlag. Pris i klotband 1 dollar.

Det är med verkligt nöje som undertecknad anmäler denna bok. För ett år sedan läste jag den på engelska och kunde icke annat än tycka om den, ty hon utgör ett det mest förunderliga kapitel ur den kristna kärleksverksamhetens historia. Innerligt önskar jag ock, att detta arbete måtte finna den allrastörsta spridning bland svenskarna och ej minst bland oss i Augustana-synoden. Våra pastorer och teologie studerande såväl som alla, som intressera sig för den praktiska kristliga verksamheten, göra väl i att skaffa och läsa denna så intressanta och lärorika skildring af en den mest tilltalande barmhärtighetskoloni.

* * *

A Help to the Study of the Holy Spirit by the Rev. William Edward Biederwolf with an Introduction of William G. Moorhead, D. D., Boston, James H. Earle & Company, 178 Washington St. Price 75 cents, net.

Detta är ock en mycket god bok, och det är därför vi anmäla henne. Den moderna teologien är ofta antitrinitarisk och många kristna hafva högst orediga begrepp om den Helige Andes personlighet och ämbete. I synnerhet är detta fallet med sådana, som ej utan svårighet kunna läsa svenska eller tyska. För alla sådana, och för alla, som intressera sig i den viktiga frågan, är detta arbete mycket läsvärdt. Det är uppställdt med reda och ordning; det tyder på allvarligt studium hos dess författare, och det är helt och hållet baseradt på den heliga skrift. Detta är mera, än man kan säga om många andra arbeten af dylikt slag.

* * *

Det rätta lärjungaskapet. Predikan af Carl Hanson, pastor vid Svenska missionsförsamlingen i Iron Mountain, Mich. På författarens förlag. Pris 10 cents.

* * *

The Christian Banner, ord och musik af Otto Lundell, Room 670, 324 Dearborn St., Chicago. Ett både till utstyrsel och innehåll fint stycke. Orden äro på engelska språket.

* * *

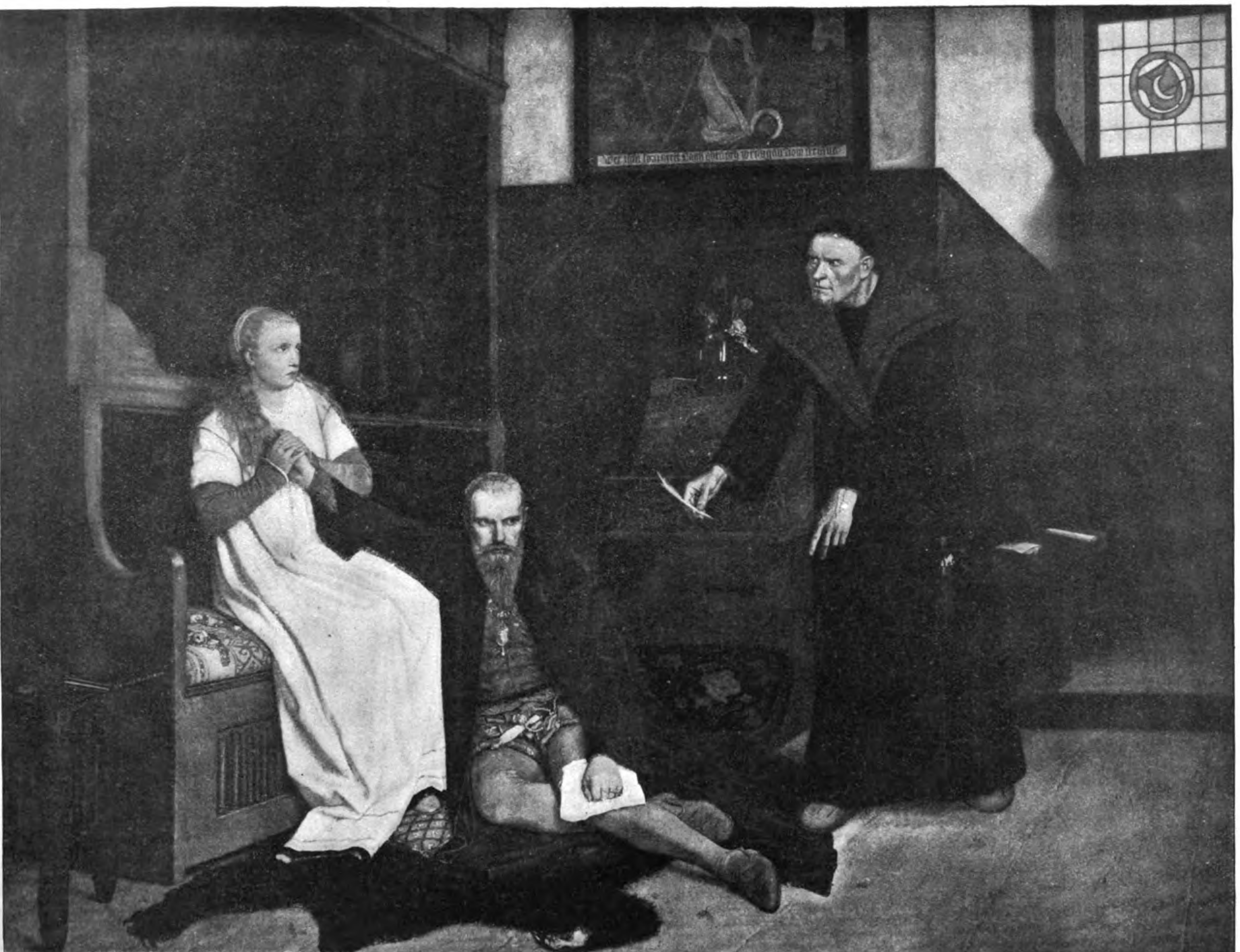
Andra upplagan af Ainas bok, "*Från Solsidan*" är nu färdig, och hoppas vi, att denna vinner en lika strykande åtgång som den första, hvilken utkom förliden jul. Den lilla nätta boken bunden i klotband säljes till ett pris af 65 cts. och i kartoneradt omslag till 40 cts. Adressera Augustana Book Concern, Rock Island, Ill.

* * *

Direkt från utgifvaren i Sverige, herr pastor Josua Smedberg, Östby, Lidköping, hafva blifvit oss tillsända häftena 1—4 af ett utmärkt homiletiskt arbete kalladt "*Det fasta ordet*", hvilket borde blifva till sannskyldig nytta och uppbyggelse för mer än en pastor och teologie studerande, ty detta verk motsvarar i det närmaste just de idéer om den kristliga predikan, som mer och mer börjat göra sig gällande inom den lutherska kyrkan: det är nämligen enkelt och i högsta grad praktiskt, men på samma gång fullt af kristlig undervisning och ämnen till uppbyggelse. Denna afdelning, som närmast utgifves i 8 häften, behandlar "de gamla texterna", och därpå skall följa utgifvandet af liknande "utkast" till de s. k. "nya årgångarnas" texter. Omkring fyra utkast med kortare betraktelser gifvas till hvarje text och innehålla dessa för öfrigt en stor rikedom af ämnen. Närmast torde man kunna likna detta arbete vid det af prof. Norrby för icke många år sedan utgifna. Priset är billigt, 75 öre pr häfte, d. v. s. 6 kronor för hvarje del i häftadt exemplar. Utgifningen af andra delen skall följa omedelbart på afslutandet af den första. De nu utkomna fyra första häftena innehålla ett sidoantal af 320, och behandla texterna från och med adventssöndagen till och med annandag pingst. Detta är således hälften af arbetet. Beställningar kunna sändas till Augustana Book Concern eller ock direkt till utgifvaren, hvars adress ofvan uppgifvits.

Hemdt. Månadsskrift för svenska evangeliskt lutherska församlingen. Utgifven af församlingens ungdomsförening. Redaktör: pastor A. W. Edwins, Stillwater, Minn. April 1904. Vi omnämna detta traktatblad, emedan det är helt olika de flesta andra sådana, som kommit oss tillhanda. Traktatidéen är en god idé, och genom den har mycket godt uträttas i kristendomens intresse. I Augustana-synoden har den emellertid icke vidare framträdt utom i de nu för tiden så vanliga församlings-bladen. Ofta skadas dock den nämnda idéen, därigenom att tidningen kanske mer än till hälften fylles af ett för kyrkan och den enskilda församlingen fullkomligen likgiltigt innehåll, bestående af en massa annonser af mer eller mindre tillförlitligt värde. Dessa annonser förfölja oss öfverallt i de dagliga tidningarna, längs järnvägarna, på hustaken och högt "uppåt väggarna." De borde inskränkas, och detta kunde ske, synes det, åtminstone i de religiösa bladen. Skulle det nu ibland hända, att de icke heller äro sanna eller med verkligheten öfverensstämmande, så göra de ock stor skada. Att utgifva religiösa skrifter, som på samma sida och stundom samma spalt, har *en* bit af Luther eller någon annan vår kyrkas mera betydande lärare, *en* bit om Pears soap, en annan om aktier i vinstgifvande bolag af något slag o. s. v., och så en bit om församlingens angelägenheter, är i kristligt hänseende oestetiskt för att ej säga osmakligt och det sårar den kristliga anständighetskänslan. Skola annonser förekomma i församlings-bladen, så bör det ske med iakttagande af all försiktighet både med hänsyn till innehåll och placering. Ibland se dessa blad ut som en affisch för "Buffalo Bills Wild West Shows."

Hållen på med traktatbladen, men gören dem mera kristliga äfven till utseendet. Ungdomsföreningens i Stillwater tidning, *Hemdt*, kan i detta fall tjäna såsom exempel, ty hon är både till form och innehåll passande såsom traktatblad, och hon har inga annonser utom sådana, som röra församlingens egen verksamhet, d. v. s. kungörelser i vanlig mening. Detta är ock fallet med t. ex. *Budbäraren* från Omaha, och åtskilliga andra i samma stil. S. G. Y.

ERIK DEN FJORTONDE. OLJEMÅLNING AF GEORGE VON ROSEN. *Se sid. 172.*

ORIGINALET I NATIONALMUSEUM, STOCKHOLM.

ÅRG. IX. ROCK ISLAND, ILL., JUNI 1904. N:o 6

KVINNANS SKAPELSE.

Dikt af *Johan Ludvig Runeberg.*

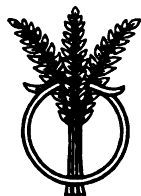

Re'n var tidens sjätte dag förfluten;
skaparn, tronande i evig glans,
såg med blicken öfver rymden gjuten
tusen världar ljunga kring i dans;
såg, hur sprittande af fröjd hvar ängel
i hans öppna armar ilade,
såg, hur gladt hvar blomma från sin stängel
honom hälsade.

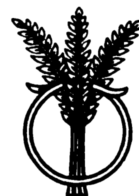

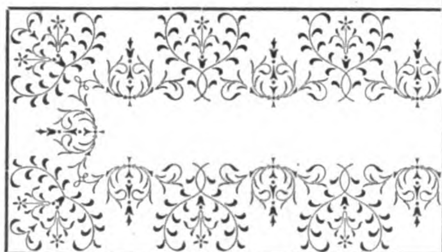
Som en himlabrud stod ljumma jorden,
kransad skönt af aftonrodnans brand;
ifrån södern ända upp till norden
frid och oskuld lekte hand i hand;
och i paradisets parker röjde
människan sitt milda majestät,
kreaturens här af dyrkan böjde
knä i kungens fjät.

Endast han, en främling ibland tingen,
drack ej glädjen, som i alltet brann;
make log mot make, ack, men ingen,
ingen like än hans öga fann,
ingen varelse, som ifrån gruset
liksom han sitt hufvud höjde opp
och mot himmelen, mot Gud och ljuset
blickade sitt hopp.

Då en suck det klämda bröstet sände
i en barnslig bön till skaparen;
ömt han tog den upp i famn och tände
lifvets gnista, signande, i den;
gaf den värmen, hvaraf nyss den lågat,
gaf den mänsko-bildning, mänsko-lott;
skapte kvinnan — såg sitt verk och såg, att
allt var ganska godt.

De kristnes fasta ankar.

"Vi hafva en stark uppmuntran att hålla oss vid det förelagda hoppet, hvilket vi hafva såsom ett själens ankare, som är säkert och fast och sträcker sig till det, som är innanför förlåten."
Ebr. 6: 18, 19.

Vi äro alla gäster och främlingar på jorden. Här äro vi på främmande ort. Här hafva vi ingen varaktig stad. Här känna vi oss aldrig riktigt hemma. Ofta gå vi under tårar till vårt himmelska hemland. Du vill kanske gå på idel rosor. Men detta kan icke ske. Kristi brud är en ros ibland törnen. Man måste genom mycken bedröfvelse ingå i Guds rike. Man kan icke vara en kristen utan kors. Lifvet är fullt af pröfningar. Många bära flera pärlor i ögonen än på halsen. Många säga med psalmisten: "Du har låtit mig äta tårebröd och gifvit mig tårar att dricka i fullt mått." Så handlar Herren med dig. Men detta bör icke förvåna dig. Så har Herren gjort i alla tider åt sina käraste barn. Herren agar den honom behagar. Han risar den honom prisar.

Ofta är det mörkt för dig. Men hoppet är en klar stjärna på din nattliga himmel. Men "hoppas och bida", säger någon, "kommer mången till att lida." Det är sant för dem, som hoppas på fåfängligheten — för världens barn, men icke för de kristna. Det är icke sant för dem, som hoppas uppå Herren. Det heter ju: "Hoppet låter icke komma på skam." Herren skall nog pröfva dig, min vän. Han skall aga ibland, men blott "hvar så behöfves". Han gör aldrig något misstag. Han skall aldrig sätta en öfverflödig tagg i din törnekrona. Han skall aldrig låta dig frestas öfver förmågan. Därför bör du förtrösta på Herren, äfven om hans vägar äro hemlighetsfulla. Var glad i hoppet! De, som glädjas i hoppet, skola en dag fröjdas öfver uppfyllelsen. På Herrens hjälp må ingen tvifla.

Men ofta gripas våra hjärtan af missmod. På våra böner till Gud synes icke följa något svar. Men dröjsmål är icke afslag. Gud dröjer med bönhörelsen, att han skall kunna hjälpa mycket bättre, än om hjälpen kommit genast. Han dröjer blott af kärlek. Våga blott under alla omständigheter att lita på din himmelske Fader och se efter hjälpen. Gud skall icke svika det hopp, som han själf har väckt i ditt hjärta. Nej, Gud är trofast — och detta är den kristna själens ankargrund.

Den, på hvilken vi grunda vårt hopp, är den sanne och evige Guden. Han styr och leder allting. Hans arm är allsmäktig. Han är oföränderlig. Under alla växlingar på jorden är han densamme. Han är densamme i ungdomsårens ljusa morgonstund; densamme, då man i lifvet får bära dagens tunga och hetta; densamme i lifvets afton, då skuggorna sänka sig omkring en. Huru tröstrikt det är i lifvets växlande skiften att veta, att allenast du är föränderlig. Gud är icke föränderlig. Han förändras aldrig. Du må kastas af och an på pröfningarnas och frestelsernas böljor i mången mörk och stormig natt; du må frestas att tro, att ingen står vid styret. Men frukta icke! Hoppas uppå Gud! Befall Herren din väg! Bed till honom och säg: "Visa mig, o Herre, dina vägar, lär mig dina stigar." Fråga Herren, hvad han vill, att du skall göra, att du må förstå hans vilja. Han skall leda dig den rätta vägen. Han står vid rodret och skall nog styra din farkost in uti den efterlängtade hamnen.

Låt ditt tänkespråk vara: "I stillhet och hopp." Herren skall en gång aftorka alla dina tårar. Han skall en gång taga ned din harpa från pilträdet. Det heter ju: "De, som med tårar så, skola med glädje uppskära." Vi skola icke misströsta, blott förtrösta. Gud har sina stunder och dröjsmål. Men när himlaklockan slår, så får man hjälp på jorden. Snart skall den himmelske Fadern säga: kom hem! Snart skall du från det nya Jerusalem få höra: "gå in i din Herres

glädje!” Ja, stig då upp på ditt Nebo-berg och bese det heliga landet! Snart är du framme. Och du säger: “O, när skall jag få skåda dig! Jerusalem, du sköna himlastad, dina gator skola vara af klart guld, likt rent glas. Du skall icke behöfva solen eller månen, att de skola lysa öfver dig; ty Guds härlighet upplyser dig, och ditt ljus är Lammet. Dina portar skola icke tillslutas om dagen, ty natt skall icke vara där. Där skola inga tårar vara och ingen synd. Och döden skall icke vara mer, icke heller sorg, icke heller rop, icke heller värk varder mer, ty det första har gått till ända. Ingen människotunga kan beskrifva din härlighet. Där skall jag en gång få hvila. O, den som vore där!”

“O, hvad sällhet det skall blifva,
när Guds barn få komma hem.
Ingen kan den fröjd beskrifva
att få bo i himmelen!
Skåda Jesus, skåda Jesus,
som så mildt förbarmar sig!”

L. A. J.

RINGEN.

För Ungdomsvännen af *Anna Hallander.*

“Jag reser nu”, så sade han,
“när året är tilländа,
ifall jag lyckan gunstig fann,
då skall jag återvända.

“Min ränsel tager jag på rygg
och går med tomma händer
emot okända öden trygg,
jag far till fjärran länder.

“Fastän din far oss skiljer åt,
tills jag min framtid danat,
jag följa vill ändå den stråt,
naturen åt mig banat.

“Och se, med pensel och palett
skall jag ett namn dock vinna,
artistens kall jag mig beredt,
där skall jag rykte finna.

“Till smakens hem, till konstens land
dit vill jag styra färden.
Du vill ju minnas mig ibland
vid lugna fadershärden?

“Du får ej äkta en artist,
så fadersordet lyder,
men du vill vänta lika visst,
om rätt din blick jag tyder.

“Om guld och namn jag vunnit har,
då må jag återvända,
så sade han, din stolte far,
då blir du min kanhända.

“För *dig* har guldet ingen makt,
långt mer vår kärlek väger,
det blir ändå, som jag har sagt,
och jag ditt hjärta äger.

“Min Gertrud, se, när Venus står
så skön bland himlahären,
hit hem till dig min hälsning går
från Söderns landamären.

“Och när du ser den stjärnan då
på himlen allra klarast,
din Allans tanke flyr också
till dig, min älskling, snarast.

“Tag då den ring, jag gifvit dig,
och sätt den på ditt finger,
och sänd din tanke du till mig,
när aftonklockan ringer.

“Din ring, jag ofta kysste den,
om litet finger sluten,
kyss du den ock, min hjärtevän,
af aftonsol begjuten.

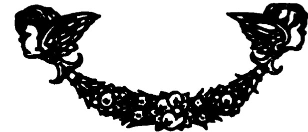
“Nu möter mig min mödas dag
och lifvets arbetstider.
Dig en gång återfordrar jag,
då blir du min omsider.

“Min mö, jag fästa skall på duk
din bild, den evigt kära,
och teckna armen fin och mjuk
och kindens rosor skära

“och dina lockars mörka svall
med säkra penseldragen,
din blick så blå jag teckna skall,
så ser jag dig betagen.

“Farväl, farväl! En kyss ännu
och en på snöhvit panna.
O, göm min bild i hjärtat du! —
Jag får ej längre stanna.”

Med än en kyss han slutligt gick,
han vinkade med handen,
hon såg och såg med tårfylld blick,
tills dimman föll vid stranden.

II.

Åren bortflykta på tidernas haf,
det skiftar från sommar till höst,
blommorna vissna och löf falla af
vid suckande vindarnas röst,
och ungdomens dröm, ljuft af kärleken väfd,
af härjande storm blir så ofta förkväfd.

Hägringen står på vår synkrets så klart,
vi följa den tjusande syn,
bilden, som fängslar, förändras och snart
försvinner däruppe i skyn.
En villa den var i det aflägsna blå,
af jagande moln snart den skymmes också.

Kärleken tecknar ett ljust ideal
i lifvets uppvaknande vår,
men stundom det sjunker i skuggornas dal,
förrän sin förverkling det når.
Då klagar en själ, men en annan blir hård,
när rosorna dö uti kärlekens gård.

*

Skymningen föll. Då satt Gertrud och såg
mot stjärnornas skinande här.
“Venus”, hon sade med drömmande håg,
“min hälsning till *honom* du bär.
Du speglar din bild i den främmande sjö,
då tänker han ock på sin älskade mö.”

Dörren raskt öppnas. Där står hennes far,
och drömmarnas väf slits itu,
Venus ej mer synes stråla så klar.
"Rätt bra, att jag träffar dig nu,
min dotter, mitt råd du i minnet väl gömt,
artisten, det vet jag, du redan har glömt?"

Blek såg hon upp, men helt modig likväl.
"Nej, Allan mitt löfte jag skänkt,
troget jag gömmer hans bild i min själ."
"Nåväl, det blir ej som du tänkt,
han dröjde ett år, och nu re'n är det två,
och rykte och guld han ej vunnit ändå.

"Sällan besannas det storslagna hopp,
som målare fästa vid sig,
anlag försvinna i tidernas lopp.
Min plan är en annan för dig,
och ära och guld af artisten ej vanns,
så glöm honom du — ty du aldrig blir hans."

"Är detta ditt allvar? Du pröfvar mig blott?"
"Nej, allvar jag menar, minsann,
glöm honom därför. Du har mig förstått?"
"Ack, Allan ej svika jag kan."
"Han svikit dig först, du må lyssna till mig,
han redan dig glömt, och han älskar ej dig.

"Här är beviset, se, här är hans bref,
jag tänkte bespara dig det,
nu kan du läsa, hvad häri han skref,
han binder dig icke, jag vet,
hans kärlek förgått — så är drömmen nu all,
men spara dig blott dessa tårarnas fall.

"Tåren borttorka och hör mitt förslag:
en annan nu söker din hand,
därför åt honom dig lofvade jag,
och gårdar han äger och land,
och lycklig du blir. Kläd dig därför till brud,
när björkarna stå i den höstliga skrud."

Gertrud blott svarar: "Ej guldet har makt
att köpa min kärlek så där.
Vill du mig sälja? Helt visst hvad du sagt,
min fader, ditt allvar ej är.
Som dotter, som barn är jag lydig i allt,
men fordra blott ej, hvad du nu har befallt."

"Trotsa mig icke. Min dotter, jag ber
om bistånd af dig denna stund,
mer än du anar det gäller — långt mer,
min önskan väl äger sin grund,
och se, från ruin skall mig rädda ditt svar,
ty allt hvad jag ägt — allt förlorat jag har."

Sorgsen hon sitter, men icke en tår
fick vittna om allt, hvad hon led.
"Skänk mig, o fader, ett endaste år,
mig för i förtviflan ej ned.
Min kärlek, min tro icke skänka jag kan,
ty Allan dem fick — han för alltid dem vann."

Susar det icke i blommande lind
en klagan från Allan, ett bud? —
Långsam blef striden, och snöhvit om kind
var bruden, som tvingats till brud.
När år lagts till år — så är ödenas lek —
först veta hon fick, att hon vunnits med svek.

III.

Det ligger dagg på de gröna fält,
det är sommar i skog och dal,
och skördemän sina liar ställt
re'n att hvila i skugga sval.
Allt är stilla. Ej vindens sus
stör de bullrande vågornas brus.

Där gungar lätt på den lugna sjö
liten julle med säker stäf,
därborta syns liten fridlyst ö,
och där vaggar den höga säf,
där låg båten en stund förtöjd,
i den tjusande kvällen fördröjd.

Och båten bär icke mer än två,
och en moder och son det är,
och kärt det är att tillsammans så
gunga fram uppå våg så här,
och förtroligt i aftonfrid
bytas tankar om kommande tid.

Hon blickar tyst uti vågor ner.
"Säg, min moder", han frågar gladt,
"hvad är det väl, du i djupet ser?"
och det klingar så friskt, hans skratt.
"Ser du däri *min* lefnadsväg?
Skall den föra till framgång, o säg?"

Hon log så godt. "Nej, i vågors famn
ej din framtid jag tyda kan,
du skapa skall dock åt dig ett namn,
du skall sträfva som redlig man.
Genom mödor går lifvet stig,
röj blott mötande hinder från dig.

"Och i din själ bor din känsla sann,
och din kallelse verklig är,
men aldrig än den sin lager vann;
som ej kämpat emot besvär,
men med vilja och kraft af stål
du skall vinna ditt tilltänkta mål."

Med blick så ljus på sin son hon såg,
det låg kärlek och hopp i den.
"Mor, följ mig du öfver fjärran våg
och mig sporra till framgång än.
Låt oss reda i kullars stad
hem i lekande solstrålars bad!

"Du ensam blir, när min väg jag far;
följ då med mig, som förr jag bedt,
jag modig är och min bana klar,
då går allting i lifvet lätt,
kom du med mig till Rom också,
jag skall lättare arbeta då.

"Din milda blick och din kära röst,
som jag älskat se'n barndomsdag,
de väcka svar i mitt eget bröst,
och dem båda behöfver jag.
Kom då med mig till konstens land,
här du äger ej mera ett band.

"Och din gestalt, dina kära drag
skall jag måla på duken snart
med säker blick och med hand ej svag,
du skall tecknas så ljust och klart,
och kanhända den bilden kär
mig den väntade lagern beskär."

Ett vemodsflor öfver pannan drog,
— ack, en annan så sagt en gång —
men ömt och gladt mot sin son hon log:
"Ah, min gosse, din väg är lång,
men gå stadigt framåt alltjämt,
du skall lagrarna vinna bestämdt.

"Men ensam här dock jag stanna må,
till en tid få vi skiljas väl,
ditt namn mig skall öfver hafven nå,
det skall glädja så högt min själ,
och därborta, jag vet, att du
skall mig längtande minnas ännu.

"Se här, min son, denna ringen tag,
på ditt finger den ständigt bär,
en vän en gång i min ungdomsdag
gaf mig ringen — han var mig kär.
Samma bana som din är hans,
och nu höljes hans rykte med glans.

"Och han har trott, att jag svek en gång,
säg du honom, att så ej var;
han sörjde nog, och min sorg var lång —
detta bref har jag ännu kvar.
Hälsa honom från mig, min son,
och från forsarnas skummande dån."

IV.

Vid staffliet satt han, tyst, allena,
och så många tunga tankar tänkte.
"Huru litet namn och rykte mena,
huru föga glädje de mig skänkte!
Sorgen sporrat mig framåt kanhända,
men min drömda lycka jag ej vunnit,
hoppets ljus, det hägrande, förbrunnit,
det kan tiden aldrig återtända."

Pennan hvilade så tungt mot handen,
det låg smärta öfver ädla dragen,
han såg bort mot skuggorna vid stranden,
och till afton byttes sakta dagen.
"Åh, det höfves mannen ej att klaga
och för sent, för sent att längre drömma.
Bort, I tankar, och mig låten glömma
min besvikna, svunna kärlekssaga."

Han steg upp. Han från en tafla tager
mörka draperiet, som det höljer,
och från duken ungdomsfrisk och fager
ler en älsklig bild, hans blick den följer. —
Mjuka lockar fritt kring pannan smyga
och mot kindens rundning sig förlora,
och de milda ögon, blå och stora,
le på en gång skalkande och blyga.

"Gertrud, åh, hur kunde *du* väl svika?
Sanning hvilar på den hvita pannan
och i dina ögons djup tillika,
och likväl du äktade en annan,
aldrig kan den gåtan jag förklara — —
Du var idealet för en kvinna,
men min tro på trohet fått försvinna,
och ett krossadt hopp mig lämnats bara.

"Hvad har väckt de tankar i mitt sinne?
Åh, jag vet, *hans* drag, så lika dina,
återfört i kväll dig i mitt minne.
Samma röst och samma löje fina
och din varma, glada blick han hade,
unge målarn, som nu framgång vinner,
allt hos honom så om dig påminner.
Harald Lind han hette, så han sade.

"Nå, den likhet väl betyder ringa.
Rask är gossen, och han mig behagar,
hvarje hinder skall han snart betvinga.
Han min tanke fört till flydda dagar,
till den tid, som länge sedan farit,
då än hoppet ljuft i hågen lekte,
fast ett oblidt öde det förblekte,
och hvad förr jag var, ej se'n jag varit."

Då en knackning hörs. I rummet träder
Harald in. "Nå se, ni kom omsider,
ert besök i kväll mig mycket gläder,
mig berätta nu om forna tider,
om ert framtidshopp, er plan i lifvet,
om de verk, ni redan hunnit dana,
och jag spår för er en vacker bana,
ty åt er har mycket blifvit gifvet."

Harald såg mot taflan, där den ljusa
kvinnobilden log så skön i kvällen.
"Maestro, hemma, hvarest furor susa,
och där norrsken flamma mellan fjällen,
såg jag en, i skönhet *henne* lika,
men ett vemod låg i ögon blida,
som om hjärtat väl fått mycket lida,
fast det tvingat egen sorg att vika."

"Och hon täljde mig om krossad lycka
och om sviken dröm i ungdomsåren,
om hur tungt det är, när sorger trycka,
och hur bitter var den tysta tåren,
och om vän, som trott att *hon* bedragit,
fast hon själf med list, med svek blef bunden.
Ack, jag vet, på varma hjärtegrunden
endast ädla känslor rötter slagit."

Harald handen nu på taflan lade,
moderns ring uppå hans finger blänkte.
Allan såg den. "Säg", han upprörd sade,
"hvem det var, som er den ringen skänkte?
Hon, hvars bild ni ser, den ringen burit,
innan lyckans sol fördunklats redan;
en gång min hon var, för länge sedan,
och åt mig en evig tro hon svurit."

Frågor göras fort och fort besvaras,
Allan brefvet ser, som ej han skrifvit,
men som fadern skref, och allt förklaras,
hur af fadern Gertrud tvingad blifvit
att sig böja för hans hårda vilja.
"O, hur bittert", höres Allan stamma,
"att så släcka ut vår lyckas flamma
och att tvenne trogna hjärtan skilja."

"*Du* är *hennes* son! Jag återfinner
samma drag hos dig, de alltid kära,
samma eld i dina ögon brinner,
hennes hälsning du till mig vill bära — —
O, om sveket förr jag anat bara,
om jag blott det kunnat genomskåda,
mycket då vi väl besparats båda,
mycket kunnat annorlunda vara."

"Gertrud, Gertrud, huru ödets nycker
lyckans farkost emot stranden kastat,
och oss räckte smärtans bittra drycker,
innan än ur lifvets vår vi hastat!
Men hur nornor skiften sammankedja,
skall ändå brista, sorgens slöja,
och för dig skall snart ett knä jag böja
och om tillgift och om lycka bedja."

SVENSK-AMERIKANENS ROLL I NATIONENS DRAMA.

Tal af *C. P. Peterson,* belönt med första priset vid vältalighetstäflan den 6 maj 1904 vid Augustana College.

ångt borta, där morgonrodnaden tändes, omgifven af solkyssta kullar och böljande ängar, af susande skogar och glänsande sjöar, se vi moder Svea, klädd uti vårlig högtidsskrud. Vid hennes sida står en af hennes söner med kappsäck i hand, — han ämnar säga sin moder farväl. På hans manliga kind tindrar en tår. Hans djupa röst hörs darra, då han räcker modern handen och säger: "Farväl, du hulda moder! Jag går att söka min lycka i ett främmande land. Måhända träffas vi åter — måhända icke. Glöm ej din son och vet, att han ej *kan* förgäta dig. Farväl! — Ett långt farväl!"

Han gick. Om några dagar hälsar frihetsgudinnan honom välkommen till Columbias strand — han är den *svenske* immigranten. Han börjar sin kamp för tillvaron, ej blott med ett hjärta, som vågar hoppas, men ock med en själ, som vågar tro. På öde slätter bryter han sin bana. Steg för steg vandrar han banbrytarens tunga stig. Och *nu* står han som en ek i skogen, huldt utsträckande sina fadersarmar öfver ett nytt släkte, — han är svensk-amerikanens stamfader.

Föga anade väl den fattige immigranten, att det släkte, hvars stamfader han skulle blifva, skulle, i en så snar framtid, blifva af så stor betydelse för samhället. Men den hand, som leder händelsernas gång, har dock gifvit svensk-amerikanen en viktig roll i nationens drama.

Då man blickar ut öfver vårt härliga land, ser man i sanning ett underligt panorama. Det synes vara blott ett virrvarr — ett hopplöst kaos. Där vimla folk från alla världens länder, af alla mänsklighetens släkten, talande nästan alla världens tungomål. Där blandas folk af kristenhetens olika bekännelser. Där reser sig den kristna kyrkans spira majestätiskt mot skyn och strax bredvid ett Mohammeds eller ett Buddas tempel. Där väntar mormonen på uppenbarelse från sin kyrkas profeter. Där längtar juden efter förlossningen af Juda släkte. Där tillbeder kinesen sina förfäders andar. Där samla sig fritänkarnas skaror att förneka Gud. Där stiftar Dowie sitt Zion. Där framhåller spiritisten sin läras ofelbarhet. Där förnekar materialisten andens tillvaro.

Man må med skäl fråga: skall detta tillstånd alltid förblifva, eller skall ur detta kaos en gång framgå ett ordnadt helt? Skall Amerika alltid förblifva en massa ytterligheter, eller skola folken en gång sammansmälta till *en* nationalitet, med *ett* gemensamt national-lynne, *ett* national-ideal, *en* national-karaktär?

Den omätliga rymdens atomer hafva samlats till ett ordnadt universum. Hafvets oräkneliga droppar hafva alla blandats med samma substanser. Kunna väl då mänsklighetens olika släkten ständigt umgås med hvarandra utan att förenas? Historien svarar nej. De osynliga band, som binda oss den ene till den andre, äro starkare än de skiljemurar, som skilja oss åt. Det amerikanska folket måste helt visst, i en mer eller mindre aflägsen framtid, blifva ett odeladt helt.

I denna föreningsprocess deltager, i någon mån, hvarje nationalitet, och *den,* som utöfvar det största inflytandet, kommer sitt ideal närmast.

Här pågår en tyst, men bitter kamp. Den ena nationaliteten söker krossa den andra. Den ena kolonien efter den andra går under, och inom kort ses en eller annan nationalitet försvinna. Månget ädelt, fosterländskt hjärta vill brista, då det hör sitt hemlands sånger dö bort på ett nyare släktes läppar. Det suckar, det gråter, det upphör att slå; och då dess varma pulsslag stannat, utandas snart *den* enskilda nationaliteten sitt sista andedrag — dess kamp är slut. *En* scen af vår nations drama har utförts. *Amerikas nationaltyp är ett steg närmare sin fulländning.*

Detta är ett drama, uti hvilket hvarje nationalitet måste spela *sin* roll. Att neka taga del är att genast dö. Att taga del är att kämpa för lifvet. Aldrig förr har ett så storslaget skådespel utförts på världshistoriens arena. Jättar täfla med jättar om äran att vara dramats hjälte.

I denna strid har svensk-amerikanen också tagit del. Det har ej varit hans sed att offentliggöra sina bragder med basunljud från stadsmurar, men i tysthet har han kämpat som en man. Hans lott har ej varit att föra befälet, men det äkta vikingablod, som flyter i hans ådror, har ej svikit honom. Han har ej ryggat tillbaka, då stormens vågor brusat och himlen betäckts med moln. Med mod i barm har han kämpat för sin svenska tro och ära. Ett heligt arf har gått från far till son, för hvilket svensk-amerikanen har varit och är fortfarande villig att offra lif och blod.

Sympatiens band binda ännu svensk-amerikanska hjärtan samman, och liksom den uppgående solens strålar med Auroras gyllne band bindas fast vid morgonstjärnans silfverstrålar, så bindas våra hjärtan ännu fast vid Sveas modershjärta. Ännu har ej vår skara skingrats; men striden är ej heller slut. Än har ej målet vunnits. Vi få ej hvila på de lagrar, våra fäder skurit. Det svenska språket med sin malmklang är en ljuflig fältmusik, som ännu samlar oss kring våra fäders fana. Ur svenska sången välla ännu känsloströmmar, som brusa vildt i Svea-sonens bröst. Fäderneslandets varma melodier komma ännu vårt hjärtas strängar att dallra. Vi läsa än med hänryckning om de segrar, våra fäder vunnit. Vi känna en rättmätig stolthet, då vi se, huru de lyckats klättra upp på ärans höjder att där rista

C. P. PETERSON.

sina namn på historiens hällar. Allt detta manar oss att taga upp fädernas fallna mantel och fullborda det arbete, de begynt.

Deras arbete var organisation, vårt är utveckling. Svensk-amerikanens mål är ej att förskansa sig uti sin egen stad och blott kämpa mot undergång. Vi tåga ännu fram till strid. Än återstår vårt dramas sista akt. Hvad blifver väl då svensk-amerikanens lott? När fredens vårvind fläktar öfver vårt land och folken förenats till ett helt, hvar finna vi då moder Sveas son? Månne han innan kampens slut har dragit sig ur striden? Månne han svikit sina trohetslöften och med skam öfvergifvit sin post? Har han då glömt, att han är en nordens hjälteson? Har han blott varit med i barnaleken för sin egen ära, eller har han dött en hjältes död? Ack, månne han har gräft sin egen graf i mammons gyllne kullar och störtat sig däri att finna guld?

Det suckar tungt i skogens lundar; förtviflans mörka moln skocka sig på vår framtids himmel; ett dunkelt flor sänker sig öfver scenen; en ovisshetens slöja döljer dramats sista akt.

Men se! Mellan molnens mörka massor tindrar dock en hoppets stjärna. Molnen skingras, och vid stjärnans blida sken ser jag skrifna, med bokstäfver af guld på ett himlahvalf af silfver, de orden: "Sanningen segrar."

Se där ditt hopp, du framtidens segerhjälte! Höj sanningens baner, gå sedan käckt framåt! Låt stridens åskor mullra, du kämpar för sanningen, och segern tillhör sanningens försvarare.

Guds rena ord ditt vapen är,
din borg är Kristi kyrka;
du evigt hopp i barmen bär,
rättvisan ger dig styrka.

Det är en dyster tanke, att äfven svensk-amerikanen skall, i sinom tid, blifva ett med framtidens amerikanska universaltyp. Men hvad fröjd uti tanken, att han dessförinnan har vunnit sitt mål! —

Sekel-visaren på tidens ur har åter fullbordat några hvarf. Jag tycker mig se ridån höjas för dramats sista akt. Det är en härlig syn. Columbia, frihetens okrönta drottning, sitter i sitt majestät på sin tron. Frihetens stjärnbaner svajar ännu öfver hennes hufvud, och örnen, frihetens väktare, spejar än med skarpa blickar efter fientlig skara. Lärkan sjunger än sin frihetssång och svingar sig i glädje upp mot skyn. Trasten spelar än sin melodi vid skogens ackompanjemang. På ett afstånd hör jag ännu Niagaras tordöns-stämma. Bäcken sorlar än mellan bergens klippor, kastar sig i flodens famn att i dess sköte mot hafvets lugna djup gunga fram under samma ljusdränkta himmel, där sommarmolnen gå i lustig dans, smeka, kyssa, fälla sina glädjetårar på blommans späda kalk, taga hvarandra i famn och försvinna i ljus.

Med stapplande steg träder en gammal stridshjälte fram på scenen. Hans krigsrustning bär märken af en bitter kamp. Han är den amerikanska svenskhetens kämpe. Han bugar sig för sin drottning. Hon reser sig att taga honom i hand. Men se, han sviktar — han faller — ack, månne han är död?

Med tårdränkt öga lutar sig Columbia öfver den fallne hjälten att uppfånga hans sista ord. Han hviskar blott: "Lofva att försvara sanningens klenod, för hvilken jag kämpat! Då dör jag förnöjd." Jag hör Columbia svara: "Den skatt, du har vunnit för mig, är mitt högsta goda, den *skall* förvaras. Det språk, du talat, måhända dör; men dina tankar — aldrig."

Ett himmelskt leende hvilar på hjältens läppar. Hans kamp är slut.

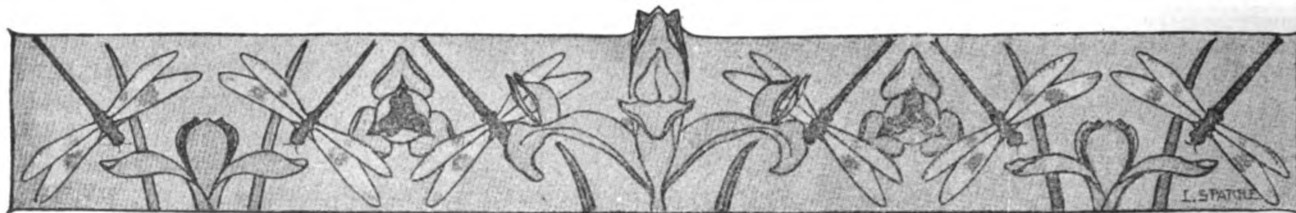
Columbia reser sig varsamt, liksom ville hon ej störa hans ljufva ro. Hon ser på honom med sorgsen blick; hon suckar: "Ett ädelt lif är slutadt. Det verk, han utfört, är et skönt kapitel i landets historia. Svep honom i landets fana! Lefve hans minne i trogna bröst!"

Sakta sänker sig ridån öfver scenen. Jag tycker mig höra en väldig sång brusa fram med stormens makt ur amerikanska hjärtans djup. Det ljuder från haf till haf, från sjö till vik:

"Vår Gud är oss en väldig borg,
han är vårt vapen trygga;
på honom i all nöd och sorg
vårt hopp vi vilja bygga."

Solen sänker sig sakta i väster-våg. Hon kastar sina strålar på svensk-amerikanens graf. Han har spelat sin roll, han har vunnit sitt mål. Ty med hvarje soluppgång, till tidens slut, återkomma de gudaborna tankar, han skänkt sitt folk.

Ett ädelt lif når ock sitt slut, men ädla tankar lefva.

Svenska Bilder.

För Ungdomsvännen af *Ludvig*.

IV.

Den gamle fabrikören.

I Sveriges lilla lergöksstad,
af fabrikörer full,
jag minnes en, hvars hjärta var
så fromt och rent som gull.
Hvar söndag i sin bästa dräkt
till Herrens hus han gick,
och när han "Kocken" hörde där,
då sken så gladt hans blick.

Se, "Kocken" var en "dunderpräst",
jämt gubben sade så,
och sade någon däremot,
ej strök han flagg ändå.
Han hade rätt, ty prosten Kock,
i allt en ärans man,
som ordets tjänare förvisst
dock högsta äran vann.

Hvar afton mellan sex och sju
på "gästis" gubben satt
och drack sin tuting, men ej mer,
och se'n han tog sin hatt
och till sitt lilla ungkarlshem
han glad i sinnet drog
och efter kvällsvard ständigt fram
sin nötta bibel tog.

Ej var han rik, men aldrig kom
en nödställd till hans dörr,
som icke gubben vänligt halp,
om än han hulpit förr,
och såg man honom riktigt glad,
så var det visst, när han
en stackars usling riktigt klädt
med allt, som nämnas kan.

En vintermorgon, bister, grå
och mer än vanligt kall,
från husets portklapp dånade
ett rent förfärligt skall,
den gamle upp ur sängen for,
sin nattrock blott fick på,
därute trasig, skälfvande
en luffare sågs stå.

"Kom in", skrek gubben. Han fick brådt
att sina plagg få fram.
Snart luffar'n ifrån topp till tå
stod klädd, och ögat sam
i glädjetårar visst en stund.
Det tack, han gubben gaf,
var varmt, men att han honom klädt,
det visste han ej af.

Den gamle åter kröp i säng,
då fram för tanken drog,
att det visst sista paret var
af byxor, som han tog
och gaf den arme, det var svårt,
hur skulle det nu gå? —
Han får i sängen stanna kvar,
tills nya han kan få.

Hans gamla piga kommer in,
men står där helt förskräckt,
vid denna tiden brukar han
ju i sin arbetsdräkt
stå redo att till frukost gå.
"Är fabrikören skral?" —
"Nehej! Men du, bed komma hit
min skräddare, herr Dahl!"

En gång blef gubben riktigt arg.
På "gästis" vid sitt bord
han satt. Två unga snobbar där
med smädefulla ord
begabbade allt högt och stort
och Herrens sakrament,
han reste sig, snart upp och ned
på snobbarna han vändt.

Hans käpp på deras ryggar föll
i rask och liflig takt,
af skräck de kommo sig ej för
att sätta makt mot makt,
och jag har hört, att aldrig mer,
där gubben varit med,
man vågat håna helig tro
och gammal kristlig sed.

HUR PETTER RÄDDADES.

För Ungdomsvännen af *F. J. Johnson*.

En mörk, ruskig aprilnatt vandrade tvenne storväxta karlar, smygande framåt på en mindre trafikerad gata i en af Amerikas större städer. De undveko så sorgfälligt som möjligt alla gatlampor och samtalade med dämpad röst, tvenne omständigheter, som tydde på, att de ej voro ute i ärliga förehafvanden.

"Är du säker på att de äro borta?" hviskade den ene och stötte till sin kamrat med armbågen. Han var, liksom hans följeslagare, dåligt klädd, men begagnade ett vårdadt språk.

"Ja, visst ä ja säker, men ifall du ä rädd, så kan vi ju göra byte, å du gå te de andra. Där ä du mer hemmavan, hi, hi, hi!" svarade hans följeslagare, som hade en hes, obehaglig stämma. "Eller kanske vi skulle låta Smithens fara i kväll å följas åt. Hva säger du om dä förslaget, hedersbror?" återtog han efter ett par sekunders tystnad.

"Nej, nej, jag går dit ensam. Ginge vi dit båda, så kunde vi blifva fast, och det vore ett spektakel. Att jag inte är rädd, måtte du väl veta vid det här laget", och båda kryddade sina ord med svordomar.

"Ts—t! Du får inte prata så högt. Dä ä bäst, att vi håller mun på oss."

Så vandrade de tysta en lång stund. De kommo slutligen till en gränd, som var alldeles mörk. Där stannade de, och han med den hesa stämman hviskade:

"Du går väl inte å dummar dej nu, Petter? Kom ihåg, att du ska gå te källargluggen på högra sia på går'n."

"Åh, var du lugn! Sköt du ditt! Men det är otäckt mörkt och dystert! Det här är i alla fall ett ruskigt lif."

"Ah, börja nu inte på den visa igen! Här, Petter, får du lite att styrka dej mä." Han drog upp en brännvinsflaska ur fickan. De togo hvar sin klunk, hvarpå Petter sakta smög sig nedåt den mörka gården. Låtom oss följa honom.

Han hade ej gått så särdeles långt, förrän han stannade vid bakporten af ett litet hus. Det var mörkt rundtomkring utom i ett fönster i huset rätt bredvid det lilla, men den tjocka gardinen var nedfälld.

Petter betraktade detta fönster mycket noga en stund, liksom om han varit rädd för att blifva upptäckt. Slutligen smög han sig dock försiktigt och ljudlöst bort till källargluggen. Det var med möda han kunde tränga sig emellan de båda husen. Han böjde sig ned för att undersöka gluggen, men reste sig åter hastigt. Ljudet af en klar, men svag fruntimmersröst hade nått honom. Den kom från det upplysta fönstret, som var nästan midt öfver honom.

"Så går en dag än från vår tid
och kommer icke mer",

ljöd det så högtidligt och stilla. Petter stod orörlig och lyssnade. — Finnes det väl någon melodi, som djupare griper i hjärtats strängar än just denna enkla psalmmelodi? Finnes det något bättre minne, som vi kunna lämna våra små från barnkammaren, än denna lilla psalm med sin ljufva melodi? Skola icke dess toner följa dem hela lifvet igenom och den ena gången efter den andra påminna dem om den tid, då de trötta af lek och stoj lågo på sin moders arm och sakta slöto ögonen, under det att de darrande tonerna likt osynliga änglavingar sväfvade öfver deras oskuldsfulla anleten? — Rösten tystnade, ljuset släcktes. Det blef så tyst och mörkt omkring Petter. Länge, länge stod han kvar, ända tills ett tornur slog tolf. Då smög han sig sakta bort ifrån det lilla huset.

* * *

Gudstjänsten var slut i —viks kyrka, och folket stod i större eller mindre grupper och samtalade, en för landet egendomlig sed. Gubbarna bjödo hvarandra på snus, gummorna på pastiller och ungdomen på hjärtevarma blickar. Solen sken så vackert, och den lilla insjön låg som en spegel emellan de furubekrönta stränderna. Det var i sanning en härlig söndag, och ingen tycktes hafva brådtom hem.

Nere på landsvägen vandrade en ensam man. Han närmade sig kyrkan och såg sig blygt omkring. Slutligen gick han fram till en af gubbarna och frågade med osäker röst, "om mor Kerstin bodde kvar i den lilla stugan där borta vid smedjan?"

"Ne—ej", svarade gubben och såg nyfiket på främlingen, som såg ut att vara så där en tjugusju eller tjuguåtta år gammal, "ho, bor se'n förliden sönda' där borta", han pekade på några nyuppkastade grafvar, "kände han henne?"

Frågan besvarades icke. Den främmande fattade gubben i armen och hviskade:

"Visa mig hennes graf."

Folket följde nyfiket efter. "Ja ä inte säker hvilken som ä hennes graf, men dödgräfvarn vet 'et." Han gick efter dödgräfvaren, och snart låg främlingen på knä vid en af grafvarna och snyftade högljudt. Omkring honom stod en undrande skara. Omsider steg han upp och började tala. Men det var svårt att förstå honom, ty hans tal var mycket osammanhängande.

"Aack", sade han, "ack, att jag skulle komma för sent. Men kanske I icke kännen igen Petter i Åstorp? Det är öfver tio år, sedan jag lämnade mitt hem, min moder." Här var han tvungen att afbryta för de våldsamma snyftningar, som han ej kunde hämma. "Min kära, kära moder, som nu ligger där nere i den mörka grafven. Jag lämnade henne för att i ett främmande land jaga efter en lycka, som icke finnes. — Ack, hvarför fortsatte jag icke vid elementarskolan, eller hvarför stannade jag icke *här*, här med min moder! Ack, du yngling, haf ej så brådt med att lämna dina fäders hem! Tids nog skall du kastas omkring på människolifvets haf och kanske slås till spillror af de vreda vågorna. Jag reste till det stora, rika Amerika och kom snart i lag med råa sällar, som narrade mig, än på en afväg, än på en annan. Mina bref till henne, som slumrar här, blefvo allt färre, tills jag slutade totalt med att skrifva. Jag arbetade visserligen om dagarna, men om kvällarna, om nätterna, sökte jag förströelse i dåligt sällskap. Så blef jag för ett par år sedan bekant med en förrymd fånge. Hu! Jag minns, hur han likt en orm slingrade sig omkring mig och lyckades locka mig allt längre och längre från dygdens väg. Hu! Hvarför skulle jag lyssna till hans hesa, hväsande stämma, och hvarför skulle jag under de mörka nätterna smyga mig omkring för att tillägna mig min nästas ägodelar! Ja, jag undrar icke på att I rysen, att I tagen ett steg tillbaka. Det var *hemskt*, men" — han höjde blicken mot himmelen — "*jag är räddad!*" Men ack, att jag skulle komma för sent för att bedja min stackars mor om förlåtelse!"

Han tystnade en stund, men fortsatte sedan med stadigare röst:

"Hören nu, huru jag räddades ifrån mitt usla lif: En mörk natt — det var i våras — voro jag och min kamrat ute för att stjäla. Jag hade fått på min lott att smyga mig in i ett litet hus, bebodt af en svensk arbetarefamilj, som för tillfället var bortrest. Denna familj hade en summa penningar gömd i en byrålåda, påstod min kamrat. Jag kände den natten samvetets röst starkare än vanligt, men han bjöd mig på brännvin, då jag nämnde något om hur uselt det lif, jag förde, dock var. — Huru mången har icke bedöfvat och nedtystat samvetets röst med än det ena, än det andra, just som jag gjorde den natten? Hören mig! Jag smög mig bort till det lilla huset, böjde mig ned för att undersöka källargluggen, då — — då sände Gud mig en räddande ängel i form af toner. Jag fick höra en röst, som sjöng: 'Så går en dag än från vår tid'. Rösten kom ifrån ett fönster ofvan om mig, eller kanske den kom direkt ifrån himmelen — jag vet icke. Orden kunde jag ej urskilja, men melodien, den melodien, som hon där nere", han pekade på grafven, "så ofta sjöng för mig, när dagen flytt och natten bredt sin mantel öfver jorden. Den trängde till djupet af mitt hårda hjärta. Hela min barndom upprullades för mig, min moders bild framträdde så tydligt för mig, och alla hennes förmaningar ljödo ånyo i mina öron, som under åratal lyssnat till usla rådgifvares förföriska tal. Då sista tonen förklingat, hade jag fattat mitt beslut, det beslutet att återvända till min mor, till dygdens väg. Nu är jag här, min moders stoft ligger i grafven, men kanske hennes ande uppfångar de brutna ljuden ifrån en ångerfull sons läppar. I fäder, I mödrar, lären edra barn att läsa bibeln, lären dem läsa och sjunga våra gamla psalmer, och låten dem, när dagen är slut och hvilans timma är inne, få slumra in, omfläktade af heliga toner! Råka de då in på onda vägar, skola de kanske någon natt, när det är mörkt och stilla omkring dem, få höra bekanta toner liksom från en annan värld, eller ifrån sitt inre, och genom dessa toner väckas till besinning

och ånger. — Varen nu snälla och lämnen mig. Jag vill tillbringa ett par timmar ensam här vid min moders graf!"

— — —

Tyst, stilla och högtidligt lämnade folket kyrkogården. Gummorna torkade sig i ögonen med afvigsidan af handen. "Så vackert han talte", hviskade en, och en annan tyckte, "att det var synd om mor Kerstin, som inte fick lefva en vecka till." Gubbarna sågo andäktiga ut och bjödo omkring näfverdosorna under djup tystnad. En och annan såg med fuktig blick åt väster, åt hafvet till. Kanske det var flera förlorade söner därute, som behöfde räddas från undergång?

Äfven den annars så ystra ungdomen hade gripits af stundens allvar. Intet glamm, intet högljudt tal bröt den stilla söndagsfrid, som hvilade öfver nejden. — Men ett stycke efter alla de andra vandrade en ung, vacker kvinna med tårfyllda ögon. När sällskapet uppnådde skogen, smög hon sig in bland träden, föll på knä och bad eldigt, att "Petter måtte kunna hålla ut!" Hon hade, så snart hon kom till kyrkan, känt igen sin läskamrat, sin ungdomsvän. Blef hennes bön hörd?

* * *

En klar, kall söndag strax efter jul var en liten skara samlad utanför "mor Kerstins" lilla stuga. Trettio år hade förflutit, sedan den gamla, goda kvinnan flyttade till kyrkogården och hennes son ångerfull knäböjde vid den nyuppkastade grafven och bad sin Gud om nåd och förlåtelse.

Det knarrade i den gamla förstugan. Sex kraftfulla gubbar i helgdagskläder och med andäktiga ansikten skredo långsamt ut ur stugan, bärande en svart kista emellan sig. Efter kistan gick med vacklande steg en gumma, stödd af en ung man. Det var hennes son. De församlade veko vördnadsfullt åt sidan och slöto sig därpå till det lilla liktåget. Det var Petter, som nu för sista gången fördes från den lilla stugan till kyrkan. I nära trettio år hade han nästan hvarje söndag gått den gamla, kära stigen tillsammans med henne, som nu gråtande följde honom på hans sista färd.

Alla hade lämnat kyrkogården utom de sörjande samt dödgräfvaren, gamle Anders, som kastade den ena skofveln af jord efter den andra på kistan. Det sved i hjärtat på moder och son, när det käraste de ägt på jorden nedmyllades i den kalla, mörka grafven. Nog kännes det bittert, när våra kära sakta sänkas ned i den dystra grafven, men när det dofva ljudet af mullen, som kastas på kistan, når oss, klaga vi högljudt, och en rysning genomilar hela vår varelse. Ve den människa, som icke har honom till vän, som besegrat döden! — Dödgräfvaren fortfor med sitt arbete, under det han gnolade på en begrafningspsalm.

"Käre Anners", rösten lät så mild, så bedjande, "vill han göra mej en tjänst?"

Anders såg upp. "Ja, mor, gärna, om ja' kan."

"Ja, dä kan han. Var snäll å sjung deu där aftapsalmen, 'Så går en dag än från vår tid', inna' vi gå hem, vill han?"

"Åh ja, dä kan ja väl, men hvarför vill I, att ja' ska' sjunga den, mor?"

"Jo, Petter va' så gla' i den psalmen. Han sa', att dä va' genom den melodien, som Gud väckte'n te besinning. Då skulle vara så roligt å sjunge den som afske' åt Petter, som varit så snäll mot mej, men ja kan inte sjunge i da." Så brast hon i gråt.

Men Anders tog af sin mössa, knäppte ihop händerna öfver spaden och sjöng med uppåtvänd blick den psalm, som varit till så stor välsignelse för Petter. Väl var rösten litet skroflig och sträf, men hvad gjorde det? När han kom till sista versen, blandade sig en svag, darrande kvinnoröst med hans starka stämma:

"Men om det stilla dödens bud
i denna natt jag hör,
det är min tröst, att din, o Gud,
jag lefver och jag dör."

"Tack, tack, snälle Anners!"

Så vände hon sig till sin son, fattade hans hand och hviskade: "Adolf, bli' lika go' som din far!" Adolf böjde sig ned och kysste de skrynkliga kinderna. Då såg mor nästan lika ung ut, som när hon knäböjde i skogen den där vackra söndagseftermiddagen och bad Gud, "att Petter måtte kunna hålla ut."

Hennes bön blef hörd.

ERIK DEN FJORTONDE.

Oljemålning af grefve Georg Otto von Rosen.

(SE TITELPLANSCHEN.)

Vi befinna oss i det kungliga slottet i Stockholm 1567, konung Eriks "olyckliga år", då hans vansinne bröt ut och han lät mörda Sturarna. Erik har dragit sig tillbaka till sin älskade Karins kammare. Vid ändan af sängen ligger lutan, och själf sitter han vid Karins fötter på golfvet med sin hand i hennes. Men i denna fristad uppsökes han af Göran Persson, den mäktige plebejiske gunstlingen, och denne för med sig en dödsdom, som han vill att kungen skall underskrifva. Göran håller redan pennan i handen till underskrift, papperet ligger på konungens knä, Erik är ännu obeslutsam. Men öfver hans hufvud korsa under tiden gunstlingens och älskarinnans blickar hvarann. Görans hatfulla och befallande blick tyckes hota henne med allt ondt, om hon skulle söka hindra hans blodiga planer, och hon, skrämd af hans grymma uppsyn och kännande, att en stor fara är på färde, stirrar ångestfullt på demonen och trycker krampaktigt Eriks hand mellan sina, — en tyst kamp, tyckes konstnären vilja säga, om Eriks öde mellan hans onda och goda genius. Hvem skall vinna? Svaret ligger i Eriks på samma gång slappa

PROF. GREFVE GEORG VON ROSEN.

och dystra uppsyn och den vilda blicken i ögat, där redan vansinnet skymtar fram. Denna tafla är en karaktärsskildring af mycket hög rang, äfven om konstnärens historiska uppfattning icke på alla punkter sammanfaller med den historiska forskningens. Taflan förvaras i Stockholms nationalmuseum, och dess popularitet kan förstås af det faktum, att det är den tafla i detta museum, som oftast blifvit afbildad.

RICHARD BERGSTRÖM

föddes i Stockholm den 2 december 1828, blef student i Uppsala 1847 och filosofie doktor 1854. Han var kollega vid Filipstads läroverk 1858, blef sedan anställd vid kungliga biblioteket följande år, hvarest han blef bibliotekarie 1878. Han var litteraturhistoriker och vitter samlare, utgaf Handbok för svenska jaktvänner '72, Svenska bilder '82, Litteratur och natur '89, Dikter '94, utgaf tillsammans med L. Höijer Svenska folkvisor (af (Geijer och Afzelius), Gerd '83, Främmande lyror '87, Ur folksagans rosengårdar '89—90, samt tillsammans med O. A. Stridsberg *En bok om Sverige* '93. Han dog i Stockholm den 10 december 1893.

Efter hans död utgafs ett litet urval af dikter, men hans egentliga förtjänst om litteraturen låg i hans samlingsarbete och som litteraturkritiker. Han skötte denna afdelning i *Posttidningen* i 16 års tid. Som prof af hvad han i diktens värld förmådde, meddelas det lilla nätta, känsliga stycket, Änklingens bref, hvilket finnes infördt i *Ord och Bild* 1893. De utförliga anmärkningarna till Svenska folkvisor äro till stor del af hans hand, likaså har han i antologien Gerd uppsamlat skaldestycken af föga kända svenska skalder och därigenom gjort dem tillgängliga för vår ungdom. Genom samlingen "Främmande lyror" har han satt vår ungdom i tillfälle att på svenskt språk blifva bekant med det förnämsta utaf de olika folkslagens diktning. Han har äfvenså skrifvit texten till Bruno Liljefors' ypperliga planschverk "Från skog och mark".

S. M. H.

RICHARD BERGSTRÖM.

ÄNKLINGENS BREF.

Om det vore möjligt? — Ja, jag skrifver,
lägger sedan brefvet på din graf;
från min lyckas skeppsbrott nog det drifver
fram till dig på evighetens haf.
Kärleken är sådan: själf ett under,
villigt han på andra under tror,
nyttjar slika fromma barnafunder
och åt drömmars ledning sig förtror.

Ja, jag skrifver för att dig förklara,
att du var mig mycket, mycket kär;
att, se'n bort från mig du måste fara,
det så kallt och öde kring mig är;
att i hemmet utan ro jag vankar,
där, med dig, det förr var ljuft och tryggt;
att till det förgångna mina tankar
ställa jämt sin sorgefulla flykt.

O, din bild från skuggorna jag kräfver,
och ur schakten af de flydda år
upp den sälla nejd jag åter kräfver,
där för mig du än i ungdom går.
Nu som förr han doftar, lackviolen,
lärkan slår i linden sina slag,
ty din sol står stilla där, som solen
stod i Gibeon på Herrens dag.

Det är sommarmorgon. Öfver viken
sväfvar stilla klockors ljufva sång;
snart af orgeln höra vi musiken:
det är tid att skynda på vår gång.
Klar och högblå ligger Mälarfjärden,
sommarn har just vecklat ut sin knopp,
och framför oss på de gröna gärden
lärkor under lockning flyga opp.

Fiskarn ljustrar sent i månskensnatten,
tystnaden blott skrämda anden stör;
ljuseffekter mot de mörka vatten
och en fläkt det smälta silfret rör!
Stig i båten, älskling, låt oss fara
bortom udden till den andra strand;
Se, den vinkar likt den underbara
forna sagokvällens ungdomsland!

Än en scen: i björnskinnshöljda släden
sitter du med bräm om rosig kind,
och inunder snöbetäckta träden
klinga vi framåt med förlig vind.
Snökristaller, furukrönta branter,
vinterkväll med norrskensflammor på,
vägen gnistrande utaf briljanter
och briljanter dina ögon blå!

Så, med ständigt större hjärtevåda,
var jag dig, du hulda, ständigt när;
intet likväl kommit att förråda,
att du blifvit mig osägligt kär.
Denna röst, som hade mig förtrollat,
sade ett, ett annat denna blick . . .
Icke visste du, hvad du mig vållat,
icke jag, hvad hos mig föregick.

Det var om och men och fram och åter,
fast jag rusig gick af ljufligt vin,
tills en dag för skämt och lek du gråter,
du, den trolska, leende Undine!
Och mitt hjärta, blindt, med stumhet slaget,
vilsefördt af ords och blickars krig,
af en blixt nu plötsligt genomdraget,
biktade med ens: jag älskar dig!

Ack, om jag då slöt den midjan unga,
du, hvars minne smälter kvällens is,
du, som mina läppar vigt att sjunga
ädel, oförgänglig kärleks pris,
vare du välsignad, turturdufva,
sänd en stund från paradiset ned
med den kyss, som då ur eldig drufva
allt sitt vin i mina ådror spred!

Tiden gick, som maka jag omsider
fick dig föra in i eget bo.
Undan dagens stim, förvärfvets strider
jag en tillflykt fick i hemmets ro.

Svårt var väl ett stillestånd att köpa,
dagens omsorg släppte ej sitt tag,
jämt min stackars penna måste löpa;
men hvad sedan? — dig jag ägde, jag!

Ja, dig har jag ägt, det är min ära;
någon annan ödet mig ej gaf.
Ack, hvad hade icke jag att lära,
lefva och ej veta falskhet af;
hur det lilla kärleksfullt kan hyllas
utan dröm om minsta tack och pris;
huru dryga plikter kunna fyllas
än till öfverlopps på helgonvis.

Ack, som släppta, skrämda fåglar flykta
dagarna i ständigt ökad fart!
Kanske sent för mig de färden lykta,
kanske äfven att det gäller snart!
Hvilketdera, det min tröst skall vara,
där jag trefvar fram på enslig stig,
att till sist det mig förunnas fara,
älskade, till dig, till dig, till dig!

RICHARD BERGSTRÖM.

SVENSK-AMERIKANSKA KONSTNÄRER.

Biografiska teckningar för Ungdomsvännen af *A. Schön*.

II. OLOF GRAFSTRÖM.

En bland dem, hvilka här med ära fört den svenska konstens runor, är artisten Olof Grafström, föreståndare för Augustana Colleges i Rock Island, Ill., konstskola. Genom sin mångåriga verksamhet, dels såsom lärare, dels såsom själfständigt skapande konstnär, har han ej blott gjort det svenska namnet hedradt, utan ock — i all synnerhet genom sina talrika och ypperliga altartaflor — gjort konsten känd och älskad bland den stora svensk-amerikanska allmänheten. Det är sålunda en viktig kulturell mission, han här i Svensk-Amerika haft att fylla.

Grafström är norrlänning till börden. Visste man ej detta, skulle man nästan kunna sluta sig därtill af allvaret för att ej säga majestätet i hans landskapstaflor. Det är de ännu aldrig förgätna minnena af hembygdens storslagna natur, som tryckt sin stämpel på hans konstnärskap. I sydligaste Medelpad, där Ljungan lugn och majestätisk glider fram på sin väg mot Bottenhafvet, efter att förut hafva i strida forsar dansat ned från Herjeådalens fjälltrakter, ligger en leende bygd, kransad af berg och djupa, allvarliga furuskogar. Här var det Olof Grafström först såg dagens ljus; här var det han som gosse och yngling lärde att älska det land, hvars natur han ännu med sådan förkärlek afbildar på sina dukar.

Grafström tillhör den ansedda norrländska släkt, som gaf Sverige de båda framstående skalderna af samma namn. Han är son till framlidne häradsdomaren C. P. Grafström i Attmar, en norrländsk danneman af gamla stammen. Redan tidigt framträdde hos "Olle" ovanliga anlag för teckning, hvaremot hans håg för faderns yrke var skäligen klen. Det oaktadt bestämde föräldrarna, att sonen finge ägna sig åt den lefnadsbana, för hvilken han i besittning af ett kunskapsmått utöfver det, som folkskolan kunde bibringa honom, sändes han till Västernorrlands läns folkhögskola i Näfsta. Här upptäcktes emellertid hans inneboende begåfning, och dåvarande ordföranden i folkhögskolestyrelsen, dr Olof Wikström, samt skolläraren Nilsson i Attmar beslöto att hos fadern utverka, det sonen finge ägna sig åt den lefnadsbana, för hvilken han

PROF. OLOF GRAFSTRÖM.

ägde så utpräglade anlag. De lyckades. Och så inskrefs Olof Grafström vid Fria konsternas akademi i Stockholm.

Vid konstakademien vistades G. till 1882, då han utexaminerades ur artistklassen. Under dessa ytterst väl använda studieår förvärfvade han sig bl. a. den säkerhet i teckning, som är för honom utmärkande. Med honom voro flera af Sveriges sedermera berömda artister samtidiga, såsom Zorn, Liljefors, Bergh, Tirén, Kindborg, von Saltza m. fl. Efter denna tid ägnade sig G. åt landskapsstudier i fäderneslandet, där han i sällskap med artistkamrater genomvandrade flera landskap, särskildt Dalarne och Lappland. Många dukar finnas från denna tid, däribland en större tafla med motiv från Qvickjocks-dalen, hvilken tafla inköptes af konung Oscar.

ningar öfverträffa vida allt, hvad Oregon kan uppvisa i den vägen, och på hela Stilla hafs-kusten kan man endast i två eller tre magnaters boningar vid San Francisco uppleta något därmed jämförligt."

Detta om första skedet i G:s verksamhet som artist här i Amerika. Det andra begynte, då han sommaren 1893 kallades till lärare vid den tre år förut upprättade konstskolan vid Bethany College i Lindsborg, Kans. Härigenom räddades han så att säga åt Svensk-Amerika. Hade han nämligen ej blifvit fäst vid en svensk-amerikansk institution, hade han säkerligen, liksom åtskilliga andra svenska konstnärer här i landet, låtit sig värfvas af någon amerikansk konstakademi, och amerikanernas vinst hade blifvit vår förlust.

KONSTSKOLAN VID AUGUSTANA COLLEGE.

Efter att sålunda redan i hemlandet hafva gjort sig ett aktadt konstnärsnamn, reste G. 1886 till Amerika och ankom i juni samma år till Portland, Oregon. Här blef han med ens ryktbar för sina storslagna landskapstaflor med motiv ur traktens på härliga scenerier rika natur, och många af dem inköptes till höga priser, dels af privatpersoner, dels för offentliga byggnader. Efter en treårig framgångsrik verksamhet i Portland flyttade han 1889 till Spokane, Wash., där han likaledes röndte stor framgång. På utställningen därstädes hösten 1890 äfvensom vid under de närmast följande åren hållna konstutställningar i Portland var G. representerad genom förträffliga dukar, mest landskap. För en af dem, en tafla med lappskt motiv, belönades han i Portland med stora silfvermedaljen. Tidningspressen på västkusten hade endast loford för G:s konstnärskap, och t. o. m. den mot utlänningar allt annat än vänligt stämda tidningen *Oregonian* yttrade om några väggmålningar, som G. utfört i en af Portlands förnämsta förfriskningslokaler, att de voro "en den vackraste samling af artistiska skatter" samt tillade: "Dessa mål-

Vid Bethany College, där han gjorde sig mycket omtyckt och där han genom åtskilliga artartaflor blef känd utomkring bland den svensk-amerikanska allmänheten, kvarstannade han till 1897, då han antog kallelse att blifva föreståndare för konstskolan vid Svensk-Amerikas äldsta och största läroverk, Augustana College. Han efterträddes då af artisten Carl Lotave, som 1899 i sin tur efterträddes vid Bethany College af artisten Birger Sandzén.

Konstskolan vid Augustana College hade, då G. tillträdde föreståndareskapet för densamma, varit i verksamhet i endast två års tid. Med lefvande intresse grep han verket an, och under de sju år, som förflutit sedan dess, har han utvecklat denna konstskola till en af de förnämsta i sitt slag. Ett för våra förhållanden stort antal elever åtnjuta där hvarje år undervisning, något som fördelaktigt vittnar om G:s egenskaper som lärare.

Hans vid Bethany College grundlagda rykte som skicklig målare af altartaflor har under hans verksamhet vid Augustana College ytterligare befästats genom utförandet af ett jämförelsevis stort antal sådana för svenska kyrkor

LANDSKAP, MOTIV FRÅN JÄMTLAND. OLJEMÅLNING AF OLOF GRAFSTRÖM.

i de mest skilda delar af landet. Från Connecticut i öster till Kalifornien i väster, från Minnesota i norr till Texas i söder finner man i svenska kyrkor Olof Grafströms mästerligt utförda, till helig andakt manande altartaflor.

Det är sålunda ett ej ringa arbete i konstens och den allmänna bildningens tjänst, Olof Grafström här i landet utfört. Men ännu mycket mer torde det vara förunnadt denna kraftfulla personlighet att uträtta. Ännu ej 50-årig har han, mänskligt att döma, en hel mansålder kvar att verka, och att han därunder, för så vidt han kvarstannar i Amerika, kommer att med sin konst afsevärdt bidraga till vår nationalitets lyftning och förädling, därför borgar hans redan gjorda, ovanligt värderika insats i våra utvecklingssträfvanden.

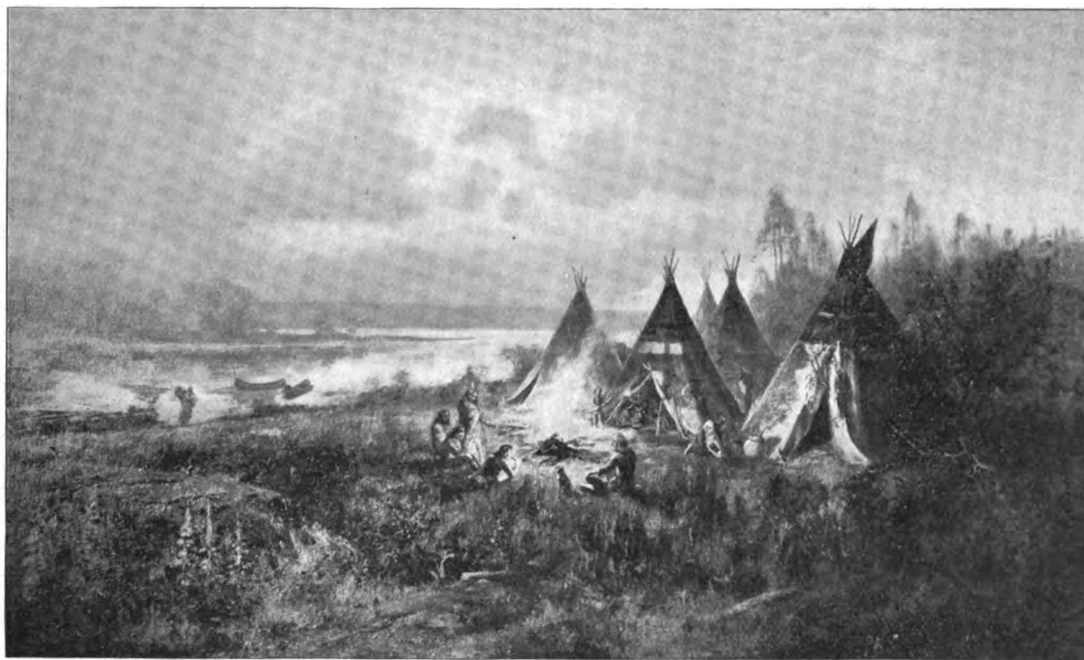
Både inom och utom konstnärskretsarna är Olof Grafström aktad och uppburen. Sålunda skrifver om honom en konstnärskamrat (Birger Sandzén i kalendern "Prärieblomman" för 1902): "Under det tiotal år, som Grafström

SILVER LAKE, WASH. OLJEMÅLNING AF OLOF GRAFSTRÖM.

tillbragt i Amerika, har han vunnit många vänner både som konstnär och människa. Den, som känner honom personligen, kan ej låta bli att tycka om honom, den vänfaste, godhjärtade, kamratlige hedersmannen."

Grafström är såsom konstnär mångsidig. Han rör sig med samma lätthet på akvarellens som på oljemålningens område, och som tecknare och illustratör har han visat sig äga stor förmåga. Obestridligt skicklig både såsom porträttmålare och framställare af genrebilder har han dock redan från början af sin konstnärsbana sin förnämsta styrka i landskapsmåleriet. Det är företrädesvis storslagna naturscenerier med snöklädda fjäll och speglande sjöar, med brusande strömmar och larmande forsar, med högtidliga furuskogar och en öfver allt detta sig hvälfvande djupblå, lätt molnskuggad sommarhimmel, han älskar att framställa på sina ofta nog väldigt tilltagna dukar. Och i dessa taflor med deras öfverraskande ljuseffekter kan han inlägga en stämning och poesi som kanske ingen annan. Men så är han också, såsom redan påpekats, en son af det härliga Norrland, hvars än mildt drömmande, än vildt storartade natur förvisso är ägnad att väcka och gifva stämning åt ett konstnärssinne.

INDIANLÄGER. OLJEMÅLNING AF OLOF GRAFSTRÖM.

NORDBONS HEMLÄNGTAN.

Tillägnad våra "hemresande" svensk-amerikaner.

I.

Till Asars land, där klara himlapällen
med tusen stjärnors glans försilfrad står,
och ljus och klar är långa sommarkvällen,
hur ofta dit en längtans tanke går!
Det land, där furuskogen mäktigt susar
på höjd, i dal sin vemodsfulla sång
och fallet utför djupa branter brusar
och bäcken slingrar fram med hopp och språng,
där sitter gamla Svea ibland fjällen
så vördnadsbjudande med silfverhår —
friboren är hon; och vid gamla ställen
ett lyckligt folk sin karga torfva sår.
O land, du hjältars land i höga Norden,
som lagerkrönts på bragdens, snillets fält,
vidt frejdadt, äradt går ditt namn kring jorden,
hvarhelst på främmand' kust din son uppställt
sitt bo. Men säg, hvi lämnas modershärden,
de ljusa barndomsdrömmars tempelgård?
Är det blott för att se sig om i världen,
ur faror resa sig en minnesvård?

II.

Ett drag gemensamt är för nordens männer:
dess håg för äfventyr och hjältedåd;
i farorna, i stridens lek först känner
sig nordbon glad: ej beder han om nåd.
Dock sällan nu en viking rustar färden
till vilda äfventyr på hafvets våg,
ej att i envig pröfva blanka svärden —
nej, fridens hem är målet för hans tåg.
Hans färd är riktad emot fjärran länder,
ty knappt är brödet, fädrens jord beskär,
mot "guldets land", Amerika, han vänder
sin stäf — där mödan mera lönad är.
Där bygger han i republikens stater;
på prärier, i skogar och i stad;
hvarhelst han går, beteckna hjältedater
i fredligt värf hans spår, i fackmäns rad.
Och väl han är i skilda yrken öfvad,
med vikingmod han svänger konstens svärd;
och som hos få hans hand är stark och pröfvad,
hans snille ger en hel nation sin gärd.

III.

Dock åren hopas, strö sin snö i håren,
och lifvets dag sin middagshöjdpunkt sett,
oemotståndligt då till barndomsåren
vallfärdar tanken, till den trakt, som gett
de första stämningar af lif och glädje:
till fosterbygdens skogar, fjäll och skär,
där fågelsången ljuder stark och mäktig
i morgonstund, och aftonsolen klär
i guld och silfver lundarna och fälten,
och bågens färgprakt bryts i fallets skum,
till detta land, som gömmer Narva-hjälten,
Gustavianers, Vasars, Sturars land.
Mot detta land går trånande hans håg.

IV.

Men vårdag ler, och lärkans vårsång höres,
ur vinterdvalan väckt natur'n uppstår,
och emot norr med vinden Flora föres,
och blad och blommor teckna hennes spår.
Då rullas taflor upp i nordbons minne
af nordiskt landskap, klädt i vårens prakt,
och lockande det ljuder i hans sinne,
han hör, hur göken gol i hemmets trakt
de första dagarna i maj; och häggen,
han ser, hur den i lummig fägring stod
så snöhvit, bländande i blom vid väggen
af moderns stuga, lik en fridsymbol.
Till dig, o fosterbygd, mig längtan drager
att återse dig blott en enda gång;
Amerika, af dig jag afsked tager —
friskt ljude nu den fosterländska sång:

"Du gamla, du friska, du fjällhöga nord,
du tysta, du glädjerika, sköna!
Jag hälsar dig, vänaste land uppå jord,
din sol, din himmel, dina ängder gröna."

C. A. J.

AMERIKANSKA FOLKLIFSBILDER FRÅN GATAN.

XVII. **Fruktmånglaren.**

Berries! Berries! Blackberries! Berries!"

Denna folktyp är väl bekant för alla, som vistats i Amerika en sommar. Bor man i staden, så kan man ej annat än förundra sig öfver de röstresurser, som dessa män förmå uppvisa. Inte blir fruktmånglaren trött eller nedslagen heller, om du ej köper något af honom: han bara skriker för full hals vid nästa hus: "Berries, choice, sweet berries, berries." Det synes ock, som om han kunde i samma ögonblick se och höra öfverallt, ty svårligen förlorar han någon kund genom oaktsamhet, ehuru somliga tilltala honom från andra och tredje våningen, under det någon annan från någon dörr vinkar honom närmare. Han vet, hvad det betyder, och är strax till hands.

Det kan väl hända, att en del af bären äro sedan i går eller ännu äldre, men det ser man ej, ty allt sådant döljes af dem, som äro friska och plockade för dagen. Men lurar han kunderna så där några gånger, så är det nog bäst för honom att sedan hålla sig undan. Det gör heller ingenting, ty hundratals andra komma snart i stället. Man kan knappast förstå, hvarifrån en sådan massa bär kan erhållas, som åtgår i en sådan stad som t. ex. Chicago eller New York, ty bär och frukt utgöra till stor del amerikanens föda under sommaren.

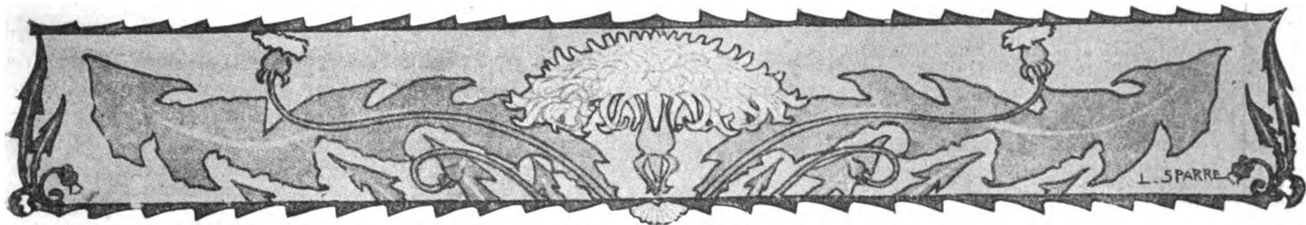
Mer än en fruktmånglare har blifvit rik på sin handel, men det går ej fort att blifva det. Oftast är det italienare och ryska judar samt understundom tyskar, hvilka sysslа med denna affär. Y.

ETT GODT RÅD.

Det omtalas om en norsk präst, att då han en dag var ute på en fotvandring, träffade han på en arbetare, som låg på knä och sönderkrossade stenar, hvilka skulle begagnas till vägfyllnad.

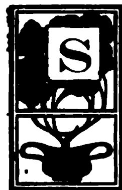
"Min Ven", sade prästen, "jeg skulde önske, jeg kunde knuse de stolte Menneskes hjerter, som du knuser disse Stene."

"Ja, det kunde du nok gjöre", svarade mannen, "dersom du laa paa knä saa meget af tiden, som jeg."

ENGELSKANS INFLYTANDE PÅ DET SVENSKA SPRÅKET I AMERIKA.

För Ungdomsvännen af *E. A. Z.*

Svenskan har, som bekant, mottagit ett vidsträckt inflytande från de stora europeiska kulturländernas språk, betydligt mindre dock från England än från Tyskland och i synnerhet Frankrike. Därför finna vi i vårt språk oftare en gallicism och germanism än en anglicism. Detta gäller svenskan, sådan den talas och skrifves i Sverige. Då fråga däremot blir om svenskan, sådan den brukas af sveskarna i Amerika, så ligger det i sakens natur, att det mäktigaste främmande inflytande, för hvilket den är utsatt, kommer från engelskan. Då engelskan är detta lands officiella tungomål, det språk, som begagnas i våra lagstiftande församlingar och administrativa verk, på hvilket barnen och ungdomen undervisas i de allmänna skolorna, det språk, som användes i den ledande tidningspressen, som brukas i snart sagdt alla affärslokaler, det språk, med ett ord, som vi dagligen höra och läsa samt kanske också tala, så är det icke möjligt annat, än att den svenska, som vi tala och skrifva här i Amerika, skall visa ett djupgående inflytande af engelskan.

Sålunda använda de flesta af oss i dagligt tal, äfven då vi tala svenska, en del rent engelska ord. Sådana torde dock i vissa fall få anses fullt berättigade, såsom då de ej brukas i st. f. inhemska svenska ord, utan ersätta i Sverige använda lånord från något annat språk än engelskan. Vi kunna därför godt bruka hädanefter som hittills *sidewalk*, *rubbers* och *supper* i st. f. motsvarande från franskan lånade *trottoar*, *galoscher*, och *supé*. Dock torde det kanske ej vara så rådligt att utbyta "gamle hedersgalosch" mot "gamle hedersrubber", då vi skämtsamt tilltala en god vän och kamrat. Likaledes kunna vi saklöst säga *stove* i st. f. *kamin* (det svenska *järnspis* motsvarar ej stove i dess vidsträcktaste betydelse), *fence* i st. f. *staket* (det äktsvenska *gärdesgård* kan ej brukas som beteckning för alla slags fence), *plush-stol* i st. f. *plys-* eller *plyschstol*, *orange* i st. f. *apelsin* o. s. v., dock torde i sistnämnda fall många föredraga apelsin för orange på grund af det för oss svenskar lättare uttalets skull.

Vi äro ock i vår fulla rätt, då vi använda de amerikanska titlarna *mister*, *missis* och *miss* hellre än de motsvarande svenska herr, fru och fröken. Liksom engelskan i *you* äger ett allmänt tilltalsord, så har den ock i hvart och ett af nyssnämnda ord en allmän titel, som kan brukas till alla personer tillhörande respektive grupp. En herre eller fru i Sverige, som har någon särskild titel, i synnerhet om det är någon högre sådan, är däremot ingalunda belåten med att tilltalas blott herr eller fru. Å andra sidan anses nog i Sverige herr, fru och fröken vara alltför "fint" för vissa personer, tillhörande den s. k. underklassen, under det att här i Amerika äfven de, som stå på samhällets högre trappsteg, tituleras mister, missis eller miss. Man brukar ju ofta framhålla såsom ett bevis för jämlikheten i Amerika, att skurmadamen har samma titel som presidentskan i "Hvita huset." Enär nu de amerikanska titlarna ha vidsträcktare användning än motsvarande svenska, är det helt naturligt, att man hellre använder de förra än de senare. — Härtill kommer ock, att man i Sverige tilltalar en utlänning med den titel, han har i sitt hemland. Om t. ex. en amerikansk college-professor kommer på besök till Sverige, så kallar man honom där för professor, fastän den ,som i Sverige innehar en befattning motsvarande den förstnämndes, ej är berättigad till denna titel.

I enlighet med detta bruk är det fullt riktigt, att svenskarna i Amerika sins emellan lika väl som i samtal med andra begagna de titlar, som allmänt användas i det land, till hvilket de rätteligen höra.

I detta sammanhang må vi ock nämna några ord om civila ämbets- och tjänstemäns titlar. Det är alldeles obehöfligt att i stället för de amerikanska titlarna bruka mer eller mindre lyckade öfversättningar till svenskan. Att t. e. nyttja landshöfding i st. f. guvernör, borgmästare i st. f. mayor, länsman i st. f. sheriff, häradskrifvare i st. f. county clerk o. s. v., är onekligen en allt för långt drifven purism. Detsamma kan sägas äfven om öfversättningen af en del juridiska, administrativa, ecklesiastika och andra dylika termer, som afse förhållanden, egendomliga för detta land. Det är icke alltid möjligt att för sådana ord finna ett adekvat svenskt uttryck. Bättre är då att låta dem vara oförändrade än att återgifva dem i en dålig svensk öfversättning. Det dröjer ej så länge, innan den hit invandrande utlänningen fullt förstår dylika ord, ja, det händer t. o. m., att han bättre och snabbare uppfattar de begrepp, som genom dem skola meddelas, då de klädas i den engelska språkformen, än då de delgifvas i en mindre lycklig öfversättning till hans eget modersmål. Så t. ex. behöfva vi nog ej ha vistats så länge här i landet, förrän vi förstå, hvad som menas med New Haven county, men ifall någon svensk purist skulle tala om New Havens "härad", så torde mången af oss endast med svårighet kunna uppfatta, hvad som därmed bör förstås. Och hvad beträffar dem i Sverige, som läsa ifrågavarande amerikanska titlar och termer i de alster af den svensk-amerikanska pressen och litteraturen, som hitta väg till dem, så torde man i Sverige vid det här laget ej vara så främmande för mera vanliga engelska ord, äfven där man ej särskildt studerat engelskan, och i all synnerhet för svensk-amerikanernas språk, tack vare den lifliga förbindelse, som under den senare tiden genom både bref och personliga besök underhållits mellan svenskarna i Amerika och deras fränder och vänner i Sverige. Och är det något ord, man ej förstår, så kan man ju begagna sig af den i sådant fall vanliga utvägen att rådfråga lexikonet. Litteratörerna i Sverige äro ej alls skrupulösa i fråga om användandet af utländska ord. I svenska tidningar och tidskrifter, romaner och noveller, särskildt öfversättningar, förekomma en mängd franska,

tyska och engelska fraser och ord, af hvilka somliga äro ganska svåra att fullt förstå, äfven för den, som äger vanlig skolkunskap i ifrågavarande språk, därest man ej har närmare kännedom om respektive länders politiska, administrativa, kulturella och andra egendomligheter. I fall man nu i Sverige faktiskt lånar med särskild förkärlek från franskan och tyskan, så äro vi här i Amerika i vår fulla rätt, då vi rikta vår svenska med en del ord från engelskan, och det sådana, som vi med lätthet uppfatta. Säkert är, att barbarismerna äro långt talrikare i den i Sverige än den i Amerika utkommande litteraturen på svenskt språk. I den moderna litteraturens alster i Sverige förekomma t. o. m. rätt ofta från engelskan lånade försvenskade ord, hvilka vi här betrakta såsom sådana anglicismer, från hvilka det vårdade svenska skriftspråket bör hållas rent. Dylika ord äro t. e. flirta, starta, träna, cykla och en hel del andra sporttermer.

De exempel, som hittills anförts på i den amerikanska svenskan förekommande engelska ord, upptaga dels sådana engelska ord, som ersätta i Sverige brukliga lånord från något annat språk än engelskan, dels sådana ord, för hvilka svenskan ej äger något fullt motsvarande uttryck. Användningen af sådana ord måste anses fullt berättigad. Men vi bruka ock i synnerhet i vår hvardagssvenska en del rent engelska ord, för hvilka ej saknas motsvarande svenska uttryck. De engelska ord, vi oftast begagna, och som vi allra först lära oss, då vi komma hit till landet, äro säkerligen *yes* och *no*. Det är svårt att säga, hvarför dessa föredragas framför de svenska *ja* och *nej*, då de senare äro lika korta, lika lätta att uttala och säga, lika mycket som de förra. Eget är, att lika svårt som det är att undvika bruket af yes och no i talspråket, lika lätt är det att frigöra sig därifrån i skriftspråket, något som nog ej kan sägas om alla från engelskan komna ord och vändningar.

Närmast yes och no torde *all right* och *well* hafva att berömma sig af den största populariteten. Det förra, som rätt ofta höres äfven i Sverige, är onekligen ett förträffligt uttryck, synnerligen bekvämt att nyttja i flerfaldiga förbindelser. Något svenskt uttryck, som motsvarar *all right* i alla dess betydelseväxlingar, finnes ej. Skulle man öfversätta det till svenska, så måste man bruka olika öfversättning i enlighet med det olika tankesammanhang, hvari yttrandet användes, och det är väl för att slippa besväret härmed, som vi föredraga det engelska uttrycket, expressivt och koncist som det är. Hvad som nu sagts om *all right*, har till stor del sin tillämpning äfven på *well*, såsom adverb och fyllnadspartikel. De motsvarande svenska orden *väl* och *välan* ha ej så vidsträckt användning som *well*. Det vore kanske lika riktigt att hänföra de båda sistnämnda uttrycken till föregående grupp, upptagande sådana ord, för hvilka ej ett fullt adekvat svenskt uttryck finnes, men emedan de väl böra räknas till det mera vårdslösa hvardagsspråket, hafva vi anfört dem i detta sammanhang.

Såsom exempel på i dagligt tal oftast brukade engelska ord må vidare nämnas *barn* (ladugård), *bed* (säng), *bill* (räkning), *business* (affär), *board* (kost), *chickens* (höns), *check* (bankanvisning), *college* (gymnasium, läroverk), *corn* (majs), *dress* (klädning), *farm* (landtgård, hemman. Farm och farmare kunna nu anses äga full burskap i svenskan. De äro ock upptagna i Svenska akademiens ordlista), *fire* (eld), *grapes* (vindrufvor), *groceries* (speceri- och diversevaror), *meat* (kött), *office* (kontor, expedition), *parlor* (förmak), *peaches* (persikor), *store* (handelsbod), *tub* (balja), *turkey* (kalkon), *upstairs* (en trappa upp), *downstairs* (eller hellre "nerstairs", en trappa ner). Listan kunde ju göras mycket längre, men den torde redan vara alltför lång.

Engelskans inverkan på det svensk-amerikanska talspråket framträder vidsträckt och mest slående i bruket att till engelska ords grundformer foga svenska ändelser med mer eller mindre svenskt uttal af den nybildade formen, en vana, i hvilken särskildt de svensk-amerikaner, som sakna vidare skolbildning, gå synnerligen långt. Sålunda kan man få höra så barocka saker som *killa kocken (to kill the cock* — döda tuppen), *krossa stretet (to cross the street* — gå öfver gatan), *lusa karsen* (*to lose the car* — gå miste om spårvagnen), *kätcha kalle* (*to catch cold* — förkyla sig), *mäka männi* (*to make money* — förtjäna pengar), *grisiga diskar* (*greasy dishes* — flottiga fat) o. s. v. Vi ha ju alla hört detta besynnerliga blandningsspråk, men då vi äro på tal därom, må ännu ett exempel anföras, detta från ett mera sammanhängande tal. Ett par nyss anlända svenska immigranter tilltalades af en småländsk farmare uppe i Minnesota på följande sätt: "Ju must täk god kär af jur hält, just i de beginning, annars kan ju inte expekta att lefva lång, ty klimatet är different from det i Sveden. Jag var sick i två summers, bekas jag icke tog kär af mig i de beginning. Annars är klimatet inte att kompläna öfver, och mönna pörsens säga, att det är lika godt som i Sveden. Men purti hard work är det att get alång i Amerika, det kommer ju att faind out. Jag hör, att ju tänker gå till rällråden to work. Ja, där mäkar en nock god bissness, bara en får remäna frisk. Men verri hard är det, ska jag säga, att slipa i tents på bluffar mellan svampar i de summertajm och fäjta med muskiter mornings och evenings. Mot muskitera hjälper nåtting så well som att smoka i kampen, ty smok likar de inte ät all. Bästa bissnesset om vintern är ju nock att work i de woods eller kutta kårdwood för farmers. Ju kan nock inte örna så möch månni om vintern som in de summer, men ju kan at list säva jur månni och inte spänna dem på bårdinghus och saloner, om ju fixar tings så, att ju är bissi all de jir raund. God luck, bojs, ju vill gätt lång åll rait!"

Nyss anförda språkprof, som meddelats af Aron Edström i "Prärieblomman" för år 1900, torde synas mången som en karikatyr af det svensk-amerikanska talspråket, men så bör det dock icke uppfattas. Visserligen vore det orätt att påstå, det en sådan jämmerlig rotvälska som den nyss anförda talas af de amerikanska svenskarna i allmänhet, men nog kan man få höra en och annan, särskildt bland västerns farmare, som på liknande sätt rådbråkar svenskan eller engelskan, om man så vill, eftersom väl "plågan" är ömsesidig. Inblandning af ett och annat försvenskadt engelskt ord i dagligt tal är däremot rätt vanligt. I detta fall försynda vi oss nog litet hvar. Den språkligt bildade är ju fullt medveten om det felaktiga i de åsyftade ordens form, men han använder dem i alla fall af tanklöshet eller oaktsamhet eller kanske oftast af den orsaken, att engelska ordet först faller honom i tanken, hvarvid han tycker, att det är bekvämare att använda detta, mer eller mindre försvenskadt, än att öfversätta det till ren svenska, i all synnerhet om han vet, att den tilltalade utan svårighet uppfattar den använda neologismen.

Då man uttrycker sina tankar i skrift, lägger man sig ju i allmänhet mera vinn om en korrekt form, än när man konverserar. Det är också sällsynt att finna ifrågavarande neologismer i den svensk-amerikanska litteraturen. Detta visar emellertid, att mången äfven i sitt tal skulle kunna helt och hållet undvika dem, därest han allvarligt ville och försökte. Och hvar och en, som äger något öra för vårt svenska språks skönhet, kan väl icke annat än af hjärtat önska, att svenskan i Amerika måtte befrias från detta miserabla mischmasch.

Forts.

EDGAR ALLAN POE.

De mest stridiga omdömen låta sig ännu höra om denna egendomliga företeelse. Alla erkänna honom som oöfverträfflig, kanske oupphådd i formens klang och rikedom; men därefter dela sig meningarna. Somliga vilja i honom se ett under bland skalder, en meteor på poesiens himmel; andra vilja med förkastandet af hans karaktär ock förneka, att hans verk äga något inre värde. Visst synes det emellertid, att Poe af naturen var ovanligt rikt utrustad, att han var begåfvad med verkligt snille; men att hans gåfvor nedtyngdes och försinnligades af ett olyckligt lif. Poemet "Korpen" (The Raven), hvaraf vi lämna en tolkning, är mera kändt än något annat, han skrifvit; och intet annat poem tör vara mera välkändt i Amerika, liksom intet torde vara mera betecknande för mannen. Besynnerligt nog kan ingen, trots denna popularitet, med visshet säga, hvad poemets syfte eller anledning var. Det är ett mysterium, som man på skilda vis söker genomtränga. Den mest antagliga förklaringen synes vara, att Poe med korpen betecknar sitt dystra öde, som alltjämt kastar sin skugga öfver honom och i djupet af hans själ ropar, det han, som förslösat sina gåfvor, "aldrig" mera kunde blifva, hvad naturen danat honom för. Stycket är fullt af egendomliga, men välljudande tonskiftningar samt af en sällsam, anslående mystik, som vi med saknad erkänna oss ej kunna återgifva så rättvist, som vi skulle vilja.

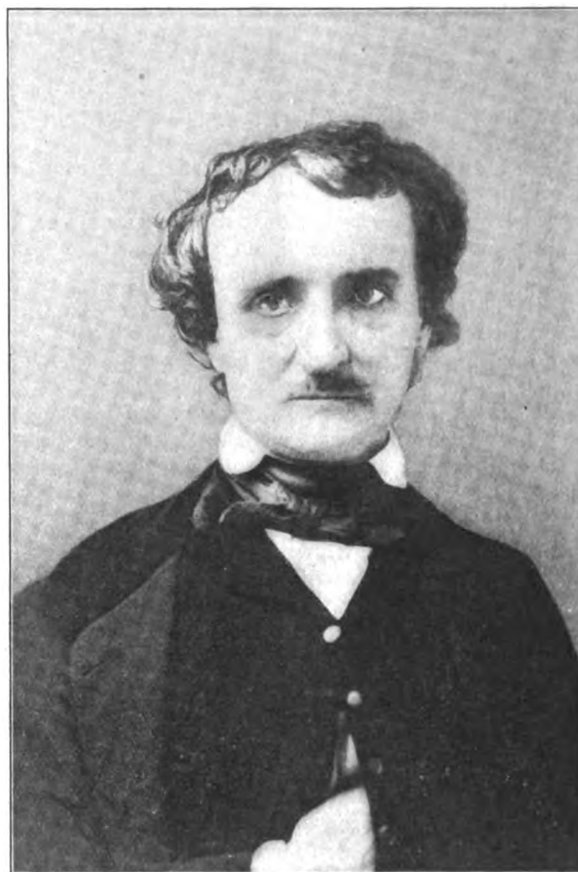
Poe föddes i Baltimore i januari 1811. Då hans föräldrar dogo, fick han af sin fosterfader Allan en vårdad uppfostran samt uppväxte till en lofvande yngling af det skönaste yttre. Han ingick vid universitetet och stod främst i sin klass, men förvistes i följd af utsväfvande vanor: ett öde, som sedan träffade honom äfven vid krigsakademien. Hans olyckliga böjelser ledde honom till ett oroligt, irrande äfventyrarelif; och svåra äro de anklagelser, som riktas mot honom å ena sidan, medan han å den andra betraktas som en olycklig irrstjärna, vilseledd af sitt abnorma sinnelag, men i sitt inre ädel. På en resa till New York 1849, för att ingå ett andra äktenskap, råkade han i Baltimore i sällskap med gamla kamrater, tillbringade en natt i utsväfningar och fanns nästa morgon död på gatan. — Hans arbeten, som utkommit i fyra band, innehålla poem, kritiska afhandlingar och berättelser (*Gold Bug* m. fl.)

KORPEN.

(The Raven.)

Medan nattlig måne blänkte, satt jag dyster tyst och tänkte
på en underbar förgäten saga från den tid, som gått.
Sömnen dock min håg förslappar, nära nog jag boken tappar,
när helt plötsligt någon klappar, klappar uppå dörren smått.
"Ah, en gäst," jag muttrar, "hvilken klappar uppå dörren smått:
Det är allt, en främling blott."

Väl jag minns, det var en kulen, kulen kväll helt nära julen.
Härdens glöd bekämpar mulen natt, som midt i rummet står:
men hans sken, det röda, bjärta, tränger ej utur mitt hjärta
skuggorna af dyster smärta — smärta för min Leonore,
för den sköna, ljufva, hvilken änglar kalla Leonore,
men som mer ej nämnas får.

EDGAR ALLAN POE.

Medan glöden spöklikt skiner på de fläktande gardiner,
når mig, slår mig djupt en fasa, hvilken aldrig förr mig nått;
och jag hviskar, för att stilla stackars hjärtat, skrämdt så illa:
"Blott en gäst i nattens villa klappar uppå dörren smått;
någon främling, som vill hvila, klappar uppå dörren smått:
Det är allt, en främling blott!"

Snart mitt mod igen jag äger, tvekar icke längre — säger:
"Herre eller fru, jag ber om ursäkt, finner ni för godt!
Saken är dock den: jag sitter halft inslumrad, när ni gitter
klappa på min dörr; då spritter, spritter jag ur sömnen brådt,
vet knappt än hvad skett." Jag talar så och öppnar dörren brådt.
Tyst där ute, mörker blott!

Djupt bland skuggorna jag skickar mina rädda, sorgsna blickar,
full af tvekan och i drömmar, som ej dödlig drömt, jag står.
Tystnad dock i skogen råder; intet någon gäst förråder,
och det enda ord, som låder vid min tunga, Leonore,
brister plötsligt löst, och skogen svarar dystert: "Leonore!"
Detta blott mitt öra når.

Rörd af fasans kalla händer till mitt rum jag återvänder.
Tyst, då märks igen en bultning, något högre än förut.
"Ah," jag ropar, "är jag vaken? Hör, det slår mot fönsterhaken!

Låt mig undersöka saken, hemligheten skall ta slut.
Stilla du, mitt arma hjärta, hemligheten skall ta slut!
Det är endast vindens tjut!"

Slår så hastigt upp mitt fönster: se, då kommer nattens mönster,
svart och ståtlig korp från dagar, hvilka längesedan gått.
Ingen enda hälsning lyster han mig gifva, flaxar tyst där,
med förmäten min och dyster bort till kammardörren rått,
slår sig ner på Pallas-bysten ofvan kammardörren rått;
sitter där och tiger blott.

Där han sitter, mörk och stilla, uti själfbelåten villa,
narrar han min sorg på flykten, och jag ler och skämtar smått:
"Fast du sitter svart och tiger, är du ej en ödesdiger,
grym och dyster korp, som stiger ifrån Nattens mörka slott.
Säg det stolta namn du bär i ditt plutoniskt mörka slott!"
Plötsligt ljuder "aldrig!" blott.

Djupt förvånas jag att höra detta ord uti mitt öra
från en korp, fast ingen mening syns däri, ej ondt, ej godt.
Och du måste väl bekänna, ingen dödlig lyckats känna
någon enda korp likt denna, någon fågel, hvilken fått —
fågel eller fä på marmorbysten ofvan dörr'n — som fått
detta namnet "aldrig" blott.

Dock, där sitter korpen bister; knappt en fjäder ens han rister,
när han talar detta ord, som fyller hemlighetens mått.
Intet annat ord han äger, men jag står förstämd och väger —
väger allt och halfhögt säger: "Andra vänner hafva gått,
och i morgon *han* skall flykta, likt mitt glada hopp, som gått!"
"Aldrig!" säger korpen blott.

Åter väckes jag så plötsligt af hans ord, som ljuder ödsligt,
tänker: utan tvifvel känner han det ordet "aldrig" blott,
härmadt från en stackars herre, hvars förhoppningar dess värre
städse blifvit färre, färre, tills hans ord följt deras lott,
tills han lärt sig småningom att sucka deras dystra lott
i det ordet "aldrig" blott.

Därpå rullar jag helt sakta länstoln bort mot dörr'n att vakta
fågeln, som på bysten än förleder mig att skratta smått:
sjunker på mitt sammet neder och, så godt jag kan det, reder
hvilket hemligt öde leder denna korp från da'r, som gått,
denna fula, hemska, grymma, magra korp från da'r, som gått,
till att kraxa "aldrig" blott.

Så jag sitter tyst och väger, gissar hit och dit, men säger
ej ett ord till nattlig gäst, hvars blick af eld mitt hjärta når:
— sitter för mig själf och väger, söker hvad jag icke äger,
stödd mot kuddens mjuka läger, där hon satt, min Leonore —
mot det mjuka, sammetsprydda läger, där min Leonore
aldrig mera hvila får.

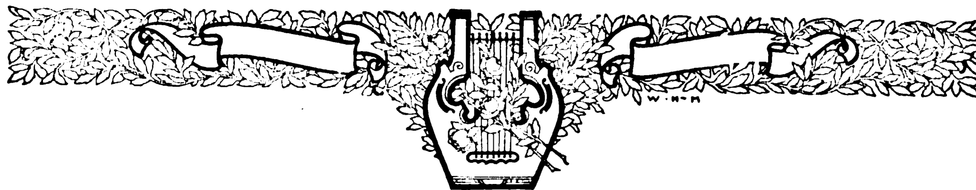
Se, då tyckas rökverk simma i min kammar likt en dimma,
— rökverk från seraf, hvars fotsteg klinga, när han tiljan trå'r.
"Usling! ack, din Gud har känt dig — ja, med sina änglar sändt dig
hvila och en glömskans dryck för minnet utaf Leonore!
Drick, o, drick då glömskedrycken, glöm förlorad Leonore!"
"Aldrig!" som ett svar mig når.

"Olycksfågel bland profeter! — djäfvul, om ej korp du heter! —
Vare sig att frestarn sändt dig eller stormens makt hit ner.
Enslig, men dock oförfärad på en jord, af synd oskärad
och af fasans makt besvärad, säg mig sanningen, jag ber:
Finns det balsam uti Gilead — säg mig — säg mig — jag dig ber!"
"Aldrig!" är det svar han ger.

"Olycksfågel bland profeter! — djäfvul, om ej korp du heter! —
Vid den höga himlen — vid den Gud, dit bådas dyrkan går,
säg, — ty mina känslor brinna — säg, skall jag i Eden finna
åter denna ljufva kvinna, nämnd af änglar Leonore,
denna himmelskt rena kvinna, nämnd af änglar Leonore?"
"Aldrig!" är det svar jag får.

"Tystna med det afgrunds-lätet!" röt jag, springande från sätet;
"bort, med dig i stormens, bort bland nattens dystra skuggor, bort!
Lämna ej en enda fjäder — tecken af den lögn du kväder!
Ensligheten bäst mig gläder: bort från dörr'n och bysten, bort!
Ryck din klo utur mitt hjärta och fly själf från bysten bort!
"Aldrig!" svarar korpen kort.

Och den svarta gästen sitter ej försvinna, sitter, sitter
på min Pallas-byst så dyster; dag och natt jag honom ser:
och den hemska blicken brinner, när i månens ljus han finner,
hur hans skugga ändtligt hinner, mörk och ödslig till mig ner,
Skall min själ befrias från den skugga som han kastar ner!
Aldrig, aldrig, aldrig mer!

NÅGOT OM LÄSNING.

För Ungdomsvännen af A. S.

"Säg mig med hvem du umgås, och jag skall säga dig hvem du är."

Detta kan tillämpas äfven på vårt val af lektyr. Liksom en människa kan vara, allt efter sin karaktärs beskaffenhet, för oss ett godt eller dåligt sällskap, så kunna äfven böckerna vara det. Både människors och böckers umgänge kan draga oss nedåt eller höja oss i andligt afseende. En god regel är att, så vidt det sig göra låter, alltid söka sitt umgänge bland personer, som äro både på hufvudets och hjärtats vägnar, både i fråga om intelligens och karaktär, oss själfva öfverlägsna. Därigenom dragas vi, måhända omedvetet, uppåt, höja oss till ett högre andligt plan än det, på hvilket vi annars skulle befinna oss. Söka vi åter vårt umgänge bland på hufvudets vägnar klent utrustade eller i moraliskt afseende svaga, kanske rent af dåliga personer, löpa vi fara ej blott att stanna i vår utveckling, utan äfven dragas nedåt, sjunka. Och sedan är det ingalunda lätt att taga sig upp igen.

Samma regel äger sin tillämpning i fråga om vårt val af litteratur. Ty hvad är väl, när allt kommer omkring, en bok annat än en personlighet framträdande i en annan form? Lika visst som umgänget med en god och ädel människa har ett fördelaktigt inflytande på vår karaktär, lika visst är det, att läsningen af god litteratur förädlar oss. Men å andra sidan är det lika visst, att liksom umgänget med dåliga människor är för oss skadligt, efterlämnar läsningen af dålig litteratur en i alla afseenden dålig behållning.

Ungdomen i synnerhet är härvid utsatt för en icke ringa fara. Huru ofta händer ej, att en ung människa med stora anlag och i grund och botten en god karaktär kommer in i en sådan umgängeskrets, att anlagen vanvårdas eller rent af gå till spillo, karaktären försvagas, försämras. Huru ofta inträffar ej, att unga personer just genom läsning af osund och dålig litteratur få en orätt sinnesriktning, som blir för hela deras framtida lif ödesdiger?

Talande exempel på hvad verkan dålig läsning kan hafva på ungdom, lämna oss redogörelserna från brottmålsdomstolarna i landets storstäder. I många af dessa redogörelser heter det rörande för brott tilltalade unga personer, att de genom läsning af "dime novels", röfvareromaner och dylikt fått första impulsen till begående af brott. Exemplet smittar. De i dessa noveller och romaner framställda "hjältarna" söka de unga att efterlikna, de bli deras idealer, och för att kunna uppnå dessa måste man stundom gripa till knifven och dyrken eller ännu oftare till revolvern. Tusentals unga män i Förenta staterna hafva hamnat i fängelset eller galgen, mången ung kvinna i förnedring och namnlöst elände endast därför, att de i sin tidigaste ungdom, kanske redan i barndomen, fingo sina rättsbegrepp fördunklade och förvirrade, sin hederskänsla snedvriden genom läsning af litteratur utaf antydda art. Vi påstå ej, att läsning af god litteratur *ensam* kan förebygga, att ungdom kommer på villovägar, men vi våga påstå, att den utgör ett af medlen, och ett bland de bättre, till ungdomens bevarande på det rättas, det godas väg.

Är det dåliga exemplet smittosamt, så är det goda det måhända icke mindre. Berätta t. ex. för ett någorlunda begåfvadt, ofördärfvadt barn en berättelse ur den heliga skrift, i hvilken talas om strid mellan ondt och godt, om kamp mellan rättfärdighet och synd; läs för det ur kyrkohistorien om helgon och martyrer och om deras fiender och bödlar; berätta ur världshistorien om hjältar och ädla män under olika tidehvarf och om deras strid för hvad de ansågo vara det rätta; förtälj en enkel saga, i hvilken stora sanningar klädas i diktens brokiga, tilltalande dräkt, och du skall, om du blott uppmärksamt gifver akt därpå, finna, att barnets enkla frågor och kommentarier öfver det berättade eller lästa tydligt vittna om att det känner sig varmast tilltaladt af det rättas, det godas representanter i berättelsen och deras handlingar, under det att deras motsatser väcka dess afsky. På detta sätt intryckes i deras unga, mottagliga sinnen bilden af stora ädla personligheter, och du kan få af din unge lärjunge höra en försäkran sådan som denna:

"Jag skall bli som de, när jag blir stor."

Vattna och ansa den brodd, du genom detta ditt utsäde i barnasinnet frammanat, och du skall i de allra flesta fall kunna glädja dig åt en blomstrande gröda och vara förvissad om en rik, härlig skörd. Ty hvad är väl härligare än att finna en ungdom, som med minnet af de goda intryck och inflytelser, den i barndomen erhöll, fortsätter att förkofra sig ej blott på hufvudets utan ock i lika hög grad på hjärtats vägnar för att, sedan den uppnått tillbörlig mognad, omsätta och göra i lifvet fruktbärande, hvad den tillägnat sig.

Hvad vi härofvan anfört, skulle vi vilja hopsummera i följande uppmaning till ungdomen: *Läsen endast sund och god litteratur!*

A. S.

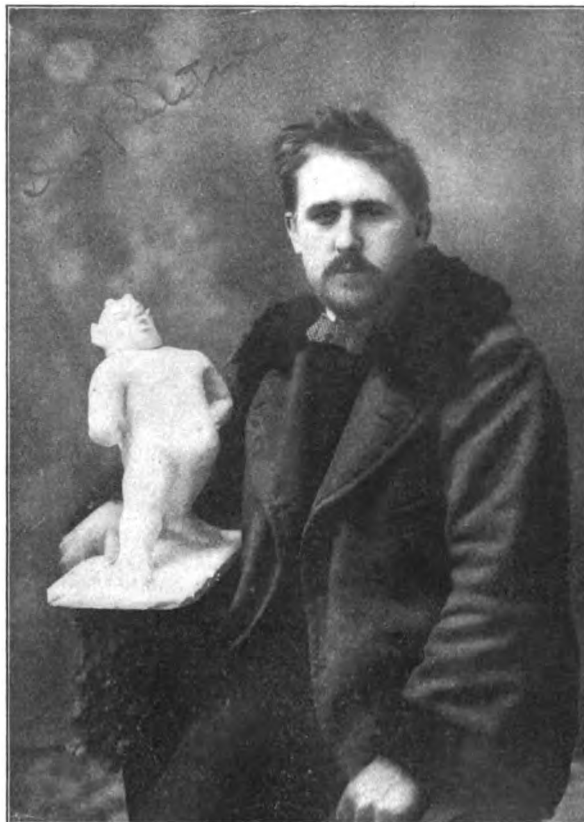
DAVID EDSTRÖM.

II.

I maj-numret af UNGDOMSVÄNNEN för 1902 förekommer detta namn första gången i denna tidskrift. Nu erbjuder det sig självmant till betraktelse återigen, och därför hafva vi satt "II" under vår rubrik, och lefva vi några år, så hoppas jag, att vi återigen skola hafva samma nöje i att skrifva en artikel om David Edström och hans konst med "III" under, som vi nu hafva att för våra läsare framställa följande. Att det är mig ett nöje att skrifva dessa rader, det försäkrar jag.

David Edström är icke blott framstående konstnär, utan han är äfven svensk-amerikan, det är med en viss själfkänsla vi säga detta. Ty för det första har man i allmänhet tänkt, att Amerika ej har eller haft mycket af det ideella att bjuda på, och för det andra har man väntat sig än mindre af svensk-amerikanerna. Edström är svensk-amerikan. Så äro ock de män, hvilkas lifsgärning, afslutad eller ännu fortsatt, tecknas i en särskild afdelning af denna tidskrift. Ur Edströms biografi ber jag att få anteckna följande:

DAVID EDSTRÖM MED STATYETTEN "HÖGMODET".

Han föddes i Hvetlanda, Sverige, den 27 mars 1873 af gudfruktiga och redliga föräldrar. 1880 kom han i sällskap med dessa till Amerika och hölls af dem i den allmänna skolan här, tills han var 13 år gammal. Därpå måste han såsom andra gossar i mindre bemedlade hem börja att arbeta för sitt uppehälle. Edström gjorde det genom att för ett par års tid blifva tidningspojke och uträtta allehanda ärenden åt dem, som behöfde sådant. Sedan, då han var stark nog att börja, arbetade han i faktorier o. d., tills han var 21 år. Någon tid arbetade han i Ottumwa Packinghouse, emedan hans föräldrar voro bosatta i Ottumwa, Iowa, där hans åldrige fader ännu bor. Edström ville studera, men hade ej råd. Likväl tillbragte han någon tid vid en högre läroanstalt i Pella, Iowa, och studerade dessutom mycket på egen hand. 1894, d. v. s. vid 21 års ålder, begaf han sig till fots mot New York i den fulla förvissningen, att han på något sätt skulle kunna komma till Europa för att där, och då helst i Sverige, kunna komma åt att få studera skön konst.

Till New York kom han nog, men att kunna komma till Europa utan penningar var ej lätt. Han skulle dock dit, och för den skull tog han plats på en linieångare såsom "coal stoker" och kom så till Köpenhamn. Därifrån gick det mot Malmö och Stockholm, dit han anlände någon af de första dagarna i september 1894. I Stockholm sökte han inträde vid tekniska skolan, men som undervisningen där ej började förrän i november och det var dyrt att uppehålla sig i Stockholm, tog han hyra på en ångare, "Allegro", och gjorde tvenne resor till London. Härigenom tjänade han ock litet penningar till hjälp för kommande behof. I november började han i Tekniska skolan i Stockholm, hvarest han sedan studerade tvenne år. Därpå blef han intagen i konstakademien och studerade där tre år, hvarpå han vistades ett halft år i Schweiz för sin hälsas förbättrande. Fyra år har han sedan tillbragt i Italien och en kortare tid i Paris. För några år sedan ingick han äktenskap med en fröken Levertin från Stockholm, och, om jag icke misstager mig, är hon syster till den kände professorn och litteratören Oskar Ivar Levertin i Stockholm.

Edström har visat prof på den mest okufliga energi och uthärdighet, och detta i sammanhang med hans snillrika konstnärstalang har redan gjort honom till en framstående och bemärkt skulptör.

Såsom sådan skall han ock utan tvifvel blifva bemärkt vid den nu pågående världsutställningen i St. Louis, där han har flera af sina bästa arbeten på exposition. Bland dessa må nämnas:

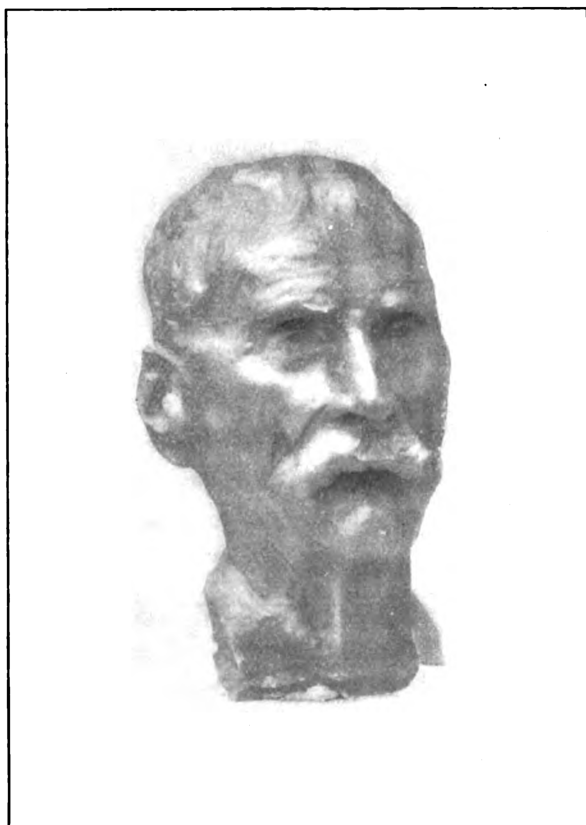
1. Högmodet, 2. Afunden, 3. Fruktan, 4. Dröm och verklighet, 5. Porträtt af fru Edström, 6. Porträtt af Liz. O., 7. Två själar, 8. Caliban, 9. Själfporträtt och 10. Moderskapet.

Som man häraf kan se, äro dessa hans arbeten till större delen af ideell natur och, enligt hvad jag förnummit genom tidningar och tidskrifter från Italien och Sverige, af djupt psykologisk läggning. Herr Edström har godhetsfullt skickat mig fotografier af några af dessa jämte andra. Af dessa vill jag härmed gifva läsaren tillfälle att i aftryck se några.

De af oss, som denna sommar komma att besöka världsutställningen i St. Louis. kunna väl ej använda en stund njutningsrikare än till ett besök hos David Edström, vår landsmän i dubbel mening och en man, som redan skaffat vårt svenska namn ära och anseende. Hjärtligt välkommen hälsa vi honom, då han nu återvänder till oss efter års-

FRU EDSTRÖMS PORTRATT. SKULPTUR AF DAVID EDSTRÖM.

LIZ. O. PORTRÄTT. SKULPTUR AF DAVID EDSTRÖM.

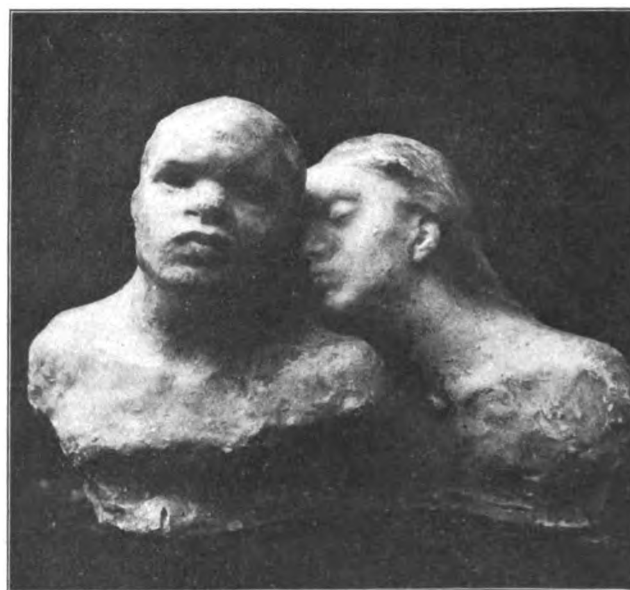
"MODERSKAPET". SKULPTUR AF DAVID EDSTRÖM.

långa mödor och ansträngningar i främmande land, och hjärtligt hälsar han oss säkerligen välkomna till sig på expositionen i St. Louis.

Jag nämnde den italienska och svenska pressen och dess omdömen om Edström och hans konst. Af dessa skall jag bedja att få anföra något.

I tidningen *La Dominica Fiorentina* heter det bland annat: "När man kommer in i utställningssalen hvarest denne unge svenske skulptör har sin utställning, är ens första tanke den, att man har framför sig en lärjunge af Rodin, men en lärjunge, som står helt nära sin mästare och som besitter åtskilligt, hvilket sällan uppenbarade sig hos mästaren, nämligen en oerhörd karrikatyrförmåga. Edströms skapelser äro också till det mesta psykologiska och hafva i all synnerhet till mål att uppvisa de mänskliga lidelserna, såsom önskan, fruktan, hopp, smärta o. d. Genom allt går ett pessimistiskt drag, som dock fasthåller hoppet om det godas seger. Detta drag har Edström gemensamt med det transalpina samvetet hos de nordiska folkens större andar. Han fäster sig ock mycket mera vid de markerade uttrycken för vissa lidelser än vid detaljerna i själfva teckningen och synes i detta fall äga en det ondas afgrund helt genomträngande blick. Att alstren af en sådan konstnär skola gifva anledning till mycket olika uppfattningar, är klart, men alla äro ense därom, att framställningen är djup och träffande, och att Edström är en mäktig tecknare af människosjälens labyrinter.

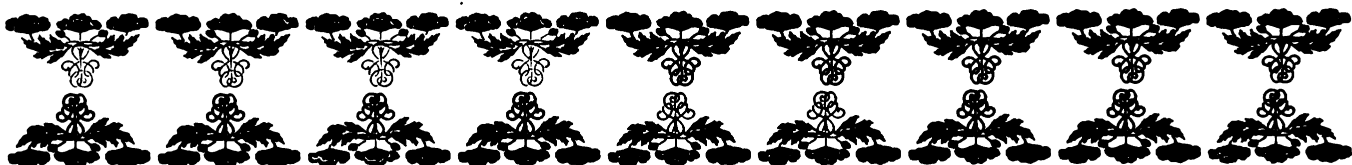
I *Fieramosca*, en annan italiensk tidskrift, läses, att Edströms konst är "personlig och karaktärsfull samt mäktig af styrka, energi och uttryck." En annan säger, att "Edström är på skulpturens område, hvad Ibsen är på dramatikens, samt att båda gå i den af Shakespeare angifna riktningen." I samma eller liknande anda uttryckte sig de flesta, som skrefvo om Edström och hans konst under vistelsen i Italien. I minst ett dussin tidskrifter och tidningar har jag själf sett det. Och att hans konstföremål gifva de rikaste tillfällen till omdömen, det är klart. De äro aldrig intetsägande såsom så mycket annat, som likväl går och gäller såsom konst. Möjligen söker han att ibland med mejseln framställda, hvad som icke kan framställas i

"TVÅ SJÄLAR". SKULPTUR AF DAVID EDSTRÖM.

konkret form, men likväl känner man sig mäktigt gripen däraf, ty man har en intuitiv känsla af att så där måste den eller den idéen ändå taga sig ut, om den förkroppsligas. Af det sublima och upphöjda har jag ej ännu sett något bland Edströms skapelser, men kanske det kommer, kanske har han det redan färdigt. Utom porträtten, som ju tillhöra sin egen afdelning, ingår allt annat i lidelsernas och det abnorma själslifvets område. Att här är ett stort fält för konstnären lika väl som för forskaren, är ju dock alldeles klart. Det mesta och bästa af den moderna psykologien har samlat sig omkring liknande ämnen. Karakteristiska för Edströms konst äro följande ord ur den engelska tidningen *The Italian Gazette*, Florence, november 3, 1903: "He produces the invisible soul as it reflects itself in visible forms; and each bit of clay which he touches glows with a hidden but palpitating meaning." "His works contain most of Michel Angelo's good qualities; and there is nothing about Rodin's which Edström lacks — all is but a question of degree."

En italiensk tidning utlåter sig sålunda i slutet af en artikel: "Denne unge man har utan tvifvel en lysande framtid för sig." Så tror också Eder S. G. Y.

SJUNG, LITEN FÅGEL.

C. A. Wendell.

1. Sjung, li-ten få-gel på grö-nan kvist, Kvitt-ra för mig din vi-sa. vi-sa.
2. Kan-ske din ljuf-vas-te fram-tids-dröm Al-drig har gått i full-bor-dan. bor-dan.
3. Sjung dock, du få-gel på grö-nan kvist, Kvitt-ra för mig din vi-sa. vi-sa.

Hvarför så sorgsen? Sjung, lilla vän: Sången skall smär-tan li-sa. li-sa.
Ack, lil-la vän, det händer i-bland: Det är vår lott på jor-den. jor-den.
Var ej så sorgsen! Sjung lilla vän: Sången skall smär-tan li-sa. li-sa.

MINNEN OCH BILDER.

För Ungdomsvännen af *Ph. Andreen*.

IV.

Visby är en mäkta romantisk stad", yttrar konung Oscar II. Liksom i Borgholm har man här en hel del af medeltiden, ehuru icke något Borgholms slott, ty af Visbys gamla slott, Visborg, hvilket en gång öfverglänste Borgholms slott, är blott ett hörn kvar. Visby är ett medeltidens Rom, — ett Rom i modell med sin väldiga ringmur och sina stora och ståtliga kyrkor, som genom tider och skiften bragts till ruiner. Icke blott söder om Alperna utan äfven här uppe i högan Nord kan man lyssna till gångna tiders röst, hvilken genom de uråldriga ruinerna varnande talar ett visst och säkert språk om alltings förgänglighet här på jorden. Så tidigt som under 12:te och 13:de århundradet började Visby, såsom en viktig sjö- och handelsstad, ådraga sig hela Europas uppmärksamhet. Under de tvenne århundraden, som följa, det 14 och 15, var Visby den viktigaste plats i hela Östersjön, men nu är den en gång så lifliga och folkrika staden enligt Försynens skickelse, liksom Rom, ett minne blott från forna dagar. Under sin storhetstid ägde den blomstrande staden ett invånareantal belöpande sig till 40,000 människor. Nu räknar den blott 7,800 invånare, och hela Gottland, Östersjöns öga, den största ö, som tillhör Sverige och utgör en del af dess rike, blott 52,000 inbyggare. Enligt vårt sätt att räkna är ön 70 mil lång och 35 mil bred.

Under sin storhetstid dref staden kommers med Tyskland, Ryssland, Flandern, Sverige, Danmark och England, mest med yllevaror, tyger och vapen. Affärsmän i hundratal flyttade till Visby, särskildt ifrån Tyskland och fosterlandet. Hvarje nation, som var väl representerad, lät uppföra sin egen helgedom. Ännu i dag finnas ruiner af sexton kyrkor, trenne kloster och ett medeltidsslott, nu vårdade och tillvaratagna, intressanta för den, som vill studera konstens historia. Dessutom omringas staden, belägen på västra sluttningen af bergklinten invid Östersjön, af en stenmur 30 fot hög och 2½ mil lång. På muren finnas 48 torn, hvilka variera i höjd af från 50 till 60 fot. Östersjöns drottning var under 14 århundradet, hvad London varit under det 19 och New York raskt synes blifva under detta, det 20:de århundradet. Om stadens stora rikedomar säger en gammal ballad:

"Guld väga de gutar på lispunds-våg
och spela med ädlaste stenar.
Svinen äta ur silfverttråg,
och hustrurna spinna på guld-tenar."

Ifrån Visby utgafs under en tid alla de lagar, hvilka de 81 Hansestäderna måste rätta sig efter. Det påstås till och med, att Hansestädernas sammanslutning till Hanseförbundet äger sitt ursprung ifrån Visby.

Stadens rikedom var så stor, att den danske konungen Valdemar Atterdag frestades företaga en speciell plundrings-expedition, 1361; och sagan berättar, att sedan staden ödelagts af Valdemars härar och många af dess förnämsta inbyggare dödats, Valdemars af Visbys rikedomar nedlastade fartyg sjönko i Östersjöns djup, där skatterna ännu finnas. De danskar, Valdemar kvarlämnade i staden, bortdrefvos eller dödades, och Visby förblef uti svenskarnas händer.

I slutet af 15 århundradet, 1498, upptäcktes en ny väg till Indien och Stilla hafvet omkring Afrikas Goda hopps udde, och ifrån denna tid börjar kommersen allt mer och mer lämna Östersjön, affärsmännen söka nya, mera inkomstbringande fält och Östersjöns städer lämnas öde och börja förfalla.

* * *

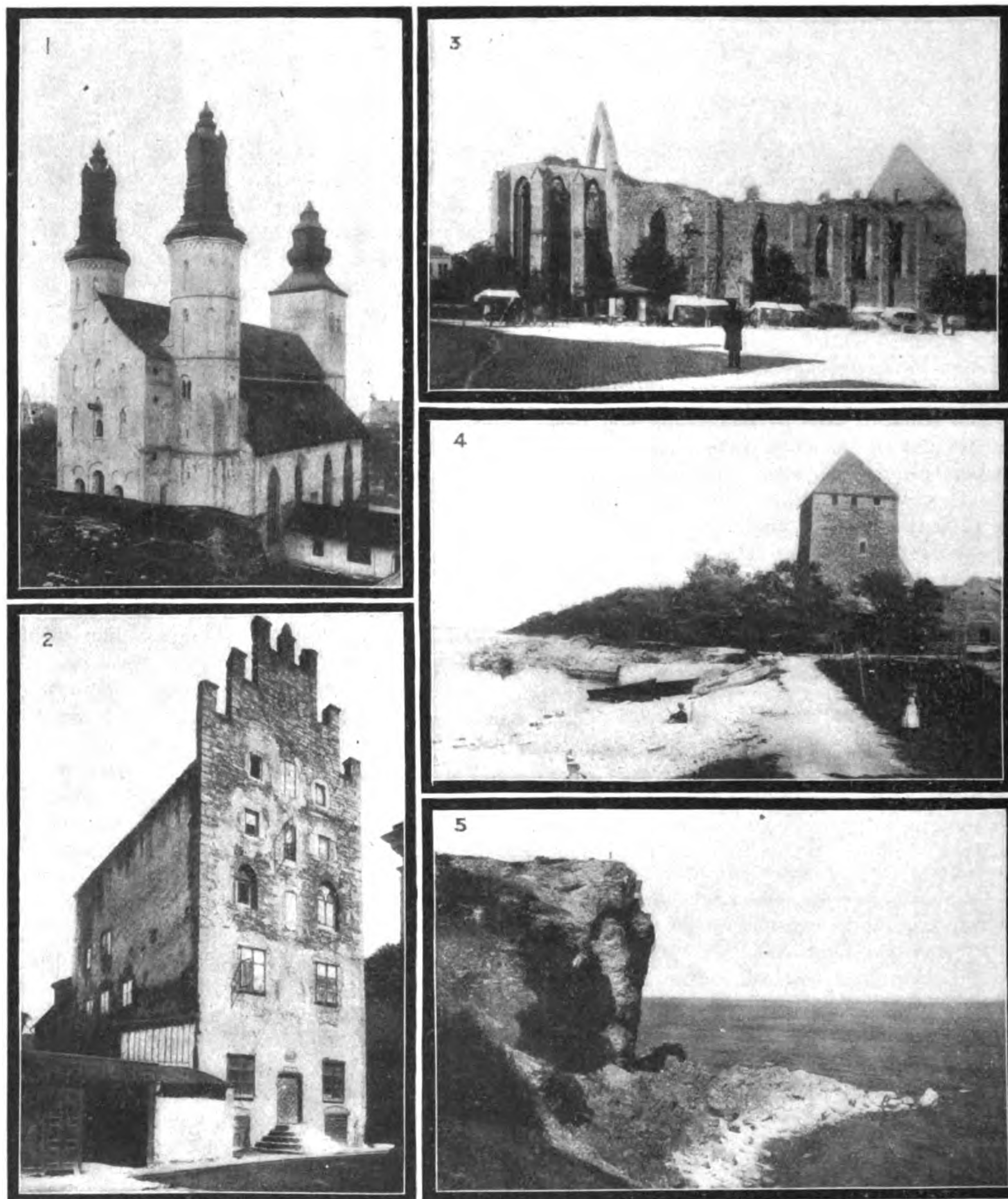
Ifrån Borgholm ankommo vi till Visby den 9 juli tidigt på morgonen. Vi gåfvo oss knappast ro att å stadshotellet intaga frukost, ty vi längtade skärskåda de gamla ruinernas stad; men litet till lifs måste man ju hafva, äfven om man är på resande fot.

Vi började vår vandring genom staden vid *Burmeister hus*, uppfördt af Lubäckaren Hans Burmeister 1661. Just som vi stannade för att beundra den egendomliga arkitekturen och den löfrika murgrönan, som nu betäcker en del af husets väggar, fingo vi höra ett präktigt prof af äkta gottländska. Ett äldre par, synbarligen ifrån landsbygden, kom åkande framåt på Strandvägen. Kvinnan höll i tömmarna, och hästen masade så sakta framåt. Synbarligen gick det för sakta för den äkta mannen, ty han ropade till gumman, sägande på sin sjungande dialekt: "Sla pa russi me' esar!" (Slå på hästen med tömmarna).

Från den plats, där *Stora strandporten* en gång stått, vandrade vi utefter den gamla muren till *Lilla strandporten*. Härifrån till *Fiskarporten* är muren på båda sidor innesluten i borggårdar och därför osynlig ifrån vägen. Vid Fiskarporten står det största af ringmurens alla torn, *Krut-tornet*, en gång stadens förnämsta försvar. Härifrån promenerade vi utom ringmuren vid Östersjö-stranden under skuggrika träd till *Gubb-tornet* och därifrån till *Jungfru-tornet*. Sagan förmäler, att Valdemar Atterdag påbörjade en *liaison* med en dotter till en viss Ung-Hanse för att genom henne lära känna förhållandena inom staden, och att hon på grund af sin falskhet mot kungen och trohet mot sitt eget folk af den grymme Atterdag inmurades i tornet att dö af svält, hvaraf tornet fått sitt namn. Ifrån *Mynt-tornet* har man en skön utsikt öfver Norra grafvarna och tempelruinen *St Göran*, hvilken är belägen utom muren ett stycke norr om staden. I närheten af Mynt-tornet slogo *gutarna*, som gottlänningen än i dag älskar att benämna sig, sina egna *gutniska penningar*. Vi bestego bergklinten upp till *Norrport*, och på höjden fortsatte vi vår färd utefter murens hela längd, förbi *Öster-port*, *Kejsarport*, och *Söder-port* till *Visborgs slottsruin*, där muren upp-

hör. Af detta slott, uppfördt af Erik af Pommern 1411, är blott ett litet hörn kvar. Emellan Visborgs ruin och Burmeisterhuset, där vi började vår färd, en sträcka utefter hafvet af en tredjedels mil, enligt vårt mått, är muren nästan helt och hållet borta. Vi hade således kringvandrat hela staden.

* * *

BILDER FRÅN VISBY.

1. Visby domkyrka (St Maria-kyrkan), äfven benämnd Tyska kyrkan. — 2. F. d. Apotekshuset. — 3. St Katrina ruin, "den skönaste af dem alla." — 4. Kruttornet i Ringmuren. — 5. Högklint.

Efter middagen gåfvo vi vår uppmärksamhet åt tempelruinerna. Systerkyrkorna *St Lars* och *St Drotten* (Heliga trefaldighets) stå sida vid sida, strax intill biskopsgården. Dessa tempel, såväl som Visbys öfriga ruiner, äro betäckta med gräs, buskar och smärre träd. Enligt sagan äro dessa tvenne tempel uppförda af tvenne rika systrar, hvilka, på grund däraf att de för hvarandra buro ett outsägligt hat, icke kunde tillbedja i samma helgedom. De läto uppföra hvar sitt tempel sida vid sida. Historien omtalar dock, att St Lars uppfördes i 12 århundradet och troligtvis af norrmän. Katedralen i Trondhjem är uppförd i samma stil, med samma slags läktare, som finnes i St Lars-ruinen. St. Drotten uppbyggdes i 15 århundradet af Solberga nunnekloster, hvilket, förut förlagdt utom stadens murar, i 15 århundradet inflyttade i staden.

St Katrina-ruinen, "den skönaste ibland de sköna", en kyrka i romansk stil, byggdes 1233 af Franciskaner-munkarna. Templet har dock genomgått vissa förändringar. Ruinen är rikligt öfvertäckt af murgröna och späda vinrankor, och förtrollningen i dess konturer gör ett varaktigt intryck på åskådarens öga.

Den nuvarande domkyrkan eller *St Maria-kyrkan*, äfven benämnd "den tyska kyrkan", är den enda af Visbys 17 kyrkor, som står oberörd af den härjande tiden. Den uppfördes icke af Rom-fostrade prelater, utan af Witten-

bergs-präster ifrån Wittenbergs Augustiner-kloster. När detta kloster med sitt läroverk i början på 15 hundratalet öfvergick uti Luthers, Melanchtons och protestanternas händer, föll Visbys romerska St Maria-kyrka snart också uti de evangeliska protestanternas led. Några år senare blef hon en evangelisk-luthersk katedral.

St Hans-kyrkan, af hvilken blott en del af en vägg står kvar, har dock den utmärkelsen att vara den helgedom, där evangelisk-luthersk predikan i Visby först ljöd, år 1527. I omkring 370 år har St Maria-kyrkan varit luthersk domkyrka. Katedralen, som en gång höjts och vid flera tillfällen tillbyggts och omändrats, äger trenne höga tornspiror. Ifrån midteltornets topp har man en skön vy af hela den gamla staden, dess mur och dess många ruiner. Själfva spirorna å domkyrkotornen hafva i vår tid omändrats i renaissansstil. På murens yttersida emellan de tvenne systertornen utskjuter ett 10 fot långt drakhufvud. Draken, inmurad i helgedomens tjocka stenmur, existerar visserligen, men han är oförmögen att röra sig ur fläcken, — en sinnebild af Guds ords seger öfver det onda i världen. Sedan Schéele blef biskop i Visby, har kyrkan genomgått en grundlig restauration. Hela hennes inre har omändrats och målats. Kyrkans nobla proportioner, dess artistiska fönster, dess beundransvärdt utskurna predikstol och dess egendomligt uppförda orgelläktare, tillsammans med dess många fina minnestaflor, daterande sig ifrån 16-hundratalet, förena sig uti att gifva det hela ett nobelt och behagligt intryck.

Vi kunna blott här nämna den sköna *Helge Ands-ruinen*, näst St Katrina den mest tilltalande af dem alla. *St Nikolas, St Olof, St Klemens* och *St Per* ruinerna stå äfven de som minnen från en förfluten tid.

* * *

Sedan vi något litet lärt känna det gamla, intressanta Visby, gjorde vi vår uppvaktning hos biskopen och riksdagsmannen, K. M. Gez. von Schéele. Under herr biskopens första resa till Förenta staterna hade vi en dag i New York 1893 tjänstgjort som hans ciceron, då vi besågo New Yorks sevärdheter, och under hans andra besök, 1901, åhörde vi de föreläsningar han höll vid Augustana College and Theological Seminary i Rock Island. Vid åtskilliga tillfällen sammanträffade vi då med hr biskopen så väl som med fru biskopinnan, som åtföljde honom på resan genom norra Amerika. Vi lofvade då biskopsparet att, om vi någonsin komme att företaga en färd genom fädrens land, aflägga ett besök i Visbys biskopsgård. Herr biskopens gästfrihet är väl känd: flera af våra pastorer och lärare, hvilka under det sista decenniet besökt Visby, hafva icke uraktlåtit att orda därom såväl i reseskildringar som i tidningspressen.

Som en fader, men på samma gång som en broder, mottog han oss. I många år har han följt vår synods verksamhet, han har besökt och predikat i våra församlingar, sett våra förnämsta svensk-amerikanska samhällen, sammanträffat och samtalat med de flesta af våra pastorer, och under dessa många år af studier och verksamhet har hans omdöme mognat. Då vi samtalade med honom om vår egen kära kyrka i detta land, fingo vi ofta det intrycket, att *han känner oss bättre, än hvad vi själfva göra*.

Schéele, som föddes i Stockholm 1838, har sedan 1885, nu i 19 år, varit biskop i Visby stift efter att förut i 6 års tid tjänstgjort som teologie professor vid Uppsala universitet. Innan han blef docent i Uppsala, tillbragte han åtskilliga år som informator uti brukspatron Karl Ekmans hem i Finspång. Under flere år i sin ungdom var han nästan blind, men fortsatte dock med sina studier, användande unga män att läsa för sig. Om än denna läsning för de unga

BISKOP GEZ. VON SCHÉELE.

männen var torr och mindre intressant, så var den dock icke så för den kunskapssökande Schéele. Han uppöfvade under dessa år en minnesförmåga, som är nästan fenomenell. En af de ynglingar, som då ofta läste för honom, var skollärarens i Finspång, Anders Bergs, son, Torsten Berg, numera öfveringenjör vid United States Steel Co., och bosatt i Stockholm. Det blef vårt nöje att i Stockholm, den 17 juli vid en middag, sammanföra dessa tvenne bekanta sedan fordomdags, alldenstund de ej sett hvarandra på ett fjärdedels sekel. Vårt nöje var så mycket större därför, att båda hade förut bevisat främlingen i fädrens land en sådan utomordentlig vänlighet.

Ett af biskop Schéeles förnämsta arbeten är hans *Symbolik*, utgifven både på tyska och svenska och i sammandrag upptagen i Zöcklers handbok till Symbolik.

* * *

Fru biskopinnan Schéeles fader, Karl Edward Ekman, afled den 23 december 1903 i en ålder af 77 år. Hans lifsverk var icke af det slag, som värderas i dag och i morgon är spårlöst försvunnet i sanden. Genom sin osvikliga arbetskraft och vakna intelligens hade han vid 23 års ålder blifvit chef för de De Geerska Finspång-verken. Om tio år var han ägare af hela den stora possessionen. Finspångs kanongjuteri hör man talas om på Gustaf II Adolfs tid; men ur sin relativa obetydlighet höjdes bruket först af Karl Ekman. Egendomen hade öfver 100,000 tunnland. Redan i början på 1860-talet var han riksdagsman, där han som representant för borgarståndet tog sig an särskildt folkskolefrågan. Genom sina förslag, hvilka genomdrefvos, förde han under sin tid skolan framåt ett långt stycke. Till 1893 behöll han sitt säte i riksdagen. Hans ende son, Axel, är faderns efterträdare som disponent för Finspångs gamla järnbruk.

* * *

Att vi kände oss litet försagda i biskopsgården, behöfva vi icke omtala. Men denna känsla fördrefs snart

genom det hospitabla värdfolkets vänlighet och omtänksamhet. Det är ju allmänt kändt, att herr biskopen med mycken noggrannhet iakttager ettikettens regler, och det anstår honom både som riksdagsman och som biskop. Alldenstund vi alls icke voro hemma i de svenska ettikettbruken, sökte vi helt enkelt vara naturliga.

Vi måste omtala en liten händelse, vi hört berättas i Amerika, och vi gissa, att hr biskopen icke har någon som helst kännedom om den. En svensk-amerikansk doktor, som för någon tid sedan aflade besök i Sverige, var vid ett tillfälle på en gästrik middag kavaljer för en friherrinna K. Under det middagen pågick, frågade herr kavaljeren, som bortglömt friherrinnans namn, på sitt allra artigaste sätt: "Förlåt, men jag har glömt, hvad mrs. heter?"

Om en svensk-amerikansk doktor, som aflagt åtskilliga besök i fädrens land och med hvilken hr biskopen vid flere tillfällen sammanträffat, yttrade han: "Om han varit uppfostrad på Stockholms slott, hade han icke kunnat föra sig mera korrekt eller värdigt."

Med nöje emottager biskop Schéele besök af trosfränder från Augustana-synoden.

Då vi nu hafva försport, att han ämnar för tredje gången aflägga besök i detta land, kunna vi icke annat än af hjärtat hälsa honom: *Välkommen, välkommen åter!*

* * *

Under de dagar vi vistades i Visby firade föreningen D. B. V. (de badande vännerna) sin 100 års-fest i stadsparken, benämnd Botaniska trädgården. Parken, som äges af D. B. V., är i besittning af en utomordentligt fin paviljong med en vacker utsikt öfver Östersjön. Vi vandrade under Student-alléns skuggrika träd och åsågo *gutarna* samlas till fest kring paviljongen: Vi råkade åter träffa vårt ressällskap ifrån Kalmar, riksdagsman Anders Sterner. I hans sällskap voro läroverksadjunkten i Visby, Ivan Törnstrand, och kyrkoherde G. Hedgren ifrån Vestkindt, ett landtpastorat strax utom Visby stad. Kyrkoherde Hedgren är dalkarl och lekkamrat med aflidne Augustana-professorn Anders Bersell.

En del glad Gotlands-ungdom var ute på sjön i båt, och tydligt kunde vi i den stilla kvällsstunden från hafvet höra dem sjunga sina folk- och kärleksvisor. Det var en idéell sommarafton och en härlig solnedgång. De badande vännerna förtjäna visserligen sitt namn, ty bada göra de, men de bada mera invärtes än utvärtes. Vi lämna dem åt sig själfva. I Visby-tidningen dagen därpå läste vi, att ungdomen gjort lekar och dansat till klockan två på natten, och huru många öl- och punschbuteljer som den natten blefvo korklösa, det kan blott de *badande* vännerna omtala för oss.

Om färden, som vi dagen därpå i sällskap med den tyska friherrinnnan Sell och hennes dotter företogo till Fridhem, prins Bernadottes sommarhem, till Högklint, den höga brådbranta klippan vid hafvet, till Getsvältan och till Röfvar-Liljas grotta, vore äfven något att säga, men *finis* för denna gång.

INGENIÖR GEO. K. HAMFELDT.

För Ungdomsvännen af *Ph. A.*

Det är med verklig glädje, vi i detta nummer af Ungdomsvännen äro i tillfälle att afbilda ingeniör herr Geo. K. Hamfeldt, superintendent och öfveringenjör vid Carrie Steel Furnaces i Rankin, Pa. Till *The Engineering Fund* vid Augustana College har herr Hamfeldt skänkt $500, för hvilken gåfva alla Augustanas vänner känna sig ytterst tacksamma.

INGENIÖR GEO. K. HAMFELDT.

Under de 14 år, herr Hamfeldt vistats i Amerika, har han genom arbete och ihärdighet och samvetsgrann plikttrohet upparbetat sig till en oberoende och aktad ställning i Pittsburgs samhälle. Herr Hamfeldt, som föddes vid Björkboda bruk, Dragsfjärd församling, Finland, den 10 oktober 1870, har ännu icke fyllt 34 år. Hans föräldrar, fadern Hjalmar Hamfeldt, brukspatron, född i Göteborg, och modern Fanny Elizabeth Hamfeldt, född i England, voro bosatta i Finland, men som svenska undersåter. Efter faderns död flyttade familjen 1872 till Stockholm och påföljande år till Norrköping. I Norrköping tillbragte herr Hamfeldt sina ungdomsår. Där fullbordade han sina tekniska studier och utexaminerades 1889 från Norrköpings tekniska elementarläroverk. Därefter deltog han under en kort tid i järnvägsundersökningar i Småland, hvarefter han inskrefs som elev vid mekaniska verkstaden Vulkan i Norrköping. År 1890 på våren fick han Amerika-feber. Under sin första vistelse i Förenta staterna företog han en studieresa genom hela landet, från New York ända ut till Portland, Oregon. På hösten samma år bosatte sig den unge, begåfvade ingeniören i Pittsburg. I brist på annat arbete antog han plats i en verkstad på sydsidan som svarfvare, men påföljande höst, 1891, fick han anställning som ritare vid Carrie Furnaces i Rankin. I november 1894 flyttade han till Duquesne, där han vid The Carnegie Steel

Co. hade olika befattningar, först som ritare, därefter som civil ingeniör och till sist som "master mechanic". I febr. 1897 kallades herr Hamfeldt till superintendent för Edwards Car-Coupler Co. i Troy, N. Y., men redan i febr. 1898 återkallades han till Carrie Furnaces i Rankin och då som föreståndare eller superintendent för denna affär.

Herr Hamfeldt är öfver 6½ fot lång, rak och ståtlig, af en den allra finaste svenska typ. Ideellt anlagd med smak för skönlitteratur och historia trifves han under fristunderna bäst i sitt präktiga bibliotek.

UR PAPPEREN OCH MINNET.

För Ungdomsvännen af *Alfred Sandell.*

På vänlig begäran att komma ihåg Ungdomsvännen, särskildt med berättelser och sådant, får jag för denna gång anteckna några drag, dels ur ett benäget, för ändamålet erhållet bref, och dels ur minnet af en ännu lefvande nådesysters lif, hvaraf Herren fått begagna sig till många människors både andliga och lekamliga väl, och hoppas vi, att det för Ungdomsvännens läsare icke skall sakna intresse att få se och höra något därom, i hvad det kan lämpa sig att meddela, medan hufvudföremålet för dessa rader ännu lefver ibland oss här i tiden.

Meddelandena i fråga gälla *diakonissan Sofie Sjögren*, som enligt egen uppgift föddes i Strängnäs den 16 maj 1823. Får hon lefva till den nästkommande 16 maj, blir hon sålunda 81 år — en ganska respektabel ålder. 11 år gammal kom hon i tjänst som barnflicka hos sin farbror i Stockholm, men hemkom till Strängnäs vid konfirmationsåldern för att konfirmeras. Efter konfirmationen kom hon ut igen, och under denna tid verkade Herren kraftigt på hennes hjärta. Under julen år 1850 kom hon till visshet om frälsningen och barnaskapet i Jesus hos Gud, och redan år 1853 inträdde hon som profsyster vid diakonissanstalten å Stora Ersta vid Stockholm och upptogs till diakonissa 1856. Hon fick ock vid diakonissanstaltens årsfest i somras (1903) fira sitt 50 års-jubileum i samma anstalts tjänst som profsyster och diakonissa, hvarvid ock den nuvarande föreståndaren, pastor Lönegren, ställde några vänliga hågkomstens och erkännandets ord också till henne.

Hennes arbete som diakonissa blef både omfångsrikt och mångsidigt. Så verkade hon under den första tiden som sjuksköterska och hushållerska och skötte tillika ett mindre apotek eller medikamentförråd, och redan den 22 december 1856 sändes hon till den fromme och varmhjärtade baronen F. Ph. Hiärta på Främmestad i Västergötland, en man, som sedermera under en del år var hufvudredaktör af den i Stockholm utgifna veckotidningen *Väktaren*, och hos honom fann Sofie Sjögren både ett rikt och tacksamt fält för sin verksamhetslusta. Där hade hon dels skola för godsets folks barn och dels sjukvård för folkets räkning, hvartill kom hållandet af söndagsskola — kristlig och uppbygglig sådan — och sjukbesök i hemmen; men äfven från närgränsande församlingar hämtades hon till sjuka. Hon försummade ej heller därvid att muntligt vittna om sin Frälsares oändliga kärlek till sjuka och fattiga syndare af alla slag, väl ej såsom predikant, utan likt kvinnorna vid Kristi graf, hvilka fingo i uppdrag att berätta för lärjungarna, att deras Herre och Frälsare var uppstånden, och Herren välsignade hennes vittnesbörd. Hennes söndagsskola besöktes ej allenast af barn, utan äfven af äldre personer, och de kunde t. o. m. vandra milslånga vägar för att få vara med och höra på. Då hon kallades till en stuga för att se till en sjuk, så spreds ryktet därom till andra stugor, och så kom folk äfven vid sådana tillfällen i mängd dit, där hon var, för att höra. Och *hörde* gjorde de, så att genom Guds Andes kraft och nåd i Jesu namn *ett gny* uppstod bland de andligen döda, en väckelse till lif och frälsning. Hon kallades äfven till besök hos öfver synden och om sin frälsning bekymrade själar, då dessa af en eller annan anledning icke kunde besöka henne, och orden gingo äfven här i fullbordan: "Herren verkade *med* dem och stadfäste ordet med åtföljande tecken." Ibland blefvo äfven här flera gripna af ordet på en gång och bekände sina synder. Och för att oaktadt all denna välsignelserika verksamhet bland barn, fattiga och sjuka, Herren ändå skulle få behålla sin tjänarinna i ödmjukhet och andens fattigdom, så visste han råd äfven därför. Anfäktningar och frestelser uteblefvo icke; sådana kommo t. o. m. af så allvarsam art, att syster Sofie blef frestad att dränka sig i ån, som flöt förbi där nedanför. Herren bevarade henne dock både därifrån och från andra frestelser. Han pröfvade henne blott, "hvar så behöfdes", och när ändamålet med pröfningen var vunnet, gjorde han, såsom han ännu gör med de sina: han lät ovädret upphöra och lät nådesolen ånyo träda fram med sina milda, värmande, vederkvickande, fröjdande och lifgifvande strålar.

Förmodligen hade syster i trots af sina goda både kropps- och själskrafter blifvit öfveransträngd. Hon säger icke det själf, men berättar, att hon blef sjuk och kom hem till diakonissanstalten 1858. Vistelsen där blef dock ej långvarig, i det hon redan på nyåret 1859 sändes till Södermanland, där hon — i hvilken trakt, är oss obekant — inrättade en skola för barn. Där blef vistelsen ej längre än till 1861, då en annan syster öfvertog skolan i Södermanland och Sofie sändes till Örebro stad, där hon i april ock ställde en skola i gång, hvilken hon dock snart måste lämna i en annan systers vård, enär Sofie redan samma år förflyttades till Åmmeberg i Nerike, hvarest vi hade glädjen att först få göra hennes personliga bekantskap. Vi öfvergå nu ock till att säga några ord om hennes vistelse och verksamhet där.

Vid Åmmeberg fattades ej heller arbete. Hennes egentliga kall blef väl sjukvård, men hon skötte äfven en småbarnsskola under de första åren. Vidare tjänstgjorde hon som apotekare, i det hon hade medikamentförrådet där om hand, den fria missionsverksamhetens i evangelisk-luthersk-kyrklig riktning ledare och äfven som — läkare. Zinkgrufvebolaget, i hvars tjänst hon var, hade visserligen examinerad läkare inom sitt område; men då syster Sofie äfven i det afseendet åtnjöt stort förtroende bland folket, så rådfrågades hon ofta i sådana afseenden. Hon kunde då ej annat än ordinera, och det lyckades understundom bättre för henne än för läkaren att bota de sjuka, och detta, eller att "hon var för klok" — vi veta ej, om hon har kunskap därom själf — var nog den egentliga orsaken till hennes flyttning därifrån i oktober 1878, då hon återkom till diakonissanstalten. Doktorn tyckte nämligen icke om att hafva henne såsom läkare vid sin sida, och att det ibland lyckades bättre för henne än för honom, och så blef *han* orsaken till hennes flyttning därifrån. *Vi* kunna icke säga annat än godt om att syster Sofia tjänade folket äfven med

denna sin gåfva, helst då läkarens ordination icke ville hjälpa, emedan vi tvenne gånger blifvit räddade till lifvet från en annans säker död genom s. k. kvacksalfvare, nämligen den numera aflidne Aronsson i Vingåker, "Vingåkersgubben" kallad, efter att vi förgäfves förut hade sökt legitimerade läkare, och af allt att döma var det egentligen den svarta yrkesafunden, som hos läkaren i fråga spelade in, alldeles såsom det har varit och *delvis måhända* ännu är fallet inom vår kyrka mellan präster och predikande lekmän.

Vi måste nu dröja något litet vid missionsverksamheten på Ammeberg under syster Sofies därvaro. De hafva där långt till kyrkan, Hammars kyrka, hvadan behofvet af att få höra Guds ord från lekmäns läppar endast var desto större. Detta behjärtades af en och annan, som redan blifvit andligen vaken, och bland dem var naturligtvis syster Sofie att räkna. Skolsalen vid Ammeberg uppläts äfven villigt af vederbörande för ändamålet i fråga, likasom det ock sörjdes för att, om möjligt, få troende skollärare för barnens undervisning. Detta gjorde, att genom syster Sofie kallelse erhölls att komma dit och predika dels af folkskollärare Jonson vid Ammebergs zinkgrufvor och dels af den, som skrifver dessa rader, först då och då på söndagarna och sedan att besöka Ammeberg en gång hvar i månaden, och äfven andra torde samtidigt hafva förkunnat Guds ord där, ehuru vi nu ej kunna draga oss det till minnes med undantag af de prästerliga predikobesöken från diakonissanstalten. Herren välsignade arbetet, så att själar vaknade upp, jämförelsevis rätt många, samt kommo til tro på och lif i Jesus Kristus, vår Frälsare. Så bildades där äfven en missionsförening med ordnad styrelse, i hvilken förening syster Sofie blef ordförande, och förmodligen kvarstod hon som sådan i föreningen, så länge hon var där, fastän vi därom sakna full kännedom. Föreningen leddes ock, så vidt det berodde på henne, både med kraft och förstånd och i evangelisk-luthersk-kyrklig riktning. — Där fanns under senare delen af denna tid en färgarelärling i Askersund, hvilkens bröst ej tålde den osunda färgeriatmosfären. Då denne yngling gjort sig känd för lefvande kristendom och rik begåfning, skref en vän till Fosterlandsstiftelsens styrelse med förfrågan, om han kunde få inträde i dess kolportörsskola. Han blef mottagen, men ej förr än följande höst, då redan snart en termin var förfluten vid skolan i fråga. Men hvar då få annan sysselsättning åt honom för vintern och för sommaren därpå? Jo, missionsföreningen i Ammeberg åtog sig att taga emot och något löna honom dels i egenskap af privatlärare för de barn, som möjligen komme att sändas till honom, och dels såsom föreningens predikant, och därmed voro alla vederbörande mycket belåtna, i det han både vinnlade sig om barnens undervisning och visade sig vara en mycket begåfvad och god predikant. Detta varade dock endast, tills han följande höst kom i nyssnämnda skola vid Stiftelsen, och en tid efteråt uppstodo också där slitningar, då waldenströmianismen med dess åtföljande separatism började framträda. De hafva nu — och hafva så haft länge — eget missionshus på platsen; men förhållandena äro dock icke nu, hvad de voro fordom, och där vi då för vår del hade tillfälle att tillbringa många sköna och härliga stunder omkring Guds ord och i kära vänners umgänge i öfrigt.

Såsom exempel på systers Sofies sätt att både värna om sanningen och glädja predikanterna må följande meddelas:

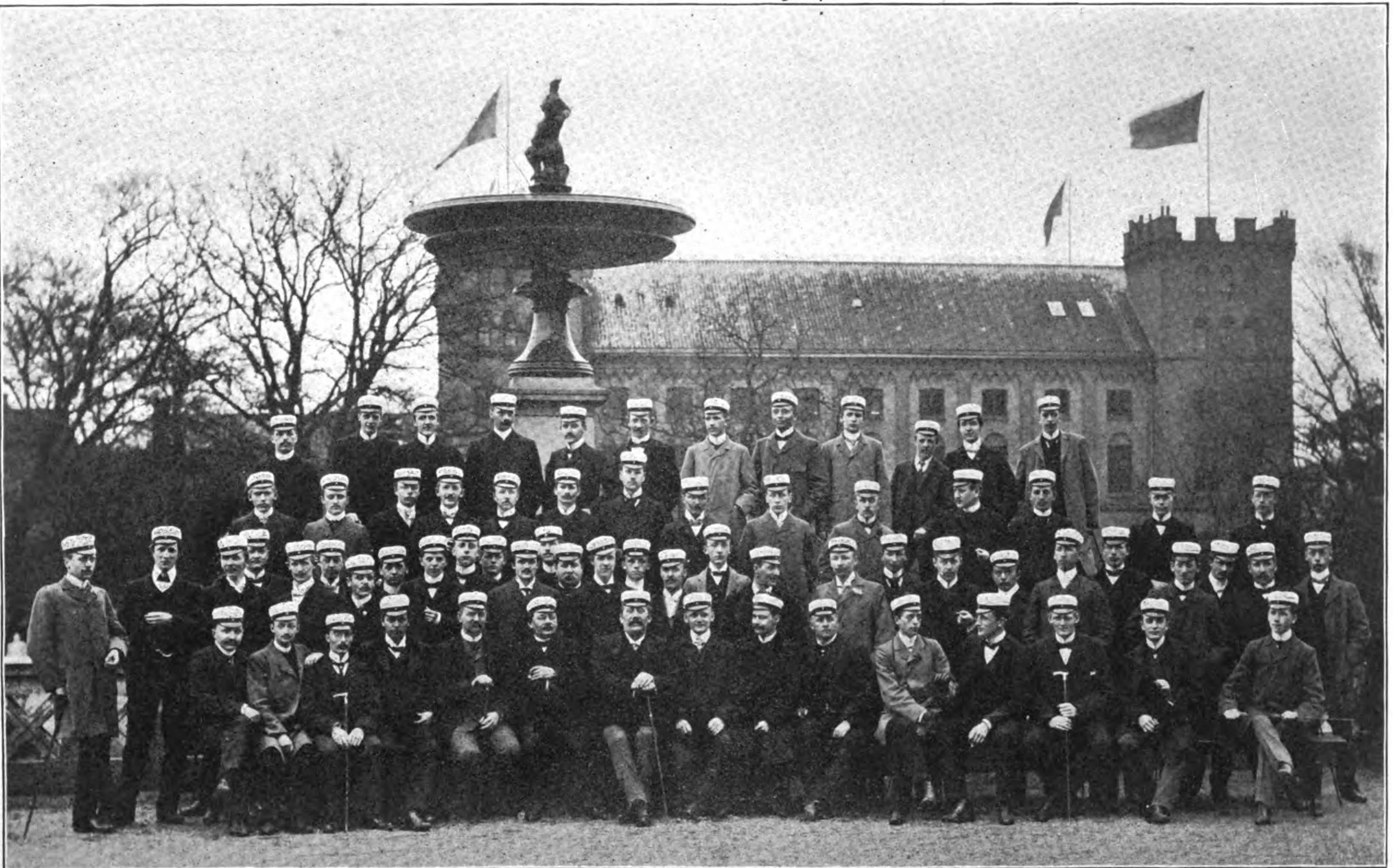
Några hade begynnt fundera på, om de voro *begrafna* med Kristus genom dopet, då de blott blifvit begjutna med vatten därvid. Så kommo nuvarande komminister Leufgren i Stockholm och vi dit en gång samma söndag. Då talade hon vid oss enskildt om att ett samtal om dopet skulle komma till stånd på kvällen, men utan att det ringaste yppades om *anledningen* därtill. Det skedde så, och det blef ett i sanning välsignadt samtal, som vi ännu icke, dess bättre, kunnat glömma. En annan gång ville hon särskildt glädja deras då regelmässiga predikanter bl. a. med någon timlig gåfva tillika. Då bad hon först den ene af dem, att han skulle skrifva några verser till den andre, och sedan bad hon den andre göra detsamma till den förre, och äfven det skedde. Vi funderade båda icke litet, hvem som skrifvit verserna, i det att ingen kunde tänka på den andre i det fallet, och först vid ett vårt sammanträffande därefter blef gåtan löst till bådas vår angenäma öfverraskning. Om så önskas, torde vi en annan gång kunna meddela de verser, som vi då fingo.

1879 kom syster Sofie till Jönköpings arbetshus "bland ondskans makter", såsom hon skirfver. Bönestunderna morgon och afton tyckte ej invånarna där om. "Det blef en kamp under tårar och bön för det arma folket." Men äfven här vanns seger, så att flera bekände sina synder, som voro "rätt fula", såsom tjufnad, mord och hvad de kalla tidelag m. m. Från Jönköping kom hon till diakonissanstaltens skyddshem, där hon var i 7 år, och 1890 till dess ålderdomshem, där hon ännu vistas och bidar i tron och hoppet stunden för sin förlossning, visserligen värkbruten och utnött till kroppen, men med ännu oförminskade själskrafter. Herren göre ock hennes lifs kväll ljuf och fröjdefull med sin nåde- och frälsningsnärvaro, lösande till sist själen från hyddan så lindrigt som möjligt! Vi sluta likaledes denna skildring med några hennes egna ord med afseende på hennes arbete för Guds rike och hennes medåterlöstas bästa, så långt hon kunnat nå, och orden äro dessa: *Gudi allena äran!*

LITTERATUR.

Manhem. Gustavus Adolphus Annual, 1904, published by the Senior Class. Detta är titeln på en vacker college manual, som just nu utkommit. Men den är icke blott vacker, utan äfven innehållsrik i hög grad. Det gladde mig verkligen att mottaga den. Den såg fin ut, och den gaf mera underrättelser om Gustavus Adolphus College, än hvad jag annars sett sammanfördt på ett ställe. Uppsatserna äro skrifna med smak och själfständighet och vittna på det fördelaktigaste om läroverket i St. Peter. Illustrationerna äro allt igenom präktiga och ej minst de sex sista, som man ju kunde med ett gemensamt namn kalla "The Evolution of a Student". Karrikatyren om skolans flyttning, framställande St. Peters och St. Pauls olika intressen, är ej heller att förakta. Den innehåller en hel historia med ty åtföljande bihang. Undertecknad lyckönskar seniorklassen och de utmärkta redaktörerna till en sådan präktig "College Annual". Hvad priset är, vet jag ej, ty det angafs icke på det till mig öfversända exemplaret, men det gör också detsamma, ty denna bok måste alla intresserade och i all synnerhet alla minnesotaiter skaffa sig till hvad pris som helst.

Catecismo Menor del Dr. Martino Lutero är ett annat arbete, hvilket jag nyss erhållit och som jag härmed vill anmäla. Det är, som man förstår, en katekes, men en högst ovanlig sådan, ehuru ingen annan än vår gamla trofasta "Luthers lilla katekes". Det egendomliga med detta exemplar är, att det är på spanska, hvartill boken för vår missions räkning öfversatts af Gustav S. Swensson, A. B., en af de unga män, som vid synodalmötet i Lindsborg nu inträdt i det heliga predikoämbetet. Denna öfversättning så väl som det allmänt erkända arbete, Rev. Swensson direkt nedlagt i denna vår spanska missions tjänst, är för honom mycket hedrande och rekommenderande. Må denna bok nu ock blifva till fortsatt välsignelse för detta folk!

LUNDS STUDENTSÅNGFÖRENING.

Se sid. 217.

ÅRG. IX. ROCK ISLAND, ILL., JULI 1904. N:o 7

KONVALJERNAS SÅNG.

För Ungdomsvännen af *Ph. A.*

Ej tanke tänkts, som är så himmelskt renad,
att våra kronblad mot den synas bjärta,
ej öga sett på djupet af vårt hjärta
den ödmjukhet, som är med oss förenad.

Guds unga sändebud — i sommardagar
vi blomstra upp i skydd af ängens lunder
och vittna tyst om Herrens kärleksunder,
men vissna bort, när honom det behagar.

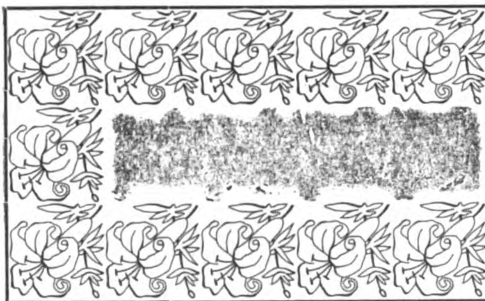
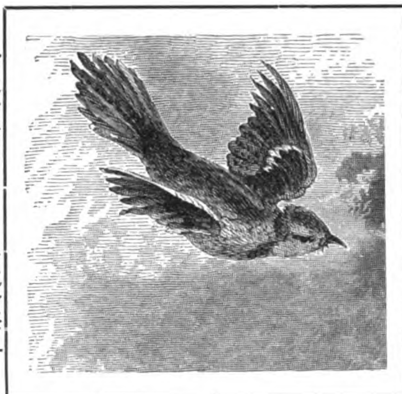
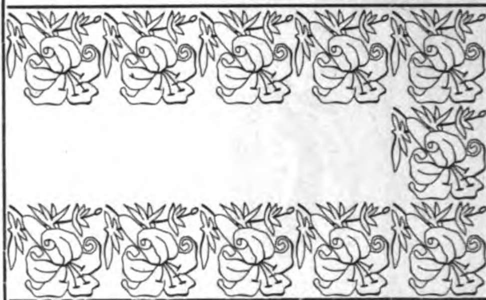
Vi söka icke världens pris och ära,
ej blomma vi med ståt i granna parker,
men öfver ängar, öfver vida marker
Guds friska vindar våra dofter bära.

Fly bort från världens larm, höj dig ur gruset
att ej din oskulds dräkt må blifva fläckad!
Var ren som vi, att vingen ej blir stäckad
och själen hindrad från att nalkas ljuset.

Var Herrens sändebud, då dagen varar,
och blomstra trygg, beskyddad af hans händer,
bär tåligt korset, som han ofta sänder,
och vittna om hans ljus, som allt förklarar.

Sök icke världens pris! Dess glans och ära
de flykta snart, men Herrens kärlek räcker,
och när till sist han lifvets låga släcker,
hans änglar själen — ren — mot himlen bära

DEN HEMLÖSE.

"Räfvarna hafva kulor, och himmelens fåglar hafva nästen, men Människosonen har icke någon plats, där han kan nedluta sitt hufvud." Matt. 8: 20.

Dessa ord till den skriftlärde, som sade sig vara villig att följa honom hvart som helst, visa kostnaden af att vara en Jesu lärjunge. Mycket måste offras och försakas, ty det gäller att följa honom, som utblottade sig på allt, såsom de ofvan anförda orden säga. De äro en träffande beskrifning på verkligheten. Redan vid födelsen visade det sig, att Jesus var den hemlöse. Hans vagga stod ej i ett eget hem, utan i en annans hus, ej i en vanlig människoboning, utan i ett stall. Under sina lefnads- och verksamhetsår ägde han intet visst hem, som han kunde kalla sitt, utan vandrade från trakt till trakt och fann ett tillfälligt hem hos lärjungar och vänner. Dock var han alltings herre, var den, som hade all makt i himmel och på jord, den genom hvilken hvar och en fått sitt hem. Ej ens i döden hade han en egen hvilostad, utan blef begrafven i en annans mark.

Så utblottade han sig på allt, ehuru han ägde allt, så förnedrade han sig, ehuru han var den öfver oss oändligt upphöjde. Detta gjorde han, emedan han led, hvad vi bort lida, utstod det straff, som vi bort utstå. Vi äro skapade för det himmelska hemmet, men hafva genom synden blifvit hemlösa. Guds Son lämnade sin Faders boningar och blef hemlös för att återförvärfva oss ett hem, vinna åt oss hemortsrätt. Genom Människosonen har dörren till Guds himmel åter öppnats för en i synd fallen värld. Här på jorden är ej en människas rätta hem, det är högt ofvan skyn, och Jesus har beredt oss det. Han, ehuru rik, vardt fattig för vår skull, på det vi genom hans fattigdom skulle varda rika.

Han utblottade sig på allt för att kunna komma till alla. Han gick ned till de allra lägsta för att vinna äfven dem för sitt rike. Hade han tagit sin boning i palatsen och kommit med prakt och ståt, då skulle mången ej vågat nalkas honom. Men nu kom Guds Son såsom en hemlös och utblottad människoson, fattigare än räfvar och fåglar, enklare och mindre anspråksfull än den ringaste. Så har han kommit till och för alla, och ingen behöfver frukta att gå fram till hans nådestron.

Må vi häraf hämta några lärdomar. Kristus förnedrade sig och blef fattig för vår skull, han var ödmjukheten personifierad. Må vi lära oss att se på denna Kristi ödmjukhet och med Guds nåd söka efterlikna honom. Ödmjukhet är en prydnad för hvarje människa och i synnerhet för en Jesu lärjunge. En blick på Jesus, den framför alla andra ödmjuke, manar oss att lägga bort allt högmod, ej tänka högt om oss själfva, ej vidt och bredt tala om vårt, utan i stället räkna oss de yttersta af alla. Må vi lära oss att bemöta äfven den fattigaste och uslaste med samma sinnelag, som vi bemöta den rike och högt uppsatte. Låtom oss ej i det afseendet hafva anseende till personen.

Jesus var hemlös för vår skull, led för oss. Må det göra oss villiga att lida med honom. Vill du vara lärjunge, måste du vara villig att lida med Jesus, ty vägen till härlighet går genom lidande, kamp och strid. Då Jesus lidit, försakat och offrat så mycket för oss, skulle icke det göra oss villiga att lida med honom? Lida vi, skola vi ock med regera.

Vidare böra vi lära oss att ömma för de fattiga. Jesus, ägaren och härskaren öfver allt, blef för vår skull fattig. Trots sin höghet och makt var han ej för hög för dem, utan blef såsom en bland dem. Han ömmade för deras nöd och tog del i deras sorger. Må vi blifva de fattigas vänner, kröka vår rygg och stiga in i den låga och fallfärdiga kojan, slå oss ned på en pall därinne för att, om vi ej kunna göra mera, med några vänliga ord och ett uppriktigt deltagande söka skingra bekymmer och sorg. Samtidigt härmed gå vi i skola för att lära oss tacksamhet för en bättre lott. I samma mån vi blifva de fattiges vänner, blifva vi tacksamma,

ty vi få då inse, att vi åtnjuta stora förmåner, som många sakna. Äfven manas vi att ej fästa vårt hjärta vid de jordiska tingen, enär vi ej hafva någon varaktig stad. Vi böra besinna, att vi här blott äro gäster och främlingar, hvarför det närvarande ej får intaga vårt hjärta. Jesus utblottade sig på allt, därmed visande, att det jordiska ej är hufvudsaken. Så manar han oss att taga emot den hemlöse, öppna vårt hjärta för honom, och han skall då föra oss in i den himmelske Faderns boningar, där vårt rätta hem skall vara.

C—G.

DAVID OCH JONATAN.

För Ungdomsvännen af *Teofilus.*

IV. Triumftåget.

Morgonsolen i ekarnas toppar
tänder likt gnistor tusen behag.
Skimret i daggens gnistrande droppar
bådar segrarens uppbrottsdag.
Ändad är ändtligen mödosam härnad,
rik på segrar för Saul kung.
Nu ligger Israels riksgräns värnad,
sångare, hjältens triumfer besjung!

Ekdalen re'n är i gryningen vaken:
se, huru skuggorna närmas och fly!
Lyssna till glädtiga vapenbraken,
väckande slumrar'n med fredligt gny!
Fågelsången ur lunden kväller,
seniga krigare akta därpå,
allt medan bröstet af stolthet sväller,
pulsarna fyllda af seger slå.

Hornet smattrar. Till uppbrott signalen
skickar sin hälsning vida omkring.
Nu blir det brådt i den lummiga dalen,
kämparna sluta kring kungen en ring.
Hafsdånet lik hänförelsen rullar
fram genom böljande människoflod.
Svara med eko backar och kullar:
"Hell dig, kung Saul, du hjälte god!"

Israels stolthet springar'n bestiger,
tyglande elden med stadig arm.
Orons plågande stämma tiger
still vid jublets växande larm.
Rida på löddriga hästar i pansar
en på hvar sida om Saul de två.
Ordna sig efter dem bågar och lansar,
alltsom den lågande strid såg dem stå.

Gläd dig, o Israel, se hvilken prydnad,
se denna väldiga, böljande här!
Den har *han* samlat och bringat till lydnad,
han, som din återupprättare är.
Här är din skyddsmur. Hur bergfast den knötes
rundtom ditt land på hans härskarebud!
Skall du ej ila din konung till mötes,
blanda med härens ditt jubelljud?

Lyssnen, I trampande, larmande leder,
döfvande åskan med mullrande dån!
Hörden I icke, hur rymden hitneder
klang utaf ekon fjärran ifrån?
Lyss, hur man fröjdas, det jublas, det skallar,
klara och fulla tonerna gå!
Hoppande friskt öfver kullar och hallar
uppåt de storma att himmelen nå.

Närmare kommer bevingade sången,
tonerna leka som lärkor i mängd.
Tystnen, krigare, dämpen gången,
lönen er möter i närmaste ängd!
Samlade äro från fjärran och nära
rosor och liljor, de blomstrande mör,
ute att bringa er hyllning och ära
de, som I stridden och blödden för.

Liljebekransade dansa de unga
tärnor den väntade hären emot.
Glad som fågelns är kvittrande tunga,
lätt som hindens är hoppande fot.
Sällan har Israels marker dundrat
genljud till sånger af friskare slag,
sällan har krigareöga beundrat
skönare syn, än den skådar i dag.

Dock, hvi mörknar Sauls panna,
färgas ögat svart af natt?
Hvi kan ej hjälten sig själf bemanna,
hvad har hans själ i uppror satt?
Eldröd vreden på kinderna blossar,
griper om svärdfästet farliga tag.
Lyfter han handen, hon faller och krossar
säkert sin man med ett enda slag.

Undrar du på att tärnorna svärma
mest för de unga hjältarnas glans?
Aldrig mente de därmed förnärma
dig eller sönderslita din krans.
Ej är du, ädling, så afundsam vorden
väl, att din ära ej delas får?
Störst är af alla hjältar på jorden
den, som öfver sitt sinne rår.

Hör, nu höja sig sångarbrusen
starkare än emot himlens rand:
"Fällda äro af Saul tusen,
tio tusen af Davids hand."
Saul, kufva din grymma vrede!
Ej tog David *din* ära bort.
Akta dig! Afunden bygger sitt rede
annars i barmen inom kort!

Saul hör ej längre berömmen,
kungen är i ett ömkligt skick.
Framåt bär det, men liksom i drömmen:
dag blef natt i ett ögonblick.
Segerns triumfer, folkets hjärta
röfvats af orm, som han närt vid sin barm.
Ena stunden han darrar af smärta,
och den andra han skälfver af harm.

Kärlekens röst i hans dystra sinne
varnar knappt mera, lam och matt.
Andeställmmor hviska därinne
tankar födda af död och natt.
Minnen stiga som hemska spöken
upp i själen och skria om hämnd.
Ögat ser blott en villande öken,
pulsen bultar, vild och skrämd.

Men genom vimlet han tycker sig höra
gudsprofeten, som stode han när,
dundra som åskan uti hans öra:
"Lydnad bättre än offer är.
Stark är den hand, hvars makt du trotsat,
säker, omutlig den Heliges våg.
Tror du, att han det nit du låtsat
ej med sin eldblick igenomsåg?

"Saul, du är ej den ädling du varit,
rik på löften för kommande tid.
Ynglingens renhet och dygder farit,
hycklarens kåpa drog du därvid.
Blott mot ditt eget fördärf du hastat,
trotsig och djärf på själftagen stig,
skuld till att dig och din ätt förkastat
Gud Jehova, förkastad af dig.

"Kronor från konungahjässor falla,
spiror ryckas ur segrares hand.
David, den utvalde, hylla alla;
han skall besitta ditt lyckliga land.

Se, huru däglig ynglingen rider,
gryende morgon vid sidan af natt!
Stunda med honom sällare tider,
när han dig utaf tronen satt.

"Böj dig för den öfver alla råder,
herrars Herre och kungars Kung!
Sona med bot den skuld vid dig låder,
innan hans hämnd dig drabbar tung!
David, oskyldig som fågeln i skogen,
ödmjukheten med trotset kämpar
skall vid din sida som hittills stå."
älskar dig, Saul, och vördar ändå.

Älskar du honom tillbaks, han trogen
bittert om väldet i Sauls bröst.
Hatets rasande sköldmö dämpar
slutligt den döende kärlekens röst.
Blodig och blek, med stirrande öga,
vanvettets syster sig mäler med drott,
mäler en mördare — fattas föga,
föga mer än ett tillfälle blott.

Så är Isai son, där han sitter,
höjd utaf ära, på springarns rygg,
dödens, — fast blodet af lifslust spritter —
dödens — vid sidan af döden trygg.
"Länge lefve Israels ära",
högt öfver alla jublar han,
"lycka må honom Herren beskära!
Lefve kung Saul och Jonatan!"

Tankens fåglar.

Tal af *G. K. Wm Dahl,* belönt med andra priset vid vältalighetstäflan den 6 maj 1904 vid Augustana College.

Mångtusenåriga forskningar hafva icke mäktat lyfta slöjan, som omsveper den underbaraste af alla världar, tankens värld. Från den Allsmäktiges "Varde" leder den sitt ursprung och blef i tidernas morgon nedlagd i det skönaste af alla skapelsens verk. Oändlig är dess utsträckning, omätlig är dess rymd, evigt är dess bestånd. Och dock bär hvarje varelse, af kvinna född, som vandrar vägen från skötet till grafven, inom sig denna underbara värld, hvarifrån så många toner klingat för att tjusa och hänföra, hvarest så mången fackla tändts för att lysa jordens barn genom den mörka dal, som kallas tiden, hvarifrån ständigt väller en kristallklar källa af ofattbara röster. En vis gudom har dragit mystikens slöja kring sin gudaborna värld; förborgad för våra lekamliga ögon ligger tankens härlighet, dess majestät, dess strålande skönhet, dess bländande prakt. Men till själens öra tränger ljudet af underbara toner, och sinnet smekes af sällsamma fläktar.

Och vi stanna en stund, lyssna och undra. Hvad var det för en sång, jag hörde i mitt inre? Underbara, sällsamma toner! Hvarifrån? Hvarifrån? Förvisso voro de ej sprungna liksom jag själf af jordens stoft, förvisso voro de obesmittade af den förbannelse, som sedan Edens dagar hvilat öfver världen. De voro så rena, så klara. Det var, som om ett bloss af gudomliga flammor tändts i natten; skuggorna blefvo visserligen djupare, men på samma gång lättare att undvika.

Hvarifrån? Hvarifrån?

En dallrande harpolåt, än stilla, fridfullt somnande af såsom en våg af det omätliga eterhafvet, än mäktigt brusande såsom en orkan af lågande passioner.

Se, hvad underbar makt de hafva, dessa toner! Upplysningens fackla får näring, flammar upp och sprider kring sig ett magiskt skimmer, och broderskapets pärla gnistrar underskön i dygdernas gyllene diadem.

Hvarifrån? Hvarifrån?

En dallrande harpolåt, än stilla, fridfullt somnande af såsom en våg af det omätliga eterhafvet, än mäktigt brusande såsom en orkan af lågande passioner.

Se, hvad underbar makt de hafva dessa toner! Upplysningens fackla får näring, flammar upp och sprider kring sig ett magiskt skimmer, och broderskapets pärla gnistrar underskön i dygdernas gyllene diadem.

Hvarifrån? Hvarifrån?

G. K. WM. DAHL.

I lummiga lunder, i leende dalar, vid dansande älfvar, bland klyftor och berg i tankens oändliga värld dväljes ett bevingadt släkte. Det är tankens fåglar; vi kalla dem äfven "känslorna".

Det var känslornas sång, som tjusade oss och tjusade allt omkring oss. Det var känslornas sång, som satte oskuldens prägel på det slumrande barnet. Det var känslornas sång, som personifierade dygd och renhet i den bedjande jungfrun. Det var känslornas sång, som manade ynglingen till mod och beslutsamhet. Allt hvad världen skådat af skönhet, af storhet, allt, allt är blott ett eko af känslornas sång i tankens outgrundliga värld.

Är då tanken en sådan idealvärld, att endast goda makter, endast oskuldens och fromhetens förkämpar där kunna taga sin boning? Är dess mark så helig, dess atmosfär så ren, att ondskans väsen där måste förtvina och dö? Icke alltid strax! Men liksom hvarje stoftets barn en gång återvänder till sin moders, jordens, sköte, så skall ock en gång allenast det, som är fullkomligt, tillhöra det fullkomliga. Det onda elementet i tankens värld är blott en skugga på det godas anlete; det är just den mystiska slöjan, som höljer detsamma. I det oändliga ljuset förnimmes ondskan blott såsom ett svagt färgspel af skiftande skuggor, genom hvilkas kontrast godhetens fägring uppenbaras och förhöjes.

Dock förefaller det oss ibland, som om dessa skuggor vore så mäktiga. De goda känslornas stämmor tystna eller öfverröstas af lidelsernas hemska skrän, en fasansfull symfoni, tolkande den bittraste ångest, det outsläckligaste hat, den djupaste förtviflan. Men det varar blott en stund.

Det är blott ett kort känslodrama, som utspelas i tankevärlden. Det godas slutliga seger är gifven.

Det är blott ett kort känslodrama, kort som en människas lif. Då anden löses från materiens bojor, då, om ej förr, försvinna skuggorna, då, om ej förr, tystna lidelserna.

Det är blott ett kort känslodrama, men det är ett underligt drama.

I en af tankens stilla dalar hade en snöhvit dufva byggt sitt bo. När morgonrodnaden purprade horisonten, flög hon bort, långt bort, bort till de "gröna ängarna och de stilla vattnen". Där dvaldes hon dagen lång, där vederkvickte hon sig med kosteliga rätter, där kuttrade hon lycklig sin sång. Det var en sång om barnatro, hvars rena, klara toner på dallrande etervågor fördes ut i tankevärlden, och den snöhvita dufvan, tankens kuttrande fågel, var den renaste, skönaste, ädlaste af alla känslor. Vi kalla den Tron. Inga sorger tryckte den hvita fågeln i den lugna dalen. Hon hade redt sig ett mjukt, varmt läger, en vänlig hjärtekammare, dit dagens första ljusalfer banade sig väg mellan skaparehandens grönskande under, och en mild Försyn skänkte henne, hvad helst hon behöfde för sin näring. Och dufvan växte, blef större och starkare, men behöll alltjämt sin sköna, hvita skrud ren och obefläckad.

Kom så en dag, då fästets guldklot dolde sig bakom dystra moln, och ingen vänlig ljusglimt bar till dufvans näste budskap om dagens ankomst.

Och Tron slog upp sitt ögonpar och varsnade de moln, som skymde himlens sol och dolde hvalfvets klarhet. Det var en tröstlös syn. Den sköna tankevärlden låg så ödslig och kall, allt var så dystert och grått, när solen var borta.

Ej hördes i dag en tjusande dufvostämma kuttra om barnatro; ej lyftes i dag två hvita vingar för att nå gröna ängar och friska vatten; försagd satt dufvan på nästets gren och undrade. Hvarför? Hvarför?

En skärande suck banar sig plötsligen väg ur ett darrande dufvobröst. Tron är i fara. Ej anade hon, där hon satt så trygg och fredad, att försåtet lurade däruppe i det mörka molnhvalfvet. Ej anade hon, att hennes rena skrud tändt afundens lågor hos skuggornas dämoner. Ej anade hon, att Tviflets hök på väldiga vingar kretsade kring hennes stilla näste. Han hade gjort det mången gång förut, men solens ljus hade då fyllt tankevärlden, Tron hade då varit på sin vakt, kuttrat eller vandrat omkring i de sälla trakter, dit inga faror kunna nå. Men nu var den lämpliga stunden inne; då dimmor ligga tunga, då moln förjaga sol och ljus, då är stunden inne för skuggornas barn att göra skuggornas gärningar.

Och Tvifvels-höken sänker sina hvassa klor i Trosdufvans hvita skrud; han höjer mot molnen ett jubel-

rop — och från molnen kommer ett tusenstämmigt jublande gensvar. Alla tankevärldens skuggfåglar triumfera: "Tron är fallen!"

I förtviflan slår dufvan sina rifna vingar. Tro och Tvifvel brottas; det är en strid på lif och död. Ur dufvans bröst smyger sig en ton af ständigt nyfödd smärta, i början skärande, sedan melankolisk och slutligen dallrande blott med en bortdöende orgelstämmas milda allvar.

Ensam kämpar Tron för sitt lif, ty tankevärldens alla fåglar hafva tysta dragit sig undan, gripna af fasa.

Alla? Nej, Gud vare lof, icke alla!

Det underbara skådespelet skall ej få ett så tragiskt slut. Det är blott ett kritiskt ögonblick, en afgörande stund.

Höken rister sin blodiga näbb och pressar sina hvassa klor allt djupare in i sitt offer. Och en varm stråle af blod sätter en mörk fläck på dufvans hvita skrud.

Men tyst! En drill! Ännu en! En drill, vibrerande af lycksalighet, en drill, mättad af lefnadsfröjd, så klar, så frisk.

Hvad är det för en sångare, som kan höja sin röst i disig dag och sjunga om lycka, om frihet, om lif? Hvad är det för en sångare, som skänker mod åt en döende Tro, som tvingar ett triumferande Tvifvel att tystna, som höjer sin stämma i arla morgonväkt, i sen aftonstund, som ensam sjunger, när ingen annan vill och vågar sjunga, och sjunger länge än, se'n alla andra tystnat? Det är Hoppets trast. Hvad vore väl tankens värld utan den fågeln, och hvad skulle väl i denna stund blifvit Trons lott, om Hoppet uteblifvit?

Hoppets sång! Sälla sång! En klockbojs slag, som täljer stormdrifven seglare räddning från djupen, lif på den sälla, närbelägna kusten.

Allt mäktigare slår Hoppets trast sina drillar. Och dufvan hör dessa sälla toner, toner om lycka, toner om frihet. Och hon samlar spillrorna af sina sköflade krafter till en sista förtviflans kamp för frihet. Ännu en ryckning, och darrande af smärta, med blödande sår störtar hon till marken.

Tron är sargad, men har vunnit frihet.

Tron bäfvar, men lefver.

Snabbt som en pil försvinner Tvifvels-höken bland molnen. Ännu en stund förnimmes hans hämndskri, men de upphöra snart liksom dyningar efter stormen, och känslodramats första akt är utspelad.

Ridån går åter upp, och se, öfver tankevärlden hvilar en himmelsk frid. Den plats, där nyss en strid på lif och död utkämpats, ligger nu stilla och fridfull i paradisisk skönhet. I lummig lund slår trasten sin drill, Hoppets trast, förkunnaren af en lycka utan gräns. Och ju rikare sångens skatter välla ut, desto snabbare växer Trons kraft. Tron lefver, Tron förkofras, och den fläck, som Tviflet satt på dess hvita skrud, plånas ut, och en ny, än hvitare klädnad, träder i stället för den sköflade.

Än en gång höres en kuttrande dufvostämma, först så sakta, så svagt, men den förkunnar dock för jublande fågelskaror om lifvet. Och från alla tankevärldens berg och dalar, från sjöar och älfvar sväfva bevingade varelser, jublande af fröjd, ty Tron lefver. De sjunga om det godas makt, de sjunga om dygd, om tålamod, om sanning, om frid. Ej skall Tviflets hök mer skada dem. Och skuggfåglarnas stämmor skola för alltid blifva öfverröstade. De äro starka, tankevärldens goda känslofåglar, de hafva Tron, "de kunna försätta berg".

Mäktiga äro alla dessa fågelstämmor. Det är en skara af himmelska sångare, som samlas för att fylla tankevärlden med en himmelsk jubelsång. Och sången ljuder klar som klockans malm, och dock saknar den ännu fullkomlighet.

I, dygdens fåglar, I, trons och hoppets fåglar, er sång saknar ännu fullkomlighet! Sträcken ut edra vingar till flykt, söken och forsken, ty ännu fattas den viktigaste stämman i eder kör! I lundens dunkla gömma, omsluten af naturens outsägliga ljufhet, däljes den I söken, Kärlekens näktergal. Eder sång är ljuf, men hafven I icke kärleken, så är den dock blott en "klingande malm".

Och Kärlekens näktergal sökes och finnes; den blyga, innerliga varelsen blir främst i fågelskaran. Hon sjunger en sång om all Kärleks källa, huru ljuf den är, huru svalkande för de trötta, huru lisande för de törstiga. Alla tankens fåglar tystna en stund, förtrollade; till Kärlekens källa står deras diktan och traktan. Dit vilja de flykta för att finna styrka och hugsvalelse, där vilja de sjunga sin rena sång.

Och lätta vingslag föra dem dit; där finna de alla näring, där stärkes Tron, där går Hoppets sång i fullbordan, där för Kärleken för evigt spiran.

VID BETHANIA-FÖRSAMLINGENS I LINDSBORG, KANS., 35 ÅRS-FEST.

Af Ludvig.

Kring nejden nyss dånade gång på gång,
till andakt manande, klockornas sång,
och templet står smyckadt i helgedagsskrud,
och skarorna kommit med lof inför Gud,
som ofta de kommit i åren, som flytt,
i skymmande kväll och i morgon, som grytt.

Ur torfhyddan vuxit en helgedom opp
så skön, om än enkel, och slocknade hopp
härinne nog väcktes till lif, och igen
de sargade själarna funno sin vän.
De funno, att ordet, som gångit från Gud,
bär ännu till syndare frälsningens bud.

Föryngradt, förskönadt i dag står Guds hus,
från altarets bilder där strömmar ett ljus,
som lånar sin mystiska renhet och glans
från honom, som bor ofvan stjärnornas krans.
Så viger han konsten, och snillet han ger
den gudom, som stundom i verket sig ter.

Kanhända en grånande pilgrim i dag
med blicken på templets förändrade drag
djupt känner sig manad till tacksamhetsgärd,
så underligt leddes till prärien hans färd,
och under på under för ögat sig tett,
och Gud i hvar växling och gärning han sett.

Men ändock där faller på kinden en tår,
han minnes den man, som i ungdomens vår
nybyggarna förde från hemmen i nord
hit ut till den unga jungfruliga jord.
Ej mättad af år till Guds hvila han gick,
men skörden ur sådden han skåda dock fick.

Den kärlek, som bodde i lågande själ,
den gamle åhöraren minnes så väl.
Han minnes den skatt, som en gång blef hans del,
försoningens fullhet och frälsningen hel.
Den kom af det vittnesbörd, kraftigt här ljöd
till själar, som kastats i tvifvel och nöd.

Du gamle, nog famnar du en gång igen
den älskade herden, din broder, din vän,
och följer du ordet, till ledning han gaf,
du vandrar så lugnt till din fridfulla graf,
du ser, hur där skimrar så skönt vid dess rand
ett ljus från de saligas härliga land.

II.

Men han, som ej så längese'n mig bad
att harpan stämma till en vigningsfest,
som för mig stod så stark, så frisk, så glad,
o, hvar är han, den vän jag älskat mest?
Gestalten höga här jag icke ser,
och kraftig stämma ej jag mera hör,
men hvarför skulle jag väl spörja er,
blott smärta djup till er min fråga för.

Han, som på lagda grunden kraftigt byggt
ett Sion, famnad utaf grafven är,
men kvar står verket, och det står så tryggt,
ty Gud sitt hägn åt det så huldt beskär.
Jag vet, hur varmt den unge herden brann
för eder alla, för ert sanna väl,
och när han segrarna ur mödor vann,
med jubel fylldes då hans rika själ.

Och åren svunno, och där stod så stark
en Guds församling, där nyss öknen låg,
och tusen hem på indianens mark
hans tjusta öga hastigt uppstå såg.
Han såg, hur skaror fyllde heligt hus,
det måste vidgas och den prägel få,
som bär oss tanken, att ur jordens grus
blott genom korset man kan himlen nå.

Och nu är inne templets vigningsstund,
en sky af vittnen skådar ned i dag
till skaran, stående i Guds förbund,
och ur den skyn framstråla anletsdrag
af vänner kära, som en gång vi känt,
och jord och himmel stämt ett möte här,
där själens öga bedjande sig vändt
till öfverherden, som är evigt när.

Jag ser dem båda, som här höllo vakt,
på ljusa höjder stå med hand i hand,
ett kärt Betanien, till blomning bragt,
sin hälsning sände de, ej kärleks band,
som knöts på jorden, löser himlen opp,
det binder evigt trofast andar hop,
som närdes här af samma höga hopp,
af samme Fader, samma tro och dop.

III.

Så äro de gångna, de båda,
de herdar, som Gud till er fört.
Visst sorgen och saknaden råda
bland dem, som de rösterna hört,
men ännu här ljuder det klara,
det gamla Guds heliga ord,
som kan edra själar bevara
och mätta en hungrande hjord.

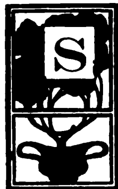
Så lyfte då åter sig dimman,
som fällt öfver eder sitt flor,
så följe på smärtfyllda timman
den fröjd, som är evig och stor,
och biden med stillhet den dagen,
då jorden till himmel är redd,
då döden all makt är betagen
och all tings nyfödelse skedd.

Ja, biden, med andakt förbiden,
tills löftet uppfyllelse når,
tills mödornas dag är förliden
och Jesus af Nasaret står
med segrarens spira i handen,
förenande himmel och jord.
Hans stjärna re'n lågar vid randen,
re'n dukas till nattvard hans bord.

Verklighetsbilder.

För Ungdomsvännen af *Nathan af Korpegård.*

KYRKOHERDE SVEN SANDBERG.

Slöta pastorat af Skara stift, Sverige, var för några årtionden sedan särdeles bekant för sina kraftiga kyrkoherdar och komministrar. Bland de förra kunna vi nämna Klas Warholm, som sedan kallades till professor i Lund, och Salvén. Bland de senare utmärkte sig särskildt Lars Kindgren och Fr. Landahl.

När kyrkoherde Salvén i slutet af 1860-talet afled, valdes till hans efterträdare nära nog enhälligt fil. dr Sven Sandberg, som förut varit elementarläroverkslärare. Då Sandberg höll sin profpredikan, hänförde han alla, och han skulle helt visst erhållit hvarenda röst, om icke dåvarande komministern till några förtrogna omtalat, att Sandberg en tid några år tillbaka varit vansinnig. De flesta trodde ej därpå, utan inbillade sig, att komministern, för hvilken de dock hade fullt förtroende, kommit med detta rykte endast för att själf få blifva kyrkoherde. Att detta icke kunde vara bevekelsegrunden, hade ju en hvar lätt bort förstå, då komministern icke var vare sig bland de profvande eller sökande. Sandberg blef emellertid vald, och han skötte under ett par års tid sin befattning till allmän belåtenhet.

Genom de synnerligen utmärkta prästerna hade ock församlingarna fått ett högt anseende. Sandberg hade ock under de första åren höga tankar om sina församlingsmedlemmar, och därför bemödade han sig om att bjuda dem på de bästa predikningar. Icke blott för sina predikogåfvor, utan äfven för sin sprittande glädje och kvickhet blef han beundrad af dem, som kommo i närmare beröring med honom.

Det öfverlägsna i hans personlighet kunde dock icke uppfattas eller uppskattas af församlingsmedlemmarna i allmänhet, hvarför det icke dröjde så synnerligen länge, innan Sandberg fick en annan tanke om sina församlingsmedlemmar, än hvad han i början haft. Han började ringakta dem, och därmed var det ock slut med hans hänförande predikningar. För min fader, för hvilken han alltid hyste det bästa förtroende, beklagade han sig ofta, att det ej tjänade någonting till att predika, "emedan de jämmerliga bönderna ingenting begripa."* Han kände äfven ofta, att han var på orätt plats.

Efter ett par års förlopp blef Sandberg plötsligt vansinnig. Som det var omöjligt att vårda honom i hemmet, affördes han till Konradsberg, hvarest han dock ej behöfde stanna mer än några månader, innan han blef fullkomligt frisk. När han kom tillbaka, upptog han sitt arbete som förut. Han var då lika glad och kvick, men hade samma ringaktning för sina församlingar, hvarför han blef allt mera vårdslös uti sina predikningar. Ofta beredde han sig ej det minsta, utan tog någon postilla och så fort han förmådde uppläste en predikan därur. En och annan gång kom han dock beredd, och då predikade han, som om han varit inspirerad.

Efter några år blef han åter vansinnig och fördes då till ett dårhus i Köpenhamn. Äfven härifrån utskrefs han efter några månaders vård. När han reste därifrån, hade han läkarebetyg på att han var fullt normal.

Under denna hemresa ägde en tilldragelse rum, som visar ett karaktärsdrag af Sandbergs öfverlägsna kvickhet. På tåget kom han nämligen i sällskap med ett par herrar, som ej kände honom personligen. Utan att presentera sig för hvarandra, voro de snart i lifligt samtal om dagens händelser. När de kommo nära Vartofta station, syntes på afstånd Slöta prästgård. De båda herrarna började då att tala om kyrkoherde Sandberg och de rykten, de hört om honom.

"Se där", utropade den ene till den andre, "där ligger prästgården, hvarest den galne prästen bor!"

"Hvad säga herrarna, bor det en galen präst där?" frågade Sandberg.

"Ja, just där!" svarade den ene och skulle börja berätta, hvad han kände till om den "galne prästen". Men innan han fick tid att säga något vidare, upptog Sandberg det betyg, som han hade erhållit från doktorn, och sade:

"Se här har 'den galne prästen' intyg på att han är klok, men hvar ha herrarna sina intyg på att de äro kloka?"

De tillfrågade blefvo både svars- och mållösa, och det enda, som kunde trösta dem i deras förlägenhet, var, att Sandberg, som stod vid målet för sin resa, här steg af tåget, hvarvid han hälsade dem med ett triumferande leende.

Kyrkoherde Sandberg blef flere gånger kallad att profpredika. Så kallades han af Hedvig Eleonora församling i Stockholm och aflade prof där den 7 jan. 1883. Samma år blef han ock kallad att aflägga predikoprof i Storkyrkan, då pastor primariebefattningen där skulle tillsättas. Slötaborna gladdes och hoppades, att de nu skulle blifva af med S., som de säkert trodde skulle blifva pastor primarius. Kyrkoherde Sandberg, som höll sin profpredikan på sista söndagen efter trefaldighet öfver den text, som handlar om de tio jungfrurna, fick tyvärr ej mer än en enda röst vid valet. Denna profpredikan trycktes sedan och såldes till förmån för, om jag ej missminner mig, Eugenia-hemmet.

Huru kyrkoherde Sandberg själf mottog detta "nederlag", framgår af några anföranden i den predikan, som här nedan något närmare relateras. Församlingsborna kände sig djupt besvikna, och några af dem, som ej kunde fatta, att vansinne är en sjukdom, som den lidande hvarken rår för eller kan afsättas för, utskref kärlekslöst nog det följande året en petition, att domkapitlet skulle afsätta Sandberg. Petitionen — om den blef afsänd till domkapitlet eller icke, vet jag ej — kunde naturligtvis ej till någon åtgärd föranleda. För att trösta de knotande församlingsmedlemmarna lofvade emellertid en rik släkting till S. att donera en större summa till Slöta kommun, om S. där innehade sin befattning till sin död. Detta löfte hölls äfven.

Den sista gången, jag hörde kyrkoherde Sandberg predika, var nyårsaftonen den 31 dec. 1884. Jag hade då julferier och var hemma hos mina föräldrar. Sandberg hade då några månader haft adjunkt, men nu skulle han själf predika i moderförsamlingens kyrka. Vi skulle naturligtvis resa för att höra honom.

Aldrig, hvarken förr eller senare, har jag hört en sådan predikan. I det den bar vittne om både klokhet och galenskap, vittnade den äfven om djupa lidanden och om hvad ondt andra tungor kunna åstadkomma. Den, som någorlunda kände förhållandena, kunde ej återhålla tårarna, mellan det man tvingades att le vid flera påståenden.

Gudstjänsten började kl. 1 e. m. Uti altartjänsten deltogo både kyrkoherden, komministern och adjunkten, alla iklädda mässhakar. Kyrkoherden stod i midten. Nå-

---

* Sandberg uttalade *r* mycket skarpt och skorrande, hvarför citaten från honom äfven så kunna läsas.

SVEN SANDBERG.

got ovanligt märktes ej under altartjänsten, utan allt bar en högtidlig och vördnadsfull prägel.

Då kyrkoherde Sandberg sedan besteg predikstolen, kände man dock genast, att något ovanligt var å färde. Man fick det intrycket, att han ämnade hålla en riktig straffpredikan. Och en sådan blef det äfven.

Efter några inledande ord började han:

"Jag skall i dag läsa för eder den predikan, som jag höll i Storkyrkan i Stockholm, ehuru jag vet, att ni ej det minsta begriper densamma. Ni behöfver ändock höra henne."

Så läste han några afdelningar, mellan det han gaf fritt uttryck åt sina känslor och tankar. Se här några utdrag ur hans tal.

"Ni har klandrat mig för att jag ej fick mer än en röst för pastor primarie-befattningen. Hvarför? Jo, emedan ni ingenting begriper. Jag afstod från platsen, emedan jag hellre såg min andlige son Fredrik Fehr innehafva platsen. Han är min andlige son, ty då hans mor var 12 år och jag var 13 år, blef jag kär i henne. Men vi voro ju bara barnen, och vi kunde ej få hvarandra. Sedan skildes våra vägar. Hon blef efter flere år gift och fick då en son. Denne son älskar jag, emedan jag en gång älskat hans moder, och det är nu han, som är pastor primarius. Begripen I, att han är min andlige och icke köttslige son?"

"På grund af min barndomskärlek kan jag aldrig gifta mig. Ni har ingen rätt att klandra mig för att jag har madamen till hushållerska. Att jag vårdar mig om henne, beror på ett löfte, som jag gifvit en vän."

"I ären sladdrare och belackare och springen omkring, så att det står som sopkvastar efter er."

"Om jag varit från mina sinnen — och det har jag varit — men hvems har varit felet? Då jag i början af detta år blef galen — o, jag minnes så väl den förskräckliga dagen. Det var då några af eder med f. d. riksdagsmannen i spetsen höllo stämma för att få mig afsatt. Det var nog för att göra hvem som helst galen. Min själ kunde icke hålla balansen. Har ni sett ett vattenglas fyllas öfver sina bräddar? Det kan fyllas så, att vattnet står öfver bräddarna. Om det får stå i fred, så spilles ändock ej något vatten, men vid minsta skakning strömmar vattnet ut. Så var det med min själ. Hade den ej fått den där stöten utaf f. d. riksdagsmannen och hans anhängare, hvilka alla borde vara klädda i kjolar, så hade min själ kanske blifvit bevarad den gången."

Vid dessa ord gingo några af åhörarna ut, som funno orden allt för starka, och som varit med om att petitionera om afsättningen. Till dessa ropade då Sandberg:

"Stannen kvar, ty I ären icke för goda att någon gång höra sanningen!" Sedan fortsatte han:

"Ni har t. o. m. gjort anmärkning mot min stora kropp. Begriper ni då icke, hvarför jag har en så stor kropp? Nej, ni begriper det icke. De flesta utaf er förstår det ej. Men jag skall nu säga eder det. Jag måste ha en så stor kropp, för att min stora själ skall få plats i honom. Om kroppen vore mindre, så finge ej själen rum. Begriper ni nu?"

"Det är blott några få, som äro visa såsom de visa jungfrurna. F. d. riksdagsmannen och alla hans drabanter äro lika do ovisa jungfrurna."

Som dagen började skymma, gick en af kyrkovärdarna upp i predikstolen och frågade i hviskande ton, om kyrkoherden ville, att de skulle tända ljusen, hvarpå han svarade i mild ton, men så högt, att alla kunde höra det: "Nej, det behöfves icke, ty jag skall strax sluta." Sedan slöt han med en brinnande bön till Gud om nåd och befrielse från själslidande för sig och andra.

Några dagar senare sände han själf bud till min fader och bad honom hålla honom sällskap, ty han kände, att han snart skulle mista förståndet. Hans hjärna omtöcknades äfven denna gång på fullt allvar, hvarför han åter måste föras till dårhuset.

Efter några månader var han åter fullt frisk och fick äfven behålla sina sinnens bruk, så länge han lefde. Kyrkoherde Sandberg dog efter en ganska lång och tärande sjukdom — ägghvitesjuka och sockersjuka — i början af 1887. Den helt visst stora själen, som härjats och slitits af en fruktansvärd sjukdom, hade ändtligen fått ro. Vid grafven har församlingen rest en stor och vacker minnesvård af granit.

HVAR LIGGER FELET?

Det är många människor, som erkänna, att de icke hafva det rätt ställdt, och att det måste blifva annorlunda med dem, om de skola kunna bestå inför Gud, men som mena, att allt blir godt och väl, om de blott i det yttre kunna rätta det ena eller det andra.

De handla alldeles på samma sätt som en neger, som hade köpt sig ett väggur och en dag kom in till urmakaren med de båda visarna och bad honom vara så god och reparera dem, emedan de icke gingo riktigt.

"Men hvar är då uret?" frågade urmakaren.

"Det är hemma", svarade negern.

"Men jag måste få hit?"

"Åh", svarade negern, "det är icke något fel med uret, det är blott visarna, som visa orätt."

Han förstod icke, att om visarna skulle gå rätt, måste själfva urverket vara i ordning.

Likaså är det med människan. Skall det blifva riktigt i det yttre, måste hjärtat vara rätt för Gud. Det hjälper dig icke till frälsning, att du försöker ställa det ena och det andra till rätta i det yttre, om ditt hjärta är orent. Låt Gud få hand om ditt hjärta! Låt honom rena det i sin Sons blod! Och när ditt hjärta blifvit rätt för Gud, skall snart äfven ditt lif bära vittne därom.

TILL STJÄRNBANERET.

På Amerikas frihetsdag, den 4 juli. Af *Jakob Bonggren.*

Flyg högt mot härlig julisol,
mot blåa himlapällen!
Flyg högt, från Washingtons kupol,
från slotten och från tjällen!
Flyg högt, hvar skördemannen slår,
hvar krigarn höjer glafven!
Flyg högt i topp af skepp, som går
med varor öfver hafven!
Flyg, så att världen all dig ser,
vårt sköna, stolta stjärnbanér!

Flyg, där de svage föra krig
mot starke, som förtrycka!
När segern vunnits genom dig,
skänk frid och fröjd och lycka!
Bär ljuset fram till mörka land
att väcka dem som sofva!
Låt flamma dina stjärnors brand,
din frihets gyllne gåfva!
Du höjs — och träldom sjunker ner,
vårt stora, stolta stjärnbanér!

Flyg högt och dina ränder te!
Då fly de arga skalkar,
så snart som de symbolen se
af lagens helga balkar!
Hvar enda strimma är ett svärd,
som smidts att rätten skydda,
att hägna hemmets lugna härd,
att vakta slott och hydda.
Flyg högt, o du, som värn oss ger,
vårt segerrika stjärnbanér!

Flyg högt på verkstad och fabrik,
på skolor, dommarsalar!
Flyg högt för fattig och för rik,
för skogar, berg och dalar!
Flyg högt för åker och för äng,
för sjöar och för floder!
Flyg högt för herre och för dräng!
Lär broder finna broder!
Hvar helst en slaf om bistånd ber,
flyg till beskärm, vårt stjärnbanér!

Flyg högt, vår frihets unga örn!
Låt breda vingar susa!
Sprid glans i världens alla hörn
med stjärneblickar ljusa!
Där en tyrann ännu det bor,
en själ, som hatar ljuset,
släng Jofurs blixt ur starka klor,
slå niding ned i gruset!
Du så ditt himlaursprung ter,
vårt stora, stolta stjärnbanér!

ENGELSKANS INFLYTANDE PÅ DET SVENSKA SPRÅKET I AMERIKA.

För Ungdomsvännen af *E. A. Z.*

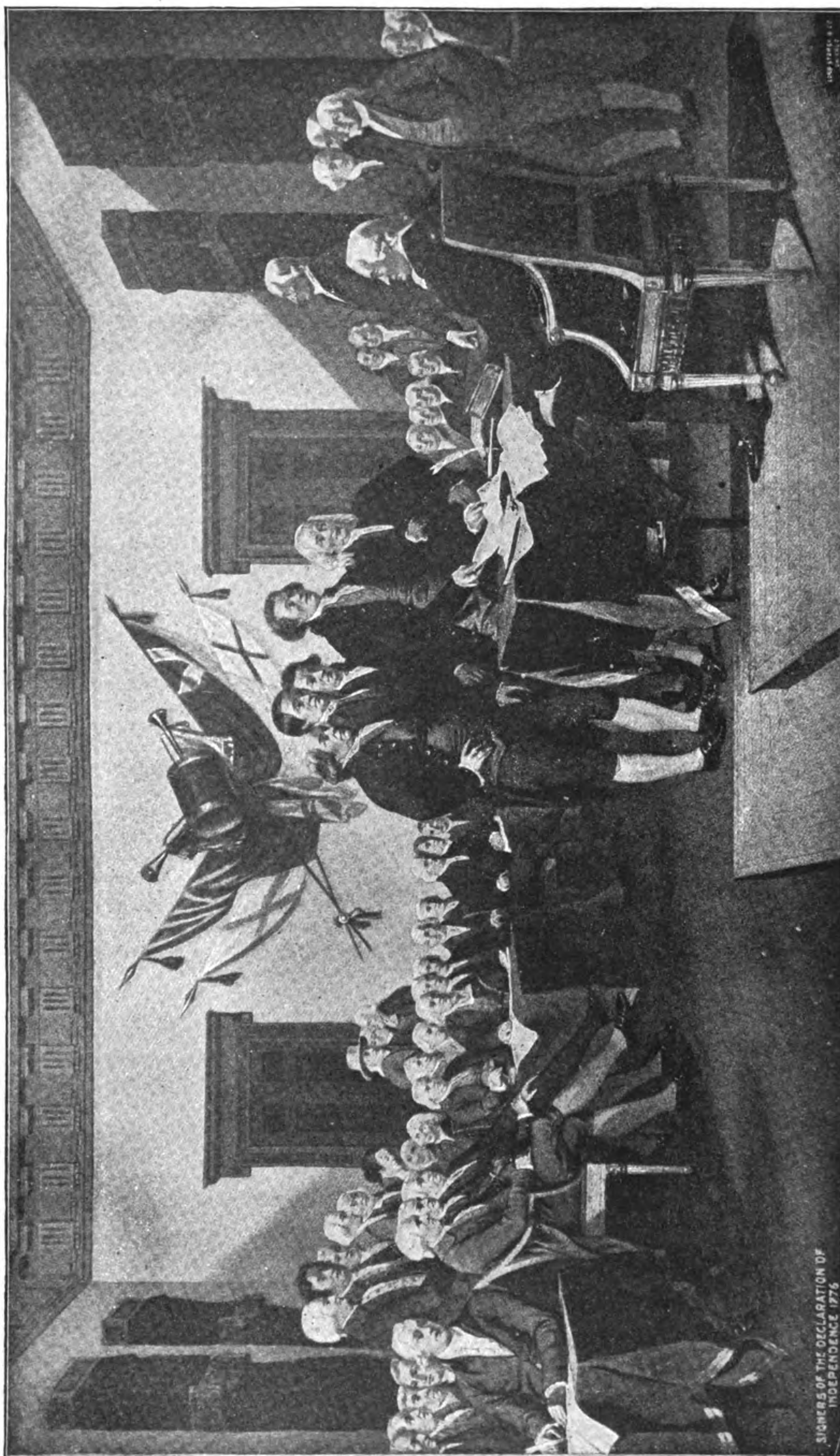
Forst. fr. föreg. n:r.

Vi komma nu till sådana ord och fraser, hvilka vi kunna kalla anglicismer i egentlig mening. De ord, hvilka vi hänfört till första gruppen, kunna såsom *rent* engelska och därtill i de flesta fall fullt berättigade i den amerikanska svenskan, näppeligen kallas anglicismer. Och det språk, vi senast talat om, kan knappast få något vackrare namn än svensk-amerikansk rotvälska. Den grupp, till hvilken vi nu vilja öfvergå, omfattar sådana oriktiga uttryck och vändningar, hvilka uppkommit genom en ordagrann öfversättning till svenska af engelska idiom eller genom användande af en for engelskan egendomlig ordställning. Härtill kan ock hänföras en mängd ord, hvilka på grund af engelskans inflytande hos oss fått ett vare sig vidsträcktare eller mera begränsadt betydelseinnehåll, än samma ord hafva i Sverige. De exempel på anglicismer, som vi nu komma att gifva, äro hämtade till större delen från studerandes uppsatser samt i några fall från tidningslitteraturen, mötesreferat o. s. v. Vi gruppera exemplen i öfverensstämmelse med den för ordklasserna vanliga ordningen.

Residens betecknar hos oss hvilken persons boning eller hus som helst, men i Sverige endast en boning eller vistelseort för personer med hög samhällsställning. Man talar där om konungens, landshöfdingens eller biskopens residens, men ej, som här, om farmarens, snickarens eller skräddarens "residens".

President har i Sverige en långt mer begränsad betydelse än bland oss. Där bäres denna titel blott af ordföranden i en öfverrätt eller ett kollegium, hvarjämte, såsom hos oss, statsöfverhufvudet i en republik benämnes på samma sätt. Men här kallas en rektor, en högskoleföreståndare, verkställande direktören i ett bolag, ordföranden i en öfverläggande församling, vare sig kyrklig eller civil, eller i en styrelse, en förening, en klubb o. s. v. allesammans president.

Professorer äro i Sverige blott de till högsta graden hunna universitetslärarna, i Amerika däremot tituleras ej blott vid universiteten och högre allmänna läroverken anställda lärare professorer, utan ofta nära nog hvilken lärare som helst, hvarjämte de, som utöfva någon konst, äfven om den skulle höra till den lägre genren, stundom tituleras på samma sätt, i synnerhet då de själfva presentera sig.

FRIHETSFÖRKLARINGENS UNDERSKRIFVANDE DEN 4 JULI 1776.

Student har bland svenskarna i Amerika samma vidsträckta betydelse som det engelska "student". I Sverige menade man ursprungligen med student en vid universitetet inskrifven studerande, men numera kallas hvar och en så, som aflagt den så kallade mogenhetsexamen, hvilken numera ej såsom fordom kan afläggas blott vid universitetet utan vid hvilket fullständigt högre elementarläroverk som helst. Här däremot kallas alla studerande för studenter, ja, äfven de, som studera helt och hållet privatim. Man får ofta höra det omdömet om en äldre prästman eller lärare: "Han är en flitig student."

Såsom vi märka af de nu anförda exemplen, tillägga vi en del personer högre titlar än de, som hafva motsvarande ämbete, tjänst eller sysselsättning i Sverige, äro berättigade till. Någon gång kan dock förhållandet vara omvändt, i det att en lägre eller simplare titel än den i Sverige brukliga användes. Det engelska "musician" öfversättes tämligen allmänt, ehuru ej fullt korrekt, med *musikant*. Följden blir, att alla, som på ett eller annat sätt idka musik, från den verklige konstnären ända ned till spelmannen och birfilaren, få heta musikanter. Den, som idkar musiken såsom skön konst, tonsättaren eller tonkonstnären, kallas ej i Sverige musikant utan "musikus" eller "musiker".

På tal om musik må ock nämnas det allmänna bruket att öfversätta "music-band" med *musikband* i st. f. musikkår. I Sverige talar man väl om tjuf- och röfvareband, men musikband känner man ej till.

Ett annat ofta missbrukadt substantiv är *audiens*, hvilket i likhet med det engelska "audience" i det svensk-amerikanska både tal- och skriftspråket nästan alltid betecknar detsamma som åhörare. Det svenska lånordet audiens betyder till- eller företräde (t. ex. "han erhöll audiens hos konungen"), hvaremot för åhörareskara stundom brukas lånordet auditorium.

Ordet *ränta* användes ej blott i betydelse af intresse på penningar, utan ock i likhet med det engelska "rent" i betydelse af hyra såsom både substantiv och verb (t. ex. ränta ett hus, eller betala ränta för ett hus).

Textböcker (eng. text-books) höres oftare i de svensk-amerikanska skolorna än läro- eller skolböcker. I Sverige begära de studerande lof eller permission en timme eller längre tid, här bedja de om *ursäkt* (eng. "excuse").

Parad användes vanligen ej blott i den betydelse, det har i Sverige, utan ock i st. f. demonstration och procession. *Säte* och *sits* (eng. "seat") begagnas ofta i st. f. stol, bänk eller soffa; *bankör* i st. f. bankir; någon gång *utkomst* (eng. "outcome") i st. f. utgång eller resultat samt *upplandet* (eng. "upland") i st. f. höglandet. Dessa exempel på oriktig användning af substantiv må nu vara nog.

Bland adjektiven hafva vi ej iakttagit så många anglicismer, vi vilja dock nämna ett par stycken. En af de allra vanligaste är *hälsosam* i st. för frisk. Den eller den personen är mycket hälsosam, är ett uttryck, som gång på gång möter oss i både tal och tryck. Hälsosamt är blott sådant, som *gifver* eller *främjar* god hälsa. Vi kunna således tala om hälsosam föda, hälsosamt klimat o. s. v., men ej om en hälsosam man. I en sådan sammanställning måste frisk eller sund användas. Det är väl det engelska "healthy", som kan betyda både frisk och hälsosam, och hvars första stafvelse ljuder lika med den första stafvelsen i hälsosam, som bär skulden till den felaktiga användningen af det sistnämnda.

Vek (eng. "weak") brukas också oriktigt i st. f. svag eller sjuklig.

Bland de verbala uttrycken däremot trifves anglicismernas ogräs så mycket bättre. Vi vilja nu samla ihop ett knippe däraf.

Möta användes i st. f. sammanträda, mötas eller samlas. Föreningen möter den och den dagen, är en anglicism, som söndagligen höres bland kungörelserna i de flesta svenska kyrkor i Amerika.

Gå brukas allmänt liksom det engelska "go" i betydelsen resa. De flesta "gå" till Chicago eller New York, äfven om de bo hundratals mil därifrån, ja, äfven till Sverige "gå" årligen en stor massa svensk-amerikaner.

Lämna i likhet med engelskans "leave" får ofta ej något objekt. "Jag lämnar för Chicago i morgon", betyder: Jag lämnar den plats, på hvilken jag nu befinner mig, i morgon för att resa till Chicago", eller helt enkelt: "Jag reser till Chicago i morgon."

Lefva får genom inflytandet af engelskans "live" rätt ofta betydelsen bo, i synnerhet i talspråket. "Efter kriget slut flyttade öfversten till Mt Vernon, hvarest han lefde i tio år," skulle väl för ett svenskt öra betyda, att öfversten dog efter tio års vistelse på nämnda plats, men en svensk-amerikan förstår saken så, att öfversten bodde i Mt Vernon i tio år.

I Amerika kan ock hvem som helst "*göra pengar*" (eng. "make money", och *taga tåget eller spårvagnen* (eng. "take the train, or the streetcar") utan att behöfva frukta för polisen, något, som nog ej går för sig i Sverige, där man måste bekväma sig till att *förtjäna* pengar och nöja sig med att *resa* på tåget eller spårvagnen.

Skeppa liksom det engelska "ship" har mestadels betydelsen af frakta varor ej blott såsom i Sverige med fartyg utan ock med bantåg.

Jag ser användes i st. f. jag förstår, och *kommer du och ser mej snart?* betyder: kommer du snart och hälsar på?

Svenskans reflexiva verb utbytas allt som oftast mot den motsvarande engelska konstruktionen. Så t. ex. säger man: *jag är misstagen* (eng. "I am mistaken"), i st. f. jag misstager mig; *jag har tagit förkylning* ("I have got a cold"), i st. f. jag har förkylt mig; *bereda sin predikan* ("prepare the sermon") i st. f. bereda sig på sin predikan; *insekterna föda på blad* (eng. "feed on") i st. f. föda sig med eller lefva af.

Vi böra bära i minne (eng. "bear in mind"), i st. f. vi böra minnas eller komma ihåg, är en fras, som vi läsa i nästan hvarje nummer af en viss svensk-amerikansk tidning.

I tidningsnotiser om de i Amerika så vanliga surpristillställningarna få vi stundom läsa, t. ex. att herr pastorn *presenterades med ett guldur* (eng. "was presented with"), och att fru pastorskan *blef ihågkommen med en gungstol* (eng. "was remembered with").

Kalla någons uppmärksamhet till (eng. "call someone's attention to") i st. f. fästa någons uppmärksamhet på är också en rätt ofta brukad anglicism.

Vi få också gång på gång höra och läsa, att vi böra ha något *att falla tillbaka på* (eng. "to fall back on"), då vi bli sjuka och orkeslösa eller *lägga något till sidan* (eng. "lay something aside") för gamla dagar. Meningen är, att vi böra skaffa oss något i reserv eller spara något för oförutsedda behof, och det är ju ett godt råd.

I vårt skolspråk begagnas allmänt uttrycket *han har graduerat*, eller t. ex. han har *graduerat från college*, ett uttryck, som naturligtvis uppkommit genom inflytandet af det engelska "graduate". Verbet graduera användes i Sverige endast i transitiv betydelse och mestadels i perf. particip, graduerad, hvarmed afses en person, som vunnit en akademisk värdighet, enkannerligen doktorsgraden.

Vanliga uttryck äro ock *gå an* (eng. "go on"), i st. f.

försiggå; *ge opp* (eng. "give up") i st. f. ge tappt; *planta* (eng. "plant"), i st. f. så eller plantera; *lära* (eng. "learn"), i st. f. höra, läsa eller få veta (t. ex. "vi lära af tidningarna, att en svår storm rasat i Kansas"); *gå tillbaka på* (eng. "go back on"), i st. f. svika; *se till någon för hjälp* (eng. "look up to someone for help"), i st. f. söka hjälp hos någon; *öfverkomma* (eng. "overcome"), i st. f. öfvervinna; *komma nära att* (eng. "come near to"), i st. f. vara nära att; *lefva upp till* (eng. "live up to), i. st. f. efterlefva; *fela att* (eng. "fail to"), i st. f. ej kunna; *taga nöje i* (eng. "take pleasure in"), i st. f. finna nöje i; *taga fördel af* (eng. "take advantage of), i st. f. draga fördel af; *vara skyldig* (eng. "owe") i st. f. ha att tacka för eller bero på (t. ex. "sitt förträffliga klimat är landet skyldigt de friska hafsvindarna"); och därmed torde detta ogräsknippe vara stort nog.

Bland adverben är *hvar* ett af dem, som oftast felaktigt användas, i det att det genom inflytande af engelskans "where" får betydelsen där eller hvarest (t. ex. "Olaus och Laurentius Petri hade begifvit sig till Tyskland, hvar de blefvo bekanta med Luthers reformation").

Adverbet *inne* användes oriktigt och onödigt tillsammans med prep. för i det så vanliga uttrycket "jag är inne för förslaget", i st. f. blott "jag är för förslaget".

Näst brukas stundom i likhet med det engelska "next" i st. f. därefter eller därnäst (t. ex.: Näst begaf han sig till Ornäs).

Ute nyttjas i st. f. slut, t. ex. i uttrycket "skolan är ute" (eng. "the school is out").

Då man skall lära sig ett främmande språk, är det vanligen den rätta användningen af prepositionerna, som vållar de största svårigheterna. Och vare sig nu svenskan eller engelskan är för svensk-amerikanen det mera främmande språket, begår han ofta nog det felet att genom ordagrann öfversättning öfverföra idiomatiska prepositionsuttryck ifrån det ena språket till det andra. En stor mängd anglicismer i vår amerikanska svenska — kanske större delen — höra därför till prepositionernas område. Vi skola nu i det efterföljande anföra en del af dem utan att dock angifva den engelska förbindelsen, hvilken ändå är lätt igenkännlig för den, som är bekant med engelska språket.

Man uttrycker sig sålunda *tacksam till* (i st. f. mot) någon; *vänta för* (i st. f. på) svar; *god till* (i st. f. mot) någon; *sitta för* (i st. f. under) hela timmen; *kandidat för president* (i st. f. presidentkandidat); *vara i* (i st. f. på) sin rätta plats; *yppa till* (i st. f. för) någon; *glädje vid* (i st. f. öfver eller af) lifvet; *rådfråga med* (i st. f. blott rådfråga) någon; *kvarstanna med* (i st. f. hos) någon; *ej i det minsta* (i st. f. ej det minsta) bry sig om någon; *röfva någon af något* (i st. f. röfva något från någon); *han förärades med* (i st. f. honom förärades); *hinna upp med* (i st. f. hinna upp); *i* (i st. f. på) en kort stund; *nytta till* (i st. f. för) någon o. s. v. i oändlighet.

Prepositionen *af* användes oriktigt för att omskrifva genitiven, där sådan omskrifning ej brukas i svenskan. Man får t. ex. ej omskrifva "landets regering" med *regeringen af landet*.

I tillkännagifvanden om begrafningar får man jämt och samt höra eller läsa, att *begrafningen sker från kyrkan eller sorgehuset* vid den eller den tiden, hvilket är en anglicism, i st. f. begrafningsakten, begrafningshögtidligheterna, sorgegudstjänsten — eller hvad det nu må vara — hålles i kyrkan eller sorgehuset.

Ett mycket vanligt fel i skrift är att konstruera *efter*, som om det vore en temporal konjunktion, t. ex. *efter de arbetat en stund, gingo de till hvila*. Det bör i stället heta "sedan de arbetat" eller "efter att hafva arbetat" eller "efter att de arbetat" o. s. v. Felet har sin grund i bruket af det engelska *after* i sådana konstruktioner som t. ex. "after having finished my work", eller "after I am through with my work I will rest", hvarest *after* emellertid är preposition lika väl som *efter* i ofvanstående uttryck, "efter att hafva arbetat" eller "efter det de arbetat".

En annan mera egendomlig oriktighet är att bruka konjuktionen *alldenstund* i koncessiv betydelse eller i stället för ehuru, fastän, om än o. s. v. Ganska ofta ha vi sett alldenstund i ett sammanhang, sådant som t. ex. efterföljande: "Alldenstund kristendomen mest utbreddes af Sveriges konungar, gjorde dock präster och lärare mest för dess befästande." Detta egendomliga bruk kunna vi ej förklara på annat sätt, än att man på grund af ljudlikheten felaktigt öfversätter engelskans koncessiva "*although*" med det kausala alldenstund. Forts.

KARL PONTUS WIKNER.

ikners egentliga lifsgärning och berömmelse ligga ej på vitterhetens område. Det var endast spånor från hans bänk, som kommo skönlitteraturen till godo.

Wikner var nämligen tänkare och uppfostrare, och hans vittra författarskap är alltid i hög grad afsedt att tjäna som bärare för hans åsikter och världsåskådning. Han var en i mycket inåtvänd personlighet, hvars tankeskärpa enades med ett rikt inbillnings- och känslolif. I sin filosofiska lära var Wikner städse stark individualist och kom därigenom att omfatta en vidhjärtad tolerans. Både genom sina skrifter — religiösa och filosofiska, dels strängt ventenskapliga, dels för en större allmänhet afsedda — och ännu mer genom sin personlighet utöfvade han ett djupt inflytande, framför allt på ungdomen, och åtnjöt en allmän, varm hängifvenhet från de ungas sida.

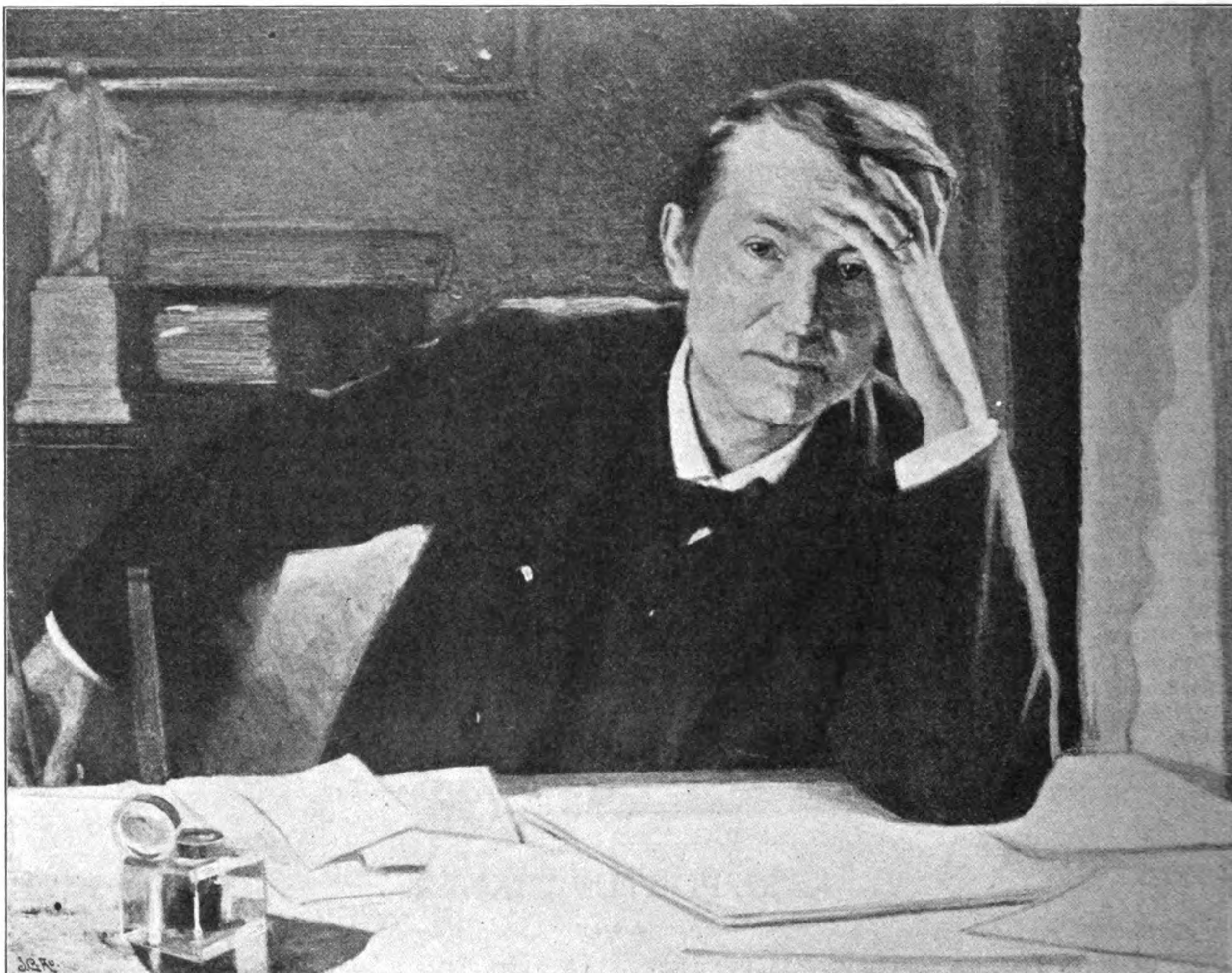
Wikners vittra arbeten utgöras af några mindre dikter samt ett antal berättelser af egendomlig gestaltning, i någon mån påminnande om Viktor Rydbergs diktning; liksom denne ger Wikner mindre händelser och lif än själfulla, djupa och vackra samtal öfver mänskliga lifsfrågor och gåtor.

Wikners skrifter äro till det mesta från trycket utgifna, ehuru några ännu finnas endast i manuskript. Af sådana, som torde vara af större intresse för Ungdomsvännens läskrets, nämna vi Vittra skrifter, utg. af K. Warburg; I mänsklighetens lifsfrågor, 1—2, samt en samling predikningar jämte några häften Religiösa meditationer och föredrag. Hans "Filosofiens Historia" är utgifven af prof. S. G. Youngert.

Ur Wikners Vittra skrifter anföra vi följande stycke i bunden form, skrifvet redan 1861 och med öfverskrift *Mig törstar!*

Fåfängt, fåfängt! Jorden äger
intet, som kan släcka branden
af de kraf, dem evigheten
'ristat i mitt bröst med eldskrift.
Om en krona jag ock satte
på min hjässa och i purpur
klädde guldomstrålad skuldra,
brann dock elden under purpurn,
kyldes ej af kalla guldet.
Och om fattigdomens koja
i sin trånga famn mig slöte,
o, så smältes kanske bojan
för den eld, mitt bröst förtärde,
och i tårar löstes isen,
som mitt hjärta där omslöte,
kunde dock ej släcka branden,
som på djupet ständigt närdes.

Och om åter hem jag vände
till den jord, som sett mig födas,
och om där jag sökte lindring
i den kraft, som mannen adlar;
droges nära till mitt eget,
klappade mot mitt och ville
klappa så för mig allena;
o, då kände jag, hur kärlek
är det enda, som åt anden
lofvar mätthet i dess trängtan;
då förnam jag, huru kärlek
är ett barn af evigheten,
starkare än allt, än döden!
Var jag lycklig då? — Jag ägde
ju ett öga, i hvars spegel

PONTUS WIKNER.

blef den mäktig dock att rymma
alla evighetens fasor.
Och om hän till söderns dalar,
där i zenit solen glöder,
mina steg sin bana ledde;
om Saharas bleka sandfält,
där ett grönklädt strå ej trifves,
brände foten på min vandring:
o, så brände nog mitt hjärta
såsom förr, men blef dock icke,
såsom gräset, brändt till aska.
Och om söderns vindar förde
mig till höga nordens fjällar;
om i snö och is jag kläddes:
om min hand i lifvets strängar
grepe underbart och mäktigt;
och om tusen sina blickar
fäste på min vink, och tusen
nämnde mig den vise, starke:
o, jag blefve dock en främling
på min egen grund, och aldrig
lärde mig min egen vishet
att mitt väsens gåta lösa,
hulpe mig min egen styrka
att det höga målet hinna,
dit min ande trånar ständigt.

Men om så ett annat hjärta
jag mitt eget väsen skönjde;
och jag ägde ju ett hjärta,
som på egna hjärtats frågor
gaf mig svaret. — Ja, jag ägde
ju en själ, som med min egen
blef för evigt sammangjuten! — —

Dock—hur var det?—Gick ej svärdet
än en gång igenom själen?
Och det band, som nämndes evigt,
slets det icke då, när hjärtat
blödde dessa heta droppar;
då, när ögat inga tårar
ägde mer att svalka dessa?

Var det dödens lie, eller
var det kanske någon annans,
som gaf djupa banesåret
åt min kärlek, åt min enda?

O, så var det icke heller
denna kärlek, som åt anden
skulle bringa evig mättnad!
O, så var det icke heller
detta öga, i hvars blickar
evig sanning skulle läsas!
O, så var det icke heller
detta hjärta, som mitt eget
skulle evigt saliggöra.

Säg, hvart flyr jag, store Fader,
som mitt lif ur stoftet väckte?
Säg, hvar finner jag den sanning,
som mig löser lifvets gåta?
Säg, hvar finner jag den kärlek,
hvilken evig är som hjärtat,
ur hvars djup den heligt väller?
Var det du, som denna trånad,
outsäglig, obetvinglig,
i mitt bröst en gång upptände;
o, så har du väl, min Fader,
sett förut dess enda mättnad! — —

Men när dessa frågor brände
på min själ, och filosofen
stod med skalden stum och ingen
kunde te mig rätta vägen;
kanske kom jag då att stanna
vid den gamla goda boken,
boken framför andra böcker;
och jag läste nötta skriften,
som i sekler sargat hjärtan,
och i sekler hjärtan hugnat;
och med hvarje ord, som lästes,
sprang en stjärna upp i natten,
— Dock låg mörker än på djupet,
som det låg vid tidens morgon,
då ur kaos framgick jorden: —
tills omsider — o, jag glömmer
ej den synen! — tills omsider
med en glans som solens mäktig,
och som månens likväl stilla,
bröt i öster fram en stjärna:
morgonstjärnan, och sig ställde
öfver Betlehem, där fordom
hon för österns vise teddes.
Och jag följde hennes maning,
och jag såg ett barn i krubban.
Ur dess öga, rena, milda,
lyste evighet och gudom;
i dess armar — ack så späda! —
slöts på en gång jord och himmel;
i dess hjärta — ack så mänskligt! —
bodde kärlek, nåd, försoning
för den fallna mänskligheten.
Och jag såg en älsklig yngling,
hur han stod i templets salar,
hur gudomlig vishet rörde
redan då hans späda tunga.
Och jag såg en man, profeten
ifrån Nasaret, och hörde,
huru ljuft hans bjudning lydde:
"Kommen, alle", så han sade,
"som arbeten och betungens;
jag vill vederkvicka eder."
Och för mänskoandens hunger
bar han fram det första brödet,
lifvets evigt friska manna.
Han bar fram det, ej i formen
af en stelnad lagens bokstaf,
ej i trånga dogmers hölje,
ej i nya bud och stadgar:
han bar fram det i ett hjärta,
där hvar droppe blod var sanning,
och hvartenda pulsslag kärlek;
som för storhet kunde vidgas
och för mänsklig svaghet ömma
och af idel kärlek brista.
Detta hjärta var hans eget!
Och jag lärde mig i honom
känna Faderns sanna afbild,
mänsklighetens sköna urbild,
för min sträfvan — idealet.

Så behöfver ej min ande
mer med Tomas ängsligt spörja:
"hvar är vägen?" — Så behöfver
ej min tanke rådvill leta
efter sanningen i gruset
af de ramlande systemer.
Så behöfver ej mitt hjärta
tvina bort i ändlös trånad
efter lifvet, som det lefves
i osäglig, helig kärlek:
allt jag finner, allt jag vinner
i den ende, som är Vägen,
som är Sanningen och Lifvet!

ETT MINNE FÖR LIFSTIDEN.

För Ungdomsvännen af *Aina*.

Ett minne för lifstiden — ett minne för lifstiden, ljöd det oupphörligt i hennes öron. Ångbåtens taktfulla rörelser, vågornas sakta, jämna brusande, sorlet från människorösterna uppe på däck — i alltsammans tyckte hon sig höra liksom ett svagt eko af de där orden: ett minne för lifstiden.

Det var kvällen innan man skulle landstiga, och passagerarna hade samlats i små förtroliga grupper på däck. Till en af dessa hörde äfven hon.

Kvällen var skön, och man hade ej ännu helt och hållet kommit ur den egendomliga stämning, som en solnedgång på hafvet lämnar efter sig. Och solnedgången hade varit härlig den aftonen, och människorna, som betraktat den, kände sig veka till sinnes. Något obeskrifligt hade gripit dem, något som kom dem att så att säga känna ett öfvermått af sympati för allt lefvande.

Man hade såsom genom en tyst öfverenskommelse börjat tala om det förflutna. Man hade dragit fram ur minnenas gamla gömmor händelser, kanske i sig själfva obetydliga, men hvilka dock, trots sin obetydlighet, blifvit en del af ett människolif — ett minne för lifstiden.

Han hade nyss berättat en sådan händelse ur sitt eget lif, den gamle bankiren från Kentucky. —

Ja, hon ägde, också hon, ett minne för lifstiden. Men i kväll kunde hon ej berätta det. Hon drog sig tyst bort från den lilla grupp, hon tillhört, och satte sig ned att ostörd än en gång i inbillningen genomgå sitt lifs stora händelse. Lifvet hade för henne förflutit jämförelsevis lugnt och alldagligt. En händelse fanns där dock, som aldrig gick ur hennes minne, utan stod lifslefvande för henne, fastän åratal förflutit, sedan den timade.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Hon hade nyss fyllt aderton år, och lifvet låg framför henne, ljust och förhoppningsfullt. Hon besjälades af en enda tanke: hon skulle bli någonting märkvärdigt. Hon ämnade bli lärd och mycket lärd, ty hon var ju ett snille! Människor skulle med beundran nämna hennes namn — *hon* skulle visa världen, att en kvinna kan bli en storhet, hon med. Hon hade ej så alldeles klart för sig, i hvilken lärdomsgren hon ämnade utmärka sig, antingen det borde bli på filosofiens eller naturvetenskapens område, — blott ett visste hon med säkeshet: hon skulle utmärka sig framför alla andra.

I folkhögskolan, som hon nyligen genomgått, hade hon alltid stått främst i sin klass. Nu gällde det endast att få fortsätta på lärdomens bana. Bara nu pappa och mamma ville ge med sig och låta henne gå i college, — sedan skulle det bära af till universitetet, och sedan — ja, sedan vore hon väl färdig.

Och mamma och pappa, som voro stolta öfver sin dotter, kunde icke neka henne att fortsätta sina studier. Därför fick pappas Sverige-resa lof att inställas, och pengarna, som varit bestämda för resan, skulle nu användas för ett annat ändamål — dotterns studier.

Modern, som så väl behöft sin dotter hemma, ville ej på något villkor hindra henne från att resa. Hon komme ju hem under ferierna. Syskonen voro alla yngre än hon. —

Hur hade hon kunnat vara så blind! — — — Och ändå såg hon ju hvarje dag, hur modern släpade, medan hon, dottern, gjorde sig i ordning för afresan till skolan. Hur hade hon kunnat vara så själfvisk — — och bara tänkt på sig själf! — — —

Hon blickade drömmande ut öfver det mörka hafvet, och hon hörde som i en dröm sorlet af människoröster, hvilka ljödo gladt om hvarandra. Men hon hade glömt hela sin omgifning, hon tänkte blott en enda tanke: hur hade hon kunnat vara så blind — hur hade hon kunnat till den grad upptagas af egna önskningar, att hon ej märkt, hur modern varit färdig att digna under bördan af de många husliga bestyren!

— — — — — — — — — — — — — — —

Så kom den händelserika dagen. Hon var så upptagen af förberedelserna till sin afresa och af sina framtidsplaner, att hon knappast hade ögon eller öron för den öfriga världen.

Kofferten stod packad, och allt var i ordning. Nu skulle hon bara springa till skomakaren efter ett par skor, som hon lämnat bort till lagning. Det var på eftermiddagen en vacker höstdag. Hon kände sig underlig till mods, nästan beklämd. Allt förekom henne som i en dröm. Hon såg sig i inbillningen som en af världens storheter — sina djärfvaste förhoppningar skulle hon nu förverkliga. —

Hon gick ned för trappan med hatten i hand och kom i förbigående att kasta en blick in i hvardagsrummet. Där på soffan låg modern försänkt i en lätt slummer. Hvad hon såg blek och trött ut! Och hvad hon hade åldrats! — Dottern mindles ännu, hur det skar till i henne, under det hon stod och betraktade den sofvande modern. Hon mindes också, ja, hon skulle aldrig glömma det, den oförklarliga ångest, som grep henne, så fort hon kommit utom dörren. Hvarje den obetydligaste händelse från den där höstdagen var liksom outplånligt fästad i hennes minne. Hon kunde ännu se de gulnade löfven ute på gården och de lätta hvita molnen, som sväfvade i skyn den minnesrika dagen. —

Hon hade uträttat sitt ärende och var snart stadd på hemvägen. Så kom hon ihåg en bekant, som hon ej ännu sagt farväl till. —

Hur det var, så ville den där underliga oron ej lämna henne, ej ens då hon för sin intresserade väninna satt och målade den lysande framtid, hon visste sig gå till mötes. Midt under det de sutto där så förtroligt, kom den förfärliga ångesten öfver henne — alldeles som om någonting skulle hända henne. —

Hon ville ju icke stanna till kvällsmat, men väninnan var så envis och deltog så lifligt i berättelsen om framtidsdrömmarna.

Slutligen steg hon upp för att gå hem.

Hunnen helt nära hemmet erfor hon en ny, en för henne hittills främmande känsla. Det var, som hade hon på en gång icke känt igen sig själf. Hon tänkte ej längre på morgondagen med den känsla af hänryckning, hvaraf hon förr alltid öfverfallits, så fort hon tänkte på afresan, — nu var det nästan med ängslan hon kom ihåg, att det var sista kvällen hon var hemma.

— — — — — — — — — — — — — — —

Doktorn satt därinne, och småsyskonen sågo skrämda och förgråtna ut. Fadern stod bredvid sängen och betraktade det bleka, lidande ansiktet där — moderns ansikte.

Hon hade träffats af ett slaganfall, hvilket beröfvat henne talförmågan.

— — — — — — — — — — — — — — —

O, hvad hon, dottern, hade lidit den natten! Allt under det hon satt där bredvid moderns säng, började hon känna sig så obeskrifligt liten och så oförlåtligt själfvisk. — Hade hon då varit alldeles blind! — som kunnat gå dag ut och dag in och se, hur modern släpade, under det hon, dottern, gick och drömde storhetsdrömmar! — — Och nu kanske det var för sent. — — —

Så där satt hon och grubblade, om och om igen kommo dessa förtärande tankar. Slutligen grät hon sig till sömns. —

Och de tacksamma blickar, modern gifvit henne, innan hon dog, de kommo hennes hjärta nästan att brista af sorg. — Hon hade ju bara gjort sin skyldighet — — — hvad brydde hon sig nu om att bli märkvärdig, — nu, sedan hon vaknat upp och fått se, hur obetydlig hon i grund och botten var. —

Om blott mamma finge lefva och se, hur annorlunda allt hädanefter skulle bli — väl hundrade gånger flög denna tanke genom hennes hufvud under den minnesrika natten.

Och då hon efter moderns död packade upp sina saker och sade farväl till storhetsdrömmarna för att ägna hela sin tid åt hemmets och de sinas vård, då kunde hon ibland midt under arbetet undra: vet mamma månhända, att jag nu icke tänker som förr — att drömmen om storhet ej längre äger något intresse för mig?

— — — — — — — — — — — — — — —

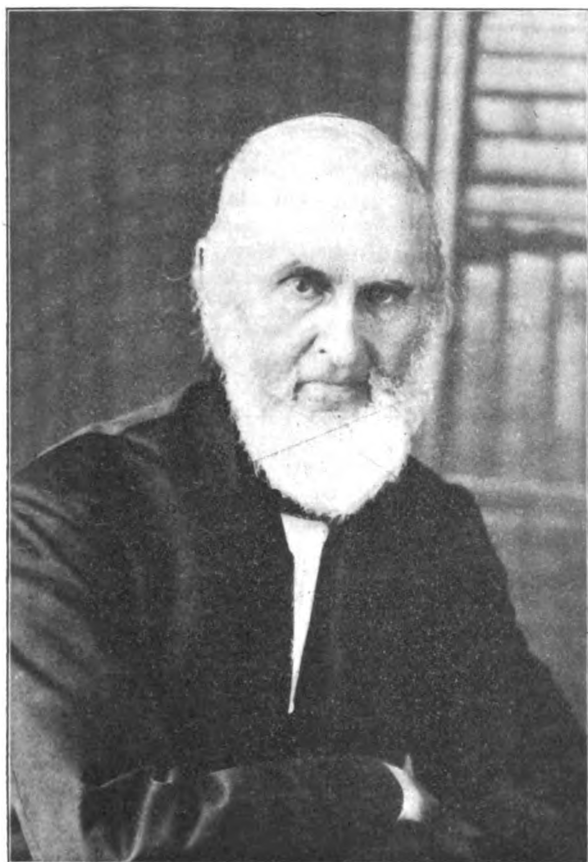
Månen hade gått upp och spred sin milda glans öfver hafvet.

Den ensamma drömmerskan satt ännu kvar på sin plats. Hon hörde, hur man ropade hennes namn, men hon svarade ej, hennes tur hade kommit att berätta, men hon kunde ej berätta i kväll. Hennes hjärta var för fullt — — — *en gång skulle allt bli klart* — vid denna enda tanke stannade hon.

JOHN GREENLEAF WHITTIER.

Whittier är en rent nationell skald. Hans lyra tonar för landets stora framåtskridande idéer; hon skildrar Nya Englands seder, och hon ger trogna och härliga naturmålningar af skaldens eget hemland. Han äger afgjordt medfödda skaldegåfvor af högre art; men han saknar det klassiska lugn och den afrundning i både form och uttryck, som vinnes genom troget umgänge med antikens mönster. Däremot utmärkas hans poetiska alster af en viss ohämmad friskhet och naturlig ingifvelse samt af en hängifven värma, som gifver dem ett högt värde.

Whittier föddes i Haverhill, Massachusetts, i december 1807 af kväkareföräldrar. Han arbetade på en landtgård till sitt adertonde år och studerade därefter under tvenne

JOHN GREENLEAF WHITTIER.

år vid en klassisk skola. Sin egentliga själsutveckling vann han dock förnämligast genom sin tidiga förbindelse med tidningsskrifveriet. Han var efter hvarandra korrespondent för en tidning och redaktör för trenne andra. Tidigt vände han sin håg mot slafveriet och uppträdde däremot med brinnande värma både på prosa och vers. Ett af de första arbeten, som gaf honom anseende, var en samling dikter, kallad "Frihetsröster" *(Voices of Freedom)*, och som erhöll sitt egentliga intresse från den tid, på hvilken dessa stycken föddes. Hans kvädan, som hade börjat synas 1835, utgåfvos ej samlade förr än 1850. Sedermera hafva nya grupper tillkommit under olika namn. År 1865 syntes "Insnöade" *(Snow Bound)*, ett större poem, som, jämte de naturligaste teckningar, inom ramen af en vinterafton skildrar Nya Englands anda och seder. Whittier lefver ännu och gläder fortfarande en och annan gång publiken med sin sång.

MAUD MULLER.

En sommarafton den väna mö,
Maud Muller, räfsar nyslaget hö.

En sliten hatt täcker hälsans glöd,
en blick så varm och en kind så röd.

Vid räfsan sjunger hon: sångens lopp
af fågel härmas i trädets topp.

Men när hon blickar mot fjärran stad,
som ler bland kullarnas brutna rad,

då tystnar plötsligen hennes röst:
en aning smyger i flickans bröst, —

en oviss längtan, knappt halft förstådd,
en ljuflig önskan, ej än förrådd.

Så nalkas domarn på gräsrik plan
och smeker hästens nötbruna man.

Han drar in tygeln vid ängen grön
och hälsar höfviskt den sköna mön

och ber om vatten från silfver-å,
hvars böljor fram öfver vägen gå.

Då böjer hon sig vid bäckens rand
och fyller kärlet uti sin hand;

men rodnar djupt för sin nakna fot
och slitna dräkt, när han tar emot.

"Haf tack!" sad' domarn. "Ej bättre hand
böd bättre dryck ifrån källans rand."

Han talar sedan om blom och träd,
om fågelns sånger och gyllne säd;

han talar ock till den sköna mö
om hotfullt regn, om det slagna hö.

Och hon förglömmer sin slitna dräkt
och bruna fot, som är obetäckt,

och ser med glad och förundrad blick
mot domarn upp — fast i blygsamt skick.

Han bryter tveksamt till slut en ros,
ger den åt henne och far sin kos.

Maud Muller blickar och suckar: "Gud,
den som dock kunde få bli hans brud!"

"Han skulle kläda mig grann och fin
och prisa mig i sitt gyllne vin.

"Jag skulle pryda min far med ståt,
åt bror min gåfve jag målad båt;

"jag skulle pynta min mor så grann,
och lillen skulle få lektyg, han.

"Men åt de fattige gåfve jag
båd' mat och kläder af hvarje slag:

"och alla skulle, än mer än förr,
välsigna mig vid min egen dörr."

Men domarn blickar tillbaks igen:
där står den ljufva Maud Muller än.

Han suckar: "Aldrig jag funnit en
med form så skön och med blick så ren.

"Och hennes blygsamma sätt och svar
gå från en själ, som är lika klar.

"O, vore hon dock min brud, och jag
en simpel skördeman blott i dag:

"då byttes Lagens osäkra vikt
och bittra tvister och stränga plikt

"mot landligt sorl blott och fågelsång
och fröjd och kärlek blott dagen lång!"

Se'n tänker han dock på systern hård
och stolta modern uti sin vård

och sluter hjärtat och rider bort:
och Maud står ensam där inom kort.

Och tankfull dröjer den väna mö,
tills regnet faller på orördt hö.

* * *

Han tog en maka med guld och prakt:
för ståt hon lefde som han för makt.

I praktfullt marmorpalats ändå
såg han en bild för sitt öga stå:

han såg Maud Mullers guldrena blick
och glada undran och blyga skick.

När vinets purpur i glaset brann,
på bäckens porlande tänkte han,

slöt till sitt öga att drömma om
den gröna ängen med klöfverblom,

och göt sin ensliga klagan så:
"O, vore, vore jag fri ändå!"

"Så fri, som när jag den ljufva såg
med nakna fötter vid bäckens våg!"

Hon fick en make, ej rik, ej lärd;
och barnen växte kring hyddans härd.

Men lifvets pröfning med hvarje dag
skref sina märken på hennes drag;

och ofta sedan, när solen kom
och sken som förr öfver ängens blom;

och när hon hörde sin silfver-å
med muntert brus öfver vägen gå,

hon återsåg den där ryttarn skön,
som höll sin häst invid ängen grön,

och kände, huru hans klara blick
med ömma tankar till henne gick.

Och stundom såg hon sin trånga plats
i drömmen växa till ett palats.

För spinnrockssurret och talgdank fanns
pianoklang och lampetters glans.

Och, bytt mot honom, som vräkt sig matt
med brännvinsdrycken vid spiseln, satt

en manlig skepnad med sköna drag:
— och plikt vardt fröjd blott, och kärlek lag.

Och tåligt göt hon sin klagan då:
"Det kunde ändå ha varit så!"

Ve dig och domaren äfvenväl:
dig stackars rike, dig hushållsträl!

Gud tröste dessa och en hvar,
som djupt begråter sin' ungdomsdar,

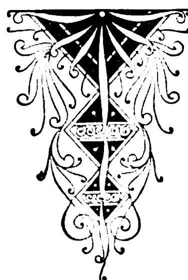
ty bittrast dock bland allt bittert stå
de ord: "Det kunde ha varit så!"

Ack, väl för oss, att ett bättre hopp
begrafvet ligger i tidens lopp:

En gång skall kanske en ängels hand
bortvälta stenen från grafvens rand.

AUGUSTANA.

Af Aron Edström.

Har du vid de gröna kullar,
där den stolta floden rullar
sina vågor sakta fram,
skådat bildningshärden höga,
svensk-amerikanens öga,
gärdad kring af lundars ram?

Där naturen fagrast prålar
och sin skönsta tafla målar
invid Mississippis strand,
där du skådar Augustana
höjande sin bildningsfana
öfver Svensk-Amerikas land.

Fromma fäder lade grunden
till de tempel uti lunden,
som du ser på höjden där.
Skön och härlig ter sig synen
utaf dem från höga brynen
öfver flodens strand och skär.

Där ha under varma böner
fostrats många Sveas söner
uti fädrens tro och sed.
Där ha rustats för den striden,
som mot mörkret förs i tiden,
många starka kämpars led.

Och än visas där med trägen
flit och omsorg rätta vägen,
som till himmelriket bär.
Och där smidas allt fort svärden
för de ungas kamp i världen
emot mörkrets dolska här.

* * *

Alma Mater, Augustana,
hissa högt din kära fana
öfver berg och slätt och dal!
Låt det ljus, du fått att sprida,
stråla ut i landet vida
öfver släkten utan tal!

Såsom "moder åt oss alla" —
så vi älska att dig kalla —
var på nya världens jord
himlaljusets bärarinna
och kulturens vårdarinna
ibland barn från högan nord!

MINNEN OCH BILDER.

För Ungdomsvännen af *Ph. Andreen.*

V.

Med Sveriges provins Dalarne är Gustaf Vasas namn oupplösligen förenadt. Då Gustaf ännu var gosse, hade han stora planer om Sveriges räddning undan Danmark. "*När jag blir stor, skall jag hafva dalkarlarna härut och slå juten på näsone*", lär Gustaf som skolgosse i Uppsala en gång utropat till den för dem "*allom lede*" danske skolläraren, som hade för sed att gifva pojkarna "*stut*". Den 23-årige Gustafs äfventyr i Dalarne 1520, då han som flykting undan Kristian Tyrann sökte samla dalkarlarna till Sveas försvar, är hvarje skolgosse bekant. Här borta på Amerikas slätter hade ock vi under skoltiden läst om och beundrat den unge, käcke Gustaf; och då vi nu vistades i våra fäders land, ville vi trampa den genom historien helgade marken vid Siljans pittoreska stränder.

* * *

Vår sista afton i Stockholm, den 29 juli, var en af de mest angenäma under hela vår vistelse därstädes. Dr Torsten Bergs syskon och närmaste släktingar hade denna dag från skilda håll samlats i Stockholm för att hylla brodern på hans 50:de årsdag. Det var en äkta svensk familje- och födelsedagsfest. Den ära, som här bevisades oss af den Bergska familjen, och det nöje, som denna dag bereddes oss — främlingen — såsom den ende utom familjekretsen inbjudne gästen, skall högt skattas, så länge vi lefva.

Om denna födelsedagsfest å Grand Hotell och Lidingöbro hafva vi redan relaterat.

Ehuru vi ovilligt lämnade vår vänkrets i Stockholm, kändes det ändå skönt att åter vara på resa genom nya trakter i det kära Sverige. Hän mot Dalarne! — Så långt som till Ludvika var vårt ressällskap fröken Hildegun Berg. I Södermanland, Västmanland och Dalarne, utefter hela färden, var det idel sköna landskap, som mötte vår blick. Nu resa vi förbi en sjö, och så åter en sjö igen och nu igenom en tallmo. O, hvad det kändes godt och friskt att andas den rena svenska luften! När jag var liten och svenska immigranter kommo till vårt hem i Swedona, Ill., hade de alla en viss lukt. Det var deras läderstöflar, som buro garfveriets lukt. Det förstod jag icke då, utan trodde, att den lukten tillhörde Sveriges folk och rike. Mitt läderfodral för min kodak, som jag inköpte i Sverige i somras, har samma lukt.

Men luften, huru ren, huru frisk och hälsoingifvande var den icke här!

Borlänge blef vår första hållplats; men ingen bor länge i Borlänge, och vår vistelse blef där ej lång. Bosatt här fann jag f. d. Augustana-pastorn Andreas Carlson från Manchester, N. H. Han tjänstgör som komminister i Borlänge. Hans förnämsta predikoplats är vid stadens stora järnbruk, Domnarfvet, där gudstjänster söndagligen hållas i arbetareföreningens lokal. Stunderna med pastor Carlson voro oförgätliga. O, hvad dessa Augustana-präster i Sverige ändå tycka det är roligt att höra något nytt eller träffa någon ifrån vår synod. Och lika om icke mera angenämt är det för oss att sammanträffa med våra förra kamrater ifrån Amerika, nu bosatta och verksamma i Sverige. Det var, som om vi mött gamla goda vänner, då vi i Stockholm sammanträffade med pastor Thegerström, v. komminister i Klara kyrka, och pastor P. Carlson, tjänstgörande i Vadstena, ehuru vi endast ett par gånger förut sett dessa bröder här i Amerika.

Emellan Borlänge och Insjön följer banan Dalälfven, hvars dal är innesluten emellan höga tallbevuxna kullar. Vi beskåda Ahls kyrka vid Insjön. Här för första gången sågo vi dalfolket i hvardagslifvet, klädda i sina nationaldräkter. Ungmörna i sina dräkter af bjärta färger äro synnerligen vackra att skåda. Genom den ström, som sammanbinder Insjön och Siljan, fortsatte vi vår resa på båt till Leksand, beläget vid Österviken, den södra delen af Siljan, Dalarnes öga.

Här i Dalarnes folkrikaste socken lämnade vi vår båt för att beskåda trakten. Då vi stigit i land, råkade vi komma

i samspråk med en ung svensk turist, kand. Axel Brusewitz från Uppsala. Vi blefvo strax goda vänner och kommo öfverens om att tillsammans göra resan omkring Siljan. Amerika-turister, som förliden sommar besökte Sverige, klagade öfver *"det ihärdiga regnet"*; vi hade den goda turen med oss hela sommaren att under de dagar, då vi gjorde utflykter, gynnas af det härligaste väder. Under vår vecka i Dalarne föll icke en regndroppe, och dagarna voro i allmänhet solklara och varma.

Om Leksands by i och för sig är icke mycket att säga. Kyrkan är det förnämsta *monumentet*. Den är stor och imponerande, belägen på en hög, i Siljan utskjutande udde och därför synlig från vida håll. Hon rymmer 5,000 människor. Ett egendomligt *ryskt* torn, synligt i bilden här ofvan, höjer sig öfver furutopparna.

Kyrkan står midt i kyrkogården, såsom fallet i allmänhet är med Sveriges landtkyrkor. Till i nyare tider har det äfven varit fallet med stadskyrkorna. Bland nyare grafvar här är den af riksdagsman *Liss Ola Larson* den förnämsta. Han var en reslig, ståtlig man, lika lång som Sveriges konung, Oscar II, sex fot och två tum. Under sin vistelse i Stockholm som riksdagsman lade han icke af sin dalkarlsdräkt, hvilken bestod af svart hatt med bred skärm, dalrock af blått vadmal, liknande i form en svensk prästrock, kort färgad väst, gula knäbyxor af vadmalstyg, hvita yllestrumpor samt låga skor. Alla i Stockholm igenkände den reslige, originelle och kraftige dalkarlen, den oförfärade statsmannen och sanne fosterlandsvännen. Han som alla dalkarlar "du-ade" sin konung. *"När som helst är jag villig att offra mitt lif och blod för mitt land och kung"*, säger dalmannen, *"och den jag är villig att dö för, bör jag ock hafva rättighet att säga du till."* Det ligger något af den amerikanska frihetskänslan i dalkarlen, förbunden med en sann stolthet och aktning för den enskildes värde, som vi beundrade och värderade. Förut hade vi i Stockhalm sett en vaxbild af den aflidne riksdagsmannen i sin daldräkt och hade därför nu en trogen bild af hans utseende, sådan han vandrade omkring bland sitt folk i Dalarne.

Halfva Leksands församling ligger på andra sidan sjön. Folket bor i små byar utefter Siljans stränder. Under sommartiden äro en hel del af husfäderna långt borta inåt skogarna för att drifva skogsafverkning eller för att däruppe vårda kreaturen samt sköta sina små aflägset liggande gårdar. Vissa tider under året äro alla hemma i byn. Hvarje by äger sina kyrkobåtar. I dessa båtar, ofta från 80 till 100 fot långa, färdas folket, iklädt sina nationaldräkter, om söndagarna till Leksand, där de landstiga vid Barkdalen, strax nedom kyrkan. Ett kyrkobesök i Leksand en sommarsöndag glömmes icke. Kyrkan är ofta full of folk, män, kvinnor, yngre, äldre, alla i den lysande Leksands-dräkten. Barnen äro också med. Jo jo män; och för att hålla dem tysta föder man dem mjölk ur flaskor, konfekt och bakelser. Såsom en följd blir det ju si och så med andakten. —

Då vi vandrade omkring på kyrkbacken, mötte vi ett äldre dalpar — detsamma I sen här ofvan i bilden. De hälsade och — vi hälsade, alldeles som om vi varit gamla bekanta, ehuru vi aldrig träffats förr. Vi slogo oss i samspråk med dem. Bland mycket annat frågade vi kullan: "Huru kommer det sig, att mor har en hvit hufva? Jag ser, att kullorna här i allmänhet annars hafva färgade hufvor." Hon såg på mig så undrande, liksom hon ville fråga: "Drifver ni med mig?" Men då hon synbarligen såg, att jag menade allvar med frågan, spred sig ett lyckligt småleende öfver hennes anlete, och med godlynt själfförnöjdhet svarade hon: "Endast vi, som äro äkta kvinnor, få bära de hvita hufvorna. De ogifta måste bära de färgade." För oss själfva tänkte vi — och då flög tanken som en blixt öfver hafvet, långt, långt bort till vårt hem, ty där hade jag *"allra kärestan min"*, min följeslagarinna genom lifvet. — "Ja", tänkte jag, "finnes det i hela Leksands stora socken en enda kulla, som nu bär den färgade hufvan, som icke i hjärtat hoppas att en dag få rättigheten bära den hvita?"

RÄTTVIKS-KULLA.

Den manliga daldräkten är i allmänhet lika inom de olika socknarna omkring Siljans stränder och liknar den, som Liss Ola Larson bar, med det tillägg, att de rikaste bönderna kläda sig, helgdag så väl som hvardag, i ett förskinn af läder, hvilket är ganska präktigt, då man under veckan skall häfva och lyfta på tunga trästockar, men till ingen nytta på en helgdag. Men då det nu af ålder har tillhört de manligas dräkt, aflägges förskinnet icke ens på helgdagarna.

Kvinnornas dräkter inom de olika socknarna däremot äro helt olika hvarandra. Om söndagarna, då de olika sockenborna hälsa på i hvarandras kyrkor, kan man lätt säga på dräkten, till hvilken socken kullan hör. Den låga, tätt åtsittande Leksands-hufvan, den höga blå Rättviks-hufvan och det i Mora brukliga hufvudklädet äro kännetecken, som ingen misstager sig på.

MORA-MASAR OCH KULLA.

En half timmes färd till fots bort ifrån Siljans strand förde hr Brusewitz och mig till toppen af en höjd benämnd

Käringeberget. Snart voro vi uppe i det synnerligen höga utsiktstornet, som där uppbyggts. För tio öre hyrdes en kikare.

Hvilken utsikt! Mången har sagt, att det är den vackraste i Dalarne. Nedom oss ligger Leksand med sitt väldiga Herrens tempel. Framför oss denna klara dag se vi hela Siljan, lugn som en spegel i solljuset. På andra sidan sjön, väster om oss, se vi en hel rad höga kullar. Det är Siljansnäs socken, som förr varit en del af Leksand. I nordost höjer sig *Gesunda*-berget, 1,700 fot öfver hafvet, högst af dem alla. Midt i Siljans bredaste vattenspegel ligger Sollerö, en socken för sig med sin Sofia Magdalena-kyrka. Österut se vi blott en del af Rättvik. Har någon kunnat för mycket beprisa Siljans leende stränder? Om vi nu blott hade skaldegåfva, då — — men allas vår vän *Ludvig* sköter om den saken. Ögat söker *Mora strand*, men det utskjutande Siljansnäs hindrar vår vy. Då resa vi dit.

* * *

af familjen, vi förut lärt känna, var dottern Lydia; men vi hade ofta sett och hört den patriarkaliske herden och vännen, farbror Svärd. Han hade nu varit död snart i tvenne år, ty han afled i sitt Mora-hem den 14 oktober 1901. I trenne världsdelar hade han som pastor verkat. Hans verksamhet begyntes i fäderneslandet, och där fick han äfven sluta sina dagar. I många år var han sjömanspastor i Konstantinopel, men förflyttades sedermera till New York. Snart efter sin ankomst till Amerika förenade han sig med vår synod, där han ock fick nedlägga sin mandomskraft. Efter ett 25-årigt arbete ibland oss, under hvilka år han verkade som pastor i Brooklyn, N. Y., Vasa, Minn., St Paul, Minn., och Omaha, Nebr., började han längta tillbaka till det land, där hans vagga stått, och hvem kan med rätta förtycka den gamle troshjälten denna hans hemlängtan? Under den tid han tjänstgjorde som president för vår synod, sökte han tjänstgöring inom svenska kyrkan och blef på denna sin ansökan utnämnd till kyrkoherde i Mora, Dalarne. Han hade anländt till Mora på våren 1901 och som tillförordnad (utnämnd) kyrkoherde redan börjat tjänstgöring. Kyrkoherdebefattningen, i hvilken han skulle installts den 1 maj 1902, fick han dock genom sin förtidiga död aldrig tillträda. Familjen ämnade först sända Svärds lik hitöfver för att begrafvas i Vasa, Minn., men de trogna dalkarlarna, som valt honom till sin herde, begärde att få behålla honom kvar. *"Då de fått kärnan i Amerika, kunna vi väl få hafva skalet kvar"*, sade en gammal trofast dalkulla, Garsås-Anna, som under den korta tiden Svärd tjänst-

I den ljusa och stilla sommarkvällen, under det att vår båt, "Gustaf Vasa", gled raskt fram på Siljans lugna yta, närmade vi oss Mora strand. Då vi kommo närmare kajen, urskilja vi bland öfriga ett välkändt, leende anlete. Det är fröken Lydia Svärd, en skolkamrat från Augustana College och dotter till Moras f. d. kyrkoherde, f. d. Augustana-pastorn doktor P. J. Svärd. Varmt hälsar hon Amerika-resanden välkommen till Mora och till sitt hem, där vi några ögonblick senare af fru Selma Svärd och barnen Elin, Martin och Ester emottagas på det hjärtligaste sätt. Där lärde vi känna, att vår synods arkitekt, herr Olof Cervin, och systern, fröken Lillie Cervin, nyss lämnat Mora och rest mot Stockholm. Med dessa mina barndomsvänner skulle resan gjorts öfver Atlanten mot Europa, men vi hade otur då som nu att icke träffas, ty min båt hade afgått, kort innan herr arkitekten hann fram till New York.

I änkefru doktorinnan Svärds hem uppväcktes många minnen ifrån mitt hemland, Amerika. Den enda medlem

gjort lärt sig att älska den faderlige vännen, den allvarlige och trosfrimodige predikanten. Slutligen blef det så bestämdt, att Svärd skulle hvila i Mora kyrkogård, där han nu sofver den sista långa sömnen till uppståndelsens morgon. Hvile patriarken i frid!

* * *

Vid första tillfälle besökte vi *Utmeland*-stugan, som ligger en engelsk mil ifrån Mora prästgård. Den gamla stugan står icke kvar, men i dess ställe är upprest öfver den historiska källaren *Utmelands-monumentet*, som till i sommar intagit första platsen bland historiska monument i Dalarne. Numera intages den första platsen af Zornska Gustaf Vasa-stoden. Utmelands-monumentet, en stuga uppförd af vacker grå sandsten, restes år 1860. Denna minnenas tempelgård prydes på insidan af tvenne stora vackra oljemålningar. En af dessa taflor är målad af Carl XV. Den andra är af Höckert och framvisar det ögonblick, då den fosterländska bondkvinnan i denna stuga i källaren

nedsläppte Gustaf Vasa, som, jagad af danska spejare, här sökt ett gömställe undan sina fiender. Bryggfatet är ställdt öfver källarluckan, och då spejarna blicka in i stugan, är gumman sysselsatt med sitt ölbryggande. Spejarna fatta inga misstankar och fortsätta så sin jakt efter flyktingen. Gustaf är räddad. Kröpo vi ned i den mörka källaren? Det gjorde vi visst, ty den källaren hade en gång varit en räddningsplats för Sveriges räddare, ädlingen Gustaf Vasa.

Mora kyrka och klock-stapel.

Rundt omkring Siljan finnas minnesmärken från Gustaf Vasas tid. I *Ornäs* sågo vi den urgamla dalstugan, där Gustaf genom kvinnans fintlighet räddades undan mannens svek. I *Rättvik* är ett stort granitblock upprest, bärande Gustaf Vasas namn. Omkring denna minnessten äro uppställda tolf mindre stenar, på hvilka äro inristade tolf dalnamn, personer, som under Sveriges befrielsetid på ett eller annat sätt utmärkte sig för sin tapperhet och fosterlandskärlek. Minnesstoden restes af Sveriges konung och folk 1893.

För oss äro Siljans stränder med sina Vasa-minnen helig mark. Geijer säger om Gustaf Vasa: "*Med fel och förtjänster tillhör han sitt tidehvarf.*" Och efter snart 400 år är hans minne ännu friskt i svenska hjärtan!

Några veckor, innan vi kommo till Mora, hade, under en stor tillströmning af människor från alla delar af Dalarne, den Zornska Gustaf Vasa-stoden aftäckts. Aftäckningen skedde den 11 juli 1903.

Man berättade mig, att det var en folkfest, storartad, gripande och fosterländsk. Dalallmogen, smyckad i sina lysande nationaldräkter, hade i stora skaror kommit tillsammans för att hylla Gustaf Vasa än en gång vid Mora kyrkohög, där han under julen 1520 själf hade stått i den bistra vintern och kallat deras fäder till fosterlandets försvar.

Bronsstoden är modellerad af konstnären Anders Zorn, som på den nedlagt ett omsorgsfullt arbete. Omfattande studier rörande de historiska förhållandena, som kunde bidraga att sprida ljus öfver ämnet, hade för detta verks utförande af honom nedlagts. Mora gamla kyrkohög är 15 fot hög, och stoden, som hvilar på en väldig, 3 fot hög stenklippa, är 11 fot hög.

Zorn är en Dalarnes son. Genom detta konstverk har han gifvit oss en ny, mera kraftig och naturtrogen bild af Gustaf Vasa; och i och med detsamma, som han skänkt detta sitt arbete åt sin fosterbygd, har han därigenom å sin sida skapat sig en varaktig plats i dalfolkets hjärtan.

Det är väl kändt, att Zorn i sina målningar bryr sig föga om linje-skönhet; han är färgkonstnär uteslutande. I sina etsningar förråder han ej heller skulptören, utan där söker han ögonblickets lif och rörelse. Men tusenkonstnär, som han är, har han på skulpturens område åstadkommit ett mästerstycke. Där står den förföljde Gustaf Vasa på Mora kyrkovall, talande till dalamännen, upprörd, full af ångest, nära att förtvifla, gripande efter det sista halmstrået. Men bakom *ångesten* i hela Gustafs uttryck spåras energien och kraften, som gör honom mäktig att blifva sitt folks räddare.

Sveriges kronprins aftäckte stoden. När täckelset fallit, sjöngs unisont en af Axel Karlfeldt diktad sång:

"Han trädde upp ur männens flock,
fin var hans kind och len hans lock,
men nordan vajade hans rock,
den goda allvarsvinden,
Nu tystnar stapelns unga dån,
och Mora-bonden med sin son
står lyssnande vid grinden.

En fjällvind kom i kvalm och tö
och sjöng, med munnen full af snö:
'Hvi släpptes denne bort att dö,
som kunnat alla frälsa?'
Vi tro dig, ödemarkens bud!
Din röst är klang och segerljud,
din andedräkt är hälsa.

Nu leker sommar kring hans stod.
Vi tro, att än vid myr och flod
vår uppbrottssång kan dåna god,
om onda tecken sia.
Blås då på nytt från Mora strand,
du friska nordan, som vårt land
kan rensa och befria!

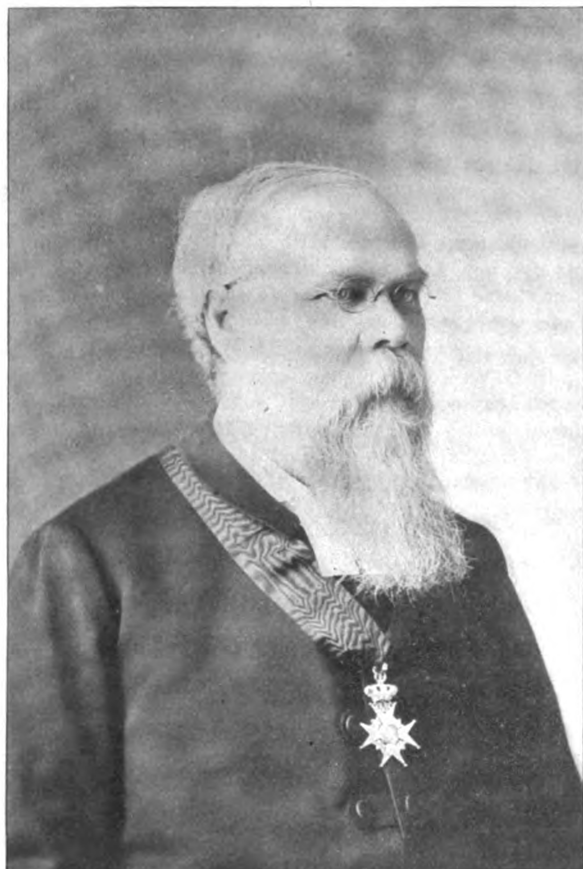
Det kimmade i Siljans nejd.
Snart svepte stormen utan hejd,
en dalastorm af lust och fejd,
kring loja landamären.
Vår höfvitsman är käck och ung.
Följ med oss, lyckovind, och sjung
för höfdingen och hären!"

Högtidligheten afslöts med afsjungandet af lutherska stridspsalmen: "Vår Gud är oss en väldig borg."

* * *

En söndag i Mora.

I sällskap med fru Svärd och hennes barn bevistade vi högmässan söndagen den 2 augusti. Innan gudstjänsten tager sin början, vandra vi omkring på kyrkogården bland kyrkobesökare och grafvar. Klockar-prästen Skoglund förrättar före mässan en begrafning. Med Svärd-familjen stanna vi en stund vid kyrkoherde Svärds graf. Fru Svärd berättar för mig, att de församlingar, Svärd betjänat i Amerika, skola bekosta uppresandet af en grafvård. Ädelt och rätt gjordt. Till ett sådant ändamål böra medel inflyta rikligt och fort. Vi vända våra steg mot kyrkan. Dalgubbar, i långa dalrockar och knäbyxor, och kullor, yngre och äldre, i pittoreska dräkter, komma i sakta skridt mot kyrkan. Där borta i klockstapeln ljuda de välklingande kyrklockorna. Unga mödrar bära sina barn i "kripper" på ryggen. Lugnt och fridfullt mumsa de små barnen på sockerkakorna, de fått af mödrarna. Ester, den yngsta Svärd, som snart skall konfirmeras, har för främlingens skull denna dag iklädt sig sin kulla-dräkt, och detta fastän hon är född amerikanska. I templet intaga vi vår plats vid Svärds i den bänk, som af dem söndagligen användes. Ingångspsalmens toner ljuda. Bönder sitta rad vid rad, stilla

DR P. J. SWÄRD.

och andäktiga. Kvinnor med brokiga hufvudbonader nicka sitt bifall, då *ordet läses*. Kyrkoherde Gustafson utför själf mässan. Klockar-prästen Skoglunds predikan är evangelisk och klartänkt. Under den högstämda gudstjänsten sitter mången alldeles stilla med hopknäppta händer, icke rörande en muskel, blott ögat uttrycker, att de äro med. Andra nicka förnöjdt, då ett ord faller, som de känna och fullt begripa. . . . Den högtidliga gudstjänsten är slut.

Innan vi lämna den gamla, men nyligen restaurerade kyrkan, vandra vi omkring en stund och beskåda de uråldriga väggmålningarna, som icke kunna restaureras, men blott ifrån släkte till släkte bevaras. De äro tio gamla oljetaflor, som i bilder framställa de tio Guds bud. Här är en tafla, som framställer jungfru Marias bebådelse. Ängeln Gabriel är iklädd Mora-dräkt och har i handen en ljusstake, försedd med en gammaldags skruf, alldeles lik den, som det gamla dalfolket plägade använda. En annan tafla visar den *förlorade sonen*, stående på "sina fyra", och liksom svinen omkring honom dricker han draf ur svinhon. Äfven han är iklädd daldräkt. I sanning komiska bilder! Vi träda utom kyrkan. Därute blänker Siljan i det skarpa solskenet. Ståtliga män och friskhyade kvinnor fylla kyrkogårdsgångarna. De stanna, hälsa, växla några ord och så skiljas de åt. Vi äro de sista, som lämna kyrkogården. Det har varit en skön dag för främlingen. Länge skall denna tafla hänga i minnets tafvelgalleri. Gudstjänsten var densamma, som vi i svensk-amerikanska bygder tusende gånger förr firat i vårt hemland andra sidan hafvet, men omgifningarna voro så olika.

Större delen af söndagseftermiddagen tillbragte vi i sällskap med fru doktorinnan P. J. Svärd i Anders Zorns sköna villa såsom fru Zorns gäster.

DEN SVENSKA SÅNGENS TRIUMFTÅG GENOM NYA VÄRLDEN.

För Ungdomsvännen af *Johan Fredrik*.

Följda af konung Oscars välgångsönskan anträdde Lunds studentsångförening färden öfver Oceanen för att dels närvara vid svenskarnas dag i St Louis och dels på en blixttourné gifva konserter i de amerikanska städer, hvarest svenskar i större antal byggt sina nya hem.

Allt sedan Arpis dagar har den svenska sången med hänryckning hälsats och prisats. Under denne skicklige ledare kommo Uppsalasångarna till Paris 1867 för att deltaga i den täflan, som utlysts mellan sångare i Europas skilda länder. Deras plats blef sist å programmet, eller rättare efter programmet, och liksom man visste föga om deras land, var man okunnig om och log åt deras begäran att få deltaga. Redan hade Belgiens representanter tilldömts priset, när Arpi ordnade sin skara och höjde sin taktpinne. Men leendet försvann vid tonerna af "Hör oss, Svea", då de brusade fram med nordisk kraft, mäktiga och medryckande. Den franska hufvudstadens stora musikkännare och kritici, hvilka icke förstodo orden, lyssnade girigt med klappande hjärtan, att ingen ton skulle förloras af de skapelser, de för första gången hörde. En storm af applåder och rop bröt lös i salongen, när sångarskaran tystnat; man reste sig, viftade med näsdukarna, och de sångare, som redan sjungit, skyndade fram att omfamna Arpi och hans gossar. Man visste i sin hänryckning icke, hur man skulle bedöma dem, och ställde dem öfver alla pris.

På återfärden till Sverige gåfvo de konserter genom Tyskland, där ryktet flög före dem.

Det var de svenska studenternas första triumftåg utanför hemlandets gränser. Sedan ha de vid flera tillfällen tjusat främmande nationer med sina melodier, senast vid världsutställningen i Paris år 1900, då de i Trocadero lado en ny lager till de öfriga.

Den kör, som nu dragit öfver hafven till den stora republiken och på sin tourné gästat så många svensk-amerikanska samhällen, är utgången från det sydsvenska universitetet i Lund. Inom tonernas värld är den en värdig medtäflare till uppsvearna.

Vid sin affärd från Malmö uttalade konungen själf sin tillfredsställelse med deras sång och önskade dem lycka på färden till vårt and; och lyckan har varit dem bevågen, tack vare deras konstnärskap.

I New York hälsades de med ett jubel, som aldrig sedan Jenny Linds dagar kommit någon sångare till del. I den stora Carnegie Hall formligen darrade väggarna af applådernas åskor, och sedan sista sången förklingat, res-

DIREKTÖR ALFRED BERG.

te sig publiken med tårar i ögonen, vinkande med hattar och näsdukar sin hyllning åt studenterna. I New Haven och andra österns städer rönte de ett lika hjärtligt mottagande.

Midsommaraftonen samlades jämte många andra landsmän studenterna i svenska villan å världsutställningen i St Louis. Sveriges representant talade några ord till de församlade, och Augustana Colleges president, dr G. Andreen, hälsade sångarskaran välkommen på dess första besök i det nya Sverige, hvilket håller på att växa sig fast på denna sidan Atlanten, och som med trånande längtan motsett den dag, då svensk studentsång för första gången skulle ljuda i dess bygder. Denna dag hade kommit, de voro här, voro fjärran från hembygden och dock på svensk grund.

I toner, fosterländska och sköna, kom körens svar. Fil. kand. Alfr. Berg, dess dirigent, höjde sin pinne, och i nästa ögonblick frambrusade den gamla

"Jag vet ett land, långt upp i högan Nord."

Det kändes för de närvarande, som hade Sveriges midsommarfägring visat sig för deras ögon. De drömde sig åter bort till det land, där de lekt i ungdomens vår, och där furuskogar susade i dyster prakt och älfvar brusade från trakt till trakt i oförlikenelig fägring. Och applåderna gåfvo uttryck åt hvad tanken tänkte.

Midsommardagen gafs konsert i en af stadens teatrar inför fullsatt salong.

Från St Louis styrdes färden till Denver, utposten vid Klippbergen. Samma lifliga mottagande kom dem där till del, och i Omaha väntade dem vid ankomsten till operahuset en otålig publik, som till sista plats fyllde salongen. Besökande säga, att de aldrig hört så frisk och ypperlig sång förr.

Efter sitt segertåg genom Minnesota ryckte truppen mot Chicago. Här var det väldiga "Auditorium" upptaget af en publik, hvilken så hänrycktes, att den anhöll om en ny konsert några dagar senare.

Den 8 juli anlände sångarskaran till Moline och Rock Island, förande med sig de friska fläktarna från nordanlandet. De mottogos här af manskören Svea, hvilken hade alla arrangemanger i staden om hand, och en väldig skara andra landsmän. Ömsesidiga känslor förenade dem alla — sångens och det stora målets. Det är till förmån för "kung Oscars professur" vid Augustana College sönerna af Lund göra sin tourné, och Moline ligger så nära detsamma.

Under marschen till och in uti deras hotell stämde studenterna upp "Dåne liksom åskan, bröder" med en kraft och känsla, som gaf lif och eld åt den uppvaktande folkmassan. Allt verkade så högtidligt och imponerande, där standar (Augustana Colleges och Sveas) buros genom gatorna och svenska och svensk-amerikanska sångarmössor lyste i solskenet.

Vid Augustana College i Rock Island hälsades de af professorer och damer och af flaggorna där uppe, hvarefter en större fotografi togs af de närvarande. Den enkla fest, som afhölls å högskolan, kryddades af tal och sång, däribland Augustana Colleges sång, sjungen af Moline-sångarna. Dr C. W. Foss tecknade läroverkets historia och läroverkspresidenten, dr G. Andreen, som var ceremonimästare för dagen, höll ett eldigt tal till gästerna. Bland talarna märktes äfven dr N. Forsander, dr C. A. Evald, dr Kjellén från Göteborg, redaktör Barr från Vänersborg och ingeniör Palme från Stockholm, den senare en nära anförvant till den för Augustana mycket intresserade konsul Ekman.

Man fick ej dröja länge där uppe, men innan man begaf sig ned till de väntande spårvagnarna, ljöd "Muntra

musikanter" från Sions kulle som ett afsked åt det svenska Amerikas skönaste minnesmärke. De unga gästerna och deras värdar fördes af vagnarna längs den vackra väg, som leder ut till Prospect Park i Moline. Aftonen var härlig, ja, dubbelt härlig, ty man visste, att den njutning, man nu skulle erhålla, blefve ett minne för lifvet. Ofta syntes under vägen ut till parken det gamla och det nya hemlandets flaggor vinka sitt välkommen från de af grönskande gräsmattor omgifna villorna.

I Chautauqua hall, som var fint dekorerad, inleddes konserten med "Hör oss, Svea", som redan angaf, hvad denna kör förmår prestera, och antyder, att dr Berg är en mästare inom sitt område. Körens solist, operasångaren Forsell, en af de mäktigaste barytoner, sjöng under aftonen med den kraft och värma, som gjort honom så ryktbar i Europa.

"Här gäller det stå eller falla;
hvem är mig en man för alla,
och bär vår fana i dag?"
Då trädde fram gullhårig
en yngling, tjuguårig,
och svarade:
'Det gör jag'."

Det var i sången om Sten Sture han sjöng dessa ord, och de ljödo mäktiga, som krigsherren själf talat dem. Ur sångarskaran ljöd en hög tenor af sällsynt klang: "Det gör jag." Det var en röst, äfven den, hvars make man sällan får höra. Den klang af silfver, hög och ren.

En jättebukett med breda band i de svenska färgerna öfverlämnades efter en af pauserna såsom en hyllningsgärd från Svea. Öfverlämnandet hälsades af en ihållande applåd.

Konserten blef en fullständig triumf för Lunds studentsångförening och dess dirigent. Skönare sång har aldrig ljudit i Amerika; det är omöjligt att lägga i dagen en mera poetisk uppfattning och en finare nyansering, än hvad deras kör nu gjort. De sannaste och ljudligaste applåder dånade genom hallen, och ett sorl af beundran brusade fram. — Så tillhörde aftonens njutning minnenas värld, de sköna minnenas.

Senare på aftonen inbjöd föreningen Svea sångarna och ett hundratal musikälskare till samkväm. De timmar, som därunder ilade förbi, präglades af hjärtlighet och broderskänsla, kärnfriska tal och en aldrig slocknande kärlek till det Svea, sångarna så innerligt besjungit. Under banketten upplästes ett för tillfället skrifvet poem. I varma ordalag frambar direktör Berg sitt och studenternas tack för det mottagande och den varma hyllning, som beredts dem alla.

Från Moline afreste studenterna till Rockford och Chicago samt vidare mot Nya England för att, innan hemfärden anträddes, gifva konserter i Worcester och Boston samt andra platser vid Atlanten.

Deras sång är skön, deras mål är högt och godt, den glädje de skänkt svensk-amerikanernas hjärtan förglömmes aldrig. Deras mål, att sjunga till förmån för Augustana, var ädelt tänkt och skall skänka dem tusendens tillgifvenhet. Och vi sända dem på färden ett ur hjärtat sprunget tack för den hand, de räckte ut mot bröderna på andra sidan Atlanten. Den renaste glädje blifve deras lön och angenäma minnen följe dem, när de åter sitta under Lundagårds kronor och drömma om den tid, de tillbragt bland vänner i nya världen.

Vid de svenska studentsångarnas besök i Moline och Rock Island.

Uppläst vid banketten i Moline den 8 juli.

Fordomtida drog den djärfve viking ifrån Norden ut,
jagande klöf djupa vatten våldets man med sköld och spjut,
fjärran land och fasta städer togos eller brändes då,
och på segertåg kring jorden möttes män med ögon blå.

Tor och Odin äro döda, deras lagar hafva dött,
och de kämpar, som dem dyrkat, sofva tusenårigt sött;
nya släkten, nya seder lefva uti nordanland,
och blott sagan nämner ännu gamla gudarna ibland.

Yngre hjältedar vi minnas, vi ha Gustaf Adolfs dar,
då vi stridde emot våldet för hvad rätt och ädelt var;
många fäders blod förblödde äfven uppå Rysslands jord,
och till sist vi hade mistat allt, blott ej vår gamla Nord.

Ännu draga fädrens söner öfver väldig bölja fram,
men ej sköldar eller pilar hänga rundt om skeppets stam,
och på hjässan syns ej hjälmen, hvita mössan synes där —
sångarskaran nu kring jorden fosterländska toner bär.

Genom nya världen strömma tjusande de toner fram
om de forna stolta dagar eller fredlig nordbos glamm;
aldrig förr har republiken hyllat någon sångarhär
såsom nu, och lof åt eder uppå allas läppar är.

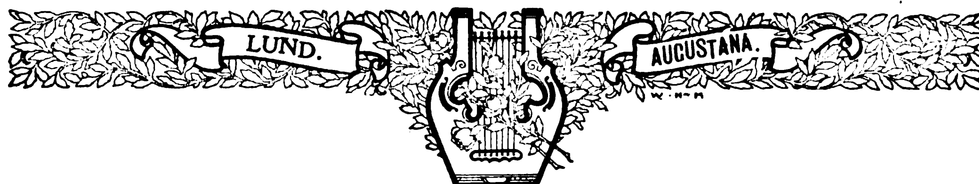
Mississippi-dalens vänner öppna gladt sin varma famn
och ur hjärtats djup Er hälsa i vår moder Sveas namn.
Samma bygder ju oss fostrat, samma sånger ha vi lärt,
samma sköna Sverige ha vi uti hjärtat dyrt och kärt.

Om vi skilj's af berg och dalar och det stora blåa haf,
minnas vi vår ljusa barndom, som oss högsta lycka gaf,
och vi minn's de djärfva forsar, hoppande på klippig grund,
ljusa fält och rika åkrar, minnas skog och sjö och lund.

Allt hvad skönt vår moder gaf oss träder för vår själ igen,
när vi möta sångarskaran, kommen till oss som en vän,
och för hvarje ädel njutning uti sköna toners sfer,
tag vår hyllning, tag vår hälsning, tag den kärlek, hjärtat ger.

För den med Er uppå färden, tag den med till högan Nord,
säg dem, det bor mannaheder äfven uppå fjärran jord;
hvad vi lärde af vår moder, uti troget bröst vi gömt,
och vi vörda hennes lärdom städse heligt, varmt och ömt.

J. F. E.

"Den Svenska Herrgården."
Verldsutställningen St. Louis, Mo. F. S.

H. A. H. del.

SVENSKARNAS DAG I ST LOUIS.

För Ungdomsvännen.

Midsommardagen har alltid varit svenskarna kär- I det gamla hemmet i nordanland, där vintern börjar tidigt och varar länge, hälsades vårens och sommarens ankomst med öfversvallande glädje, och den dag, under hvilken solen längst dröjde kvar, syntes nordbon vänast af alla. På midsommardagen drog ock Gustaf Vasa in i det befriade och blomsterprydda Stockholm. Vid midsommartid var det, som Gustaf Adolf knäböjde på Tysklands jord, nedkallande Guds välsignelse öfver den strid för frihet och rätt, i hvilken han var stadd. Under århundraden har därför midsommardagen varit svenska folkets förnämsta festdag.

Äfven här i Amerika har denna dag af svensk-amerikanerna ansetts som svensk nationaldag. Vid världsutställningen i Chicago firades Svenskarnas dag på den 24 juni, och då kommitterade i St Louis planlade rörande en svenskarnas dag vid utställningen, var det ej på tal, att någon annan skulle väljas. I St Louis ha många kommittéer arbetat med mycken flit för förberedande af denna fest, och det program, som på den 24 juni utfördes på Svenskarnas dag i St Louis, var synnerligen tilltalande.

Det, som gaf särskild färg åt denna dags firande i St Louis och hvarigenom den öfverträffade hvarje liknande föregående fest af detta slag i Amerika, var närvaron af de svenska studentsångarna. På midsommaraftonen besökte de vid middagstiden det svenska huset. En präktig plats har den svenska paviljongen fått, dess glada, ljusa färger drogo strax ögat till sig, och framför densamma svajade på hög stång den blågula fanan. När man träder in i stora mellersta salen, möter ögat en vacker byst af konung Oscar II. På borden ligga svenska och svensk-amerikanska tidningar, stolar och soffor inbjuda vandraren, som gått sig trött på världsutställningens gator, till hvila. I flygeln till höger har kungliga kommissarien dr Lagerstedt sitt kontor och hälsar den inträdande besökaren med mycken hjärtlighet. Där träffas ock sekreteraren för amerikanska sektionen af byggnadskommittéen, hr Lundblad.

Då Lunda-studenterna började samla sig i den svenska paviljongen, blef tilloppet från alla håll starkt. Snart äskade kommissarie Lagerstedt tystnad och bjöd sedan i ett hjärtligt anförande den svenska studentskaran välkommen. Äfven dr Andreen uttalade å svensk-amerikanernas vägnar ett högt uppskattande af deras betydelsefulla besök. Sedan prof. Lindskog svarat å studentkörens vägnar, uppstämde

denna en sång, som genljöd med kraft i salen och som framkallade den största entusiasm.

Följande dag, midsommardagen, utfördes programmet, som tillhörde Svenskarnas dag, i Festival Hall. Vid stora ingången ordnades en procession, som defilerade förbi Administrationsbyggnaden och sedan tog den sköna vägen upp till Festival Hall. En skara på tre @ fyra tusen människor fyllde snart denna sal. Ceremonimästaren hr Ekström introducerade utställningens president, ex-guvernör Francis, som hälsade de närvarande välkomna och synnerligen till Lunda-studenterna uttalade varma ord, ord, som de besvarade med härlig sång. Tal höllos af doktorerna N. G. W. Lagerstedt, J. S. Carlson, Gustav Andreen och redaktör Gullberg; ett festpoem upplästes af dr L. Holmes, telegram upplästes från konung Oscar II och åtskilliga städer i fäderneslandet, hvilka åhörareskaran stående åhörde och besvarade. En minnesrik högtid var det i sanning.

På kvällen sjöngo Lunda-studenterna för fullsatt salong i stadens största operahus. Härligare manssång ha vi här i Amerika aldrig hört. Varen välkomna åter, I svenska studenter!

SVENSK-AMERIKANSKA KONSTNÄRER.

Biografiska teckningar för Ungdomsvännen af *A. Schön.*

III. CHARLES E. HALLBERG.

ör artister, som genomgått konstakademien och därefter kanske under åratal vistats, med stipendium på fickan, i utlandet för att fullkomna sig i sin konst, är det ej alltid lätt att vinna erkännande och anseende. Konstnärsbanan är ju i många fall en törnestig, och törnena uppväga oftast rosorna, äfven sedan konstnären tillryggalagt studieåren med allt deras arbete och försakelser.

Men tusenfaldt svårare är det för den, hvilken, ehuru han vet med sig, att han är i besittning af konstnärsgnistan, ej fått tillfälle att vid målarskola eller akademi utbilda sina anlag, utan nödgas helt och hållet på egen hand arbeta sig fram. En vanlig människa kan ej ens ana, hvilket arbete och möda, hvilka missräkningar och svårigheter det har med sig för en sådan att försöka nå fram till det drömda målet. Och likväl torde arbetet och mödan vara idel småsaker i jämförelse med den ständigt gnagande känslan, att det kunnat under andra, gynnsammare förhållanden vara annorlunda, att man med god handledning i unga år kunnat jämförelsevis fort komma fram på den bana, man främst af alla älskar. Huru grymt att själf nödgas långsamt förtäras af den inre eld, som var ämnad att värma, att glädja andra!

Är den skol- och akademi-bildade artisten efter genombrottet berättigad till erkännande, så är förvisso den själflärde, den som under tusen motigheter banat sig väg fram till konstens fjärrbelägna, skimrande tempel, det desto mer. Är någon värd sina medmänniskors aktning, så är det den, hvilken endast och allenast af kärlek till det han vet vara sin rätta uppgift låter sig ledas att söka lösa denna, huru afskräckande hindren än må synas vara.

Och när det enskilda och offentliga erkännandet slutligen kommer, hvilken rik belöning måste ej detta redan i och för sig vara i ett fall sådant som det antydda. Men det är förvisso mer än en belöning. Det är tillika en sporre till nya ansträngningar, en den kraftigaste maning att ej nöja sig med endast *en* lager.

En karriär af sist antydda slag är det, marinmålaren Charles E. Hallberg tillryggalagt. Hans lefnadshistoria låter nästan som en saga. Och dock är det den rena, rama verkligheten. En fattig änkas son, sjöman, vaktmästare, framstående marinmålare — se där i få ord tecknadt hans lefnadslopp. Evolutionen är märklig och tämligen enastående, det måste man då medgifva.

Charles E. Hallberg föddes i Göteborg den 15 januari 1855. Hemmet var fattigt och blef än fattigare, sedan fadern aflidit. Unge Charles, hans moder och syster fingo därför känna på hvad nöd och umbärande ville säga. Att Charles under sådana förhållanden ej kom i åtnjutande af någon annan skolbildning, än den folkskolan kunde meddela, var ej alls underligt.

CHARLES E. HALLBERG.

Hans medfödda rika konstnärsanlag framträdde redan tidigt. Vid 12 års ålder fick han i en lekkamrats hem se två akvareller, och dessa fängslade så hans sinne, att han ej gaf sig någon ro förr, än han fick låna hem dem för att försöka kopiera desamma. Det är ej bekant, i hvad mån han lyckades häri; men visst är, att från den stunden daterar sig hans ambition att blifva artist. Och artist blef han, äfven om det dröjde i många år.

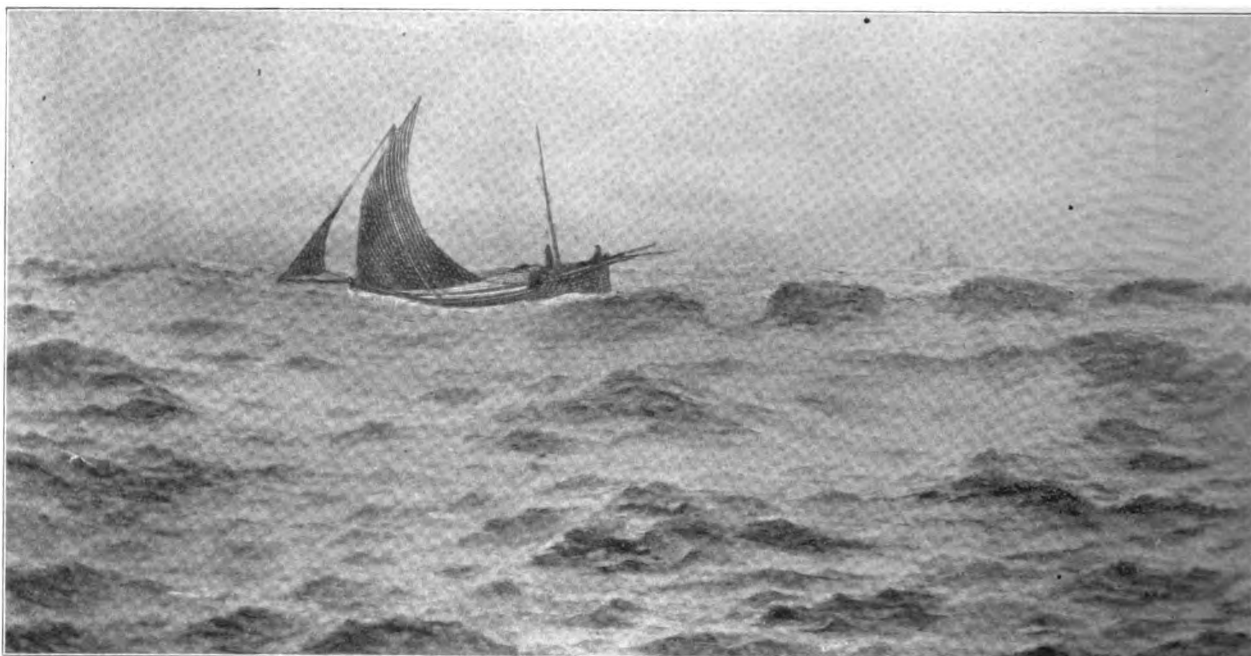
Sjutton år gammal tog han i oktober 1872 hyra på en engelsk brigg och seglade därefter under tio års tid med olika fartyg på de flesta större farvatten. Sedermera kom han till Amerika och fortsatte här under sju år på de stora insjöarna sitt sjömanslif. Kärleken till konsten och drömmarna om att möjligen i framtiden blifva konstnär lämnade konom ej under utöfvandet af sjömannens an-

strängande och farliga yrke. På fartyget hade han ständigt med sig färger, duk och penslar, och när helst han fick någon ledig stund från sjömansarbetet, sökte han, så godt hans ännu oöfvade öga och hand det medgåfvo, fästa på duken bilder af hafvet och de stora insjöarna, sådana han sett dem än under rytande storm, då vågorna tornade upp sig höga som hus, än då stormen bedarrat och långa dyningar tecknade dess spår.

Efter sjutton års sjömanslif blef Hallberg landkrabba. Han hamnade i Chicago och blef här "janitor" i en bostadsbyggnad vid La Salle avenue. Sin janitor-befattning skötte han oklanderligt, ehuru han fortfor med att i hemlighet dyrka konstens gudinna. Hafvets utseende under olika förhållanden hade han inpräglat i sitt minne. Han hade intagits af beundran för dess majestät, och detta majestät ville han skildra. För honom föll det sig lättast att göra detta med penseln. Få voro dock ännu de, som visste om dessa hans försök. Okänd och fattig gömde han inom sig ning i målarkonsten, och huru skulle han väl då kunna hoppas att någonsin hinna så långt, att han kunde bli erkänd som konstnär? Och så hade han ju numera hustru och barn att försörja. Detta ginge nog ej genom penseln, det insåg han alltför väl.

Det var således ingen annan råd än att fortsätta med janitor-yrket. Han skaffade sig efter åtskilliga år en ny plats, nämligen vid Austin State Bank i Austin, en förstad till Chicago. Bankherrarna hade i byggnadens källarvåning upplåtit åt honom ett litet rum, fem fot långt och fyra fot bredt. I detta kryp-in uppställde han sitt staffli, och vid detsamma tillbringade han de få stunder, då han ej skötte brasan eller var sysselsatt med andra vaktmästaregöromål.

I det sparsamma ljuset från ett litet fönster ofvanför dörren tillkom nu i denna äfven i öfrigt allt annat än lämpliga atelier den ena lilla marinmålningen efter den andra. Bankherrarna förundrade sig storligen öfver sin egendom-

FISKARBÅT PÅ HEMVÄG. *Efter oljemålning af* CHAS. E. HALLBERG.

själf sin kärlek till konsten, liksom han för andra dolde de blygsamma alstren af sin pensel.

Hölls så i början af 1890-talet å Nordsidans Turner Hall en basar till förmån för det svenska sjukhuset Augustana Hospital i Chicago. Den fattige janitorn ville gärna bidraga med någon gåfva till basaren, men hvad skulle han väl ge? Skulle han våga skänka en af sina små marinmålningar för det vackra ändamålet? Till sist beslöt han sig för att, utan uppgifvande af namn, sända en sådan. Döm om hans öfverraskning och glädje, då han vid ett besök å basaren fann, att hans anspråkslösa lilla tafla, nu uppställd på ett staffli, intog hedersrummet bland de skänkta föremålen. Den såldes sedermera under basarens fortgång för $15.

Detta var den första uppmuntran till fortsättande af sina anspråkslösa försök som målare, Hallberg rönte. Han beslöt nu att i all stillhet fortsätta. Kanske skulle han en dag lyckas åstadkomma någonting, som han kunde våga utställa? Men vägen till konstens höjder syntes så oändligt lång. Han hade ju ej åtnjutit en enda dags undervis-lige vaktmästare, som ena stunden sysslade med kol, sot och aska, den andra med att måla hafsvågor, bränningar och dyningar, men det är ej bekant, att de gjorde någonting annat till uppmuntrande af hans konstnärsambition, än att de åt honom upplåto det där lilla rummet. Men Hallberg fortsatte att måla . . .

En vacker dag i september 1900 fick Hallberg i en dagtidning se, att hans berömde landsman Anders Zorn vistades i Evanston på besök hos industrikungen Charles Deering. En djärf tanke uppsteg hos Hallberg. Han skulle besöka Zorn och af honom, den store konstnären, få liksom utslag på om han, Hallberg, hade konstnärsanlag i sådan grad, att de rättfärdigade ett fortsättande af kludderierna därnere i den mörka skrubben i källarvåningen till Austin State Bank. Men föresats är ett, handling någonting helt annat. Den af naturen ytterst blyge och tillbakadragne Hallberg fick samla allt sitt mod för att våga företaga färden till Evanston.

Med hjärtat i halsgropen och ett par tre af sina bästa marinmålningar under armen nalkades han vördnadsfullt

JESUS GÅR PÅ VATTNET. *Efter oljemålning af* CHAS. E. HALLBERG.

mr Deerings livré-klädde, strame betjänt och frågade, om "mr Zorn, the great artist" vore där. Nej, mr Zorn var ute vid tillfället. Medan Hallberg och betjänten stodo och samtalade, kom en herre åkande bicykel fram mot det Deeringska residenset. Betjänten upplyste, att den åkande vore Alexander Harrison, den berömde amerikanske marinmålaren, och rådde Hallberg att visa sina taflor för denne. Men Hallberg tackade. Slutligen förmåddes han dock af betjänten att sända bud in till Harrison och fråga, om denne skulle vilja göra sig det stora omaket att kasta en blick på de medförda marinmålningarna, hvilka Hallberg vid ankomsten ställt undan i stall-byggnaden. Harrison samtyckte och följde med ut till nämnda byggnad. Hallberg utbredde här sina målningar, och Harrison såg på dem länge och noggrant. Slutligen utbrast han:

"Präktiga saker, de där; fortsätt med att måla."

Den lille blygsamme vaktmästaren-artisten trodde knappt sina öron och höll på att få dåndimpen af lutter glädje. Harrison, en af de förnämsta marinmålare i Förenta staterna, hade uppmanat honom att fortsätta och därmed gifvit erkännande åt honom som konstnär!

Lyckligtvis var det ännu ej vinter. Annars hade nog Hallberg i öfvermåttet af sin glädje gjort det outhärdligt hett för bankherrarna i Austin.

Huru lätt gick det ej hädanefter att måla! Och huru ljus, rymlig och glad tedde sig ej nu den lilla målarskrubben! Vågorna på duken liksom fingo lif, man kunde nästan se dem röras och höra deras fräsande . . .

Men den store Zorn måste Hallberg ändtligen träffa. Det gick lättare denna gång att komma till Deerings och framställa sitt ärende. Det var stort kalas hos Deerings den dagen, men Zorn kom likväl ut och följde med Hallberg till stall-byggnaden, liksom Harrison förra gången gjort. Och efter att ha tagit målningarna i ögonsikte upprepade han Harrisons ord:

"Präktiga saker de där; fortsätt med att måla."

Hallberg är absolutist i fråga om spritdrycker, men vid hemgåendet från Zorn kunde han inte hjälpa, att han kände sig en smula vimmelkantig.

En amerikansk tidningsman råkade kort därefter på något sätt, dock ej genom Hallberg, få tag i historien om en bankvaktmästare i Austin, som ömsevis skötte kolskyffeln och målarpenseln och det med schwung ändå, och att Harrison och Zorn uppmanat honom att fortsätta på konstnärsbanan. Det dröjde ej länge, innan historien stod i en dagtidning. Och därmed var Hallbergs lycka gjord. Det stora antalet konstälskande och konstförståndiga i Chicago hade fått sin uppmärksamhet riktad på den tillbakadragne, under svårigheter arbetande svenske artisten, och från den stunden fattades honom hvarken offentligt erkännande eller uppmuntran i form af anbud om köp af hans taflor.

Det största erkännandet dittills kom på vår-vintern 1901, då direktören för Chicago Art Institute, William M. R. French, artigt inbjöd honom att å nämnda institut utställa sina taflor. Man var redan inne i februari, och det var sålunda för sent att få in taflorna vid Chicago-artisternas årliga utställning, vid hvilken priserna allaredan voro bestämda. Men så angelägen var direktör French, att Hallberg skulle vara med, att han för hans då bästa tafla "The open sea" beredde rum bland gamla erkända mästares. Nedanför densamma hängde en akvarell af Turner, till höger en porträttstudie utförd af Zorn och till vänster ett porträtt af Sir Frederick Leighton. I samma rum — n:r 31 — voro taflor af Israel, Corot, Daubigny, Whistler, Chase och Rosetti. Så nog kom Hallbergs först utställda tafla i godt sällskap . . .

När Hallberg fått underrättelse, att hans tafla fått en så framstående plats å Art Institute, gick han, plikttrogen som alltid, till banken och skurade golfvet, rörde därpå om elden ett slag och gick sedan vid midnattstid hem till de sina. De sofvo, men han väckte dem, så att de skulle få med honom dela glädjen öfver hans oväntade framgång. Det påstås, att det den natten ej blef så värst mycket sofvet i det Hallbergska hemmet . . .

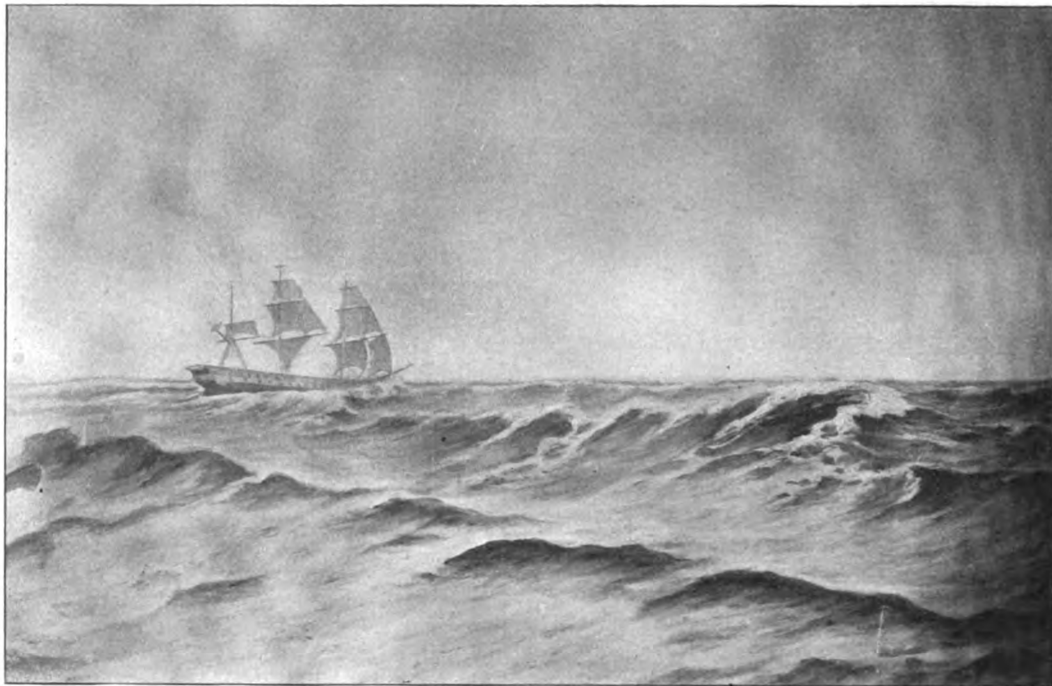
Denna hans först exponerade tafla ådrog sig den största

uppmärksamhet och såldes sedermera för 150 dollars.

På våren 1902 blefvo tre af hans dukar antagna till utställning å Art Institute och tillvunno sig ännu större beundran än den första. Sedan dess har han vid de flesta därstädes hållna utställningar varit representerad med en eller flera dukar och alla hafva de på det mest smickrande sätt mottagits såväl af kritik som publik. De flesta af dem har han fått sälja och det till ganska vackra priser. Chicagos konsthandlare äro särdeles angelägna om att få utställa taflor af Hallberg. Han tafla "Fiskarbåt på hemväg" köptes af Clio Club i Chicago för $200.

För några år sedan besökte Hallberg sin födelsestad, Göteborg, och mottogs där af konstnärerna och pressen med största förståelse och aktning. Åtskilliga af hans taflor voro utställda därstädes och rönte rättmätig uppmärksamhet.

Trots sina vunna, för en person i hans ställning ovanliga och storartade framgångar är Hallberg samme enkle, anspråkslöse man, som då han var den okände vaktmästaren vid Austin State Bank. Den, som ser honom första gången och ej vet hvem han är, kan svårligen ana, att han i den undersätsige mannen med de väderbitna dragen och de af

EFTER BATALJEN. *Efter oljemålning af* CHAS. E. HALLBERG.

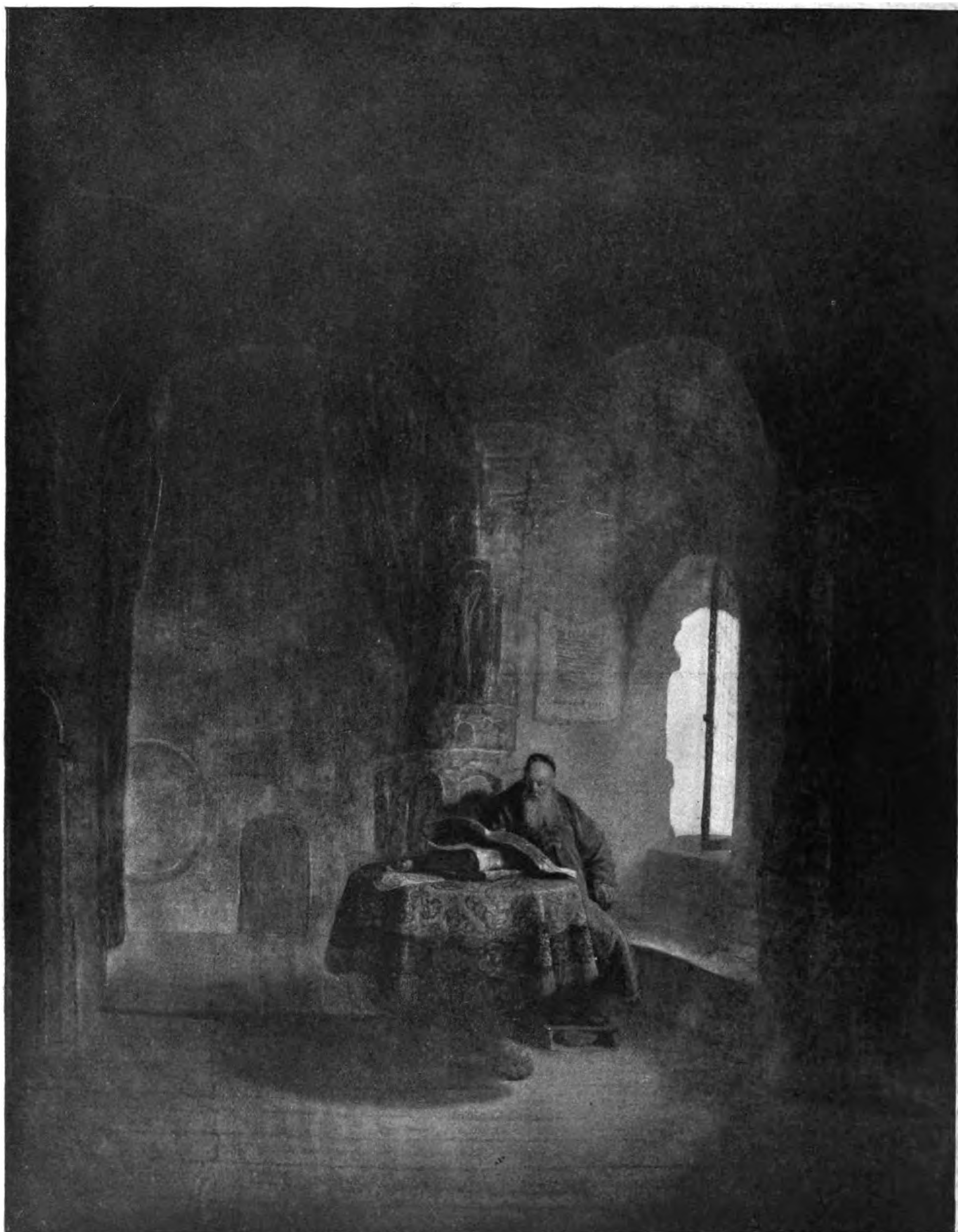
Sin hittills största triumf vann Hallberg, då han i våras erhöll underrättelsen om att hans tafla "Summer day on Lake Michigan" blifvit af nationaljuryn antagen till utställning på amerikanska afdelningen i konstpalatset på världsutställningen i St Loius. Endast 19 af de talrika Chicagoartisterna äro där representerade, och bland dessa är Hallberg en. Han och Carl A. O. Lindin äro de ende svensk-amerikaner, som utställa på den amerikanska konstafdelningen.

Till Augustana College i Rock Island skänkte Hallberg för någon tid sedan taflan "Efter bataljen", och nu för endast ett par veckor sedan förärade han Augustana Hospital i Chicago den värdefulla målningen "Jesus går på vattnet".

ansträngande arbete valkiga händerna har framför sig en marinmålare af rang. Och dock är det så. Börja tala konst med honom, och ni skall i hans ögon se något af elden i hans varma konstnärssjäl. Ni behöfver ej länge samtala med den lille mannen, förrän han blir en jätte i edra ögon . . .

Med tanken på hvad han själf nödgats umbära, gifver han sina barn en vårdad uppfostran. Äldsta dottern är, ehuru ej mer än 16 år gammal, allaredan utexaminerad musiklärarinna och sonen en förhoppningsfull elev vid den konstskola, som på ofvannämnda vackra sätt uppmärksammat hans far. Den yngre dottern röjer mångsidig begåfning.

DEN HELIGE ANASTASIUS.

Oljemålning af Rembrandt Harmenz van Rijn, född 1606, *död* 1669.

Originalet i Nationalmuseum i Stockholm.

Ungdomsvännen
Illustrerad Tidskrift för Hemmet

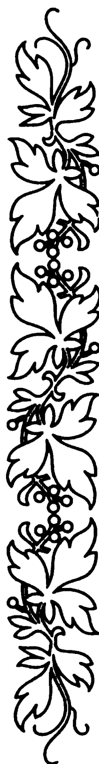
Årg. IX. ROCK ISLAND, ILL., AUGUSTI 1904. N:o 8

Längtan efter det himmelska.

AF E. J. STAGNELIUS.

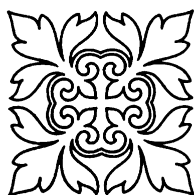
När månens förtrollande öga
nedstirrar på tigande kojor,
när stjärnor bekransa det höga
och stillhet kring jordkretsen rår;
då svingar den smäktande anden
ur kvalet af sinnliga bojor
sig upp till de himmelska landen
och tjusningens fullhet där når.

På gyllne balsamiska vingar
än hänryckt kring etern han dansar,
i himmelska parker än klingar
på harpan sitt jublande mod.
Af himmelska rosor han binder
sig aldrig förvissnande kransar
och speglar förklarade kinder
i lifvets krystalliska flod.

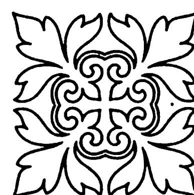

Hur saligt den frälsade andas,
där högt öfver solar och stjärnor
hans stämma med änglarnas blandas,
som festligt kring tronerna stå.
Ej bägaromblixtrade borden,
ej löjet af blomstrande tärnor,
ej glimmande kronor till jorden
att vända hans blick mer förmå.

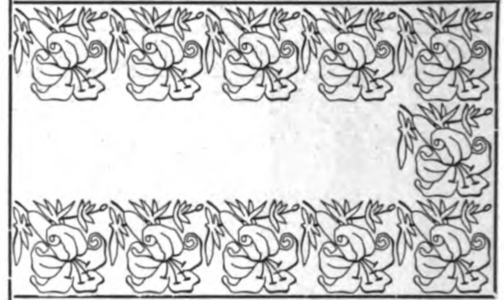
Med helgonens hvitklädda skara
hvad sällhet däruppe att vandra!
Där breder ej lasten sin snara,
där smilar ej lustans försåt.
Förtroliga andar där sluta
i glänsande armar hvarandra:
de tindrande ögon där gjuta
blott glädjens och andaktens gråt.

Försvinnen, I töckniga stränder!
Ett kvidande dårhus är världen.
Jag längtar till sällare länder,
till helgonens saliga kor.
O, rycktes jag fjärran ur gruset
från villorna, ondskan och flärden
dit opp, där i etern och ljuset
den himmelska kärleken bor!

MED JESUS.

Efter ett föredrag af pastor T. Lindhagen.

Om någon tjänar mig, han följe mig; och hvarest jag är, där skall ock min tjänare vara; och om någon tjänar mig, honom skall min Fader ära. Joh. 12: 26.

Det är någonting outsägligt stora, att vara Jesu egen. Om du är Jesu egen, så får du i tron göra anspråk på allt det goda, som i honom är. Då får du i tron lyfta ditt hjärta till honom och säga: Herre, du är min frälsning, du är min sol, du är min sköld, du är min kraft, du är mitt lif, du är allt för mig. I denna tillhörighet till Herren har du en anvisning på hela hans nåds rikedom. Allt är ditt. Det är den outsägligt ljufliga sidan uti den sanna tillhörigheten till Herren Kristus.

Men det finnes också därjämte en annan sida. Du har i och därigenom, att du öfverlämnat dig åt Kristus och tillhör honom, icke blott fått en Frälsare, en fullkomlig Frälsare, i hvilken all andlig välsignelse finnes, utan du har också i honom fått en ny husbonde, en herre. Om du tillhör Herren Kristus, så har han rätt till dig och rätt öfver dig, ja, rätt öfver hela din varelse, så att du icke har å din sida rätt att undandraga dig honom något af hvad du är och har och kan. Han har rätt att förfoga öfver dig helt och fullt, icke bara styckevis, icke blott till någon sida af din varelse, som du kanske har lätt att lämna åt honom, utan till hela din varelse och lif.

Han är din konung och Herre. Detta har sin ljufliga sida. Han är en god, ja, den bästa husbonde. Hos honom finnes intet godtycke eller någon slags hårdhjärtenhet eller lust att kräfva ut för mycket, att vilja uppskära, där han intet har sått. Men det har också sin mycket allvarliga sida, ty det ställer den frågan till dig, som tillhör Kristus: vill du också i sanning tjäna honom såsom din husbonde och Herre? Vill du verkligen ställa dig så till hans förfogande, att du icke undandrager honom något, af hvad honom tillhörer? Jag tror visst icke att någon af oss kommit därtill så grundligt, så helt och oförbehållsamt, som Herren skulle önska och hafva rätt att äska, men frågan måste ju ändå fram: Vill du hafva det så, erkänner du honom såsom Herre och konung? Ett ord till dig: "Om någon tjänar mig, han följe mig!" Hvad menar Jesus med det? Han har nyss talat om, huru han själf som hvetekornet skulle fallna i jorden och dö. "Den, som älskar sitt lif, han skall mista det", hade han sagt. Han hade talat om den väg han själf skulle gå såsom Herrens tjänare, själfuppoffringens väg, ända därhän, att han skulle gifva sitt lif. Den väg han gick och ville gå, den vägen är också lärjungens väg, och därför säger han: "Om någon tjänar mig, han följe mig!" Träd in på och vandra på samma själfuppoffringens väg, som jag fått och haft lust att gå, tills jag gifvit mitt lif för syndare!

Detta ord, "Om någon följer mig" o. s. v., det är ett ord för oss i hvardagslifvet. Det finnes där tusende möjligheter till att söka sig själf, att gå efter egna tankar, egna känslor och egen vilja, att göra sitt eget jag gällande gent emot hvad Herren vill. Hvarje dag gifver en förnyad kallelse från vår Herre och konung att gå efter hans begär och vilja i uppoffrande af allt vårt eget. När Jesus gick på jorden, sade en af hans lärjungar till honom, då han afslöjade sin väg, som lidandets väg: "Skona dig själf Herre!" Den frestelsen kom icke inifrån utan utifrån och var så allvarlig, att Jesus kunde fallit för den lika väl som Adam och Eva i sitt oskyldighetstillstånd kunde falla.

Vi hafva det mycket sämre ställdt. Frestelsen kommer till oss inifrån vårt eget kött, från den syndiga naturen, som hvar och en har. Vi hafva böjelse att gå vår egen väg. I Jesu ord ligger en kraftig uppfordran och uppmuntran att gå hans väg och följa honom i spåren. "Om någon tjänar mig, han följe mig!"

Ja, i hvardagslifvet må det stå inför oss, i särskilda stunder och tider med stor klarhet och kraft.

Ibland kan det för en Jesu lärjunge öppna sig en väg, sådan som han aldrig tänkt, t. ex. en väg af lidande af en eller annan orsak, ett hårdt slag o. s. v. Det är icke så lätt att gå lidandets väg. Vi vilja gärna söka undvika den vägen. Huru skola vi då gå den? Jo, då gäller det att lyssna till Jesu ord, hvilka icke innebära ett kraf på oss utan en uppmuntran till oss: "följ du mig"! Det var min väg, lidandets väg, gå i mina fotspår, och det skall blifva din lycka att så göra!

Jag tänker, att det ibland oss finnes någon, intresserad af missionen, som känt Herrens kallelse att offra sitt lif för dem, som ännu sitta i mörker och dödens skugga. Det är ju icke så lätt att komma sig riktigt åstad med det. Hinder resa sig däremot, och vi måste afvakta, att dessa hinder undanrödjas. At försaka sig själf är icke så lätt. Det blir månget om och men, innan det kan komma till första offerhandlingen, att man verkligen lägger sig där för att gå denna hans väg. Herren vill säga dig denna stund detta uppfordrande men ock uppmuntrande ord: "Följ mig!"

Det är din lycka och ära att icke göra din egen vilja eller följa dina egna tankar, utan låta Herren leda dig steg för steg. Därigenom finner du den största välsignelsen. Så må Herren ingifva dessa ord i våra hjärtan och säga oss det han tillägger, det stora härliga löftesordet: "Hvarest jag är, skall ock min tjänare vara, och om någon tjänar mig, honom skall min fader ära."

Det är visst, att om vi och Herren Kristus hafva gemensam väg med hvarandra, så hafva vi också gemensamt mål, till hvilket han gått, och till hvilket han också vill föra den, som går sin väg tillsamman med honom. Det målet uttrycker han så "Hvarest jag är, där skall ock min tjänare vara." Ja, det är visst. Det var Paulus viss om, då han stod inför möjligheten att få bryta upp: "Jag åstundar att bryta upp och vara med Kristus," Fil. 1: 23. Såsom Kristi lärjunge och tjänare får han gå genom en salig död för att vara med sin Herre och Frälsare. Där finnes, o, huru stort, intet tvifvel hos honom, nej, full förvissning.

"Hvarest jag är, där skall ock min tjänare vara", är det icke något outsägligt stort. Jag vet icke, huru du har det. Ser du dig själf såsom den förnämste syndaren, den ringaste bland de heliga, den minste bland Herrens tjänare? Då måste du anse det som något outsägligt stort att vid slutet af vägen få vara med Kristus. Tänk då på detta: med Kristus uti en evig, af intet hindrad, full gemenskap med Herren! Ack, om vi riktigt kunde stanna för detta löfte! Då skulle det gripa oss in i hjärtedjupet, och vi skulle falla på vårt ansikte i tillbedjan. Tänk, att det står där och är verkligt! Där Kristus är, skall du vara. Det var något outsägligt stort för Jesu lärjungar, att de fingo umgås och vandra med honom dag efter dag och stund efter stund. Men då var han ännu i sin förnedringsgestalt. Det stundar någonting bättre för dem liksom för oss, att få vara med Jesus i ovansklig härlighet. Det är din ära, din uppgift af den himmelske Fadern, du, fattige syndare! Det är en ära, för hvilken icke kan gifvas något riktigt och fullt uttryck. "Hvarest jag är skall min tjänare vara." Kunna vi icke var vissa på det? Lyssna på hvad Jesus säger i sin öfversteprästerliga förbön, när han stegrar sin förbön till ett uttryck af bestämd vilja, sägande: "Fader, jag vill, att hvarest jag är, där skola ock de vara med mig, som du mig gifvit hafver."

O, må löftena stå framför oss, när det gäller att gå själfuppoffringens väg under tjänst åt Herren Jesus, så att vi därigenom må stärkas och få hjälp att göra, hvad han vill, att vi skola göra, det må kosta oss aldrig så mycket!

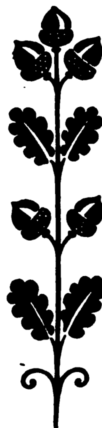

DEN VANDRANDE SPELMANNEN.

För Ungdomsvännen af *Anders Sandbacka.*

**Där sitter en främling på klippans häll,
han sitter så ensam i sommarkväll
bland strandens skumvåta stenar.
Han spelar sin giga så hårdt och gällt.
Vidt tonerna ljuda kring kullar och fält
och tränga till lyssnarens öra.**

**Och människorna skaka sitt hufvud och gå
till hvila i dunmjuka sängar,
men utöfver dimhöljda ängar
för älfvor, som dansa, hörs spelet ändå
från gigans klingande strängar.
Och tonerna blandas med bränningars dån;
det är blandning af vemod och iskallt hån,
af lekfullt löje och hejdlös gråt,
som talar i gigans låt.**

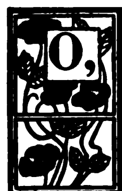
**Det är spel om hämnd, det är gränslöst hat
till dem, som sköflat hans lycka, till dem,
som drefvo honom bort från hans kära hem**

* * *

**Ren uti den skyddande gudens vård
hvar människa sofver i torp och gård,
ren tystnat fåglarnas kvitter.
Den främmande griper med hand så hård
ett sista, ett skärande, sorgset ackord,
som röjer förtviflan så bitter.
Sen lämnar han stället med gigan i hand,
sin afbrutna vandring förnyar
till främmande städer och byar.
— Men månen går upp öfver sjöar och land
emellan glänsande skyar.**

Mänsklighetens dröm.

Tal af *A. J. Anderson* **hållet vid vältalighetstäflan den 6 maj 1904 vid Augustana College.**

mänsklighetens dröm, är du en skuggbild af en förfluten verklighet? Eller är du blott en vacker hägring, äggande människor att söka dig, men ständigt undflyende dem!

Årtusenden ha lagts till årtusenden, sedan det allsmäktiga skaparordet frambragte tiden ur evigheten; släkte efter släkte har trädt inom tidens gräns, fyllt sitt värf och försvunnit; stater ha uppstått, nått maktens höjder, och gulnade häfder förtälja eftervärlden tidens alltbesegrande välde; men under allt detta ha tidens barn drömt samma dröm, och tjusande af dess mångskiftande gestalt ha tusende armar sträckts att gripa "tillvarons förlorade verklighet". Liksom solens strålar, brytande hafvets dimmor framtrolla växlande skuggspel, så upprullar sig ock för fantasiens blick hänförande taflor, sammansatta af dröm och verklighet. Groteska, vildt fantastiska, om du så vill, och med föga bestämda konturer förekomma de ibland, men på deras bakgrund skimrar i verklighetens färger "— mänsklighetens dröm".

Skönjbart aftecknar sig mänsklighetens dröm, och omedvetet anande dess verklighetsnatur sträfvar människan att göra den till sin egen. Lyckas hon i denna sin sträfvan? Lyft på det förflutnas slöja! Väl kan ej den af tiden begränsade blicken öfverskåda de myriader af tiden jagade varelser, som skyndat öfver lifvets skådebana till oändlighetens värld; men det forskande ögat kan dock uppfånga några drag här och där och uti dessa drag spåra en fortgående sträfvan att uppnå ett efterlängtadt mål.

Öfverväldigad vid tanken på den möjligheten, att ej fler världar skulle återstå honom att besegra, brister Alexander i tårar. Stormande känslor hvälfva sig i hans inre; fjärran aftecknar sig i drömmens värld hans lifs mål, och blotta tanken på att ej kunna förverkliga detta mål gör honom olycklig. Men där återstod för honom världar att eröfra. Hans till segrar bestämda här tågar öfver Hellesponten; Granikus, Issus, Arbela föra honom närmare drömvärldens verklighet; Babylon öppnar sina portar för den oemotståndlige macedoniern; öfver Indiens obändiga trakter bär det vidare, blott några segrar till, snart är målet inom räckhåll, drömmen förverkligad och — då väntar honom Hydaspes, och i viners rus söker han glömma sin dröms krossade illusioner. Tvenne årtusenden därpå framträder en annan Alexander: Europas troner darra, lyckan ler; men — Ukraniens träsk upplösa narvahjältens ljusa drömvärld till svinnande fantomer, efter hvilka han jagar till dess kulan vid Fredrikshall ändar hans lifs tragedi. Knappast har franska revolutionen bredt sitt röda täckelse öfver mäsklighetens hugstora idé: "frihet, jämlikhet, broderskap", förrän världshärskardrömmen ännu en gång hägrar för en dödligs blick; men — Waterloo krossar den i spillror och vågen, som skvalpande slår mot St Helenas klippiga strand, sjunger svanesången öfver en "fallen storhet" och fåfängligheten af att på maktens, ärans och ryktets väg förverkliga mäsklighetens dröm.

A. J. ANDERSON.

Öfver antikens värld hängde mörka moln, okunnighetens vidskeplighet behärskade sinnena, och den till en högre flykt danade människoanden fjättrades vid jorden; men det skulle ej alltid så vara. Successivt genomkorsa och åtskilja upplysningens blixtar de tätt skockade molnen, och den klafbundna anden uppfattar, om ock för ett ögonblick, att bakom den svarta molnmassan döljer sig en värld mera ljus, mera fri, mera tilltalande än den värld han nödgas bebo. Nu lossas fantasien ur sina fjättrar, och i sin flykt återspeglar han uti drömlika bilder den för tidsbarnen i fjärran belägna lycksalighetens drömvärld förstorad, förskönad, bebodd af skiftande sköna gestalter, som förföriskt lockande sporra den efter en ljusare boning sökande människoanden att brolägga den klyfta, som skiljer dröm och verklighet.

Förverkliga! ljöd drömmens röst i faraonernas öron, och — jättestora tempelhvalf höjde sig mot himmelen, uppburna af gigantiska pelarrader, betäckta med gudabilders förstelnade drag; förverkliga! och — berg förflyttades från Nilens stränder och nedsattes, förvand-

lade uti sandöknens dödslika ödslighet, för att där under spetsformiga hjässor bevara härskarens bräckliga kropp från förintelsen; förverkliga! och — ur den kala ökenklippan mejslades sfinxens jättestora drag, som tusenåriga blicka den uppgående solen till mötes och liksom vemodsfullt fråga dagens drott, när han skall sluta sitt lopp och, sjunkande bakom västerns synrand, sista gången skall afteckna deras skugga på den brännheta ökensanden. Sålunda drömde den gryende civilisationens förstlingsbarn mänsklighetens dröm; men likt barnets förkärlek för stora, i ögonen fallande föremål, fann drömmen sitt högsta uttryck i skapelser, som förenade uti sig det stela, vidunderliga och kolossala.

Hos grekerna, dessa naturens älsklingsbarn, detta folk, som såg det öfvernaturliga i hvarje minsta naturföremål, som hörde gudaröster i så väl stormens dån, som i löfvens prasslande för den stilla vindfläkten — hos dem framträdde mänsklighetens dröm långt mera härlig, tilltalande och eftersträfvansvärd. Det var ej uteslutande yttre omständigheter och naturliga anlag, som på litteraturens, konstens och tankens område förde dessa snillets söner så nära fullkomlighetens gräns; ty mer än något annat var det den titaniska ansträngning att uppnå mänsklighetens flyktande dröm, själslifvets fullkomliga harmoni, som gjorde den hellenske skalden till envåldshärskare inom diktens rike, som begåfvade konsten med dess skapande makt och gaf tanken örnens bärkraft. Men, oaktadt grekerna bland antikens folk ägde den högst uppdrifna civilisation och voro de mest bildade samt kunde räkna de "sju vise" såsom sina, förmådde de likväl ej förverkliga mänsklighetens dröm; ty mänsklig kunskap, visdom och bildning kan ej uppfylla drömmens villkor — själslifvets fullkomliga harmoni.

Är då mänsklighetens dröm blott lätta strömoln på lifvets himmel, som fantastiskt sväfva i rymden och upplösa sig i kaotisk oordning, när den mäktige mänskoanden jagar efter dem? — Obemärkt af samtidens stora andar och okänd för härskaren, som nära nog enväldigt styrde folkens öden, framträder mänsklighetens Herre, och — den allt omdanande kristendomens ande går igenom världen, störtar gamla institutioner, som hopplöst sträfvade framåt, och upprättar nya, som bära hoppets ljusa färger. Villande skuggor, som förut lockat mänskligheten att på andra vägar söka drömmens verklighet, börja skingras af den sanna religionens starkt frambrytande ljus, och i detta ljus framträder mäsklighetens dröm i en annan gestalt, dess drag bära ej längre tidens växlande prägel; de tillhöra den aningsfulla evigheten.

Men ej utan en fortgående strid häfdar mänsklighetens dröm sin evighetsnatur. Kristendomens nydaningstid färgades med blod. Den gamla civilisationen, byggd på den grekiska mytologiens lösa grundval, uppbjöd hela sin kraft att fasthålla mänskligheten vid sina jordkrypande idéer med afseende på det tillkommande. — Väl sökte de mäktiga cesarerna sprida en ny glans öfver föråldrade åskådningssätt, och arenan färgades röd med martyrernas blod; men allt var förgäfves, ty en kraftigare hand än deras styrde världshändelsernas gång. Den gamla civilisationens murknade grundval föll, och på dess spillror stod segrande en lifskraftigare civilisation, byggd på en högre uppfattning af människans evighetsnatur. Men uti denna söndrande kamp emot antikens dunkla världsåskådning hade den unga civilisationens krafter utmattats, och reaktionärt lägrar sig öfver världen medeltidens tusenåriga natt, under hvilken konst och vetande föllo i glömska, och människosläktet stapplade fram med slö och hopplös blick, betraktande det närvarande såsom en plåga och det tillkommande med ångest.

Tiden står ej stilla i sin gång, dess stora hjul svänger oafbrutet och förer oemotståndligt, fast ofta omärkbart, mänskligheten fram på utvecklingens bana. Så småningom framträder ur medeltidens natt "den ljusnande dag": mänskligheten börjar att fritt tänka och forska, uti reformationens sanningsljus antager mänsklighetens dröm sin verklighetsnatur, och igenom tidehvarfven går människans sträfvan ut på att uppfylla sin dröms fodran: själslifvets fullkomliga harmoni. Lyckas hon? Om människan kan tillfredsställa hvad hon djupast känner och hvad hennes ande högst åtrår, så att intet öfrigt återstår att önska, då har hon uppfyllt villkoret, blifvit hvad hon ursprungligen var och — förverkligat mänsklighetens dröm.

Med den svinnande tiden har mänskligheten skridit närmare mot fullkomlighetens mål; vetenskapens ljus har ständigt uppdagat nya krafter i naturen, den oroliga, forskande människoanden har sökt tränga allt djupare in i sin tillvaros mystär och begagnat alla tjänliga medel och utvägar att uppnå sina önskningars mål; men liksom alpbestigaren ständigt ser en högre bergspets, än den han bestigit, så höjer sig ock målet för människans önskningar, med hvarje steg hon närmar sig dess fulländning. Ej kunde Alexanders himlastormande jakt efter nya länder, ej Narva-hjältens envisa brottning med ödet, ej heller den alpbetvingande Napoleons okufliga viljekraft nå det mål, där ej något öfrigt stod att önska; och lika litet kan mänsklig bildning, drifven till sin högsta spets, fullkomligt återställa själslifvets brutna harmoni. Därför, medan han ännu begränsas af tiden, blickar den med en evighetsnatur begåfvade människoanden längtande och frågande hän till det land, där hans drömda sällhetsdröm skall förverkligas.

ZULUFOLKET.

Bredvidstående visar, huru det går till vid en höfdings begrafning hos Zulukaffrerna. Det ser ganska krigiskt ut, och frågade man dessa hedningar, hvarför de skjuta så vildt och se så krigiska ut, så kunde de nog ej gifva mycket besked för sig. Det säges dock, att det skall ske till den dödes ära, och att man hos stammens närmaste skyddsgud sålunda skall anmäla den kommande zulukrigarens person.

Svepningen liknar något de gamla egypternas, fastän allt här är mycket enklare och mindre afsedt för framtiden. Så förekommer här naturligtvis ingen egentlig balsamering, utan blott inlindning.

Zululandet är ett brittiskt protektorat i Sydafrika. Folket är manligt och kraftigt byggdt samt synnerligen märkbart såsom "talare" och krigare. Deras byggnader likna stora bikupor, och deras vanor tyda på att de länge bott i samma trakt. Språket är rätt utveckladt. Kristlig mission har länge öfvats ibland zulukaffrerna, af hvilka många blifvit trogna bekännare af kristendomen. Nya testamentet öfversattes till zuluspråket redan 1857. Kristendomen har mycket ändrat de råa och grymma seder, som förut härskade bland detta folk, och af hvilka likväl många ännu äro kvar. Det är blott evangelium, som kan lyfta människorna ur synd, sinnlighet och fördärf. Gifve Herren framgång åt sitt verk bland alla hedningar. Y.

LANDTBO-SÅNG.

Af *J. B.*

Vid skilda bestyr
jag sjunger så glad
för mad och för myr,
för blommor och blad,
för tjärn och för sjö,
för skog och för fjäll,
för fjärd och för ö,
för by och för tjäll.

Mig svarar med fröjd
naturen, min vän.
Hvar ton så förnöjd
mig nalkas igen.
Från böljorna blå,
från himmelen klar,
från blommorna små
förnimmer jag svar.

Ej talas om rang,
ej tvistas om börd;
om stämman har klang,
hon lätt kan bli hörd.
Ej spörjs, hvem jag är,
på äng och i skog;
jag sjunger ju där,
och detta är nog.

EN KRIGSFÖRKLARING FRÅN ISLAM.

Scheik Abdug Hagh från Badgad, medlem af den heliga islamitiska ligan, har på uppdrag af denna i en fransk tidskrift offentliggjort en krigsförklaring mot kristendomen under rubrik: Ett sista ord till Europa från Islam.

Det heter däri bland annat:

"Islams hat mot Europa är oförsonligt. — — — Lären och veten, I europeiskt kloka hufvuden, att en hvar kristen, hvilken ställning han än må intaga, redan af det skäl, att han är kristen, för våra ögon framstår som en förblindad, som förlorat allt mänskligt värde. Mellan vår tro och eder tro på Jesu gudom är det en evigt oöfverstiglig afgrund. Veten, att vi, uppfyllda som vi äro af en gränslös tro på vår ende gud, aldrig kunna tåla något, tillåta något, förlåta något, som i ens den allra minsta obetydlighet strider mot vår oförlikneliga, evigt absoluta enhet. Vi ha icke glömt edra korståg. De fortsättas nu under hundrafaldt fördömligare former. I hafven trängt islam tillbaka på alla punkter af jordklotet. Oss, som äro kvar, söken I skada genom edra diplomater och missionärer. Er plan är färdig, och I fullföljen den systematiskt: islams undergång. Vi veta till fullo, att er civilisation är solidarisk med er kyrka och icke kan eller vill något annat än islams förintande. Vår mest brinnande önskan är — tvifla icke därpå — att den lyckliga dag skall randas, då vi kunna utplåna de sista spåren af edert förbannade välde.

Den islamitiska enheten sträcker sig från världens ena ände till den andra, den drifves af en hemlighetsfull andlig kraft till sin heliga bestämmelse."

Denne profet utvecklar därpå, huruledes hela islam af den franska revolutionen väntat, att den skulle i Frankrike finna en bundsförvant, alldenstund man skref dyrkandet af det rena förnuftet på sin fana. Men på det nuvarande Frankrike, som gör anspråk på att vara katolska kyrkans beskyddare i Orienten, är intet att bygga, lika så litet som på England, hvars konung är den kristna trons officielle protektor, eller på Tyskland, hvars kejsare — sultanens personlige vän — visar Orienten evangeliet med ena handen och sabeln med den andra. Han slutar med att förklara, att på ett villkor en försoning mellan islam och Europa är möjlig, nämligen för den händelse Europa uppgifver tron på treenigheten och Kristi gudom. . . .

Den flammande tonen i denna förklaring, det glödande hatet mot kristendomen, hvilket ju delas af de många tusenden, som stå bakom, nämligen den islamitiska ligan, måste väl utgöra ett klart vittnesbörd för Europa därpå, att, när Orientens kristna förföljas, pinas, utsugas och massvis mördas af turkiska sultanens undersåtar, den religiösa fanatismen därvid spelar en hufvudroll i detta blodiga drama.

Här har man hufvudorsaken till att det flutit så mycket blod i Mindre Asien och Europa under de senaste åtta åren.

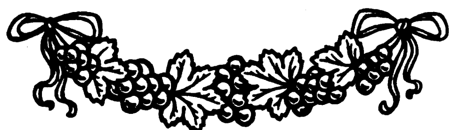

BEGRAFNING HOS ZULU-KAFFRERNA I AFRIKA.

Fram, fram, svenska sång!
Strömma fritt ännu en gång,
ton, som stämts af malmens klang,
när han fram ur klippan sprang!
Älfvens brus,
skogens sus,
vintersnö och sommaräng,
allt hvad stort vårt folk har drömt,
har i Sveriges sång sig gömt.

AXEL RUNESTAM.

TAL TILL LUNDA-STUDENTERNA.

AF C. A. WENDELL.

Hållet vid en bankett i Rockford, Ill., den 9 juli.

Frejdade hedersgäster! Med glädje hafva vi motsett denna afton, och med hänförelse hafva vi lyssnat till de välklingande hälsningarna ifrån våra fäders land. Vi sakna tyvärr förmågan att på ett lika klingande sätt besvara desamma, men våra hjärtan klappa icke desto mindre utaf tacksamhet för hvad vi fått.

Mycket har väl gamla Svea gjort, för hvilket västerlandets folk står i tacksamhetsskuld, men ingenting har lämnat ett djupare och friskare intryck på nationens hjärta än de sångarebesök, med hvilka vi tid efter annan blifvit hedrade. Tapperhet och snille saknas icke i Förenta staterna, men en Jenny Lind, en Kristina Nilsson, en Behrens, en Lundqvist, en Forsell, dem träffar man icke när som helst. Och visst är, att de lagrar, som I nu hållen på att skära, icke snart kunna förvissna.

För oss svensk-amerikaner hafva dessa besök en särskild betydelse. Att vi älska vårt stora adoptivland, vill väl ingen klandra oss för. Vi älska dess höga berg och vida slätter, dess väldiga floder och hafslika insjöar; vi älska urskogens dofva sus och Niagaras tordönsstämma. Vi älska jämlikheten inför domstol och valurna, och från fjärran fädernas land hafva vi ärft en odödlig kärlek till manlig frihet. Därför offrar svensk-amerikanen med glädje lif och blod för stjärnbaneret. Men den blågula fanan ha vi icke glömt. Ärans och hjältarnas språk klingar än som härlig musik i våra öron, och med stolthet nämna vi ännu svenska konungars namn och främst bland dem kung Oscars. Värdig sång och utbildade sångare kan man väl få höra äfven bland amerikanerna, men när den gamla oförlikneliga folk- och studentsången ifrån fädernejorden börjar klinga, då gripas våra hjärtan af en känsla, som ingenting annat kan åstadkomma. Ty den sången andas furuskogens doft och för oss åter till de snöbekrönta fjällar under Nordens gnistrande stjärnehimmel. Vid dess klang lyfta vi våra hufvuden med manligare stolthet inför ett främmande folk, väl vetande, att våra anor sträcka sig till släktets hjältedagar, och att vårt arf från Norden är mera värdt än guld och ädelstenar. Då gifva vi gärna våra känslor luft genom att utbrista: lefve Europas ädlaste monark! Lefve det folk, hvars krona han så ärofullt bär! Lefve sång och sångare bland Sveriges berg och dalar!

BEHOFVET AF EN KRAFTIG OCH ENAD LUTHERSK KYRKA I AMERIKA.

Den lutherska kyrkan har visserligen icke sitt stamland i Amerika, utan i Europa, men icke desto mindre kan hon sägas vara i bästa mening amerikansk. Sent omsider har detta måst erkännas af både lutheraner och icke-lutheraner. Icke-lutheranerna trodde länge, att den lutherska kyrkan var någonting för Amerika så genuint främmande, att hon aldrig skulle kunna vinna verkligt fotfäste här eller blifva af någon betydelse för andra än immigranterna själfva, hvilka kanske kunde vara i behof af de gamla åsikterna i religiösa ting och det gamla sättet för Guds dyrkan, då däremot deras barn aldrig skulle kunna kvarhållas af denna kyrka, sedan de en gång blifvit vana vid amerikansk frihet i andra stycken. Men annorlunda har det gått, såsom vi alla veta. Den lutherska kyrkan har icke blott haft framgång, utan en nästan exempellös sådan, och detta just ibland de gamla immigranternas barn och barnbarn, såsom ock ej sällan bland de s. k. amerikanerna själfva. Detta gör, att den lutherska kyrkan nu ej är en obskur sekt här i landet, utan ett af de större samfunden, det tredje i ordningen med hänsyn till medlemsantal, om man nämligen frånräknar den romersk-katolska kyrkan. Detta har hon blifvit på grund af de inre

förtjänster och utmärkande kännetecken, som med Guds nåd tillhöra henne. Hon har ej blifvit det på grund af yttre gynnande omständigheter och rika mäns gåfvor, utan bör hon med godt samvete kunna säga: "Af Guds nåd är jag det jag är, och Guds nåd har icke varit fåfäng i mig."

Lutheranerna själfva hafva understundom, och det rätt ofta och länge, missförstått den lutherska kyrkans betydelse för Amerika. Ty det har ej sällan varit ett deras grundfel att anse allt yttre och allt amerikanskt såsom ett oting och något för en sant religiös människa, synnerligen en lutheran, alldeles främmande. Detta har varit en ganska vidt utbredd åsikt särdeles bland svensk-lutheranerna. Med Guds nåd börjar dock denna grundfalska åskådning mer och mer försvinna, såsom den ock bör, och en annan uppfattning att göra sig gällande. Vi börja inse den lutherska kyrkans värde äfven såsom en kulturmakt i landet, och att hon behöfves här äfven i yttre hänseende. Hon har en mera vidtomfattande mission att fylla, än hvad man förr ansåg, och har säkerligen kommit för att för all framtid vara en af de mest välsignelserika institutioner i Amerika. Men skall hon blifva detta i ännu högre grad än för närvarande, och det skall hon, så måste hon ock söka att verka så kraftigt som möjligt, ty det behöfver hon både i negativ och positiv mening. Hon behöfver understundom kunna göra kraftigt mostånd, och alltid behöfver hon skrida framåt och uträtta sitt arbete med flit. Kraft härtill vinnes i Guds närhet och gifves af honom i första rummet, men villkoren för att denna kraft skall förmå göra sig känd är yttre enhet. Ej sönderslitning således, utan *enhet* är det som behöfves. Enhet i första rummet hos oss själfva i våra egna församlingar och konferenser såsom ock i vår egen synod. Med detta behof stå vi inför ett af våra betydelsefullaste problem, och här behöfs både trohet och vidhjärtenhet. Skall Augustana-synoden kunna fatta detta i förhandenvarande öfvergångsperiod? Skall den äfven nu, då större kraf ställas på oss än någonsin, kunna hålla profvet? Vi hoppas det, och med Guds nåd lita vi på att så skall ske. Med trohet mot ordet, fostrad af kristlig erfarenhet, måste vi städse predika Jesus Kristus och honom korsfäst samt söka att ingjuta det lif, som däraf kommer, i hela det oss omgifvande kulturarbetet, vare sig detta mer direkt tillhör religionen eller helt simpelt tillhör det alldagliga. Enighet i trofast och hängifvet arbete är det, som vi behöfva.

Sådan enhet äfven hvad gäller synoden och kyrkliga faktioner kan bättre vinnas hädanefter än hittills. Kyrkan håller nämligen på att blifva mer och mer amerikansk till språk och sed samt får ständigt allt flera intressen att bevaka. Allt detta gör behofvet af enhet mera kännbart, men framställer äfven nya förutsättningar därför. Innerligt önska vi ock, att enhetsidéen skall förverkligas. Sådan enhet, som här åsyftas, behöfver för ingen del utplåna de speciella karaktärsdragen hos respektive synoder och organisationer, utan skall den i stället helt naturligt samla dem i enad trupp för att kunna erbjuda en så mycket kraftigare front. Sådant behöfva vi, och detta ju förr dess hellre.

I detta viktiga arbete har också ungdomen sin betydelsefulla plats gifven. Må vi alla här ifrigt samverka för framställandet i Amerika af en kraftig och enad evangelisk-luthersk kyrka.

S. G. Y.

DEN HELIGE ANASTASIUS.

Se titelplanschen.

En ärevördig åldring, gråskäggig och med kalott på hjässan, sitter i det höghvälfda klosterrummet, fördjupad i läsningen af en foliant. Men bredvid honom är fönstret uppslaget, och in strömmar den friska luften med en mild soldager från den blåa himlen; och inuti den skumma studerkammaren leker nu dagsljuset med de djupa skuggorna i rummets alla vinklar och vrår.

Denna lilla pärla af Rembrandtsk ljusdunkel-konst är en af de mindre målningarna af denna mästares hand; ett ungdomsarbete, utfördt 1631, då Rembrandt ej var mer än 25 år gammal. Den är ej heller målad med den breda, djärfva penselföring, som utmärker hans senare arbeten, sådana som "kökspigan" eller "Claudius Civilis", men i stället med det fina, känsliga delikata föredrag, som ger ett så intimt behag åt de små interiörer, han just nu i början af 1630-talet plägade utföra.

Hvarifrån taflan fått namnet Anastasius, vet man ej med visshet; men det är ej osannolikt, att målaren tänkt på denne Johannes Anastasius, som var en af den holländska protestantismens tidigaste och frommaste förkämpar på 1500-talet, och som af samtida skildras som "en lärd och gudfruktig, fridsam, ädelt tänkande och uppriktig man." Säkert är, att taflan ger en bild af stilla, andaktsfull kontemplation, af sabbatshelgd och sabbatsro.

DAVID OCH JONATAN.

För Ungdomsvännen af *Teofilus*.

V. Efter triumfen.

Sol'n sjunkit ned i hafvet, och nu rår stilla frid,
och nattens väkter skyndsamt förbiila.
Vid harpan dröjer David, och Jonatan bredvid,
kung Saul, dyster, redan gått till hvila.
Men David rör så vek
den ljufva harpolek,
ung Jonatan förnöjes
vid tonens sakta smek.
Nu drömmer kung om Simon och Delila.

Och icke kan man sofva, när sinnet är så ungt,
och dagens minnen brinna än i blodet.
På glädjens vingar svinga, än stormande, än lugnt,
det ljusa framtidshoppet sig och modet,
som lärkan, höjd på skyn,
ser allt i solig syn
och dricker in med blicken,
hvad skymts af skogens bryn,
än oförvillad utaf öfvermodet.

Isaisonen knäpper — han är så hjärtans glad —
på harposträng de stora, ljusa minnen
och väfver in i sången den långa hjälterad,
en ädel tolk för lika ädla sinnen.
I skymmningsstundens lopp
de store stiga opp,
en efter ann' af hjältar,
som nått till ärans topp.
Men Saul står i laget högst på tinnen.

Men nej, nu skymms han undan utaf en större än,
som annars mestadels af andra glömmes.
Ty höjer David lofvet för sin utvalde vän:
ett hjärta af det andra fritt bedömes.
De lätta fingrar slå,
och strängarna de gå
så klingande. Det varder
en varmt att höra på,
när vän af vän förutan svek berömmes.

Försann blir icke salen till slut för kvaf och varm —
det var långt friare inunder tälten.
Ty kastar David harpan och griper vännens arm,
sen ila de ur staden ut på fälten.
När månen strör sitt sken
på ekens mörka gren
likt glittrande demanter
och väkten skrider sen,
där skymtar mången syn för framtidshjälten.

För David är det maktens och ärans bana mest,
som ligger öppnad, fri, omätlig, glansig.
Där ser han hvarje öga på sig allena fäst,
beundrad utaf alla finner han sig.
Men Jonatan förnöjd
har nog af Davids fröjd.
För öfrigt mest han drömmer
sig lyckans högsta höjd
som ett förlossadt folk med Gud ibland sig.

Där smidas inga planer, där läggas inga nät,
ty stunden skänker allt, begären önska.
Åhnej, behöfves icke, ty här gås lätta fjät
inunder molnfritt tak på blom och grönska.
Ett dufpar kuttrar *så*,
när nattens väkter gå,
och slumrar till på slutet —
så göra dessa två
på marken, medan lagerlöfven grönska.

Så när han hade ment sig tillbaks till fårens flock,
ung David, och tillbaks till fadershärden,
när sol'n med mjuka händer slog upp hans ögonlock
och eken stod på vakt vid hufvudgärden.
Nej, drömmen var då sann:
se, där är Jonatan,
och lyckans egen gunstling
han själf och ingen ann',
och ljus och vid och lycklig hela världen!

Uppfriskade af blunden i markens sommarlund
de lekte med hvarandra hök och dufva.
Naturen sjöd af lifslust i tidig morgonstund,
och ungdomsmodet stod ej till att kufva.
Friskt klang det unga skratt,
ty höken kunde platt
ej där bland träden taga
den dufvan David fatt,
fast foten flög bevingad öfver tufva.

"Jag passar bäst till dufva, du, David, bäst till hök",
kvad prinsen, flämtande och varm om kinden;
"du segrar öfver alla, det lönar ej försök
för killingen att taga fången hinden."
Nu blef det prinsens tur
den leken ta sig ur.
Du grop, hvem kunde se dig!
Förr'n prinsen visste hur,
var David öfver honom, kvick som vinden.

"Hvad var det jag dig sade?" lät Jonatan och log,
"du är till seger född, en Guds utkorad."
Ett moln helt hastigt öfver hans panna nu sig drog,
ett ögonblick af vemod vardt den fårad.
Hvad skugga var det väl,
som drog förbi hans själ?
Hvad än det var, hans ande
för ädel blef likväl
att känna sig däraf på djupet sårad.

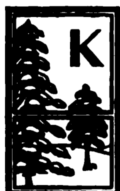
Sen arm i arm de följdes till kungspalats igen.
Där mötte David Michal första gången.
Hon var den yngsta systern till Davids trogne vän;
för henne brann bland judasöner mången.
Och undra däruppå —
se, hvilka händer små,
se, hvilka mörka ögon
och mun med kyssar på!
Nu stackars hjälte vardt du ändå fången!

O, ungdomstid, hur sällsam, än stormande, än mild:
två kvinnoögon — glömdt var allt det andra.
Hvad var nu äran? Intet. Men allt var Michals bild.
Från första blick de älskade hvarandra.
Så het den låga brann,
att själfver Jonatan
för stunden, om ej alltid,
för David rakt försvann.
Hvem vågar väl den unge hjälten klandra?

Njut af din lycka, David, så länge än du får,
det kommer snart så säkert andra tider.
Du anar ej, hur kungen i salen jagad går
och rasande för din skull händren vrider.
Men äran, som du såg,
den är som hafsens våg,
och skall du vinna henne,
så svalnar nog din håg,
och vänta innan dess ej drömda strider.

ABRAHAM VICTOR RYDBERG.

Kanske har ingen svensk skriftställare efter Esaias Tegnérs död ägt en sådan allmän auktoritet som Viktor Rydberg under de senare åren af sitt lif. Han var erkändt den svenska bildningens främste, och alla, som hyste intresse för svensk kultur och svensk vitterhet, vördade hans gärning och personlighet.

Det var emellertid först efter långa år af betydande verksamhet på flera områden, som detta allmänna erkännande kom honom till del. Rydberg hade redan efter två års vistelse vid Lunds universitet måst afbryta sina studier af brist på medel och tidigt gifva sig in på skriftställarebanan. Från 1855 var han under 21 års tid anställd vid *Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning*. Han författade där politiska artiklar, resebref, granskningar och uppsatser i religiösa och filosofiska ämnen m. m., och detta arbete för den liberala tidningens räkning torde hafva påverkat hans utprägladt frisinnade åskådning i hög grad, liksom det var af betydelse för mångsidigheten i hans intressen.

Under 1850-talet börjar hans vittra skriftställeri. Som följetång trycktes 1856 bondhistorien *De vandrande djäknarna*, 1857 följd af den historiska romanen *Fribytaren på Östersjön* och 1859 af *Den siste atenaren*, som bildar höjdpunkten af hans romandiktning och afslutar hans ungdomsarbeten. Det är en skildring från brytningen mellan hedendom och kristendom, däri Rydberg angriper dogmfanatismen och strider för samvetsfriheten. Något tidigare författades medeltidssagan *Singoalla*, en af känslomystik och skogsfägring väfd fantasi.

Nästa årtionde upptogs Rydberg af de religiösa tvister-

na. Med sitt arbete *Bibelns lära om Kristus* och dess följdskrifter vardt han med ens känd öfver hela landet och vann både fiender och meningsfränder i stort antal. Denna ryktbarhet kom äfven hans romaner till godo, och först nu började hans arbeten spridas i vida kretsar.

Hans intresse hade småningom förts öfver till språkliga frågor, och under detta skede sysslade han hufvudsakligen med utmönstrandet ur språket af lånord. Hans historiska, psykologiska och konsthistoriska skizzer *Romerska dagar* — frukter af en resa till Frankrike och Italien — äro det yppersta exemplet på klangstyrkan och den rent nordiska färgen af hans stil från denna tid.

Vid midten af 1870-talet framträder han äfven som skald i bunden stil, och hans *Dikter* (1882) äro i formfulländning och reflexionsdjup sällsynt mäktiga. Efter en mellantid, då Rydberg sysslade med mytologiska forskningar och föreläsningar vid Stockholms högskola, dit han kallats som professor först i kultur- och sedermera i konsthistoria, kom slutligen en vitter efterblomstring, som innefattade den historiska romanen *Vapensmeden* och en andra diktsamling.

Rydberg är allt igenom idédiktare och endast i ringa mån känsloskald. De små hvardagligheterna i lifvet fånga ej hans blick, det är mänsklighetens stora lifsgåtor, kring hvilkas förklaring hans tanke sväfvar, han är en grubblare, en sanningssökare. Hans dikt har därför föga af det omedelbara, lyriska utbrottet, den är reflexion och didaktik. Grundvalen för hans åskådning äro människokärlek och frihetssträfvan. Hans sanningsträngtan och hans lågande hat till allt förtryck, allt tvång drefvo honom i härnad mot alla öfvergrepp och orättvisor, för den fria forskningens rätt. Han var en upplysningens makt, stor och mild på många områden af vår andliga odling, och hans inflytande sträckte sig långt vidare än diktarens i allmänhet, detta på grund af mångsidigheten i hans beläsenhet, vidden af hans intressen och styrkan i hans personlighet.

Rydberg föddes i Jönköping 1828 och dog på Djursholm 1895. Han var medlem af Svenska akademien.

I KLOSTERCELLEN.

Gamle munken putsar lampan, styrker sig ur fyllda kannan.
Han kan pränta, han kan dricka fullt så väl som någon annan.
För det ena kära värfvet har han ej det andra glömt:
fyllt har gubben mången kodex, flere bägare han tömt.

Se, nu textar han så flitigt med en gulnad bok framför sig,
tryggt utöfver pergamentet konstförfarna handen rör sig,
och af barnslig glädje lyser, då han ser sitt vackra pränt,
gubbens panna, själf ett åldradt, skrynkligt, gulnadt pergament.

Hvad han skrifver, hvilka tankar, bryr den gamle icke mycket;
riktig afskrift och siratlig är för honom hufvudstycket.
At hvar kapitäl, som lyckats, ler han glad och hämtar kraft
till ett "vidare i texten" ur de milda drufvors saft.

Medan så sitt kall han sköter, är den tysta cellen vorden
hylsan kring ett frö, som fälldes af ett ädelt träd till jorden,
handen kring en liten låga, flämtande för vind och drag,
liten låga, som skall varda stor en gång och göra dag.

Om han visste, hvad han verkar, kanske skulle han då kasta
pennan med ett "hjälp Maria!" och till bönkapellet hasta.
Ej du vet det, dogmens fånge, att du frälst ur glömskans hand
formeln, som en dag skall lösa andarna ur dogmens band.

Ensam är du ej i cellen: tyst, osynlig vid din sida
däljs ett sändebud från honom, vid hvars fot eoner bida.
Det är han, som styr din penna, där hon går så segerrik
fram att rädda Platos himmel och Perikles republik.

Drick, du gamle, ljuft är vinet, och det fröjdar dig i själen,
och gör färdig, förr'n du somnar, den där nya kapitälen!
Öfver tusenårig afgrund så en bro du stilla slår
mellan tusen år bakom dig och framför dig tusen år —

bron för tanken, som skall grusa fängseltorn och krossa bojor.
Men i mörkret höjas ännu herrars slott på trälars kojor,
genom klostergluggen skimrar gamle munkens lampa matt,
och utöfver världen skrider medeltidens stjärnenatt.

VIKTOR RYDBERG.

BLOMSTERFLICKAN.

Skiss för Ungdomsvännen af *Maria Olofsson*.

Förr i världen hette hon aldrig annat än gamla Maja på backen. Och någon skönhet vor hon visst icke, så att hon därför kunde få rättighet att bära det klingande namn, som i senare tider af bypojkarna gafs henne. Och inte var hon så värst ungdomlig heller: nog hade hon sett sina sjuttio år och kanske några till.

Men namnet blomsterflickan hade hon i alla fall ärligt förtjänat. Ty det var så, att en trädgårdsmästare hade sin rosenodling där ute i Majas by, en hel svensk mil från närmaste järnvägsstation. När nu de härliga rosorna skulle säljas, var det gamla Maja, som erbjöd sig att för en ringa penning vandra med dem till stationen. På hösten, när vägarna voro i det förfärligaste skick, vandrade hon, ibland två gånger om dagen, den vägen fram och tillbaka. Det blef allt fyra mil det — och Maja var ändå sjuttiotre år. När hon skulle till första tåget, var det att stiga upp midt i natten — vid tvåtiden. Då all ungdom ännu sof — då promenerade hon i mörkret och blåsten och regnet för att förtjäna sig litet till lifsuppehälle.

Hon var för resten ett original, försedd med en förträfflig tunga och dito minne. För det mesta talade hon om sig själf, ty sina egna lefnadsöden — och de voro många och märkliga, åtminstone i hennes egna ögon — hade hon antagligen bäst reda på af allt.

Om hon bara inte talat om sina historier så många gånger! Vi kunde dem nästan utantill, och då var det inte så värst roligt att gång på gång höra dem om igen.

Det, som hon längst dröjde vid, var, när hon måste ur hemmet. Fadern hade ägt en gård, men på grund af förluster för andras skull måste denna säljas och barnen ut att förtjäna sitt bröd. Maja var då fjorton år, och sedan

den dagen blef hennes lif en ständig kamp för tillvaron.

Men Maja hade ändå förtjänat så pass, att hon vid fyrtio års ålder skaffat sig egen stuga, som hon nu delar med systern Lena, som icke längre orkar tjäna.

"Jag hade nog int' blitt min egen så snart", sa' Maja ofta, "men se, ja' försträckte händerna. Om ja' hadd' haft fingrar så bra som benen — så."

Och benen använde hon också. Ur gård och i gård traskade hon. Ibland köpte hon upp ägg, ibland sålde hon gamla kläder; ibland var det om tjänstepigor och ibland om små grisar, hon hade ärenden.

Alltid vankades det kaffe. Eller var det vid middagen, hon anlände, så fick hon alltid en bit mat.

Det kändes nästan tomt, när det gått om en vecka utan att Maja varit i köket.

Och så kom hon en kväll.

"Gu kväller; ja' hadd' annars int' tänkt gå hit i kväll, men så tänkt' ja', att dönar håller väl. Ja, kan gå igen, om er int' vill ha någe."

"Hvad har Maja nu för något i korgen?" sporde jag förvånad, ty hon bar på en korg med lock, som till yttermera visso var låst.

Först måste jag hjälpa henne af med en jättestor filtschal, som var knuten i ryggen. När hon då fått armarna fria, drog hon upp ur fickan ett blårutigt knyte, som visade sig innehålla en liten påse af skinn och däruti en portmonä — och nu först kom nyckeln i dagen.

Se, hon gick och sålde förkläden, alldeles nya, och de måste förvaras väl.

Vi handlade förstås af henne. Och så kom det kära kaffet fram. Och Majas språklåda slogs upp.

Vi frågade henne, hur hon kunde orka att gå så mycket.

"Åh, ja' är väl int' så fali gammel heller", sade Maja. Hon var mycket angelägen om att ingen skulle ha reda på hennes verkliga ålder. Men så hade en spjufver gått upp till prästen en vacker dag och i all ödmjukhet frågat, "hvilket årtal gamla Maja på backen hade." Och prästen, som fann sig road af saken, upplyste honom. Och efter den dagen kunde Maja icke gärna göra sig några år yngre.

Men ingen kunde hindra henne från att visa, huru hon i sitt arbete kunde hinna fatt de unga, och ännu mindre kunde hon hindras från att tala om hur mycket duktigare hon varit förr, "å de' är väl int' så fali läng' se'n heller", slöt hon.

Maja tiggde aldrig, åtminstone icke direkt, men hon brukade tala om förråden där hemma, och att de icke hade kött i huset oftare, än de hade vedkörare, då där köptes för en tolfskilling fläsk. Och så talte hon om att hon aldrig förr fått någon hjälp af "socknen", fastän hon för ett par år sedan var så sjuk. — Hon fick alltid något, när hon gick. —

Maja gick ofta i kyrkan. Och hörde på gjorde hon och kom ihåg, hvad som sades. Och hjälpte till gjorde hon också, med att sjunga nämligen. Detta borde hon helst låtit bli — för andras skull. Ty den i bänken framför sittande ungdomen kunde omöjligen hålla sig allvarlig. Majas sångkonst var ovanlig så till vida, att hon med sin darrande röst aldrig kunde hålla jämna steg med den "nymodiga" orgelspelningen, utan vanligtvis var midt i en vers, när de andra hade slutat. Hennes sätt att sjunga "halleluja" betecknades af den intresserade ungdomen såsom något "non plus ultra".

Ett, hvaröfver Maja aldrig tillräckligt kunde förvåna sig, var, att det icke stod "lika läsning" i alla biblar.

"De' är int' likt si' i pastorns a min bibel å int' i min å Lenas. Hur kan de' vare?"

Jag försökte förklara för henne, att det var olika öfversättningar, men att det var "lika läsning" ändå. — — —

Maja var alltid tjänstvillig. Huru många ärenden och "uträttningar" hon haft för andra i sin tid, det visste hon väl icke själf. Hon ville så gärna hjälpa, om hon kunde. En kväll, det var sent och det regnade, mötte jag henne vid pass ½ mil hemifrån. Jag åkte på cykel, hvilket ingalunda är trefligt, när det regnar. Öfverraskad att finna Maja ute så sent, hoppade jag af och frågade, hvart hon skulle så långt i regnet. Hon skulle gå ett ärende förstås.

"Men, söte gulle fröknen, hva' hon är våter. Ja' ska' gå in här å låne ett paraply. De' går int' an, att fröknen kommer hem så våter."

Och Maja var allt halfvägs inne i en gård — hon var bekant med alla världens barn — för att skaffa mig paraply. Jag tror nästan, hon kände sig smått förnärmad, då jag förklarade det vara omöjligt färdas på cykel och hålla paraply öfver sig.

Det såg ut, som hon haft lust att erbjuda mig låna sin bastanta schal, ty hon såg mycket medlidsamt på min tunna blus och våta kappa. Och under det hon gick vidare, hörde jag henne mumla: "Den fröknen, den fröknen, hon blir sjuker."

Och så hade Maja godt minne, åtminstone på hvad hon lofvat.

Det var samma år, jag skulle konfirmeras. Långt förut på vintern hade Maja lofvat att gifva mig blommor, ty det var så bruket, att hvar och en af konfirmanderna hade ett par blommor fästade på axeln.

"Det glömmer Maja bort innan dess", sade jag.

Maja teg, men hon tänkte väl desto mera.

Och aftonen före konfirmationsdagen var det allt Maja, som, iklädd sin bästa bomullsklädning, den, som var trettiotvå år gammal, steg in och bad att få tala med mamsellen eller "fröknen, som di säger nu". Hon hade två vackra, röda rosor i ett silkespapper. Att jag bar hennes rosor, behöfver väl ej sägas, men kanske, att jag var stolt öfver dem just därför, att de voro en gåfva af "blomsterflickan". — — —

Någon frågade en gång Maja, hvarför hon icke gift sig, utan varit så ensam hela sitt lif.

Och då, men bara denna enda gång, talade hon om historien, som handlade om den fläkt af poesi, som en gång strömmat in på hennes prosaiska väg.

Det var den gamla historien. Hon hade lofvat sin tro åt den hon älskade och lofvat att vänta tåligt, tills de blefvo rika nog att sätta bo. Hon höll sitt löfte, hon väntade — hela sitt lif.

Han — fästmannen — var sjöman, och innan han sist seglade ut, tog han ännu en gång hennes löfte, att hon skulle vänta, till dess han kom tillbaka. Då skulleväntetiden ändtligen vara förbi. Men — han kom aldrig! Han drunknade.

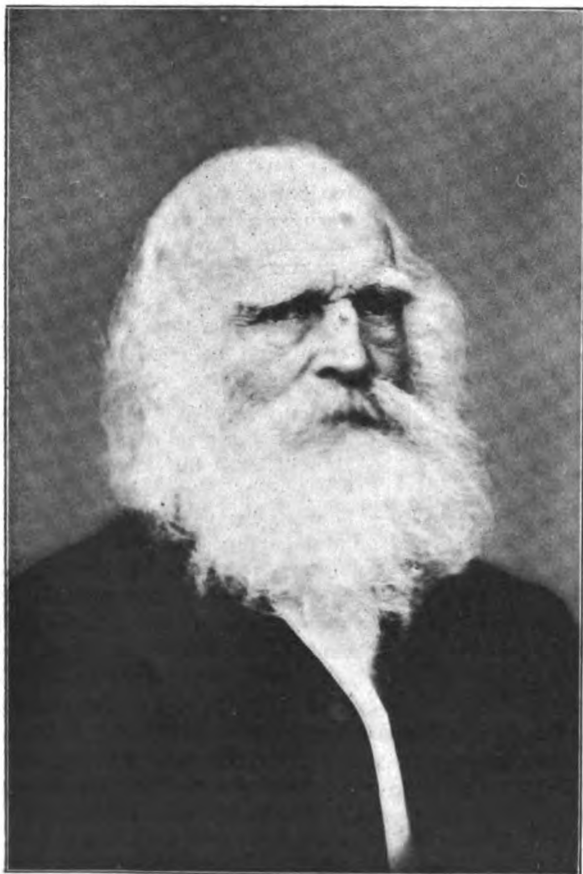
Jag tyckte, det var som ett vemodsskimmer drog öfver gamla Majas skrynkliga anlete, när hon berättade detta. —

Det finnes icke många, som hållit sina löften så troget som Maja, icke finnes det många, som arbetat så träget och ärligt som hon och så, som hon, fruktat för att vara andra till last, och jag tviflar på om det ens finnes någon, som vid sjuttiotre års ålder erhållit och förtjänat namnet blomsterflickan.

WILLIAM CULLEN BRYANT.

Bryant är en af Amerikas mest framstående skalder, och han öppnade raden af verkliga förmågor. Hans dikter äga mycken mjukhet och prydas af en skön och vårdad stil samt visa en fin uppfattning af naturen. Dock har han aldrig lyft sig till någon högre lyrisk flykt, eller visat något egentligt djup, hvarjämte hans lyra stundom, som ett eko från äldre tider, har en viss osjälfständig, psalmodisk klang. Han har ej författat något större skaldeverk. Bland hans skaldestycken har *Thanatopsis*, med sin höga stämning och lugna åskådning, mer än andra slagit an på publiken; och bildade amerikaner kunna det ofta utantill. Det skrefs, då han var blott nitton år gammal. Utom dikter har han ock utgifvit anteckningar öfver sina resor i Europa. På sin ålderdom lämnade han engelska läsare ypperliga öfversättningar af Iliaden och Odysséen.

Bryant föddes i Cummington, Massachusetts, den 3 november 1794 och dog 1878. Han tog sitt inträde vid Williams College 1810; men stannade där endast tvenne år, hvarpå han studerade juridik, samt blef jurist. Han utöfvade sitt yrke tio år, men ägnade sig därefter uteslutande åt det litterära.

WILLIAM CULLEN BRYANT.

SJÖFÅGELN.

[*To a Water-fowl.*]

Hvarthän i daggig kväll,
  när solen stupat ner ur skyn — o, säg! —
styr du bland guldmoln öfver jordens tjäll
  i enslighet din väg?

Förgäfves jägarns lod
skall söka dig: för svagt dess lopp, för kort;
och, tecknad mörk mot skyn af purpradt blod,
  du seglar ostörd bort.

Säg, söker du en strand
  vid flodens klara lopp, vid djupblå sjö?
Kanske du söker hafvets gråa rand,
  där trötta böljor dö?

Osynlig leder dig
  en Högre Makt igenom spårlös värld,
hän öfver öknens, öfver rymdens stig
  — allen' uppå din färd.

På trägna vingar du
  plöjt eterns blåa slätter hela da'n:
dock sjunk ej trött, fast natten nalkas nu,
  ifrån din trygga ban!

Ty snart tar mödan slut:
  snart skall du finna sommarhem och ro
bland vännerna, där vassen breder ut
  sitt skygd omkring ditt bo.

Du nu försvunnit har
  i himlens blåa djup; men i mitt bröst
en härlig lärdom dock du lämnat kvar,
  en lärdom full af tröst:

Han, som från värld till värld
  styr genom ändlös rymd din säkra flykt,
han skall ock leda mig på enslig färd
  igenom lifvet tryggt.

WILLIAM CULLEN BRYANT.

THANATOPSIS.

(*"Dödsbetraktelse."*)

Till den, som, känslig för naturen, umgås
med hennes yttre former, talar hon
ett böjligt språk: ty för hans glada timmar
har hon en munter stämma, skönhetens
vältalighet och leende; men glider
ned i hans dystra stämningar med mild
och helande medlidsamhet, som döfvar
omärkbart deras bitterhet, när tanken
på sista, hårda timman fallit
som frost uppå hans själ, och sorgsna bilder
af hjälplös ångest, svepduk, likbår
och ändlöst mörker i det trånga huset
fördystra hjärtat, fylla det med rysning:
— gå ut, ut under öppna skyn och lyssna

till hvad naturen lär! Hör rundtomkring dig
från jorden, vattnen och från blåa rymder
en stilla röst: blott några da'r ännu,
och den allseende solen skall ej längre
upptäcka dig; ej heller skall din bild
förvaras i den kalla mullen, dit
din bleka hydda sänkts med många tårar;
och ej i hafvets vida spegel heller.
Den jord, som födde dig, skall fordra
din hydda till att varda jord igen.
Med hvarje mänskligt drag förintadt, borta,
med all personlighet förödd, skall du
för evigt blandas med naturens ämnen;
skall bli den känslolösa klippans broder,
den lumpna torfvans, hvilken bonden tanklöst
skär med sin bill och trampar på; och eken
skall tränga sina rötter bland din aska.

Dock, ensam skrider icke du dit ned
till evighetens hvilorum: — och finnes
en bädd mer härlig? du skall ligga där
bland grånad forntids höga patriarker,
bland kungar, bland de mäktige på jorden,
bland långa seklers visa, sköna, goda.
Och öfver mänsklighetens vida graf
ses höga kullar, åldriga som solen,
med refben af granit; ses djupa dalar,
som linda sig i tankfullt lugn kring den;
ses mörka skogar och de klara strömmar
med präktigt lopp; och klagande små bäckar,
som vattna ängarna; och kring det hela
det gamla hafvets gråa, dystra vidd.
Men ofvanom den gyllne solen blickar
med himlens alla stjärnor och planeter
igenom långa seklers stilla gång
på dödens sorgsna boning ned. Hur få
— en ringa handfull blott — på jorden vandra,
mot dem, som slumra under hennes barm!
Sök Parkas fält på morgonrodnans vingar;
förlora dig uti de tysta skogar,
där Oregon med djärfva fall hör blott
sin egen röst — de döda äro där!
Och legioner hafva lagt sig ned uti
sin sista sömn bland dessa öde nejder,
se'n tiden först begynt sitt lopp.
Så skall du hvila ock — skall hvila kanske
förglömd af dem, som lefva; utan vän
att sörja dig på jorden. Allt, som andas,
skall dela så din lott: de glada skratta
när du har gått; bekymrets trälar sträfva;
och hvarje dödlig jagar, såsom förr,
sin lyckas dunstbild. Dock de också lämna
en dag sin fröjd, sitt verk och komma alla
att ligga ner hos dig. Ja, allt som åren
i sekler bytas, skola mänskans söner
— de unga uti lifvets vår och mannen
i höstens mognad, jungfrun, kvinnan,
det späda barnet och den gråe gubben —
en efter annan läggas ned hos dig
af dem, som i sin ordning följa efter.

Så lef då så, att, när du ock blir kallad
till denna långa karavan, som vandrar
hän till det stilla land, där hvar och en
skall ta sitt rum i dödens tysta kamrar,
du ej må lik grufvans slaf i natten,
som gisslas till sin post; men, stödd och tröstad
af oförgängligt hopp, må nalkas grafven
lik en, som samlar lugnt sin bädds drapering
kring sig och sjunker ned till ljufva drömmar.

WILLIAM CULLEN BRYANT.

LIFVETS ALLVAR.

Skiss från öländska folklifvet af *Per Fikt.*

Det låg färger öfver "allvaret" och öfver löfdungarna, klara, leende färger, färger fulla af vemod och poesi.

Hösten hade börjat maka sommaren åt sidan. Men ännu var det blott den genomskinligt friska, lugna hösten med sin blå himmel. Dubbelt hvita syntes seglen därute på hafvet, dubbelt blå röken ur de torftäckta stugorna ute på allvaret, ja, t. o. m. öfver de gamla domareringarna och offerstenarna låg något af denna friska färg.

Luften var hvarken för varm eller för sval. Den hade den där egendomliga friskheten och lättheten, som kommer människorna att andas i djupa, fulla drag och att hoppas.

Solen hotar att försvinna där bortom västra landborgen. Men dessförinnan vill hon till sin lifvande barm trycka sitt morgonland.

På en sten sitta med armarna om hvarandras lif en lång, kraftig yngling och en smärt flicka. Ynglingens väderbitna ansikte och grofva händer skvallra om att han är väl förtrogen icke blott med smekande utan äfven allvarliga vindar, och att frusna, motsträfviga tåg ej äro för honom okända.

Flickan är ej ljuslagd, kanske snarare mörk, men de själfulla ögonen ha den trofasta blå färgen.

En solnedgång föder drömmar. Äfven Per Anton och Maria — ty så heta de tu — drömma ungdomens rosenfärgade drömmar om framtiden.

"Det har gått bra, Maria", säger Per Anton, "med mina 500 kronor, och med det jag nu kommer att få för denna resa kunna vi nog reda oss med ett litet arrende."

"Äfven jag har ju några kronor, det kan ju alltid bli till en ko. Vet du, Per Anton, jag är så orolig hvarje gång du är ute på sjön, då tycker jag, att jag förlorat dig."

"Ja, äfven dagarna på sjön äro långa, då jag tänker på att du är så långt borta. Man kunde ju röfva bort dig", tillägger han med en skälmsk blick.

"Åh! Det vet du nog, Per Anton."

"Men om Gud vill ge oss god vind, är jag snart här tillbaka från Stockholm, och då — då, Maria, skall ingen kunna röfva bort dig. Jag hoppas också att förtjäna något på denna resa. I Stockholm köper jag litet åt dig."

"Peter Anton, vet du, jag är så ängslig i kväll. Det är, som något rysligt skulle ske."

"Åh, prat! Inbillningar! Pojken har redt sig förr. Men nu måste jag hem, så att jag kan gå ombord i tid i morgon

bittida. Tänk på mig, Maja! — Ja. — Farväl. — Farväl."

— — —

"Kronan" med den raske Per Anton ombord är snart, tack vare nådiga vindar, i Stockholm. Så snart lasten är lossad, går Per Anton upp i staden för att göra uppköp.

När han åter kommer ombord, har han i sin hand ett rundt, mjukt paket. Detta innehåller en silkesduk åt Maria. Därjämte bär han ett annat mindre och kantigare paket. Det innehåller en psalmbok. I denna skall Marias namn stå, skrifvet med Per Antons prydliga handstil.

Men nu drager han ur tröjfickan en liten ask. Af den försiktighet, hvarmed han handskas med den, förstå vi, att det är det dyrbaraste. Han lyfter af locket, och hans ögon lysa mot tvenne nya, blänkande guldringar.

I bottnen på hans kista nedstufvas allt, underst den lilla asken.

Per Anton ler belåtet, då han låser locket på kistan. Han ser silkesduken på ett kärt hufvud, psalmboken i fromma, ärliga händer och ringen besegla en trohet, den han aldrig behöft betvifla. —

Men hösten är vindarnas vän. Båda äro nyckfulla. Hösten, den lugna, leende, hade aflösts af den regn- och stormdigra.

"Kronan" hade dock sträfvat fram så långt, att den en höstnatt fått norra uddens fyr i sikte.

"Snart är jag hos henne", tänkte Per Anton. "Se fyren, så vänligt den vinkar där hemifrån."

Plötsligt kommer ett svart moln uppstickande med god fart. Det blir en stormby. Seglen måste bärgas. Ett segel vill ej ned. Per Anton måste upp i riggen. Leende säger han för sig själf: "Tänk, om Maria visste om det här. Hvad hon skulle vara orolig!"

Men med ursinnigt raseri kommer stormbyn från sidan, fattar i det ännu spända seglet. "Kronan" vräker sig på sidan och är försvunnen med man och allt. — — —

"Det är besynnerligt", säger Maria åt sin mor, där de sitta i den lilla stugan och lyssna till stormens dån ute på allvaret, "nyss, när vindbyn kom, var det alldeles som en djup suck. Det måtte väl aldrig händt Per Anton något."

AMERIKANSKA FOLKLIFSBILDER FRÅN GATAN.

XVIII. "Ismannen".

I de smärre städerna är denne herre ofta 'sin egen", d. v. s. han äger affären, men i de större städerna hafva bildats väldiga affärshus, som förse allmänheten med den under sommarhettan så nödvändiga isen. Ingen familj här i landet, som kan komma åt denna vara, är väl villig att vara den förutan. Fruntimmerna finna det ock mycket enklarare att hafva ett isskåp än att göra bruk af källaren, ehuru möjligen det senare sättet vore det mera hälsosamma. Icke alltid kan man heller vara viss om att isen, som erhålles, är af friskt vatten. Det beror naturligtvis på hvar den är tagen. I närheten af städerna eller ännu mer inom själfva stadsområdet är flodvattnet nog ej så särdeles renligt. Men oftast brukas det likväl, ehuru under senare år is måst anskaffas från aflägsnare ställen. Konstgjord is tillhandahålles ock, och denna anses i regel vara den bästa.

"Is-männen" äro vanligen stora och starka karlar och mycket tystlåtna af sig. Kylan, som de föra med sig, synes rent af lägga sig öfver dem själfva. Men barnens favoriter äro de i alla fall, ty dessa önska så gärna hafva en liten bit is att svalka munnen med, då solens strålar så hårdt ansätta dem, som fallet oftast är om sommaren och i våra heta städer. Sällan svikas de heller i sin förväntan. "Is-mannen" hugger vanligen af några bitar, som blifva liggande, och dessa få pojkarna och understundom äfven flickorna slåss om så mycket de vilja. Att is-affären är lönande, det är alldeles klart: grundkapitalet behöfver ej vara så synnerligen stort, och alltid är det god åtgång. De flesta is-försäljare äro ock välmående för att ej säga rika män.

Y.

ENGELSKANS INFLYTANDE PÅ DET SVENSKA SPRÅKET I AMERIKA.

För Ungdomsvännen af *E. A. Z.*

Forts. och slut fr. föreg. n:r.

Felaktiga förkortningar och utelämningar förekomma också talrikt i den amerikanska svenskan på grund af inflytande från engelskan. De allmännast förekommande torde vara *hvad att* och *huru att*, t. ex. "Jag vet ej, hvad att säga, eller huru att göra", i stället för "Jag vet ej, hvad jag skall säga, eller huru jag skall göra."

En svensk-amerikan slutar ofta sitt bref till en god vän med uppmaningen: *låt mig snart höra från dig!* (eng. "hear from you") i stället för "höra något från dig", eller "låt snart höra *af* dig!"

Andra liknande uttryck äro: *hvad nytta är allt vårt sträfvande?* Måste vara: "till hvad nytta" o. s. v. *Till honom vände de sig för beskydd*, bör vara: "för att få beskydd." *Det spanska folket skall med undran höra om vår djärfhet*, måste heta: "höra talas om" o. s. v.

I våra mötesprotokoll förekommer öfverallt termen *beslutadt, att* (eng. "resolved, that"). Äfven om uttrycket ej precis kan sägas vara oriktigt, kunna vi dock ej erinra oss, att vi sett det i några i Sverige tryckta protokoll. Där heter det: "Mötet beslöt att", eller "följande beslut fattades", eller korteligen "beslöts".

Ett annat sammanträngdt uttryck, som låter synnerligen komiskt i ett ofördärfvadt svenskt öra, och som äfven ofta brukas i mötesprotokoll, är *kommitté på* det eller det, såsom t. ex. *kommitté på räkenskaper, på byggnader, på ursäkter*. Det senare eller "kommitté på ursäkter" (eng. "committee on excuses") omskrifver doktor Gustav Andreen i sin förträffliga afhandling "Det svenska språket i Amerika" på följande sätt: "En kommitté, som granskar giltigheten af inkomna förfallsanmälningar samt ansökningar om befrielse från den för frånvaron bestämda plikten", och han undrar därför ej på att det kortare "kommitté på ursäkter" föredrages. Nej, det är nog icke underligt, om man är nödsakad att eljest i hvarje fall använda denna långa omskrifning.

Icke bättre än "kommitté på" tager det sig ut, då man i stället använder följande mera svenska (?) öfversättning, som vi sett någonstädes: "Utskott a) å byggnader och tomter, b) å uppköp, c) å läkare och sjuksköterskor, d) å den s. k. 'andliga hållningen'." Man kunde väl tycka, att åtminstone läkare och sjuksköterskor ej skulle behöfva hafva några "utskott" på sig, ty de borde kunna hjälpa sig själfva eller hvarandra af med dylikt otyg.

En förkortning, som väl ej uppkommit genom engelskans inflytande, men dock har sin hemul i den svensk-amerikanska litteraturen, är ordet *Svensk-Amerika*. Jag kallar det en förkortning, ty egentligen och mera språkligt borde det väl heta *det svenska Amerika* eller *Svenska Amerika*. Från formell synpunkt torde man dock kunna försvara förkortningen genom att hänvisa till den liknande, som vi hafva i det allmänt och länge brukade ordet *svensk-amerikaner*. Emellertid kan jag ej tänka på något ord i svenskan, bildadt i full analogi med *Svensk-Amerika*. Ett sådant skulle vara t. ex. "Svensk-Lappmarken", men nu skrifver man aldrig så, utan i stället svenska Lappmarken, när man vill skilja den från t. ex. *finska*. Och aldrig skulle det falla någon in att kalla de svenskar, som äro bosatta i Lappland för "Svensk-Lappland". Men med *Svensk-Amerika* menar man just i Amerika bosatta svenskar eller här födda personer af svensk härkomst. Ty svenskar finnas ju spridda nästan öfver hela Amerika, och äfven om i vissa samhällen svenskarnas antal betydligt öfverstiger andra nationers och dessa samhällen därför med allt skäl kunna kallas *svenska*, så gifves det dock intet ibland dem, som framför de andra bör benämnas *Svensk-Amerika*. Uttrycket är därför högst oegentligt och vilseledande, enär det har en annan betydelse, än formen angifver, och det borde ej få vinna burskap i vårt språk, så mycket mindre som vi af gammalt hafva ett riktigt och till betydelseinnehållet fullt identiskt uttryck i *svensk-amerikaner*. För så vidt vi hafva oss bekant, användes ifrågavarande ord först 1901, hvilket år en novellettsamling utkom med titel "I Svensk-Amerika". Författaren till denna bok, som eljest visat sig hyperkritisk i förhållande till andras pennalster, borde denna gång utöfvat litet bättre självkritik. Vi hafva redan i början af detta stycke antydt, att vårt resonemang angående ordet *Svensk-Amerika*, strängt taget, ej hörde till ämnet, och bedja därför läsaren om ursäkt för denna afvikelse. Emellertid har ifrågavarande uttryck nu så länge stött vårt öga och öra, och vi ha ock till vår ledsnad sett, att det sedan någon tid tillbaka skyltar i hvarje nummer af ett par mera ansedda svensk-amerikanska tidningar, och därför kunde vi nu ej motstå frestelsen att inlägga en gensaga däremot, äfven om det, som vi frukta, skulle vara totalt för döfva öron.

Hvad angår ordställningen, har, så långt vi kunnat iakttaga, engelskans inflytande på svenskan i Amerika ej varit synnerligen vidsträckt. De ord, hvilka vanligast få orätt plats i satsen äro adverb och adverbiala uttryck, särskildt de nekande adverben *ej* och *icke*. Relativpronomina få ock stundom samma ställning som i engelskan, t. ex. *de flesta af hvilka* i stället för "af hvilka de flesta". Mera sällan sättes enligt bruket i engelskan subjektet före predikatet i en eftersats i st. f. tvärtom, såsom regeln är i svenskan.

Vi ha hittills talat om engelskans inflytande på den amerikanska svenskan med afseende på valet, böjningen och sammanställningen af orden; återstår nu att nämna något om dess inflytande äfven på uttalet. Engelskans och svenskans språkljud äga ju många olikheter. Talrikast förekomma dessa bland själfljuden. Dock är det ej så mycket vokalernas som vissa konsonanters uttal, hvaraf en svensk i de flesta fall frapperas, när han hör en svensk-amerikan — särskildt om han är född i Amerika — tala svenska. De ljud, som äro mest stötande, äro r-ljudet, l-ljudet och sche-ljudet, i synnerhet de två förstnämnda. Det mest vanliga engelska r-ljudet är liksom det s. k. uppsvenska tungspetsljud, men ej såsom detta dallrande, utan hvad man kallar frikativt. Synnerligen fult förefaller oss detta r-ljud, då det i svenskt tal eller svensk sång höres framför tand- eller tandvallsljud, nämligen d, t, l, n och s, med hvilka r-ljudet i det äkt-svenska uttalet vanligen smälter alldeles tillsammans, i det att dessa ljud öfvergå till ett supradentalt d, t, l, o. s. v.

Mellan bildningen af det svenska och engelska l-ljudet är väl ej stor skillnad, blott den att tungspetsen vid det senares bildande ansättes något litet högre upp än vid det förras, men då det engelska l-ljudet höres i svenska ord, verkar det dock synnerligen störande.

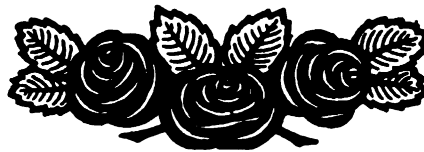
Hvad beträffar sche-ljudet, så varierar det ju betydligt äfven i Sverige, och det torde ej alltid vara så lätt att afgöra, antingen man har att göra med ett inflytande från svenska dialekter eller från engelskan. Det sche-ljud, som vanligen brukas af i Amerika födda svensk-amerikaner, då

de tala svenska, är ett tandvallsljud, som närmar sig tje-ljudet.

Men det, som mer än något annat ljuder främmande för ett ofördärfvadt svenskt öra, när någon i Amerika född och uppfostrad föredrager särskildt ett längre stycke på svenska, det är accenten. Den för svenskan (och norskan) egendomliga accenten "gravis" saknas i engelskan. En svensk-amerikan uttalar därför ofta ett svenskt ord med akut accent, som skulle hafva gravis. Så få t. ex. brunnen (af brunn) och brunnen (af brinna) samma uttal, d. v. s. det senare uttalas som det förra.

Får man nu, såsom rätt ofta sker, höra ett svenskt skaldestycke föredragas med engelska språkljud och med total frånvaro af grav accent, så kan man sannerligen undra, *hvad det är, man hör.* En bildad svensk, som i flere år vistats uteslutande bland engelsk-talande, men som likväl ej därför "glömt" svenskan, var en gång med på en af våra så vanliga svenska julfester för söndagsskolan, där barnen själfva utföra programmet bland annat genom att uppläsa inlärda smärre stycken, vanligen i bunden form. Efter festens slut sade han till den, som skrifver detta: "Jag lyssnade med största förvåning till hvad som lästes, och frågade mig själf gång på gång: Är det verkligen *mitt modersmål*, som låter så?"

Vi ha nu intet vidare att tillägga utom denna uppfordran till hvar och en svensk i Amerika: Då du talar svenska, så bemöda dig om att tala det *rent* och *korrekt: rent*, så att du så långt som möjligt bevarar de äkta svenska orden och böjningarna; korrekt, så att du begagnar de språkriktiga ljuden! Och då du skrifver svenska, vinnlägg dig då än mera om att skrifva *ren* svenska! Så länge vi ännu här i Amerika få och kunna bevara vårt dyrbara modersmål, såsom väl svenskan ändå är för de flesta af oss svensk-amerikaner, så låtom oss vårda det med kärlek och omsorg. I detta afseende hafva de svensk-amerikanska skolorna en viktig och betydelsefull mission. Jämte den svenska tidningspressen och de svenska kyrkosamfunden i Amerika hafva dessa skolor hittills varit svenska språkets främsta vårdare i detta land. Och svenskans längre eller kortare framtid i Amerika beror väsentligen på huru dessa väktare hädanefter förhålla sig till våra fäders tungomål. Det ligger utom vårt ämne att nu inlåta oss på skälen, hvarför vi böra allt fortfarande vårda det svenska språket i Amerika. Så mycket bör dock vara klart för hvar och en, att vi med svenskan förlora vår nationalkaraktär, hvari det likväl finnes drag, som sannerligen äro värda att gömma, egenskaper, dyrbarare än silfver och guld, och som vi därför borde skydda och bevara såsom ett dyrbart arf för oss och våra efterkommande.

NÄR LYCKAN FLYR.

För Ungdomsvännen af *A. W. Edwins.*

När lyckan flyr och ljusa hoppet sviker
och lifvets bitterhet jag smaka får,
när solen från min lefnadshimmel viker
och fullt af oro kvalda hjärtat slår,
då lyfter jag likväl mot himlen höga
med tillförsikt ett skumt och tåradt öga
och beder än i tron mitt *Fader vår.*

Den Fader, som af jordens stoft mig danat
och skänkt mig lifvet med sin Andes fläkt
och frälsningsvägen åt den fallna banat
och frälsningslängtan i mitt hjärta väckt, —
ej han tillstädjer, att det barn, som dväljes
i låga gruset och af oro kväljes,
skall se för evigt hoppets gnista släckt.

Fast jord och himmel skola störta samman,
dock Faderns nåd i evighet består,
och aldrig i hans hjärta kärleksflamman
kan slockna ut; hans hulda hjärta slår
af ömhet för de fallna barnen alla,
och den i nöden vill hans namn åkalla
ifrån sin gode Fader hjälpen får.

Med dyra bibelordets himlafackla
vår Fader har på fästet stjärnor satt
af löften om en stad, som ej kan vackla
och aldrig skymmas af förtviflans natt;
en härlig stad, där månen eller solen
ej gifva ljus, ty den, som uppå stolen
i ära tronar, är dess ljus och skatt.

Upp till den staden jag i tron får skåda,
förvissad om att Gud ännu en gång
skall med sin kärlek i all världen råda
och göra evigt slut på själars tvång,
då ock på jorden uti härlig blomma
hans rike skall slå ut och alla fromma
till Lammets ära sjunga segerns sång.

Då sker till sist fullkomligt Herrens vilja,
och alla hjärtan lyda gladt hans bud;
då synden aldrig mer skall kunna skilja
mitt hjärtas kärlek från mitt hjärtas Gud;
då evigt frälst ifrån allt ondt jag andas
en himmelsk sällhet, och mitt jubel blandas
med helga änglaskarors lofsångsljud.

När så jag hvilar i min Faders händer
och skådar upp emot den ljusa värld,
där Fadern bor, mitt släckta hopp sig tänder
så skönt igen vid himlaljusets härd,
och rena fröjden vänder till mig åter,
och glädjens stilla tår mitt öga gråter,
och nöjd jag vandrar jordens pilgrimsfärd.

MINNEN OCH BILDER.

För Ungdomsvännen af *Ph. Andreen.*

VI.

Femtiofem år hafva flytt, sedan min fader immigrerade till Amerika, och min moder hade som ung flicka kommit hit några år före honom. Det var här i Amerika, mina föräldrar först träffades; och år 1856, i Geneva, Ill., svenska kyrka ingingo de äktenskap. Vi visste, att en styfbroder, Johan Esbjörn, var stationsinspektor i Karlskrona, Blekinge, men någon annan närå släkting hade vi innan vår vistelse i Sverige icke kännedom om. I Grenna, Småland, fingo vi dock genom den gamle, nu pensionerade skolläraren Philip Rydberg, en käck, typisk skollärare af den gamla stammen, veta, att i Jönköping bodde en syssling, kapten Primus Peterson, lärare vid Jönköpings högre elementarläroverk, och en annan syssling är pastor Oscar Söderström, komminister i Motala. Endast den sist nämnde träffade vi under ett besök i Motala och Vadstena. Dessa voro de enda släktingar på vår faders sida. En kusin till vår moder är bosatt i Stockholm, men hon träffades heller icke. Vi hafva dock många och lyckliga *minnen från svenska hem,* en del af hvilka vi vilja söka delgifva våra ärade läsare.

* * *

Vid vår ankomst till Göteborg möttes vi vid stationen af herr redaktör Otto Erlander, i många år medredaktör för *Göteborgs Aftonblad* och nu sedan några år tillbaka ägare och utgifvare af veckotidningen *Nyaste Snäll-Posten.* Under åren 1889 och 1890 vistades herr E., student ifrån Sverige, vid Augustana College i Rock Island såsom biträdande lärare i det latinska språket. Sedan tjänstgjorde han som redaktör för *Svenska Folkets Tidning* i Minneapolis. Han återvände till Sverige '96. Ehuru han återvände till Sverige utan medel, har han dock lyckats att under några år svinga sig upp till en oberoende ställning.

Den 3 juli var det vi blefvo inbjudna att aflägga besök i herr E's sommarvilla "Godhem", belägen omkring 2 engelska mil ifrån Göteborgs centrum. Det var vårt första besök i ett svenskt hem. Vid 11-tiden på f. m. var frukosten färdig. Och nu veta vi icke, om vi kunna ihågkomma alla de rätter, som vankades vid den frukosten. På smörgåsbordet serverades allt kallt. Vi åto ansjovis, rökt lax, gädda, knäckebröd (och fyra slag af annat bröd), torrt och rökadt kött. Då den varma maten inbars, voro vi nästan mätta, men vi sträckte på oss för att göra rum för mer, och med god aptit åto vi biffstek, kokta njurar, stekta ägg, potatis, rädisor, bröd och smör, och andra rätter icke att förtälja. Frampå eftermiddagen smakade kaffet och cigarren alldeles utmärkt. Vi äro förvisade om att själfvaste J. A. Edr eller "Onkel Ola" skulle varit fullkomligt belåtna och nöjda efter den måltiden. Redaktör Erlander följer Svensk-Amerika med stort intresse. Af hans fem barn äro de två äldsta födda i Michigan och de tre yngsta i Göteborg. Hans hustru är svensk-amerikanska. Vi kunna icke nog tacka herr redaktören för all den vänlighet, han bevisade oss under vår vistelse i Göteborg, såväl då vi ankommo till Sverige, som då vi skulle lämna fädrens land på hemresa.

Ett annat besök i ett svenskt hem var på Kristiansfält, nära Borås. I vår hemstad i Amerika hade vi först träffat den älskvärda och sympatiska personligheten dr Carl Sundbeck, då han på statsanslag ifrån svenska regeringen 1902 genomreste Svensk-Amerika, företagande "*forskningar rörande svenska immigranters och deras efterkommandes ekonomiska, kyrkliga och språkliga förhållanden.*" På Kristiansfält har redaktör och doktor J. A. Enander i sin ungdom varit informator. Tvenne besök aflades i detta hem, den 4 juli, vårt lands frihetsdag, och den 21 augusti, den dag då Bernadotte, 1810, valdes till Sveriges tronföljare. Kristiansfält är ett litet slott, där Carl, tillsammans med sin älskvärda gamla moder och sympatiska moster

DR CARL SUNDBECK OCH HANS HUSFOLK.

Odenius, lefver ett idylliskt ungkarlslif. Jag gläder mig innerligt åt dessa stunder, då Carl och jag, svensken och amerikanen, fingo tillsammans vandra omkring på det ståtliga Kristiansfält. Fastän födda på hvar sin sida af jordklotet voro vi ändå som bröder, ty vi hade gemensamma intressen: vi älskade samma folk, samma språk, samma kyrka och samma kultur. De långa, ljusa sommarkvällarna voro så vackra, så tjusande sköna. Det är i skymningen man står naturen närmast och kan djupast intränga i sitt eget jag.

Gården är omkransad af en susande granskog. Här och där växer en löfrik lind eller en skinande björk. Från landsvägen leder en slingrande allé fram till "lilla slottet", och från verandan upprullas en naturskön tafla.

I en sådan omgifning har den konservative och ideellt anlagde Sundbeck vuxit upp och utvecklats.

Dr Carl Leopold Sundbeck är född i Hjärtrums socken, Bohuslän, den 1 maj 1865. Hans föräldrar voro Carl Alfred Sundbeck och Maria Odenius, härstammande från en västgötisk prästsläkt med detta namn. Som barn kom han till Borås och erhöll där sin forsta skolundervisning. "Studenten" togs på reallinien år 1884 i Stockholm. Han var bestämd för den militära banan, men tog äfven *klassisk* studentexamen, hvarefter han inskrefs som student i Uppsala, där han år 1887 aflade teologie-filosofie kandidat-examen. Vid Leipzigs universitet i Tyskland vistades han år 1888. Genom sina tal inför den studerande ungdomen i Uppsala 1889 på hösten uppväckte han intresse för stiftandet af ett fosterländskt studentförbund, hvilket ock efter många och svåra motgångar stiftades. Till dess förste ordförande utsågs Sundbeck. Den del af svenska pressen, som ägde socialistiska tendenser, kämpade emot förbundet med all kraft. I början rönte företaget icke, på grund af de hätska anfallen, den framgång det förtjänt. Den brist på patriotism, som här visade sig, slog oss med häpnad och förvåning, då det berättades för oss. Något sådant kunna vi icke föreställa oss äga rum i våra Förenta stater.

Slutligen kröntes dock Sundbecks och hans fosterländskt sinnade medarbetares bemödande med framgång. Förbundet är nu en kraft för uppväckande till lif och verksamhet af fosterlandskärleken i hela Sveriges rike.

Under år 1890 idkade han studier i Kristiania och år 1893 i Heidelberg. Sundbeck ingick i svenska kyrkans tjänst 1895, men efter tvenne års tjänstetid afbröt han denna bana för att ägna sig åt politiska sträfvanden. Under kriget emellan Grekland och Turkiet 1897 deltog han på grekiska sidan uti fälttåget. Såsom underlöjtnant var han med i slagen vid Domokos och Furka samt i en hel del smärre bataljer. Då han efter krigets slut beredde sig på att återvända till *kär fosterjord*, hedrades han af den grekiske konungen, i det att han af honom utnämndes till *Riddare af Frälsareorden*. På hemvägen företog han en resa genom Ryssland och besökte då *Gammalsvenskby* vid Dnjepr i södra Ryssland. Vid hemkomsten ägnade han sig uteslutande åt politiken och åt litterära sträfvanden. I politiken tillhör han det konservativa och fosterländska landtmanna-partiet. Själf en godsägare har han ställt sig på den svenska allmogens sida, hvilken ännu är Sveriges starkaste och bästa värn.

Under vår resa genom Sverige hade vi vid åtskilliga tillfällen orsak att förvånas öfver den brist på nationellt självförtroende, som visade sig. "Södra Vätterns" kapten lät under samtal falla följande ord: "Ja, mig gör det detsamma, om jag är rysk, tysk, eller svensk." Vi remonstrerade naturligtvis. Ofta fingo vi höra: "Sverige kan icke försvara sig mot ryssen." Vi kände, att det talet icke passade sig för ett fritt folk. Sundbeck tillhör dem, som tro, att Sverige kan försvara sin nationella frihet, om det gällde. "Kunna vi icke försvara oss, så kunna vi dö", så föllo hans ord. Så bör ett fritt folk tänka och tala. Sveriges folk, som försvarat och räddat världens tros- och samvetsfrihet, kan säkert försvara sin egen frihet.

Ingen lämpligare man än Sundbeck kunde af svenska regeringen sändts till oss att lösa den kvistiga och svåra uppgiften. Han var vidtberest, bildad och erfaren. Hans iakttagelseförmåga är fenomenell. Hans resa blef en studieresa. I nio månaders tid vistades han ibland oss, besökande våra städer, skolor och kolonier. Hans reseskildring, hvilken undertecknad i manuskript förliden september medförde hit, har tryckts här i landet och utkommer inom kort. Med stort intresse skall boken omfattas på

DR CARL SUNDBECK.

båda sidor Atlanten. Den kommer att i Sverige undanrödja mycken okunnighet och falska idéer, som där finnas om Amerika i stort, och synnerligast om Svensk-Amerika. Den blir en länk, som skall än bättre sammanbinda svenskarna och svensk-amerikanerna.

* * *

I Eksjö, Småland, stego vi af för att till Gustaf Sjöholm, en syssling till min moder, bringa hälsningar ifrån hans i Pittsburg bosatta döttrar, Thekla och Elsa, och från brodern Otto med familj. Han stod vid sitt arbete i järnvägsverkstaden, men lämnade det och följde med hem, där några trefliga timmar tillbragtes. Under muntert samtal spisades middag, och stunderna flögo undan allt för fort, ty redan samma dag måste resan fortsättas.

* * *

Till Oscarshamn, min moders födelseort, ankommo vi den 6 juli. Emedan resan därifrån måste anträdas påföljande morgon, uppsöktes samma afton det gamla paret Ek. Vi skulle framföra hälsningar ifrån sonen. Den gamle arbetaren var redan färdig att gå till kojs, ty han var trött efter dagens möda, och en ihängande hosta besvärade och uttröttade dessutom åldringen. De gamla logo så godt, då vi trädde in, och det var ännu ljust, ty det var en nordens sommarkväll i midsommartid. Det lilla hemmet var så rent och pyntadt, den gamla klockan tickade på hyllan, katten spann i ett hörn af rummet, och aftonrodnaden kastade sitt sken på fönsterrutan. Timmarna flögo. Afskedsstunden kom. Gamla mor följde med ut. Sakta vandrade vi på gången mot gatan. Skymningen hade fallit djupare uppå, men ändå sökte den gamla visa mig deras lilla trädgård framför stugan. Hon stod där emellan de två höga syrenerna, stjärnorna lyste med matt glans öfver träden, det var solsken i den gamlas ögon och hennes blick strålade. "Hälsa, hälsa — — —", sade hon. Ja, visst skola vi hälsa. Det låg en förunderlig värma i den gamlas ord, då hälsningen till sonen långt borta i

främmande land uttalades. De visste, att han artat sig väl, att han var en hel karl, en idog, villig, rättvis man, en pelare i Guds församling. De kunde blott glädja sig åt sin ende son.

Det var i försommaren. Men för de gamle hade hösten kommit och sjöng sina dödstoner om tid som flytt. Kanhända det är den sista personliga hälsningen till sonen, — ja, kanhända.

* * *

I Tillberga, Västmanland, icke långt ifrån Västerås, biskopssätet, hälsade vi på som hastigast hos det gamla paret Hasselqvist. Det var den 30 juli. Sonen Gustaf, som var född ute i Löfstad, nära järnvägen, hade sändt sina hälsningar till de gamla kära föräldrarna. Till Löfstad skulle vi, och med den gamle mannen gjordes färden på en dressin. Med all kraft pumpade vi, och fort och lätt rullade dressinen fram öfver järnvägsskenorna den en half svensk mil långa vägen. Borta vid den gamla kyrkan träffade vi skolläraren Gottfrid Hagstrom, sysselsatt på denna fristund med potatisodling. Kyrkoherde A. F. Berggren mottog oss mycket artigt och vänligt, fastän han var ytterst fåordig. "Det var ett kort besök", sade Hasselqvist, ty strax efter middagen i det lilla hemmet måste resan fortsättas.

* * *

I Gillberga, Värmland, inträffade vi den 6 augusti. Vi hade lofvat ende sonen David att göra en påhälsning hos hans 76-årige gamle fader, Gustaf Olson. Gamle Olson är född i Kila 1828. Ifrån Ökne hade vi den goda turen att få skjuts med bonden Sven Johanson ända fram till Källås. Det gamla paret Olsons inväntade oss just i dessa dagar, och deras vänliga emottagande gjorde, att vi snart kände oss hemma i den rödmålade stugan.

Än sutto vi under en vacker lönn samspråkande, än vandrade vi omkring på den lilla egendomen. Och hvad talade vi om? Åh jo, om Sverige och Svensk-Amerika, om statskyrka och frikyrka, men tidt och ofta kom sonens namn fram. Och icke var det att förundra sig öfver, att den gamle 76-årige fadern och den åldriga modern, ensamma hemma på gamla Källås, båda lutande mot grafven, tänkte på enda barnet, ende sonen. "Lycklig du", tänkte jag, "som fått behålla de gamla föräldrarna så länge att följa dig med sin tanke, sina böner, förmaningar och välsignelser. För vår egen del veta vi knappast, hvad ett föräldrahem vill säga, ty tolf år hade vi icke fyllt, då vårt hem genom våra föräldrars förtidiga död uppbröts."

Efter den välsmakande middagen drucko vi i skuggan af träden kaffe, och den gamle och jag puffade litet på vårt rökverk.

Så förgick en lycklig och säll dag i detta allvarliga, kristna hem. Mot kvällen skola vi resa tillbaka till Ökne, hvarifrån vi på båt ämna oss till Arvika. Gamle Blålle står redan förspänd. Då vi resa, synes det, som om den gamla stugan, den grönmålade gårdsgrinden, de mossbelupna stenhällarna och de små åkerfälten sände med oss ett "*lef så väl*" till gossen, som här i deras åsyn vuxit upp, men som nu är så långt borta. Träden böja sina kronor, löfven fladdra. Den 28-årige Blålle nickar med hufvudet liksom menade han: "Hälsa till David."

Då vi i Ökne skulle skiljas ifrån den gamle mannen, stodo tårarna oss i ögonen. Blott en dag hade vi vistats i hans sällskap, men vi hade mött en storsint, ädel man, en man med allvarligt sinne och djupa religiösa känslor. Vi tänkte: "Olson är just en sådan kristlig karaktär, som vår lutherska kyrka fostrar, då ordet får verka daglig helgelse". I det hemmet är bibelordet den käraste skatten.

Där lefver den gamle dag för dag på sin lilla gård. Med

hjälp af sin gamla trogna maka kan han sköta den, men det tar hela deras dag i anspråk ifrån soluppgång till solnedgång. Det är tusende ting under dagen att plocka med, men när kvällen kommer, är ansiktet förnöjdt och leende, om än lemmarna äro ömma af trötthet.

När lifvets arbetsdag är slut — ja, då får den troende förnöjd och glad ingå i den eviga glädjen och hvilan.

* * *

Redan innan vi reste hemifrån, hade vi beslutat oss för att se det sköna, mångbesjungna Värmland. Ifrån Falun styrde vi vår färd direkte genom Dalarne, genom en del af Västmanland och så in i Värmland genom Daglösen, Geijersdal, Mölnbacka, Kil och Säffle. I Kil rann mig i hågen "Jan Olson från Kil", som under åren 1892 och 1893 i *Gamla och Nya Hemlandet* skref bref på värmlandsmål. Gustav Sjöström (Jan Olson från Kil) är numera välbeställd präst inom Svenska kyrkan uppe i Norrland. Färden, den 6 augusti 1903, från Säffle på den lilla ångaren Nordstjernan, propellerande sin väg genom den breda Byälfvens vatten, var en af de angenämaste under sommarens turer. På den idylliskt sköna och pittoreska Glafsfjorden fortsattes resan till Arvika. Den inspirerande järnvägsfärden i den stilla och ljusa sommarkvällen från Arvika genom Ottebol, förbi Ny kyrka, belägen på en i sjön Flagan utskjutande udde, igenom Åmot och så längs Bysjöns stränder till Charlottenberg, glömmes nog aldrig. I Charlottenberg, den sista stationen i Sverige, innan tåget ilar öfver den norska gränsen, stiga vi af.

Charlottenbergs järnbruk vid fallena i Vrångsälfven är numera icke hvad det en gång varit. För oss såg hela bruket med dess många byggnader förfallet ut och nästan öde. Dess storhetstid upphörde med patron Sundströms död. Så länge han lefde och var den ledande kraften i det stora bruket, blomstrade det. Men efter hans död, då bruket omhändertogs af ett aktiebolag, har det gått utför. Sysselsättning åt en del af arbetsfolket har gifvits i Tidemans snusfabrik, en af de största i Sverige. Många af de forna charlottenbergarna hafva funnit sin väg till vår hemstad, där de grundlagt ett "litet Värmland" på Allegheny-flodens stränder.

På stora kungsvägen fara vi efter häst och med skjutspojke söderut in i den höga, mörka tallskogen.

Icke därför att törsten manar, men för namnets skull stanna vi ett ögonblick vid Karl XII:s källa för att väta vår tunga med dess klara vatten. Under fortsättningen af resan talar skjutspojken ideligen. Det är om Karl XV, han omtalar händelser och berättelser, nästan otroliga. Vi försöka att lyssna, men tanken ilar allt för ofta till hemmet bortom hafvet, där vi hafva så många trogna vänner och bekanta, som härstammat just från denna del af Sverige. Framkommna till ett glad i skogen se vi västerut det 2,400 fot höga Valfjället och vid dess fot Eda nya sanatorium. Framför oss reser sig Hongs-berget med sin branta klint, och litet åt öster tronar Eda-skans, där svenskar och norrmän, brödrafolken, en gång i blodig fejd kämpade. Där borta stod år 1814 unionsslaget. Öster om skansen djupt ned i dalen speglar sig Bysjön i det skarpa solskenet.

Värmlands natur är så svensk, så nordisk! Det var minst sagdt inspirerande att se de leende sjöarna där uppe, den gamla skogen med sin blandning af gran och björk. Nog har denna natur utöfvat sitt inflytande öfver Värmlands-folket. Ifrån Värmland hade pastorn, doktorn och läroverkspresidenten Olof Olsson, den store andlige ledaren ibland oss svensk-amerikaner, sitt ursprung. På sin tid, ehuru då blott en ung man, var han en kraft i hela Värmland. Ifrån Värmland stammar ock den välkände John Ericsson, äfven han sedermera svensk-amerikan. Såsom ingen annan har han, den snillrike ingenjören, höjt det svenska namnet i detta land. Hos oss är han en historisk personlighet, och hans namn är genom hans "Monitor" för alltid bundet vid detta lands historia.

Värmlänningen är glad, uppriktig och liflig. Han är ideellt anlagd och äger ett sinne, som lätt värmes af stora tankar. Till sin natur är han religiös och gifmild. Man har sagt, att han är stolt, men det kan lätt förlåtas honom. Litet stolthet skadar icke. Så konservativ som sin granne på andra sidan Vännern finna vi honom dock icke. Västgöten står vid det gamla och bepröfvade så väl i kyrka som i stat; han är ultra konservativ. Västgöten Carl Sundbeck hör till de stock-konservativa. Västgötens blod flyter

lugnt i ådrorna. I värmlänningen sjuder det lifligt. Han är lätt mottaglig för det nya. Som en följd däraf hafva de frireligiösa rörelserna alltid funnit en fruktbar åker i Värmland. Bland de första metodisterna, som kommo till Amerika för 40 år sedan, voro många Värmlands söner. Waldenström har därstädes funnit ett icke otacksamt fält. Och ändå var det en värmlänning, doktor Olof Olsson, som genom sina skrifter och särskildt genom den lilla boken "Vid korset" hindrade waldenströmianismens framfart i Amerika. Ingen ibland oss här och knappast någon i Sverige har så kraftigt försvarat den gamla bibliska läran om *försoningen i Kristus* emot Waldenströms urvattnade förnuftsresonering som just doktor Olsson.

I Eda prästgård uppvaktades kyrkoherde Tor Lingnell. Själf följde han med bort till Eda kyrka.

Ja, där i bilden står ju prosten, den trogne herden, den faderlige vännen, alldeles lifslefvande framför den gamla kyrkan, som i år fyller sina 69 år, ty den upprestes år 1835. Framför kyrkan, tvärs öfver gatan, ligger den gamla kyrkogården. Då vi sida vid sida vandra omkring och läsa en del inskrifter, stanna vi som oftast för samtal. Med kärlek och med värma talar han om forna medlemmar, som rest till guldlandet bortom hafvet. Han minns

dem ju alla, äldre och yngre! Och hvarför icke? En hel del har han döpt, till ännu flere har han utdelat den första nattvarden, och alla har han någon gång i det flydda bistått med råd och hjälp. "Hälsa dem alla!" det är hans afskedsord. Farväl, sköna Värmland! Få vi någonsin se dig igen? Troligtvis icke. Och nu hän mot Kristiania, "hvor man morer sig", som norrmannen uttrycker sig. Och nog skall det vara intressant att se våra bröder, "de knagende käkke men", andra sidan Kölen, och deras förnämsta stad.

FAR SJÄLF HAR ORDET.

För Ungdomsvännen af *Aina*.

I.

Om prästera velle lätta ble å fajta.

Maj gonnes! — ôm prästera bara velle lätta ble å fajta! En kan nästen inte picka ôpp e tining, sôm inte har en pis, full å illakka tings, sôm nôn å prästera ha skrefvet ôm nôn aen präst. Ja ä redit trôtter på 'at, dä' ä då ett sôm ä säkert. — Velle di barasten majnda sett ejet bessness, prästera, så sulle dä allri ble nôn fajt å. Men dä ä dä di inte gör, sômma å dôm. Ja vet la, att dä finns di präster, sôm allri sä'r så mö' sôm ett ont or ôm hvarannra, men di ä inte månge, — ja tror mäst en sulle konna räckna ôpp dôm på sia tie fingra. Om en präst bara vesste, hur mö' han losar igônôm dä, att han inte kan lä va te säj illakkheter ôm annra präster, så sulle han då stôppa allt sånt dära på stonna. D'ä markelitt, hva präster di *kan* va illakka, nôr di vell, — å hva di kan gi på hvarannra, utan te ha samvete öfver 'at, — dä sir teminstningen så ut. Å dä varsta ä, att di kan stå å prädika för fôlket ôm att en sa va frelier å inte tala illa ôm annra männsker, å så kan di själfve va så illskna, så en kan ble rädder. För sånna präster blir dä te ha trôbbel, hvart di se'n kômmer te ble sättlade — fôlket, kan vetta, losar sin cônfidens i dôm. Ja, sättlade bler di då inte, förståse, för så fort e församling får en präst, sôm ä sådära, så han vell legga i fajt mä annra präster, så — ja, dä bler trôbbel, dä ä allt-ihop, dä. Å dä hänner te å mä, att den prästen får lôf te mova, — kan vetta, hur sa han konna få ti te ta cär å församlinga, nôr han sa ta ôpp så mö'n ti mä te gronna ihop illakka tings, sôm han sa skrifva ôm annra präster? — Detta hära ha ja sitt äxämpel på månge gånger. Ja kômmer för äxämpel ihôj en sönda, nôr ja va bôrte å hällste på bror min, sôm ä gefter å lefver nôra mil härifrå. Så sulle vi gå te kôrka ôm söndan. Å prästen han prädikte, så di begynte på te gråta, så månge sôm va i kôrka, tro' ja mäst. Han talte ôm hur riskitt dä va te va illakker emot annra — å baktala dôm — han talte ôm att en sulle va så vännli en konne, för tien ä kôrter, sa han, — tien ä kôrter, å en har te kvecka se, ôm en sa hinna te va snäller bara emot *nôra* männsker. Illakker sulle en då allri va emot nô' enda männska, för dä betalte se då inte — si, så dära talte han. Mö' mer sa han, men ja ä inte goer te å kômma ihôj allt han sa. Å han sto' där så allvarsammer å så stränger, sôm ôm han hade ment hvartendaste or å hva han sae. Å dä trodde han la mä, att han gjore. Men d'ä isit te prädika för annra, men nôr en sa ta 'at te se själfver, så bler dä hårdare. Veka ätter så pickade ja ôpp e tining på boert nôr bror mins; å i den tininga fannt ja en pis, sôm den dära prästen hade skrefvet, å där han rônnade ner en aen präst. Maj, hva han ga på 'an. Han kallt'en bå ljujare å hippåkritt, å ja vet inte allt han kallt'en. Å så månge illakka hints å diggs, sôm han va goer te hetta på! — ja tror, ôm en sulle setta en heler måne å inte göra aent än gronna, så sulle en inte konna finna på så mö' leheter te säj, sôm den dära prästen hade dratt ihop. Å sôm han hade stått söndan föråt å prädikat så vackert! — hele prädikninga hade inte vat ôm nôt aent, än hur najst en sulle trita annra männsker. Å så konne han äkta så different själfver! Ja losade min cônfidens i den prästen på stonna. Ätterôt, hvar gång ja hörd'an prädika, så filade ja, sôm ôm ja velle stå ôpp å säj, — rätt där i kôrka filade ja, sôm ôm ja hade villt stå ôpp å säj te 'an: du prädikar för annra, men du kômmer inte ihôj de själfver — du vell ta ut dä lella grannet ur öjat på din nästa, men du bätter ta ut bjälken ur dett eget öja först, ellans så kan du inte si hur te ta ut dä lella grannet ur öjat på den annra. — Yes, dä sulle minsann va gôtt, ôm prästera velle vakna ôpp å si hur mö' bätter dä sulle va bå för dôm själfve å för annra, ôm di latt ble å fajta. — Ofta kan dä ble fajt imilla dôm därutå, att månge å dôm vell va di främste å så ôfte ble jällös på hvarannra. D'ä inte månge å dôm, sôm ä satisfajd mä te 'plä de secken fiddel', utan hvar å en tôcker, kan vetta, att han har te stå ôpp för sen rajt. Fôrst så begynner di på te dispjuta ôm nônting, sôm di inte kan ägria 'bout, å så hôller di på, te däss di bler redia ovänner, å då drar di fram allt möjelitt, sôm inte hör te saka ett tal. å sä'n bler dä ingen änne på illakka hints — Ja äxpäctar vesst inte, att en präst sa va pörfekt, nåå, dä gör ja vesst inte, — dä finns fôlk, sôm ä domma nock te äxpäckta dä, men ja för min del vell va risenäbel emot prästera just så väl sôm emot vanlia männsker. Di, sôm har för se, att en präst sa va pörfekt, mä dôm sulle ja då inte konna ägria, — en präst ä la inte mer än e männska han häller, men så mö' kan en äxpäckta å 'an, att han sa lefva sôm han lär. Gör han inte dä, så kômmer han då inte te ha mö' sôcksess, så mö' ä då säkert.

II.

Hur vån Ändru feck hustra si.

D'ä månge år se'n nu, sänna vån Ändru geftade se, å ho ä docktier å najser på alla vis, hustra hansa. Om alla kvennfôlk vure sôm ho ä, så sulle inte kära va så rädda för te pråpåsa — hva sa I? — ä di inte rädda? — väll, dä kan la va, att sômlia drar i väj å pråpåsar, så fort di får si e puddi flecka, men di meste å dôm, kära, menar ja, — di mäste å dôm så cônsidererar di nock ett bete, inna di sä'r nôt. Å dä ä la gôtt, ôm di dä gör, så di slepper å chänsa sen majn ätterôt, nôr dä ä tu lät. — Men detta hära va ju inte hva ju sulle tala ôm, utan dä va ôm hur Ändru feck hustra si. — Väll, ja sa la begynna på i begynnelsen då. — Nôr vån Ändru hade gräderätat i bessness-côlledgen, så feck han ble bokkiper i en sta, sôm å sjöttan mil ifrå vårt. Han kôm hem iblann ôm söndara, men ellans så stannte han bôrte för dä mäste, så vi feck inte si mö' å 'an, speciellt ôm vintern. Ma ho leddes förfälitt ätter 'an, å dä gjore ja mä, förståse. Fleckera di hade geftat se allihop å movat långt bôrt. Så vi hade inte mer än Ändru kvar. Han skref te ôss ôfte, så vi sulle få höra, hur han had'at.

Så fram på sensömmern året ätter han hade gräderätat, feck vi ett bref ifrå 'an. Å i dä brefvet sto' dä, att han hade gått å förlôfvat se, pôjken. Ja kan inte aent kall'an, för han hade inte mer än nätt å jämt fyllat tjujeett år då ôm våra föråt. Vi bledde arga bå ma å ja, — ma mäst. Kan vetta, vi tôckte sôm så, att han hade konnt säj ôss te, inna dä bledde redit desajdat mä engädsmentet. Men rätt hva dä va, så kôm ja öfver mi illska. Mä ma velle dä inte gå öfver så isit. Ho sôm ja hade la jarna hatt ett or mä i lajet, nôr dä bledde fråjan ôm hvem Ändru sulle gefta se mä. Si, ma ho hade fått i huvet på se, att inga flecka på jora va goer nock te Ändru. Vi ha, kan vetta, allri hatt mer än den pôjken, — flecker dôm ha vi hatt plänti å. — — Den ene veka geck ätter den annra, å ingen Ändru kôm dä hem. Han va la rädder, pôjkestackarn, att vi sulle skåll'an. Ja hade skrefvet te 'an två bref, å i båa brefva hade ja sagt, att ma å ja vi inte likade, att han hade gått å fôrlôfvat se utan te lätta ôss si flecka fôrst. Å han skref tebakes, Ändru, att ho va den bästa flecka på hele jora, den sôm han va engädst te, å att vi inte sulle va lessna, — han filade bäd, skref han, men han konne inte ha gjort på nôt aent vis, sa han, för hade han inte skynnat se å pråpåsat te henni, så hade nôn aen tat henni ifrå 'an, ättesôm dä va så mânge, sôm velle ha 'na, skref Ändru, han. — Hva sulle en säj! Dä va allarean gjort, å nu va dä te 'mäk de bäst åv it', sôm 'merikanara säjer. Dä sa ja te ma, men då bledde ho arger på me mä å mente på att ja tock Ändrus part, å att ôm ja velle va lite strickter, så sulle Ändru nock majnda me. — — Så feck ma den dära greppen, di kallar't. Fôrst geck ho å hängde i flere da å velle inte gi ôpp. Ja velle försöka te få nôn te kômma å hjälpa 'na i kittsen, men dä velle ho inte på villkôr. Si, ho va så pattikler på den tien, ma, så ingen konne suta 'na. Ja försökte å hjälpa 'na så gôtt ja konne, men dä bledde inte möe mä den hjälpa, ättesôm ja feck lôf te va ve lomberjarden för dä mäste. Ja skref te Ändru, att ma va sjuker, å han skref strax tekabes å svarte, att vi foralldel sulle ställa ôss e pija, — han sulle gärna hjälpa ôss te betala 'na — si, så dära skref han, Ändru. Å på slutet i brefvet stå dä, att han sulle snart ha sin väcäsen, å då sulle han kômma hem å ble ett par tri veker, — si, så dära sto dä i brefvet, Ändrus. Ja geck här i staen å hörde ätter, ôm dä sulle finns nôra pijer, men ja hörde inte å nôra. Hvar di va, vet inte ja, men ondt ôm dôm va dä. — Så en ättermedda knappade dä på kittsdöra. När ja kôm å sulle öppna, så sto där e flecka på pårchen. Ho hade hört, sa ho, att vi velle ha e pija, å ôm ho sutade ôss, så va ho velli te ble nôr ôss en ti. Kan vetta, ja bledde glaer. Flecka så' najser å niter ut, å ja ba 'na kômma in på stonna. Å ja sprangt in te ma rätt vä. 'Nu á pija här', sa ja. Men ho cärde inte för nô' pija, tôckte ho — 'di slôr sônner så mö' en äger å har, å allri sa en si, att di sopar i hörna' — si, så dära geck ho på. Å så sulle ho försöka te gå ôpp å gå ut i kittsen, men dä va ho inte äbel te, utan ho feck allt ble legganes. — Å pija ho stannte. Så fort ho hade fått på se en callico-dräss, så vaskade ho å kittsgôlfvet. Ja behöfde inte säj te na, hva här va te göra, — dä så' ho själfver. Ja geck in te ma å sa te 'na: 'dênna hära pija ho ä en redi expört', sa ja, å så talte ja ôm för ma allt hva pija hade gjort den daen. Å dara geck, å jämt nôr ja kôm in te ma å sulle fråja, hur ho filade, så fråkte ho me allt möjelitt — ôm pija hade slatt sônner nôra disker, å ôm ho hade dôstat öfvanpå den ôppersta hôlla i bôttrit, å ôm ho la in dukera å näckensa i den rätta lôda, nôr ho hade ströket dôm. Ja, ja ä inte goer te kômma ihöj allt ho fråkte me, ma. Så bledde ho då lite bätter å sulle setta ôppe. Ho satt i en stor råckingchär i dajningrommet, så ho konne si, hva pija gjore ute i kittsen. —

'Du pa', sä'r ho te me en da, nôr ho hade vat äbel te gå ikring öfverallt i huset å sitt ätter, ôm allting va alrajt — 'du pa', sä'r ho, 'dä va sant, hva du sa ôm pija, ho ä närepå en expört, ho kipar't närepå så väl i årning, sôm ja sulle ha gjort själfver, — ja vånnar vi konne få kipa 'na. Tänk, ôm dä hade vat henni, Ändru sulle hatt!' — Samme da kôm Ändru hem. Pija va bôrte, nôr han kôm, ho va te grannas. Ja va ute å sulle taj ôpp e vajn* ve fråntpårchen, å nôr ja kôm in, så sto' pija å Ändru i kittsen å taltes ve, sôm ôm di hade vat kvinntens i flere år. Men ja tänkte, han fråkte 'na ätter, hur dä hade vat mä ma, så ja sae inget, men ja gronnade litegrånna på 'at, nôr ja geck te bädd ôm aftan. Môran ätter sto pija å bakte bôckvitcäks, å Ändru va i kittsen, han mä, å där hôlldes han för dä mäste. Ja sto' 'at i flere dar, men så te sist bledde ja så arger, så ja konne inte ständ'at länger, utan ja begynte på te ta ihop mä Ändru å skåll'an — rätt där i kittsen, så pija hörd'at.

'Skäms på de, Ändru', sa ja te 'an, ja, — 'ä du cresier, pôjk, sôm går här å flöjtar mä e aen flecka på detta håra viset, nôr du sa va engädst?'

'Väll, pa', sä'r Ändru, han, 'så sa ja la tala ôm 'at då — detta hära ä Nälli, mi flecka, ho, sôm ja ha skrefvet så mö' ôm.'

Ja in te ma. 'Nu feck du la, sôm du velle, ma', tôckte ja, — 'nu feck du la, sôm du velle ha 'at.'

'Hva velle ja?' tôckte ho. —

'Kôm, sa du få si', svarte ja, å så tock ja 'na mä me ut i kittsen.

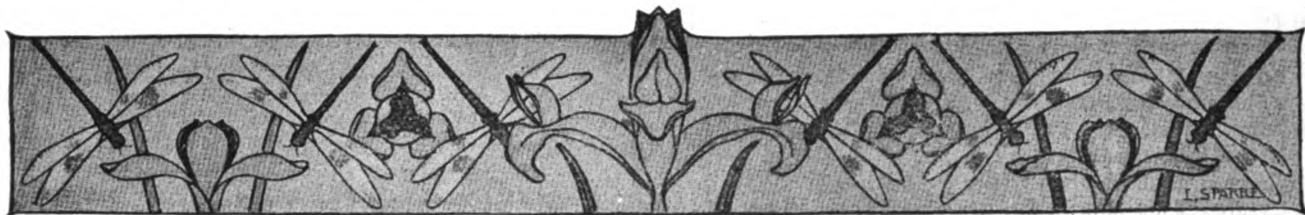
Å Ändru han va så glaer, så han vesste knappt te se, pôckestackarn, för vi va så satisfajd mä hansa flecka. — 'Ja vesste la, I sulle lika 'na, ja vesste la, I sulle lika 'na', — dä va allt, han kôm se för å säj. Men ingen va mer plist än ma. Ho hade inte vat utôm dôra på flere veker, men den daen geck ho te grannas å talte ôm att Ändru va engädst te den bästa flecka på jora, å att ho sopte i hörna å konne sy sia klär själfver.

Yees, Ändru han feck e najser hustru. — E sôster har ho, sôm ha fått madalj i Sekago för ho spelde så bra, å en bror har ho, sôm ä däntist, å sôm ha dratt ut e tann på — ja tror mäst dä va Brajan — nôn storgobbe va dä. — Yes, di ä smärta allihop — sôm sagt va, e smarter famelj ä dä — — å älfve friere ha ho hatt, hustra Ändrus, inna ho bledde gefter. — — Brajan? — belångar inte han te storgobba, tôcker I? — Dä gör han la, nôr han ha rônnat för president — —.

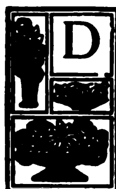
* "vine".

EN SAGOLIK LEFNADSBANA.

Afrika resanden Henry M. Stanleys lefnad.

Den berömde Afrika-resanden Henry Stanley är död. Hans lefnadssaga är mera spännande och äfventyrlig än någon roman, som sprungit ur en diktares fantasi.

Gossen, som bröt sig fram i världen.

På Stanley passa förunderligt in Runebergs ord om en af hans hjältar:

Utan höga anors lån
kom denne man, en hyddans son,
från obemärkta trakter
och vann en storhet, knappast drömd,
blef landets stolthet, blef berömd . . .

Hvem Stanleys fader var, är icke allmännare bekant. Gossen var ett "kärlekens barn". Modern var dotter till en fattig arrendator John Rowland på en liten gård i närheten af Denbigh i Wales. Hon födde ett gossebarn den 28 jan. 1841, och då barnets far ej erkände honom, fick han morfaderns namn, John Rowland. Det var som yngling han bytte om namn och blef Henry Stanley.

Redan tidigt visade pilten ett ovanligt gry, och hans karaktärsdrag påminna förvånande om dem, man känner från Napoleon Bonapartes barndom: han var misstrogen och föga meddelsam, mycket retlig och begåfvad med en järnvilja och ett oböjligt sinne, hvarjämte han tidigt visade ett passioneradt intresse för studier.

Hans mor, som han ännu som man lidelsefullt älskade, gifte sig med en slaktare vid namn Jones. Morfadern dog, och gossen sattes i barnasylen i S:t Asaph.

Vid tolf års ålder slutade han skolan och blef fåraherde i Walliser-bergen, där han vankade kring i två år. Härpå sattes han af styffadern i slaktarelära i Liverpool, hvilket yrke dock föga tilltalade honom. Dessutom var redan hans håg för resor och äfventyr väckt. Han försvann en vacker dag från slakteriet, arbetade en tid med lossning och dylikt i Liverpools hamn, sparande slant för slant för att få respengar till Amerika.

I hamnen låg ett fartyg, som skulle gå till New Orleans. Beslutsamt anmälde sig den sextonårige Rowland hos kaptenen och erbjöd sig att göra matrostjänst för det pund, som fattades i biljettpriset, om han blott finge följa med öfver. Detta medgafs, och så kom vår hjälte till den stad, där hans energi och talanger skulle göra sig gällande. Den unge Rowland hörde ej till dem, hvilka vänta på att lyckan skall komma. Han uppsökte själf lyckan. I köpmannen Mortlake Stanleys butikfönster i New Orleans såg han ett plakat med orden: "En gosse kan få plats här." Han anmälde sig.

"Hvad kan du göra för något?" sporde Stanley.

"Allt, hvad en gosse vid min ålder och med mina krafter kan göra", svarade Rowland.

Saken var afgjord. Han fick platsen och efter en kort tid äfven sin principals namn och kom sålunda att i stället för John Rowland heta Henry Morton Stanley.

Den unge Stanleys framtid syntes nu betryggad, men hans ekonomiska förhoppningar krossades, i det att hans välgörare plötsligt dog utan att ha hunnit göra testamente. Nu följde en rad bekymmersamma år, under hvilka den arbetsamme unge mannen kanske bittrare än under sin barndom fick erfara, hvad kampen för tillvaron vill säga. Men äfven nu segrade han öfver svårigheterna.

Krigarelif. — Dödsdömd, men gäckande döden.

År 1861 utbröt det amerikanska inbördeskriget, och Stanley inträdde som frivillig i sydstaternas armé under befäl af general Johnston. Ständigt såg man honom i breschen, tappert vågande sitt lif, men redan i april 1862 togs han till fånga i slaget vid Pittsburg landing. När han skulle transporteras till hufvudkvarteret för att där ställas inför krigsrätt och skjutas, lyckades han tränga sig ut genom fångvagnens spjälor; hans vaktare märkte det och sände en skur af kulor efter honom, men han undslapp, simmande öfver floden, och återvann sålunda friheten. Under ständig fara att bli arresterad och afrättad som konfedererad fånge lät Stanley slutligen värfva sig som matros i Nordstaternas flotta, där han utmärkte sig och vann snabb befordran, till stor del tack vare sin förmåga att föra pennan. Han tjänstgjorde nämligen som sekreterare först hos sin fartygschef på "Ticonderoga" och därefter hos amiralen på samma fartyg. En gång simmade Stanley under den fientliga elden med en tross till en af de konfedererade öfvergifven kryssare och möjliggjorde sålunda dess tagande. För denna tappra handling blef han befordrad till löjtnant.

Krigarelifvet varade till 1865. När vid den tiden "Ticonderoga" låg på en kryssning utanför Konstantinopel, fick Stanley permission, som han begagnade för att göra en resa till Mindre Asien, där han råkade i nya äfventyr. I Smyrna blef han häktad och frigafs först efter en längre tid; kort därefter föll han i händerna på röfvare, hvilka utplundrade honom och slutligen mot belöning lämnade honom som *röfvare* till de turkiska myndigheterna, hvilka dock snart nog måste gifva honom icke blott friheten, utan äfven en betydande skadeersättning.

Stanley reste nu till sitt hem för att återse sin gamla mor, hvilken han ömt älskade, och hvilken ej sett sin äfventyrsälskade son på femton år. Ljufva glädjetårar flöto nu i det fattiga huset vid Denbigh, men huru gärna den gamla velat kvarhålla honom, slet han sig dock på nytt ur hennes armar, tryckte en varm kyss på hennes gråa hår och drog åter bort för att uppsöka nya öden.

Världens yppersta tidningsman.

När Stanley återkom till Amerika, var kriget slut, och han utträdde ur flottan samt tog anställning som tidningsreporter. För amerikanska blad följde han general Hancocks expedition mot Cheyenne-indianerna. Hans målande skildringar från denna expedition ådrogo honom uppmärksamhet från *New York Heralds* ägare, Gordon Bennett, som nu erbjöd honom plats som "flygande korrespondent" med 20,000 marks årlig lön.

Stanley skildrade i dramatiskt spännande korrespondenser Shermans tåg mot Sioux-indianerna, med rekordet som tidningsman slog han i Englands krig mot Abessinien 1867.

Redan hans första berättelse från krigsskådeplatsen var ett rekord af journalistisk talang. Stanley lade beslag på telegrafen, i det han mellan första och andra delen af sitt telegram, som han skref på den improviserade telegrafstationen, lät telegrafera ett kapitel ur bibeln, för att icke något afbrott skulle inträda.

När i det abessinska kriget Magdala intagits, och då den besegrade konung Teodor i stolt förtviflan fann döden, meddelade Stanley underrättelsen därom med så öfverraskande snabbhet, att *New York Herald* kunde offentliggöra den, en dag innan den engelska regeringen fick kännedom därom genom generalstaben. Efter abessinska krigets slut företog Stanley vidsträckta orientaliska resor och tog hemvägen öfver Kreta, där upproret mot turkarna då pågick. Slutligen finna vi honom 1869 i Madrid efter att ha kommit tillbaka från blodbadet i Valencia.

Huru han fann Livingstone.

Nu fick Stanley af Gordon Bennett ett uppdrag, hvilkets fullbordande skulle skapa honom ett bestående världsrykte.

Den store upptäcktsresanden David Livingstone hade försvunnit i det inre Afrikas mörker, och undsättningsexpeditioner planerades i England. *New York Heralds* ägare beslöt själf bekosta en expedition, och han satte den knappast trettioårige Stanley i spetsen. Expeditionen gick från Zanzibar mot de stora sjöarna, följande Livingstones spår. Den 8 okt. 1871 kom Stanley till Udjidji vid Tanganjikasjöns strand, där han påträffade den berömde missionären i utblottadt tillstånd, sjuk och öfvergifven af sina tjänare. I sällskap med Livingstone företog Stanley sedan en resa till Tanganjikas norra ända och uppnådde åter kusten 1872.

Hans uppseendeväckande arbete om resan spriddes genast i mångfaldiga öfversättningar kring världen. Vid Stanleys återkomst tviflade man i början på hans uppgifter. Tviflet skingrades emellertid snart, och Stanley erhöll Royal Geographical Society's i London stora guldmedalj.

Huru han fann Nilens källor.

Stanley hade för en tid återvändt till sitt yrke som krigskorrespondent och följt den engelska härens tåg mot negerriket Ashanti 1873. Men så spordes det, att Livingstone dukat under för klimat och ansträngningar och funnit sin död i Afrikas midt. *New York Herald* och *Daily Telegraph* uppdrogo nu åt Stanley att fortsätta Livingstones verk. I nov. 1874 lämnade Stanley med 300 bärare och soldater Bagamojo och uppnådde i febr. 1875 Viktoria-Nyansa. Från Uganda företog han därefter sitt märkliga och enastående tåg genom Central-Afrika. I Njangve vid Kongofloden sammanträffade han med en arabisk köpman, Tippu-Tip, med hvilken han öfverenskom att han skulle eskortera honom genom urskogarna. Efter strider och äfventyr ville ej Tippu-Tip följa med längre, utan Stanley fick fortsätta med sin hopsmälta skara. Ännu större strapatser och pröfningar förestodo honom. Hans energiske ledsagare dukade under, och då Stanley omsider anlände till byn Yangi-Yangi, hade han omkring sig endast en handfull utsvultna svarta. Här höll han på att duka under, då det lyckades några få af hans män att uppnå en europeisk station och bringa honom hjälp.

I aug. 1877 anlände Stanley till Boma efter att ha utfört ett verkligt storverk, i det han tillryggalagt 11,517 km. genom trakter, som förut ansetts otillgängliga. Han hade upptäckt källorna för den svarta världsdelens två väldigaste floder, Kongo-floden och Nilen, och utredt deras vattensystem. Han hade förändrat världens åsikt om Afrika som ett ofruktbart ökenland och visat, att här funnos oerhörda fruktbara vidder för civilisationen. Afrika blef från denna tid ett mål för de europeiska stormakternas kolonisationsplaner. En kongress hölls 1884 i Berlin under ordförandeskap af furst Bismarck. Stanley deltog i kongressen som "teknisk rådgifvare", och han vann respekt af själfve järnkanslärn, som i honom fann en besläktad själ. Stanley stod redan då i tjänst hos kung Leopold af Belgien, och kongressen stadfäste kung Leopolds och Stanleys gemensamma skapelse Kongo-staten.

HENRY M. STANLEY.

Genom det mörkaste Afrika till Emin pascha.

Mot slutet af 1886 öfvertog Stanley organiserandet af expeditionen till undsättning af den af de upproriska mahdisterna i Sudan instängde Emin pascha (dr Schnizler). Från mynningen af Kongo-floden begaf han sig i mars 1887 med en hel liten armé på omkring 1,000 man till det inre Afrika och tågade under oerhörda besvärligheter genom ändlösa urskogar fram till sjön Albert Nyansa. I slutet af april följande år lyckades han emellertid under ständiga strider med infödingarna kämpa sig fram till Emin pascha. Hans resurser voro då uttömda, och han måste återvända för att skaffa hjälp. Först i maj 1889 kunde han med en vanlig karavan tåga från Albert-sjön till östra kusten, dit han, medförande Emin, anlände i dec. samma år, efter nära tre års frånvaro från civilisationen. Härmed voro hans forskningsfärder och resor afslutade. Han ingick 1890 äktenskap med den sköna Dorothy Tennant och slog sig ned i England, där han invaldes i underhuset, i hvilket han emellertid aldrig spelade någon roll.

Stanley hör till det 19:de seklets märkligaste och största personligheter. Man har förebrått honom hans hänsyns-

löshet, och de yrkeslärda ha haft svårt att förlåta honom hans — "bristande vetenskapliga underbyggnad". Men han var en handlingens man, och med mera boklärdom, men mindre energi hade han icke uträttat hvad han gjort; han har vidgat vårt vetande om jorden mer än hela legioner af lärde, och han gjorde sina upptäckter bekanta på ett målande och glänsande språk, hvilket med ett slag öppnade hela världens ögon för deras betydelse.

SKATTGRÄFVAREN.

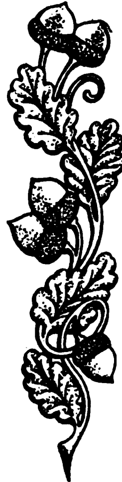
(Från norskan.)

Jag sökte och gräfde under sten och mull,
jag grubblade dag och natt,
jag sökte det lödiga lifsens gull,
jag gräfde efter själens skatt.

Min rygg, den kröktes, mitt sinne blef sjukt,
mitt hjärta fann aldrig frid;
min viljas stål, en gång blankt och mjukt,
det rostade i lifvets strid.

En stilla kvällsstund jag ensam gick
dödstrött i hvarje lem;
mot jorden stirrade matt min blick,
bakom mig låg tomt mitt hem.

Då ljöd det från ofvan en hjärtlig invit,
en mild och dallrande röst:
"Du evigt grubblande, se hit, se hit,
här finner din längtan tröst."

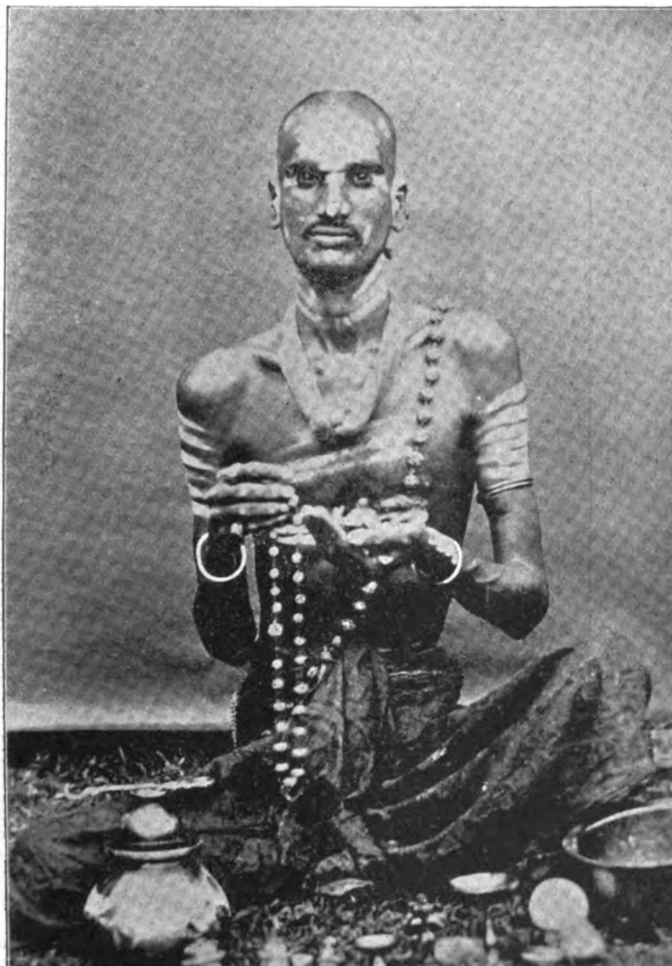

Och när jag undrande uppåt såg,
stod allting i sällsam glöd,
guldskyar seglade på himmelsk våg,
och solen var bländande röd.

Och åter ljöd stämman, så ren och full:
"Grip tron och hoppet fatt!
Guds kärlek, den är det eviga gull,
Guds frid, det är själens skatt!"

Rösten teg, och en stillhet stor
sjönk öfver mitt sjuka sinn'.
Jag tyckte, jag lyftades upp från jord,
blef buren i ljuset in.

— Jag gräfver ej mer, jag grubblar ej mer,
är ej hopplös i lifvets strid.
Skatten jag funnit, och guldet jag ser,
och hjärtat har funnit frid.

EN INDISK FAKIR.

Fakirerna i Indien äro ett slags vandrande predikanter och taskspelare, hvilka med hart när obegripliga konster medvetet eller omedvetet bedraga det arma folket. De uppträda i den mest vidunderliga utstyrsel och äro ej sällan till ytterlighet magra, oftast till följd af att de underkastat sig de svåraste fastor och späkningar för att således vinna anseende. De omtala, att de kunna förrätta underverk, och utföra äfven obegripliga konster, såsom om de vore riktiga undergörare. Dessutom lofva de att undervisa de "rättrogna" i den hemliga läran om människans verkliga frälsning. Att de således äro missionen till stort hinder, ärl klart, synnerligen emedan de äro föremål för folkets vördnad och beundran. För några år sedan utkom en liten bok på svenska, öfversatt från urduspråket af A. G. Danielson, svensk missionär i centralprovinserna i Indien, och utgifven af Ev. Fosterlandsstiftelsen under titel: Fakirens lärjungar. Af denna ingick en del såsom följetong i Ungdomsvännens tidigare årgångar. Till alla, som intressera sig i det stora spörsmålet om Indiens frälsning, vilja vi nu begagna tillfället och rekommendera den lilla goda boken. För att kunna hafva sinne för ett folks väl bör man ock känna detta folk.

Y.

SVENSK-AMERIKANSKA KONSTNÄRER.

Biografiska teckningar för Ungdomsvännen af *A. Schön*.

FRANK A. LUNDAHL.

IV. FRANK A. LUNDAHL.

Hade vi vid utarbetandet af denna biografiska serie följt den kronologiska ordningen, skulle Frank A. Lundahl, altartafle-, akvarell-, genre- och dekorationsmålaren i Moline, Ill., kommit att intaga rummet närmast efter Almini och Blombergsson. (Se inledningen till serien.) Ty början af hans egentliga konstnärliga verksamhet inföll under 1880-talet, innan ännu konstnärsinvandringen från Sverige begynte och innan ännu Svensk-Amerika självt börjat fostra konstnärer.

Det är förnämligast som altartaflemålare, Lundahl blifvit känd för den svensk-amerikanska allmänheten. Lundahls altartaflor röja hos honom en stor, om än ej fullt utvecklad konstnärsbegåfning. Bristerna i hans underbyggnad framträda måhända tydligast i formgifningen. Proportionerna mellan de olika figurerna på hans altartaflor äro nämligen ej alltid korrekta och verka sålunda understundom störande på totalintrycket. I färgbehandlingen däremot är han ganska skicklig. Man kan, efter att ha sett hans altartaflor, ej annat än beklaga, att L. ej erhöll den grundliga utbildning, hans stora anlag förtjänade. I sådant fall skulle han utan tvifvel blifvit en af Svensk-Amerikas förnämsta konstnärer på det kyrkliga området. Emellertid har han gjort *sin* insats i vår unga konsthistoria och det med så redlig vilja som trots någon. Och därför är äfven han berättigad till erkännande.

Bättre än som altartaflemålare har han lyckats på akvarellens och genremålningens områden. Ej så få af dessa hans mindre taflor hafva varit exponerade vid utställningar å Chicago Art Institute, något som bäst visar hans anseende bland utöfvarna af ifrågavarande grenar af målarkonsten.

Vid sidan af detta sitt rent konstnärliga arbete, och under de senare åren nästan uteslutande, har Lundahl sysselsatt sig med det mera yrkesmässiga dekorationsmåleriet, inom hvilket han uppnått ett hans stora skicklighet motsvarande anseende.

Frank A. Lundahl föddes i Rock Island, Ill., 1858 och studerade målarkonsten hos I. Roy Robertson i Chicago 1879—80, hvarefter han något år senare slog sig ned i Moline, Ill., där han fortfarande är bosatt.

Han har målat altartaflor för de svenska lutherska kyrkorna på följande orter: Moline och Andover, Illinois; New London, N. P. Junction, St Peter, East Union, Skandia och Moores Prairie, Minnesota; Ishpeming, Michigan, m. fl. ställen.

Bland större dekorationsarbeten, som han utfört, må särskildt nämnas det i Carnegie-biblioteket i Moline. I andra delar af landet har han dels ensam, dels i förening med andra utfört ej så få mästerverk i dekorativ konst.

EFTER REGNET. Akvarell af Frank A. Lundahl.

Himmelsfärden. Oljemålning af Frank A. Lundahl.
Altartafla i sv. luth. kyrkan i Moline, Ill.

"Det Japanska Hörnet". Akvarell af Frank A. Lundahl.

EN SAGA UR LIFVET.

För Ungdomsvännen af *Aina.*

Det var en gång på ett bönemöte. En ung, begåfvad student talade. Hans ämne var ej nytt, utan väl kändt bland åhörarna. Det var denna bibelvers: *"Ty jag håller före, att denna tidens lidanden äro att akta för intet mot den härlighet, som på oss kommer att uppenbaras."*

Han talade med en lifligh et och en öfvertygelse, som ovillkorligt drog alla med sig. Det ämne, han valt, sade han, skulle bli grundtanken i all hans predikan, ja, han ville ropa till de af tusen stora och små bekymmer tryckta människobarnen: "Blicken uppåt! — här ämna vi ju ej stanna för alltid. Jorden är ju blott en station; där uppe väntar oss ett evigt hem, dit inga sorger och bekymmer någonsin kunna hinna oss. När vi hunnit dit, hvad bry vi oss då om att resan varit full af mödor och besvär. — — —"

Orden riktigt flödade från hans läppar, och man såg, att de kommo från hans innersta hjärta. Han föreföll så alldeles höjd öfver detta jordiska, att åhörarna liksom hade en förnimmelse af att himmelen i denna stund var dem mycket nära.

Ett par år förgingo. Den unge studenten skulle snart stå vid målet för sin sträfvan, — blott ett år till, och han skulle prästvigas.

Så kom han af en händelse att börja studera "filosofi." Han fördjupade sig mer och mer i sådana skrifter, hvilka håna allt, som ej kan förklaras med förnuftet. Först ämnade han "bara se hvad de innehöllo", men blef så småningom alltmer och mer intresserad, och slutligen öfvertygades han om att hvad han förr trott på endast vore att anse som gamla sägner, uppdiktade af enfaldiga människor och därför passande endast för sådana. Besynnerligt, att han ej fått ögonen öppna för detta faktum förr! "Filosofien" var ändå det enda, som ägde något verkligt värde, och han ville hädanefter ägna hela sitt lif åt dess studium.

Vid denna tidpunkt sammanträffade han oförmodadt med en f. d. studiekamrat. Från gamla skolminnen fördes samtalet in på det närvarande, och den unge filosofen tecknade med några korta drag sitt inre lif, sådant det numera tedde sig.

Kamraten hörde förvånad på, slog sin vän skrattande på axeln och sade:

"Jag finner, att du ändrat tänkesätt, sedan vi sist sågo hvarandra, gunstig bror."

Det var allt. Bara denna platta fras!

Man var snart inne på andra ämnen, och den viktigaste af alla frågor vidrördes ej mer.

Det ena året följde på det andra. Den gamle filosofen

fick alltjämt gå sin egen väg. Ingen hade brytt sig om att söka hejda honom, när han började vandra den; ingen brydde sig heller om honom nu.

Sålunda satt han, omgifven af sina lärda böcker, gammal och grå och ensam. Och nu hände det ibland, att han frågade sig själf: Lifvet — hvad är väl det? En gåta. — Och filosofien? — Har väl hon hjälpt mig att lösa gåtan? Svaret blef ofrivilligt ett nej. — Ingenting ha människorna gifvit mig. — Hvad har väl jag gifvit dem? Ingenting. — Kom så det bittra slutresultatet: Nåväl, då äro vi ju kvitt. —

Och nu gick han bara och väntade på döden. — — —

Hvem var han? Ingen särskild. Hans like träffar man ju ganska ofta här i världen.

Har du sett honom? Är du kanhända hans vän? Nåväl, gör då blott ej som den där kamraten i min lilla saga! Slå ej med ett tanklöst skratt bort tanken på den sorgliga förändring, din vän undergått. Visa honom i stället den fara, hvari han sväfvar. Kanske kunde ett vänligt, allvarligt ord, i tid uttaladt, skingra töckenbilderna och öfvertyga honom om att han befinner sig på villovägar.

Är du verkligen hans vän, så säger du detta ord!

FJÄRDE JULI.

Parodi af —*d.*

Patriotismen, den sanna, rena,
hos oss den finnes af äkta slag;
hör bara på, huru hemskt vi skräna
hvart enda år uppå denna dag;
och, som vi veta,
dess rätta värde
kan bäst man mäta
på juli fjärde:
den då i oväsen priset tar,
den största fosterlandskärlek har.

Vi åter firat den stora dagen
och ha den firat på vanligt sätt:
med lek och nöjen af skilda slagen,
med mycket solsken och regn, en skvätt.
Och vi ha skjutit,
och vi ha skrålat,
och vi ha tjutit,
och vi ha vrålat
och sprungit galna i mark och skog,
så hälften kunde ha varit nog:

Och "firekrackers" förutan ända
vi tändt och låtit gå upp i rök,
och en och ann' i ballong kanhända
i högre rymder har gjort besök.
Ännu en annan
till krogen hittat
och djupt i kannan
och glaset tittat;
en tredje har enligt gängse sed
åkt bort till finkan på vägen ned.

Ja, hur vi ståta och hur vi festa
och tro oss vara en stor nation,
vi gå till öfverdrift för det mesta
och handla ofta som dårhushjon.
Men straffet följer
i löjets hälar,
en tagg sig döljer
för nöjets trälar,
och när dess bägare tömt man har,
så är ej mera än dräggen kvar.

Ja, mer än en af vårt yngre släkte,
som frisk och färdig i fordna da'r
ett par af armar emot oss sträckte,
nu kanske inte har någon kvar,
och tidningsbladen
jag sett berätta
om hela raden,
som före detta
med tvenne ögon ha allting sett,
men nu få nöja sig blott med ett.

Ty så det drabbat på dem som skjutit,
men äfven andra ha fått sin del,
och de som hurrat och de som tjutit
på röstorganerna lida fel;
den andre åter,
som krogen gästat,
som bäst begråter,
att så han festat,
och han, som åkte till finkan ned,
är nu förbråkad i hvarje led.

Ja, sorgen följer ibland på löje,
och synd och dårskap förtjäna ris,
men är det inte för dyrt ett nöje
vi kosta på oss till detta pris?
Och hvems är felet?
Hvem skrifvit lagen
om sorgespelet
på denna dagen?
Ty att ett sorgespel detta är,
behöfver ej diskuteras här.

Jo, se! Förhållandet så lär vara,
att våra fäder på denna dag
för många år sedan täckts förklara
oss alla fria från utländsk lag,
de dragit svärdet,
de gjort oss fria,
och därför är det,
som vi så skria.
Och därför festa vi först och sist
allt för en frihet vi redan mist.

Se, Washington och de andra store
från ofvan skyn de på oss se ner,
om icke någon förståndig vore,
och ingen kloker här finnes mer.
Men fåfängt leta
en klok bland dårar;
de borde veta,
att ingen spårar
en vis, en klok, en förståndig där,
som ingen klok och förståndig är.

Förtrycket råder från norr till söder
i detta härliga, rika land,
och korruptionen dess kraft föröder
och våld och orätt gå hand i hand,
båd' när och fjärran
man laglöst dömer,
ty folket Herran,
sin Gud, förglömmer.
Och af vår frihet från forna dar
finns ej så mycket som skuggan kvar.

Och mänskan, kronan uti naturen,
sig sölar ständigt i synd och brott
och sjunker ofta långt under djuren,
fast hon långt ädlare gåfvor fått.
Förstånd Gud gaf oss,
en ädel gåfva,
han fordrar af oss,
vi honom lofva:
i stället stämma vi upp ett tjut
likt onda andar, som sluppit ut.

Men tiden ilar, och jag får sluta,
det blir ej bättre i alla fall.
Bedröfvad knäpper jag på min luta
och gnolar sakta min enkla trall:
Farväl med ståten,
som sinnet söfver,
jag är belåten,
att allt är öfver,
ty jag är trött båd' till kropp och själ,
du fjärde juli, farväl, farväl!

Rättelse.

I julinumret af Ungdomsvännen, sid. 211, heter det: "Whittier lefver än och gläder fortfarande en och annan gång publiken med sin sång." Att detta är ett misstag, veta nog alla, som hafva haft tid att följa med den amerikanska litteraturens utveckling. Whittier dog redan den 7 september 1892. Att misstaget kom in i Ungdomsvännen, torde benäget ursäktas.

S. G. Youngert.

FÖDELSEDAGEN.

Oljemålning af Ivar Nyberg. *Se sidan 268.*

ÅRG. IX. ROCK ISLAND, ILL., SEPTEMBER 1904. N:o 9

Den döende sparfven.

Din vinge är bruten, du sjunger ej mer,
blott bidar med tålamod döden. —
Och upp emot himlen du längtande ser
från sorgliga jordiska öden.

Din bana är ändad, din sol har gått ner —
helt nyss hon sågs sjunka där borta.
Och jorden så ödslig och dyster sig ter,
med alla dess nöjen, så korta.

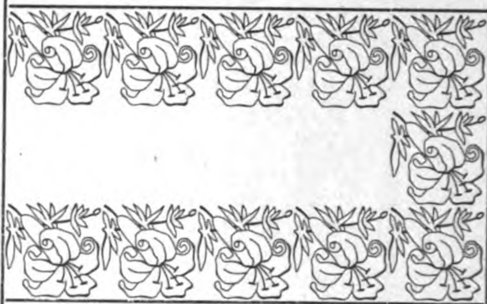
Du bortglömd tycks vara, ty ingen man ser,
som sluter ditt slocknande öga;
och ingen ett ord af hugsvalan dig ger —
man aktar en sparf ju så föga.

Men Herren han skådar så kärleksfullt ner
på sparfven, den vingbrutna, arma;
och full af barmhärtighet han mot dig ler;
så nådigt han vill sig förbarma.

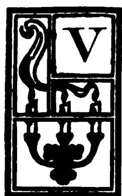
Han sänder en ängel, så hvit och så ren,
den ned lik en stjärna sig sänker,
att sluta ditt öga i aftonen sen,
ty Herren på "sparfven" ock tänker.

Otto Lundell.

Hvad världen behöfver.

Världen behöfver många stora och goda män", så uttryckte sig för någon tid sedan Tysklands kejsare, när han bad till Gud för den döende påfven Leo. Men världen behöfver icke endast *stora* goda män; den behöfver framför allt och *förnämligast*, att de djupa lagren, som bilda staterna och samhällena, de små och ringa i världen — *folket* — de myriader dropparna i människohafvets stora ocean, att de blifva goda och ädla. De talrika människoskarorna behöfva ingen påfve — de behöfva genomsyras, icke af katolicism eller socialism, utan af en sann och lefvande kristendom. Ty endast Kristi evangelium, lära och bud kan omskapa och lyckliggöra människohjärtat, civilisera världen — ja, göra världen verkligt god och lycklig.

Hvad världen alltså först och främst behöfver, är *unga, gudfruktiga* män och kvinnor — en ungdom, som har mandom, mod och kristlig karaktär uti sig, och som vill och kan insätta hela sitt lifs verksamhet uti det ädlas och godas tjänst. Världen behöfver unga män, som hafva mod att säga *nej* — *nej* till inbjudningen till de frestande och mångbesjungna spritdrycksbålarna, *nej* till sinnlighetens lustar och begär, *nej* till den skummande ölbägarens rus, *nej* till förförande kamraters lockelser eller hot, *nej* till "utelifvet" och det låga lifvet på källare, varietéer och kaféer, *nej* till det onda, skamliga och lågsinta i världen. Världen behöfver unga män, som också kunna säga *ja* och därvid förblifva, och på hvilkas ord och löften man tryggt kan lita — män, som säga *ja* till dygden, kyskheten och renheten, *ja* till allt ädelt och godt verk och däruti deltaga. Världen behöfver unga män, som veta att beakta, att "tid är pengar" och därför icke onyttigt slösa bort tiden — män, som icke gå med händerna i fickorna, cigarett i munnen och fundera på huru de skola fördrifva sitt onyttiga lif — män, som tidigt lära sig att arbeta och försörja sig själfva och ej behöfva lefva på andras bekostnad — män, som icke lefva öfver sina tillgångar, utan enkelt och sparsamt — män, som kunna och vilja bilda sig egna hem — män, som icke blanda sig i kärleksäfventyr hvarhelst de komma, utan som väl veta och besinna, att ett *löfte* till en kvinna är en *skuldsättning* lika visst, som när man undertecknar en revers, hvilken förr eller senare måste infrias — unga män, som eldas af fosterlandskärlek och icke se surmulna ut eller emigrera för att undslippa värnplikt — män, som icke blifva modlösa för en, två eller tio motgångar, utan hafva ett visst och bestämdt mål — män, som icke äro besmittade eller behärskade af afundsjukans benröta, utan som glädjas åt andras framgång och lycka liksom åt sin egen — män med en lefvande sann gudsfruktan och tro på Gud i sin själ, och hvilkas innersta önskan är att under sin seglats öfver lifvets haf frakta goda, ädla varor med sig till evighetens strand — ja, det är *sådana* unga män, världen framför allt behöfver. Det är ock sådana män, vårt Sverige behöfver för att icke komma på efterkälken ,utan utvecklas till en kraftig och inflytelserik nation. Gud gifve, att våra svenska mödrar kunde fostra sådana söner!

För att detta skall kunna förverkligas hos oss ,behöfver vår svenska nation kvinnor af rätta sorten — jag menar sådana mödrar, som med förstånd leda eller uppfostra sina döttrar, det kommande släktets mödrar, till praktiska och husliga unga kvinnor. Dr Hall säger, att världen nödvändigt behöfver förståndiga unga kvinnor, som kunna sätta sig öfver antagna bruk och äro självständiga nog att visa detta. Vi behöfva enkla och mindre anspråkslösa unga kvinnor; goda kvinnor, som äro milda och tala vänligt till oss, såsom de tänka, icke förställsamma eller egenkära. Vi behöfva omtänksamma och kloka unga kvinnor, som älska och vörda sina föräldrar, som beräkna kostnaden och förstå att skilja mellan nödvändiga och icke nödvändiga saker, som spara och icke slösa, som äro oegennyttiga och angelägna att bereda glädje och trefnad i hemmet, hellre än att förorsaka utgifter och vara en onyttig börda.

Ja, hvad världen behöfver, hvad vårt eget kära fosterland behöfver, det är framför allt en ungdom, som behärskas af en lefvande och sann tro på Gud och ställer sitt lifs riktning i öfverensstämmelse med Jesu Kristi lära. Ett land med sådan ungdom blir i sanning starkt befästadt och väl försvaradt.

O. BÅNG.

DAVID OCH JONATAN.

För Ungdomsvännen af *Teofilus.*

VI. DAVIDS FRAMGÅNG.

Andra lekar, andra dagar
kommo också snarligdags.
Att ej David mer behagar
konung Saul, ser han strax.
Nu blir annat af än drömma,
kärlekskrank, fast man är ung:
man skall läras att ej glömma,
man är dräng och Saul kung.

Det blir trångt i kungahuset,
trängre blott för hvarje dag,
ty han märker bakom kruset
argan list af värsta slag.
Stundom bugar man för hjälten,
stundom smyger man på tå.
Allt regeras här af mjälten,
ingen finns att lita på.

Ahjo, tvenne, bror och syster,
oskulden i skuldens bo:
Michal, om ungdomligt yster,
äger än en guldren tro;
Jonatan, i lifvet, döden
sanning ifrån topp till tå,
är sig lik i alla öden —
dem kan David lita på.

Men utaf de andra ingen
vågar han förtro sig åt.
Allt är lugn, men under vingen
rufvar friden själf försåt.
Kungen skall, förstås, ursäktas
för sitt mörka sinnes skull,
fast på ulf han klart nog släktas,
om än klädd i fårens ull.

Ingen heller så ursäktar
glad sin kung, som David gör;
menar, när han honom jäktar,
att de andra rå därför.
Inga bitterhetens tankar
stiga i hans fromma själ.
Men i sorg han ofta vankar,
rufvande för Sauls väl.

Falle solen hellre neder
ifrån himlens höjd till jord,
än han fläckar kungaheder,
än han misstror kungaord.
Förr om nattens bloss man sporde,
att de slocknat i sitt lopp,
än att han mot Herrens smorde
sett med minskad vördnad opp.

Mer och mer han dock förspörjer
hemlig afund rundt omkring.
Tåligt går han där och sörjer,
nämner därom ingenting;
tyder kungens hämndelystnad
till det bästa, som han kan.
Jonatan förstår hans tystnad,
anar kanske mer än han.

Skrida så de långa dagar,
det är ro i Juda land.
David föga fred behagar,
håller lejonet i band.
Spelar nu och då för kungen,
träffar Michal någon gång,
men för resten är man tvungen,
tiden blir en alltför lång.

Fortare flög dagens låge
öfver fästets blåa rund,
när man sprang med pil och båge
i betlehemitisk lund.
Då ljöd harpan gladt och lifligt, —
intet vemod då som nu.
Herdetid, hur obeskrifligt
vän och ljus var icke du!

Och hvad månd' framtiden bära
i sitt sköt för Isais son?
Michal, Michal, o, den kära,
skall man säkert slitas från.
Hårda öde, skall man gifva
tappt för dig, så ung man är?
Ack, fast gåfves solens skifva
kungen, blef han ej ens svär!

Hårda öde, som med ära
höljde ädlingen i går,
skall du väl i dag begära
honom hem till staf och får?
Att han flyr från trogna vänner,
allt för höga att bli hans?
Bättre dock, när marken bränner,
offra först som sist sin krans!

Se, då ljusnar åter dagen:
Saul, kung, är blid igen.
David, upp till nåder tagen,
höfding nämns för tusen män.
Det blir luft för örnevingar
att försöka kraften i.
Eja, ingen stelhet tvingar!
Eja, nu är fången fri!

Här blir mönstring af med samma,
och man öfvas hvarje dag.
Hur han tänder modets flamma,
hur han lär dem krigartag!
Se, hur han förstår att gifva
egna elden åt sin tropp!
Se, hur han förmår att lifva
fosterlandets kärlek opp!

Snart är Davids kår i later
främst i hela Juda här.
Krigets, ärans hjältedater
är det enda, man begär.
Hoppet när man — men att strida,
längtan tär en — men af mod.
Svärdet bor för trångt i skida,
lansen törstar efter blod.

Dock, det dröjer icke länge,
förrän David gärning får.
Här skall blifva fågelfänge:
örnen ned på dufvan slår.
Vilda flistéerhorder
draga genom land och stad.
Knappt behöfs en kungaorder
mer att göra truppen glad.

Skall man aldrig lyckas lära
filistéerna respekt?
Det går Davids heder nära,
unga lejonet är väckt.
Tör bli jätteprof att hämma
huggen af hans vreda arm.
Men de andra alla stämma
enmänt in i Davids harm.

"Upp till strids, som från ett örlig
man med guldtungt byte kom!
Bäfvan här är otillbörlig,
vekling vände hemåt om!
Segra var i Juda öfligt
bruk i långt förflutna dar."
Det är mottot, knappt behöfligt,
sedan frukta afglömdt var.

Sådan var han, sådan skaran,
när man drog i härnad ut.
Aldrig först betänktes faran,
räknades fientligt spjut.
När det gällde, var man färdig
bryta in med vapenbrak,
glad, om så, att aktas värdig
dö för Guds och folkets sak.

Hvar en filisté sig gömde,
där var David inom kort.
Fienden visst aldrig glömde
efteråt det mötet bort.
Det blef föga lönt att härja:
David viss som döden kom.
Och hur se'n man skulle bärga
bytet, fick man se sig om.

Så vardt sopadt Juda rike
på hvar filistéerhop.
Ingenstädes fanns hans like,
Davids namn stod högt i rop.
Aktadt, älskadt utaf alla,
flög det namnet utan fläck,
Saul blott en bitter galla,
filistéen harm och skräck.

Jonatan får stanna hemma,
kan ej dela Davids fröjd,
hör ej mer hans kära stämma,
känner knappast mer sig nöjd.
Hvad han längtar efter dagen,
när han hälsa får sin vän,
sedan fienden är slagen,
ett välkommen hem igen.

"HJÄRTAT UTI TIDENS BRÖST".

Tal af *C. E. Holmer*, hållet vid vältalighetstäflan den 6 maj 1904 vid Augustana College.

Tiden är lik'en mäktig man, som med sin stora uppåtsträfvande ande omskapar tingen. Ofta se vi hos honom blott det blixtrande snillet, hvilket bländar våra ögon; och vi taga för gifvet, att just i snillet ligger mannens storhet. Men snillet utgör icke ensamt den omskapande anden, utan snillet paradt med ett varmt och troget hjärta såsom i en Luther. Så se vi ofta i tidens anda endast det blixtrande snillet — mannen och hans glänsande bedrifter, förbiseende en mera obemärkt, men icke mindre betydelsefull faktor — hjärtat, kvinnan och modern, ty hon är hjärtat uti tidens bröst.

Moder, hem och himmel äro uttryck för tre de härligaste begrepp, vi människor hafva. Och hvilken framstående plats tager icke modern i förhållande till de andra två! Kan ett hem, värdigt det namnet, finnas utan en moder? Kan ett fredligt, godt samhälle uppkomma och äga bestånd utan goda mödrars inflytande? O nej! I hemmet och i samhället är modern hvad slutstenen är i hvalfvet, hvad mellanlänken är i kedjan. Och hvilken härlig uppgift har modern i förhållande till himmelen? Vi veta det: "Utan modern fanns ej Gudasonen", ty det har behagat den Allsmäktige att låta modern försona, hvad kvinnan brutit.

I skapelsens tidiga morgonstund hade hemmet sin upprinnelse. Det stiftades af Gud, innan ännu en sorgens suck genomilat naturen, då himlen ännu hade sin boning på jorden och dess härskaror beundrade och lofsjöngo Guds verk. Det är alltid med saknad vi blicka tillbaka på detta första lyckliga hem, och ofta med sorg och vemod vi erinra oss dess olyckliga slut. Högst beklagansvärd var kvinnans ställning, där hon stod anklagad af hela skapelsen, som suckade under den tunga förbannelsens dom. Men hvilket under! Domaren fällde utslaget, så att förbannelsen som genom kvinnan kommit, skulle ock genom kvinnan borttagas. Ett nytt hem stiftades, ty det första togs från jorden, och från denna stunden hade människorna blott en ytttersta sträfvan — den att återvinna det förlorade. Nya människor framkommo. Olyckliga? Nej, lyckliga, emedan Gud så ville! I det nya hemmet blef modern satt att fostra människorna för himmelen. Hon blef hemmets ängel och därmed i viss bemärkelse människosläktets räddande ängel.

Då vi föddes till denna värld, visste vi ännu intet om dess mörker; och väl var det. Mot oss strålade världen för första gången fram i vår moders ljufva leende, i hennes milda kärleksfulla ögon. Hennes blida stämma höll ständigt oron från vår vagga. För oss var hon en ängel, fast vi då ännu ej lärt oss nämna henne så. O, då fanns verkligen himmelen på jorden! Vi tviflade ej därpå. Dess trohet och kärlek strålade mot oss i vår moder. Men kanske har den sedan dess vikit från oss, så att vi nu stå ensamma i en kall, kärlekslös värld. Annorlunda lär oss en af våra skalder:

C. E. HOLMER.

"Ej blott omkring vår barndomstid
sig himlen lägrar ljuf och blid."

Öfver vår mandomsvärld höjer sig också himmelen fri och härlig, men kanske icke längre så nära som öfver vaggans brädd i moderns älskliga bild. Det oändliga blå hvälfver sig ännu öfver oss; det är samma himmel; dess blå hviskar om samma trohet som moderns; och de tusen små stjärnorna strödda öfver den oändliga rymden, ljusen i Guds Faders hus, vinka oss dit — dit till samma hem, som vår moder så ofta omtalade, och till hvilket hon så ofta riktade blicken. Kanske är hon redan där; kanske ängeln har flyttat från jorden till det paradis, från hvilket den till en tid fördrefs. Då återstår blott minnet af henne, men till och med det är en skyddsängel, som följer oss hela lifvet igenom.

O, dyrbara minne af en älskad moder! När jag tänker på dig, fly mörker, fördom och tvifvel. Då frambryta solens strålar genom molnen, då får jag förtroende till människor, då hyser jag vördnad för hvarje kvinna, då får jag kärlek till Gud och nästan och tryggande hopp för evigheten.

Moder, hur härligt det namnet klingar! Det rör våra ömmaste känslor; det kommer själens finaste strängar att dallra. Hvilken kraft i det ordet! Det förmår trösta det gråtande barnet; det kan lyfta brottets man

ur hans känslolösa dvala; det eggar den i striden sviktande till ett nytt och kraftigt tag.

Det leende barnets kinder tårades nyss, och dess själsängslan afspeglades i det lilla ansiktet. Men modern kom; och se, leendet krusar åter barnets läppar; himmelens trohet och lugn afspeglades i de blå ögonen. Den tår, som ännu darrande dröjer kvar på kinden, får något af daggdroppens glans, tills den, mättad af den återspeglade glansen i barnets ansikte, darrande rullar bort, lämnande rum för ostörd frid och glädje.

Se brottslingen, den lif-dömde fången, där han sitter försjunken i sin dvala. Förhärdelsen sitter i hans hjärta och trotset på hans panna. Du talar till honom om Guds vredesdomar; han ler ett trotsigt, bittert löje. Du talar till honom om den förbarmande nåden; han hånar. Nåd bevisades honom icke af människor; han vill icke tro, att nåd skall bevisas af himmelens Gud. Du har talat förgäfves. Fången sjunker åter i dvala. Men för honom till minnes hans barndomshem, tala till honom om hans moder, och se, du har segrat! Ansiktet, som för en stund sedan bar mordängelns prägel och som hade marmorbildens stelhet — se, hur det förändras! Han gråter. Om en stund skall han villigt lyssna till nådens härliga lära. Mannen är räddad. Men, mänskligt taladt, hvem har räddat hans själ? Den samma, som skänkte honom lifvet, hans moder.

Hvem har mätt djupet af moderns kärlek, eller hvar finner man dess like? Om vi förlikna den vid något på jorden, är bilden för svag, och jämföra vi den med den eviga kärleken, underskatta vi den senares djup, ty annorlunda älskar Gud än människorna. Moderns kärlek är enastående. I motsats till allt annat på jorden söker den icke sitt. Alldeles oegennyttig frågar den icke så mycket efter att blifva uppmärksammad. Men huru skulle den kunna lefva obemärkt? Huru skulle modern kunna utöfva alla sina kärleksverk utan att röja sitt inre? Hur skulle hon kunna äga en sådan himmelsk gåfva, utan att dess glans utströmmade från hennes väsen? Hennes ögon, besläktade med den blå himmelen och vittnande om samma trohet som denna, den aldrig tröttnande handen, hvars smek är så ljuft som sommarvinden, den milda rösten, mer skön i det dygdiga barnets öron än näktergalens i sitt hemlands dal — dessa förråda en älskande moders känslor för de sina.

Men från hemmets härd tränger sig moderns inflytande utöfver samhället som den snillrike lärarens utöfver skolvärlden, som regentens utöfver sitt land. Samma hand, som styrer vaggan, styrer riket. Modern uppammar och fostrar dess styresmän, och rikets väl eller ve beror på den fostran de fått. Det beror till mesta del på henne, huru vi tänka och hvad vi tro, ty af henne mottaga vi både tro och tänkesätt. Hvad mäktar väl skolan i sträfvan att dana dugliga män och kvinnor, om icke grunden, gudsfruktan och dygd, redan lagts af omsorgsfulla modershänder? Kan ett läroverk, hur förträffligt det än är, framkalla eller väcka ett sedligt, stadgadt lif? — — — — Det kan blott främja dess tillväxt och öka dess värde. Sådan ynglingen är i hemmet, sådan blir han ock vid skolan.

O hvilken hög-viktig betydelse du har, o moder! Se din stora plikt och förblif städse medveten om ditt ansvar! Men se också din upphöjda kallelse och hämta däraf uppmuntran i ditt arbete! Din plats är högre än lärarens, högre än regentens, ty du uppammar båda, och deras framgång i arbetet som ledande män hvilar på den grund, du lagt.

Jag såg en gång ett ljufligt träd. Det växte invid bäcken i dalen, och dess rot drack alltid bäckens klara vatten. Det grönskade och blommade så vackert i den härliga vårtiden. Men frostnatt kom. Löfven hängde falnade vid grenen, och blommorna föllo vissnade till marken. Jag gick förbi, såg det och tänkte: trädet är dödt; frosten har röfvat dess lif. Men icke så; snart kom vackert väder med varma nätter, och se, trädet löfvades igen, det blommade ånyo! Stammen var frisk, och roten drack fortfarande ur bäcken. Så går det för det släkte, som har goda mödrar: det kan väl till en tid lida af tidens frost-nätter, men det fryser icke till döds, det hämtar sig efter en tid. Lyckligt vårt land, om hvarje moder visste sin betydelse och handlade därefter! En drottning är modern på den plats, Gud satt henne. Må den dagen aldrig randas, då hon sviker sin plikt, och då hemmet, som är hennes rike, förlorar sin ära och makt! Sträcke himlen öfver henne sin skyddande hand att värna och signa den spira, krona och tron, som frihetens hjältar åt henne förvärfvat! Men skulle hotande fiendemakt tränga sig fram med trots och med våld, må då något fridens land vinka henne till sig i fjärran, där hon kan rädda sitt rikes klenoder, liksom Eneas sina husgudar från det fallande Ilium!

Älskade moder! Om din betydelse hafva vi talat. Men för oss är du långt mer, än vi med ord kunna uttrycka. Du är en himmelsk varelse med ängelens instinkter. Lär oss, hur vi skola förblifva rena från världsdammet! Lär oss dygd och framför allt förtroende till Gud och hans ibland för oss så obegripliga styrelse! Fostra oss att blifva mera lika dig: ädla, ömma och kärleksfulla, till dess dina söner en dag framstå som den högsta typen af manlighet — mannens kraft i förening med dina älskliga egenskaper. Efterkom vår bön! Du kan göra det, ty du är vår barndomsängel, vår ungdoms skydd, vår mandoms goda genius och — hjärtat uti tidens bröst.

MIN MODER.

För Ungdomsvännen af *Edw. Anderson.*

Medan religionens lampa
släcks för tviflets vindkast lätt
och de starka massor trampa
hjärtlöst ned den svages rätt;
medan hatet slår och krossar,
hämnden vakar, äran frossar
och den falska tron beler,
kämpar dygden tysta strider
i en själ, som tåligt lider,
hoppfullt bidar, ödmjukt ber.

Moder, lifvets morgon grydde
leende och ljus för dig,
hälsan dina kinder prydde,
rosor sållade din stig.
— Ack, din vår dock snart sågs svinna,
du blef maka, du blef kvinna,
tusen plikter kommo nu.
Uti sorger, strider, plågor
fann du svar på lifvets frågor,
fann du hjärtats nyckel, du.

Till din Gud du glad dig närmar,
full af tillförsikt och tro.
Inom bibelns slitna pärmar
sökte du och fann du ro.
Att få verka sent och tida,
okänd hjälpa, osedd lida,
blef din önskan hel och varm,
och din höga, högsta lycka
att ett älskadt barn få trycka
till din moderliga barm.

Vattnar daggen växtens knoppar,
blomster, blad och stänglar med,
och jag ser de klara droppar
glimta till och falla ned,
o, då tycks mig, som jag spårar
uti dem en moders tårar
vid ett möte, själ med själ,
vid ett afsked, då på stranden
barnet, resklädt, räcker handen
till ett långt och ömt farväl.

När mig dämpadt återsvallet
från en våg i skär och gatt,
när jag står vid vattenfallet
drömmande i månljus natt;
eller ser jag i en källa
rika, rena flöden välla
under lundens blad ach snår;
o, då ser min mor jag åter,
när hon lider, när hon gråter
vid ett barns, en makes bår.

Lyss jag aningsfullt i kvällen
till en vårlig vinds ackord
eller hör en röst i fjällen
återsägas ord för ord:
minnes jag, se'n dag var slutad,
hur min mor, vid härden lutad,
lärde mig, hvem Jesus är,
täljde lifvets strid och lönen,
förestafvade mig bönen:
"Gud, som hafver barnen kär."

Såsom hon kan ingen gråta,
— inga tårar väga så.
Hon kan trösta och förlåta,
be som ingen, le som få,
glömma lidna oförrätter,
vaka långa, dystra nätter,
bida kval med tålamod.
Världens fröjd hon lärt försaka,
denna moder, denna maka,
denna ängel, huld och god.

Lifvets djupa skuggor falla,
döljande vår arma brist,
och den mörka natt, den kalla,
når oss alla dock till sist.
— Gläd dig, aftonsolen målar
fridens, hoppets, ljusets strålar
i det lugna hjärtats tjäll!
Moder, ljuft din själ förnimmer,
hur den tysta stjärnans skimmer
purpurströr din lefnadskväll.

DEN YNGSTE BLAND "DE ADERTON".

För Ungdomsvännen af *E. A. Z.*

Erik Axel Karlfeldt är den yngste medlemmen af Svenska akademien både till lefnadsåren och såsom den senast invalde. Såsom dagtidningarna för några veckor sedan meddelade, har han kallats att intaga den efter riksarkivarien C. T. Odhner ledigvordna elfte stolen i nämnda akademi. Detta är första gången, som till denna stol invalts en skald. Den har förut innehafts af "gustavianen" Nils von Rosenstein (d. 1824), filosof och ypperlig prosastilist; L. M. Enberg (d. 1865), filosof och språkforskare; B. E. Hildebrand (d. 1884), fornforskare, samt den nyligen aflidne C. T. Odhner, hvilken, som bekant, var historiker.

Det har t. o. m. skrifvits i en Stockholms-tidning, att det på nära nog en hel mansålder ej funnits någon verklig skald i Svenska akademien före Karlfeldts inval. Detta är naturligtvis ett öfverdrifvet och elakt påstående. Vi hafva alla Viktor Rydberg, Gunnar Wennerberg och Karl Snoilsky i färskt minne, och ingen kan väl rättvist påstå, att de ej förtjäna sin skaldelager. Bland akademiens nuvarande ledamöter märkas för öfrigt C. R. Nyblom, C. D. af Wirsén, K. A. Melin och A. T. Gellerstedt, hvilka väl alla äro skalder, om de också icke äro jämförliga med åtskilliga af dem, som lefde för en mansålder sedan, eller under svenska poesiens storhetstid.

Emellertid kom underrättelsen om Karlfeldts inval i Svenska akademien såsom en öfverraskning, om också icke därför att han är — skald. Akademien har af gammalt ensidigt gynnat vissa riktningar inom poesien, under det den ställt sig misstroget eller rent af afvogt mot andra. Vi behöfva blott erinra om akademiens strid med nyromantiken i början af förra århundradet, hvilken dock ej förmådde hindra, att nyromantikens idéer och poesi blefvo efter hand i ej ringa mån förhärskande. Och då från och med början af 1880-talet en stor del af de yngre författarna anslöt sig till en utpräglad realistisk riktning inom litteraturen, möttes denna af stark opposition från de ledandes sida inom akademien. Man har ju länge öppet påstått i den svenska tidningspressen, att C. D. af Wirsén är den allsmäktige inom akademien, och han är, som bekant, målsman för en öfvervägande idealistisk riktning. Säkert är, att de, som visat sig i nämnvärd grad påverkade af de moderna idéerna, blifvit ända till nu förbigångna vid inval i Svenska akademien, och det var därför, det senaste valet verkade öfverraskande. Karlfeldt äger visserligen föga af 1880-talets realism, men han är icke heller akademisk. Hans diktning bjuder ej på någon "efterklang" af vare sig ett eller annat slag. Men han har på ett verklighetstroget sätt framställt tingen och människorna, såsom han i hvardagslag sett dem omkring sig i den landsända, där han växt upp, och detta har han tillika gjort med verklig originalitet och med en påfallande svenskhet i stämning och ordaval.

Erik Axel Karlfeldt föddes i Folkärna i Dalarne den 20

juli 1864. Hans fäder hafva sedan århundraden tillbaka innehaft hemgården därstädes. Sina grundläggande studier idkade han vid Västerås skola, där han aflade studentexamen 1885. Samma år inskrefs han vid Uppsala universitet, där han aflade filosofie licentiatexamen år 1898 efter att dock hafva under någon tid varit lärare först vid Djursholms samskola och sedan vid Värmlands folkhögskola. Nu är han amanuens vid kungl. biblioteket och tillika bibliotekarie vid landtbruksakademien.

Karlfeldt utgaf sin första diktsamling 1895 under titeln "Vildmarks- och kärleksvisor." Om dessa sånger yttrade en anmälare: "Här lefver för oss illusoriskt ett stycke svensk "vildmark", mager hed med tall och bruna strån moarnas stora ödslighetsvemod. Den äger till och med sin mystik, men denna ligger ej i en hemlighetsfull samkänsla med all-lifvet, den förtätar sig till folkfantasiens fasta bilder, häxor och utbölingar, som direkt ingripa i lifvet, — och den kan uppfattas realistiskt och muntert.'

År 1898 utkom den andra diktsamlingen, kallad "Fridolins visor", hvilken 1902 följdes af en tredje med titeln "Fridolins lustgård och Dalmålningar på rim." Genom dessa senare arbeten har Karlfeldt inlöst de löften om den blifvande mästaren, som hans debutsånger, gåfvo, samt vunnit anseende såsom den främste bland Sveriges nu lefvande lyriska skalder. "Kring sin lefvande Fridolin-typ har han", säger en litteraturkritiker, "väft en lyrik, hvars

AXEL KARLFELDT I SITT STOCKHOLMSHEM.

och röda lingon och doft af en. Vinden, den glade sångarn, far fram däröfver, molnen skifta öfver åsen, och den glade spelmannen vandrar genom bygderna i lifvets juni. Han spelar, oftast glädtigt, med humör och stämning tillika, någon gång ändå med en antydan, att han äger sin ungdoms hemliga sorg, som han nog kan glömma, då han spelar bonddrängsvisor för dansfolket, men hans stolta älskade har ett kallt öga och — ja, det är svårt att vara fattig, glömd och ung i dessa fröjdetider! — —

Andra skalder gifva en exotisk praktnatur med drifhusberusning. Karlfeldts uppsvenska vildmark har karghetens, enbuskarnas och skogsbärens poesi. Men dess stämning är hos honom en stämning i dur, har icke de finska charme ligger i föreningen af och brytningen mellan ungdomsrus och mannaårsresignation, mellan drömbegär och lust att slunga alla drömmar öfver bord, mellan stridbart trots och stillsam lyckokänsla, och denna lyrik har han gifvit en sällsynt fullödig klang."

Karlfeldts hembygd är, såsom förut sagts, belägen i det natursköna Dalarne. Det är ock särskildt detta landskaps natur och folklif, som funnit ett så lefvande och verklighetstroget uttryck i hans sånger. Deras författare är tydligen ej en man, som sitter inom fyra väggar och reflekterar öfver lifvet bland folket och i naturen därutanför, ej heller är han en stadsbo, som tillfälligtvis kommit ut på landet och brister ut i förtjusning öfver dess skönhet, nej,

dessa sånger vittna om en verklig landsbygdens son, som växt upp midt ibland landtbor och ströfvat omkring med vaket sinne i skog och mark. Han tänker och känner med sina allmogemän, talar deras språk och äger deras samhörighetskänsla med naturen.

Såsom språkkonstnär intager Karlfeldt ett rum bland de främsta. Han är synnerligen fyndig i fråga om rimval, och han har riktat vår poesi med en hel del målande ordsammanställningar. Ofta använder han sådana ord, som äro egendomliga för Dalallmogens språk. Dessa äro väl stundom svårfattliga för den med detta språk obekante, men bidraga emellertid till dikternas lokalfärg och äkthet.

Det musikaliska elementet i Karlstedts verser är synnerligen märkbart. Den taktfasta rytmen jämte uttryckets klangfullhet och bildernas välljud förlänar åt dem denna melodi, som gör, att de äro lika mycket för örat som för ögat. Den framstående tonsättaren Wilhelm Peterson-Berger har satt musik till en stor del af de Karlfeldtska visorna och därigenom i stor mån bidragit till den popularitet, de för närvarande åtnjuta och säkerligen äfven komma att behålla.

Erik Axel Karlfeldt karakteriseras af dem, som personligen känna honom, såsom en allvarlig och tillbakadragen man, som föga bekymrar sig om antingen succes eller kritik kommer hans sång till del. Ruben G:son Berg berättar om ett sitt försök att intervjua honom för att erhålla några personliga notiser från honom för Stockholmstidningen *Idun* följande: "Under det vänskapliga intressets larf dolde jag en biografs hjärtlösa nyfikenhet. Men trots den prägel af tillfällighet, som jag ansåg mig ha gifvit mina frågor, tycktes föremålet misstänka min afsikt och slingrade sig undan alla spörsmål, hvilkas besvarande skulle ha kunnat tillfredsställa en intervjuares samvetsgrannhet inför allmänheten. Alltså misslyckades jag fullkomligt. Erik Axel Karlfeldt är nämligen en af de förbehållsammaste människor, som trampa denna jord. Och med den sinnets afvoghet gent emot en hel del af det moderna stadslifvets förhållanden, hvilken utmärker honom, har han i de kraftigaste ordalag prononcerat sin motvilja mot den sammanblandning af privatlif och konstnärverksamhet, som utmärker nutida intervju- och essayväsende."

Vi meddela här nedan en af Karlfeldts dikter ur "Yttersta domen", tillhörande samlingen "Dalmålningar utlagda på rim", hvilken samling torde gömma det yppersta, skalden hittills gifvit oss. Den storslagna dikten gifver läsaren ett godt exempel på författarens originella framställningssätt, hans ovanliga och djärfva bilder samt förträffliga versbyggnad.

UR YTTERSTA DOMEN.

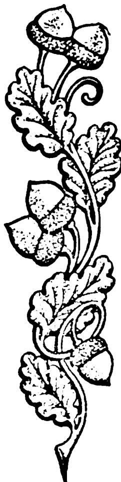
En dalmålning utlagd på rim af E. A. Karlfeldt.

Det lyste mig spela och göra mig glad,
milorum.
Jag rörde vid gigan, men tyckte hon kvad:
Jorum, Jorum.*

Jag gick mig i skogen bland lustiga snår,
milorum.
Så underligt gökarna ropa i år:
Jorum, Jorum.

En ko såg jag stå vid en sorlande brunn,
milorum.
Hon råmade hest med sin rinnande mun:
Jorum, Jorum.

Jag gick mig mot kväll öfver lärkornas hed,
milorum.

Jag gick så allen, medan kvidfågeln kved:
Jorum, Jorum.

Jag gladdes att möta en främmande man,
milorum.
Jag sade: Gud signe; då svarade han:
Jorum, Jorum.

Jag tänkte: Väl aldrig i år blir jag glad,
milorum.
Då ville jag bedja, men tyckte jag bad:
Jorum, Jorum.

Nu började stormen i skog och i lund
sitt korum.
och kvällspsalmen skallade margalund:
Jorum, Jorum, Jorum.

Nu är de stora tecknens tid,
de svåra, de många,
Nu svartna knopparna i lid
och sprida rutten ånga.
Nu vissnar jordens gamla barm,
utsugen, saftlös, platt och arm.

Nu dryper blod från månens horn,
o under, o under!
Nu går man ut att skära korn
och finner tistellunder,
och hunger, örlig, pestilens
förhärja land från gräns till gräns.

Nu dansar grafölsfolket vals,
se trafven, hör trallen!
Nu heter hätskhet arm om hals
och kärlek dunk i skallen,
och Antikrist i biskopsskrud
går saklöst kring och hädar Gud.

Nu växer lejonskägg på lamm,
och vargungen smiler.
Ur dufägg krypa drakar fram,
ur grodrom krokodiler.
I rena jungfrurs moderlif
hörs barnagråt och tvillingkif.

Nu skiftar solen sin gestalt,
o fasa, o fasa,
och ligger som en möglig palt
i molnets tiggartrasa.
Nu är det skymning dagen om,
och natten växer småningom.

Nu komma mörkrets onda djur,
se ulfvar, hör ufvar!
Nu rasslar tidens nötta ur
med sina hjul och skrufvar:
dess lod stå nära världens golf,
dess visare stå nära tolf.

Då syns ett starkt och fjärran sken,
nej skåda, nej skåda!
Ur molnen sträcks ett mäktigt ben,
som drifvor skina båda;
och väldigt gapar lurens tratt
med guldmun öfver jordens natt.

Blås, Gabriel, i din basun,
tra rara, tra rara!
Blås hop all världens folk som dun
att stå till doms och svara,
tills rymden ligger öde kvar,
ett sprucket, skakadt bolstervar.

— — — — — — — — — — —

* Jorum är ett namn på döden.

NÄR ETT SNILLE FLYTTAR.

Bild ur verkligheten. För Ungdomsvännen af *F. J. Johnson*.

Det är en vacker junimorgon. Utanför ett gammalt stort hus i Wien står en flyttvagn. Tvenne karlar äro sysselsatta med att bära ned saker ifrån en af de öfre våningarna, under det de föra ett lifligt samtal. De komma just nu ut med en gammal skinnbeklädd soffa. De saker, som de redan satt på vagnen, se rätt egendomliga ut, i synnerhet det lilla klaveret (pianot), som är rikt dekoreradt med bläckfläckar samt bär outplånliga märken, hvilka vittna om otaliga flyttningar.

"Den här Beethoven måtte i alla fall vara en underlig varelse, du Frits", säger den ene af bärarna, under det han lyfter den ena ändan af soffan upp på vagnen. "Jo, det har du sannerligen rätt i, Hans", svarar den andre, en liten tjock och munter österrikare. "Han har nu fått för sig att han skall ut på landet igen. Han väntar förmodligen på att blifva riktigt inspirerad af oxar och kor. Ha, ha, ha.'

Så gå de in efter mera "skräp", som de kalla den stackars Beethovens jordiska ägodelar, och komma snart tillbaka med hvar sin stol. Hans har fått fatt i en med tre och ett halft ben.

"Det här är också möbler att flytta på!" utropar han föraktfullt och slänger den stackars stolen (som *nu* skulle få en hedersplats i det finaste gemak, ifall den kunde påträffas) på vagnen.

"Ja, den har han väl slagit sönder på någon pigstackare."

"Nej, hvad säger du, Frits! Bevara mig väl ifrån en sådan människa! Nu är jag rädd att du öfverdrifver."

"Nej du, det är dagens renaste sanning. Det är min Gretchen, som talat om för mig, hur han bär sig åt ibland, och henne kan man lita på. Ah, min Gretchen är dock en präktig flicka, du Hans! Hon är den — — —"

"Ja, ja, *ja!* Att din Gretchen är den bästa flickan i Wien, vet jag för länge se'n, men hvad har hon berättat om Beethoven?"

Under det de båda vännerna samtala, växer flyttlasset så *småningom.*

"Jo, ser du Hans, hon var hushållerska hos den där stollen ett par veckor, men det gick för henne som för de andra, hon kunde inte stanna hos ett sådant odjur, stackars min Gretchen. Det är inte så roligt att få en gryta varm potatis efter sig, du Hans."

"Hä....?" Hans släpper af pur förvåning en liten spegel som han hållit i handen.

"Jo, ser du Hans, som du vet, så är min Gretchen renlig af sig. Ja, renligare flicka finns inte i hela Wien, det må du vet, Hans. Så en dag lade hon ett gammalt papper, som Beethoven kladdat på, under potatisgrytan, så att den ej skulle sota ner bordet. Så kommer den där musikanten ut i köket och börjar leta i alla gamla papper, ty du må veta Hans, att gammalt skräp är det alltid godt om i alla hans rum. Slutligen får han syn på pappersarket under grytan, som råkar vara just det, som han letade efter. Han rycker till sig den sotiga pappersbiten, och — slänger grytan rakt mot min stackars Gretchen, som dock hastigt kastar sig åt sidan, ty du må veta, Hans, att min Gretchen är den kvickaste flickan i hela Wien. Men inte skulle min Gretchen vistas i närheten af ett sådant vilddjur. Därför tog hon sitt pick och pack och...."

"T-s-t Frits! Där kommer han!"

I porten synes en liten bredaxlad man med stort hufvud och grofva, nästan fula anletsdrag. Det långa håret hänger oordnadt omkring öronen, och den höga hatten är djupt neddragen. Den stora, urblekta rocken når ända till knäna, och de breda fötterna omslutas af ett par blankslitna tofflor. Ett småleende förlänar åt de annars så bistra dragen, ett uttryck af godmodighet, under det att den lille mannen med händerna bakom ryggen närmar sig vagnen.

Detta är Beethoven, skaparen af "Adelaide" och "Eroica." Det är den *store* Beethoven, fast han blott mäter fem fot och fem tum i höjd. Han drager upp ett par sedlar ur fickan, lämnar dem till Frits, och säger:

"Jag går före. Stanna vid torget. Där skall jag invänt er."

Så lägger han åter händerna bakom ryggen, och traskar af åt byn Mödlingen till, där han hyrt ett par rum, och där han skall tilbringa sommarmånaderna. Frits och Hans stå tysta och se efter honom med vidöppna ögon, ända tills han vänder in på en sidogata.

"Det är då för väl, att jag och min Gretchen icke äro musikanter, utan vettigt folk", mumlar Frits, och tar sig en duktig klunk ur sitt kära ölkrus.

Så börja de båda vännerna prata och bära igen, ehuru det går mycket sakta med det senare.

Slutligen är dock lasset färdigt och sakerna fastbundna, och så bär det af i sakta mak öfver de knaggliga gatorna.

* * *

Ju närmare Beethoven kom stadens utkanter, desto spänstigare blef hans gång, och desto själfullare blef hans blick. Ingen älskade naturen såsom han. Därför längtade han ock hvarje vår "ut till landet, ut till fåglarna", bort från stadens kvalm och de grå gatorna. Denna vackra junidag kände han sig särdeles glad och upprymd. Med välbehag insöp han den rena landtluften. Omsider uppnådde han en undangömd dal, i hvilken man anlagt en kyrkogård, vid hvars ena mur en liten bäck sökte sig fram mellan stenar och trädstammar.

Beethoven blef alldeles utom sig af hänförelse. Han kastade sig på det gröna gräset bredvid bäcken, tog fram en stor notbok och började nedteckna de sköna melodier, som ljödo i hans inre. Nu var det grofva ansiktet ej längre fult. Ögonen sköto snilleblixtar, och det låg liksom ett skimmer af lycksalighet öfver hans annars så bistra anletsdrag. Då och då sjöng han med skroflig stämma ett

skönt motiv, för att genast öfverflytta det till papperet. Så lät han notboken ligga på marken, under det han, med händerna bakom ryggen, förstås, gick några hvarf omkring densamma, för att i nästa sekund bokstafligen kasta sig öfver den. Ibland satt han alldeles stilla, och lyssnade till bäckens porl, fåglarnas sång, eller till trädens stilla sus därinne bland grafvarna. Länge, länge stod han lutad emot stenmuren och lyssnade till dessa hviskningar ifrån en annan värld. Ej underligt, att ett visst oförklarligt, man kunde säga, ljuft, vemod genomtränger många af hans tonsättningar. Ingen har gifvit oss en bättre karakteristik af Beethovens titigare musik än Sophie Brun i följande lilla vackra *poem:*

"Våren blommar
invid grafvens rand .
Ty att dö blott är att lefva.
Se hur fjärilarna svängfva!
Hoppet vistas
ofvan grafvens rand."

Vi lämnade Beethoven vid stenmuren. Han har nu satt sig ned vid foten af densamma och är ifrigt sysselsatt med anteckningar. Plötsligt spritter han häftigt till, tar sig öfver pannan med handen, stoppar notboken i den stora rockfickan och utropar, i det han häftigt reser sig: *"Mina flyttsaker!"*

Stackars Beethoven! Det var ej första gången han på liknande sätt blifvit påmind om att han ännu var i jämmerdalen, att han ännu var bunden af materien, att han så väl hade behöft en ordningsfull "Gretchen" vid sin sida, äfven om det ej varit "den bästa kvinnan i Wien." Med tungt sinne lämnade han den vackra dalen, uppsökte landsvägen och skyndade åt byn Mödlingen till för att uppsöka sina tillhörigheter. Eftermiddagen var varm och vägen dammig. Det var långt till byn, och icke förr än i skymningen gjorde B. sitt "intåg" i Mödlingen. Men ack, så han såg ut, dammig och uttröttad som han var! Det långa håret hängde vått och stripigt omkring hufvudet, och stora svettdroppar rullade utför det skrofliga ansiktet.

Hatten höll han i händerna bakom ryggen. Byns invånare betraktade den underliga figuren. Många af dem kände dock igen den eccentriske Wiener-kompositören och nickade vänligt åt honom, men han hade ej tid att besvara hälsningarna.

Ändtligen uppnådde han torget, men af flyttningslasset såg han intet. Han sökte i alla vinklar och vrår. Plötsligt utstötte han ett rop af vrede. Där lågo ju hans tillhörigheter i en hög på marken! "Sådana lymlar!" utropade han gång på gång. Slutligen lugnade han sig dock något. Inte kunde Frits och Hans vänta på honom hela dagen. En af de kringstående talade om för honom, att de hade väntat i två hela timmar, innan de foro ifrån sakerna.

"Det var mer än jag gjort, i synnerhet om jag, såsom de, redan fått min betalning!" tillade mannen.

Då log Beethoven. Stormen var öfver, och han började se sig om efter hjälp. Omsider fann han ett par personer, som voro villiga att bistå honom, och innan midnatt låg den uttröttade kompositören och sof lugnt på sin gamla skinnsoffa.

Men i den stora rockfickan låg anteckningsboken, som denna minnesvärda dag blifvit nästan fullskrifven. Öfver femtio sådana böcker såldes efter mästarens död, tillsammans med hans andra tillhörigheter. De flesta af dessa utkast eller motiv nedskrefvos af Beethoven under hans ströftåg i skog och mark, då han ofta glömde hvardagslifvets omsorger och bekymmer.

Födelsedagen.

Till titelplanschen af ***J. F. Englund.***

Det finns en makt, som öfver allting höjer
en älsklig kvinnas varma, goda själ,
det är den kärlek sig i blicken röjer,
så skön och hög och innerlig jämväl.

Det finnes minnen, som vi heligt gömma,
från sköna barndoms- eller ungdomsdar;
det gifves stunder, då vi stilla drömma
tillbaka än den tid, som en gång var.

Det finns en dag, som alla mänskor vörda:
den dag, när solen först emot oss log,
när först vi mötte lifvets egen börda
och älskad moder oss i famnen tog.

Och hvarje år vi små kamrater bjödo
den dagen hem och jublade med dem;
hvad glada skratt och barnasånger ljödo
då i vårt kära, goda barndomshem!

Så kommo lifvets ljusa sommarstunder
med molnfri himmel och med yster sång;
vi svärmiskt vandrat i de rosenlunder
med öppet sinne och med spänstig gång.

Ej alla skatter, som i världen finnas,
förmå att ge hvad denna tid oss gaf,
och det är den, som allra helst vi minnas,
och den vi hämta våra fröjder af.

Då byggdes hemmet, där små tomtar gömde
sig vänligt inne i sin lilla vrå,
där växte barnaskaran upp och drömde
allt liksom vi, den gång vi voro små.

En sådan minnesdag just nu är inne,
där makan pysslar till en älsklig fest,
som lockar fram från flydda dar ett minne,
då själf vid bordet hon var hedersgäst.

Förtroligt vandrar hon i minnets gårdar,
där bilder smyga sig så tyst förbi,
och heligt dyra hon de stunder vårdar,
då makans hem hon flyttade uti.

Och in snart styltar på de lemmar späda
det unga parets sol i hemmets värld;
från första året skall den lilla träda
in i sitt andra vid en hyllningsgärd.

Och pappa ler och mammas öga strålar,
och himlens fröjder storma mot det bo,
där lilla solen sprider ljusets strålar
och binder fastare den svurna tro.

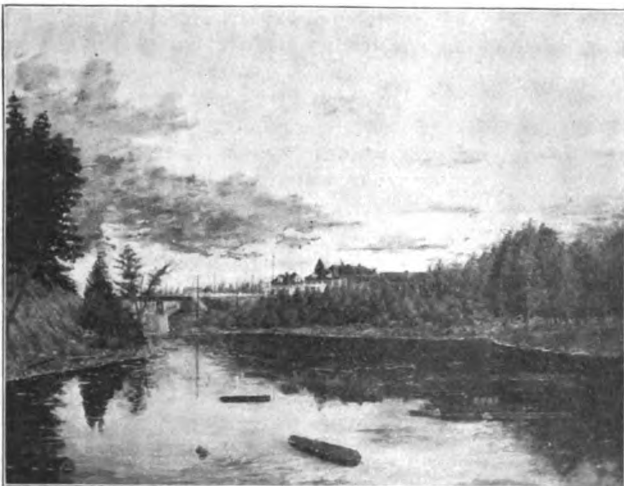
SVENSK-AMERIKANSKA KONSTNÄRER.

Biografiska teckningar för Ungdomsvännen af *A. Schön*.

V. L. E. FREDRIKSON.

Föremålet för denna korta biografi är, som svensk-amerikan, ej gammal. I endast två års tid har han vistats här i landet, men härunder har han hunnit med att utföra ej så få konstnärliga arbeten bland och åt svensk-amerikanerna. Dessa arbeten vittna ej blott om en redlig vilja, utan äfven om en icke ringa begåfning, som dock ännu kräfver mycken utbildning, innan den blir fullt fruktbringande. Också lär det vara hr Fredriksons mening att inom kort söka inträde vid Augustana Colleges ansedda konstskola för att där under dess skicklige och berömde föreståndares, professor Olof Grafströms, säkra ledning utveckla sina anlag. De arbeten hr Fredrikson redan utfört äro sådana, att vi ej tvekat att gifva honom själf och dem rum i denna serie öfver svensk-amerikanska konstnärer.

SOLNEDGÅNG. MOTIV FRÅN MINNESOTA.

ÅRESKUTAN FRÅN SÅÅ.

L. E. Fredrikson är norrlänning till börden. Han föddes i Lockne socken i Jämtland den 24 juni 1877 och sattes 1890 i målarlära. I yrket gjorde han sådana framsteg, att vederbörande ansågo skäligt bevilja honom länets stipendium för besök vid Stockholms-utställningen 1897. År 1901 uppehöll han sig i Gefle som skyltmålare.

Våren påföljande år styrde han kosan til Förenta staterna och hamnade i nordvästern, där han redan samma år utförde en altartafla för sv. luth. kyrkans i Port Wing, Wis., räkning. Denna tafla, som framställer Jesus vid Sikars brunn, utgör kopia af en gammal mästares arbete. Hr Fredrikson beklagar, att han ej har till hands någon annan fotografi af denna kopia än det, som i största hast togs under det arbetet pågick, och å hvilket han själf sålunda kom med.

Under sin vistelse i nordvästern utförde han dekorationsarbete i tvenne kyrkor i Brainerd, Minn., samt en tafla, "Solnedgång", med motiv från sistnämnda stad.

På sista tiden har hr Fredrikson uppehållit sig i Chicago, där han, mellan det han arbetat i sitt yrke, målat ej så få taflor, af hvilka flera äro rätt goda. Såsom prof på hans förmåga härutinnan meddela vi här en afbildning af en utaf dessa taflor, en utsikt öfver den jämtländska fjälltoppen Åreskutan.

Denna tafla har inköpts af en af Chicagos mera bekanta svenska affärsmän, hr E. P. Strandberg, också han jämtlänning till börden. Hr Strandbergs exempel att uppmuntra en svensk-amerikansk konstnär manar till efterföljd på andra håll i vårt kära Svensk-Amerika.

JESUS VID SIKARS BRUNN.
Altartafla i sv. luth. kyrkan i Port Wing, Wis.

HÄLSNING TILL LUNDAKÖREN.

På "Svenskarnas dag" i St Louis af *Ludvig*.

Nyss omkring mig där klang
denna dånande sång,
som med makt än en gång
fram ur fjällarna sprang,
där den susande skog
och den brusande ström
väckte barndomens dröm
och till Norden mig drog.

Var det Orpheus, som samm
öfver skummande våg
med ett sångaretåg
och här trollade fram
detta väldiga brus
utaf toner, som nå
genom rymderna blå
upp till världar af ljus.

Är det Brage, som bär
oss från gudarnas sal,
eller barndomens dal
denna hälsning, som här
genom toner sig bröt
vid en leende strand
i ett främmande land
och i själen sig göt.

Kanske det, aldrig än
har en sång blifvit spord
skön som sången i Nord.
När den klingar igen,
börja pulsarna slå
med en starkare brand,
och vi känna det band,
som förenar oss då.

Har då Sverige stått opp
i en främmande trakt,
har det vidgat sin makt
med den väldiga tropp,
som sitt läger här slog
med det djärfvaste mod,
vid den hvälfvande flod
och på vidd och i skog.

Ej den troppen förglömt,
hvad han är, hvad han var,
ännu kärlek bor kvar
i det hjärta, som ömt
vårdar fädernas tro
och än kan han en dag
för den bygd slå ett slag,
där de älskade bo.

Och vi bjuda vår famn
och vi räcka vår hand
åt det härliga land,
där mångtusende namn
sprida bländande glans
öfver häfdernas blad,
och där hjältarnas rad
smyckar segrarens krans.

Tagen, bröder, då med
denna hälsning så varm,
som ur älskande barm
och ur trofasta led
sändes hemmet igen!
Sägen bröder i Nord,
på Amerikas jord
spirar svenskheten än.

"INNAN DI KOMMER".

För Ungdomsvännen af *Aina*.

Nej, jag ska inte komma in — jag skulle bara fråga, om du ville ha någon hjälp. Jag vet då, minsann, hvad det är att ha syföreningen — får man inte gno i flera dar, både innan den ska bli och efteråt med. Och själfva dagen se'n! — Jag minns väl, jag, hur förbi jag var i våras, när vi hade haft syförening hos oss. Men, oss emellan sagdt, så vore väl ingen så rädd för att ta emot den, om det inte vore för mrs Hallberg och mrs Lundström. För se, de ska då gå omkring och snoka i alla vrår och vinklar och se efter, om en har i ordning öfverallt. Och de ha då ingenting att skryta af själfva. Aldrig i min tid har jag sett så mycke flugor, som jag såg hos Lundströms i fjor —."

"*Vill* du hjälpa mig lite, så ska du få göra det mer än gärna. Jag satte nyss in skorpor i ugnen — du ville väl inte vara snäll och se efter dem, medan jag går in och snörpar ihop den här kragen på maskinen. Tröjan är alldeles färdig, bara jag får kragen sydd. — De behöfva bara bli litegrann brunare — ugnen är förfärligt het, så du får inte låta dem stå inne länge — ja, jag håller med dig, tyget *är* förfärligt fullt. Men jag har fått det i present af kusin Betty. Jag skulle bara önska, det vore grönt i stället för blått. Jag kommer att se grym ut i den här tröjan med mitt röda hår. Men när man är fattig, så får man hålla till godo med hvad man får — och vara tacksam med. Betty är snäll, och hon menar ju väl, men hvarenda tygbit jag fått af henne, så nog har det varit *något* blått i den, och det fastän hon vet, att just den färgen missklär mig så förfärligt. — De måtte väl aldrig stå och bli brända."

"Var du lugn — — nej, de ä' inte bruna än — sy du ihop kragen — jag ska nog se efter skorporna. — Hvad du har fått för en treflig symaskin! — Hvad var det jag skulle säga? — — det var bestämdt någonting jag skulle talat om — jo, nu vet jag, hvad det var: har du hört, att — — —

"I all min tid! — här sitter jag ju och glömmer bort, att jag skulle lägga nytt papper på en af hyllorna i skafferiet. I går lade jag nytt papper i alla hyllorna, och i dag fick jag, förstås, lof att spilla den där såsdroppen. Nej, — med kragen får det gå, hur det vill — bara jag får det rent och i ordning öfverallt."

"Du tror väl inte, att de ska ge sig till att öppna på skåpdörrarna och titta efter, hurudant papper du har på hyllorna heller!"

"Om jag *tror?* — jag tror inte, jag *vet*, att di gör det. Såg jag inte med mina egna ögon, hur gumman Blom gjorde hos Eklunds, när syföreningen var där. Hon var må tro, så slät och tiggde och bad, att hon skulle få hjälpa till — 'hjälpa till!' — jo vackert! — det var bara för att hon skulle få se, hur de hade det i skafferiet och köket. Man kan väl inte ha det som i ett dockskåp, när man ska dra fram allt som finns i porslin — hade jag så när sagt. — Det måtte väl aldrig komma mer än förti i dag! Bara de hade vett att lämna barnen hemma! Och inte kan man precis säga åt dem rent ut, att de inte ska ta barnen med sig. — Uppe på vinden där gjorde jag storstädning i förra veckan, så där ska de då inte få nå'nting att anmärka."

"På vinden! Hvad i all världen ska de dit upp och göra? Det är väl inte där uppe syföreningen ska bli.— så det besväret kunde du allt ha sparat dig."

"Du känner dem inte, du, så väl som jag — skorporna!"

"Var du lugn — jag har nyss sett på dem."

"Kom hit och titta, ska du få se."

"Å, hvad du har fint! — här ser ju ut, som i ett 'store'. Dina glas skiner ju som kristall. Skada, att allting inte ska kunna få stå precis så här hela tiden, medan de ä' här. — En — tre — sex — nie — femton koppar — så tar jag med mig mina tjugu, och ifall du skulle behöfva flera, så kan du ju få låna af mrs Avery."

"Mrs Hallberg lär ju vara bortrest — hade hon bara stannat där hon är lite längre! Men hon kommer nog hem, när hon får höra, att syföreningen ska bli här. Har du nånsin sett en människa, som hunnit med att snoka omkring och se efter, hur alla människor har det, som hon gör? Så fort hon ska gå och hälsa på någonstans, så är det bara för hon 'tycker, det är roligt att se, hur di har'et.' — Jag riktigt önskar, det vore kvällen, så jag finge gå och lägga mig. Jag har gnott och skurat, så jag är alldeles uttröttad. I natt värkte min rygg, så jag låg vaken i tre timmar."

"Kunde du inte låst dörrarna till både vinden och källaren, om du inte vill, att de ska gå dit".

"Hvem har sagt att jag inte vill *nu*, se'n jag gnott så förfärligt för att få allting i ordning! — nu vore det väl dumt att inte låta dem titta öfverallt. Hur jag än ska bära mig åt, så nog ska mrs Hallberg upp på vinden — ner i källarn också, om jag kan få henne med dit. Ser du, jag vet, att de allihop tror, att det ser ut som Jerusalems förstöring där uppe, och just därför så — om du lofvar att tiga och aldrig talar om det för någon enda människa, så ska du få höra någonting: jag har ett nytt täcke i bågen där uppe på vinden, och jag behöfver väl inte be dem mer än en gång att titta på täcket? — Men tala aldrig om det, för all del!"

"Jag kommer tidigt i eftermiddag."

"Tack ska du ha! — och vill du hjälpa mig att komma ihåg att försöka få in mrs Hallberg i sittingrummet. En af gardinerna i parlorn är lagad — jag satt med den en hel eftermiddag, men det var omöjligt att få den ordentlig. Men det är ingen, jag är så rädd för som mrs Hallberg. Om vi bara kunde få henne att sätta sig precis här i det här hörnet — — kom hit, ska du få se — härifrån kan man inte alls se den där gardinen — och inte flottfläcken på väggen heller. Tänk, om vi kunde få henne att sätta sig här — kom ihåg — på den här stolen, alldeles precis som man kommer inom dörren — hjälp mig att få hit henne, du."

"Du är då för lustig. Inte kan du väl begära, att hon ska sitta stilla på en fläck hela eftermiddagen heller?"

"Nej, men hon måtte väl kunna sitta stilla, så länge prästfrun läser, vet jag., Och i skymningen ser den där gardintrasan någorlunda skaplig ut."

"Hör du, hur vore det, om du ställde den där stora gungstolen midt framför fönstret med den där gardinen."

"Och finge mrs Hallberg att sätta sig i den! — ja, se du vet då alltid råd! — så där, nu är det bra, — bara vi nu få dit henne."

"Hon tycker om att sitta i gungstol — och att man visar henne lite uppmärksamhet. — Nu vet jag hvad det var, jag skulle tala om: har du hört, att Andersons ha köpt häst och 'buggy'?"

"Hvad säger du? Hvad ska *de* med sådant till? Han är ju aldrig hemma. För resten så tycker jag, *han* skulle få nog af åkning, han är ju eldare på järnvägen, säger di."

"Såg du, hurudan klädning hon hade på sig i söndags? Tyget var då så likt madrasstyg, som det kunde bli. Det är en besynnerlig smak, somliga människor ha! Hade jag så godt om pengar, som hon har, så skulle jag kläda mig som" —

"Cake och två slags kakor, och — skorporna!" —

"Ett sånt spektakel! De ä' ju svarta som sot! — och två, som skulle se efter dem — —."

"Hvad ska jag ta mig till! Skorpor är jag alldeles tvungen att ha. Och köpskorpor kan jag då rakt inte sätta fram — om det inte vore för mrs Lundström och mrs Hallberg, så — de andra bryr jag mig inte så mycket om."

"Jag går hem på minuten och skär sönder bullarna, som jag bakade i förgår! det gör jag — och torkar dem i ugnen hemma — och så bär jag hit dem, så fort de ä' färdiga. Det var ju ändå mitt fel, att de blefvo brända. Ellen ska få bära hit kopparna, så fort vi ha diskat efter middan."

"Ja, det är som jag har sagt så många gånger — hvad skulle jag ta mig till utan dig! Jag känner mig så förskräckligt ensam, se'n Rikard dog. — Barnen, ja, jag har ju dem. Och du skulle bara höra, hur de sitta och göra upp planer för framtiden. — jag ska, må tro, få riktiga goddagar, när de bli stora. Minnie hon ska bli hattsömmerska, säger hon, och Hanna hon vill bli lärarinna. Ja, få se, hur det går."

"Och så har du ju ditt hem."

"Ja, och det må du tro, att jag aldrig kan vara nog tacksam för. Tänk, att slippa betala hushyra! Men jag säger som gumman Murphy: 'En kan väl inte sätta sig till att äta upp sitt hus heller'."

"Nej, som sagdt var — något får man väl lof ha att lefva af också."

"I går hade jag då tur med mig. Det kom en skollärarinna hit och ville hyra rum för i vinter. Hon ska få parlorn. Och fem dollars i månaden får jag i hyra — och så är hon inte hemma stort mer än om nätterna. Hon är ju i skolan nästan hela dagen, så inte kommer mattan att slitas mycket, inte. Ibland har jag tänkt på att låta inreda ett par små rum upstairs, men så tänker jag alltid: nej, det är inte värdt att gå och sätta sig i skuld. Finge jag bara hyra ut dem året om, så —"

"Nej, nu är det bäst jag springer min väg. Hvad är klockan — nära half elfva! Hvart har tiden tagit vägen! Hör du, kunde du hinna sy mig en calicoklädning i nästa vecka?"

"Jo, det tänker jag går för sig. Låt mig se — i dag ha vi torsdag — fredag — lördag. Jag har en klädning åt miss Thompson, som jag lofvat ha färdig på lördagskväll. Och på måndag ska jag hjälpa min svägerska med tvätten. — Men får jag hit tyget på måndagskvällen, så syr jag klädningen på tisdag."

"Gör du? Det var då bra. Jag skulle ha den till picknicken om torsdag. Den blir alldeles slät — bara några veck på lifvet och en bred 'ruffle' på kjolen — adjö med dig! — och var nu inte orolig, för skorporna ska du få, så säkert som jag heter Hulda."

"Se där går Frida Hallberg! — om jag skulle fråga henne — goddag Frida! — hur mår ni hemma? — har mamma kommit tillbaka än?"

"Nej, hon kan inte komma hem förrän i nästa vecka, hon vrickade sig i foten."

"Å, gjorde hon det? Det var ledsamt, det — adjö! — — Det var då en välgärning att slippa *henne!* Nu bryr jag mig inte om *hvem* som kommer — nu ska det gärna få komma hur många som helst — teskedar! — snälla du, glöm inte bort dem!"

GRIPSHOLMSSTÄMNING.

Af *Georg Nordensvan.*

I sommarkvällens lugn glider båten fram mot Mariefreds brygga. Den lilla staden med sina röda trähus och sina trädgårdars grönska breder sig idylliskt utefter stranden. Öfver träden höjer sig den gamla kyrkans hvita torn och spetsiga spira. Och ett stycke till vänster om staden ligger slottet liksom nerbäddadt i grönskan, ligger lågt nere vid stranden med skogklädda höjder som bakgrund för de fasta tegelmurarna och för tornen med deras kopparhättor.

För att komma dit måste man göra en flyktig bekantskap med stadens knaggliga gator, om man ej föredrager att vada i den ymniga sanden utmed järnvägsspåren — ty den trädskuggade väg, som för ett tiotal år sedan blef dragen direkt fram öfver ängen, är förstängd med järntrådar och kostar fem kronor att gå på. Och äfven på krokvägar kommer man till sitt mål.

Man omgifves af nutid och forntid. Kvällståget med sina upplysta boggievagnar rullar öfver ängarna och öfver den gamla slottsallén fram till stationen i stadens utkant. Bakom skymta Kernbo kyrkruins grå stengaflar uppe på backen vägg i vägg med Kungsladugården och nere bland vassen står den grå runstenen på sin lilla kulle. Den återuppgräfda slottsgrafven med dess brant stupande stränder, där ingen medborgare ännu tycks ha fallit utför och brutit nacken af sig, skär tvärsigenom landtungan, och på andra sidan om vindbryggan, som ej ser ut att kunna hejda en fiende med allvarliga afsikter, gapa Stureskansens kanongluggar nere vid marken, som blifvit betydligt höjd sedan den tid, då här senast blef skjutet.

Förbi slottets portal med dess vapenprydda nya gafvel och dess hängtorn öfver porten gå vi ner till parken, som omsluten af sitt mjuka bräm af vass upptager udden rundt om slottet. Där är urgallradt i parken på senaste tid, där ser ej längre igenväxt och åldrigt ut som förr, af de gamla fruktträden står endast ett päronträd kvar, borta äro de frodiga pilarna, som lågo ut öfver vattnet och sågo ut att hvila sina grenar på vassens matta, utsikt är öppnad öfver sjön till Pörtudden, där Villa Martin med dess terrasser, dess hvita murar och svängda barocktak med klocktorn ligger som ett litet Drottningholm, och till Hjorthagen, som man nu, sedan det höga, skymmande gärdet blifvit borttaget, ser in uti, in öfver ängarna och in i den svala skuggan under de väldiga ekarnas grönska.

Ett stycke typisk Sörmlandsnatur, den stilla sjön med dess löfträdsstränder och längre bort höjderna med mörk granskog. Fredligt, tyst, idylliskt. Nu hörs tåget på väg till Stockholm hvissla bakom skogen borta på andra stranden.

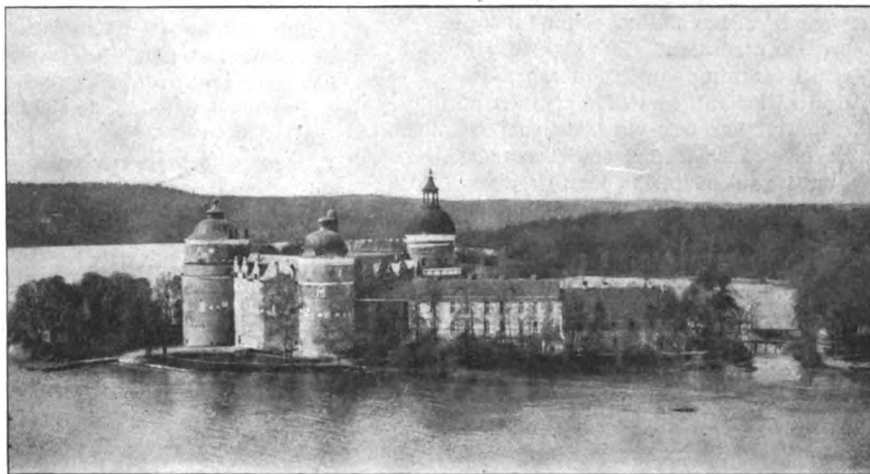
Parkens popplar tyna bort, men vildvinet klänger i brokiga massor uppför slottets murar. Slottet ter sig måleriskt härifrån med sina smårutiga fönster, sina skottgluggar, sina gaflar mot det höga taket och fängelsetornets klumpiga tornhuf och falkboet med plats för falkar.

Det är *nytt*, det som ser mest pittoreskt ut. Och ha vi väl lagt märke till detta, så är kritiken väckt och stämningen något bruten.

I Gripsholm, sådant det var före restaureringen, saknade man just det måleriska. Det var utvändigt jämnstruket och torrt, nyrappadt och oljemåladt. I rummen funnos en hel del föremål från Oscar den förstes tid — ty Oscar den förste reparerade slottet grundligt under tre års tid och på egen bekostnad. Där funnos ljuskronor af papier maché, gyllenläderstapeter af papper, lister, rosetter och dörrar i 1830-talets gotik. Detta var uppenbart moderna tillsatser, och åtskilligt var nog att förarga sig öfver. Men denna blandning af gammalt och nytt, af gediget och godtköpskram höll besökarens fantasi liksom hans kritik vaken. Man gick och drömde om huru här *borde* se ut, och det hände nog, att man i sin fantasibild af Gripsholm, sådant det borde vara, mera tillgodosåg stämningen än den historiska lokaltroheten. Man lät inbillningen restaurera det ej så litet banaliserade gamla slottet — fantasien gör alltid dylikt bättre, än hvad verkligheten förmår. Och skulle pletterad, och där det gamla var borta, har man satt upp nya panelningar och målat murarna efter gamla mönster. Man har ock låtit någon målarelev måla dit romerska kejsarporträtt och jaktscener i gammal stil.

I drottningsflygeln är en våning, som numera kallas Hedvig Eleonoras, därför att denna drottning byggde denna flygel. Men aldrig har hon bott här själf. Dessa rum ge en bild af hur man dekorerade i slutet af 1600-talet — på Drottningsholm, men *inte* på Gripsholm, och de visa, hur dessa rum aldrig sett ut. Här har sålunda ej varit fråga om att restaurera, hvilket ju är liktydigt med återställa, utan om att göra nytt, att åstadkomma stiltrogna och lärorika interiörer, belysande ett bestämdt kulturskedes smak och fordringar. Våningen bildar en verkningsfull motsättning till vasarummen, den är ett nytt blad i den historiska läroboken, en fil af rum i ett historiskt museum.

Mera gammaltrefligt var här förr, både i dessa rum och i de andra. Hvad man ej kan annat än sakna, är den förra trappuppgången, som hade anor från Gustaf den tredjes tid — den nya har anor från Kalmar slott — samt entréen

GRIPSHOLMS SLOTT.

fantasien handskas våldsamt med det faktiskt gifna, så är det i alla händelser lätt att omintetgöra dess misstag.

Vi gå in genom porthvalfvet, hvars stjärnhvalf och klumpiga röda ornament blifvit befriade från den skylande målningen i tegelfärg. I måleriskt afseende har slottet vunnit betydligt, om det ock blifvit något abstrakt och något af historisk lärobok. Redan den ditsatta inskriften på borggårdens mur: "Anno 1537 Widh S. Laurentii tidh lätt Konung Gustaf fundera och uppbyggja Gripsholms Slott" o. s. v. verkar en historisk affisch, uppslagen till de besökandes upplysning. När restaureringsplanen fastslogs, härskade den åsikt, att en historisk byggnad borde i möjligaste mån återföras till den karaktär, den en gång i tiden ägt — och det man ej kunde återställa, det fick man bygga nytt efter bästa mönster eller förebilder, man hade att tillgå, nära eller fjärran. Det var en princip, som bort få ligga till sig, innan den så radikalt tillämpades, som skett här och hvar i vårt land och ej mindre i andra länder.

Man sökte mindre sträng lokaltrohet än ett totalintryck. Här på Gripsholm gifva exempelvis de nyanordnade vasarummen en verkligt god föreställning om huru en svensk slottsvåning såg ut i slutet af 1500-talet, om den miljö Gustaf Adolf uppväxte i. Den äkta väggmålningen — brokig och klumpig — är godt och väl framdragen och komtill teatern med utsikten bortåt vindsgångarna med deras dörrar till hoffrökenrummen och de mystiska små fönsterna med hvita gardiner bakom rutorna. Och längst borta skymtade järndörren till kung Eriks fängelse. Här var äkta och oförfalskad spökstämning. Nu är här ljust och rymligt, och här hänger fullt af porträtt, hvilket förtar det intryck af ödslighet och ensamhet, man minns från förr. Här finnes visserligen en ny liten våning inåt borggården, som ger några förträffliga gustavianska interiörer, där ock inredningens detaljer äro äkta och med fin blick sammanförda. Det är de mest stämningsfulla rum på det *nya* Gripsholm, liksom artisternas foyer med dess *gamla* väggdekoration är det mest lyckade rum i den nya Stockholmsoperan. Dessa rum äro lika stämningsfulla som de på den gustavianska utställningen för några år sedan anordnade interiörerna med deras gamla möbler och porträtt. Men vill man se rum, som ej äro hopsatta i går, då får man stanna i prins Fredrik Adolfs lilla våning — att den blifvit bevarad, är en treflig och prisvärd inkonsekvens — där den ligger, skulle ju rätteligen skyttegången gått fram. Och vill man se typiska gamla slottsgångar, får man gå upp i kavaljersflygeln, där man har att glädja sig åt de gamla låga rummen med deras alkover och deras gamla möbler, deras små skumma domestikrum och korridorerna med de

gamla järnlyktorna och de blekta stirrande porträtten, som lyfta sig af draget och sakta sjunka tillbaka mot väggen — ett intryck som om bilderna andades.

Denna kavaljersflygel skall väl få stå kvar, där han står, skola vi hoppas. En aldrig så skickligt komponerad skans med kanoner skulle säga oss ingenting annat, än att den är en ny klut på ett gammalt kläde — denna gamla enkla kasernbyggnad från det gustavianska hoflifvets Gripsholm är likväl ej stum, den har tvärtom mycket att berätta. Och den hör nu mera till det mest äkta och oförändrade — följaktligen till det mest intressanta — som slottet har att visa fram.

Ser man ut genom ett fönster, har man långt under sig parkens träd och fågelsången och Mälarens blå yta, omramad af uddar och vass och strändernas grönska. Men allt detta ligger fjärran, inom nåhåll har man minnena, och det är intet slut på den rad af döda, som passerar en förbi och som alla ha sitt ord att säga. Mer än något annat ställe är den gustavianska teatern uppe i det gamla kyrktornet skuggornas scen. Den som där uppe är ensam, han är inte värdig att se spöken.

JAMES RUSSELL LOWELL.

Lowell är en skald af stor mångsidighet, mycken intellektuell styrka och framstående anlag för filosofisk åskådning; men den rent känsliga, poetiska naturen behärskas af den intellektuella, och han har aldrig så tilltalat folket som t. ex. Longfellow och Whittier. Äfven hans bästa skapelse, "Katedralen" *(The Cathedral)*, ett sötrre poem af praktfull teckning samt djup och manlig reflexion, är långt ifrån så bekant, som flere stycken af en vida lägre ordning. Lowell har ock visat sig som en framstående humoristisk och satirisk författare, synnerligen i den samling dikter i yankee-dialekt jämte anteckningar på prosa, som fått namn af "Biglow-papperen" *(The Biglow Papers)*.

Lowell föddes i Cambridge, Massachusetts, den 23 februari 1819. Han tog sin *bachelors*-grad vid Harvards universitet 1838 samt blef därefter jurist. Hans litterära anlag drogo honom dock genast från denna bana. Hans dikter började samlas 1841; och han har sedan dess blifvit mer och mer känd inom litteraturens olika fält. År 1855 blef han efter Longfellow, som tog afsked, professor i lefvande språk och *Belles-lettres* vid Harvards universitet. Två år efteråt blef han vald till redaktör för den utmärkta tidskriften *Atlantic Monthly*, som har stor spridning på båda sidor om Atlanten. Han var ock en tid redaktör för *North American Review*. Hans bidrag till dessa tidskrifter hafva samlats under olika namn. Han dog den 12 aug. 1891.

Bäfver-bäcken.

(Beaver Brook.)

Där ligger kullen solbelyst,
och cederns skugga mäter dagens stunder,
när lugn hon skrider fram och tyst
på mossans visartafla, bredd därunder.

Af guld begjutes blommans knopp,
och aspens lätta löfverk knappast störes:
blott lilla kvarnen sänder opp
sitt raska surrande, som ständigt höres.

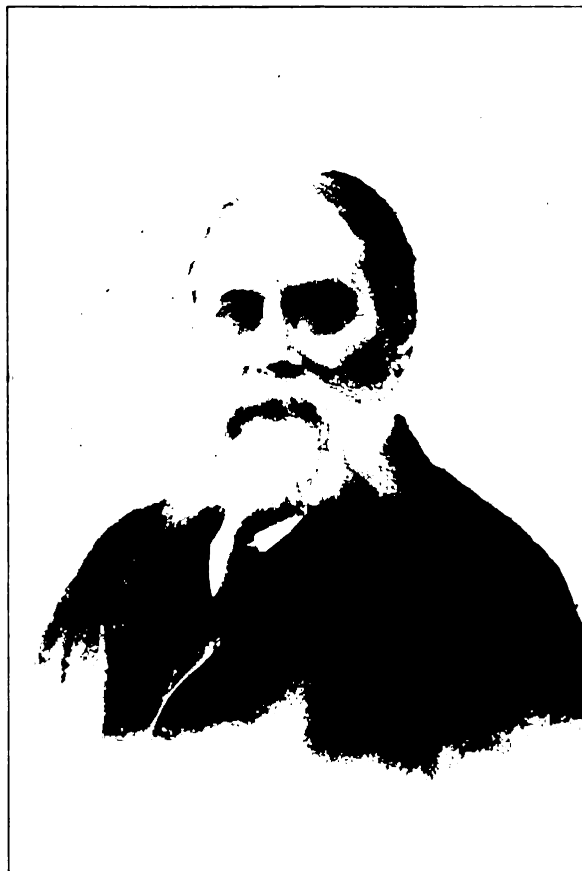
Jag klättrar på den lösa mur,
som längs med kvarnens damm och vägen följer,
och skrämmer rädda fågeln ur
den gröna dungen, hvilken honom döljer.

Jag hör, hur kvarnens hjul så käckt
sitt surr ur dörr'n inunder eken sänder;
och ser, hur mjölnarn, mjölbetäckt,
där inne sysslar friskt med trägna händer.

Ej här en bergsflods stolta lopp,
blott skogens dotter med en vattenlilja;
hon fyller kannan flitigt opp
och bidar tåligt sedan mjölnarns vilja.

Undine glider lätt på tå
med böljan ned mot hjulet: plötsligt svingar
hon sig i praktfull smak därpå
och drifver skrattande dess silfverringar:

Ej mjölnarn anar, till hvad pris
hans trogna kvarnsten nu så flitigt hastar —
vet ej, hur hon på furstligt vis
för hvarje rund en skur af pärlor kastar.

JAMES RUSSELL LOWELL.

Men sommarn renar mildt likväl
min blick med balsam, som en ängel tömmer;
och jag kan se så väl, så väl,
hur hvarje Nyttans form det Sköna gömmer.

Än mer: jag ser den stora flod,
som vältrar fram långt djupare än andra,
röd här och hvar af mänskoblod,
och tvingar världens tunga hjul att vandra.

Ej mer än mjölnarn veta vi,
i våra celler stängda för oss själfva,
hur mycken skönhet slösas i
den våg, där våra hvardags-kvarnhjul hvälfva.

Men bättre tider nalkas väl,
när allt det sköna, barn af högre zoner,
ej längre döljes för vår själ,
men bryter härligt fram i glans och toner.

Förnyad ungdom jorden får,
och lifvet muntert och harmoniskt dansar;
nytt blod i tidens ådror går,
och älsklig sällhet hvarje möda kransar.

James Russell Lowell.

YUSEF.

Efter James Russell Lowell.

En främling kom en natt till Yusefs tält
och sade: "Se, en flykting för dig står,
som jagats öfver öknens vida fält
och ingenstäd's sitt hufvud hvila får!
Du, höfding, god af alla kallad är;
O, gif mig hägn och skydd i natt, jag ber."

"Mitt tält är detta", Yusef gaf till svar,
"men det är också Guds; kom in i frid.
Fritt skall du få utaf den kost jag har
och hvila här till morgontimman blid.
Jag allt har fått af Gud, och han har ej
till någon vid sin dörr ännu sagt nej."

Och Yusef gaf sin gäst båd' skydd och spis
och väckte honom uti gryningen.
"Nu dagen gryr; stig upp; gif Herren pris
och undan fly, när än är tid, min vän.
Min bästa häst står sadlad för din skull. —
Tag denna börs; den fylld är utaf gull."

Men främlingen står tyst: en inre strid
han kämpar med sitt eget onda jag.
Till slut han faller neder, och därvid
han snyftar: "Gåfvorna tillbaka tag!
På detta sätt jag ej går härifrån —
du detta gjort åt den, som slog din son."

"Tag mera guld", sad' Yusef, "ty med dig
till öknen att ej mera vända om
min enda onda tanke följer dig —
den var att döda mördarn, när han kom.
Men Herren rättvist dömer allan tid —
du hämnad är, min son; sof uti frid!"

John E. Nelson.

AMERIKANSKA FOLKLIFSBILDER FRÅN GATAN.

XIX. På promenad.

Kanske tycka våra läsarinnor, att kostymen är icke alldeles enligt senaste modet, men det gör ingenting. Vår dam ser ej heller ut att tillhöra de tidigaste vårnymferna. Idéen är dock korrekt, och det är den, som är det viktigaste. För resten kan man ej så där utan vidare vara viss om hvad som utgör det sista modet, ty det tillhör det mest föränderliga under solen och är ej heller alldeles lika på hvarje plats. I Paris är nog modet icke alldeles detsamma som i Kråkvinkel, men promenaden är nog densamma, äfven om somliga gå i silke, sammet och patentläder, under det andra kanske vandra omkring i hemspunnen och hemväfd klädning och därtill möjligen barfota.

Tanken, som sysselsätter den unga flickan på hennes vandring, är väl ej utan vidare läslig för alla, men nog kan man gissa sig till rätt mycket af densamma. Vi önska henne emellertid framgång i hennes förhoppningar och lycka till i ett godt och angenämt hem. Får hon ett sådant, så kanske hon ej hinner att så regelbundet taga sin promenad, men hon skall ej vara mindre lycklig för det. Och ett eget hem bör hon ha, så fort som det bäst

kan ske, ty där är hennes egentliga verksamhetskrets, och där kan hon vara till den största glädjen för andra, om hon rätt förstår sin sak och ej råkar för illa ut vid valet af make. Men skall hon blifva lycklig i sitt hem, så måste hon ock bereda sig därför genom träget arbete och en god och lämplig uppfostran. Sådant är värdt mycket mera än penningar. Vår framtid beror till stor del på våra kvinnor. Lyckligt det land, där det kvinnliga idealet står högt och hålles rent. Y.

DET RÄDDADE BARNET.

et ligger någonting och drifver åt styrbord, herr löjtnant", sade signalmannen, som genom kikaren stirrade ut öfver det gråa och upprörda hafvet.

Vakthafvande officeren följde exemplet och kastade äfven en blick genom sin fickkikare.

"Ni. har rätt! Det ser ut som en skeppsbåt", sade han efter en stund. "Håll åt styrbord!" fortsatte han. "Det kan finnas folk i den."

Det lilla hjulet, som styrde hela det tunga örlogsfartyget, vred sig en liten smula; en artilleriofficer med rasslande sabel gick öfver kommandobryggan, och den väldiga stäfven på hans majestäts skepp Horrible vände sig lydigt mot den lilla mörka punkten på den vida gungande hafsytan.

"Hvad står på?" frågade artilleriofficeren.

"Skeppsbåt", svarade vakthafvande officeren kort. Man begagnar aldrig några öfverflödiga ord ombord på en örlogsman.

Så obetydlig kursförändringen än var, hade den dock väckt uppmärksamhet, och matroserna stannade i sitt arbete och kastade frågande blickar ut öfver hafvet.

"Här ha vi kaptenen; jag visste nog, att ni skulle väcka upp honom", sade artilleriofficeren, då kaptenen kom upp på kommandobryggan för att undersöka orsaken till den ändrade kurs, som han hade upptäckt på kompassen i sin kajuta.

"Båt i drift, herr kapten!" anmälde vakthafvande officeren och räckte kaptenen kikaren. Jag ansåg det vara bäst att undersöka den. Vi hade tät dimma i natt."

"Alldeles riktigt, herr Stanton!" instämde kommendörkaptenen och betraktade den lilla punkten, som hastigt växte, medan slagskeppet brusade fram mot den. "Det förekommer mig, som om något rörde sig ombord."

"Det flyter en del vrakgods rätt förut, herr kapten", sade signalmannen, "och ett räddningsbälte och en annan båt med bottnen i vädret."

"Dimma och skeppsbrott följas åt", sade officeren på kommandobryggan och gick fram till telegrafapparaten, som ledde till maskinrummet.

Djupt nere i det tunga skrofvet ljödo signalklockor, och medan maskinerna till följd häraf saktade sin gång, kommo flere och flere af besättningen svärmande upp för trappor och stegar för att få veta orsaken till att fartygets hastighet minskades. Horrible hade satt kurs direkt på Malta, och intet annat än en olycka skulle kunna sakta farten.

Ånyo ljödo klockorna nere i maskinrummet, barbenta matroser sprungo tvärs öfver däcket och en båt firades ned för skeppssidan så hastigt, som när en akrobat glider nedför en ståltrådslina.

Då den nått vattenytan, ilade den med taktfasta årtag åstad mot den öfvergifna båten, medan 400 par ögon följde den från fartyget. Det var den del af besättningen, som hade frivakt, och som nu skyggade med handen öfver ögonen för att kunna se bättre.

Om tio minuter var båten tillbaka, och båtsmannen bar med försiktiga steg ett litet bylte, insvept i ett täcke, uppför fallrepstrappan.

"Hvad har ni där?" frågade löjtnanten.

"En irländsk terrier, en räddningsboj och ett litet barn, herr löjtnant", anmälde kadetten, som hade fört befälet öfver båten. "Räddningsbojen och båten äro märkta: 'Zamora, Cardiff.' Det måste ha varit det stora kolskeppet, som lämnade hamnen i går afton. En kollision har säkerligen ägt rum, ty det fanns ingen proviant ombord. Det ser ut, som om folket endast haft tid att kasta båten och barnet öfver bord, innan de själfva gingo under. Hunden måste ha hoppat ombord från däcket."

"Hvar är hunden?"

"Nere i båten. Ett par af besättningen håller den. Det är en mycket trogen hund, herr löjtnant. Den högg tag i min hand, då jag skulle taga barnet.... och se på båtsmannens byor, herr löjtnant!"

Den bredaxlade båtsmannen blef röd i ansiktet, då löjtnantens ögon synade hans benkläder, hvilka nedtill voro sönderrifna i långa remsor.

"Det var därför, att jag höll barnet, herr löjtnant", förklarade han.

Medan båtsmannen talade, hördes ett tjut och ett morrande från fallrepstrappan, och strax därpå störtade en stor brun irländsk terrier ombord, skakade sin våta päls, så att vattnet sprutade öfver däcket, sprang fram till löjtnanten, lyfte upp den ena framtassen och blickade med uttrycksfulla ögon på byltet i båtsmannens armar.

Byltet började röra sig, täcket sköts åt sidan, och ett litet ljuslockigt hufvud dök fram ur dess veck. Ett par blå ögon granskade den lilla gruppen och stannade förvånade på löjtnanten. Så sträcktes två små armar fram, och en liten barnröst hälsade honom förnöjd:

"Dadda!"

Det vare sagdt till örlogsgastarnes ära, att de icke visade den ringaste dragning till skratt på sina väderbitna ansikten. Kadetten var den ende, som började skratta; men han hade nyligen kommit från Britannia och hade ännu icke lärt sig självbehärskningens svåra konst.

"Ni kan gå och äta frukost, Costingan", sade löjtnanten strängt, "och därefter är det bäst, att ni går till väders ett par timmar och håller god utkik."

Den muntre kadetten drog sig tillbaka i en något mindre munter stämning, och löjtnanten vände sin uppmärksamhet på barnet.

"Bär ned det i sjukhuset och bed doktorn taga sig an det. Han måste vara halfdöd af svält, den lille stackaren. Men hvad är det egentligen man ger sådana små barn?"

"Vanligtvis mjölk, herr löjtnant", svarade båtsmannen med undertryckt munterhet, "ehuru jag har hört, att de stundom få oxblod, men det är endast, när de ha engelska

sjukan i benen. Den här hade för resten en mjölkflaska bunden om lifvet, och då vi togo upp honom, drack han af alla krafter och kan visst icke ha drifvit omkring i båten mer än ett par timmars tid. Men förlåt.... efter kläderna att döma tror jag, att det är en liten flicka och ingen pojke, herr löjtnant."

Lifvet gick ånyo sin vanliga gång ombord på örlogsfartyget. Horrible ångade i en tio mils omkrets kring stället, där man hade funnit båten, och fortsatte därefter sin kurs. Men innan en half timme hade gått, hade löjtnanten blifvit känd af hela den 800 man starka besättningen under namnet "Dadda."

När vi säga, att lifvet gick sin vanliga gång ombord, får detta icke tagas bokstafligen. Barnets ankomst hade vändt upp och ned på alla vedertagna bruk.

Doktorn anmälde för kaptenen, att den enda öfverlefvande från Zamora var en duktig flicka, omkring två år gammal och synbarligen oskadad efter sin färd i den öppna båten. Han hade öfverlämnat barnet till en af sjukvårdarne, som själf var familjefar, och som nu icke hade annat att göra än att taga vård om den lilla.

Sjukvårdaren var en stolt man den dagen, och hans kall visade sig vara en god inkomstkälla för honom. Kadetterna och sekundlöjtnanterna gåfvo honom en tvåkrona för att få hålla den lilla en liten stund, och hans promenad rundt manskapsmässen var ett formligt triumftåg, ledsagadt af tillbud om obegränsade kvantiteter tobak och andra goda gåfvor.

Stora, bruna näfvar sökte i skeppskistorna efter något, som kunde roa den lilla, och snart ägde hon en samling af de trefligaste rariteter från hvarenda hamnstad på jorden.

Där funnos kolsvarta pärlor och kafferarbeten från Syd-Afrika, blommor från Rio de Janeiro, sällsamt utskurna elfenbenspjäser från Japan, sötsaker från Turkiet och alla Levantens hamnar i så öfverväldigande mängd, att de mycket väl kunde hålla ett barn sjukt ett helt år, och slutligen en oerhördt stor docka, som en liten flicka hade glömt ombord under ett besök.

Före solnedgången hade den lilla flickan blifvit presenterad för kommendörkaptenen, och ryktet visste berätta, att denne skräckinjagande person hade smålett och smekt den lillas kind.

Denna afton var den lillas herradöme på hans majestäts skepp Horrible en afgjord sak. Man hade döpt henne till "den nye kaptenen", och hon utgjorde samtalsämnet från nedersta däcket till öfversta masttoppen.

Men i besättningens mäss var det lugnt. Här hade man alltför brådt för att prata, då fyrtio af fartygets raskaste folk hade arbete med utstyrsel till hittebarnet.

Ingen visste riktigt, hvar all den mjuka flanellen och hvita linnet hade kommit från, men de fyratios flitiga händer förvandlade det snart till en garderob, som få barn hade maken till.

I sin prydliga bädd, som var improviserad af en klädkorg, låg den nye kommendören på Horrible. Och medan alla hennes 800 vänner, funderade på och diskuterade om hur de bäst skulle ställa det för henne, hade Horribles nye "kapten" vaknat och stirrade med stora ögon på den främmande omgifningen, men slutligen föll hon i tankar öfver det vackra, elektriska ljuset under taket.

Alldeles i närheten satt skeppets officielle kommendör i all sin ståtliga ensamhet. Han hade försökt roa sig med att lägga patience för att få tiden att gå, ty kaptenen på ett krigsskepp i den engelska marinen är under sin fritid nästan lika ensam som en förbrytare i sin cell. Han kan inbjuda sina officerare till middag, men det är icke tillåtet, att de senare lifva upp honom i hans ensamhet; det skulle vara ett brott mot disciplinen ombord.

"Det är ett ensamt lif!" suckade kommendören för sig själf. "Att jag icke gifte mig med henne och blef en lycklig familjefar i stället för att bli en gammal, ensam och torr ungkarl!"

Kaptenens manliga, vackra ansikte blef sorgset vid tanken på hvad som kunde ha blifvit hans lott i lifvet.

Hans monolog afbröts af en lätt rörelse i de mörka portiererna, som hängde framför dörren. Han såg upp.

"Titt, titt!" ljöd tydligt en liten späd stämma, och ett gladt barnskratt följde härpå.

Kaptenens ansikte ljusnade.

"Hallå! Det är ju den nye ägaren", anmärkte han synbarligen lättad. "Jag undrar, hur du kom förbi skildtvakten, unga dam!"

Barnet reste sig mödosamt och höll sig fast vid bordduken, i hvilken hon dolde ansiktet med tillgjord förskräckelse.

"Titt, titt!"

Och kaptenen såg åter ett par strålande barnaögon och en skymt af ett guldlockigt hufvud. Så dolde den lilla skälmungen sitt hufvud i bordduken, log ånyo, och den officielle kommendören var öfvervunnen.

"Kom hit, lilla stumpa!" sade han ömt, och den lilla kraflade sig ned på alla fyra och kröp till honom.

"Det var en liten snäll flicka!" sade kaptenen, medan han tog henne i sina armar. En ovan känsla uppstod inom honom, då det lilla ljusa hufvudet lade sig till hvila vid hans skuldra.

"Vill du ge mig en kyss?" hviskade kaptenen, och en kind så mjuk som sammet lades mot hans egen. Han tog fram sin klocka. Det ljusa barnahufvudet stödde sig förtroligt mot kaptenens stålgrå hår, medan de båda betraktade det märkvärdiga urverket. Fem minuter senare blef barnet sömnigt, och kaptenen vaggade det långsamt i sina armar, medan han med låg röst sjöng en liten sjömansvisa.

Plötsligt fick han syn på en fin guldkedja, som hängde kring barnets hals. En liten medaljong var fäst vid kedjan, och den barske kommendörkaptenen trodde sig drömma, då han öppnade den och ett bländande vackert kvinnoansikte mötte hans ögon. Det var den enda, som någonsin satt hans hjärta i rörelse, den enda han hade önskat gifta sig med, men som hade gift sig med en annan, därför att han aldrig kunde bestämma sig för att uttala sina känslor. Han hade hört, att hon blifvit gift med en sjökapten.

Han blef sittande i djupa tankar med barnet i sina armar. I denna ställning fann skiltvakten dem, då han trädde in med en rapport.

"Hur gick det till, att detta barn kunde osedt komma hit in?" frågade kaptenen strängt. "Har ni något att anföra till er ursäkt, så att jag icke behöfver beröfva er en dags landpermission på Malta, därför att ni har låtit denna person passera?"

"Jag såg ej den unga damen, därför att hon var så liten. Och om jag äfven sett henne, hade jag icke vetat, om jag skulle hindrat henne, eftersom hon ju icke är någon 'person' efter reglementets betydelse af ordet", svarade marinsoldaten.

"Er tolkning af hans majestäts reglemente hör icke hit", sade kaptenen med en liten glimt i ögat. "Emellertid vill jag låta nåd gå för rätt i betraktande af den order, jag nu ger er, nämligen att denna unga dam har tillåtelse

att passera här alla tider. Tag henne nu och akta, att ni icke väcker henne."

Skiltvakten gjorde honnör. Därpå tog han det sofvande barnet ur kaptenens armar och gick ut på tåspetsarna, medan han i sitt hjärta undrade öfver den stränge kaptenens mildhet.

Och sålunda gick det till, att barnet på hela resan hvarje afton kröp in i kaptenens kajuta och i kaptenens hjärta.

Så snart de kommo i land, anställde han efterforskningar efter barnets föräldrar och fick då reda på att de hade gått till botten med Zamora.

Det väckte icke liten förvåning i de högsta kretsar, då den tappre kommendörkaptenen en tid därefter inlämnade sin afskedsansökning.

Den blef motvilligt beviljad, hvarefter kaptenen köpte sig en landtegendom och drog sig tillbaka från det våta elementet. När hans gamla kamrater någon gång besöka honom, känna de nästan icke igen honom. Den fordom så stränge och stele sjöofficeren har blifvit en munter, jovialisk landtman. Och hans adoptivdotter, en liten skälmaktig tingest med gult hår och blå ögon, är solen i hans tillvaro.

Himmelens öga.

För Ungdomsvännen af *Maria Olofsson.*

Himlens öga glänser härligt
uti oförminskad klarhet,
när det blickar upp en morgon
öfver österlandens nejder.

Men det skådar världens ondska,
synd och sorg och andligt mörker —
skådar — och dess blick fördunklas,
skyar draga fram däröfver.

Herrens Ande skingrar molnen,
och hans allmakts stämma ljuder,
bjudande, att himlens öga
skall till jorden åter blicka.

Himlens öga strålar åter,
strålar klart och ser till jorden,
men det ser blott världens strider
och förnimmer endast klagan.

Och det ser, hur svärden blixtra,
speglar sig i brustna hjärtan,
ser, hur ofridsvågen rullar
snart att famna hela jorden,

skådar, tills dess blick fördunklas,
skyar draga fram däröfver,
skådar öfver världens ondska,
sörjer, så att blicken tåras.

Åter bjuder Herrens stämma:
Varde ljus! — och molnen vika.
Men nu sjunker himlens öga
sakta ned mot västerns skyar.

Ännu ser det dock till jorden,
ser, hur mänskobarnen ila
längre, längre bort från himlen,
bort från Gud — mot evigheten.

Det förnimmer, hur de häda
allt, som, godt och sant och ädelt,
ännu bor i deras skaror —
hur till slut de häda Herren.

Och då rodnar himlaranden,
himlens blick af tårar skymmes,
och då rodna alla skyar,
ty — de blygas så för jorden.

Och då gråta himlens änglar,
alla lundens fåglar tystna,
och en dimma, väfd af tårar,
sänker sig och döljer ljuset.

Dock ännu en blick — den sista,
och det ser ett barn, som beder,
och det ser dess rena hjärta,
som ej synden än fått smitta.

Himlens öga — förr'n det slutes —
glänser åter i sin klarhet,
går ej bort från oss för alltid,
kommer än en dag till jorden,

hoppas, att det unga släktet
skall en gång tillhöra Herren,
så att aldrig för dess ondska
himlens blick af tårar skymmes.

BLAND JAPANSKA SOLDATER.

För en tid sedan — det var före krigets utbrott — hölls i Y. M. C. A:s i Tokio förträffliga byggnad ett möte besökt af 800 japanska unge män. Ämnet var "Kristlig verksamhet inom Förenta staternas här och flotta." Sekreteraren, mr G. Baily, som var på väg hem efter att hafva tjänat en tid vid trupperna på Filippinerna, talade om sitt arbete där.

Den andre talaren var skeppsprästen på en amerikansk örlogsman, som låg till ankar i Yokohamas hamn. Han uttalade sig med det största erkännande om Y. M. C. A:s arbete bland flottans manskap. Genom detta erhöll han en stor mängd tidningar och tidskrifter samt skrifpapper och kuvert till utdelning bland manskapet. Då en sådan sändning tidningar och tidskrifter anlände, kunde det hända, att 4- @ 500 man ställde upp sig för att få hvar sitt exemplar, som de sedan med största omsorg bevarade och icke ville skiljas vid, med mindre de fingo ett annat i utbyte. Bland fartygets till 700 man uppgående besättning fanns en kraftigt verkande Y. M. C. A. En kvartett af föreningsmedlemmar från nämnda fartyg sjöng vid mötet.

Det beräknas, att 3 procent af officerarna i den japanska armén äro kristna. De, som bo i Tokio, hafva bildat en krets, som samlas icke blott till sällskaplig samvaro och ömsesidig uppbyggelse, utan äfven för att främja missionen bland härens manskap. I denna officerskrets inbjöds äfven mr Baily att tala. Vid samma tillfälle talade general Woodford, som varit Förenta staternas minister i Spanien och nu aflade ett kort besök i Japan. För honom framlade de japanska officerarna en önskan, att inom den japanska hären en liknande verksamhet kunde åstadkommas som den, hvilken Y. M. C. A:s soldatsekreterare utföra inom den amerikanska armén. Generalen sade, att med kännedom om huru svårt det är äfven i Amerika för en officer eller soldat att lefva så, som det ägnar och anstår en kristen, och verka i sådan riktning, kände han sig särskildt gripen af denna deras önskan. Han trodde, att det första steget i denna riktning skulle vara att inbjuda en därtill lämplig person att hålla möten både bland officerare och manskap inom armén och flottan. En framgångsrik verksamhet på detta område skulle helt säkert vara af stor betydelse för landet i det hela.

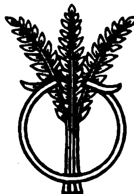
Alltifrån årets början hafva de ledande männen inom Y. M. C. A. i Japan sträfvat att åstadkomma en kraftig och välordnad verksamhet bland arméns och flottans manskap. För detta ändamål har en särskild kommitté bildats med representanter dels från Y. M. C. A:s förbundsstyrelse, dels från olika kyrkosamfund och Evangeliska Alliansen. Man har godt hopp att erhålla tillåtelse för de af denna kommitté utsända soldatmissionärerna att få röra sig bland trupperna i fronten. Pastor S. Nakade från Tokio och pastor Koki från Osaka blifva de första, som skola utsändas. Man har för att täcka omkostnaderna insamlat en fond af 2,000 yen.

SLAFVENS DRÖM.

Efter Longfellow af *C. W. T.*

Han vid ett risfält lagt sig ned
med skäran i sin hand;
hans bröst är bart, hans tofviga hår
begrafvet djupt i sand:
I sömnens dimmiga skuggor han ser
sitt fjärran fädernesland.

Igenom den dal, dit han drömt sig hän,
går Nigern, djup och bred;
en kung, som han varit, han står igen
bland palmer på solbränd hed;
han hör karavanernas klockors klang
som kommer från kullen ned.

Skrämd sträcker, lik en blodröd flagg,
flamingon sig till flykt,
och på tamarindbevuxen slätt
han rider djärft och tryggt,
till dess han ser oceanens strand,
där främlingen hyddor byggt.

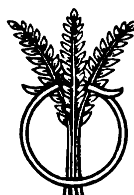
Om natten lejonet ryter hemskt,
hyenans skri han hör
och flodhästens tramp i sinad älf
bland vassens brutna rör.
De kända, älskade hemlandsljud
hans dröm till honom för.

FLODHÄSTJAKT I AFRIKA.

Sin mörkögda drottning han återser,
ser barnen vid flodens strand;
de famna hans hals, de kyssa hans kind,
de hänga fast vid hans hand.
Från slumrarens ögon smyger en tår
och faller i brännhet sand.

Han ser sig rida i flygande fart
vid Nigerns brädd därnäst,
en gyll'ne kedja hans tygel är,
vid springarn's betsel fäst,
och sabelslidan hon slamrar så stolt
mot länden af hans häst.

Och rop om frihet skalla så högt
ur skogens mörka barm,
och öknens stormar hvina så vildt,
med ande så fri och varm:
han spritter till och så saligt ler
vid allt det jublande larm.

Han aktar ej fogdens gissel mer,
ej solens brännande glöd,
ty morgonen grytt öfver drömmens land
och slumraren ligger död,
och bruten är bojan och slafvens själ
att hvila vingen bjöd.

MINNEN OCH BILDER.

För Ungdomsvännen af *Ph. Andreen.*

VII.

På kvällen den 4 juli ankommo vi till Jönköping. Det hade åtgått en hel dag att resa en sträcka af mindre än ett hundra af våra mil, men dessa blandade tåg i Småland gå icke med halsbrytande fart, det är visst och säkert. Tidigt samma morgon hade vi sagt farväl till dr Carl Sundbeck, hos hvilken vi gästat. Emedan mina föräldrar härstamma just ifrån gamla "fattiga Småland", ville jag se så mycket af Smålands mossbelupna klippor, små gröna gärden och leende insjöar som möjligt. Vernamo blef vår första hållplats. *Vernamo-marknad* hörde jag ju talas om, då jag ännu var ett litet barn i min födelseort vid Mississippis strand. På den tiden trodde jag sannerligen, att Vernamo var en af Sveriges förnämsta städer och endast öfverträffades af själfva hufvudstaden, Stockholm. Ingen kan förundra sig mycket däröfver, ty alltid talade mina småländska släktingar om Vernamo och Vernamo marknad. Det var ju där bönderna bytte hästar och skaffade sig drängar och pigor. Var det icke i Vernamo, som bonden bytte bort sin ko, och där han genom flera byten under hela marknadsdagen slutligen bytte till sig, för allt hvad han hade kvar af sina många byten, en smörgås och sedan kom hem tomhändt, så var det väl å någon annan marknadsplats. Ehuru Vernamo icke har något af intresse för en turist, utom möjligen det att författaren Thure S. här är bosatt, är det ändå för mig en tillfredsställelse att jag varit i — Vernamo.

En frodig kolportör, vägande åtminstone 250 pund, som stigit på tåget i Vernamo för att resa till Jönköping, satt där omkringad af sex eller sju smålandsgubbar, alla renrakade omkring munnen men med en krans under hakan, upplät sin mun och sade på ett halft förnämt, halft nedlåtande sätt: "Ja,... nu ä' vi väl i allra fattigaste Småland." "Nä'ä," sade en af de sju, "de' ä' nog fattigare ner åt Kråketorp te'."

I Skillingaryd förökades vårt ressällskap med ett dussin ystra beväringsynglingar, som nu hade tjänat ut och voro på väg hem. Dessa började strax på ett högst ogentilt sätt att drifva gäck med åtskilliga unga gossar och flickor, som hela vägen ifrån Skillingaryd underhållit medpassagerarna med andliga kärlekssånger, sjungna på gamla vismelodier. Kolportören och smålandsgubbarna började tala om huru vild och otyglad ungdomen nu är, men ingen sade ett ord i tillrättavisning till de högljudda och råa beväringarna, icke ens konduktören. För att slippa åhöra deras grofva skämt, betalte jag skillnaden i biljettpriset och ingick i en andra klassens kupé. Under hela min resa genom Sveriges bygder var detta den enda gång, jag hade tillfälle att se denna skuggsida i Sveriges lif. Ingen kan väl hindra råa män och särskilt råa soldater att föra ett rått tal, men om män i kvinnors närvaro i Amerika på ett tåg användt ett sådant tal hade de antingen måst stiga af tåget eller blifvit arresterade. Åtskilliga gånger, å hotellen särskildt, hade jag tillfälle att se, att svensken icke aktar kvinnan så högt, som amerikanen gör.

Genom att telegrafera till Skillingaryd förut fick jag middag eller rättare frukost inburen på tåget. Det var en präktig måltid, som serverades mig för 1 kr. 50 öre.

Nu passera vi Smålands *Taberg*, (accent på sista stafvelsen), en trubbig, kon-formad klippa, hela klippan bestående nästan uteslutande af järnmalm. Fordom idkades här ock järnindustri. Å en sida af berget, ifrån dess topp till dess fot, har järnmalm bortsprängts. Nu står berget där som ett svart vidunder, en boning för jättar och troll. På grund af malmens järnfattigdom har nu industrien upphört.

Det är högsommar — slåttertid. Ju närmare vi komma Jönköping och Vättern, desto bördigare och större blifva fälten. Många kraftiga slåttermän, små men sega, stå här och där som skyltvakter på hårdvallsängarna, betänksamt lutande sina hufvuden, alldeles som åldringen gör, då det "lider mot aftonen". Än biter det svenska stålet, märker jag, än är det "kraft i arm och mod i barm" i Nordens söner. Allt måste vika för slåttermannens lie, ja, allt som älskar lifvet: Skogsråttor, ödlor, åkerhöns fly. Den lilla blomman, som icke kan fly, tigger förgäfves om att hennes lif måtte sparas. Det som icke skyndar ur vägen för liarnas fräsande och taktmässiga ljud, det måste falla. "Än en gång, var viss på det", tänkte jag, "skall nog den gamle fienden "moskoviten" tvingas att vika för det svenska stålet, när det gäller."

* * *

Nu äro vi i Jönköping, och där bo vi på det präktiga Stadshotellet, där man kan må som en liten kung, ehuru man ju icke är någon kung alls, utan blott en fattig turist, som har sparat i 20 år för att kunna resa hem till sin faders födelseort. Många timmar hade icke förgått, förrän vi hade sprungit omkring hela staden. Då vi nu se tillbaka på vår resa genom fädrens land, är det ingen plats i hela Sverige, som för oss är skönare än trakten kring södra Vättern, med sina karga och klippiga stränder, med sitt Visingsö, sitt Grenna, sitt Jönköping, och sina gamla historiska minnen. Jönköpingsborna voro ju de första i världen att tillverka tändstickor utan svafvel och fosfor, och nu är Jönköping kändt världen rundt för sina tändstickor. Den ståtliga Sofia-kyrkan, uppförd i götisk stil efter Zettervalls ritningar, invigdes 1888. Förste komministern i Sofia-kyrkan är pastor N. Th. Winquist, en f. d. Augustana-pastor. Då jag var gosse i Swedona prästgård, fick jag ofta följa med min far till New Windsor, där Winquist var pastor. Jag minnes så väl den reslige, smärte mannen med det mörka håret och det vackra skägget. Han har ett utseende och en röst icke olik Karl XV:s", sade på den tiden de, som hade sett och hört dem båda. Vi ämnade naturligtvis uppsöka honom och förnya gammal bekantskap, men då vi började göra våra förfrågningar, lärde vi känna, att Winquist på grund af sjukdom under ett par års tid uppehållit sig i Stockholm.

Han behöll dock sin plats som förste komminister i Sofia-församlingen. En adjunkt utförde hans arbete. Winquist dog redan följande månad, i augusti 1903. Det berättades mig, att hans dotter Bertha var frälsningssoldat och hade stigit till kapten inom frälsningarmén. Hon tjänstgjorde i Stockholms armékår. Utan tvifvel hade hennes smak för denna frikyrkliga, för att icke säga okyrkliga, rörelse väckts uti hennes föräldrahem, ty, ehuru Winqvist var statskyrkopräst, sympatiserade han och samverkade med godtemplare, salvationister och andra frikyrkliga organisationer.

I elementarläroverksparken är en byst af smålandssonen *Abraham Victor Rydberg* upprest. Denne store tänkare föddes i Jönköping den 18 september 1829. Sin utbildning emottog han i Vexjö samt vid Lunds universitet. Under många år tjänstgjorde han som redaktör för Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning. Han har utgifvit en öfversättning af *Goethes Faust*, och 1859 utkom hans första

novell, *Den siste Atenaren*, en framställning af de sista striderna emellan den grekiska hedendomen och kristendomen. Hans skaldestycken kännetecknas af formfulländning och originalitet: han lefver där i idéernas och icke i känslornas värld. *Venus från Milo* och *Romerska Dagar* äro historiska arbeten, i hvilka han framställer sina estetiska tankar och studier. Under det senare skedet af sitt lif har han sysselsatt sig med religionsfilosofiska studier, och frukten af detta hans arbete återgifves i hans böcker: *Bibelns lära om Kristus* och *Romerska sägner om Paulus och Petrus*. Ett af hans mest briljanta verk, ehuru det icke äger något som helst vetenskapligt värde, är *Undersökningar i Germansk Mytologi*. År 1895 afled han i Stockholm. Bland Sveriges tänkare under slutet af 19:de århundradet intager Victor Rydberg den förnämsta platsen.

* * *

Bland smålänningar i Amerika, som gjort sig mer eller mindre bemärkta och ännu lefva, kunna vi nämna den gamle hederlige dr A. W. Dahlsten, pastor, grundläggare af ett stort svenskt settlement i Smolan, Kansas, och under många år ordförande för Bethany Colleges styrelse i Lindsborg. Han härstammar från Näshult. Redaktören, skriftställaren och pastorn dr S. P. A. Lindahl såg dagens ljus i Kristdala. I många år har han intagit en ledande ställning inom den svenska kyrkan i Amerika, hvars president han ock varit. Dogmatikern och professorn dr C. E. Lindberg är född här i Jönköping. I många år var han den ledande själen inom och ordförande för New York-

konferensen, den östra grenen af svenska kyrkan i Amerika, och är nu vice president såväl för Augustana College som för Augustana-synoden.

* * *

Då man en vacker sommardag från det skönbelägna Jönköping vid Vätterns södra strand blickar ut öfver den blanka och stilla sjön, ser man långt i norr en blåaktig rand vid horisonten, det är det tre och en half svenska mil aflägsna Visingsö. På *Södra Vättern* göra vi resan dit, men på vägen lägga vi till vid Huskvarna, den svenska symaskins- och vapenfabriksstaden. Huskvarnas mest märkliga egendomlighet är dess 357 fot höga vattenfall, hvilket bäst ses ifrån den östra sidan af floden. Ehuru Trollhättan är större och mäktigare än Huskvarna fall, äger dock Huskvarna mera idyllisk skönhet. Civilisationen, — fabriksanläggningarna — hafva delvis fördärfvat båda fallens naturliga och ursprungliga skönhet. Under fortsättningen af färden mot Visingsö berättar lektor Bror Wallin från Jönköpings elementarläroverk följande intressanta saga om huru Visingsö och Vättern fått sina namn. Jag kommer icke nu ihåg, huru hans ord föllo, men berättelsen hade följande innehåll:

"Fordom var denna sjö en fruktbar dal, och tvenne bröder, Vise och Vätte, härskade då som konungar gemensamt

öfver ett vidt område. Vise var god, storhjärtad och ädel, och till freds med sig själf och hela världen, under det att Vätte, elak och vrångsint, stämplade emot sin broder. Vise hade ifrån ett främmande land fört med sig hem en skön prinsessa, som han tagit till gemål. Prinsessans hofskald var en man vid namn Atle. I den sköna och bördiga dalen uppförde Vise ett eget slott, där han med sin drottning framlefde sina dagar i ro och glädje. Sjöjungfrun, som sett kung Vätte, då han varit ute på härnads- och vikingatåg, hade för honom fattat en brinnande kärlek, men ännu hade intet tillfälle för henne yppats att vinna sitt mål. Vätte åter hade fattat en brottslig kärlek för kung Vises drottning, och för att med våld tvinga henne att blifva sin maka, lät han dräpa sin broder Vise. Med barden Atles hjälp flydde nu Vises drottning ifrån hofvet och kom oskadd hem till sin faders slott. Sjöjungfrun, som hulpit drottningen till flykt, antog nu hennes skepnad och blef den intet ondt anande Vättes brud. Vätte höll sin brud mycket kär. Sjöjungfrun, som var född i vattnet och som hittills hade tillbragt alla sina dagar i de ljufva vågornas famn, längtade med en oemotståndlig kraft att åter få lefva i vattnet, men af kärlek till kung Vätte kunde hon icke heller lämna honom. Hon förvandlade därför den

rika, fruktbara dalen omkring höjden till sjö. Slottet, som låg i dalen, uppslukades af den inströmmande vattenmassan, och därnere i djupet bor än i dag kung Vätte och sjöjungfrun. När sjön nu höjer sina vreda vågor, säger smålänningen: "Vätte är arger." Men då tager Vättes maka, sjöjungfrun, fram sin luta, spelar och sjunger, och snart stillas Vättes vrede, och sjön blir lugn och spegelklar. Från dessa bröder har Visingsö och sjön Vättern fått sina namn."

Vätterns vatten är det klaraste sjövatten i Sverige, så är ock Vättern Sveriges nyckfullaste sjö, men denna dag ligger Visingsö hamn så stilla och lugn. På kajen är det dock lif och rörelse, ty många lustresande från kringliggande platser hafva samlats å ön för att bese de gamla historiska minnena, särskildt Brahe- och Kumlaby kyrkor och Visingsborgs slottsruiner, samt för att njuta af den friska och rena sjöluften. Brahe-kyrkan innehåller ett litet museum. Bröllopskronan, som enligt legenden burits af Ebba Brahe, då hon ingick äktenskap med De la Gardie, bevaras i kyrkan. Vid Kumlaby kyrka och Brahe skolhus finnas några välbevarade runstenar.

Af Visingsborgs slott, den en gång ståtliga och majestätiska fästningen, som uppförts och bebotts af grefve Brahe, finnes blott en liten lämning, men den mossbevuxna ruinen är mycket tilltalande.

öns storhetstid börjar, då kung Erik XIV den 29 juni 1561 kröntes till Sveriges koung. Han införde nämligen grefve- och friherrevärdigheten. Bland de första grefvar, som då utnämndes, var *Per Brahe*, kallad *den äldre*, hvilken till grefskap fick Visingsö och en del af fastlandet åt öster, där nu Grenna är beläget.

Å prästgårdens gärde ligger Brahe-sten, hvars inskription på latin omtalar denna nya glansperiod under grefvarna Brahe's välde.

Denne förste grefve till Visingsborg började 1561 uppföra slottet, men han hann icke fullborda mer än västra flygeln, hvilken bestod af två våningar och torn, innehållande 22 kamrar och tre stora salar, af hvilka en var rikssal.

Den andre grefven, *Erik Brahe*, tillträdde vid faderns död, 1590, slottet, men af kärlek till den katolska kyrkan och af sympati för konung Sigismund flyttade han 1611 till Polen, där han två år senare afled.

Eriks broder, *Magnus Brahe*, blef den tredje härskaren å Visingsborg. Han uppförde den södra slottsflygeln och påbörjade den östra. Den södra flygeln, hvilken ock var två våningar hög, ägde 3 salar och 8 kamrar eller boningsrum. Det var grefve Magnus' dotter Ebba, som var föremål för Gustaf II Adolfs ungdomskärlek.

Den mest framsående inom Brahe-släkten är dock den fjärde grefven, Per Brahe, kallad *den yngre*, syskonbarn till den förre och son till Per Brahe d. ä:s yngste son. Då han 1633, vid 31 års ålder, tillträdde grefveskapet, tillsatte han nio förmän, "grefven till råd och styrka". Han fullbordade den östra flygeln, hvilken byggdes 3 våningar hög och innehöll 2 salar och 24 rum. Östra flygelns porthvalf är åt sjösidan, och är den del af slottsruinen, som ännu står kvar (synlig i bilden). Den norra flygeln blef slutligen färdig 1662. Således var efter ett hundraårigt arbete Visborgs slott färdigt! Hela slottsbyggnaden ägde nu 11 stora salar och 63 kamrar och dessutom rustkammare, förvaringsrum och verkstäder. Grefskapet bestod nu af 502 mantal. Slottet omgafs af vallar och löpgrafvar, och dess torn voro försedda med kanoner.

Per Brahe d. y., som var ytterst mån om sina underlydandes välmåga och trefnad, har för alltid omgifvit sitt namn med en gloria genom sina donationer att för all framtid betrygga den skola, han den 1 maj 1636 på ön grundlade, "*Guds nampn til ähra och den blomstrande ungdomen til optuckelse.*"

En morbror till min granne, pastor Nimrod Ebb, är nu länsman på ön, men med honom hade vi intet att beställa. Sedan vi sett oss mätta på Visingsös sevärdheter, vända vi åter till kajen. Nu är sjön orolig och nyckfull, men *Södra Vättern* gungar så lätt på de lekande vågorna.

* * *

Huru ofta har icke min gamla faster, Anna Löfquist i Moline, talat om Grenna och om Grenna-päronen. Attiofyra år har hon fyllt, men hon lefver än, är kry och rask och vid sina sinnens fulla bruk. Hvad jag här talar om för dig, käre läsare, om mitt Grenna-besök, det har jag redan berättat (och litet till) för den gamla stammodern, den sista af vår släkt på fädernet, som ännu är i lifvet, den sista yttre länken emellan oss och gamla Sverige. Tro det, att hennes hjärta brann och hennes ögon — ja, än lyste de af glädje, än tårades de af hemlängtan.

Grenna är ett idylliskt samhälle, hvars goda smålänningar hvarken drifva handel eller ägna sig åt industriell verksamhet. Per Brahe d. y. är stadens grundläggare, 1650. Nu hade jag kommit till själfva höjdpunkten af sommarens färd. Här hade min fader tillbragt sina barna-

och ungdomsår. Jag ville se Grenna gärden, Grenna berg, Grenna kyrka och Grennas enda gata.

Från båten se vi norr om Grenna Brahehus' hvitglänsande ruin. Detta slott, som förstördes genom vådeld 1708 och nu i 200 år stått som en ruin på klinten af Grenna berg, uppfördes 1647 af Per Brahe d. y. såsom grefvinnans änkesäte. Då *Gu'far i gu'sbacka*, som Per Brahe d. y. af allmogen benämndes, skulle besöka slottet, lät han bära sig upp i hängbår, ty att komma dit upp var förenadt med stor ansträngning, emedan vägen var lång och brant. Allra längst i norr se vi *Omberg* i Östgötalandet, den högsta plats vid Vätterns stränder. Ombergs trenne egendomliga klippformationer och brådstörtande hällar ha fått namnen *munken, predikstolen* och *jungfrun*.

Söderut om Grenna utfaller Röttleån, och ofvanför på höjden ligger herresätet Västanå, som ock leder sina anor från Braheska tiden. Därborta resa sig de höga, karga sönderbrutna stränderna rakt upp ur vattnet.

Det är söndag. Då vi landstiga på kajen, möta vi ett par hundra Grenna-ungdomar, som skola fara bort till Visingsö på *picknick*. Vi ha icke alls någon lust att följa med, först emedan det är Herrens dag, och för det andra emedan vi vilja vara med om högmässofirandet i Grenna kyrka. I Europa hade jag nu tillbringat ett halft dussin söndagar. En söndag hade tillbragts i skuggan af Notre Dame i Paris, det tempel hvars historia är så nära förbundet med den hemska och blodiga franska revolutionen. En annan söndag hade jag åsett trenne romersk-katolska mässor i påfvens egen kyrka i Rom, St. Petrus. En tredje söndag åhörde jag en uppbygglig evangelisk predikan af Kejsar Wilhelm II:s förste hofpredikant Dryander i Berlins domkyrka. Gudstjänsten i Grennas stora, men enkla kyrka tilltalade dock mitt hjärta mer än alla dessa öfriga. Öfver altaret stod följande bibelspråk: "*Jag bor i höjden och i helgedomen och när dem, som hafva en ödmjuk och förkrossad ande.*" De anvisade psalmerna som sjöngos voro n:r 268, 106, 24: 5, 139, 50: 4. Komminister Malmquist mässade och sjöng med en klar stämma: "Helig, helig, helig." Kyrkoherden, kontraktsprosten Carl Holmberg, inledde sin predikan med att uppläsa de 3 första verserna af psalmen 126. Det var 3:dje bönsöndagen. Hans ingångsord voro Sak. 8: 20. Ämnet för hans predikan var följande: "Sions fångars förlossning, ett ämne för mångas glädje och tillbedjan och pris inför Herren Sebaot." Predikan ägde tvenne hufvudafdelningar, nämligen 1) Sions fångars förlossning, och 2) ämne för glädje, tillbedjan och pris inför Herren Sebaot.

Grenna gamla kyrka nedbrann 1890, men år 1892—1895 restaurerades templet. I denna kyrka hade min fader framburits till det heliga dopet, och i denna kyrka hade han afgifvit sina konfirmationslöften. Blott detta gjorde, att det var för mig en helig plats, och stunderna i Grenna kyrka äro för mitt hjärta dyra.

PASTOR A. ANDREEN.

Tvenne af mina bröder, Gustav och Carl, hade förut besökt Grenna, och tvenne bröder till, Otto och Alexis, ämna sig dit, om de få lefva. Dr Gustav Andreen skrifver till mig i december 1899 om sitt första Grenna-besök:

"Framkommen sammanträffade jag med en skollärare, Philip Rydberg, som erbjöd sig att blifva min ciceron, och så bar det af uppåt berget mot stora Mårs (Mårtens) torp, där far var född. Jag hörde ofta pappa tala om Grenna berg, men jag trodde alltid, att det var en så'n där kulle, som man tycker är fasligt stor, när man är liten. Jo, jag tackar, jag! Jag gick mig både svettig och trött och fick hvila mer än en gång, innan vi nådde toppen, och där uppe på själfva höjden låg torpet. Återigen hade jag missräknat mig. Jag gick där och tänkte, att det var väl någon liten rödmålad stuga, med ett rum och kök, men det var det inte. Det var ett stort vackert hus, såg så där litet halft imponerande ut äfven nu på gamla dagar. Utsidan

STORA MÅRTENSTORP.

hade spår af prydlighet. Då man trädde in, kom man först in i en tambur, från hvilken dörrar ledde till olika rum, alldeles som i de bättre husen än i dag i Sverige. Den egendom, som farfar där brukade, är värd 15,000 @ 18,000 kronor och ligger alldeles förtjusande härligt. Inåt landet sträcka sig höga furuväxta åsar med gärden och fält i dalgångarna. Och utsikten åt sjön till, du! Ja, man står där och gapar bara, så härligt är det! Man ser en skymt af staden, så de präktiga Grenna gärden, sjön, hela Visingsö i all sin utsträckning, bortom densamma en strimma af sjön igen, och så Västergötland längst bort vid horizonten! Jag sprang pa stenhällarna, där pappa sprungit, såg igenom hvartenda rum och hvarenda bod och kände mig åter och åter hågad att löpa riktigt fort kring knutarna och ropa: *'Vänta, pappa, vänta! Stanna lite, så får jag tala med pappa, ty jag känner, att pappa kikar på mig, när jag vänder ryggen'* — så tycktes mig hans närvaro vara en verklighet. Och innan jag visste ordet af, sprungo tårarna till ögonen på mig."

Så långt dr Andreens bref, och han har omtalat äfven mina känslor.

Vi blefvo mycket väl emottagna af den rike smålandsbonden Anders Nelson, som nu är gårdens ägare. Vi framkommo just i tid att vara med på ett småländskt bondkalas. Måltiden började strax efter klockan 1, och till sista rätten hunno vi icke förr än inemot kl. 5.

Den förnämsta bondkvinnan gick alltid vid hvarje rätts afätande först fram till det rikt dukade gångbordet. Det hade nog icke gått an, att någon annan gått henne före. Kvinnorna gingo så fram alltid i samma tur och ordning och hjälpte sig själfva till de goda rätterna. Bland männen gick den "förnämsta kvinnans" gubbe alltid förut, men så är han också med i kyrkorådet i Grenna församling. Det låter sig säga, att den söndagen åto vi ingen kvällsvard. Sedan vi genomsett den lilla gårdens alla byggnader, vändes våra steg tillbaka mot kajen. Jag var så lycklig denna kväll. Den nedgående solen lyste i björkarnas löf, och blommorna i backsluttningen nickade ett vänligt farväl.

BIBELNS SEGERTÅG GENOM VÄRLDEN.

Den 6 mars förliden vår firades af kristna i olika delar af världen hundraårsdagen af Brittiska och Utländska Bibelsällskapets stiftande. Öfverallt, där böckernas bok läses och älskas, öfverallt, där den uppskattas såsom den aldrig sinande källan till kunskap om hvad som rör människornas högsta intressen, källan till glädje och tröst i alla lifvets skiften, högtidlighöll man denna bemärkelsedag. Ur ett präktigt tal, som då i Stockholm hölls af dr Karl Fries, hämta vi följande intressanta teckning af "Bibelns segertåg genom världen."

Under kristendomens äldsta tider utgick från de syriska församlingarna en mycket kraftig missionsverksamhet öfver all världen. Denna mission omfattade en stor del af Asiens folk, t. o. m. mongoler, mandsjuer och kineser; de mongoliska och mandsjuriska alfabeten bevara ännu en omisskännlig likhet med det gamla syriska alfabetet. Vidare utbredde sig den syriska missionen öfver norra Afrika. Af denna asiatiska och afrikanska mission återstå nu blott några spår, resten har bortsopats hufvudsakligen genom mohammedanismens segertåg. De kvarvarande spåren äro den koptiska och den etiopiska kyrkan; bägge ha kyrkobiblar på de gamla nu utdöda språken koptiska och etiopiska, och bibeln har inom dessa kyrkor ej kunnat få den lifgifvande kraft, den eljest alltid utöfvar.

En annan gren af den syriska missionen gick öfver Konstantinopel uppför Donau. Där bodde först moesogoterna, till hvilkas språk bibeln öfversattes af biskop Wulfila. Enda kvarlefvan af denna öfversättning är nu den berömda codex argenteus i Uppsala. Goterna lämnade emellertid snart Donau för att bosätta sig i Italien, och i deras ställe kommo slaviska folk. Till dessa kom bibeln genom Cyrillus' och Methodius' slavoniska bibelöfversättning, som ännu gäller som kyrkobibel inom den ryska kyrkan, oförstådd af folket och äfven af prästerna. Emellertid ha dock inom Ryssland åtgärder vidtagits för spridande af bibeln. År 1813 bildades ett ryskt bibelsällskap med speciell uppgift att sprida den slavoniska bibeln, men samtidigt arbetade det äfven på utbredande af de redan befintliga polska, estniska, finska och littauiska öfversättningarna. En rysk öfversättning tillkom först 1875. Ryska bibelsällskapet är nu upplöst, men dess verksamhet fortsättes dels af heliga synoden, dels — under stort tillmötesgående af de ryska myndigheterna — af brittiska och utländska bibelsällskapet, som årligen sprider omkring en half million biblar i Ryssland.

Till latinet öfverflyttades bibeln redan under 2:dra århundradet, men denna öfversättning är nu förlorad. Som romersk-katolsk kyrkobibel gäller ännu i dag den år 405 af munken Hieronymus fullbordade "Versio vulgata". Latinet utdog som folkspråk, men något försök att öfverflytta bibeln till något modernare språk gjordes icke på 800 år inom den västerländska kyrkan. Först på 1300-talet utarbetades af okänd hand en böhmisk öfversättning af bibeln. I slutet af samma århundrade utgaf John Wyclif sin engelska öfversättning. Sedan fortsattes öfversättningsverket af en hel rad män, som mestadels fingo lida förföljelse för att de ville sätta bibeln i folkets hand. Öfversättningar verkställdes sålunda af Tyndall och Rogers i England, Lefévre i Frankrike, Encina i Spanien, Luther i Tyskland och Olavus Petri i Sverige. Till italienska öfversattes bibeln 1584, till ungerska 1590, till polska 1561, till walesiska 1567, till irländska 1562. Sist af alla västerländska folk fingo portugiserna sin öfversättning. Den utarbetades af tyska missionärer i Tranquebar i Indien; första delen utkom 1681 och andra delen 1751.

Det var renässansens inbrott och boktryckerikonstens uppfinning, som åstadkommo en så liflig öfversättningsverksamhet. Emellertid fick bibeln ej genast någon större spridning; det erfordrades en kraftigare andlig väckelse. Denna kom i början af 19:de århundradet med John Wesley och hans medhjälpare. Från dessa kretsar var det, som inbjudan gick till det möte af omkring 300 framstående representanter för olika kyrkosamfund, som den 7 mars 1804 bildade "Brittiska och utländska bibelsällskapet."

Talaren skildrade därefter utförligt detta sällskaps verksamhet inom världens olika länder och folk, en verksamhet, som man mer än något annat har att tacka för att bibeln nu är så utbredd bland alla kristna folk.

Ur annan källa äro vi i tillfälle att om sällskapets stiftande och verksamhet meddela följande:

Om sällskapets uppkomst mäles, att då till ett traktatsällskap i London en begäran inkom om upprättande af ett särskildt sällskap för bibelspridning i Wales, baptistpredikanten Josef Hughes yttrade: "Visst skulle ett sådant sällskap äga bestånd, men hvarför blott för Wales, hvarför icke för riket, ja, för hela världen?" Tanken visade sig tändande — det vardt ett sällskap för världen. Efter att en del förberedande åtgärder vidtagits, samlades den 7 mars 1804 tre hundra personer i London Tavern och öfverenskommo att bilda ett bibelsällskap med uppgift att sprida bibeln utan förklaringar i den antagna öfversättningen inom brittiska riket samt arbeta för dess inflytande äfven på andra kristna, hedniska och mohammedanska land. Jämte det att sällskapet tänkte på fattiga, fångar och söndaksskolor, trädde det i förbindelse med utlandet för väckande af intresse för bibelsällskap. De flesta af dessa trädde i tjänande ställning till hufvudsällskapet. Sedan en brytning inträdt med de sällskap, som utgåfvo biblar med apokryferna, slog man in på upprättande af agenturer på fastlandet. Dr Pinkerton vardt 1830 utnämnd till sällskapets ombud på fastlandet, och samma år bildar en epok i bibelspridningens historia. Arbetet tog nu rätt fart genom användning af kolportörer. Efter hand utsträcktes sällskapets verksamhet allt vidare, och 1880 var hela Europa eröfradt samt själfständiga agenturer i verksamhet i Berlin, Wien, Odessa, Konstantinopel, Rom, Lissabon och Madrid.

På tal härom kan det vara af intresse att anföra några siffror om bibelspridningen i olika land. I Tyskland spredos 1880 icke mindre än 334,898 exemplar af bibeln, sex år senare 242,774 och 1898 icke mindre än 867,466 ex. De sistnämnda siffrorna afse alla sällskap; brittiska sällskapet verkar sedan 1893 uteslutande bland katolikerna, under det att bibelspridningen för öfrigt bedrifves genom inhemska sällskap.

I Ungern har sällskapet under senare åren rönt stor framgång. I Österrike spredos 1889 ej mindre än 225,400 biblar på 23 olika språk. Från Ryssland mäles, att där 1902 voro anställda 72 bibelspridare och att omsättningen af heliga skrifter då utgjorde öfver en half million.

Stora svårigheter möter bibelspridningen i Turkiet, där alla offentliga anstalter äro stängda för kolportörerna och myndigheterna äro ogina. Bibelspridningen visar tillbakagång; 1881 utgjorde den 73,696 ex. mot 45,000 året förut. År 1902 var den endast 24,586 exemplar. — Arbetet i Italien har gått sakta, men stadigt framåt. Omsättningen steg från 58 tusen ex. år 1881 till 168,000 ex. 1896.

Om bibelspridningen utom Europa måste vi af utrymmesskäl fatta oss kort. Af speciellt intresse just nu är att nämna, att i Japan under de senare åren et sextiotal kolportörer varit verksamma för bibelspridning, och att man på flera ställen i landet upprättat kristna boklådor, däraf fyra i Tokio. Hela bibeln färdigtrycktes 1887, och kejsaren har mottagit boken som present af sina kristna undersåtar. Korea har nyligen fått en reviderad öfversättning af nya testamentet, och där i landet firas första söndagen i maj numera som bibelsöndag. I Kina har bibelspridningen åter tagit fart de senare åren efter rubbningarna genom boxaroroligheterna.

Vi måste af utrymmesskäl förbigå öfriga världsdelar och land. Det må dock erinras, att hela bibeln finnes på 100 och nya testamentet på 200 tungomål. Men ännu finnas omkring 2,600 språk och dialekter, som sakna bibelöfversättningar, och af jordens folk återstå ännu 450 millioner, som äro i saknad af bibeln på sitt modersmål.

Återstår här att yttra några ord om Brittiska och utländska bibelsällskapets verksamhet i Sverige.

Dess verksamhet utsträcktes 1832 dit till landet, men det hade redan 1811 varit med och understödt evangeliska sällskapet vid utgifvandet af den första stereotyperade svenska bibelupplagan. År 1883 upphörde verksamheten i Sverige, men dessförinnan ställdes till Svenska bibelsällskapets förfogande en öfversättning på lappska i 666 ex. af Mattei evangelium, nämligen på den dialekt, som talas i nordliga Lappland. Bibelspridningen genom sällskapets försorg sista året utgjorde 22,416 helbiblar, 54,215 nya testamenten och 9,647 bibeldelar. Sällskapets mantel har nu upptagits af det i vårt gamla fosterland 1814 stiftade Bibelsällskapet och af Evangeliska fosterlandsstiftelsen. Från svenska Bibelsällskapets stiftande äro genom dess försorg spridda 435,215 biblar, 895,632 nya testamenten och 992 psaltare. Af dessa äro gratis utdelade 22,324 biblar och 44,502 nya testamenten.

BREF FRÅN IOWA.

Iowa är en af de första bland Amerikas förnämsta stater. Rikt är landet här och godt är folket, och i all synnerhet är detta fallet med svenskarna. Undertecknad har förr haft tillfälle att lära känna Iowa, men då hufvudsakligen till dess stadslif. I sommar har det förunnats mig att vara med ej så litet på landet desslikes.

Under de senare veckorna hafva här hållits några mycket betydelsefulla möten, som erhållit namnet "Luther League Conventions". Dessa hafva varit mycket intressanta och uppbyggliga och komma utan tvifvel att blifva af stor betydelse för framtiden. I själfva verket hafva de större betydelse för framtiden än för det närvarande, och mycket mera än vi i allmänhet ännu fatta. Detta är ock orsaken hvarför de böra omhuldas på det bästa sätt äfven af den äldre församlingen, något som ock skett, åtminstone så långt som jag sett. Blott några år dröjer det, tills denna ungdom skall taga hand om vår kyrkas angelägenheter och föra hennes sak framåt, ty att detta skall ske, därpå tviflar åtminstone ej jag. Men skola vi hafva en borgen för att det skall ske, så måste vi se till, att ungdomen lär sig att väl känna vår kyrka, hennes uppgift och arbetssätt, ty huru skola de annars kunna sköta hvad de ej känna till, och än mer: huru skola de älska hvad de ej känna. Kärleken kommer af bekantskap, och därmed utdrifves ock fruktan. Detta är i hög grad fallet med vår lutherska kyrka. Ju mer man lär känna henne, desto mer lär man sig att älska henne och gifva sitt intresse åt henne. Men denna kärlek kommer ej bara af medvetandet om att vi hafva många kyrkobyggnader, institutioner, präster och medlemmar, ehuru detta ock är nyttigt att veta, utan fast hellre af kännedomen om hennes inre värde såsom frälsnings- och kulturfaktor. Det är här som kyrkan framstår så betydelsefull både för detta lifvet och för det tillkommande. Det är ock på dessa områden som vårt folk be-

NELLIE NELSON. ESTHER VENELL. ANNA STOHLGREN.

höfver blifva mera hemmastadt och i synnerhet vår ungdom. Med hänsyn till allt detta böra dessa "Lutherkonvent" kunna blifva till oberäknelig nytta, men ej gärna på annan grund eller med annat mål i sikte. Således måste dessa möten vara både uppbyggande och undervisande i den allra innerligaste mening, och detta hafva äfven de varit, som jag haft nöjet att hittills bevista.

* * *

Det första af dessa afhölls i Madrid den 23 och 24 aug., med delegationer från hela Des Moines-distriktet. Många pastorer voro närvarande och ett stort antal ungdom. Utmärkt sång förekom och goda musikstycken. Tal höllos af pastor O. J. Johnson i Wahoo, Nebr., och af president Andreen vid Augustana College. Båda dessa tal voro i hög grad lärorika. Den förres ämne var: "The Imoprtance of Christian Indoctrination in our Church-work" och detta särskildt med hänsyn till läran om Gud, om försoningen och rättfärdiggörelsen. Han visade ock, huru denna vår tro är det rätta föreningsbandet de kristna emellan, huru viktig den är för ett fortsatt forskande i den heliga skrift samt huru den måste påbörjas i tidiga barndomen och sedan fortsättas lifvet igenom. Dr Andreen talade på onsdagsaftonen för alldeles öfverfullt hus. Han uppvisade de egenskaper, som man bör söka och hafva rätt att vänta hos en kristen ungdom. Därvid framhöll han vikten af god hälsa i andlig och lekamlig mening, af arbetsamhet och höga ideal, af tro och kärlek samt af ett lefvande hopp för sig själf och andra. Hans tal var utomordentligt enkelt, praktiskt och anslående.

Diskussionen vid detta möte var lärorik, och de bidrag, de unga därvid gåfvo till den uppsatta frågans lösning, voro ganska beaktansvärda. Frågan lydde: "How shall we render the work of the Luther League more effective?" Inledningen till denna diskussion var synnerligen förträfflig och gafs af konventets nuvarande vice president, miss Anna Stohlgren i Des Moines. Denna inledning gafs på engelska språket naturligtvis, och då manuskriptet till densamma välvilligt öfverlämnades för Ungdomsvännen, så vill jag i nästa nummer låta den inflyta sådan den var utan öfversättning, och tror jag, att den skall blifva till nytta och nöje för mer än en som läser den.

På onsdags eftermiddagen hölls en mycket treflig utflykt till en angränsande skogsdunge, hvarest äfven "supper" serverades. Att alla närvarande gladde sig åt denna anordning, är onödigt nämna.

Konventets närvarande tjänstemän äro: Rev. Alexis Andreen, Clinton, Iowa, president; miss Anna Stohlgren, Des Moines, vice president; miss Esther A. Venell, Des Moines, sekreterare, och miss Nellie Nelson, Dayton, skattmästare.

Mötet afslutades på onsdagsaftonen, hvarvid en kollekt upptogs för betäckandet af konventets utgifter.

* * *

Från Madrid reste några af de närvarande och däribland äfven jag till Algona-distriktets konvent, som hölls i Algona den 25 och 26 augusti och som äfvenledes var väl besökt samt särskildt prägladt af hjärtlighet och enkelhet. I hufvudsak liknade detta möte naturligtvis det i Madrid nyss hållna. Sången och musiken gafs uteslutande af ungdomen själf, dels af den i Algona boende och dels af delegaterna från de andra församlingarna. Tal höllos af pastor A. T. Seashore och af undertecknad. Det af pastor Seashore skall, såsom vi hoppas, i en snar framtid blifva synligt i denna tidning. Det var ett präktigt tal och angaf utan att stappla på målet den lutherska kyrkans grundsatser och uppgift. Ämnet för mitt tal var "Augustanasynodens och i synnerhet dess ungdoms mission i Amerika." På fredagseftermiddagen hölls en utflykt såsom i Madrid, och på aftonen samma dag afslutades mötet.

PASTOR ALEXIS ANDREEN.

Välsigne Gud vår ungdom och göre den väl beredd att upptaga sin del i arbetet. Måtte äfven dessa ungdomsmöten få bidraga därtill på bästa sätt.

Madrid, Iowa, den 2 sept. 1904.

S. G. Y.

TVENNE HÄRSKARE.

Från tyskan af *J. B. A. I.*

Från sol på Söderns himmel
föll glödhet stråle ned,
och ej af regn en droppe
på trakt, som torkan led.
Och Indiens rika länder
få lida bitter nöd,
i hvilkens fotspår följa
ej hunger blott, men död.

Fram skrider starke mannen,
nu svag, på stafven stödd,
med anlet' tärdt af hunger
och kraft af sorg förödd.
På vägen fallne gubben
i tårar ber om bröd;
med järnhand redan gripen
han är af kvalfull död.

På palmbevuxen kulle,
af slottsmur sluten in,
där stolte härskarn tronar
med hela staten sin.
Och rundt kring härskarsalar
i cirkelrundad mur
finns fyllda magasiners
förråd att taga ur.

Till slottet drager hopen,
som samlat sig i hast:
"Monarken skall oss hjälpa";
kraft låg i hopp så fast.
Med bäfvand' hjärta mödrar
beklaga här sin nöd:
"Förr'n barnet dör af hunger,
o, gif den lille bröd!"

Väl hörer fursten jämmern,
väl hör han rop om bröd,
hans hjärta, hårdt som slottsmurn
dock är för armas nöd.
Han sluter dörr och fönster,
liksom han hjärtat slöt.
Fast tusen dö af hunger,
af öfverflöd han njöt.

* * *

En konung med ett hjärta
så rikt och varmt jag vet.
Han bär uti sitt sköte
all himlens härlighet.
Han vill oss ej försänka
uti en namnlös sorg
och icke för oss stänga
sitt hjärta och sin borg.

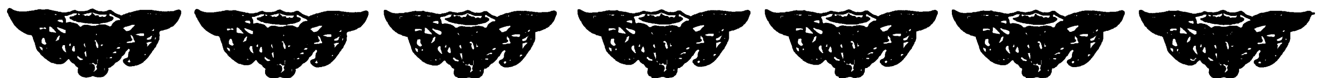
Af synden fängslad vorden
var mänskan dömd till död.
Då ned af kärlek sänker
han sig uti vår nöd.
Förenad kunglig höghet
med tjänaregestalt
i honom var, som lidit
och stod vårt straff i allt.

Omhvärfd af syndens makter,
som sarga kvalfylldt bröst,
på korset han förvärfvat
oss salighet och tröst.
Må på hans port du klappa,
så öppnas dig hans hus
och dig hans glans omstrålar
mer klar än solens ljus.

De mest elända tar han
i synnerhet sig an,
och den till honom kommer
förskjuter icke han,
som har så rika skatter
i kungaborgen stor
och gifver som en furste
åt den, i armod bor.

"Kom", ropar han af kärlek:
"åt er beredt jag har
det sälla barnaarfvet,
en härlighet så klar.
Och när ert matta öga
i döden slutes till,
min stad, den evigt sköna,
åt er jag öppna vill."

EN BABYLONISK SKOLA FÖR FYRA TUSEN ÅR SEDAN.

Sällan har det erbjudit sig för arkeologen en så omedelbar inblick i en aflägsen forntids lif, som fallet varit vid de utgräfningar Vincent Scheil har företagit i den babyloniska staden Sippara och om hvilka det franska arkeologiska institutet i Kairo har offentliggjort en utförligare berättelse.

Den intressanta upptäckten utgjordes af en skola med alla dess inventarier, hvaraf man erhåller en fullständig upplysning om huru undervisningen bedrefs två årtusenden före Kristus. Den lilla staden Sippara, till skillnad från en annan med samma namn, också kallad "Slättens" eller "Solens Sippara", var blott 1,300 meter lång och 800 meter bred: men räknar man med dess vidlyftiga förstäder, var staden tre gånger så stor. Det ställe, där Sippara låg, utmärkes nu blott genom en jordhög, men när man trängt litet ned i denna, stöter man på tämligen väl bebevarade murar samt återstoden af boningshus och offentliga byggnader jämte en del af deras mobilier. På uppdrag af den turkiska regeringen har Scheil utgräft ett helt kvarter, och hans fynd har bragt så mycket i dagen, att man är i stånd att rekonstruera stadsdelens allmänna utseende och få en föreställning om invånarnas privata och offentliga lif. Härvid upptäckte han också skolan med elevernas undervisningsmateriel och arbeten.

Det var ett litet hus, som låg nästan midt emot templet. Här fann Scheil statyetter och små taflor. På en af de senare stod det: "Den, som utmärker sig i skrifkonsten, skall lysa som solen!" Huset innehöll sju rum; i ett af dessa fann man en oerhörd mängd små lertaflor. De voro tyvärr icke brända, hvarför dels skriften på deras ytor var utplånad, dels klibbade de så fast vid hvarandra att skriften nästan blef totalt förstörd då man skilde dem åt. På många af dem kunde man dock dechiffrera skrifttecknen; de innehöllo hymner på sumeriska, Babyloniens äldsta

språk, ordlistor, räkneuppgifter, kontrakt o. s. v. Att en del af dem tjänat som förskrifter, kunde man se af tecknens noggranna utförande, härigenom skiljande sig från de andra, som med all säkerhet voro lärjungarnas arbeten. Man tycker sig i andanom se de barn eller ynglingar, som för 4,000 år sedan sutto här med sin griffel af trä, ben eller koppar, samvetsgrant ristande hvart streck i den ännu mjuka leran och halfhögt upprepande tecknens betydelse. När den ena sidan var färdigskrifven, vände man om lertaflan och skref på den andra. Läraren har genomläst det skrifna, korrigerat de orätt eller fult skrifna tecknen eller låtit lärjungen helt skrifva om uppsatsen. En underlärare eller ock lärjungen själf har då med en spade utplånat det skrifna; Scheil har på mer än ett ställe upptäckt spåren efter en sådan process. På detta sätt kunde samma material göra tjänst under flera generationer. Det synes som om man har blandat ett eller annat ämne till leret för att göra taflorna segå, och de hafva en blå metallfärg.

Alla de daterade texterna äro från den babyloniske konungen Hamurabis' tid; denna skola blomstrade alltså i det 21:sta århundradet före vår tideräkning.

Scheil har kunnat konstatera det schema, som följdes vid undervisningen i läsning och skrifning. Man talar i våra dagar mycket om att skolbarnen öfveransträngas, men kilskriftens svårigheter måste för de babyloniska lärjungarna hafva varit långt större än de, som nutidens barn hafva att öfvervinna. Bokstäfverna bestå icke blott af ett mången gång utomordentligt stort antal raka linier och regelbundet ordnade vinklar i alla riktningar, utan de hafva också ett tiotal olika betydelser allt efter de olika kombinationerna. Lärjungen måste först lära sig alla formerna och därpå alla betydelserna, innan han kunde dechiffrera en enda rad af de otaliga formler, som reglerade hans handlingar från vaggan till grafven. De tecken, som voro af samma ursprung, voro ordnade i grupper, hvilkas betydelse läraren förklarade. Efter månadslånga ansträngningar kunde man öfvergå från de enkla till de sammansatta tecknen, och vidare gick det många månader om, innan man kunde läsa lättare texter.

Mycket vackra och synnerligen noggrant skrifna taflor lämna upplysningar om mått- och viktsystemet eller innehålla multiplikationstabeller o. s. v. I ett och annat fall synas kvinnorna hafva erhållit samma undervisning som männen. Scheil har i ruinerna funnit ett kontrakt, uppsatt af en kvinnlig skrifvare vid namn Amatbaou. Den långa lärotiden och de många därmed förenade svårigheterna gjorde skrifvarna, som i mycket motsvarade våra advokater, till ansedda personer.

LITTERATUR.

Följande böcker och skrifter hafva benäget blifvit till redaktionen insända:

Minne af Princeton Sv. Luth. Församlings Femtioårsfest den sjuttonde—nittonde juni 1904. Princeton, Ill. Utgifvet af församlingen. Priset angifves icke, men väl gör den, som söker skaffa sig dessa betydelsefulla bidrag till den Augustana-synodens historia, som kommer att skrifvas. Mer än en församling hos oss har uppnått åldersmåttet af ett halft sekel och har därunder gjort erfarenheter, som bilda historia. Af de minnesskrifter, som hittills utkommit, intager denna från Princeton ett hedradt rum både hvad innehåll och utstyrsel angår. Den lilla boken kan erhållas hos pastor G. E. Hemdahl, Princeton, Ill.

The Common Music for the Common Service by the Rev. Luther D. Reed, being the closing address delivered at the third General Conference of Lutherans, Pittsburg, Pa., April 17, 1904. A lecture well worth reading by all those who love our Lutheran Chorals and Church Music.

SORGERESOLUTIONER.

antagna af den svenska ev. luth. ungdomsföreningen i Moorhead, Minn., med anledning af mr Oscar J. Freebergs hastiga frånfälle den 24 juli 1904.

Enär Herren öfver lif och död enligt sitt allvisa råd och förutseende behagat genom en olyckshändelse hädankalla vår afhållne vän och vice president för vår förening, "Willing Workers", beslutadt:

Att vi med tacksamhet till Gud erkänna den välsignelse, som kommit oss till del genom denne vår väns flärdfria vandel och kristliga umgänge, samt uttrycka det vissa hoppet, att han fått ingå i den rolighet, som står Guds folk åter;

att vi innerligt deltaga med hans föräldrar och syskon, hans anförvanter och många vänner i deras sorg och saknad;

att vi med undergifvenhet för Guds vilja erkänna, "att Herrens vägar icke äro våra vägar, och att Herrens tankar icke äro våra tankar."

Beslutadt, att vi böra taga denna hastiga skilsmässa såsom en varning och till tillrop till oss att vara redo, när döden kommer, "ty vi veta ej dagen, ej heller stunden."

Vidare beslutadt, att en afskrift af dessa resolutioner sändes till den aflidnes föräldrar och syskon, att de införas i protokollsboken samt i följande tidningar: *Augustana*, UNGDOMSVÄNNEN, *Minnesota Stats Tidning* och *Rockford-Posten.*

Moorhead, Minn., den 4 augusti 1904.

Å föreningens vägnar,

ADA L. WIDING,
FRANK A. WESTBERG,
kommitté.

FRÅN UTSTÄLLNINGEN I ST. LOUIS. INVID PLASKANDE FONTÄNER RESER SIG FESTIVITETSBYGGNADEN.

FRÅN UTSTÄLLNINGEN I ST. LOUIS. VY AF VACKRA BROAR OCH MONUMENTER, OMGIFNA AF YPPIG GRÖNSKA.

Ungdomsvännen
Illustrerad Tidskrift för Hemmet

ÅRG. IX. ROCK ISLAND, ILL., OKTOBER 1904. N:o 10.

Luther på Wartburg.

För Ungdomsvännen af *E. A. P.*

Kring Wartburgs fästning vinden tjöt,
och stormen, häftigt vredagd, röt,
och fasta klippan skälfde.
Månn' slottets mur väl gömma kan
en brottslig, spotsk och gudlös man,
som afgrundsstormen vållat?

Ell' gömmer sig där, pansarklädd,
en riddare så feg och rädd,
att höga himlen harmas?
Hvad vålla kan så hemsk en natt?
Den djärfvaste månd' bli försatt
i dyster, pinsam aning.

Däruppe än ett dunkelt sken,
fast klockan tolf har slagit re'n,
liksom en fyrbåk glimmar.
Till fönstret träder nu en man;
han blickar ut, — hvem är väl han?
Han blickar ut i natten.

En ljungeld flammar som en dag;
den lyser upp hans anletsdrag.
Ett ädelt lugn de bära.
Så sällsamt! Hvem kan stå där trygg,
då själfva borgen darrar, skygg,
vid himlens tunga tordön?

Nu går han lugn med trygga steg.
— *Det* var dock ingen riddar' feg,
och gudlös icke heller. —
Han sitter nu i tarflig vrå
bland hopar böcker, stora, små,
och pennan rastlöst trefvar.

Hvad är hans verk? Jo, dag och natt
han redan länge träget satt
och helga ordet tydde.
På modersmål han gaf oss så
det ord, som under sekler grå
förglömts, fördolts, föraktats.

Där sitter han med trägen flit
och hvarje ord med heligt nit
på tankens guldvåg väger.
— När slutligt trött han går till ro,
Guds änglar, så vi gärna tro,
kringsväfva ljuft hans läger.

När morgon gryr kring Wartburgs slott,
är allt så fridfullt, skönt och godt.
Hvad härlig morgonrodnad!
Nu mellan höga furors topp
går solen klar och härlig opp,
och skogens fåglar jubla.

Till öppna fönstret går han fram,
vår riddare så undersam,
från morgonslummern vaknad.
Han ser, hur härlig dagen är,
och fåglars sång hans hjärta glä'r,
och morgonvinden doftar.

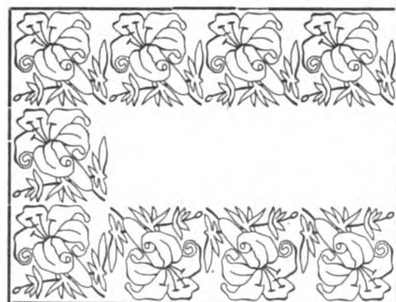
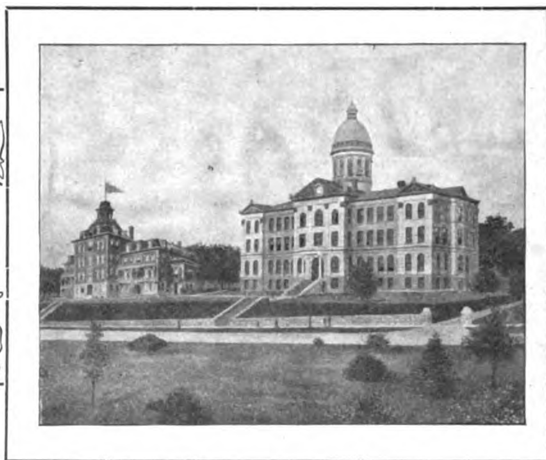
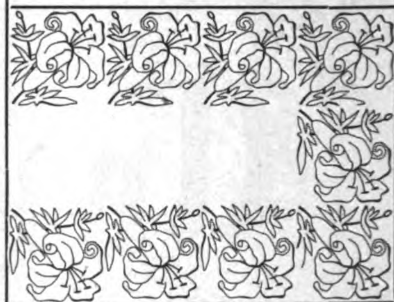
Han står så tankfull, tyst och still'.
Hvad är det, som hans hjärta vill?
Långt hän, där bortom skogen,
hans blick mot fjärran sträcker sig.
Hvart längtar han — hvem säger mig?
Hvad drager dit hans hjärta?

Nu höjs hans öga mot det blå.
Den blicken kan jag dock förstå.
Och se, en tår vill skymma. —
Han går. Till bön han faller ner.
Hvad bön! Hur barnafromt han ber!
Här tycks mig himlen sänkas.

En sällsam hjälte, visst jag spår:
när jorden bäfvar, lugn han står;
när solen ler, han beder. —
Och när, från bönen stigen glad,
han vänder bokens helga blad,
af fröjd hans öga strålar.

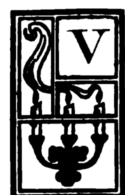
Den riddaren så undersam
drog sedan käckt i världen fram
— det var den ädle Luther.
Med Andens svärd han segrar vann,
och sist en salig död han fann
vid korsets helga fana.

Bland hjältar många på vår jord
jag prisar den, som Herrens ord
fram ur dess gömmor bragte.
Det ordet i all brist och nöd
oss hugna skall i lif och död.
Ske Gud all pris och ära!

De unga och deras lefnadskallelser.

För Ungdomsvännen af *J. A. K.*

id denna tid på året öppnas åter de stängda skolsalarna, och ungdom i milliontal intager skolbänken antingen i de publika skolorna eller vid högre läroverk. Af denna skara är redan en ej ringa procent svensk eller af svensk härkomst. Alla söka de utbildning för lifvets olika värf genom den fostran och ledning, som de olika lärdomshärdarna hafva att bjuda på. Viktig är därför så väl denna fostran som det lefnadsmål, de unga för sig uppställa.

Hvad vår kristliga ungdom beträffar, som fått förmånen att genom det heliga dopet upptagas och fostras uti Guds församling, så bör den alltid hålla klart för sig följande sanning och låta hela lifvet liksom kretsa däromkring: *Genom dopet blefvo de begåfvade med en himmelsk kallelse, upptagna till Guds barn och invigda till ett lif i helighet, gudsfruktan och till Guds tjänst.* Deras jordiska kall blir därför för dem endast ett medel, hvarigenom de kunna tjäna och förhärliga Gud och göra sin himmelska kallelse och utkorelse fast.

Men då det för många är mer eller mindre svårt att bestämma sin lefnadskallelse och sedan att finna sig däri, så låt mig göra följande antydningar: 1. *Lär tidigt att känna dina naturliga anlag och gåfvor* och sök en sådan kallelse, hvarest dessa dina gåfvor kunna med fördel användas. Gud har gifvit gåfvorna, ingen blir af honom obegåfvad. Han har ock skapat tillfällena, där dessa gåfvor kunna komma till gagn. Han behöfver alla i sin tjänst, ingen behöfver stå fåfäng på torget. Liksom i ett urverk hvarje hjul, hvarje liten kugge, fjäder, skruf behöfs för tjänstgöring på sin bestämda plats och allting då rör sig i harmonisk enhet, uret fyller sin plats, mäter tiden och tjänar människan, så äfven med oss, när vi finna och troget fylla vår plats, som oss af Skaparen är anvisad. Där behöfver han oss, och där äro vi rent af oumbärliga. Där kunna vi ock, enligt den närvarande världsordningens plan, tjäna till nytta för vår Gud och mänskligheten.

Anse ingen kallelse för simpel att ägna dig åt, om Gud gifvit dig gåfvor, som bäst passa i den. För honom finns det icke en högre och lägre samhällsställning. Allt lofligt arbete, som utföres med trohet, är honom behagligt. Den, som Gud har företrädesvis gifvit gåfvor att följa plogen, är honom i den kallelsen lika behaglig som den, hvilken han utrustat med gåfvor att regera öfver folken. Den, som fått sitt kall att i hemmets tysta vrå obemärkt tjäna, har ett inför Gud lika värderadt kall som den, hvilken han utrustat med gåfvor att blifva en evangelii budbärare. För våra ögon kan det väl icke alltid synas så, ty i vårt hjärtas högmod skapa vi skillnad, där Gud ingen satt. Hufvudsaken är och blir alltid den, att vi rätt underordna vår jordiska kallelse under den himmelska och betrakta den förra såsom en anvisning från Gud, hvari vi kunna tjäna honom till behag. Då blir den kallelsen helig, ja, en verklig gudstjänst. Då går i uppfyllelse apostelns uppmaning: "Allt hvad I gören med ord eller gärning, det gören allt i Herren Jesu namn och prisen Gud och Fadern genom honom." Hufvudsaken är aldrig kallelsens beskaffenhet, utan den trohet och pålitlighet, med hvilken den skötes. Då en bro skall byggas, som har till mål att famna tvenne stränder, är det viktigaste och hufvudsakligaste arbetet under vattenytan, osynligt för människoögon: där äro de utsökta klippblocken lagda, som skola bära hela brons tyngd och göra färden öfver densamma trygg och säker. Icke tänka vi väl på dessa så mycket, då vi se den väldiga bron färdig, men hvem kan förneka deras stora betydelse? Så är det månget oansenligt lefnadskall, som har den stora betydelsen att uppehålla borgerlig ordning och understödja kyrklig verksamhet. Ingenting skulle kunna bestå detta förutan.

En stor och farlig frestelse blottställes man för, då det gäller val af lefnadskallelse: man söker antingen en lefnadskallelse, hvari man kan vinna sökt ära, eller också en, hvari man kan tjäna pengar. På så sätt är det de olika kallen förnedras och blifva lumpna medel, hvarigenom ens nycker eller penninglystnad kan tillfredsställas. Så råka de olika kallen på grund af dessa inkräktare i stort vanrykte. De ärbare få lida för de orättfärdigas brott. Hvilken viktig ställning hafva icke alla uppfostrare, när det gäller att handleda de unga i detta hänseende. Men med- eller omedvetet kan man föra de unga ut i mammontjänstens förödande hvirfvel. När den studerande ungdomen t. ex. skall ut på sina semestrar för att söka förvärfva sig hjälp till studiernas fortsättande, huru nära ligger det icke då till hands att framställa och betrakta detta såsom ett mål, och därför söker hvar och en göra detta så vinstgifvande som möjligt. Man har glömt *tjänarekallet* och den Gud, hvilken man är skyldig sin tjänst och som väl vet medel och utvägar för den, som är och vill förblifva hans tjänare. Hvilket menligt inflytande och hvilka sorgliga frukter bär icke ett sådant tillvägagående i församlingar och samhällen. På så sätt få vi herrar, vinningslystna och andligt uppblåsta personligheter, men icke sådana, som kunna inför Gud och världen bekänna: "Herre, jag är din tjänare, din tjänarinnas son", eller: "Se, Herrens tjänarinna."

2. *När du funnit din kallelse, så var trogen och trägen däruti.* Var trogen äfven under beredelsen för ditt lefnadskall, vare sig du går i skola eller "i lära" eller är stadd i tjänst. Var läraktig och inhämta allt du kan, ty det kommer dig väl till gagn i lifvet. Lägg hela din själ i arbetet och gif icke bara förståndet, handen eller foten. Ett arbete, som utföres på ett själlöst sätt, är icke Gud behagligt. Äro vi ålagda att älska Gud af hela vårt hjärta, vår själ och alla våra krafter, så äro vi det äfven, när det gäller vårt arbete, vare sig detta är ett intellektuellt eller ett kroppsligt arbete. Se på den lille snickaregesällen i Nasaret, med hvilken trohet han arbetar, och huru han lägger både sina kropps- och själskrafter däri. Hör också, huru *han* säger, hvilkens öga dagligen under ett tjogtal år hvilat på denne snickare, och huru han bedömer hans uppförande och arbete, när det skulle afprofvas och han behöfdes i ett annat kall: "Denne är min käre Son, till hvilken jag har ett godt behag." Han var trogen och pålitlig i allt, så väl i de ringare som i de större plikterna. I den lilla snickareverkstaden tjänade han icke ytterst sin fosterfader, utan sin himmelske Fader. Hans arbete blef en verklig gudstjänst, och därför var det Gud behagligt. När kallelsen så betraktas, huru tages den då icke från sin förnedring och låga ställning och upphöjes rent af till en helig kallelse. Då får också arbetaren sin rätta ställning, ja, blir adlad, ärad och inflytelserik. Liksom det säges om den omnämnde timmermannen i Nasaret: "Han var täck för Gud och alla människor", och Gud själf befallde en värld: "Honom hören!" Så är här ett inflytande och en makt vunnen, som är mycket olik den, som de moderna arbetsföreningarna sträfva efter att uppnå, men som likt en *fata morgana* ständigt flyr, då de jaga därefter. Ännu är den forne timmermannen i Nasaret arbetarnas bäste vän, och först när de samla sig omkring honom på hans egen inbjudning: "Kommen till mig, I alla, som arbeten och ären betungade", skall arbetet höjas och arbetaren återfå sin förlorade adel. Då rättas allting, och äfven arbetareoroligheter skola höra till det flydda, ty de jordiska kallen tagas då ur själfviskhetens och mammonstjänstens förnedrande tjänst.

J. A. K.

VÅRA TRÖTTA BRÖDER.

För Ungdomsvännen af *Ludvig*.

Skaror utaf trötta bröder
tränga genom dödens port,
och en ström af andra följer
till den tysta, skumma ort.
Hvad betyder det för världen,
hur de komma, hur de gå,
deras rum af andra fylles,
och de höra till de små.

Ej i folkens stolta häfder
strål a deras enkla namn.
Hvad de verkat, hvad de lidit,
hvilar snart i glömskans famn,
och de likna ström, som mäktigt
drifver hjulet dag och natt,
och det susar, surrar, dånar
döfvande en rossling matt.

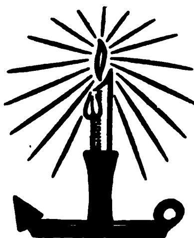
Och det hinner icke sakna
droppen, som bland klippor föll,
strömmen lika kraftigt hvälfver,
intet den tillbaka höll.
Kanske dock en ensam blomma
bidade den droppen blott,
och när henne den ej nådde,
blef att vissna hennes lott.

Ah, hvad gör det, om den trötte
krossas i ett ögonblick,
andra strida snart om rummet,
hvarifrån den arme gick,
men ett hem han ägt, om ringa,
hans ändå det hemmet var,
där han älskats, där han värnat,
nöden nu det famnat har.

Hur det brusar, hur det dånar,
hör du hjulens vilda sång,
ser du, huru guldet hopas,
hur det samlas fång på fång
af de mäktige, som lefva
på de armas svett och blod,
ångestskrien de ej höra,
se ej heta tårars flod.

Ack, hvad veta de, som skörda,
hvad den trötte brodern sått,
hur ett kvalfylldt hjärta lommar,
hvilka djupa sår det fått.
De må stolt och hånfullt möta
barn, som tärts af bitter nöd,
och de se ej, hur de tråna
efter lycka, efter bröd.

Om de dö, "hur väl", man säger,
"de en börda voro blott."
Broder, har du väl besinnat
deras grymma, hårda lott?
Har du glömt, att helig kärlek
dväljas kan hos fattigman,
och att han förlusten känner
lika djupt som någon ann'?

Broder, från din rika boning
räck din trötte bror din hand,
lätta bördan, krossa oket,
lös från honom tunga band!
Lika visst som du han stammar
ifrån en och samme Gud,
lär att känna mänskovärdet,
om än höljdt i ringhets skrud!

MORALISKT MOD.

AF ROBERT E. SPEER.

I sina nyligen utgifna minnen berättar fältmarskalken lord Wolseley om sitt sammanträffande med den amerikanske generalen Robert E. Lee följande: "Han var en synnerligen duglig härförare och synes mig som den störste man, med hvilken jag varit i beröring, och dock har jag haft tillfälle att vara tillsammans med både grefve Moltke och furst Bismarck. General Lee var en af de få personer, som på mig gjort ett allvarligt och djupgående intryck af något öfverväldigande genom sin naturliga inneboende storhet. Det är nu 40 år, sedan vi sammanträffade, och dock står hans fina leende, hans värdiga sätt att tala och föra sig fullkomligt lifligt för mitt minne."

Hemligheten i general Lees karaktär var, att han var en kristen. Detta dolde han aldrig. En författare, doktor Broadus, berättar till belysande häraf följande: Några år efter kriget var vid Sulphur Springs en vördnadsvärd man, till hvilken alla sågo upp. Han var varmt hängifven episkopalkyrkan. En dag kom en presbyteriansk pastor för att hålla ett möte, som enligt vanan ägde rum i balsalen. General Lee, som var ytterst noggrann i alla lifvets förhållanden, kom något sent till mötet. Predikanten, som kände honom, förvånade sig däröfver, men fick sedan veta anledningen. Generalen hade väntat, tills alla, som ämnat sig till mötet, gått in i rummet. Därefter hade han gått omkring i alla korridorer och smårum samt utomkring i parken. Hvarhelst han såg någon stå, gick han fram och sade. "Det hålles just nu möte i balsalen. Har ni inte lust att komma med?" Alla gingo. På mig gjorde det ett djupt intryck, att denne gamle man, hvars namn var kändt öfver hela världen, och för hvilken alla bugade sig, skulle gå omkring på detta sätt och samla åhörare åt en predikant, som tillhörde ett annat kyrkosamfund. Göra väl vi obetydliga människor på samma sätt vår plikt att föra andra under evangelii inflytande?"

Denna fråga förtjänar väl att af oss behjärta. Tveka vi att inbjuda människor att komma till Kristus? Tveka vi att söka föra dem till ställen, där Guds ord förkunnas, och vidare, tveka vi att lägga i dagen våra kristna grundsatser och öfvertygelser?

Om någon gjort ett misstag, är det alltid bäst att genast rätta det. Att under någon tid fortsätta, som om ingenting händt, kan synas en lätt utväg, men den leder nästan alltid till, att man blir allt svårare intrasslad och måste underkasta sig så mycket större förödmjukelse. Ett verkligt prof på moraliskt mod ligger i att man vågar erkänna och rätta det misstag, man begått, hvad helst det må kosta, eller huru förödmjukande det må vara.

År 1881 hade den berömde genral Gordon antagit plats såsom sekreterare hos den nyutnämnde vicekonungen af Indien Lord Ripon. Detta var ett misstag, och han insåg det. Därom skrifver han: "I ett svagt ögonblick antog jag kallelsen, men så snart jag stigit i land i Bombay, insåg jag, att i denna ställning det skulle bli mig omöjligt uträtta något verkligt godt gent emot de personliga intressen, som här rådde. Då jag vidare fann, att mina åsikter stodo i direkt strid mot dem, som hyllades inom officiella kretsar, så inlade jag min afskedsansökan. Hänsynen till lord Ripons ställning betydde mycket för mig. Man antog, att mina åsikter voro desamma som vicekonungens, och sålunda skulle jag kunnat genom att fasthålla vid min ställning orsaka honom obehag. Vi skildes åt i fullkomlig vänskap, men det var nödvändigt att genast taga detta steg, ty om jag dröjt, skulle jag kommit i besittning af åtskilliga statshemligheter, hvilka jag i betraktande af min afsikt att snart nog lämna platsen, icke borde känna till. Jag kunde naturligtvis hafva stannat en eller ett par månader och föreburit svag hälsa samt gått min väg i tysthet, men jag ansåg det riktigast att handla öppet och att genast lämna."

Han förlorade härigenom säkert ganska mycket, men han förlorade icke rättänkande mäns aktning. Lord Ripon själf talade efter hans död om honom såsom den "store mannen general Gordon, hvars modiga och sveklösa karaktär i sanning bär hjälteprägeln. Hans oförfärade mod, hans plikttrohet, hans självuppoffring och hans aldrig vacklande tro på Gud hade gjort honom känd för hvarje man och kvinna i landet."

Om vi fela, låtom oss genast ställa det till rätta. Vi skola aldrig förlora något, som är värdt att behållas. Att handla på annat sätt leder alltid till förlust af sådant, som verkligen är värdt att ägas och som är svårt

att återförvärfva, nämligen alla sanna människors fulla tillit.

Det bästa sättet att öfvervinna vissa frestelser är att hålla sig på afstånd ifrån dem. I en bok såg jag en gång en historia om en liten gosse, som af sin moder förbjudits att allt för ofta bada och simma. En dag, när han kom hem, visade han tydliga tecken till att hafva varit för länge i vattnet. Modern tillrättavisade honom. Hans svar var: "Ja, mamma, jag vet, att det var orätt, men jag blef frestad!" — "Ja, men hur kommer det sig då, att du hade dina badbyxor med dig?" — "Ja, jag tog dem med, i tanke att jag kanskt kunde bli frestad."

Somliga gå på samma sätt nära faran, ehuru kanske omedvetet. Du vill icke dricka. Nå väl, håll dig då borta från de ställen, där sådant kommer i fråga! Du vill hålla ditt sinne rent. Nå väl, låt bli att gå på danstillställningar, låt bli att se på dåliga taflor eller läsa dåliga böcker! Om vi nödgas att gå nära frestelsen, må vi då gå rustade, så att vi icke gifva efter för den, i afsikt att behärska den, icke att öfvervinnas af den.

DAVID OCH JONATAN.

För Ungdomsvännen af *Teofilus*.

VII. Stämplingar.

Men Saul harmas svåra.
Det månde kungen såra,
att ingen annan nyhet spörs,
än bara hvad af David görs.

Knappt någon morgon grydde,
när ej det stadigt lydde:
"Det stod ett slag igen i går.
Han gick därur förutan sår.

"Men fienden vardt slagen
och all hans vinning tagen
af David och hans karska män.
Dock väntas större segrar än.

"Den drängen är, o herre,
för filistéen värre
än själfva pestilentian:
när minst han väntas, kommer han.

"Och där han uppenbaras,
visst ingen tuktan sparas.
I samma stund blir glädjen all,
hinns flykt ej med, så blir det fall.

"Ditt folk, o konung, glädes,
när filistéen rädes.
Hvart David kommer, fröjd det blir,
han hälsas som en Guds nasir.

"Han för sig manneligen.
Det märkes granneligen,
att Herrens hand är med däri,
och Israels Gud står pilten bi."

Knappt orkar kungen höra,
hvad tidender de föra
om Davids segerlopp, till slut,
så visar han dem snöpligt ut.

När han vid dörren vänder,
det gnisslar mellan tänder.
Är föga ljuft att lyssna på
de ord, som öfver läppen gå:

"Ja, David, David bara —
det där det kan man spara!
Förstås, att loftal *han* skall få,
som intet eggjärn biter på.

"Förbannad vare dagen,
då Goliat blef slagen!
Förbanad sjufaldt vare han,
för hvilken då mitt hjärta brann!

"Jag, arma dåre, borde
förstått, hur dumt jag gjorde,
som strax ej med mitt eget spjut
hans trolska ögon släckte ut;

"och icke genast vände
det gryende elände
och slet ur bröstet hjärtat hans,
när läglighet ännu det fanns!

"Förgäfves skall jag bida —
han skall nog framgent glida,
oskadd, ur filistéens gap,
när ej det hittills honom drap.

"O, afgrund, skall jag lida
den ormen vid min sida,
tills han sin hvassa huggormstand
har huggit i min egen hand?

"Det *har* skett längesedan —
min sol är stadd i nedan.
Han plundrar landet hvarje dag,
han är dess fröjd, dess sorg är jag.

"Välan, jag vet jag felat,
men brottet har jag helat.
Hvem är, som kan befalla *mig?*
Kan jag ej gå min egen stig?

"Profeten? Ah, profeten,
den styfva öfverheten,
är skulden mer än någon ann',
att lifvets middagsljus försvann.

„Hans domar må jag jäfva:
hur har han rätt att kräfva
en dubbel hämnd för mina brott?
Har icke Gud betalning fått?

"Dock — straffes jag allena,
men skonas må de rena!
Skall lifvets oskuld taga del
i straffet för en annans fel?

"O, Jonatan, mitt öga,
min sol uti det höga,
ej fattar än din unga själ,
hur står på spel ditt eget väl.

"Den hand, så varmt du trycker,
är just den hand, som rycker
försåtligt, trolöst hän till sig
den spira, som är ämnad dig.

"O, hvilka kval jag känner,
en afgrund i mig bränner!
Hvem, hvem skall lindra dessa kval
och släcka glöden utan tal?

"Mens *han* i lifvet finnes,
ej ro, ej hvila vinnes:
han måste dö på hvarje vis,
han måste dö till hvarje pris!"

Men i de långa timmar,
när nattens måne glimmar
i Österlandets blanka bäck
och hvilar filistéens skräck,

då våndas judakungen
som utaf ormar stungen
och vänder sig i sömnlös bädd.
Den mörka tanke jagas rädd.

Allt som i vrå och vindel
väl spinner mången spindel
i sommarnattens dunkla skygg
sitt nät för dag, ännu ej grydd;

och maska fogs till maska
att bytet öfverraska
i någon obetänksam stund —
och spindeln har ej ro till blund —,

så Saul sömn ej finner,
men spinner blott och spinner
det silkesfina nät, som skall
en gång bli Isaisonens fall. —

När David återvänder,
går honom allt i händer.
Kung Saul är så vek och blid
och döljer hat och låtsar frid.

Michal, den stjärnestrålen,
han skänker, hal som ålen,
åt hjälten för en ringa lott —
ett hundra filistéer blott.

Den lilla hemgift är ju
en ringa ting och lär ju
ej vålla men en sådan en,
som dödat tusen allare'n.

Dock lågo därinunder
den bleka dödens funder:
"tar icke fienden hans lif,
han faller genom listigt vif."

Förgäfves kungen tänker
till slut de snöda ränker.
Det nät gick sönder, som han spann,
tack vare Gud och Jonatan.

Hur skada ondskans ränker,
den Gud sitt bifall skänker?
Och hvad förmår väl hatet, då
en trofast vän där vaktar på?

ETT UNGDOMSMÖTE I MIDDLETOWN, CONN.

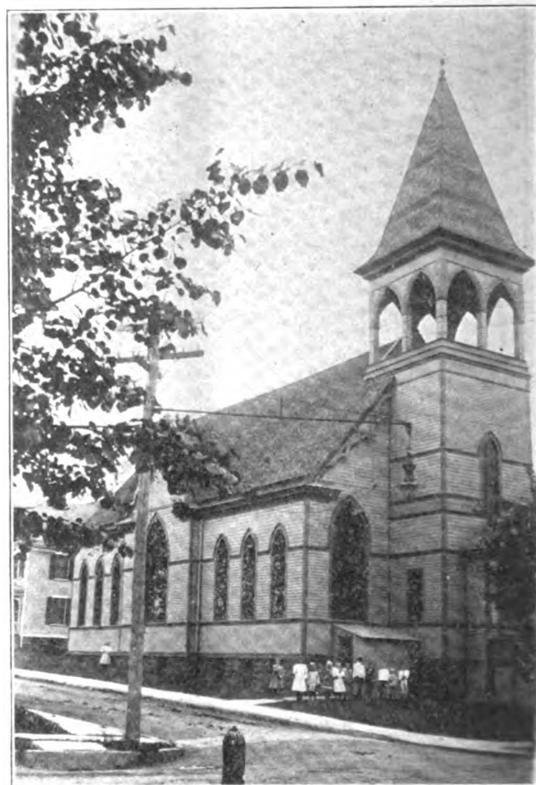
För Ungdomsvännen af *E. A. Z.*

Den 5 sept. eller "labor-dagen" motses med särskildt intresse af den svensk-lutherska ungdomen inom Hartford-distriktet. Och detta kommer sig ej blott af dagens nationella betydelse, utan ock däraf, att denna numera är afskild för den gemensamma sommarutflykt, som ungdomsföreningarna inom nämnda distrikt plägat föranstalta sedan några år tillbaka.

Utflykten gällde i år Middletown, Conn., hvarifrån inbjudning framfördes vid förlidet års ungdomskonvent, hvilken ock vid samma tillfälle antogs. Middletown tillhör de äldre och mera betydande städerna inom Connecticut. Dess historia går så långt tillbaka som till år 1650, vid hvilken tid kolonister började slå sig ned därstädes, men det var först år 1784, som det erhöll sina stadsrättigheter. Staden är vackert belägen invid Connecticut-floden midt emot Portland. Förbindelsen mellan de båda städerna förmedlas hufvudsakligen genom en kolossal svängbro, hvilken endast i ett afseende påminner om gamla tider, nämligen däri, att åkande och gående måste betala "tull" för att komma öfver den. Bropengarna utgöras af tre cents för person. Häraf kommer det något ovanliga, att färden med spårvagnen mellan Middletown och Portland samt tvärtom kostar tre cents plus den vanliga femcentaren. Utom nyssnämnda bro leder äfven en järnvägsbro öfver floden. Denna tillhör New York, New Haven och Hartford-banan, af hvilken flera branscher leda till och från Middletown. Connecticutfloden är segelbar, hvarför staden äfven äger daglig ångbåtsförbindelse med New York och Hartford. Ett och annat i Middletown bär väl vittne om stadens höga ålder, dock äger den i allmänhet moderna hus och gator, längs hvilka vackra skuggträd äro planterade. Staden äger tvenne högre lärdomsskolor, nämligen "Wesleyan University", grundadt år 1831 af metodistkyrkan, samt "Berkeley Divinity School", tillhörande episkopalerna och öppnad år 1847. Midlletown är vidare bekant för sitt hospital för svagsinta, hvilket tillhör staten Connecticut. Stadens invånareantal var enligt 1900 års census 17,486.

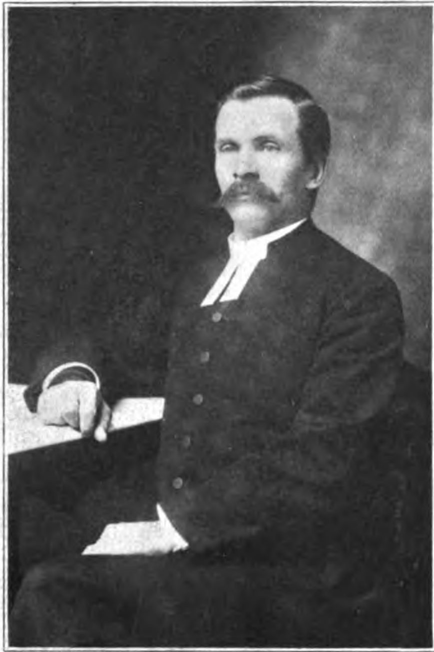
Augustana-synoden äger i Middletown en flitig och framåtsträfvande församling. Den äger en präktig kyrkoegendom, som värderas till $14,000. Kyrkan är både rymlig och vacker. Prästgården är nybyggd. Enligt fjorårets statistik äger församlingen 469 medlemmar, hvaraf 267 äro konfirmerade. Kyrkoskulden uppgifves vara $5,900. Vi behöfva blott se denna siffra och jämföra den med medlemsantalet för att förstå, att pastor och församling måste

SVENSKA LUTHERSKA KYRKAN I MIDDLETOWN, CONN.

ha ej så ringa finansiella svårigheter att kämpa med. Men "trägen vinner", och trägenhet synes vara utmärkande för både församlingen och pastor Bergendoff, som sedan fyra år tillbaka är dess lärare.

Ungdomsmötet detta år gynnades af det härligaste septemberväder, som man kunde önska sig. Solen lyste klart och varmt hela dagen, dock ej varmare, än att man kunde känna sig fullt komfortabel. Till mötesplats hade Middletown-boarna bestämt "Willow Island", en ö, belägen i Connecticut-floden strax uppom den förstnämnda bron. Underligt är, att de praktiska amerikanerna ej för länge sedan gjort några parkanläggningar på denna så vackert belägna ö eller förvandlat den till ett inkomstbringande förlustelse-

PASTOR C. A. BERGENDOFF.

ställe. Nu har den emellertid blifvit fullkomligt oberörd af all "naturförsköningskonst" och synes användas till betesmark, ehuru dess "koinvånare" under mötet voro utom synhåll. Öfverfarten till ön gjordes medelst ökor, hvarför det tog en rundlig tid, innan alla mötesdeltagare, hvilka i stort antal anlände från olika håll tidigt på eftermiddagen, hade lyckligt och väl kommit öfver. Fördenskull måste ock tiden för mötets öppnande, som var bestämd till kl. 2, framflyttas till strax efter kl. 3.

Mötets program började med gemensamt afsjungande af sv. ps. 268, hvarefter pastor J. E. A. Evert från Springfield, Mass., förrättade bibelläsning och bön. Sedan därefter lutherska församlingens kyrkokör i Middletown sjungit en fosterländsk sång, framförde konventets ordförande, pastor C. A. Bergendoff, en hjärtlig välkomsthälsning till de församlade. Följde så en sång af kyrkokören från Portland, hvarefter ett kort tal hölls af pastor S. G. Öhman från New Britain. Han inledde sitt tal med några humoristiska yttranden, såsom att det var sällan, han träffade någon med samma namn som han lade, enär han hette hvarken Anderson, Peterson eller Lundström, men att nu det ovanliga inträffat, att alla de församlade denna dag hade samma namn som han, i det att alla voro — "ömänner". Han sade sig därefter vilja säga något, som alla borde tänka på. Det första var, att vi voro *svenskar*, och det andra, att vi voro *lutheraner*. Han uppmanade oss att behålla och bevara de goda, vi hade såsom både svenskar och lutheraner. Särskildt påpekades i sistnämnda afseende vikten af att äga ett rätt samfundssinne, och hvilken stor betydelse samfundets tidningar, såsom *Augustana* och UNGDOMSVÄNNEN, hade för väckandet och underhållandet af ett sådant sinne. Efter pastor Öhmans tal följde åter en sång af Middletown-kören, hvarefter stud. Carl Franzén ur minnet uppläste en engelsk uppsats öfver ämnet "The Vikings", hvilken han förut föredragit vid examenshögtidligheterna i den högskola, där han i våras afslutade sina studier. Studerande Carl Franzén är son till pastor S. C. Franzén i Hartford och är en begåfvad och lofvande yngling. En kvartett från Hartford sjöng nu en sång, och därpå hölls ett tal på engelska af pastor David Fridlund, som helt nyligen tillträdt sin befattning såsom pastor för svenska lutherska församlingen i Meriden, Conn. Pastor Fridlunds tal, som rörde sig omkring ämnet "True Nobility", var också, såsom han själf upplyste om, från hans skoltid, men icke desto mindre godt och beaktansvärdt. Efter en sång af Portland-kören följde nu kortare anföranden och deklamationer af ombud från ungdomsföreningarna i Springfield, Hartford, New Britain, Bridgeport, Meriden, Middletown, New Haven, Waterbury, Naugatuck, Ansonia, Thomaston och Stamford. Rektorn vid Upsala College, dr L. H. Beck, hedrade mötet med sin närvaro och talade en kort stund i läroverkets intresse. Följde så åter en sång af Middletown-kören, hvarefter ungdomskonventets sekrterare, pastor E. A. Zetterstrand, uppläste protokollet, hållet vid föregående års konvent, hvilket godkändes. Vid därefter företaget val af ämbetsmän för nästkommande år, utsågos pastor S. G. Öhman till ordförande, pastor E. A. Zetterstrand valdes till sekreterare, herr John Hedberg till kassaförvaltare och pastor J. E. A. Evert till historiker. Inbjudning framfördes att hålla nästa årsmöte (det tionde) i New Britain, hvilken antogs med tacksamhet. Fråga väcktes om att anskaffa ett gemensamt kännemärke för medlemmarna af Lutherförbundet, och beslöts på därom gjordt förslag, att förbundets styrelse såsom ett sådant kännemärke anskaffar s. k. Luther-knappar. Sedan välsignelsen uttalats af pastor W. P. Anderson från S. Manchester, afslöts programmet med gemensamt afsjungande af nationalhymnen "America".

De tal och anföranden, som förekommo vid detta möte, ägde, oafsedt andra goda egenskaper, den gemensamma förtjänsten, att de voro korta. Därför hade man hunnit igenom det långa programmet till omkring kl. 5. Ett viktigt ändamål med dessa våra gemensamma sommarutflykter är ju, att de unga från de olika lokalföreningarna måtte få sammanträffa med hvarandra och göra hvarandras bekantskap, men därtill lämnas liten eller ingen tid, ifall programmet, som genomgås, alltför mycket drages ut på längden genom för många och långa tal, deklamationer och

SVENSKA LUTHERSKA PRÄSTGÅRDEN I MIDDLETOWN, CONN.

anföranden. Tiden för programmets genomgående borde vid ifrågavarande möten aldrig öfverstiga en och en half timme.

Sedan dagens program hade genomgåtts, samlades de, som ännu hade någon tid öfrig före hemresan, omkring serveringsborden eller till lek och samtal. Själf antog jag en vänlig inbjudning att tillbringa ett par timmar samt intaga supé i dr Holmes trefna och gästfria hem i Portland. Ett hjärtligt personligt tack till honom och hans familj sändes härmed. Till pastor Bergendoff och ungdomsföreningen i Middletown tror jag mig kunna säga et varmt tack äfven å öfriga mötesdeltagares vägnar för det arbete och de besvär, som de haft i förening med mötets anordning. Äfvenså vill jag uttala UNGDOMSVÄNNENS tack till pastor Bergendoff för hans vänlighet att sända de fotografier, hvarifrån bilderna, som illustrera denna uppsats, äro tagna.

DEN ÖFVERGIFNAS DRÖM.

För Ungdomsvännen af *Carl J. Silfversten.*

Där hon satt i ensamheten,
död för världen och förgäten,
i sin mörka vrå.
Knappt en blick man henne skänkte,
ingen visste, hvad hon tänkte,
lugn hon var som få.

Trött af vandringen hon domnat,
och i Herrens hus hon somnat
denna helgedag.
Dock hon hade hört de orden:
"'Gud är kärlek', och på jorden
råde kärleks lag."

Hvad af kärlek hon erfarit,
hon, som allas huggstock varit,
ingen kände det.
Men i drömmen nu hon tyckte,
allt var borta, som betryckte:
så all ensamhet.

Mänskor såg hon komma vandra,
villigt tjänande hvarandra;
hon var allas vän.
Ingen hörde hon förtala,
aldrig en med läppar hala
kränka sanningen.

Och de blickar, mulna, kalla,
som på hennes lott fick falla,
syntes icke mer.
Kärlek blott i hvarje öga
med förklaring från det höga
såg hon mer och mer.

Dock ur djupa drömmen vaknad
känner hon sitt hjärtas saknad:
lifvets verklighet;
men en ängels röst i höjden
kungör henne segerfröjden: —
evig salighet.

I CENTRAL PARK.

För Ungdomsvännen af *J. J. Johnson.*

Månne det skulle intressera dig, du unge läsare, att göra en liten titt till Central Park i New York, en af Amerikas vackraste parker?

Kom då, så skola vi tillsammans göra ett kort besök där.

Antag, att vi sitta vid vår middag i det svenska lutherska immigranthemmet, medan vi besluta oss för denna utflykt. Vår aptit är god, och den stärkes än mera af den förträffliga pepparrotsåsen och det vänliga bemötandet. — Nu äro vi färdiga och begifva oss ned till "The South Ferry", för att "taga' ett af tågen på pelarbanan.

"Third avenue train!" ropar portern i våra öron. I nästa minut slingrar sig tåget fram emellan de höga byggnaderna. Vi fara förbi många märkliga byggnader och intressanta ställen under vår färd. Många reflexioner kunde göras öfver det vi se och höra under vägen, men vi ha ej mycken tid för reflexioner, ty den öfver fem mil långa distansen tillryggalägges på mindre än en half timmes tid. "Next is sixty-seventh street!" ropar konduktören. Där tror jag vi stiga af. Glöm icke paraplyn! — Vi stå nu på tredje avenyen, och måste gå fyra "blocks", innan vi uppnå Fifth avenue, som utgör parkens östra gräns. Vi hafva ej tagit många steg, förrän en liten skoputsare pekar på våra rätt snygga skor och skriker: "Polish, sir?" Åh ja, inte skulle det skada, men då våra skor ej äro af det senaste modet och vår beklädnad för öfrigt skulle skvallra på oss, kunna vi gärna spara våra femcentare. Vi skulle i alla fall ej anses som fullfjädrade newyorkare. — Nu befinna vi oss på femte avenyen, "millionärernas gata". Ser du de många fina palatsen? Äro de verkligen *hem*, dessa ståtliga hus med tjocka järngaller framför dörrarna? Vi måste vänta några ögonblick och låta de där fina ekipagerna passera, innan vi begifva oss öfver den breda och släta gatan. — Vi inträda i parken genom "The Students' Gate". Hvilken växtlighet, hvilken saftig grönska! Men hvart skola vi taga vägen? Vi befinna oss ju i en riktig labyrint! Ja, just så. Vi få väl gå "dit näsan pekar." Vi slippa väl ut igen på något sätt, ifall vi ej förbryta oss emot parklagarna och komma i klorna på någon af de där storväxta blårockarna, som gå eller rida öfverallt i parken. (Utom när man vill tala vid någon af dem, förstås.) Det synes dock ej vara så rysligt strängt här. Där tumlar ju en barnskara muntert omkring på den gröna gräsmattan, och därborta under den väldiga almen ligger en dam (som inom parentes sagdt sett sina bästa dagar) och läser *The Evening Post*, Benjamin Franklins gamla tidning. Blommor och träd får man dock icke röra. Det står med tydliga ord på den gulmålade taflan där borta vid vägskälet.

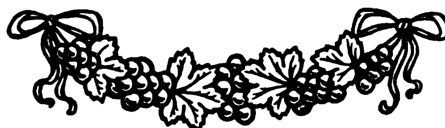
Åh ja, vi kunna väl låta bli att tillsnatta oss några blommor, men nog kostar det på att hålla våra fingrar i styr. De ha visst blifvit ovanligt "långa" med ens. —

"To the Mall" står det på den där skylten. "The Mall! Hvad är det?" frågar du. Vi komma snart dit. — Ser du den stora stenen där borta? Det är ju ett helt litet berg. Låtom oss gå dit! Ack, så vackert! Uppå det lilla berget står ett litet hus, uppfördt af trädstammar och grenar. Det är nästan öfvervaxt af vackra rankor och syrener. Det ser ju riktigt romantiskt ut. Ej underligt, att det unga paret, som kuttrar därinne, lämnat världsstadens larmande gator och begifvit sig hit till detta paradis. Vi borde också hvila oss en stund därinne, men ännu äro vi ju ej så trötta, och det finns flera sådana där små trefliga hus. — "Se så vackert!" utropar du och pekar nedåt en mörk allé.

Kom, så gå vi ditåt då! Ja, det var i sanning vackert. Det påminner om skogar däruppe vid Superior-sjöns stränder. Vi få inbilla oss, att det dofva, knappt hörbara dånet från världsstaden är vågornas brus. Inbillningen förmår mycket ibland. Men här *är* ju för resten en sjö. Hvar? Jo, titta där emellan den där statyn och de skyhöga träden. Ser du icke, huru vattnet glittrar i solljuset! Undrar, om den här vägen bär dit? Vi försöka. — Hvad! Är du redan hungrig? Se här! I ett hänseende kunna vi vara newyorkare. Var så god. "Peanuts!" Ja, just det. Ingenting att tacka för. Där tappade du en! Ah, du behöfver ej besvära dig. Den där lilla ekorren har redan fått syn på den. "Här har du ett par till, lilla kräk! Du är nog bra mycket nöjdare med lifvet än de där fina damerna, som behaga le åt dina kvicka rörelser." De se så trötta och medtagna ut. Det fräter på lifstråden att kläda sig så många gånger om dagen och dessemellan icke tänka på mycket annat än god mat, nöjen och förströelser. — Men vi komma ju ej något närmare sjön! Den här vägen förde ju oss i stället direkt till "The Mall", en mycket bred, stenbelagd allé, ifall vi få kalla det så. Nåväl, då sätta vi oss en stund under dessa väldiga träd och betrakta den konstgjorda naturen omkring oss. Här hafva vi äfven tillfälle att se och studera olika människotyper. "The Mall" synes för Central Park vara, hvad Broadway är för New York, självfva pulsådern, där storstadslifvet framträder i all sin glans, lifiighet, och — uselhet. "The Mall" är dock egentligen icke någon gata, ty man får icke åka där, ifall man ej nöjer sig med en åktur i en af de små söta bockvagnarna. Men dessa äro afsedda uteslutande för småfolk. Där kommer en sådan där skjuts! Fyra elegant utstyrda barn sitta i den nätta vagnen, och en halfvuxen gosse i blå uniform — springer bredvid och kör, ehuru en af de åkande, för syns skull, håller i ett par smala tömmar. Det passar emellertid för rike mans barn att åka så. De få vänja sig att lita på andra, som — springa bredvid. — Där kommer en fin herre med hvit väst och cylinderhatt. I handen bär han ett exemplar af dagtidningen *The Globe.* Han sätter sig midt emot oss, ser sig omkring några ögonblick och slukar sedan innehållet af sin tidning. Hvad skulle han hit ut att göra? Han njuter ju ändå inte af fågelsången och de sköna, fast "små" utsikterna. Men hvad ser jag! De flesta hafva ju en tidningslapp med sig. Jo, tidningar äro en del, och en viktig del, af det dagliga brödet. Men ack, hvilket *torrt* bröd för den hungrande människoanden! — Men hvad var det? Var det icke ett får, som bräkte? Jo visst. Här finnes ju en hel hjord af riktiga hvitulliga får. Ser du icke det ljusgröna fältet, som skymtar fram emellan trädstammarna? Där beta de oskyldiga djuren i all sköns ro, alldeles som deras syskon därute i den stora västern, ehuru de befinna sig i hjärtat af Amerikas största stad. Icke så särdeles långt ifrån denna betesmark, som ingalunda är liten, står självfve Daniel Webster och blickar nästan kungligt öfver det hela. Ej underligt, att han och de andra stengubbarna, som få stå i Central Park, se litet morska ut. Vår snillrike John Ericsson har ej äran att räknas bland denna lysande skara, men så är han i stället så godt som ensam härskare där nere i Battery Park, där han vänder sina svenska anletsdrag emot frihetsgudinnan och hafvet. Det passar i alla fall bäst för en nordens son. — Men nu hafva vi hvilat länge nog och spatsera därför uppåt denna stor-artade allé. Vi passera den ena vackra vattenfontänen efter den andra och se mycket annat vackert, både naturligt och "onaturligt." Vi studsa plötsligt till. Rätt framför oss ligger det vackraste af allt — sjön. Jo, vi kommo hufvudstupa dit. En bred trappa afslutar här "The Mall", och så stå vi vid vattenbrynet. Så vacker denna lilla insjö är! Den är riktigt *naturskön.* Den norra stranden är rent af romantiskt skön. Ej underligt. Där ligger "The Ramble", parkens *vilda* och, i mitt tycke, vackraste del. Se, hur den lugna vattenspegeln vänder upp och ned på de lummiga träden, de små bergen och den af en glad barnskara lastade lustjakten, som i detta ögonblick lägger till vid bryggan! Se huru lätt de små nätta roddbåtarna glida öfver vattnet, lämnande en ljus strimma efter sig! Där kommer en ung vacker flicka och ror hitåt. Ack, om hon ville låta oss följa med ändå! Men nej, den lilla gulmålade farkosten glider förbi. Där, framför densamma, sticker en ful stenhäll upp öfver vattenbrynet, och i ett tu tre stöter båten emot. Var det månne vår skull? Ah nej. Rodderskan tittade nog åt annat håll. Det är ej så godt att alltid hålla sig i "öppen sjö." Du vackra ungmö! Det kommer nog att törna emot mer än en gång i detta lifvet, äfven om du vaktar dig aldrig så noga. Vi hoppas dock, att du ej kommer att lida skeppsbrott på lifvets oroliga haf. — Hvilken svällande bris! Det susar i trädens kronor, och en lätt krusning förnimmes på vattenytan. Det blir visst regn. Så väl, att vi togo en paraply med! Hade vi tid, skulle vi gå öfver den där nätta bron och lägga oss en stund däruppe "bland bergen" i "The Ramble", men klockan är nästan fyra, så att det nöjet få vi spara till en annan gång. — Sedan vi druckit ett glas lemonad, gå vi utmed den södra kanten af sjön, tills vi komma till en väg, som leder till "the seventy-second street gate". Med vemod se vi den i trasor inhöljde mannen, som sitter helt allena på en af de många bänkarna vid vattenbrynet. Han ser föraktfullt på de fina ekipagen, som skymta fram emellan träden på andra sidan sjön. Han stiger upp och går med tunga steg framför oss. Snart komma vi till en af de breda, med fin sand beströdda körvägarna. En automobil rusar förbi, och den uselt klädde vandraren är nära att blifva kullslagen och öfverkörd. Det fina paret i automobilen skrattar högljudt åt den arme, som försvinner emellan buskarna. Men vi tänka: "Skratta så lagom ni! Lifvet är lik den väg vi nu vandra; det bär både uppför och nedför." —

Innan vi lämna parken, sätta vi oss en stund i denna stora berså, som är uppförd öfver vägen, och hvars tak består af idel blommande syrener. Med välbehag inandas vi blomsterdoften och lyssna till de små fåglarnas glada kvitter. — Vid självfva grinden möta vi en rödkindad "jungfrau", som är ute och går vall med sin matmors hundracka. Vi tycka nästan, att det är synd om den täcka varelsen. (Vi mena inte hunden.) Men låtom oss ej beklaga henne i onödan, utan komma ihåg, hvad vi sågo i det där lilla lusthuset, därborta på andra sidan. —

Vi hafva nu genomvandrat en liten del af Central Park. Den är stor, må tro: två och en half mil lång och en half mil bred. Därför är det ännu *mycket* att se. När du känner dig hågad att taga en tur hit igen, så kunna vi ju stämma möte på immigranthemmet, dit vi nu återvända, trötta och hungriga.

JOHAN OLOF WALLIN.

Hvem känner icke detta namn! Finns det någon psalmbok i världen, som öfverträffar den svenska psalmboken af 1819? Nej, visst icke. Hvarför är hon då utan gensägelse den bästa? Jo, därför, att Johan Olof Wallin var en af de största andliga diktare, som någonsin funnits. Detta kan man utan fruktan säga, äfven om man är villig att medgifva, att en del af Wallins psalmer icke äro af så storslagen natur som andra.

Johan Olof Wallin föddes i Stora Tuna i Dalarne den 15 oktober 1779. Hans fader var militär och avancerade i kronans tjänst, tills han erhöll kaptens grad, men det synes, som om de ekonomiska omständigheterna icke hade följt med i avanceringen. Det var merendels fattigt i kapten Wallins hus. Modern var liksom fadern en förträfflig personlighet, som utan tvifvel inverkade på sonen till det allra bästa. Likväl kunde han i sanning om sig själf säga: "Till arf af mina fäder ej gods och guld jag fått." Fattigdom och bekymmer rådde i det enkla hemmet, men gästfrihet och dygd bodde där ock, såsom alltid af ålder i Norden. Tidigt började den unge Johan Olofs anlag att utvecklas. Han plägade, där han gick ute i skog och mark, understundom deklamera sånger och stycken, aldrig förr hörda, eller ock hålla tal af den beskaffenhet, att de redan då påminde om den kommande vältalaren och skalden. En gång hade man hos hans föräldrar främmande. Man dukade för dem af hvad huset kunde förmå. För Johan Olof fanns det ej rum vid bordet vid detta tillfälle, utan dukade man åt honom vid en kista. Likväl skulle han såsom vanligt läsa till maten och läste då denna lilla karakteristiska bön: "I Jesu namn gån I till bords, och jag går till min kista, Gud låte oss sitt dyra ord och maten aldrig mista." Det var icke ovilja, som uttalade sig i dessa ord, utan tacksamhet och undergifvenhet, men det var ock den kommande skalden, som tittade fram. Om denna tid säger Wallin själf, att han ofta om morgnarna, innan han steg upp från sin lilla bädd, plägade improvisera stycken och tal af allehanda slag.

Sådan folkskolan var på den tiden, genomgick Wallin den och kom sedan till Västerås gymnasium. Han fick dock ej tillfälle att fullborda sina studier där utan afbrott, utan måste flera gånger lämna skolan för att med undervisning af andras barn tjäna så mycket, att han kunde komma tillbaka och så fortsätta en tid igen. Slutligen blef han dock vid 18 års ålder inskrifven vid Uppsala universitet, och fyra år därefter, eller då han var blott 22 år gammal, blef han i den eviga ungdomens stad promoverad till filosofie doktor. Han studerade sedan ock, men mest på egen hand, under det han, såsom då brukligt var, fungerade såsom husläraren, tills han vid 25 års ålder lät prästviga sig. Den unge prästen blef snart allom bekant, och det var därför ej underligt, att han redan vid 30 års ålder blef kallad till teologie lektor vid krigsskolan i Karlberg, att han samma år blef utnämnd till teologie doktor och redan tre år därefter till kyrkoherde i Adolf Fredriks församling i Stockholm. Han var nu en gång blifven hufvudstadsbo och blef så sedan till sin död, om man undantager den korta tid, han vistades i Uppsala såsom ärkebiskop, hvartill han blef utnämnd 1837, samt året 1817—18, då han var domprost i Västerås.

Vi veta om Erik Gustaf Geijer, huru han vid 18 års ålder förvärfvade sig svenska akademiens stora pris för äreminnet öfver Sten Sture. Wallin förvärfvade sig vid 26 års ålder icke mindre än tre pris på en gång. Det ena af dessa, nämligen det stora priset, erhöll han för det i den gamla stilen diktade och ovanligt rika skaldestycket Uppfostringen. I detta stycke säger han bland annat:

"Försvunnen är den tid, då makten våldets var
och kvinnan slafvande och mannen en barbar:
försvinne ock den tid, då listen i förening
med slöjad sinnlighet ger rökverk utan mening,
och lik en myrthöljd orm, förförarn, lömsk och kall,
tillber gudinnans nåd och ler åt kvinnans fall.
Din rätt, ditt värde känn, var, som naturen lärde,
var stolt, det är din rätt, var ljuf, det är ditt värde."

Så sjöng redan Wallin, och huru sanna voro icke dessa ord och äro det ännu i dag! Detta stycke var dock i den gamla stilen, den s. k. akademiska, från hvilken han sedan snart skilde sig.

De nu närmast följande åren sågo hans bästa skapelser i den egentliga skaldekonsten framträda för första gången. Bland dessa intaga styckena: Sjömannen, Hemsjukan, Smeden, Hösten, Försakelsen m. fl. ett mycket framstående rum. Man har om dessa stycken sagt, att "de blott behöfva musiken för att med dess hjälp blifva lefvande och införlifva sig med den svenska nationen".

Det var dock ej på detta område, som Wallin skulle sjunga sig djupast in i det svenska folkets hjärta. Det var i den svenska psalmens toner, som detta skulle ske. Det var här, han skulle vinna det oförgängliga namnet: Davidsharpan i Norden. Utan tvifvel hade Herren just för denna tid uppväckt denne man och gifvit honom de gåfvor, som så väl passade för den svenska församlingssången. 1811 valdes nämligen Wallin till ledamot i den då nedsatta kommittéen för utarbetandet af en ny psalmbok.

I denna kommitté blef han snart den ledande själen och ägnade åt densamma under nära 8 år sin tid och sina krafter. Det var dock icke det lättaste att tjäna i denna kommitté, ty den hade män sådana som Samuel Ödman där, och dylika mäktiga andar kunna mången gång blifva besvärliga, om de ej få sin vilja igenom i alla stycken. Så skref Ödman t. ex. den 24 maj 1817 till dåvarande ärkebiskopen J. A. Lindblom följande: "Wallins psalmboksförslag skall, så-

som herr ärkebiskopen vet, af mig öfverses; om det något uträttar, vet jag icke, men det vet jag, att de nya psalmerna icke äro psalmer. Det vet jag ock, att Wallin förer en despotisk spira i kommittéen." En annan gång skref han: "Jag har intet mer emot nya psalmboken, än att den innehåller 133 psalmer, som aldrig sjungas, och 133 dito, som folket ej förstår. Det kan vara nog." 1819 skref han: "Sedan kungliga majestätet gillat nya psalmboken, lärer ej gå an att vid några högst kinkiga ställen göra anmärkningar eller att kasta jästen efter brödet i ugnen."

Vi få dock aldrig glömma, att Ödman var sjuklig och sängliggande hela tiden, och att han dessutom var ytterst knarrig och kinkig, ehuru annars en stor man och äfven försvarlig psalmförfattare. Hans psalmer torde dock allra helst böra räknas till de där 133, som sällan eller aldrig sjungas, hvaremot Wallins originalpsalmer nog sjungas oftare än andra utom de af Luther.

Bland alla kompetenta bedömare af 1819 års psalmbok gäller det såsom ett kändt och erkändt sakförhållande, att denna bok är sammansatt af ganska olika beståndsdelar. Vid sidan af de mest ypperliga psalmer erbjuder hon äfven en del af ringare värde, hvilka icke äro i stånd att tillfredsställa församlingens behof. Emellertid kan man i det stora hela säga, att svenska kyrkan äger en psalmskatt så rik och skön, att intet land på jorden därtill kan uppvisa ett motstycke. Tal är nog om att vi skola erhålla en ny eller rättare en omarbetad psalmbok igen. Jag för min del hoppas dock, att det ännu måtte dröja ganska länge. Här gäller det nämligen, att den som smakat det gamla vinet, han tager icke gärna det nya i dess ställe, utan han säger: det gamla är bättre. Det vill jag säga till och med om den psalmbok, som vi använda ibland oss och som är en lindrig omarbetning af den wallinska, ehuru denna omarbetning skett med mycket varlig hand af män sådana som biskop Thomander och domprosten Wieselgren. I den svenska psalmboken har Wallin 117 af sina egna originalpsalmer, och dessutom har han mer eller mindre omarbetat en mycket stor del af de öfriga. Psalmerna i denna bok äro för väl kända, att jag här skulle finna mig berättigad att anföra några af dem. De borde åtminstone vara det. Mästerstycken af den wallinska psalmdiktningen äro 55 samt 481 och åtskilliga andra. Odödliggjorda hafva nu Wallins flesta psalmer blifvit äfven genom C. E. A. Söderströms öfversättningar däraf till latin.

Wallins sista religiösa dikt var *Dödens ängel*, allmänt beundrad såsom ett af hans största mästerstycken och såsom ett mästerstycke bland alla tiders poesi.

Icke mindre såsom andlig talare än såsom skald var Wallin af sin samtid beundrad. Det var dock kanske icke så mycket de djupa tankarna, som framträdde i hans andliga tal och predikningar, som fast hellre det ovanligt tilltalande och nästan majestätiska sätt, på hvilket de uttalades, hvilket gjorde, att hans ord framträdde med kraft och af dem, som hörde dem, aldrig kunde förgätas. Böttiger säger, att han aldrig kunde glömma Wallins predikningar i Västerås domkyrka. Talade han som med åskans dån, så var det klart och förkrossande, och om han hviskade fram orden, så hörde man dem likaväl i den väldiga domen, men såsom "en stilla susning om aftonen en skön sommardag." Från hans tid såsom predikant i Stockholm ville jag gärna omtala en liten anekdot. Det var en gång han där predikade öfver texten om den yttersta domen och därvid hade en komminister från landsorten såsom åhörare bland de många andra. Under talets gång blef Wallin mycket inspirerad af sitt ämne och sade: "Åhörare, jag hör klockorna ringa, domens klockor: lyssna till ljuden, hör du, hur det klämtar? Det klämtar, det klämtar, och din, min och all världens domare står för dörren." Innan han hunnit till denna sista sats, voro hans åhörare så gripna af det väldiga talet, att de hade glömt, att de befunno sig i kyrkan, och tyckte sig förnimma evighetsklockornas domedagsljud. Stilla, heligt lyssnande och med tårar strömmande ned för deras kinder åhörde de predikanten. Komministern från landet såg detta och tänkte vid sig själf: detta skall också jag försöka, då jag nästa gång skall hålla en domedagspredikan. Den dagen kom, och komministern besteg predikstolen och började sin predikan. Då han kommit så långt, att han skulle beskrifva klämtningen, glömde han alldeles att därför bereda åhörarna med en passande inledning och började helt oförtänkt att med sin pipröst ropa: "Det klämtar, det klämtar, det klämtar." Längre hann han dock ej, ty folket började att så fort de kunde begifva sig ut ur kyrkan, troende, att prästen hade hört någon eldsignal och nu varnat sina åhörare för faran. Det var ett misstag af honom att apa efter den store Wallin.

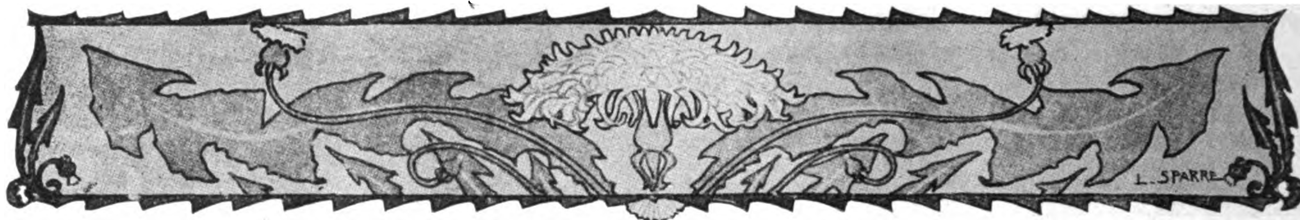
Wallin tjänte under någon tid såsom medlem i den svenska bibelkommissionen och visade därvid prof på huru allt sant bibelöfversättningsarbete bör behandlas. Han var här såsom annars ytterst konservativ: "Rören med lätt hand", sade han, "eller helst rören icke dessa vördnadsvärda tänkespråk, dessa heliga sedespråk, dessa välsignade tröstespråk." Själf öfversatte han sedermera Johannes' evangelium samt Johannes' epistlar och lade därvid i dagen en icke ringa lärdom och pietet.

I sitt husliga lif var Wallin törhända ej fullt lycklig. Dock torde det till någon del hafva berott på att han såsom en offentlighetens man ej hade tillräcklig tid att ägna åt sitt hem. Han blef gift 1810 med Anna Maria Dimander. Detta äktenskap blef barnlöst, hvilket kanske till någon del kommo skuggorna att lägra sig öfver deras hem. De ädla makarna uppfostrade dock några af sina släktingars barn och ägnade dem öm vård.

Ganska många af Stockholms välgörenhetsinrättningar hafva Wallin att tacka för sin uppkomst eller åtminstone för sin utveckling. Såsom sådan må i synnerhet här nämnas den s. k. Wallinska skolan i hufvudstaden samt en del andra läroverk och uppfostringsanstalter, hvilka han ägnade troget arbete i lifvet och större eller mindre summor genom sitt testamente vid döden.

Wallins hälsa var aldrig stark. Likväl uppnådde han en ålder af nära 60 år, och hela denna tid hade från tidigaste barndomen för honom varit en arbetstid. Wallin dog i Uppsala den 30 juni 1839 och begrofs i Stockholm den därpå följande 19 juli. Då hans stoft fördes till sitt hvilorum i den af honom invigda kyrkogården, åtföljdes det af en oräknelig mängd af hufvudstadens befolkning, iklädd sorgens dräkt, och vid grafven sjöngos sånger af de ynglingar, han vid skolorna vårdat. Storkyrkoförsamlingen har upprest en vård åt den oförgätlige herden. Hans hvila skall vara ära.

DE FATTIGAS SOMMARNÖJE.

För Ungdomsvännen af *Anna Hallander*.

Det var en vinter, kall och lång,
men ock dess välde bröts en gång,
och våren kom och fågelsång
och sommardagar sedan,
ur österskyar solen gick,
och jorden grönklädd matta fick,
och blommor dofta redan.

Och floden, löst ur isens band,
nu frigjord kastar emot strand
det hvita pärleskum ibland
och bort mot hafvet ilar
och störtar sig uti dess famn
och gömmer där sitt eget namn
och efter färden hvilar.

Med glitterguld på solhöljd våg
den sköna Hudson-floden låg.
Vid stranden stod ett barn och såg
dit ner på krusig bölja.
Då tänkte hon med blick så klar:
"Hvarthän, du vackra bölja, far,
o, låt mig med få följa."

Hon redan tidigt lärt sig här,
att lifvet sorg och möda är,
och ingen glädjens ros så skär
på törnströdd stig hon plockat,
och bleka äro hennes drag,
men nu den vackra sommardag
till stranden henne lockat.

Hon sätter sig i gräset ner,
sin fattigdom hon minns ej mer,
åt ljusa tankars här hon ler,
hon knäpper sina händer
och hviskar sakta fram en bön:
"Du, Gud, som gjort din värld så skön,
till mig din blick nog vänder."

"Ett litet fattigt barn är jag,
min börda tung och skuldran svag,
ack, mig uti din hägnad tag,
du, som den arme minnes.
Hör, fågeln sjunger visst för mig;
du blomman satt på skogens stig,
för mig väl utväg finnes."

En sorgtyngd moder kommer där,
sitt späda barn hon tröttad bär,
hon söker ro och hvila här,
där vågor brusa sakta.
Hon suckar: "Gud, är lifvet svårt
och falla pröfvoslagen hårdt,
mig för förtviflan akta."

"Nu hvilar sorgen tungt på mig,
och dyster ter min framtid sig.
O, finns det tröst ändå hos dig?
Du vill ju dig förbarma?
Du ser min sorg, du vet min nöd,
skänk mig af nåd ett dagligt bröd,
och hjälp, o Gud, mig arma."

"Stor är din kärlek och din makt,
hos dig finns hjälp, så har du sagt.
Gud, du som bördan på mig lagt,
hjälp mig att rätt den bära.
Jag dignar under tyngden nu,
så hjälp mig, gode Fader, du,
att tålamod mig lära."

På kinden dallrar tyst en tår,
men upp likväl sin blick hon slår,
och hugnad kvalda hjärtat får,
och friden henne nalkas.
Hon tänker ödmjukt: "Gud är god,
han skall mig åter skänka mod,
när aftontimman svalkas."

Naturen svarar: "God är Gud,
han träden klädt i deras skrud,
hans röst i själfva vindens ljud
till mänskohjärtan talar.
Stor är hans kärleks rikedom
för den, som blickar upp så from
från jordens sorgedalar."

Och i naturens famn alltså
för nödens barn finns tröst ändå,
och böljesvall mot stranden slå
i takt med hjärteslagen.
Då dofta alla blommor skönt,
då spirar gräset tätt och grönt
den vackra sommardagen.

KANSAS-KONFERENSENS LUTHERFÖRBUND.

För Ungdomsvännen af *A. M. L. Herenius*.

Detta förbund har för andra gången sammanträdt, nu senast i Ada-församlingens, nära Kackley, Ks., sköna helgedom.

Såväl årstid som ort tycktes ha räckt hvarandra handen i ömsesidig öfverenskommelse att med de unga fira fest, och att prästfolk och församlingsbor ej skulle spara vare sig omak eller hjärtevarm kärlek, vet man redan af ortnamnet. Kommer så därtill, att förbundets ordförande och dess idés säkerligen allra varmaste vän, hon. Frank Nelson. utarbetat ett 2:ne dagar långt, gediget och omfattande program, som gaf både därå uppträdande och därtill lyssnande tillräckligt att göra, och man må icke undra öfver att mötets resultat för den talrikt representerade ungdomsskaran såväl som för den nämnda församlingen blef af förblifvande art.

Att i detalj återgifva det utmärkta programmet eller dessangående framställa utförligare reflexioner ligger ej inom mitt skön. Det må endast meddelningsvis nämnas, att mötets början skedde med högtidlig högmässogudstjänst, hvarvid de tjänstförrättande prästerna voro klädda icke i half, utan i hel ämbetsdräkt, fredagsaftonen den 19 augusti, och fortgick det till och med följande söndags aftonsång, med det undantaget, att intet af speciell möteshalt fick störande ingripa i söndagens högmässogudstjänst, hvarvid ock Herrens heliga nattvard firades.

Som afsikten med dessa möten ej är af lagstiftande, rådgifvande eller specifikt undervisande natur, utan i stället har till mål samhörighets- och enhetskänslans odlande på specifikt svensk-amerikansk-luthersk-kyrklig grund och mannamån om egna, fäderneärfda skatters odlande och

SV. LUTH. KYRKAN I KACKLEY, KS.

bevarande till kyrkans och hela folkets fromma, kunde under en enda kort session allt hvad angår "affärsmöte" undanstökas.

Därvid återvaldes hr Frank Nelson till ordförande, pastor G. A. Dork till vice ordförande och miss Seraphine Erickson till sekreterare. Ett utskott att framlägga förslag till en blifvande konstitution, hvilken ock skall till konferensens ompröfning hänskjutas, tillsattes äfven, ity det är förbundets afsikt att i ordnadt skick fortlefva och under Guds och kyrkans ledning allt fort utvecklas till församlingens tjänst.

Såväl under det första mötet i Topeka, förlidet år, som vid det nyss hållna kändes det, att vi äro ett särskildt folk med egen kultur, egna minnen, egen kult och egna hjärtan. Med våra amerikanska lutherska kusiner kunna vi ej känna det släktskapsband, som städse gör sig gällande, då vi själfva mötas. Det finnes något eget hos oss, ett blodsband af både andlig och nationell natur, som gör, att vi helst fylka oss samman kring egen fana, kring egna värf och egna mål. Och i programmets alla delar ingingo vi ock såsom en man. De ungas sköna tal, deklamationsstycken, musik och sång buro i sig nordisk anda och omängd luthersk tro. De talade alla så skönt om molnfri framtidsdag för älskadt folk och kyrka. De manade till tro, till trohet, till gudsfruktan och till rena seder.

Och med hvilket intresse den talrikt församlade menigheten lyssnade! Hon gladde sig öfvermåttan öfver att det säde, de fordna immigranterna sått i unga hjärtan, bar en så skön, så ymnig frukt. Det fanns säkerligen ingen i den stora mängden, som nu ej fröjdade sig öfver hvarje dollar, som gifvits, hvarje bön, som bedits, till förmån för Guds rike, våra kyrkor, skolor och församlingar. Försakelser, arbete och brist har man måst underkasta sig under de gångna 25 åren eller mer, men så har ock arbetet burit ymnig frukt. Därom vittnade ju de ståtliga hemmen, den sköna helgedomen och det rymliga prästhuset. Men intet utsäde har burit ymnigare skörd än det, som lagts på Herrens altare, därom talar hela trakten, därom vittnade hela det storartade mötet.

För den, som skrifver detta, äro jämförelserna såsom en dröm. För 23 år sedan var han i den trakten, tittade in i landsmännens "dug-outs", undervisade deras barn, försökte predika i deras lilla skolhus och anspråkslösa hem. Han minnes så godt en likpredikan, som han höll under bar himmel en ovanligt het sommardag. En ung moder jordades, den sörjande maken och de tvenne små barnen ägde allas medlidande. Men minnesboken måste slås ihop, eljest anfördes för många blad.

Att detta möte ej kunde bevistas af representanter från alla våra ungdomsföreningar, säger sig själft. Om så skett, hade man bokstafligen ej fått rum i den eljest rymliga helgedomen. Kyrkan var i alla fall ständigt till trängsel uppfylld af den uppmärksamma åhöraresskaran. Arbetet på åker och äng fick hvila, man hade viktigare göromål för handen.

Som nämnts, slöts det storartade mötet med söndagens aftonsång. Men mötets anda, genomgående idé och stora tankar gingo ut att bäras af mötesdeltagarna till skilda kretsar för att efter surdegens lag verka, bära frukt och under ett kommande år återuppstå i föryngrad gestalt för att åter fylka oss samman i enad håg, i enadt lag till egna skatters odling.

Topeka, Kansas, den 24 aug. 1904.

PASTOR M. P. ODÉN.

EN LJUFLIG SÅNG.

Sexton år jag var, när hjärtat rördes
första gång af ton med högre klang. —
Ibland skriftskolsbarnen fram jag fördes;
ingen skillnad fanns för börd och rang.

Pastorn läste några enkla rader;
sedan sjöng man en gemensam sång. —
Älskad var han af oss som en fader;
än mitt hjärta värmes mången gång.

När jag tänker på de vackra orden
utaf denna enkla, ljufva sång:
"Du, som blickar ned på denna jorden
under tidens tysta, snabba gång;

du, som känner allas våra hjärtan
och regerar uti evighet;
du, som stillar sorgen, delar smärtan,
och som dessa barnens känslor vet."

Så de enkla ord i sången lydde,
sjönko i mitt hjärtas dolda ned;
och Guds Ande för mitt sinne tydde
allt om honom, som på korset led. —

Därför vill jag gladt om Jesus sjunga,
ty jag älskar denna själens vän.
Öppen står hans famn för gamla, unga,
och hans kärlek har ej slocknat än.

OTTO LUNDELL.

KONUNG GUSTAF II ADOLFS RELIGIÖSA KARAKTÄR.

Af N. Forsander.

Det gamla Sveriges inbyggare såväl som deras ättlingar i nya världen fira med all rätt den ärofulla åminnelsen af våra fäders störste konung, den evangeliska protestantismens segerrike försvarare, Gustaf II Adolf. Häfdatecknare, statsmän, talare och skalder hafva ypperligt och mångsidigt skildrat hans ärofulla lif och bragder. Och dock synes det oss, som om det uti den svenska lutherska kyrkans tjänst vore en tacknämlig uppgift att försöka skildra den store hjältekonungens religiösa karaktär.

Gustaf II Adolf var i sanning en religiös personlighet, och det stora befrielsekrig, som han och hans svenska hjältar förde i Tyskland, var äfven ett religionskrig, om det än efter hans bortgång till sist mistade denna karaktär. Historieskrifvare hafva visserligen för det mesta uteslutande framställt den ädle konungen såsom statsman och fältherre vid utförandet af hans stordåd, men de hafva ock därvid berättat om vissa handlingar och karaktärsdrag, som vittna om personlig, oskrymtad gudsfruktan. Såsom särskildt betecknande för en allvarlig kristen framställa sålunda opartiska biografer af den store koungen särskildt trenne betydelsefulla handlingar. Dessa äro hans afskedsord i Stockholm till riksständerna, hans bön vid landstigningen på Tysklands jord, och det sätt, hvaruppå han befallde sig och sina hjältar i Herrens nådiga hand på Lutzens valplats morgonen af sin dödsdag, den 6 november 1632.

Hafva månne konung Gustaf II Adolfs häfdatecknare fullt utvecklat, hvad som var det personligt egendomliga uti hans kristliga karaktär? Knappt kan det påstås, att de klart framställt, huru densamma grundlades och befästades. Sekulära historieskrifvare förbigå ofta sådana saker eller vidröra dem blott i förbigående, under det att skalder och talare oftast söka att blända med de inför världen lysande egenskaperna hos deras hjältar. Kyrkohistoriska författare sysselsätta sig mestadels med kyrkans särskilda värf och hennes omedelbara tjänare och förbigå därigenom allt för mycket sådana män som Gustaf II Adolf, ehuru vid många tillfällen statens och kyrkans historiska områden knappast kunna åtskiljas, och en statsman såsom Gustaf II Adolf utöfvar på den kristna församlingen ett större inflytande än mången biskap eller teolog. Härtill kommer äfven det förhållandet, att, under det katolska kyrkan utsmyckar sina hjältar med legender och många reformerta kyrkohistorier egentligen blott äro mer eller mindre uppbyggliga biografier, den lutherska kyrkans historia har mera fäst sig vid kyrkliga institutioner och helt enkelt gifvit Herren ära för det kristliga lifvet i församlingen. Herren Gud är i sanning värd att hafva denna ära, ty allt godt verk är af honom, och detta gäller äfven med afseende på Gustaf II Adolfs kristliga lif. Men Herrens verk vilja vi äfven prisa, då vi nu från flera olika källor skola sammanställa en lifsbild af Sveriges störste konung. Och om än mycket af vår framställning skulle vara redan bekanta saker, så kan nog äfven ett sådant upprepande hafva med sig sin välsignelse bland oss här i Amerika såsom ättlingar från den ärorika Norden.

Allaredan hafva trenne betydelsefulla tilldragelser omnämnts, hvilka oemotsägligt bevisa, att den store konungen och hjälten ägde en sant kristlig karaktär. Låtom oss dock något mera omständligt erinra oss dessa hans handlingar och sedan något närmare beakta dessa vittnesbörd.

Vid afskedet i Stockholm före affärden till det tyska kriget sade koungen bland annat: "Ty vill jag före min afresa och nu denna gången hafva eder samtligen här när- och frånvarande Sveriges undersåtar och ständer Gud den allra högste till själ, lif och all välfärd allranådigast befallda, önskandes att vi efter detta usla och mödosamma lefvernet efter Guds behag må finna och möta hvarandra i det himmelska och oförgängliga hos Gud oss beredda lifvet och glädjen." Därefter slutade han sitt tal varmhjärtadt med en bön ur Davids nittionde psalm. Och förut hade han sagt till riksråden: "Jag ser mig själf ingen rolighet hafva att förvänta förrän den eviga saligheten."

I sina intressanta föreläsningar "Om Gustaf II Adolfs karakträrsutveckling" säger Uppsala-professorn W. E. Svedelius mycket träffande med anledning af dessa tal: "Känslan af lifvets tyngd och världens tomhet var välbekant för Gustaf Adolf; kulorna vid Lutzen träffade ett hjärta, som utan sorg lämnade lifvet." Men det kan och bör ytterligare sägas om dessa konungens afskedsord, att de vittna om en kristen hjälte, som har vändt sitt hjärta bort från världens fåfänglighet till den lefvande Guden och satt allt sitt hopp och förtröstan på honom allena.

Att falla på sina knän i tacksägelse till Gud var konung Gustaf Adolfs första gärning, då han den 26 juni 1630 landsteg på tysk botten. Han bad med hög röst: "Herre, allsmäktig Gud, du som råder öfver himmelen och jorden, öfver vindarna och hafvet, huru skall jag tillfyllest kunna tacka dig, att du värdigats bevara mig under denna vådliga färd. Jag tackar dig, Herre, och beder dig ur djupet af mitt hjärta, att du ville välsigna detta mitt företag till din ära och din kyrkas försvar. Du, Herre, som undersöker hjärtan och rannsakar njurar, du vet mina afsikters renhet. Gif oss nåd, Herre, att vi snart må kunna arbeta

på ditt folks befrielse och utföra din viljas verk." Den innerliga bönen rörde de kringstående till tårar, men konungen tilltalade dem: "Gråten icke, utan bedjen Gud af hjärtans lust! Ju mera bön, desto mera seger; och den bäste kristen är den bäste soldaten."

Låtom oss ock erinra oss, huru konungen om morgonen på sin dödsdag lät sin stridshär börja denna minnesvärda dag med morgonbön och afsjungandet af Luthers psalm: "Vår Gud är oss en väldig borg." Därefter sjöng han infför hären den psalm, som han säges själf hafva författat: "Förfäras ej, du lilla hop", och fältropet för hans sista seger och kamp ljöd: Gud med oss! Och sedan utropade hjälten och martyren: "Nu vilja vi däran i Guds namn. Jesus, Jesus, Jesus! Låt oss i dag strida till ditt namns ära!"

Denna Gustaf Adolfs kristendom framträder icke blott vid sådana större tillfällen, utan den visar sig under hela hans senare lif, såväl uti ord som handling. Hans innerliga tro och förtröstan på Herren var hos honom en drifvande och stärkande kraft till allt godt verk och till ett kristligt föredöme. I hans krigshär hölls bön hvarje morgon och afton samt gudstjänst hvarje söndag, och i samband därmed öfvades en god manstukt. Utsväfning och liderlighet bestraffades, rof och plundringar voro förbjudna. En samtidig Nurnberger-krönika berättar om Gustaf Adolfs soldater: "Man hörde dem icke svärja, ej heller förmärkte man hos dem otukt och laster, icke ens då de voro berusade; soldaternas gudsfruktan var som koungens; i deras samtal hördes Guds namn nämnas, och hans hjälp anropades såsom krigarens bästa skydd. Det synes otroligt för dem, som ej sett det med egna ögon." Konung Gustaf Adolfs ständigt förtrogne vän och rådgifvare, rikskansleren Axel Oxenstjerna, har därför också fällt detta yttrande om honom: "Han var en herre, gudfruktig i alla sina verk och gärningar intill döden." Gustaf Adolfs ädla och kristliga sinne visade sig äfven i hans familjelif och förhållande till sina anhöriga och närmaste. Han vördade sin stränge faders minne; i alla personliga omständigheter visade han fördragsamhet, aktning och tillgifvenhet mot sin moder, som icke alltid såg på hans bästa; och mot sin nyckfulla gemål visade han undseende, ömhet och trohet. Han förstod äfven att skapa och bibehålla omkring sig en lysande krets af ädla, trofasta och dugande rådgifvare, bland hvilka främst må nämnas Axel Oxenstjerna, Johan Skytte, m. fl.

Hvarifrån erhöll då Gustaf Adolf denna sin kristliga karaktär? Var den månne ett arf från ädla förfäder, och berodde den helt enkelt på det konungsliga blodets ädelhet? Eller kanske var hans kristendom blott det nödvändiga resultatet af en god och vårdad uppfostran? Eller skulle man kunna säga, att den var ett naturligt resultat af tidsomständigheter?

Vissa såväl goda som onda anlag kunna ärfvas och fortplantas inom flera släktleder. Kristligt lif och kristen personlighet kunna icke så gå i arf; ty de äro en Guds gåfva och ett den Helige Andes verk, som måste mottagas genom födelse från ofvan och sedan bevaras genom personlig tro på Gud.

Konung Carl IX hade ett klart förstånd, en oböjlig viljekraft och en sträng pliktkänsla, hvilket allt äfven återfinnes hos sonen Gustaf Adolf. Däremot synes den senare vara frigjord från faderns hårda och misstänksamma lynne. Ett häftigt lynne och en viss böjelse för vällust tyckas utmärka Gustav Vasa och alla hans ättlingar, och nog hade den store hjältekonungen Gustaf Adolf sitt arf däraf, men han öfvervann detta och framstår sedan som ett mönster af sedlig renhet och dygd. Sammalunda fanns hos denna släkt en stor ömtålighet om konungslig ära och makt, och Gustaf Adolf hade äfven en böjelse för stordåd och maktlystnad, men han hade äfven lärt sig sann ödmjukhet i Herren Jesu skola. Såsom bevis och exempel därpå vilja vi anföra från hans högsta glansperiod dessa hans ord till hofpredikanten Fabricius: "Det är en glädje, en ljuf tillfredsställelse att se sig sålunda omfattad af folkets innerliga kärlek, men mången gång inger den mig dystra farhågor såsom varande alltför öfverdrifven. De sätta nämligen sin förtröstan på en svag människa och icke på himmelens allsmäktige Herre, ja, de betrakta och bemöta mig nära nog, såsom vore jag den, hvilken ensam förmår hjälpa. Ack, måhända skall Gud snart nog straffa både deras afgudiska dårskap och mig, som är föremålet därför, och visa, att äfven jag är en svag och dödlig människa."

Väl erhöll Gustaf Aidolf en mycket vårdad och allvarlig uppfostran och förkofrade sig därunder i allmän bildning, språkkunskaper och tidens ädla idrotter, så att Axel Oxenstjerna kunde säga om honom: "Han var strängt uppfödd och hållen till arbete, dygd och mandom." Och fadern, Carl IX, satte sitt och landets framtidshopp på den unge prinsen och sade mången gång: *Ille faciet!* (Han skall göra det.) Dock har Gustaf Adolfs hofmästare, Otto von Mörner, gifvit honom det betyget: "Herr Gustavus Adolphus, som då var i sitt femtonde eller sextonde år, ville icke mera låta tukta sig, utan höll sig mest till dem, som lämnade honom sin fria vilja med damer, kortspel och jakt samt andra krigsöfningar." Samme man säger ock om sig, att "han fällt brinnande förböner, att den nådige Guden ville välsigna den unge herren och konungen Gustavus." Gustaf Adolfs utmärkta och nära förbundne lärare Johan Skytte har i ett på latin skrifvet bref varnat honom för en "brinnande häftighet och en stark fallenhet för utsväfningar: det ena och det andra, som nog kunde hända honom i hans första ungdom."

Icke heller var det blott tidsomständigheterna, som satte en kristlig prägel på Gustaf Adolfs karaktär. Han hade efter sin faders död förklarats myndig konung vid sjutton års ålder, och vid hans sida stod en kusin, hertig Johan, äfven förklarad såsom en lika berättigad arfvinge till Sveriges krona. Likaledes hade den unge konungen omkring sig dels en yngre broder med eget hertigdöme och dels en mäktig och stolt adel, af hvilka somliga hade afrättats under den stränge Carl IX, och åter andra under sin landsflykt stämplade mot konung och fosterland. Hade därför icke Gud nådeligen avändt sådant elände, så hade lätteligen misstankar och hämndbegär kunnat skapa sådana scener som under Erik XIV eller senare i Linköping. Förhållanden emellan kyrka och stat voro icke heller de bästa vid den unge konungens tillträde till regeringen. Liksom konung Johan hade varit tillgifven den påfviska gudstjänsten och Sigismund var ett fanatiskt legohjon hos påfve och jesuiter, så hade Carl IX hyllat kalvinismen och legat i kamp för den med ärkebiskopar och prästerskap samt blott villkorligt erkänt den lutherska läran som statsreligion. Gustaf II Adolf är den förste svenske konung, som utan några förbehåll har vid sin kröning bekänt såsom sin oförytterliga tro den oförändrade Augsburgiska bekännelsen.

Medfödda böjelser, en sträng uppfostran och konungarikets både i inre och yttre förhållanden vanskliga läge må hafva haft sitt tuktande inflytande på den unge konungens sinne; omskapat detsamma hafva de icke kunnat. Det är därför tillbörligt och lärorikt att närmare tillse de medel och orsaker, som danade Gustaf Adolfs kristna

personlighet, så att den fick denna stora och välsignade betydelse, både i kyrkans historia och världshistorien.

Här som eljest var det Guds ord, framburet i oskrymtad själavård och trogen predikan, som utförde omvändelsens och helgelsens nådeverk. Hufvudsakligen från professor M. Norlins "Svenska kyrkans historia efter reformationen" vilja vi korteligen meddela, huru allvarliga och trogna hofpredikanter fingo förhjälpa sin konung till lifvet i Guds Sons gemenskap. Uti Uppsala universitets bibliotek finnes en afskrift af ett förmaningstal, som hofpredikanten Johannes Rudbeckius höll till sin konung den 20 juni 1617, strax efter födelsen af Gustaf Vasaborg, frukten af en syndig umgängelse mellan den unge konungen och Margareta Cabeliau. Detta oförskräckta, kraftfulla, bestämda, men dock äfven milda och kärleksfulla tal synes hafva rykt den unge konungen upp ur vällustens syndabojor, hvaruti så mången rikt utrustad ande blifvit evigt förlorad. Gustaf Adolfs sedliga lif genomgick därpå en genomgående och märkbar förändring, och denna stadgades under hela hans följande lif till en sådan sedlig renhet, som sällan finnes hos denna världens herrar. Såsom profeten Natan uppträdde med heligt allvar mot David, så handlade Rudbeckius med sin konung, och i båda fallen blef det en sann hjärteförändring, som tog sig yttre gestalt i sann gudsfruktan.

Gustaf Adolfs nya andliga lif närdes och vårdades genom Guds ords helgande kraft under den likaledes allvarlige och frimodige Johannes Botvidi, som sedermera efter Rudbeckius blef konungens hofpredikant och biktfader samt åtföljde honom såsom sådan på krigstågen under största delen af hans hjältebana. Både Rudbeckius och Botvidi voro ypperliga hofpredikanter, om det än förhärskade hos dem en allvarlig stränghet och ett visst gammaltestamentligt väsende. Sålunda t. ex. genomgick Rudbeckius de krigiska Koungaböckerna i predikningar för den svenska hären under Gustaf Adolfs fälttåg. Vördnad och förtroende bevisade också konungen för sina hof- och krigspräster. Hans krigsartiklar af år 1621 befalla, att krigsprästerna skulle hålla gudstjänst hvarje söndag och en predikan i veckan samt förrätta offentlig bön hvarje morgon och afton. Själf bevistade konungen alltid dessa gudstjänststunder och fordrade detsamma af sina tjänare, soldater och befäl. Han gjorde också detta icke blott för yttre skick och ordning, utan emedan han väntade välsignelse och hjälp från Herrens ord. Under drabbningen vid Neve i Preussen blef konungen varse Botvidi och några af krigsprästerna, huru de stodo på ett berg och med upplyftade händer bådo Gud om seger, och på aftonen efter den fullkomliga segern sade han till Botvidi: "Det hafver icke varit svårt för oss att kämpa i dag, emedan Moses stod på berget och stridde."

Konung Gustaf Adolf deltog icke blott i den offentliga gudstjänsten, utan han brukade Guds ord träget och med bön uti det enskilda. Till hofrådet von Steenberg, som en gång oförmodadt kom in till konungen och fann honom med bibeln i hand, sade han: "Jag söker stärka mig mot allsköns frestelse genom ett flitigt betraktande af Guds ord. Personer af vårt stånd äro för våra gärningar ingen utan Gud ansvariga, och just denna frihet gifver tillfälle åt djäfvulen att ställa oss så mycket farligare försåt, emot hvilka vi icke nogsamt kunna vara på vår vakt."

Detta trogna bruk af Guds ord och bönen bevarade honom i frestelsens stunder och stärkte honom till hans invärtes människa, så att till hans medfödda värdighet slöto sig de manliga och kristliga dygder, som rikligen prydde hans härliga kämpagestalt. Från umgänget med Gud och en sann barnaförtröstan fick konung Gustaf Adolf det hjältemod, som hela den civiliserade världen beundrar hos honom. Detta mod frambryter öfverallt hos honom och gifver honom det rätta hjältesinnet, som är tryggt i Herrens hand och därför rädes hvarken för fiender eller död. "Gud är mitt harnesk!" sade han till sina vänner, och sedan störtade han i Herrens namn utan vanligt vapenharnesk fram på Lutzens blodiga krigsfält.

Såsom en sann evangelisk-luthersk kristen var konung Gustaf Adolf hvarken en religiös svärmare eller en enbart känslomänniska. Han var alltid verksam och nitisk i sanningens och rättvisans tjänst, om än till följd af tidsförhållanden hans mesta tid upptogs af krigiska värf. Men dessa fördes ej uti själfviska intressen, utan till fäderneslandets skydd och fromma samt synnerligen det tyska kriget för evangelii sak. Själf har han högtidligt betygat detta i sitt afskedstal till ständerna. "Jag tager Gud den allrahögste till vittne", sade han, "uti hvars åsyn jag här sitter, att jag ej detta af eget bevåg eller lust till krig företagit, utan är jag i flera år förorsakad till det högsta däraf, att våra betryckta religionsförvanter måtte befrias från det påfviska oket, hvilket vi ock förhoppas med Guds nåd skall kunna ske." Den kloke statsmannen, den tappre fältherren och den redbare kristne äro på ett underligt och harmoniskt sätt förenade med hvarandra uti Gustaf Adolfs konungsliga personlighet och hela väsende.

Icke blott till krigsväsendet sträckte sig konung Gustaf Adolfs omtanke, utan hans omskapande och ordnande hand sträckte sig ock till fosterlandets fredliga värf. Landets rättsväsende och skattefördelning ordnades af honom tillika med rikets råd på ett rättvist och billigt sätt. Särskildt lade han den fasta grunden till Sveriges högre odling, såsom detta ju också är särskildt karakteristiskt för luthersk kristendom. Aldrig skola svenskar förgäta hans egna stora personliga uppoffringar för kristlig bildning och undervisning i deras gamla fädernesland. Sålunda bortskänkte han år 1624 för evärdlig tid de gustavianska arfvegodsen, 313 hela hemman, till Uppsala universitet, stiftade genom egen förläning dess bibliotek o. s. v. Desslikes ombesörjde han en ny stor bibelupplaga, drog försorg om allmogens undervisning, inrättade de första lärdomsskolorna i stiftsstäderna, däribland det första under Rudbeckius i Västerås. Äfvenså stiftade han för östersjöprovinserna ett universitet i Dorpat, hvilket blomstrat allt in i våra dagar, då det nu russificerats af de råa ryssarna.

Hjältekonungen Gustaf II Adolfs kristliga karaktär är till sin inre art en äkta svensk-luthersk personlighet, som blifvit af Gud utrustad med en särskild högre lyftning och en vidhjärtad profetisk blick. Hans lutherdom har ett egendomligt nordiskt skaplynne. Han icke blott älskade högt sitt fädernesland, utan den svenska nationaliteten har satt sin särskilda prägel på hela hans personlighet. Hans höga och manliga gestalt hade ett äkta nordiskt utseende, hvarför ock söderns folk kallade honom guldkonungen. Gustaf Adolf var Nordens ädlaste son, dock icke blott till sitt yttre, utan fastmera till sitt inre väsen. Hvar och en, som är bekant med den rent svenska andliga litteraturen, känner nog till, huru den till sin natur är karg och allvarlig, men på samma gång vemodig och längtansfull. Det är som om den höga Norden med dess fjällar och berg, med dess djupa skogar och hafsvågens svall emot klipporna, afspeglades i svenskens andliga tal, sång och lif. Så predikade Sveriges reformator Olaus Petri och sedermera hans efterföljare, och så utgjuter sig ofta Gustaf Adolfs hjärta i ord och handling, alltsammans uti en viss olikhet med de tyska trosfränderna.

Det är ett alltigenom af evangelisk-luthersk tro helgadt vikingablod, som strömmar kraftigt fram i den svenske troshjälten Gustaf Adolfs ädla hjärta. Förtröstande på sin Gud och Frälsare och full af nordisk mandom längtar han efter att gå, dit Herren kallar honom.

Gustaf Adolf var en äkta lutheran, och hans lutherdom hade därför en sant ekumenisk karaktär. Väl voro under hans första regeringsår hans omdömen om andra religionssamfund mycket stränga, men han lärde sig att älska sina medmänniskor, och detta vidgade hans blick för den kristliga toleransens principer, så att han äfven häruti stod långt framom sin samtid. Ett par exempel må bevisa och förtydliga detta vårt omdöme. På riksdagen i Örebro 1617 yttrade han om påfvedömet: "Denna religion, om jag må kalla den så, är icke allenast själf afgudadyrkan, människopåfund och diktan tvärtemot Guds ord, den heliga skrift, däruti vår salighet står beskrifven, utan har ock dessa enkannerliga, fördärfliga hufvudstycken med sig: hæreticis non est servanda fides; kättare, som de kalla oss, bör man icke hålla någon lofven," o. s. v. Jesuiter försökte att i Frankfurt lönnmörda Gustaf Adolf, men han såg också, huru den romersk-katolska befolkningen var af dem besnärd i okunnighet och vidskepelse, och att den just i brist på bättre kunskap hatade de evangeliska. Därför var han mot denna vilseförda massa mera skonsam och mild, än andra protestantiska furstar voro. Då han bemäktigat sig Augsburg, lät han efter intåget sin hofpredikant Jakob Fabricius predika därstädes för sig, sitt följe och stadens borgare öfver Ps. 12: 6. I konungens sinne sade hofpredikanten: "Den som icke vill otvunget omfatta den rätta tron, han må följa sin vilja och icke med våldsamma medel tvingas. Gud fordar en frivillig dyrkan, och en hvar måste själf inför Herren aflägga räkenskap för sin tro."

Före Gustaf Adolfs stora seger vid Leipzig hade icke något förbund kunnat upprättas emellan lutheraner och reformerta gentemot deras gemensamma förtryckare, kejsaren och den katolska ligan. Johan Georg, kurfurste af Sachsen, reformationens moderland, ville hellre, att papisterna än de reformerta skulle hafva öfverhand i det tyska riket, och hans förtroligaste rådsherre förklarade, att hvarje försvar för kalvinisterna vore att tjäna kalvinismens upphofsman, djäfvulen. Den reformerte kurfursten Fredrik af Pfaltz hade af kejsaren förjagats från sitt land och tagit sin tillflykt till Gustaf Adolf, men midt därunder vägrade han att tåla några lutheraner uti sitt kurfurstendöme. Men Gustaf Adolf, som själf var rättrognare lutheran än de samtida tyska regenterna, lyckades slutligen att genom sin samvetsgranna rättvisa, ädelhet och klokhet förena omkring sig såväl lutherska som reformerta furstar och ständer.

Det fanns helt visst hos denne svenske konung och hjälte en kristen karaktär af ännu högre art än hos vanliga människor. Hans förtrognaste vän, rikskansleren Axel Oxenstjerna, tillskrifver honom dispositio divina, det är en sinnets begåfning från Gud. Den ädle guldkonungen synes oss ofta hafva vandrat på lifvets, af evighetens ljus solbeglänsta höjder, och därifrån ansåg han till och med sitt timliga lif ringa, om han genom dess uppoffring kunde befordra Guds ära och sina medmänniskors väl. Såsom statsman och fältherre var han ett stort snille, men han hade ock fått en siareblick in i Guds planer om folkens och Guds rikes framtida väl. Konung Gustaf Adolf har en andlig släktskap med den store reformatorn doktor Martin Luther, och båda dessa troshjältars historia och hopp ligga förklarade i Luthers härliga koral: "Vår Gud är oss en väldig borg".

En sådan kristen konung och hjälte tillhör icke blott Sverige eller de protestantiska kyrkorna i allmänhet, utan hans ära och hjältedåd falla hela mänskligheten till godo. Hela den kristna världen har genom den af honom förvärfvade samvetsfriden del och arfslott i Gustaf Adolf. Ännu bättre kunna vi uttrycka denna sanning med de orden, att han har varit Guds utkorade redskap till mänsklighetens sanna väl.

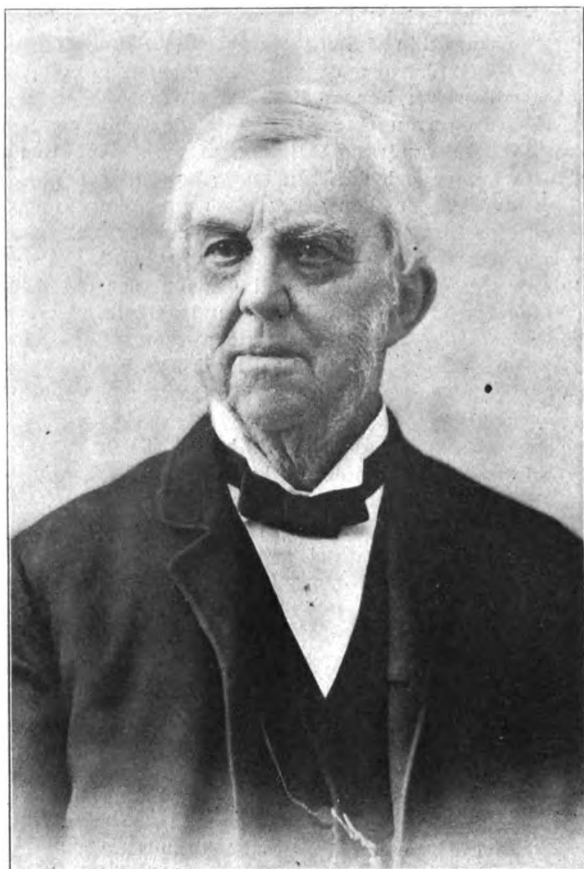
Då konung Gustaf Adolf på höjden af sin ära och makt såg i Tyskland, huru många människor ledo förtryck för sin tro och religion, blickade han med hoppets fjärrglas hän till den nya världen på andra sidan Atlanten. I den världen önskade han att grundlägga för dem en koloni med full religionsfrihet och sann gudsdyrkan i enlighet med Kristi evangelium. Han lade äfven planer för en sådan koloni, det Nya Sverige, ehuru utförandet förhindrades genom hans alltför snara bortgång ur tiden. Han kallade den påtänkta kolonien för "den skönaste juvelen i sin krona." Hvilken helig, omätlig uppgift för oss svenskamerikaner! Må vi därvid besinna sanningen af de Guds ord, som till Gustaf Adolfs åminnelse läsas under kupolen på det lilla järnkapellet öfver Schwedenstein: "Detta är den seger, som öfvervinner världen, vår tro".

Gud välsigne, stärke och förkofre nådeligen genom en sådan åminnelse vår fria lutherska kyrka i detta land med dess folk, inrättningar och kallelse, att äfven hon må blifva såsom en skön juvel i Gustaf II Adolfs äre- och martyrkrona! Nådeligen välsigne Herren sammalunda också våra fäders land, dess konung, stat och kyrka! Gud välsigne rikligen åminnelsen af Sveriges konung, hvars minnessten vid Breitenfeld bär i svensk öfversättning denna inskrift: Gustaf Adolf, kristen och hjälte, räddade vid Brietenfeld trosfrihet åt världen. ("Gustaf Adolf, Christ und Held, rettete bei Breitenfeld Glaubensfreiheit fur die Welt.")

OLIVER WENDELL HOLMES.

Holmes har gjort sig väl känd i så väl fri som bunden stil. Han rörer sig med den behagligaste lätthet mellan det djupt känsliga, det lekande humoristiska och det satiriska. Hans främsta arbete i bunden stil är en samling anteckningar, hvilken han kallat "Autokraten vid frukostbordet" (*The Autocrat of the Breakfast Table*), hvilken följdes af tvenne andra samlingar, "Professorn och poeten vid frukostbordet". Det är i bordsamtalen, med sina reflexioner och kvickheter, som hans penna urladdar sig utan återhåll. — Bland hans poem utmärker sig i synnerhet det lilla *Nautilus* (som vi återgifva) för sin poetiska grace och sköna inre mening.

Holmes föddes i Cambridge, Massachusetts, den 29 augusti 1809. Han tog sin *bachelors*-grad vid Harvards universitet 1829. Blef 1836, efter studier i både Amerika och Europa, medicine doktor samt valdes 1847 till professor i anatomi och fysiologi vid Harvards universitet. Ofvan nämnda skrifter på prosa började 1857 och fortsattes se-

OLIVER WENDELL HOLMES.

dan alltjämt. Han har ock utgifvit vetenskapliga arbeten. Hans slut var mycket lugnt och stilla. Sittande i sin karmstol afled han den 7 okt. 1894.

NAUTILUS.

(Den s. k. "Skeppar-snäckan", som medelst en membran seglar på vattenytan, och hvars kalkskal genom tvärväggar är afdeladt i många allt större och större rum, i det yttersta af hvilka djuret befinner sig.)

Jag ser den pärlbåt här, som lätt och klar
på skugglös yta far —
det djärfva skepp, som når
med purpursegel på de smärta rår
de vikar, där sirénens sång förgår
bland skogar af korall,
och vattennymfer leka uti böljans svall.

Ej mer ditt segel liffull hissas opp:
du slutat re'n ditt lopp!
Och hvarje rundad cell,
där seglarn redt sitt drömlifs stilla tjäll
och verkat lugnt från morgon och till kväll,
hur öppen står den nu!
Hvar nattlig krypta sprängd! Hvart regnbågshvalf i tu!

År efter år har tysta mödor sett,
som snäckans hem beredt:
men allt som tiden flytt,
har hon det gamla årets rum förbytt
och glidit mjukt uti ett nytt,
stängt till sin dörr
och sträckt sig där så lugnt som i det gamla förr.

Tack för hvad himmelskt budskap du mig bragt,
du barn af hafvets prakt,
med dina brustna bon!
På dina röda läppar föds en ton,
långt renare än någon glad Triton
på vridet horn blåst än;
och genom tankens djupa lönnhvalf ljuder den:

Bygg du allt högre boningar jämväl
med tidens lopp, min själ!
Från låghvälfdt fjolår gå,
och låt hvart nybyggdt tempel högre stå,
hvart nyrest hvalf allt närmre himlen nå,
tills du växt ur ditt skal
och svingar fri emot oändlighetens sal!

HVILKA STÖRAS AF EN REFORM?

(Ur *The Autocrat of the Breakfast Table.*)

När du promenerar kring fälten, råkar du då aldrig på en stor flat sten, som legat, hvem vet huru länge, just där du funnit honom, med grästorfvor som en sorts vall omkring sig? Och har du ej då i åtlydnad af en viss känsla, som liksom sade dig, att han legat där länge nog, stuckit din käpp eller din fot eller dina fingrar under honom samt vändt honom, såsom en hushållerska vänder en pannkaka, när hon säger till sig själf: "Nu är den brunstekt!" Hvilken besynnerlig uppenbarelse; och hvilken oväntad och obehaglig öfverraskning för ett litet samhälle, hvars tillvaro du ej drömt om förr, än du märker den plötsliga flykt och förfäran, hvaraf dess medlemmar gripas, när du vänder stenen! Sammangyttrade grässtrån, färglösa och tillplattade, som om de blifvit blekta och strukna; vedervärdiga krypande varelser, skalbaggar, torndyflar, tusenfotingar; och andra af ett mjukare slag, som ligga där intryckta i hvarje vrå (ty hvar lämnade väl naturen en spricka eller springa eller en fogning i en värdshusbädd, utan att skicka sina flatmodellerade varelser dit in?) — hvita, skinande syrsor och ohyggliga kryp, hvars tentakler sticka ut som piskskaftet från en fyrspänd diligence; slutligen snigelartade kräk, unga larver, vidrigare kanske i sitt géléartade lugn, än när de vricka sig fram fullväxta! Men knappast har stenen hunnit vändas och dagens hälsosamma ljus fallit uppå detta blinda och hopträngda samhälle af krypande varelser, förrän alla, som bestå sig med ben — och några bland dem hafva ett öfverflöd däraf — rusa omkring vildt, knuffa hvarandra och allting annat i sin väg och söka med ett allmänt *sauve-qui-peut* sina underjordiska gömmor undan det förgiftade solskenet. Nästa år skall du finna gräset växa högt och grönt, där stenen låg; lärkan bygger sitt näste, där majbaggen hade sin håla; gullvifvan och ranunkeln spira upp där, och öfver deras gyllne kronor öppna och sluta sig insekt-änglarnas breda solfjädrar, när det sälla medvetandets rytmiska vågor pulsera genom deras förhärligade tillvaro.

Vår unge vän, som heter John, fann det här på sin plats att på sitt familjära sätt — hvilket ej sårar mig, men som jag stundom anser det lämpligt att stäfja — göra den anmärkningen, att det där sista var en något vågad beskrifning på fjärilarna.

"Nej", svarade jag; "det ligger en mening i hvar och en af dessa bilder — i den om fjärilen så väl som i de andra. Stenen är gammal villfarelse. Gräset är människonaturen, som blifvit nedtryckt och förblekt däraf. Krypen därunder äro de illistiga varelser, som trifvas i mörkret, samt de vekare organismer, som hållas i ett hjälplöst tillstånd af stenens tyngd. Den, som vänder stenen, är den, som lägger sanningens häfstång mot den gamla ljugande nattmaran, vare sig att han gör det med en allvarlig uppsyn eller skrattande. Det nästa året står för den kommande tiden. Då skall den natur, som legat förblekt och undertryckt, stå upp i sin fulla styrka och naturliga färg i solljuset. Då skall Guds sångare bygga sina nästen i den nyfödda mänsklighetens hjärta. Då skall det sköna — gudomligheten, som tar form af färg — sväfva öfver människans själ, såsom fjäriln lyfter sig från sin puppa — hvilken endast fängslade en stackars larv, som aldrig hade fått vingar, om ej stenen blifvit lyftad — och svingar sig öfver guldvifvan.

AMERIKANSKA FOLKLIFSBILDER FRÅN GATAN.

XIX. "En musikalisk familj".

Visserligen älskas musiken högst af alla konster och visserligen äro dess odlare stundom firade såsom furstar, men icke för ty kan man fritt säga, att äfven musikantens väg ofta är törnbeströdd. Ej sällan sakna musici det för deras uppehälle mest nödvändiga och ofta råka de ut för den mest omilda kritik. Gruppen på vårt porträtt för i dag har nog fått kännas vid detta mer än en gång. Och likväl är det knappast dess eget fel. De hafva gjort sitt bästa i att behaga alla och icke kunna de väl hjälpa, om de ibland misslyckas. De lägga väl ej heller dylika motgångar så tungt på hjärtat, dessa flickor, utan fortsätta blott med sin musik, ty de *måste* göra det. Kanske är detta det enda sättet de hafva för att vinna sitt uppehälle. Tamburinen och handklaveret äro väl ej de ädlaste musikinstrument i världen, men de äro helt säkert bland de lätthandterligaste, och därför brukas de af våra unga musikanter. Taflan ser i öfrigt ganska lofvande ut, ty snart kan det blifva en trio, och hvem vet, om icke en hel kvartett med tiden! Det är ett musikaliskt folk, som dessa nomader tillhöra, och barnen komma nog att gå i fädernas fotspår. Fadern är helt säkert ute på något annat håll i sällskap med markattan och sin son eller åtminstone med en lånad pojke. Kanske träffa vi dem någon gång och få nöjet höra den mest angenäma och ytterst ljufva positivmusik! Helt säkert få vi det. Kanske komma dessa det härliga Siciliens barn att "i samlad flock" en vacker dag besöka vår egen stuga, och göra de det, så var viss om att det ringaste vi kunna komma undan med är en nickel, och våra barn tycka nog, att musiken är värd det och mera till. Af gatutyper i Amerika är emellertid denna så pass allmän som någon.

Y.

MITT LÖFTE.

Jag vill ut, dit de rasande stormarna gå.
Jag vill kämpa min kamp för allt ädelt och godt.
Jag vill strida för alla förtryckta och små
och se'n falla och dö, en man, som jag stått.

Jag vill älska allt stort, som för fram till det mål,
som en gång för vår mänsklighet här blifvit satt.
Jag vill svinga mot jaget det blixtrande stål,
som kärleken smider i mörknande natt.

Nog jag vet, att den kamp, som mig väntar, blir svår,
men den tjusar mig också, den drar mig med makt,
och jag därför med höjd in i stridsvimlet går
att kämpa, tills döden på båren mig lagt.

HILDING.

NÅGRA BILDER FRÅN VÄRLDSUTSTÄLLNINGEN I ST. LOUIS.

Till titelplanscherna af *J. F. England.*

I.

Det är alltid med en aning om att möta något öfverväldigande, som man närmar sig en världutställning och låter blicken flyga från dom till dom, från parti till parti af densamma. Så ock vid den nu pågående utställningen i St Louis.

Redan då man stigit ur spårvagnen från staden, möter ögat här det storslagna panoramat af Tyroleralperna, som med snö på höjderna och saftig grönska i dalgångarna locka till ett besök. Det synes vara ett lyckligt val att lägga ett af utställningens vackraste partier just här vid hufvudentrén. Vi inträda och befinna oss å fältet framför hufvudutställningarna. Mellan de fyra största palatsen för oss vägen upp mot "Festivity Hall", från hvilken de stora kaskaderna leda ned till lagunen rundt omkring palatsen. På en af de broar, som leda öfver kanalen, stanna vi en stund, beundrande en af de skönaste vyer människokonsten framtrollat. Från höjden hoppar vattnet i lekande yra ned förbi neptuner och nymfer mot lagunen, på hvilken venetianska båtar glida fram; den mäktiga domen på höjden gör med sin smäckra form och sin rika ornamentering ett godt intryck; längs lagunens alla armar följer ögat palats efter palats, statyer och orangerier. Och fram och åter vältrar den myllrande folkströmmen, som skänker lif åt det hela. Alla byggnaderna harmoniera med hvarandra, hvarje del tyckes utarbetad af samma arkitekt. Men hvadan dessa kolossala former och dessa väldiga afstånd mellan byggnaderna i öfrigt inom utställningsfältet? Hufvudgrupperna ligga skilda endast af laguner eller blomsterrabatter, och te sig mest inbjudande, allt annat har blifvit alldeles för mycket kringkastadt.

Amerika ropar till världen: "Vi ha den *största* utställning som frambringats! " Frankrike visar tillbaka till sina expositioner å Marsfältet: "Vi förnöjde världen med de vackraste, de elegantaste; vi förenade det stora med det mest smakfulla." Vid en jämförelse mellan Paris 1900 och St Louis 1904 äger den förstnämnda äfven företräde genom sitt läge inne i hjärtat af det sköna Paris samt Seines framflytande mellan nationernas gata och koloniernas utställning. Men äfven om Parisutställningen var mera tilldragande genom sin oförlikneliga smak, erbjuder dock "St. Louis World's Fair" en punkt, som verkligen är hänförande. Det är den del däraf, där staternas byggnader visa sina torn och spiror mellan de gröna träden i Forest Park, och öfver hvilken man har god utsikt från Washingtons timmerhus' tak.

Sedan vi sålunda gjort en första orientering, spana vi efter den blågula flaggan. Svajande från den högsta flaggstången upptäcktes den snart, och vi utbrista: "Se där den vackraste duken på hela fältet!" Vi passera förbi de ofantliga elektricitets- och transport-palatsen, franska statens kopia af Grand Trianon, Brasiliens och Belgiens imponerande byggnader samt vika in på Administration avenue, där vi midt för prins Pu Luns kinesiska residens finna Sveriges hus. Sedan man beundrat alla de många ornamenterade byggnaderna man passerat, blir man helt betagen af den enkelhet och hemtrefnad, som strömmar ut från denna präst- eller bondgård med dess näpna staket, dess grusade gård och dess blomsterrabatter. Man slår strax bort tanken, att Sverige skulle rycka upp i ledet med någon stor byggnad. Sådana finnas nog af ändå.

Vi se många promenerande stanna för att sedan sakta skrida öfver gården, liksom tänkte de: Kan något godt finnas i Sverige? "So different from all the other places", höra vi damerna säga, och när de väl kommit in, tycka de sig vara som hemma, så lungt och enkelt förefaller allt. Så köpa de ett par vykort af den vackra värmländskan och söka i minnet, hvem de skola sända dem till. Utom läs- och skrifbord finnas endast konung Oscars och C. A. Swenssons byster, några böcker samt en del kartor och fotografier här inne. Den svenska villan å Parisutställningen hade vid Seine ett utomordentligt fint läge och hade därför erhållit sin veranda; villan i St Louis är äfvenså inrättad på bästa sätt efter det läge den erhållit. —

Stora skaror vandra upp till konstutställningen, belägen bakom "Festivity Hall." Vi följa strömmen, kasta af patriotismen en stund inför det sköna, som pänselns män och kvinnor skänkt oss att njuta af. I stora, höga salar möta vi franska och italienska mästare, representerande konstens två mest framstående nationer. Äfven här låta de oss förstå, att de inom måleriteknikens värld ännu intaga främsta rummet, huru djärft än Förenta staterna, England, Tyskland och andra länder upptagit kampen för ledareplatsen! Engelsmännen ha fina dukar, amerikanerna måla präktiga porträtt, de tyska artisterna visa sådana jättemålningar som "Kejsarens hyllning åt Moltke på hans 90 års-dag" och försöka i öfrigt på allt sätt höja "Deutschland uber alles." Vi vandra vidare, undrande om vårt eget lands konstnärer skola kunna bestå i kampen mot all den konst vi redan njutit af.

Sent omsider nå vi den svenska afdelningen. Den svenska konsten har ofta varit lofordad och lika ofta klandrad, och det är därför med stor nyfikenhet vi träda in i helgedomen att granska de svenska mästarnas arbeten. Låtom oss vara opartiska och ej därför, att vi äro svenskar, ropa högt, att det är det finaste, mest fulländade, som dväljes inom konstutställningen. Svenska afdelningen innehåller många pärlor. Vi måste beundra Zorns säkra, behagligt verkande och kraftiga porträtt såväl som hans tvenne mindre taflor, "dalfolk i dans" och "liten dalkulla." Med verkligt nöje betraktar man Hagborgs vackra porträtt af en "dalkulla", en förtjusande tafla, Cederströms "fattigstugan", samt Hagborgs "döpelsen." Äfven Liljefors' dukar

väcka berättigadt uppseende. Däremot finnas flera taflor, som tyckas ha fått sin plats här endast såsom väggfyllnad; ja, vi tveka ej att säga, som äro underhaltiga. De tillhöra den moderna riktning, som visar vacker färgblandning, men alltför själfsvåldigt drifver gäck med naturen, alster af en riktning som lefver upp för att snart försvinna. Endast det naturliga har bestånd och äger värde.

Medan vi äro inne å detta område, vill jag nämna, att utanför utställningsområdet en fri utställning hålles öppen för besökande. Å denna återfinner man en tafla af den svenske artisten professor Grafström. Vi beklaga, att han ej sändt densamma till den svenska afdelningen, då den skulle väcka hvarje besökandes intresse. Dess vackra lappländska motiv, fina kolorit och naturliga friskhet ha bestämt dess utställare, "Deutsche Kunstverein", att visa taflan såsom prof på hvad utställningen exponerar i sina salonger.

Inom "World's Fair" ha vi ännu en plats af intresse att bese, sedan vi tagit en hastig öfverblick af slöjd- och porslinsutställningen, båda väl representerade. Vi bege oss sålunda till Palace of Education, genomvandra de olika ländernas skolutställningar, beundra tyskarnes afdelning, hänföras af Japans framsteg och komma slutligen till den svenska utställningen. Här kunna vi sannerligen vara stolta öfver vår nationalitet. Inom hela byggnaden finnes nämligen ingen nation, som kan täfla med den svenska, beträffande skolundervisning och skolslöjd.

I synnerhet tycktes damerna förtjusta öfver miniatyrmöblemangen och skolköket, där de helt intresserade slogo sig ned en stund. Afdelningen upptager i öfrigt alster från P. A. Norstedts boktryckeri, visar de olika svenska läroverken i bilder, tekniska skolans ritningar och blomstermålningar. Äfven från elever vid Stockholms folkskolor såg man näpna prof på spirande konstnärsanlag. Hela utställningen gjorde det angenämaste intryck, och Sverige har genom densamma visat utlänningen det mest framstående uppsving inom skolundervisningen, som något land gjort.

JUDAR I JERUSALEM.

II.

Utställningen i St Louis äger många enskilda dragningskrafter, bland hvilka särskildt må framhållas "Jerusalem", "De tyska Tyroleralperna", "Slaget vid Little Big Horn" och "Boerstriderna." Af dessa torde Jerusalem vara det mest lockande. Man har inom "fasta murar" uppbyggt en kopia af jordens intressantaste stad. Infödda vägvisare följa oss genom de historiska gatorna och templen, berättande stadens historia under romarväldet, gifva en klar framställning om förhållandena vid Kristi tid och inflicka då och då en humoristisk anmärkning. Vi se de klagande judarnas mur, inträda i Omars moské, som uppförts till profeten Mohammeds ära å samma plats, där en gång Salomos tempel låg. Vägvisaren för oss från Omars moské genom Via Dolorosa, där han utpekar de platser, hvarest Kristus stupade under korsets tyngd på vägen till Golgata, samt lämna oss slutligen i Heliga grafvens kyrka. Inne i denna samlas hundratals besökande för att åhöra den infödde sheikens af Jerusalem föreläsning om seder och bruk i Palestina.

Det sista vi betrakta från den historiska tiden är den kolossala rundmålningen om Kristi korsfästelse och de scener, som då utspelades i närheten. Duken är den största inom världsutställningen och verkar hänförande i sin sydländska färgprakt.

Den, som finner nöje i att sedan bese lifvet i det moderna Jerusalem, får å gatorna sin lystnad mättad. Turkar och judar täfla om den besökandes beredvillighet att öppna plånboken, och å torget vid Davids torn invänta kamelerna dem,som önska en ridt på öknens skepp. Det är ganska roligt att skumpa åstad genom de trånga och krokiga stråkvägarna på de stora djuren.

Den, som besökt världsutställningen och icke tagit Jerusalem i noggrant skärskådande, har gjort en stor förlust. —

En vandring bland Tyroleralperna är särskildt intressant och lärorik. Allt ter sig, som vore man därborta i Bayern, det tyska Tyrolen. Undertecknad har själf en gång genomvandrat dessa trakter och hade sålunda nu tillfälle att upplifva kära minnen från en af Europas skönaste trakter, den vid Ober-Ammergau. Denna vackra stad är känd öfver hela den civiliserade världen genom de passionsspel, som gifvas hvart tionde år, och i hvilka hela stadens befolkning deltager. I kyrkan här gifves den inträdande genom "moving pictures" en idé om huru passionsspelen utföras.

Längs den lilla rännilen, som slingrar ned från bergen och genom staden, nå vi fram till stadshuset och torget. Den tyska kärleken till bier kan aldrig släckas, och därför ser man dem här vid restauranterna med hvar sin "stein" skämtande och skrattande. Vi passera förbi dem och sätta oss på det lilla tåg, som för oss upp mot snögränsen, förbi leende alpsjövyer och praktfulla fursteresidens. Långt borta se vi floden Salza speglande det pittoreska Salzburg och ruinen Hohensalzburg, ett af Tysklands skönaste minnesmärken. Vi nå upp till skridjöklarna, som

rulla framför oss sina oemotståndliga ismassor. Allt är så naturtroget, att hvarje besökande måste få en känsla af hur man lefver och vistas i det fagra Tyrolen och bland dess gästvänliga folk .

Om hela världsutställningen genomgående hade andats samma trefnad som här inne, hade den lämnat ett outplånligt intryck efter sig. Det gör den väl ändå, men den besökande, som sett palatsen och de mera vanliga utställningsafdelningarna, skall mera minnas den som ett hemvist för jäktandet och den moderna kampen för lifvet, då däremot tyrolerstaden ger oss intryck af lugn och lycka, något idylliskt och halft medeltidsaktigt, så skildt från hvad vi blifvit vana vid.

Käre läsare, res till St Louis och bese dess världsutställning, och medför därifrån något angenämt minne, genomvandra millionstadens gatulif, men, framför allt, glöm ej Jerusalem och Tyroleralperna. Förgät äfven icke den stund af hemtrefnad och lugn ett besök i Svenska villan skänker.

KYRKAN I OBER-AMMERGAU I TYROLERALPERNA VID UTSTÄLLNINGEN I ST. LOUIS.

BÖR SVENSK-AMERIKANEN BEVARA FÄDERNAS SPRÅK.

Tal af *Amandus Johnson.*

Svensken har städse visat sig benägen till att bortlägga sina fäders språk, seder och bruk och antaga det språk, lefnadssätt och i viss mån karaktärsdrag, som utmärker det folk, ibland hvilket ödets tillfällighet eller hans eget val gifvit honom en plats. Men han förlorar dock icke fullkomligt sitt karaktärsdrag. På djupet af hans väsende ligger det sanna nordiska alltid kvar. Endast småningom, släktled efter släktled, aftynar det och dör genom inflytande från omgifningen, om ej åtgärder vidtagas för dess bevarande. Ej heller kunna vi påstå, att svensken i främmande land fortare än andra folk färgäter sin härkomst, fattar förkärlek för det utländska, bortglömmer sitt hemland och förlorar sin fosterlandskärlek. Nej, svensken — jag menar den, hvars vagga stått i Svitiod — förglömmer aldrig "idrotternas konungasal", där himmelen "skrifves full hvar kväll med gyllene runor om de store döde." Han älskar allt, som är svenskt. Allt, som utgifves för att vara af svenskt fabrikat — ifrån läderbandet på postillan till bladet i rakknifven, prisas och eftersökes. Det gamla sagolandet vid polkretsen blir honom kärare, då han lämnat dess strand. Skuggsidorna försvinna och de ljusa förstoras med åren. Däraf finner man också, att i många fall är fosterlandskänslan starkare bland svenskarna i Amerika än bland massorna i själfva fäderneslandet. Ja, fosterlandskänslan har ofta vaknat efter ankomsten hit. För några år sedan lämnade en västgöte Sverige på grund af lidna oförrätter och bosatte sig i södra Minnesota. Han var då färdig att utropa:

"O store gudar,
styren stjärnbeströdda tistelstången
mot hafvets afgrund med förtvifladt mod,
att med vårt land vår skam må bli förgången,
och ingen veta, hvar vårt Svea stod!"

Men småningom väcktes fosterlandskänslan till lif, och han är nu en ifrig fosterlandsvän.

Svensk-amerikanen älskar högt sitt fädernespråk. Intet tungomål klingar för honom så skönt som "ärans och hjältarnas". Han lyssnar helst till dess kända toner, till dess välljudande rytm, ty "det är hans hjärtespråk". Men fastän han alltid förblifver svensk, fastän han älskar sitt fosterland och högaktar sitt språk, är han, besynnerligt nog, ofta likgiltig för språkets framtida öde. Han arbetar icke alltid för dess fortlefvande, han beflitar sig icke alltid om att det må talas och älskas af ännu ofödda släkten. "Ty", säger mången, "det fordras uppoffringar för att behålla svenskan i Amerika. Vi ha icke råd därtill." Det är sant. Det fordras uppoffring, men vet, att inom andlighetens sfär göres ingen värdefull insats, vinnes ingen det godas seger utan genom uppoffring.

Många af de röster, som sjungit dödsrunan öfver svenska språket i detta land, hafva tystnat; och en annan melodi, full af hopp och lefnadslust, sväfvar nu öfver Svensk Amerika. Dess grundton är svenska folkkaraktären; dess text är svenska språkets fortlefvande. Den har utgått från våra ädlaste och skarpsinnigaste ledare inom skolvärlden, tidningspressen och kyrkan. "Svenska språket bör lefva bland Nordens söner i frihetens land", är dess innehåll. Men här kan det då vara på sin plats att framställa frågan: Hvarför bör det svenska språket lefva, hvarför böra vi bevara och fortplanta detsamma från släkte till släkte; kan därmed någonting vinnas, som motsvarar de uppoffringar, vi måste göra, för att hålla det vid lif? För att kunna besvara dessa frågor måste vi först undersöka, huruvida svensk-amerikanen såsom en Nordens representant har någon mission att utföra, och vidare om hans förbindelse med fosterlandet skulle kunna åstadkomma några varaktiga och för Sverige så väl som för mänskligheten viktiga följder.

Under århundraden voro de olika familjerna af den ariska folkstammen åtskilda och gingo sina egna vägar. Härigenom utvecklades deras individuella karaktärsdrag. När då Europa blef för trångt för de uppvaknande massorna, sökte den frihetssträfvande människoanden efter nya världar för sin verksamhet; efter en tillflyktsort, där den kunde få fritt utveckla sig; efter ett hemland, där de

olika folkslagens karaktärer kunde sammansmälta till en helgjuten sådan; efter en verkstad, där kronan af seklernas odlingsarbete kunde smidas åt framtidens hjältesläkt, hvars lösen skulle blifva frihet, jämlikhet och broderskap. Det lämnades visserligen åt Columbus att öppna portarna till frihetslandet i väster, men hans företag var ett uttryck af tidsandan. Här i denna nya värld skulle seklernas hopp och längtan nå sitt mål: här skulle fullbordas det frihetsverk, som mänskligheten påbörjade vid civilisationens morgonväkt, och som den allt sedan dess fortsatt med växlande framgång; här skulle det första stora steget tagas till folkens förbrödring; här skulle civilisationens blommor slå ut i sin skönaste fägring: här skulle ett lyckligt släkte åtnjuta frukterna af alla århundradens sträfvan och uppoffringar.

Det stora verket har fortgått en tid. En ny kultur håller på att utvecklas. Men från musten af en tusenårig europeisk odling drager den Yggdrasil sin näring, som uppväxt på amerikansk mark; och därför måste dess rötter vattnas med det bästa, som *alla* europeiska kulturfolk kunna gifva, om trädet skall frodas och erhålla de beståndsdelar, som äro nödvändiga för dess lif, växtlighet och säregna utveckling, och då får allra minst det *svenska*, det nordiska kulturelementet saknas.

Men nu möter oss en annan fråga: Har svensken visat sig besitta egenskaper, som äro af värde för civilisation och kultur? Har den svenska, den skandinaviska folkstammen uträttat något, hvarpå den kan grunda sitt påstående om besittandet af goda egenskaper och karaktärsdrag? Historiens vittnesbörd talar. Å seklernas minnesstenar har svensken inristat runor, som förtälja om odödliga bragder på fredens och stridens skådeplatser. Följ vikingatågen! Märk deras inflytande! Gå med Torgils till Irland! Stå på höjderna utanför Dublin, och låt tre århundraden af nordiskt herravälde draga förbi! Stå i fören på drakskeppet, när Ingvar och Ubbe segla mot Englands kuster! Följ dem på deras segertåg! Gunga på böljan med Rolf, uppteckna hans strider, och låt sedan din blick öfverskåda utvecklingen af det land, han tog i besittning! Fäst ditt öga på hans efterkommandes verk. Drag med dem till Sicilien, till Neapel, till hafvets öar, och märk, hvilken förändring de åstadkomma! Vidare, utvälj de tappraste bland de tappre af korsfararna! De äro af nordisk härkomst. Till sist rikta historiens fjärrglas mot England, då de första ljusstrålarna börja genomtränga medeltidens natt och förebåda gryningen af ett nytt skede! Årtalet 1066 är med guldbokstäfver präntadt i mänsklighetens kulturhistoria. Följderna af slaget vid Hastings räcka världen rundt och skola fortgå genom århundraden. Men förglöm icke Rurik och hans ättlingar! Stanna ett ögonblick framför hans lifsverk! Låt namnen, som ryska historien bevarat under två århundraden efter hans död, uppläsas! De hafva alla, med få undantag, nordisk klang. Ej heller må du med slutna ögon draga förbi den stoltaste af alla Nordens minnesstoder, eller förglömma den ädlaste af alla dess uppoffringar, — Sveriges deltagande i det trettioåriga kriget. Sammanför nu, hvad du sett; försök att tänka dig världen utan dessa händelser, och du kan svara, om den nordiska folkstammen har uträttat någonting!

En folkstam, som, ehuru fåtalig, har spelat en sådan roll i världshistorien, måste besitta egenskaper af stort värde för civilisation och kultur. Och om vi undersöka dessa egenskaper, skola vi finna, att de äro sådana, som hvarje bestående och framåtskridande folk måste äga. Svenskens djupa religiösa stämning, hans utpräglade individualitet, hans ärarhet, trohet och sanningsenlighet, hans mod och tapperhet, hans under möda och armod härdade natur, hans allvarsamma lynne och benägenhet för reflexion öfver de minsta frågor — alla dessa karaktärsdrag, som i många fall saknas hos den stora massan af det amerikanska folket, är det arf, som den svenska folkstammen har att lämna. Att beskydda detta arf, att öfverlämna det så värderikt och oförfalskadt som möjligt åt kommande släkten är svenskamerikanens stora och viktiga mission. Svensken har visserligen nationalfel, men vi påstå, att hans goda egenskaper äro öfvervägande. Dessa egenskaper återfinnas hos hela den germanska folkstammen, men framträda renast och ädlast hos svensken.

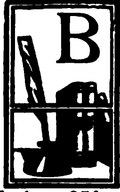
"Men", kunde någon invända, "svenskarna äro allt för fåtaliga i detta land för att kunna utöfva något nämnvärdt inflytande, och dessutom äro äfven de angripna af tidens onda." Det är sant, att de äro jämförelsevis få; men vi måste besinna, att på andens stridsfält beräknas icke de stridande makterna efter samma måttstock som härarna på Hildurs skådebana. Icke kvantiteten utan intensiteten, icke den råa styrkan utan den andliga makten, icke folkets antal utan folkets beskaffenhet är härvidlag af den största betydelsen. Rom besegrade visserligen Grekland med svärdsmakt, ty det var mångdubbelt starkare, men den grekiske anden, klädd i romersk dräkt, besteg snart kejsartronen, och "minnenas ärkedrottning" var själf besegrad. Många europeiska länder öfverträffa England i folkmängd, men har icke det under århundraden gått i spetsen för civilisation och utveckling; och har icke det utöfvat ett inflytande, som är utan motstycke i nyare tiders historia? Dessutom måste vi komma ihåg, att vi ej äro de enda, som ha oss detta verk anförtrodt att ingjuta lifsgifvande egenskaper i den amerikanska odlingen. Hela den germanska stammen, såsom vi redan antydt, har sina goda egenskaper; men, vi upprepa det återigen, den svenska folkkaraktären får icke saknas, om den amerikanska odlingen skall nå sin fullaste utveckling.

Således ha vi svenskar en mission att utföra i detta land. Och nu kunna vi gå tillbaka till frågan, hvarför vi böra odla våra fäders språk. Språket är det idunsäpple, som bevarar nationalkänslan från ålderdomssvaghet och håller den vid lif. Vi hafva påpekat det odlingsarbete, som är oss anförtrodt, men för att kunna fullborda detta värf måste vi hålla nationalkänslan, nationalkaraktären vid lif; ty om saltet mister sin sälta, hvarmed skall man då salta. Om nationalkaraktären skall hållas vid lif, måste språket uppehållas och litteraturen studeras.

När grekiska kolonister lämnade sitt fädernesland, medtogo de alltid sina husgudar och sitt språk. Att bevara sitt språk och inplanta aktning och vördnad för detsamma hos sina efterkommande var för dem en helig plikt. Vi veta, hvilket inflytande de utöfvade. Om de hade låtit sitt språk dö ut, månne de hade åstadkommit något, som eftervärlden kunnat minnas? Det är föga troligt. De hade då snart uppgått i andra folk, som ej lämnat mera efter sig än ett namn, hvars största värde ligger i att försvåra skolgossens historia. Hvarför hafva Delaware-svenskarna förlorat sin ursprunglighet? De förlorade tidigt sitt språk? Hvarför ha ett fåtal svenskar i Gammalsvenskby efter mer än hundraårig vistelse bland främmande folk bibehållit sin nationalkaraktär och den fäderneärfda odlingen? Emedan de bibehållit sitt modersmål. Forts.

Om vår mission i Porto Rico.

För Ungdomsvännen af *Ph. Andreen.*

Bland det tropiska Västindiens öar är Porto Rico en af de förnämsta. Sedan det Spansk-amerikanska kriget 1898 har ön tillhört Förenta staterna. Ön är en af de folkrikaste delar af den nya världen, ägande ett innevånareantal långt öfverstigande en million eller omkring 250 personer på hvarje kvadratmil. Öns befolkning består hufvudsakligen af en blandning af negrer och spanjorer. Det spanska språket användes, och alla inbyggarna äro romerska katoliker; endast få kunna läsa och skrifva. Bland Västindiens öar är det dock ingen, som i klimat öfverträffar Porto Rico, ty till och med under varmaste sommaren blir hettan aldrig odräglig. Invandrare acklimatiseras snart. Öns högsta spets, berget Yunque, når en höjd af 3,700 fot öfver hafvet, och uppe bland bergen har man året om det allra härligaste klimat.

* * *

Fem år hafva redan flytt, sedan luthersk missionsverksamhet påbörjades i Porto Rico; det var nämligen G. S. Swensson, en medlem af Augustana-synoden och dåvarande studerande vid synodens läroverk, som på hösten 1899 ensam, på eget beväg och utan löfte om understöd påbörjade

G. S. SWENSSON.

denna verksamhet. Snart öfvertog General Councils hednamissionsstyrelse i Philadelphia missionen som sin, därmed gifvande Swensson ett skönt erkännande för hans arbete. Swensson stod ännu en tid kvar som missionär, men återvände hem 1901 på sommaren för att fullborda sina teologiska studier vid Augustana seminarium. S. prästvigdes 1904 och är nu välbeställd pastor i Woburn, Mass.

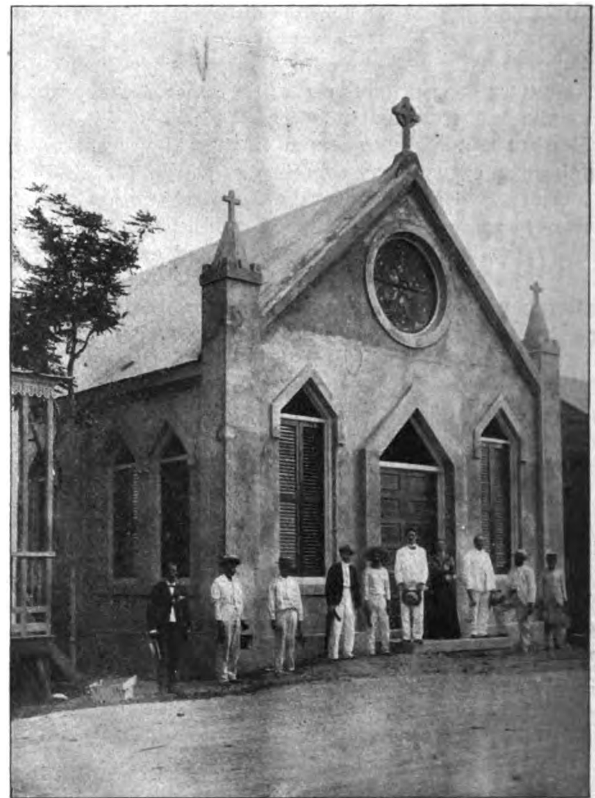
Philadelphia-styrelsen ditsände 1900 tvenne missionärer, de unga pastorerna Herbert Richards och B. F. Hankey. Den sistnämnde återvände hem under sommaren 1901, antagande en kallelse till den engelska lutherska församlingen i Scottdale, Pa.

Pastor Richards synes dock hafva trifvits godt i Porto Ricos varma klimat; han är nämligen ännu missionens föreståndare. Spanskan behandlar han nu nästan med samma färdighet som modersmålet, engelskan.

Sedan i oktober 1901 har Porto Rico-missionen ledts af en särskild styrelse, som valdes å General Councils möte i Lima, Ohio. Nämnda styrelse har sitt hufvudsäte i Pittsburg, Pa. Alla medlemmarna i styrelsen tillhöra den engelska Pittsburg-synoden, utom undertecknad, som i styrelsen representerar vår synod. Vår synod borde hafva minst en representant till i styrelsen; Jamestown, N. Y., ligger så nära tillhands, att man därifrån väl kunde välja en medlem.

Tvenne lutherska församlingar äga vi nu på ön. Den första engelska evangelisk-lutherska församlingen, i hufvudstaden *San Juan*, stiftades den 1 januari 1900; denna församling består mest af engelsk-talande negrer och invandrare från St Thomas-ön.

Den spanska församlingen i *San Juan* bär namnet *St Pauls* och stiftades 1902; dess medlemmar äro hufvudsakligen spanjorer.

LUTH. KYRKAN I CATANO.

I *Catano* stiftades den 7 maj 1903 en tredje församling, som bär namnet *Iglesia evangelica lutherana del divino salvador*, vår frälsares kyrka. Endast den sistnämnda församlingen äger egen kyrka.

Pastor G. Hemsath från Washington, Pa., som af styrelsen kallats att leda och hafva öfversikt öfver kyrkobyggnadsarbetet, utförde under vintern 1903 med ifver sitt värf, och på våren var kyrkan färdig; hon invigdes den 16 augusti samma år.

Antalet medlemmar, yngre och äldre, spanjorer, negrer och portorikaner, i de trenne församlingarna uppgår nu till emellan 4 och 500. Det är de många hundra barn, som bevista hvardags- och söndagsskolorna, på hvilka missionärerna bygga sitt förnämsta hopp för den evangeliska kyrkans framtid i Porto Rico.

JOANNIS ROSAL. GABRIELA CUERVO. HERBERT RICHARDS.

Våra arbetare i Porto Rico äro nu fem till antalet. Pastor Herbert Richards, superintendenten, är amerikan, född i Philadelphia, Pa., den 9 april 1874. Hans fader, som i början af september detta år afled i Zanesville, Ohio, var en af General Councils mest framstående prästmän. Sina ungdomsår tillbragte missionär Richards i Zanesville, och där i det kristna föräldrahemmet emottog han sin första kristliga undervisning, där började hans hjärta fyllas af kärlek för missionens heliga sak. Studentexamen aflade han vid Gettysburg Lutherska College i Gettysburg, Pa., 1894. Efter afslutade teologiska studier vid Mt. Airy Seminarium i Philadelphia, Pa., prästvigdes han på sommaren 1898, och antog snart kallelse till Porto Rico.

Joannis Rosal, en f. d. romersk-katolsk presbyter, en spanjor, som omfattat den evangelisk-lutherska tron, verkar med framgång för vår mision. I början af 1903 lämnade Rosal Spanien. Han hade där hemma förlorat sitt förtroende till den romerska kyrkan och hennes lära samt till ämbetsbröderna på grund af deras ogudaktighet; och emedan han öppet uttalade sin öfvertygelse, förföljdes han af de "ortodoxe" och blef slutligen tvingad att lämna sitt hemland. Han reste först till Venezuela, i hvars hufvudstad, Caracas, han undervisade i historia och latin, hvilket språk han talar och skrifver med samma färdighet som spanskan. Under hela denna tid var han sysselsatt med bibelstudium, sökande efter ljus och kunskap om Guds vilja och uppenbarelse. Mer och mer nedslog *ordet* de romerska irrläror och fördomar, som han från barndomen lärt, och han började förstå, att om han skulle blifva en kristen, måste han ock blifva en *protestant*. Till Porto Rico ankom han för att gifva undervisning i latinska och spanska språken. Han uppsökte de protestantiska missionärerna, och under deras ledning och undervisning har han fortsatt sina bibelstudier. Han blef känd med alla missionärerna på ön och med de olika protestantiska riktningarna. Baptist kunde han icke blifva, ty han insåg, att barndopet är fullt bibliskt; den reformerta åskådningen af Herrens heliga nattvard kunde han heller icke gilla. Ju mer han under missionär Richards' ledning studerade bibeln och lärde känna den lutherska kyrkans tro, dess bibeltrohet, desto mera drogs han åt vår kyrka. Ehuru Rosal af en reformert missionär erbjöds fast anställning med god lön, nekade han dock att antaga den, emedan han icke kunde omfatta den reformerta kyrkans bekännelse. Han älskar vår lutherska kyrka, och fastän han själf är fattig, har han dock utan lön hulpit pastor Richards i missionsarbetet. Med styrelsens medgifvande använder nu pastor Richards Rosal som medhjälpare. Rosal är en god predikant och gärna hörd; han utför sitt arbete samvetsgrant och troget. Den lön, han nu emottager, $22.50 i månaden, gifver honom blott ett knappt bröd.

Gabriela Cuervo tillhörde vår första konfirmationsklass i Porto Rico. Gabriela har allt ifrån begynnelsen varit vår mission och kyrka hängifven. För några veckor sedan anlände hon till Amerika, där hon nu vid *Passavant Home* i Milwaukee, Wis., fostras till missionär för vår verksamhet i Porto Rico. Vår församling i Galesburg, Ill., samlade förliden sommar $50 för att därmed bestrida Gabrielas reseutgifter från Porto Rico till Amerika. Hon är äkta portorikan, redan ganska väl bildad och vår mission alltid hängifven.

En portorikisk spanjor vid namn Hidalgo önskar också att blifva luthersk missionär bland sitt folk.

Annette Wahlstedt är inom vår synod väl känd. Alla, som känna henne, veta, huru hennes hjärta brinner för Porto Rico. Det tunga arbete, hon under sin fyraåriga vistelse där utfört, kunna vi icke nog uppskatta. Att säga, att det är berömvärdt, är blott ett svagt erkännande. Hon är född i Kattarp församling, Skåne, den 9 september 1856; sin konfirmationsundervisning emottog hon i Helsingborgs

CLARA E. HAZELGREEN.

ANNETTE WAHLSTEDT.

stadsförsamling. Några år senare, vid 18 års ålder, utgick hon uti Svenska kyrkans tjänst som missionär till Zululandet, Afrika. I 4 års tid vistades hon där och hade nog aldrig återvändt till hemlandet, om hon icke genom det grymma Zulu-kriget tillsammans med öfriga missionärer drifvits från landet.

Sedan hon en tid vistats hemma i Sverige, beslöt hon sig för att emigrera till Amerika, och 1887 ankom hon till Chicago. Hon förenade sig strax med Immanuels-församlingen, och ifrån början har hon på fristunder varit sysselsatt med missionsarbete bland landsmännen där i staden. För sin hälsas skull reste hon 1900 på sommaren till Porto Rico; Augustana-synodens kvinnomissionsförening hade lofvat henne ett månatligt understöd. Inom kort var hon uti vår tjänst. Hon har varit Porto Rico-missionen till stor välsignelse. Under de första 8 månaderna af 1904 har hon vistats hemma, men med styrkta krafter återvände hon i september till Porto Rico för att där framlefva alla sina återstående dagar i Mästarens tjänst, såsom hon själf yttrade.

I början af september tillöktes vår missionsstyrka med Clara E. Hazelgreen ifrån Lake Station, Ind. I flera år har miss H. närt den önskan att få gå ut på missionsfältet för att där tjäna sin Mästare; därför, då hon i *Augustana* förliden februari såg styrelsens upprop om det stora be-

hofvet af medhjälpare för ett kraftigare bedrifvande af vår mission, beslöt hon svara. Och nu är hon redan i arbetet, och med glädje går hon Herrens ärenden i Porto Rico. Miss Hazelgreen föddes i Chicago den 24 januari 1877. Under sitt besök i Pittsburg berättade hon för mig, att hennes moder konfirmerats af min fader, A. Andreen, i gamla Bailytown, nu Porter, Ind. Hon tillhör församlingen i Chesterton, Ind. Hennes sexåriga erfarenhet som skollärarinna i våra publika skolor skall komma henne väl till pass uti undervisningsarbetet i Porto Rico. Spanska har hon förut studerat, och inom några månader kan hon reda sig i arbetet.

* * *

Vår mission i Porto Rico växer; vi få allt flere missionärer att underhålla. Det är icke blott styrelsens medlemmar som skola vara verksamma för missionen, utan hvarje församling och hvarje medlem inom vår kyrka. Innan dessa församlingar kunna underhålla sig själfva, komma många år att gå förbi. Det är på barnen i skolorna, hvardags-, söndags- och konfirmationsskolorna, som vi bygga vårt hopp för framtiden. Vår synods stora ungdomsskara skall troligen hinna komma till mogen ålder, innan ropet om hjälp till Porto Rico upphör. Men någon gång skall det upphöra; den dag skall komma, då Porto Rico skall äga en stark evangelisk luthersk kyrka, som själf vill vara med om att evangelisera världen och att utsända missionärer, hvilka skola förkunna ordet om frälsningen i Kristus Jesus. Porto Rico är nu ett viktigt missionsfält. Gud välsignar den, som *vill* göra något därför och som *gör* efter den förmåga, Gud själf gifvit honom, — som med *glädje* gör, hvad han kan.

DET SLUMRANDE BARNET.

För Ungdomsvännen af *Johan Ander.*

Sof i ostörd ro, du lille,
dröm din oskulds ljufva dröm.
Frukta intet, sött du hvile,
jordens nöd och sorger glöm.

Andra dagar skola randas
inom några korta år,
då i leken allvar blandas,
lifvets sorg du känna får.

Omedveten var om detta —
glädjen leke i din håg!
Må de tusen fröjder lätta
än i hjärtat hålla tåg!

Helga änglar kring dig sväfva,
hör du deras vingars fläkt?
Ser du ljusets nornor väfva
åt dig lifvets gyllne dräkt?

Eller ser du himlastegen
vid ditt läger upprest stå
som i Betels helga sägen
upp och ned Guds änglar gå?

Hör du harpors samljud klinga,
känner väl dess hemlands ljud?
Hör du syskonandar bringa
hälsning från ditt hem, din Gud?

Är det då, ett ljufligt löje
ler uppå din rosenmund?
Är det väl vid detta nöje,
ögat öppnar sig en stund?

Är det då, en suck uppstiger
ur din rena barnasjäl,
och på nytt Guds Ande viger
hjärtat till ett högre väl?

Smeken då Guds älskling, vindar,
kyssen, dagrar, ömt hans kind!
Susen vaggsång, höga lindar,
barnaskara, kransar bind!

Sof i ostörd ro, du lille,
samla än i drömmen skatt.
Världen aldrig bort dig ville,
synd ej tage hjärtat fatt!

När se'n lyckans himmel mulnar
och din dag blir mödosam,
nöjets ros står böjd och gulnar,
träder frisk din drömvärld fram.

Då slås upp, se'n du fått röna,
huru allt i sorg sig bytt,
barndomsedens portar sköna,
och du varder barn på nytt.

FANTASIE I CHRYSANTHEMUM.

Minne från utställningen. För Ungdomsvännen af *W. Lindberg.*

Ståtliga palmer sträcka skyddande sina väldiga blad öfver graciösa ormbunkar. Begoniornas mångfärgade löfverk glittrar i den rika belysningen. Guldfiskar leka i den lilla dammen, som ligger inbäddad mellan prunkande orchideer. Tusenden af rosor, nejlikor och konvaljer uppfylla luften med sin ljufva doft. Blyga violer och cyclamen-plantor kasta längtande blickar till högstammiga pelargonier. Dock, alla dessa skönheter betrakta med vördnad dagens drottning, Chrysanthemum. Underfulla blomma! Ser du därborta i hörnet dina förfäder, som föddes för 25 år sedan? Huru enkla och färglösa de synas vid sidan af sina barnbarn! — — — Chrysanthemum! — — i dig jag läser liksom i öppnad bok bilden af den mänskliga karaktärens många skiftningar. — — Se den stora, krithvita välfyllda blomman där, som liksom sluter sig inom sig själf i förnäm stolthet; eller den i minsta detaljer regelbundna, sagolika, höggula, väldiga, egenkära. Betrakta den skära, som i ljuft, okonstladt behag låter sina blomblad falla likt ett mildt majregn — — och den ljusgula, som kokett skakar sina gyllene lockar likt en 17-årig ungmö. — — Men här är en mörk, fantastisk blomma, som i lidelsefullt raseri kastar sina blad i en demonisk dans, liksom jagad af furier; den är hemsk, men skön. Vid sidan af den är åter en af dessa lugna, stora, regelbundna, med hvarje blad tätt slutet till sin granne — en fullkomlig motsats till den föregående.

Ändlösa girlander af elektriska ljus sprida ett magiskt skimmer öfver det hela. — — — Bengaliska eldar flamma i palmgrottorna. — — — Ljufva och smekande dallra orkesterns toner genom de väldiga hvalfven. Det är bedårande härligt. Det är konst och natur i den mest harmoniska förening. — — — Aldrig förr har världen sett en sådan Chrysanthemum-utställning, aldrig Chicago en sådan blomsterutställning. — — —

"Home, sweet home", kommer hviskande, sakta från

orkestern. Violintonerna tränga ned i djupet af min själ. Jag ser för mitt tårade öga ett hem långt uppe i Norden mellan fjällen, inbäddadt ej i Chrysanthemum, utan i linneor, konvaljer och violer, beskuggadt af väldiga furor. En orkester af trastar och lärkor prisa sin Skapare och besjunger sin korta kärlek vid midnattssolens sken. — — "Hvar finns en plats på jorden, mer kär än du, mitt hem?" — ljuder sista strofen af den gamla kända sången.

SVENSK-AMERIKANSKA KONSTNÄRER.

Biografiska teckningar för Ungdomsvännen af *A. Schön*

VI. GUS HIGGINS.

Svensk-Amerikas originellaste artist är utan tvifvel Gus Higgins, äktsvensken med det lika äkta irländska namnet. Men icke blott som artist, utan äfven som människa är Higgins originell. Han kan omöjligen finna sig i det konventionella, utan föredrager att vara sig själf i alla väder. Liksom han såsom tecknare har sitt eget absolut oefterhärmliga manér, så har han som människa en utpräglad individualitet.

På vår begäran om några biografiska uppgifter har Higgins eller Lindström, såsom hans svenska namn lyder, lämnat oss följande humoristiskt hållna själfbiografi:

"Jag kom till världen den 22 maj A. D. 1863 i huset n:r 45 Regeringsgatan, 2 tr. upp, Stockholm, Sweden, ärans och en hel hop hjältars land. Vid något mera försigkommen ålder genomgick jag Kungl. Akademiens för de Fria konsterna primärskola under gamle litografen Cardon och antik-diton under professor Gustaf Palm. Studerade sedan å hofintendenten Perseus' atelier porträtt och figur, men lämnade denna lärare, just som jag skulle deltaga i pristäflan. Min knäkamrat, Kalle Norberg, f. d. sättare vid Norstedts tryckeri, fick nämligen amerikafeber, och den smittade. Åren 1885 och 1886 studerade jag en tid under fransmannen Phillipoteaux i Chicago och målade då på bataljpanoramorna "Gettysburg" och "Shiloh" samt "General Grant's assault on Vicksburg."

Som efterfrågan på bataljmålningar emellertid ej var vidare stor, måste jag slå mig på annat knog för brödfödan, och så blef jag karikatyrtecknare vid *Chicago Tribune*. Här fick jag sparken, emedan jag råkat i hastigheten rita en illustration af en veteran med tre armar samt dito en af en major, som red på en häst med tillhjälp af ett par kryckor.

Hade så egen skämttidning, *The Chi Photo*, tillsammans med Denslow, tecknare vid dåvarande *Herald*, och Ed. Gray. Fick sedan anställning som "boss campaign caricaturist" och "political cartoon-liar" vid *Chicago Globe*. Därefter ingick jag litterärt och artistiskt "free lance partnership" med Fredrick Boyd Stevenson, som skref små trefliga "vassor" och "bon mots", hvilka jag samvetsgrant illustrerade.

År 1892 var jag anställd som tecknare vid *The Graphic*, där jag gjorde uteslutande helsidesporträtt af notabiliteter. Åren 1893—94 arbetade jag för alla, både kända och okända tidningar, tidskrifter, broschyrer och annonsblad. Ingick så bolag med författaren och tidningsmannen Ville Åkerberg för utgifvandet af den svensk-amerikanske *Söndags-Nisse*. Denna var af allmänheten omhuldad och hade troligtvis lefvat längre, om Ville fått lefva. Sedan Ville dött, försvann också *Nisse* snart från skådebanan.

Mitt andra "partnership" var med Adrian Palmér, skribenten, och trefligare "partner" är det blanktissimo omöjligt att få. När också Adrian gick hädan, lämnade jag Chicago och begaf mig till rörstaden McKeesport, Pa. Men rör-industrier rör inte mej på annat vis, än att jag målar porträtt åt burgnare familjer, som af sina fäder ärft den (för mig) hälsosamma afskyn för plebejiska fotografier.

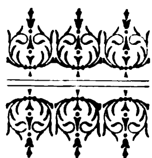
Har tre taflor på utställningen i St Louis, varande jag den ende svensk-amerikanske artist, som är representerad i Sveriges hus. Och de' har jag papper på. Nu håller jag på att måla "General Braddocks nederlag" för Carnegie Institute i Pittsburg. Hoppas jag får papper på de' me'."

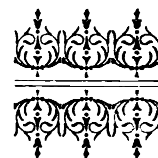
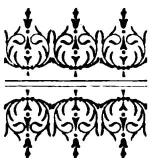
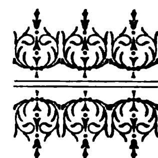
Så långt den skämtsamme artisten. Denna själfbiografi är emellertid långt ifrån fullständig, den tecknar endast

konturerna af Higgins' konstnärsporträtt. Vi skola därför söka ifylla några af de felande dragen.

Higgins var under sina tidigare år i Chicago ansedd som en af denna stads allra skickligaste porträttecknare och åtnjöt en häremot svarande aflöning. Men så infördes efterhand nya reproduktionsmetoder, och Higgins och andra porträttecknare tvungos att slå sig på andra konstnärsgrenar. Det var då han började framställa skämt- och karikatyrteckningar af personligheter och förhållanden bland svensk-amerikanerna, och ingen torde hafva häri lyckats så väl som han. En bred, oförliknelig humor kännetecknar hans svensk-amerikanska figurer, vare sig originalen till desamma äro hämtade från salongens höjd

"BELLMAN SJUNGER IHOP PENGAR TILL LIDNERS BEGRAFNING."
Efter en oljemålning af Gus Higgins.

eller rännstenens djup. Otaliga äro de skämtteckningar, han under sin senare vistelse i Chicago strödde omkring sig i svensk-amerikanska publikationer af olika slag. Mest till sin fördel som humoristisk tecknare torde han emellertid framträda i ofvannämnda *Nisse* samt i den af *Svenska Kuriren* utgifna "Kurre-Kalender".

Äfven som dekorationsmålare har Higgins gjort sig känd. Så t. ex. utförde han å väggen till en restaurant i Chicago ypperliga tidstrogna bilder af de gamla nordboarnas lif och i en annan en kopia af Cederströms "Carl XII:s likfärd". Men ännu allvarligare saker hafva sysselsatt hans pensel. För några år sedan målade han t. ex. för sv. luth. Gustaf Adolfs-kyrkans i Grand Crossing, Chicago, räkning en altartafla med "Jesu himmelsfärd" som motiv. Han är sålunda en både mångsidig och särdeles produktiv artist.

Vid sidan af det konstnärliga framträder hos Higgins äfven ett starkt litterärt intresse. Född i samma hus i Stockholm, där den ända från Karl Mikael Bellmans tid bekanta källaren Tre remmare med Skrubben n:r 4 är belägen, synes han redan tidigt hafva fått en viss förkärlek för det Gustavianska tidehvarfvet i Sveriges vitterhet, och i synnerhet Bellman och Lidner hafva varit hans älsklingsskalder. Härtill kommer, att han läst det mesta af hvad som skrifvits *om* Bellman, och torde han sålunda vara en af de förnämsta kännare här i landet af denne skald, hans lif och samtid. Dessa hafva också upprepade gånger fått tjäna Higgins som motiv för teckningar och målningar. Nu senast har han med stor tidstrohet framställt på duken, huruledes "Bellman sjunger ihop pengar till Lidners begrafning". Denna tafla, af hvilken en afbildning här meddelas, är utställd i västra flygeln af Sveriges hus i St Louis.

Som poet har Higgins också icke utan framgång försökt sig.

Ville Åkerberg, Magnus Nilsson ("Lomax") och Gus Higgins utgjorde under förra hälften af 1890-talet i Chicago ett litterärt-konstnärligt triumvirat med inte så litet af äkta boheme öfver sig.

"ALLT ÄR FÅFÄNGLIGHET."
Efter en teckning af Gus Higgins.

HOW SHALL WE RENDER THE WORK OF THE LUTHER LEAGUF MORE EFFECTIVE?

An address, delivered at the meeting of the Des Moines District Luther League, Aug. 24, 1904, by Miss Anna Stohlgren.

How shall we render the work of the Luther League more effective?

From the wording of the subject assigned I judge we are not only to consider possible means of improvement, but present practices as well, for to suggest improvement of any kind one must begin with things as they are. Since the presence of a definite aim is the condition of effective work in any line, we must first consider the true aim or function of the Luther League. According to the constitution of one Luther League represented at this convention, its purpose is to gather young people around the Word of God, which, in other words, is Christian culture and Christian conquest, and that is the purpose of all church work.

If these ideals are correct—and there can be no question about that—we are prepared to ask how closely they are met with at the present time, and whether the means and methods now employed are as effective as they should be. Observation suggests many searching inquiries. Is the work of Christian culture and Christian conquest made effective by having a hit-or-miss program once every two weeks? It has been our experience that such a program misses more often than it hits, and should be the exception rather than the rule.

Not only are the programs disconnected, but the business of the society is conducted in too loose a manner. We fail too often, not because we do not work hard enough, but because we do not manage well enough. If we expect to become a force in the community we must understand ourselves before we expect others to do so. As societies we should study ourselves, discover our weaknesses, shortcomings and inefficiencies. Also must we know our greatest possibilities and resolve not to live below them. To attain a more perfect self-realization we must be strongly organized. There should be a constitution, brief and to the point, which should be followed in every detail. Occasional neglect with regard to less important matters breeds habitual carelessness. Not that everything should go like clock work, soulless and automatic, but that there may be less misapplied and non-applied energy, less beating of the air, less vagueness and indirectness in the appliance of power. Not only should we know our strength, spiritual and intellectual, but numerical as well. It takes but a few moments to call the roll at each meeting.

It was our pleasure two years ago to visit a strong, though small Luther League. The secret of its strength lay not only in its spirituality, but also in its organization. All the officers were installed with due form and ceremony, which impressed upon them the responsibility that the League had placed on them. Let not false pride keep us from imitating that which is good.

When new members are admitted, it is not enough that the president should formally express a word of welcome, but every member in the society should feel it his duty to become personally acquainted with and welcome that new member. Only by such means can the fraternal spirit in the society become stronger. We as a people are too reserved and must cultivate less reserve in approaching strangers. We should cultivate a cordial, natural manner of making new members and visitors feel at home with us. This must be developed by the individual before it can become the condition of the society.

There are many vital, practical questions about which the Luther League should concern itself, and there is no better way to sift truth from error than by earnest brotherly discussion. The persons on the program simply start it going and give it direction. They should commence and not complete the program. Political questions and other questions are often debated at our literary meetings, and with that the matter is dropped, but there are questions with regard to which public opinion must be changed, and it falls to the Church to do it, and can not all be done from the pulpit either. For example: There is a tendency in American life to underestimate the importance of religious instruction as an element of education. There is not an adequate anxiety in view of the fact that education in this country is so largely non-religious. This is a pressing, practical question which has been brought to the front by the changes in our social and economic life within recent years. Fathers and mothers are not the companions of their sons and daughters, and with this comes the abandonment of the family altar, for which some people expect the public school to supply a substitute. This condition and public opinion can not be changed by calling the public school hard names from pulpit and platform. "There must be an inner change before there can be an outer one."

Boys do not learn trades as was the case, say fifty, sixty years ago. A young man without a trade or profession, without a vocation occupies an extremely perilous position. It is a part of the duty of the Luther League to wrestle with these problems, and not until they are solved can we hope to have a greater number of young men as active workers, which is absolutely necessary to effective work. Concerning ourselves about these vital questions need not be at the expense of sacrificing the various talents of the League — musical or elocutionary. We crave a relish with solid food.

The principal feature of Luther League work should be the weekly prayer-meeting. It is a sad state of affairs that a Luther League prayer-meeting is almost an impossibility. We have in our societies men and women whose impulses are strong to help others to nobler living, who are surrounded by an atmosphere created by the fact that their work is undertaken with prayer, but they must necessarily be lacking in self-confidence when leading on subjects concerning which they know nothing — or little. The "Luther League Topics" are a great help, but they do not remedy the fact that we are deplorably ignorant about the things which we ought to know, and we should join hands in demanding sufficient knowledge for leadership. To lead a Luther League prayer-meeting so as to make all feel the presence of God is not an art which can be learned at a training school, but there is great danger that zeal without knowledge will soon expend itself, and shall it be said of us as of Israel two thousand years ago, "I bear them record that they have the zeal of God, but not according to knowledge." That alone is a strong enough argument for the gaining of truth by systematic, patient study with classes, teachers and text-books. How this can be done will depend on circumstances, the chief being the extent and degree of genuine spirituality in which the members of the Luther League are. The reading course as recommended by the executive committee is a step forward in

this movement. Any good course in ethics, history or literature has good religious effects.

We must not consider the work of the Luther League as benefiting itself only, for if the Luther League exists for itself alone, it has no excuse for existing. What relation, then, does the Luther League bear to the other departments of church work? We must refer in this connection to the intimate relation between the Luther League and the Sunday-school. The whole church is a school and in it are two important educational departments — the Luther League and the Sunday-school. What do they do for each other? Do the members of the Luther League conscientiously feel that Sunday-school work lies in their field of Christian culture and Christian conquest? Are the members of the Sunday-school being fitted for future usefulness as active workers in the Luther League? Does the Luther League look hopefully forward to the time when each year's confirmation-class shall add new strength? If not, why not? If there are other social organizations in the church, why do the newly confirmed young people so often prefer to take active part there? Has the Bible been taught so as to be understood, or, what is more important, has it been taught in such a way as to induce a reverent attitude of mind toward it? The attitude in Sunday-school is often that of dull indifference or frivolous disrespect. Indifference or disorder is of small moment occurring in an arithmetic lesson, but when it occurs in connection with religious instruction, it does positive harm. Apparently this is only "shop" and without bearing on the subject, but to me it answers the question as to why the Luther League does not receive stronger reinforcements from the Sunday-school. It is not only numerical strength that is desired. To form a correct judgment with regard to results we, as a Luther League, must study the causes and conditions that produce them. To make our work more effective, we must concern ourselves with the larger subject of education, whose inquiries must be varied and deep as are the needs of the world we hope to serve.

Perhaps, if we could get a hold of the boys and girls before the period comes when they are so hard to understand, when they regard themselves as graduates from all religious instruction, we might save some of them for the Church who would otherwise drop out after confirmation. Though, under present conditions, no society within the Des Moines District is ready to act upon the question, it is well worth considering whether or not the organization of Junior Leagues would prepare the boys and girls for the active part they are to take in the great work in which the League is engaged.

In most churches there are other departments besides the Sunday-school and the Luther League. In some there are two or more societies of young people, and there is a possible danger of so scattering the forces of the Church that Christian culture and Christian conquest be hindered rather than helped. There is great danger lest they should work at cross-purposes. There is a waste of power through imperfect self-realization or duplication. And, what is worse, there is likely to arise unintentional antagonism which is a hindrance to the great purpose, for which they are all at work. We do not mean to propose that there should be only one society among the young people, for "The eye can not say to the hand, I have no need of you; nor again the hand to the feet, I have no need of you. God has tempered the body together that the members should have the same care for one another." The question then is, could not the young people of the church do more effective work if they worked as departments or subdivisions under the direction of one head? True as it *is*, they are all under the general oversight of the Church, but that oversight has not and will not bring about co-operation. Not that there should be mandatory authority, but authority of that type which is borne of friendly counsel among large-minded men and women. This spiritual contact and sympathy between the different organizations of the Church does not necessitate that the function of each is to obey the other or to fit into a system like a cog in a wheel without seeking to understand the whole. That would be too much like a machine and would be gravely dangerous, for the world's need always is of men and women of strong, simple, self-assertive manhood and womanhood. A system not developing this must fall behind.

Not only must we manifest a spirit of practical sympathy with all the organized departments of the Church which will eventually bring about that unity so necessary to effective work, but we must interest ourselves in all the concerns of the Church. We should consider it a duty to lend a hand wherever there is work to do. Not in a manner as if conferring a favor on Pastor or Church by thus assisting, but in the spirit of helpfulness which is prompted by a sense of Christian duty. The Luther League as an organization should know and feel its responsibility to the Church as a whole, but, as a society exists only through its units, a social conscience can not arise apart from a sense of individual responsibility.

How, then, shall we, the various Luther Leagues in the Des Moines District, render our work more effective?

By having a clearly defined standard.

By attaining to a more perfect self-realization, so that we may realize in what relation we stand to that aim.

By strength in organization and a methodical effort in pursuance of that aim.

By increased spirituality.

By promoting a stronger fraternal spirit.

By fostering methods of home study.

By earnestly concerning ourselves with the vital questions of the day.

By keeping awake our social conscience, realizing the interdependence between the social and the individual.

By co-operation or manifestation of practical sympathy with all the concerns of the Church.

The Des Moines District Convention may become the medium through which the Luther League shall pass beyond its present experimental state. The first calling of a convention two years ago was a sufficient index of the importance we felt of finding ourselves through each other, of uniting our interests. "For none of us liveth to himself and no man dieth to himself."

From the bringing together of persons in a common purpose and study, the union of communities interested in one thing, there will start an impulse whose force can not be measured. Religious earnestness, energy in organization and zeal for progress are back of this great movement, and what is true of the individual society is true of this assembly. It should have a vital purpose and clearly defined method of attaining it. "We shall not win triumphs to-morrow that are not in some measure planned to-day."

"The great thing in this world is not so much where we stand, as in what direction we are moving. To reach the port of heaven we must sail sometimes with the wind and sometimes against it, — but we must sail and not drift nor lie at anchor."

SLOTTSBRANDEN I STOCKHOLM 1697. OLJEMÅLNING AF JOHAN FREDRIK HÖCKERT. Originalet i Nationalmuseum i Stockholm.
Se sidan 337.

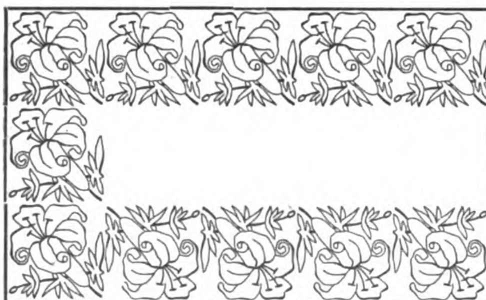
ÅRG. IX. ROCK ISLAND, ILL., NOVEMBER 1904. N:o 11.

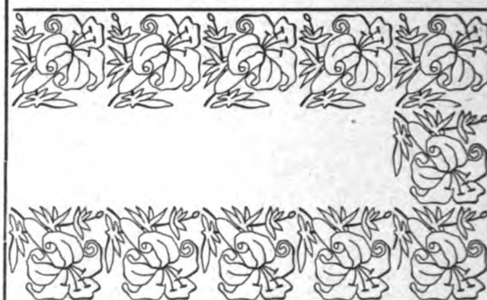
Höst-toner.

Hvad hviska förgängelsens gulnande blad,
dess blomster, som vissna så snart?
Den sjunkande sol, som dig gjorde så glad
med gyllene skimmer så klart,
hvars mäktiga strålglans med glädje vi se,
hon kommer oss stundom i tårar att le
och prisa Guds allmakt så stor.

Hvad hviska de nattliga stjärnornas tåg,
som stråla i rymden så vid?
De sända en hälsning till hög och till låg
från himmelens härskare blid,
som älskar oss ännu i tidernas höst.
O, låtom oss följa hans ljufliga röst
och prisa hans kärlek så stor.

Otto Lundell.

SYNDEN.

ynden — detta ord är i sig självt förskräckligt. Och förskräckliga äro syndens följder både för tiden och evigheten. Synden har förgiftat hela människan. Människohjärtat har blifvit syndens boning. Ja, här bor vår fiende. Här har den grymme tyrannen sitt fäste och sin borg.

Människan är genom synden bortvänd ifrån Gud, förorenad och benägen till det onda. Hon älskar synden och gör synden. Hon går från synd till synd. Hon söker efter tillfälle att synda. Hon försvarar synden. Hon berömmer synden. Hon framhärdar i synden. Olyckliga människa! Hvad får hon för allt detta? Synden störtar henne i olycka och drager timligt och evigt straff efter sig. Guds ord säger: "Syndens lön är döden."

En tyrann sände en gång bud till en af sina tjänare och sade till honom: "Hvad är ditt yrke?" Han svarade: "Jag är smed." "Gack hem, gör mig en gedja af en viss längd", sade tyrannen. Tjänaren gick hem och gjorde så. Efter långvarigt och däget arbete frambar han kedjan till monarken, hvilken sade: "Gack och gör den ännu längre." Och hvarje gång tjänaren medförde kedjan, fick han befallningen: "Gör den ännu längre." Då han för sista gången frambar kedjan, gaf monarken andra sina tjänare befallningen att taga honom och binda honom till händer och fötter med kedjan och kasta honom i elden.

Detta var lönen för tjänarens myckna arbete. Den arme mannen hade sålunda själf fått tillreda kedjan. På samma vis lönar djäfvulen. Äfven han säger: "Gören en kedja." Och många hafva i åratal sysselsatt sig med att foga länk till länk i denna kedja. Men djäfvulen blir icke nöjd. Fortfarande säger han: "Gack och gör kedjan längre." Och så fortsätter man oförtrutet och gör nya länkar och ökar syndakedjans längd. Men till sist skall det heta: "Binden hans händer och fötter och kasten honom i mörkret utanför. Där skall gråten och tandagnisslan vara." Se, "syndens lön är döden."

Tag varningens ord i tid, min unge vän, som ännu är flitigt sysselsatt med att sammanlänka en kedja af synder! Säg icke: "Det är ännu god tid!" Stå icke emot Guds Ande, då han kämpar med dig! Gud har gifvit dig nådatid, men icke någon till öfverlopps — och ännu mindre någon, som du får lof att förspilla i synd. Kom ihåg, huru mäktig vanan är — dess kedjor blifva starkare med med hvarje dag. När vanan blir starkare, då blir samvetets röst svagare. Någon har sagt: "Fullkomligt har erfarenheten ådagalagt bitterheten af syndens nöjen, men vanan med sitt järnnät insnärjer människan så, att hon ej kan undkomma." Luther sade: "Synden måste blifva i grund dödad, eljest skall hon döda dig."

Vi kunna dock icke själfva skilja oss ifrån synden. Men är du fallen, och har du genom synden förlorat Guds vänskap, så kasta dig ned för din Gud och bed med en David och gråt med en Petrus. Ett allena förmår att hjälpa, och detta enda är: "Herren kastade allas våra synder uppå honom; honom, som af ingen synd visste, har han gjort till synd för oss", och tron, att Jesus inför Gud bekänner och godtgör vår synd såsom sin synd. Fly till Golgata berg med dina synder! Vid korsets fot skola de falla af dig, och med sångaren skall du få säga: "Snaran är sönder och fågeln är fri." Ja, då skall du blifva verkligen fri. Helt andra kedjor skall du då få bära. Nådens, trons och kärlekens band skola förena dig med den dyre Frälsaren. Med honom skall du få lifvet. "Guds gåfva är det eviga lifvet."

Så söker den barmhärtige Frälsaren de i synden fallna. Han vill icke och kan icke tillåta de arma att förgås, som han har köpt med sitt eget blod. Med hvilket tålamod har han icke fördragit din förvillelse! Han har följt dig på dina villostigar. Men pröfva ej längre hans tålamod! Stå ej längre på syndens mark! Kom in uti hans öppna frälsarefamn! Det heter: "Salig är den man, hvilken Herren icke tillräknar synd."

L. A. Johnston.

UPPSTÅNDELSEN.

För Ungdomsvännen af *Frithiof.*

I.

Var hälsad, segerhjälte kär,
som från din graf uppstånden är!
Du skulle uppå korset blöda,
att synden mig ej måtte döda.

Du lägges in i grafven hård.
och vakten tager om dig vård;
ja, romarmakten, stolt, skall laga,
att ingen dig därur kan taga.

Med hillebarder, sköld och spjut
den vakten blifvit rustad ut.
De äro alla krigsmän sköna,
och kopparhjälmar hjässor kröna.

Med dessa kämpar såsom vakt,
Pilati ring och Caesars makt,
hur är mot dem en Jesus ringa:
de kunna Gud och män'skor tvinga!

Ja, vakten, därför, stark och båld,
har Nasaréen i sitt våld:
Nu judafolket tryggt kan hvila
och åt sitt svek, sin seger smila.

II.

Så arla där nalkas i morgonstund
på vägen, som ännu är öde,
ett fåtal af kvinnor mot skuggrik lund:
de komma att söka den döde.

De skrida så stilla, en ögats tår
ses skimra, och sorger dem trycka,
ty man för den korsfäste redt en bår,
och jordad blef så deras lycka.

De hoppats så mycket i Jesu namn,
de valde med honom att vandra;
de funnit i honom en frälsningens hamn:
"Må andra, vi kunna ej, klandra."

"Vi kunna ej klandra vår Mästare kär,
ty Gud täckts honom oss sända —"
det hålla de vid, om mörkt det än är;
fort glädjen i sorg Gud synts vända.

"Vi minnas så väl från de verksamma år,
hur arma och elända, alla
han helat; läkt hjärtat svidande sår
och värmt med sin kärlek de kalla."

"För ingen och intet han fruktan bar,
ej ens för hvad grafvarna gömma.
Han välde ock öfver vågorna har —
hur kunna allt detta vi glömma!"

"Vi minnas ju ock, huru stelnad tår
från skrumpna kinderna, gamla,
han torkade bort vid ynglingens bår,
där modern vid stafven sågs famla."

Till systrarna kära i Lasari hus
kom döden att sällheten störa,
men Jesus tog brodern frkn mörker och grus,
när, ropande högt i hans öra,

han sade: "kom ut"; ty ej grafvens arm
är så stark, att han rofvet kan tvinga,
ty kärleken, evig, uppoffrande, varm,
är mäktig att lifvet oss bringa."

För dem har han varit den starka ek,
kring hvilken, som rankorna svaga,
de kunnat sig stödja. Han aldrig dem svek —
ej kärleken grafven kan taga. —

Väl klaga de stilla sitt hjärtas nöd:
"Vi hoppats, att han skulle frälsa
sitt Israel både från bojor och död
och låta som konung sig hälsa."

Det hoppet dock hvilar med stoftet re'n
i grafven. Nu ängsligt de spörja:
"Hvem skall åt oss vältra bort hällens sten,
att kroppen för hvilan vi smörja?"

Att romerska vakten vid grafven står,
de veta ej; den skall dock mäla,
hur det vid det tredje solhvarfvet går,
om lärjungar liket djärfs stjäla.

Så komma då kvinnorna ändtligt hän
till grafven, där allt är så stilla.
Med tårskymda blicken de skåda igen:
ack, säg: är det endast en villa!

Ty grafven är öppnad — o pröfvade hopp —
se svepningen *blott* i dess gömma.
O, älskade hjärta, du fann ej hans kropp.
Skall dräggen nu äfven du tömma?

Så stå de där slagna af smärtan hårdt —
hvem kan väl dess hemskhet beskrifva,
ty ögat af brännande kval blir torrt —
till *hjärtat* de tårarna drifva —.

En tanke dem håller dock uppe än,
om hjärtat ock sedan skall brista:
hur skola de finna den bortgömda vän
att te honom tjänsten, den sista.

De se sig omkring; och en man så skön,
en ängel, vid grafven de skåda.
De ställa till honom sin tysta bön. —
Han kommit att trösten dem båda.

Han talar ett ord. Hvad sällhet, hvad ljus,
som ut öfver griften nu flöda!
"Er Jesus, ej hvilar i dödens hus,
uppstånden han är från de döda."

III.

Den romerska vaktposten fram där nu tågar,
den vankar kring klippan, den byter om skiften.
Det grämer den djupt och det högmodet plågar,
att ock den skall vakta den judiska griften.

Man öder så tiden, tills solen gått neder,
och håller de väkter vid blossen, som flämta.
Men tredje dags morgon att bräcka sig reder;
ej ännu man kommit att Mästaren hämta.

Nog knekten är vaken—men hvad är väl detta?—
han ropar ut vakten; de skynda till scenen
att gripa den djärfve, som vågat sig sätta
vid öppnade grafven på bortvräkta stenen.

"Fort, skyndom, att honom, den bålde, fasttaga!
Ej nidingen vetat, att Roma här vaktar.
Vi skyndsamt med honom till vakthuset draga."
Man synnerligt mycket en jude ej aktar.

Man skyndar, man hastar, o ve och o fasa!
Fast blossen ha' slocknat, dock hjälmarna tindra
ett ljusskeni så härligt — se hällarna rasa
och ut träder Jesus. — Kan Roma det hindra?

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Och larmet har tystnat och skenet försvunnit
och krigarne, stolta, där ligga som döda,
men Jesus, den korsfäste, segern har vunnit
i dödsriket ock genom blodet det röda.

IV.

Var hälsad, segerhjälte kär,
som ur din graf uppstånden är.
Den segern skänker oss stor lisa,
och dig därför vi evigt prisa.

Ej hedendomens mörka natt,
ej smädarns rysligt hemska skratt,
ej tviflarns rysligt spillda möda
dig kunna återge de döda.

Ej vetandets upplåtna schackt,
ej tänkandets besjungna makt,
ej astronomens synglas svaga
förmå att grafvens skräck förjaga

Ej Floras sköna blomsterhärd,
ej Faunas stolta, rika värld,
ej vishet, som från läppar flöda,
förmå att kalla fram de döda.

Ej rikedomens stora ståt,
ej fattigdomens sorgelåt,
ej gnidarns sparda guld, det röda,
förmå att väcka upp de döda.

V.

Men, alla dessa, då min tanke far
tillbaka, sorgsen, till min barndomsdar
och bilder tager fram, af minnet lysta,
de stå där alla, alla, tysta, tysta.

När hjärtat än begråter, hvad det mist,
då far och mor med kärlek utan brist,
välgörare och vänner, ädla, alla
framträda stilla och vid namn mig kalla,

då kan väl vetenskapen svara kallt:
du är en dåre stor, förbi är allt,
och otrons smädrop menlöst hjärta kränka,
dock mig ej hopp om lif och seger skänka.

Men Kristus ljuset öfver grafven satt —
mot detta lyser jordiskt ljus så matt —
han lofvat har ett lif förutan ända,
då vi från jordens grus till himlen lända.

Och där uti det sköna himlaland
skall återknytas hvarje brustet band.
Af jordkval sargadt hjärta där skall helas,
och ingen skall i syskonkretsen felas.

Väl skrider hvarje dödlig mot sin grift,
men Jesus satt däröfver denna skrift:
"Min vän, här slumra, tills min timma nalkas
och dagens hetta utaf afton svalkas."

Ty jordens kval och kamp och sorg och nöd
de hafva alla lif till mål, ej död,
en högre tingens ordning de bebåda
så skön; ej jordiskt öga den kan skåda.

Ej grafven gömma skall ett enda grand,
ett enda guldkorn ifrån tidens strand.
Förgängelse och död ej mer skall finnas,
men oförgänglighet och lif skall vinnas.

Var hälsad därför, segerhjälte kär,
som ur din mörka graf uppstånden är.
Jag glad mot egen graf nu tryggt kan ila,
och i din famn få njuta ostörd hvila.

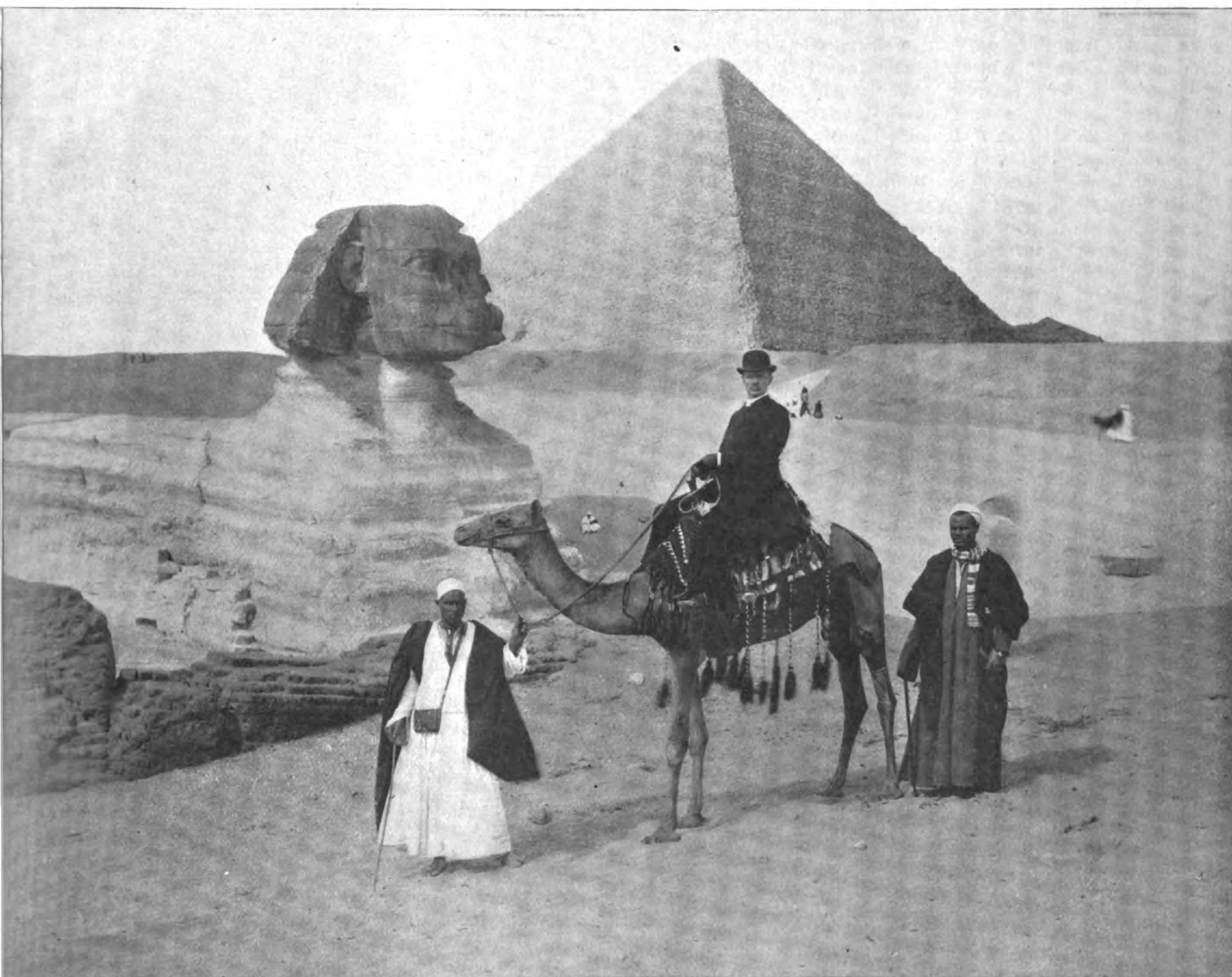
PYRAMIDERNA I EGYPTEN.

Hvem har icke hört talas om dessa underbara storverk i byggnadsväg, och hvem vet ej, att man med dem sedan gammalt förenat tanken på hemliga profetior i sten för att således bestyrka den heliga skrifts utsagor. Att man äfven bland oss på renaste allvar gett sig an med denna sak, det visar bland annat den gamle vördnadsvärde patriarken i vårt General Council, pastorn och doktorn Joseph A. Seiss i Philadelphia, som skrifvit en större bok om pyramiderna, i synnerhet om den s. k. stora pyramiden, och kallat denna "A Miracle in Stone". För egen del är undertecknad ej i stånd att kunna säga, huru mycket af profetia som kan sökas i dessa jättebyggnader, ty om det profetiska gäller den ena, så bör det äfven gälla de andra, emedan de samtligen äro byggda enligt samma eller liknande plan, ehuru de äro mycket olika i storlek. De tillhöra ock hufvudsakligen samma tid, nämligen tiden strax efter den s. k. tredje dynastien, hvilken härskade omkring tre tusen år före Kristus. Under den

närmast följande tiden byggdes dessa jättemonument, hvilka väl troligen först afsetts för konungagrafvar, men som sedermera uppfördes af andra rika personer och slutligen torde hafva tillkommit helt enkelt af storhetsmani på egyptiskt maner. Det allmänna folket byggde sig liknande "hus" af tegel, hvilka det använde såsom mausoléer, och af dylika bildades slutligen hela "städer", större än de, som voro uppförda för de lefvande.

konungar af den fjärde dynastien, som genom dylika byggnadsverk gjort sig kända: Keops, Kefren och Mykerinos.

Nära Keops-pyramiden är den ryktbara stora Sfinxen uppförd af någon okänd konung, som sannolikt tillhört någon af de äldre dynastierna. Den är formad af den utskjutande delen af en klippa och anses hafva med sin lejonkropp och sitt människohufvud — kraft och förstånd — varit en symbol för Egyptens konung eller Farao. Men då

FINSKA LUTHERSKA PASTORN A. SANDSTRÖM INVID PYRAMIDERNA.

Pyramiden i Gizeh är uppförd efter en mycket symmetrisk plan till en höjd af fyra hundra åttio fot samt med en grundbasis af 756 fot på hvarje sida· basen utgöres nämligen af en kvadrat. Denna pyramid räknades för ett af världens sju underverk och anses än i dag utgöra en af de väldigaste byggnader, som någonsin uppförts med människohand. Till hvarje pyramid hörde tempel, som användes för den döde konungens kult. Det är i synnerhet trenne

denne en tid ansågs såsom typ för solguden Ra, blef sfinxen också en sådan symbol. Sfinxen ligger med ansiktet vändt rakt åt öster, så att dess blickar alltid möta den uppgående solen. Storleken är alldeles oerhörd: ansiktet mäter trettio fot från pannans höjd till hakan, och kroppen mäter 140 fot i längd. Till stor del är dock denna begrafven i flygsand. Omkring sfinxen voro åtskilliga tempel uppförda, sannolikt för såväl sol- som kungadyrkan. Y.

NÅGRA MINNESORD OM PASTOR HÅKAN OLSON.

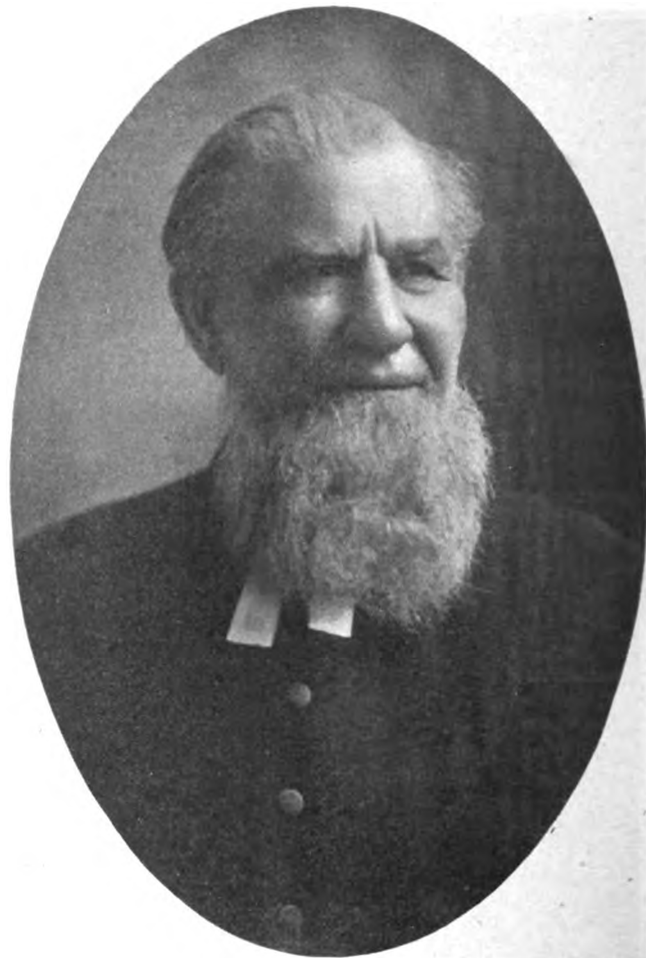
AF O. J. E. H.

Pastor Håkan Olson, född i Jemshög, Blekinge, den 11 juli 1831, kom till Amerika, till Knoxville, Ill., 1852. Här fick Herren fatt på den förlorade sonen i främlingslandet. Han arbetade i sitt yrke som smed och började studera för pastor Hasselquist i Galesburg. Han läste, sjöng och smidde om dagarna, och på kvällarna besökte han sjuka och fattiga samt ledde bön- och samtalsmöten. Den 10 juni 1854 ingick han i äktenskap med änkefru Petronella Peterson. 1858 blef han kallad och sänd till New Sweden, Iowa, såsom bokspridare och kateket. Här var icke allenast i allmänhet andlig död, utan vissa grofva synder och laster, såsom dryckenskap, härskade, så att man icke allenast söp och rumlade, utan många till och med brände och bryggde starka drycker. Olson blef dock hvarken försagd eller bortskrämd, begåfvad som han var med jättekrafter till både kropp och själ. Om söndagarna predikade han i kyrkan, och under veckodagarna sprang han omkring i settlementet och samtalade med folket och hade andaktsstunder i husen. Vid ett tillfälle, då han kom till ett hus, hvarest en andaktsstund var utlyst, satt en brännvinsbrännare vid ingången med flaskor och glas på ett bord och bjöd alla, som kommo, på en sup. Olson blef ock bjuden och tillsagd, att han icke fick gå in, förrän han tagit en sup, hvarpå han tog supmissionären, lyfte honom upp och satte honom ned på bordet, så att bord, flaskor och glas gingo sönder, och gick sedan in, läste, sjöng, predikade och bad, som om ingenting händt. En dag — måndag — gick han förbi en man, som satt vid åkerrenen och hvilade, och frågade honom: "Hvad tyckte du om predikan i går?" Mannen svarade: "Jo, den var nog bra", hvarpå han frågade: "Huru kunde du höra, då du sof hela tiden?" Mannen vaknade, kom till lif och frid. Under Olsons verksamhet kommo många till lif och frid i New Sweden. Många af dessa flyttade till Swedesburg och grundade det stora svenska settlementet där. 1868 flyttade äfven pastor Olson till Swedesburg. En tid betjänade han både New Sweden och Swedesburg. För att färdas mellan dessa platser måste man öfver Skunk river. Där var ingen bro öfver floden, och vid ett tillfälle, då han skulle öfver, var floden så hög och full af isstycken, att det var alldeles omöjligt att köra eller rida öfver floden. Då tar han af kläderna och binder dem på hufvudet och simmar öfver. På hösten 1873 kom den, som skrifver detta, till Swedesburg och hörde pastor Olson predika. Olson var icke hvad man kallar en "lärd man", men han var mer än vanligt lärd, ty han var lärd af Herrens Ande och hade en ovanlig bibelkunskap, både djup och omfattande kristlig erfarenhet, ett gladt och hoppfullt lynne, ett ovanligt minne, stor framställnings- och talförmåga, och var mycket vänlig, kärleksfull och umgängsam.

1876 flyttade han till Mariadahl, Kans. Detta med kringliggande platser, Frankfort, Waterville, Wahlsburg, kallades "ett förbrändt fält", öfver hvilket allahanda lärovindar hade farit fram och blåst bort och omkull många.

Här arbetade pastor Olson hårdt och allvarligt, troget och välsignelserikt i 13 år, från 1876 till 1889, då han flyttade till Henderson Grove, hvarest han arbetade i 10 år, då han på hösten 1899 flyttade till Rice Lake, Wis., där han ämnade tillbringa de sista lefnadsdagarna i lugn och ro, utan någon bestämd verksamhet.

PASTOR HÅKAN OLSON.

På uppmaning och kallelse af Minnesota-konferensens missionsstyrelse gjorde pastor Olson flera missionsresor i Wisconsin, Minnesota och Canada på hösten och vintern 1900.

På våren 1901 blef han af församlingen i Port Wing, Wis., kallad och flyttade dit, hvarest han var, när hemförlofningsbudet kom. Jag hade det stora nöjet och förmånen att besöka honom i Port Wing somrarna 1901, 1902 och 1903. Den 11 juli i år skulle de fira sitt guldbröllop, och han sände särskilda hälsningar med synodens president, att jag skulle komma dit till den tiden. Men så kom hastigt och oförmodadt telegram den 1 juni, att pastor Olson den dagen fått hemlof. På grund af öfversvämningar i Kansas kunde vi icke resa till begrafningen.

För någon tid sedan skref pastor Olson till mig, att han drömt, att han var på ett stort kyrkomöte. Så kom bud, att han skulle stiga upp i öfre våningen. Ditkommen träffade han doktorerna Hasselquist, Carlsson och Olsson m. fl., och de sade till honom, att han skulle fortsätta en liten tid till med att predika och arbeta som han gjort, så finge han snart komma till dem, där de voro. Denna dröm gick bokstafligen i fullbordan. Han var med vid Minnesota-konferensens stora kyrkomöte, var frisk och glad, predikade och

diskuterade som vanligt, kom hem sista veckan i maj, och den 1 juni fick han "stiga upp i den öfre våningen."

Älskelige och älskade fader och vän, vi sakna dig och vilja lägga en tårdränkt minneskrans på din graf, men på samma gång lyfta blicken uppåt, tacka Gud för hvad du fått nåd att säga och göra, då du var hos oss!

Vi vilja ock, efterlämnade maka, barn och barnbarn, komma dit upp, där du är.

ÖDMJUKHET.

För Ungdomsvännen af *Maria Olofsson.*

I skogens mörker sitter
en jungfru skön och ung
med snöhvit panna lutad
mot markens röda ljung.
Hon djärfves ej att lyfta
sin blick mot himlens höjd,
men gömmer sig i skuggan,
af syndens börda böjd.

En gloria kringsluter
de gyllne lockars svall,
och hvit är hennes klädnad
som flingors lätta fall.
I hjärtat blommar friden
och ler i ögats djup,
som morgonsolen lyser
mot bergens mörka stup.

Till hennes gömsle tränger
ibland ett högljudt skrål
af världens barn, som storma
mot ärans fjärran mål;
då darra hennes lemmar
som blom för frostig vind,
och tårar falla sakta
på rosenfager kind.

Men ser hon någon lida,
hon torkar bort hans tår,
hon lindrar armodssmärtan
och läker hjärtesår. —
Om någon prisar henne,
ler hon så ljufligt godt
och säger: "Prisen Herren,
ja, honom äran blott!"

Hon vandrar på den stigen,
som för mot himmelen. —
På jorden finnes ingen,
som kallas hennes vän.
De frukta för det mörker,
hvari hon tyckes stå,
när jordens barn mot ärans
och guldets solsken gå.

Dock — en gång ödmjukheten
skall hinna fram till Gud
och hennes klädnad bytas
mot änglabarnens skrud.
Då skall hon främst af alla
vid Herrens sida stå —
men de, som henne hånat,
till *evigt* mörker gå.

NÄR MÄNNISKOR DÖMA.

För Ungdomsvännen af *J. J. Johnson.*

I.

Det är söndag. Det stora prydliga templet är nästan fylldt af åhörare. Den gamle, gråhårige pastorn uppsänder just nu en brinnande bön till den gode Guden, occh de flesta åhörarna böja andaktsfullt ned sina hufvuden. När bönen är slut, räta alla på sig utom en, hon den unga kvinnan, som sitter lutad emot pelaren där borta. Har hon somnat, eller beder hon en tyst bön? Icke ens under sången förändrar hon ställning. Då fattar en äldre kvina hennes ena arm, men drager sig förskräckt tillbaka. Den unga kvinnan är — död. — — —

Hvilken ståtlig begrafning! Hvilken skön musik! Och liktalet sedan! Det var både formfulländadt och fullt af poetiska fraser. Den unge pastorn som inbjudits att officiera vid denna storartade begrafning, betonade i synnerhet den omständigheten, att den unga kvinnan, som nu låg blek och kall i sin hvita kista, fick dö under bön till sin Gud. "Tänk", sade han, "tänk, åhörare, att liksom denna af döden skördade ros, få dö i templet, sändande vårt hjärtas rökoffer mot himmelen! Huru lyckliga skola vi icke då dö!" — — —

Men människorna visste icke, att den unga vackra kvinnan under hela bönen tänkt på hvilken klädning hon skulle begagna på den tillstundande "välgörenhetsbalen." De visste icke, att hon var en af modets slafvinnor, — — — en självmörderska.

II.

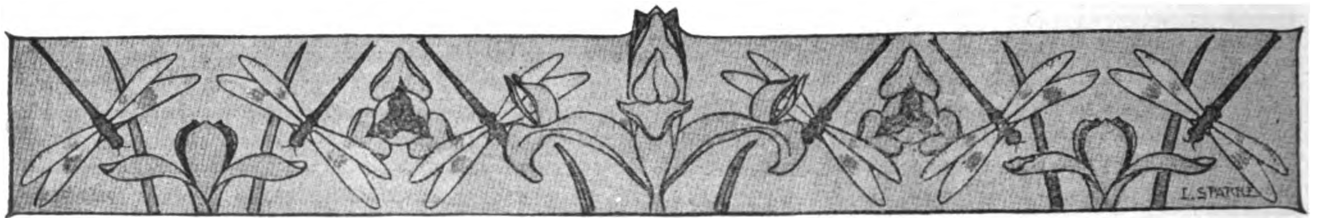
Det är natt. Ifrån den smutsiga, illa upplysta kroghålan därborta på hörnet höras skrän och vilda melodier. Lokalen är fylld af en drickande och svärjande skara. Dörren öppnas, och en gammal, tarfligt klädd kvinna, raglar fram mot ett af spelborden. Plötsligt för hon händerna upp mot bröstet, och — — — faller liflös till golfvet. Skrålet tystnar några minuter, en polis efterskickas, och snart rullar en ambulans bort med den stackars kvinnans döda kropp.

I tidningarna, som utgifvas följande dag — det är för resten söndag — tillkännagifves, att polisen funnit liket af en äldre kvinna i den illa beryktade krogen vid "Five Points", och en stor skara lyssnar till det gripande talet af en "frälsningssoldat", som tager denna händelse till text och visar, huru hemskt det är att blifva öfverraskad af döden på ett sådant ställe. "Måtte denna kvinna", så slutade han sitt tal, "som kom raglande in på den usla krogen, blifva en varning för dig, du, som besöker sådana ställen. Icke visste hon, att döden skulle möta henne där. Nästa gång är det måhända din tur, du drinkare, du svärjare!" — — —

Men människorna visste icke, att den arma kvinnan var en *bedjande moder*, som rest till den stora staden för att uppsöka sin förlorade son, och att hon nästan hela dagen irrat omkring på de ruskiga och dammiga gatorna. De visste icke, att hennes hjärta brast af sorg, när hon fick se den, som legat vid hennes bröst, ligga öfverlastad under spelbordet. — — —

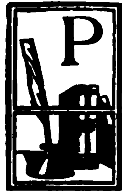
Men det finnes *en*, som *vet* och *ser allt*. *Han dömer rätt.*

EVA VIGSTRÖM.

För Ungdomsvännen af *Henrik Wraner.*

ål Nilsson i Råga Hörstad var i mångt och mycket en märklig man, framför allt en myndig man, som det ägnar och anstår en väl burgen skånsk danneman, som, själf af gammal ansedd släkt, gift sig med en kvinna af lika gammalt och erkändt anseende. Han var dock en framsynt man, som ej ville, att hans döttrar skulle gå den vanliga allfarsvägen genom katekesen, spinnrocken, väfstolen, rågskörden, husförhöret, bönemanstigen och slutligen till altaret med en man, vald dem oåtsporda. Han ville, att hans flickor skulle skaffa sig kunskaper. På hans tid var detta just ej så vanligt, och Pål ansågs nog af en och annan som en intelligensaristokrat i bondtröja.

Som gammaldags man i ordets gamla kärnfulla betydelse höll han styft på fornseder och gamla bruk. Och fast hans maka på julaftonens morgon år 1832 med bekymrad min anförtrott mannen sina farhågor, att den här julen blefve nog rent upp- och nervänd, stod den myckna, goda, läckra maten i rättan tid på bordet, och husmodern satt vid sin makes sida under måltiden. När så spelmannen kommit och lekarna begynte, fann hon emellertid, att en allvarlig stund hade kommit. Pål gaf i tysthet drängen en vink att fara efter jordgumman, och under det lekar och löjen fortgingo i stugan, gjorde Påls åttonde barn sitt inträde i jordelifvet. Innan lekstugan lyktat, trädde han fram i dörren och visade henne för det förbluffade husfolket.

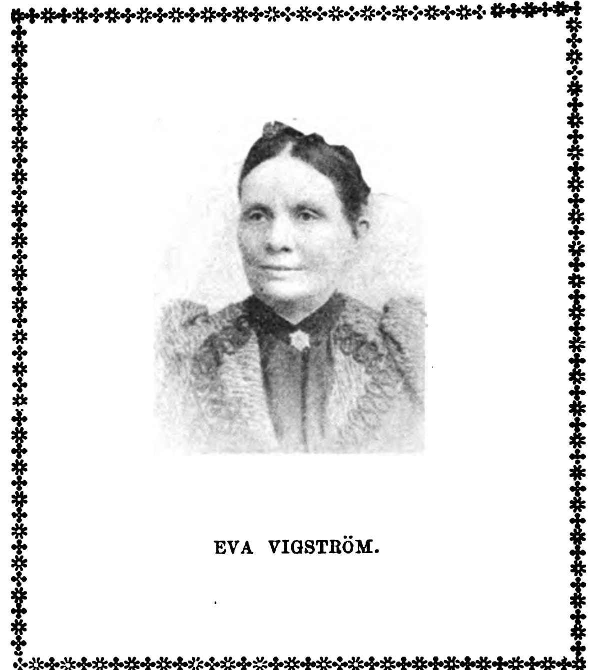
"Hon skall heta Eva efter dagen", sade han småmysande.

Det lilla flickebarn, som på detta sätt kom som en julklapp till det aktade bondehemmet på Landskrona-slätten, var Ave, som den 5 januari 1901 lyktade sin jordevandring, och hvars bild härmed framträder för läsaren.

De, som hade den lyckan att i en liten sympatisk krets få höra Ave själf förtälja om sitt gamla hem, om sin födelse — "det kan ju hända, att jag inte lade märke till allt, för jag var så liten, men säkert är, att spelmannen blåste flöjt", kunde hon skämtsamt tillägga — hennes uppfostran, hennes tidigt framträdande litterära anlag, de glömma aldrig dessa ypperliga bilder, hvilka gå igen i hennes första, kanske bästa arbete, "För fyrti år sedan", utgifvet år 1870. Här läser den invigde många blad ur släktens legend.

Eva fick såsom de äldre systrarna ibland läsa för huslärare och bröder, ibland för skolmästare, yngre och äldre. En af dem hade en stor boksamling, hvilken den lilla vetgiriga tösen slukade med oerhörd ifver. Vid tretton års ålder hade hon läst författare sådana som Schiller, Göthe, Shakespeare, Ossian — att nu ej tala om vår egen litteraturs förnämsta stormän.

"Hvad månde varda af detta barnet?" sporde sig måhända Pål i Råga som så mången annan fader, när han lyfte lilla julatösen på sina armar. Men han anade nog ej,

EVA VIGSTRÖM.

hvilken väg hennes utveckling skulle taga. Kommen hit just vid barnens fest hade hon härifrån den brinnande lusten att leka med dockor — "barnens barn", — hvilken länge följde henne och förmådde henne att taga vara på hvar pinne, hvar klut och hvar tråd. Men så hade hon också en gång sjutton dockor — alla hemmagjorda, utom en sidenklädd, som hon fått af en "stabofru."

Och att hon gjort sitt inträde i jämmerdalen under spelmanslåt och jullekar — verkade det möjligen därhän, att det blef hennes lifsgärning att samla alla dessa tynande lämningar af forntida seder, visor, sägner, skrock och vidskepelse, som hon i alla delar af Skåne uppsnappat och antecknat? Hon tycktes stundom benägen att själf så tyda sin uppgift.

Hon hade nog gärna velat gå i flickskola i Landskrona eller Helsingborg, men fadern ringaktade som praktisk man den myckna brodyr, som då för tiden skulle utgöra mästerprofvet på en fin flickas tidsenliga uppfostran, och de broderade blommorna — ofta skäligen främmande både för Linnés och andra botaniska system — kallade han helt satiriskt "storkahalsar." Och därför fick hon bli hemma vid väfstolen: där blef hon riktigt skicklig, liksom hon vid slättern var en, som förstod att "följa den värste huggaren."

Men under dessa ungdomens tidigare år glödde i hennes

själ en okuflig längtan att skrifva. Någon gång satte hon ihop ett kväde; kom det till syskonens födelsedagar, mottogs det med ett välvilligt godkännande och ett vårdslöst "tack" af syskonen. Men däremellan skämtade de obarmhärtigt med den lilla "blåstrumpan", och hon, hvars stora drömmar en gång utmynnat i att få ha "en hel skuta skrifpapper", lade ned pennan, rädd att bli "till spektakel för folk".

År 1855 ingick hon äktenskap med fanjunkaren Claes Vigström. Han var då disponent för Ramlösa hälsobrunn, hvilken den tiden var i hennes familjs ägo. Efter en tid kom Ramlösa i andra händer, och mannen inträdde i fångvårdens tjänst, så att hon fick Malmö gamla slott till residens.

På den tiden utgaf Onkel Adam barntidningen Linnéa, och här fick Eva Vigström en dag in ett litet älskligt kväde, framsprunget ur modershjärtat, som brann af ifver att gifva de två små döttrarna allt, hvad kärlek kan önska de kära. Mannen kom en dag och bad henne läsa "de små rara verserna" och undrade, hvem som skrifvit dem. Och då måste lilla frun bekänna färg. Stolt blef han ej precis, men som hon skötte sitt hus väl, hade han ingenting att anmärka mot denna nya sida af hennes värf.

Så kom "För fyrti år sedan." Onkel Adam var dess litteräre gudfar. Det var kanske den första äkta skånska folklifsbild, och än i dag häfdar den sin hedersplats.

Den andra boken af Ave hette "Brott och straff." Den är mera tendentiös, men väckte på sin tid stort uppseende. Publiken såg, att den stödde sig på fakta — och ingen kunde ju hafva säkrare tillgång än hon till fästningsfångarnes lifstidshistoria — och den har nog haft sin mission att fylla.

Efter denna följde flera novellistiska arbeten: På vers och prosa (1878), Kloka Nanna (1880), Från slätt och skogsbygd, Midt ibland oss, m. fl. Och trogen den varma känsla, som drog henne oemotståndligt till barnen, utgaf hon "Hvitsippan", tidning för barn, 1873—1874 och sedermera 1884—1886. Åren 1877—1890 biträdde hon också som lärarinna vid en privatskola, som en af hennes döttrar uppsatt i Helsingborg.

Om Aves skönlitterära alstring, för så vidt denna går utom folklifvet, är det måhända ej lätt att rätteligen döma. Mången ansåg nog, att här och där en mera ensidig syn på tingen kunde skönjas, helst sedan hon under resor i Danmark kommit i tillfälle att studera folkhögskoleidéen. Sorgen, som sällan går diktarens hjärta eller dörr förbi, klappade väl äfven på hos Ave; men slapp den in, hade den nog också med sig den tvillingbroder, som kallas religiös tröst. Den satte märkbart sin prägel på de många arbeten, som hon under de senaste åren strödde kring sig i tidningar, kalendrar och tidskrifter, och i hvilka ibland det konstnärliga intresset fick träda tillbaka för filantropi eller kvinnosaksfunderingar.

Emellanåt uppdök emellertid äfven i dessa en glimt af Aves rosenfärgade barndomsminnen. Ibland kom en herregårdssägen, stundom en reminiscens ur svartkonstboken. Det var på detta område Ave var störst, och här har den skånska folktidningen ingen större samlare att uppvisa, än hon var.

Skånska visor, sagor och sägner (1880), Folkdiktning (1881—1882), Sagor och äfventyr, upptecknade i Skåne (i Landsmålsföreningarnes tidskrift 1884) må framhållas som prof på denna hennes kulturella mission. Det bör kanske tilläggas, att Ave just icke var någon vän af den moderna tidens sträfvanden och måhända minst af den nyare folkskolebildningen: den senare jagar bort en mängd af forntidspoesi, i synnerhet den något skrockfullt färgade, och i stället bjuder den grammatik och katekesläsning.

I ett bref till den, som skrifvit detta, säger hon 1879 om sitt första arbete i denna nya riktning några ord, som måhända kunna intressera de många vännerna af hennes författarskap:

— — — "Det kommer troligen att väcka häpnad — kanske tvifvel — hos de verkligt bildade klasserna, att så mycken hedendom ännu lefver bland oss, icke endast bland allmogen, utan äfven bland folk med så kallad bildning. Kanske skall det äfven väcka undran, att jag hvarken förklarar eller protesterar emot all denna "sorgliga vidskepelse", som den flacka rationalismen kallar det. Men det kommer mig ej vid. Hvad jag å ena sidan vill, är att bevara vår rika skatt af folkdiktning, och å andra sidan tror jag mig böra lämna folkupplysningens vänner ett någorlunda klart besked om den obrutna jordmån, de sträfva att odla; ty känna de ej den, är deras såningsarbete gjordt för himmelens fåglar. Men jag vill visa denna mark med sina vackra, vilda blommor, sin fredliga växtlighet — de giftiga växterna vissna af sig själfva, då odlingens plog går till folkets friska hjärterötter. Den första grunden till en sann bildning tror jag bör hämtas ur folkets egen diktning, från dess känslas friska källsprång. Vidskepelsen dör ej ut för det den hånas eller öfveröses eller rättare öfverklistras med den s. k. tidsenliga bildningens tunna bladguld."

Men det är just med hänsyn till Aves betydelse i egenskap af samlarinna af skånsk forndiktning som jag ville tillägga ännu några ord. Skånska landsmålsföreningen lade sin plikt likmätigt en ståtlig krans på Aves bår. Jag skall nu lägga en enkel blomma på hennes graf, men den är sprungen fram på folkets egna läppar.

Som ung student genomvandrade jag nästan alla Skånes socknar för att studera dess folk och göra lite samlingar. Men hvart jag kom, hade Ave varit före mig, och när jag lyckats få en gumma in i hörnet mellan ett fläskfat och en filbunke och tänkte pumpa henne på gamla historier, så sade hon vanligen med ett klippskt leende:

"Jaså, han ä ute i samma ärende som Helsingborgsfrun?"

När jag hört dessa ord ett par tjog gånger, skref jag mitt första bref till Ave, och jag undrar, om det icke började med mottot: Där Attila dragit fram, spirar ingen blomma mera upp." Att svaret blef roligt och hjärtligt, är nu sin sak, men här må inflyta, hvad en skånsk gumma sade om Ave, säkerligen den bästa karakteristik, som från folkmun kommit henne till del:

"Jaså, den därna frun? Jo, han kan tro, det är en märklig människa. Hon skall vara döpt till Eva men kallar sig Ave — se, lite bakvänd var hon nog. En kan tänka, en som reser omkring och tecknar upp gamla visor och hvad de kloka käringarna säga, då de läsa bort skäfvern (tvinsot) och som känner till punkt och pricka och till namn och klädedräkt hvartenda troll, som sen Kristi tid har spökat på hvarenda skånsk herrgård — den är mer än en människa. Och hon ger sig aldrig — har hon satt sig för att hon ska ta reda på någonting, så tar hon reda på det, för hon är envis som arfsynden. Men så hon kan tala om barn och uppfostran! Och så hon kan trösta förkrossade hjärtan!"

Anm. Ofvanstående af den kände författaren Henrik Wraner är en långt bättre och intressantare skildring, än jag kunnat skrifva, därför har jag nästan oafkortad låtit den inflyta. Då jag under mitt besök i Malmö hälsade på löjtnant Holmér, broder till pastor Ludvig Holmes, visste jag ej, att det gamla Malmöhus varit Aves bostad. Jag besåg dess vallar och gick igenom en del af hvalfven, men jag skaffade mig ej något porträtt däraf. Det skulle varit intressant att visa äfven det för UNGDOMSVÄNNENS läsare. Kanske någon annan kan göra det. S. M. H.

BÖR SVENSK-AMERIKANEN BEVARA FÄDERNAS SPRÅK.

Tal af *Amandus Johnson*.

II.

Språket är en produkt af ett folks själslif, det återspeglar ett folks utveckling, dess karaktär, dess världsåskådning. Det svenska språket är intet undantag. Det har sprungit fram ur Nordens malmfyllda berg; det är ett eko af Tors hammarslag mot fjällväggarna i Heimskringlas panna; det utvecklades under vikingens kämpalekar; det blandades med svärdens klang och harpans toner. "Det är", säger Wieselgren, "en fullstämmig orkester, där alla starkare och mildare toner i dess härliga panharmonikon bilda det hela till ett uttryck af *naturens egen poesi*." Det är ett språk,

"hvars toner ligga midt emellan,
hvad Norden djupt, hvad Södern klangfullt har."

Det är

"en härlig skatt, musik och stål,
behag försmält med kraft,
i tusen år vårt väsens borg
i väl och ve, i fröjd och sorg."

Hvarhelst detta späket finnes, där har du en fläkt af Nordens natur, där kan du spåra något af den nordiska karaktären, ty

"Nordmannaanden, redbar och trogen,
aldrig i fädernespråket kan dö.
Hvar uti världen dess stämma än. räcker,
dit ock hans andliga rike sig sträcker."

Därför

"Klinga, du kraftiga, ljufva och rena
språk med din malmklang i tal och i sång!
Klinga att splittrade krafterna ena!
Väck du vårt släkte ur dvalan så lång!
Väck det att älska, att vårda och värna
skatten, som äges af yngling och tärna!"

Men språk och litteratur äro i många hänseenden oåtskiljaktigt förenade. Ty kunskapen om ett språk betyder icke blott förmågan att uttrycka sig på en blandad "rotvälska"; den förutsätter en kännedom om litteraturen. Skall man studera ett språk, måste man studera dess litteratur; skall språket oförfalskadt fortlefva, måste det ske tillsammans med litteraturen.

Oehlenschläger berättar i ett af sina arbeten, att människorna hade förlorat Nordens ande. De sökte efter densamma i en grafhög, men funno den ej, förrän gudarna uppenbarade dess förvaringsrum. Om vi i många hänseenden ha förlorat Nordens ande, är det dock möjligt att återfinna densamma. I den svenska litteraturen ligger den förvarad. Ur denna mimerskälla, som i tre århundraden flutit ren och klar, kunna vi insupa Valas vishet, kunna vi återfå Nordens ande. Ett folks dyrbaraste arfvedel är dess språk; ett folks stoltaste verk är dess litteratur, ty den tillhör icke blott nationen, den är till en del mänsklighetens egendom. Den svenska litteraturen har skrifvits med svenska folkets hjärteblod. Den har ej, lik en stor del af andra folks literatur, frambragts på grund af packade guldskrins öfverflöd, hvilka gifvit sina ägare tillfälle att i ro och lugn utarbeta sina alster. Nej, svenska litteraturen har icke blott framflutit ur reflexionens kalla idéschakter: den har flutit ur öfverfulla bröst.

Den svenska litteraturen äger skatter, som ej återfinnas i någon annan. En stor man har sagt: "Låt mig författa ett folks sånger, och jag bryr mig ej om hvem som skrifver dess lagar." Hvar finnas de sånger, som likt de svenska kunna vidröra människohjärtats bättre känslor? Ur hemlighetsfulla djup af sitt väsende ha Nordens mäktige hämtat ingifvelse till de storslagna kväden, som vi finna i den svenska litteraturen. Har du icke hört dessa toner, har du icke gripits af deras känslofulla språk, har du icke erfarit deras hänförande makt, då är du icke svensk.

Men du invänder: jag kan lika gärna läsa dessa mästerverk i öfversättning. Säg, vill du lika gärna se målningen af ett landskap som landskapet självt? Blir du lika hänförd, då du står framför en alptafla, som om du stode på Jungfraubergets spets och i verkligheten öfverskådade den storslagna alpdalen? Skalden Longfellow yttrade vid ett tillfälle, att mödan af svenska språkets inlärande var väl ersatt genom förmågan att kunna läsa "Fritiofs saga" på grundspråket. Vi, som äro födda af svenska föräldrar och ha tillfälle att lära oss svenska ifrån barndomen, behöfva icke inskränka oss till läsandet af "Fritiofs saga". Nej, hela den svenska litteraturen ligger framför oss! Skulle vi då icke, frånsedt hvad vår plikt är såsom medlemmar af den svenska folkstammen, söka bevara fädrens språk och läsa dess litteratur? Tusental svensk-amerikaner söka lära sig ett eller flera utländska språk, men en stor del af dessa vilja icke ens tala svenska, mycket mindre läsa den svenska litteraturen. Detta vittnar om en förvrängd och inskränkt världsåskådning, ett hoptorkadt förstånd och en urartning, som är betänklig.

Vi hafva hittills behandlat frågor, som beröra Amerika eller oss själfva. Låtom oss nu rikta blicken utåt och se, om bevarandet af svenska språket och därmed den svenska folkkaraktären kan vara af någon betydelse för Sverige och för världen!

Skulle immigrationen afstanna och svenska språket dö ut i detta land, så upphörde med detsamma den inre förbindelsen i språk och religion, som nu förefinnes mellan Sverige och Svensk-Amerika; och då finge Sverige i egen kraft kämpa sina strider och ensamt möta sina öden. Men om denna ömsesidiga förbindelse kunde vidmakthållas och vidare utvecklas, skulle moder Svea i farans stund icke blicka förgäfves öfver västerhafvet efter hjälp och undsättning från tusenden af hennes utvandrade söner! Sverige har trängts tillbaka till sina naturliga gränser. Det har utvecklats, det har visserligen inom sig själf "eröfrat Finland åter"; men

"Se öfver porten där, hur örnens vingar
kring Sveas kronor ha sin skugga bredt!"

Ifrån öster "nalkas de förrädiske med bortgömd dolk". Har världen råd till att låta Sverige försvinna såsom en nation? — Europa, har du glömt, hvad du är skyldig Norden? — Försynen har förlagt en förrådskammare vid polens gräns, dit Söderns förgiftade sirockovindar aldrig nå; och härifrån hämtar den material till nya världars befolkning och gamla världars omgestaltning. Har civilisationen råd till att låta frihetens mordängel och mänsklighetens helgeränare, Ryssland, inträngа här, förpesta luften med sina lokeläror och förkväfva allt godt och ädelt genom sin styrelseform?

Men till sist, huru förhålla sig andra folk i denna fråga? Kunna vi lära något af dem? Tysken har alltid varit hängifven sitt modersmål och sin nationalitet. Efter två år-

hundradens vistelse i Pennsylvania bibehåller han ännu sitt språk och sina seder. Och fransmannen, huru älskar han icke sitt modersmål! Genom föreningen "Alliance Francaise" söker han bevara allt, som är franskt. Irländaren har i åratal sökt uppväcka sitt keltiska språk från de döda. Vi ha träffat irländare, som bidragit med jämförelsevis stora summor till understöd åt sina fosterländska föreningar. Icke klandra vi dem, därför att de söka bevara sitt goda. Nej, den är en fåne, som bortkastar det goda, han har, söker att förändra sig själf och blifva något, som han ej är, blott för att likna sin granne. Behåll det du hafver, att ingen tager det ifrån dig! Blif dig själf, finn dig själf; blott då kan du finna din plats i samhället, blott då kan du utföra din mission! Låtom oss på denna västerns kust uppresa en minnesstod, värdig vår nationalitet, icke en ärestod af brons eller grånande marmor, utan af nordmannaseder och nordmannadygder! Ja, låt en af hörnstenarna till det stora kulturtemplet, som är under byggnad på amerikansk mark, blifva svensk odling!

Men skall detta kunna ske, måste vi svensk-amerikaner vara vår kallelse trogna. Ha vi en mission att utföra, besitter svensken egenskaper, som äro af värde för Amerikas framåtskridande mot dess af Försynen utstakade mål, böra vi knyta fastare det band, som finnes mellan Sverige och Svensk-Amerika, är det nödvändigt att så oblandad och ren som möjligt bibehålla vår nationalkaraktär, och är allt detta möjligt blott därigenom, att vi bevara fädrens språk, då är det vår plikt att vårda och älska detsamma. Men hafva vi kommit hit till detta land för att söndermalas, omskapas och sedan likt en vilje- och egenskapslös massa inblandas med andra nationer utan att lämna efter oss några spår af vår verksamhet, utan att sätta någon prägel af vårt skaplynne på den nya världens civilisation, då låtom oss med det första bortglömma fädrens språk, låtom oss stamma på främmande tungomål våra fäders böner, låtom oss kasta minnet af våra fäders land i Letes grumliga vatten! Du ariernas ädlaste son, du Sveas ättling, skall du likt den förlorade sonen bortslösa det arf, som har kostat Nordens hjälteskaror så mycket blod och så mycken uppoffring! Skall du låta jordens skönaste språk bortdö i civilisationens framtidsland? Är du svensk, finnes det en fläkt af Nordens ande i ditt bröst, så svarar du nej, ett tusenfaldigt nej!

"Ärans och hjältarnas språk!
Hur ädelt och manligt du rör dig!
Ren är som malmens din klang,
säker som solens din gång.
Vistas på höjderna du,
där åskan och stormarna tala!
Dalarnas lägre behag
äro ej gjorda för dig."

Må du lefva på Amerikas jord, så länge odlingens mål ännu är i fjärran! När kulturens sonat är fullständig, då först må du vaggas till ro!

Hösttankar.

För Ungdomsvännen af *M. B. B.*

När jag sitter här på denna gräsbelupna matta, som öfverhöljer denna väldiga eks rötter, ser jag framför mig flera andra träd. Solens brännande strålar ha nyss kysst dess lummiga kronor. Bladen, som druckit värme och lif, börja skifta färg. Höstens kulna vindar genomtränga dess grenar, och de gulnade löfven föras omkring liksom i förtviflan sökande ett fäste — sin graf. Det susar i dessa många olika träds grenar, liksom talade det om deras förflutna lif. Där står ett träd med alldeles nakna grenar liksom saknande bistånd, då alla blad, hvilka närts af dess saft, flytt sin kos. Ett annat med mångfärgade löf, som rassla för vinden, blandar sin ton med i höstens melankoliska musik. Lönnen med dess skiftande blad gör taflan framför mig ljusare. Dess hållning är mera lugn och resignerad. Aspen, som så nervöst skälfver och ej tål den minsta vindfläkts smekning, riktigt skakas. O, hvarför darrar du så, unga träd? Ljudet af dina nätta löf vibrerar, och tillsammans med de öfrigas susning bildar det en mycket imponerande höstmusik. Toner kanske endast förstådda af naturens barn. O, hvarför icke vara lugn? Du är planterad af samme mästarehand som de öfriga träden här. *Din* tillvaro är äfven af nytta i skapelsens värld, fastän du kanske står undangömd och känner dig mycket anspråkslös. Du fäller dina löf liksom de andra träden. Du grönskar åter, när våren kommer. Men hvarför falla då löfven? Jo, de ha fullbordat det verk, hvartill de voro skapade. Nu få de hvila. O, hvilken träffande bild af människan, som föds, lefver, drifves omkring liksom löf för höstens vindar, ofta i förtviflan, utan något fäste, lider och sörjer och till slut når det mål, som är lika för alla, — döden. Man har kanske drömt om lycka; man har hoppats på en ljusare framtid, men framtiden endast förde oss närmare hösten, då löfven falla!

O min vän, sjung därför i din ungdoms vår! Sjung i sommarens dar! Sjung äfven då, när höstens vindar börja skaka lifsträdets grenar! Se en ton på hvarje blad, om det än är dallrande, nervöst och svagt. Fatta mod, Gud är god!

När höstens stormar mot ditt hjärta rasa,
när utaf frost din hjässa börjar gråna,
när all din sträfvan hör till det förflutna,
när matt du blir att både se och tänka,
då gråter hjärtat öfver flydda timmar,
då hugnas minnet utaf trofast kärlek,
då lindras smärtan öfver svikna löften,
då känner man, att man behöfver hvila.
Hvad är det då, som väcker dessa känslor,
hvad gör, att hjärtat längtar efter hvila,
hvad är det då, som oss mot fjärran drager,
hvad är den hemlighet, som uti sorgen dväljes?
Det är det mål, hvarefter själen sträfvar,
det är det land, där vi få kasta ankar,
det är, då trötta utaf nöd och sorger,
vi hvila få i hemmet hos de våra.

EN RESA GENOM SVERIGE.

För Ungdomsvännen af *K. G.*

V.

Ett halft år har svunnit hän, sedan vi på vår resa hunnit till de små vackra badorterna Arilds- och Mölle-lägen. Det är väl därför på tid, att vi åter taga ränseln på ryggen och pilgrimsstafven i hand och fortsätta vår färd genom Sveriges bygder. Vi tåga fortfarande norrut och befinna oss snart vid den lilla historiskt märkbara Stensån, gränsen till Halland. Denna å utgjorde en gång riksgränsen mellan Sverige och Danmark, och på sätt och vis kan man säga, att den nu utgör "gränsen mellan Sverige och Skåne." Detta påstås åtminstone med tvärsäkerhet af dem som anse, att "Skaune de' e' inte svenskt."

DROTTNING KRISTINA.

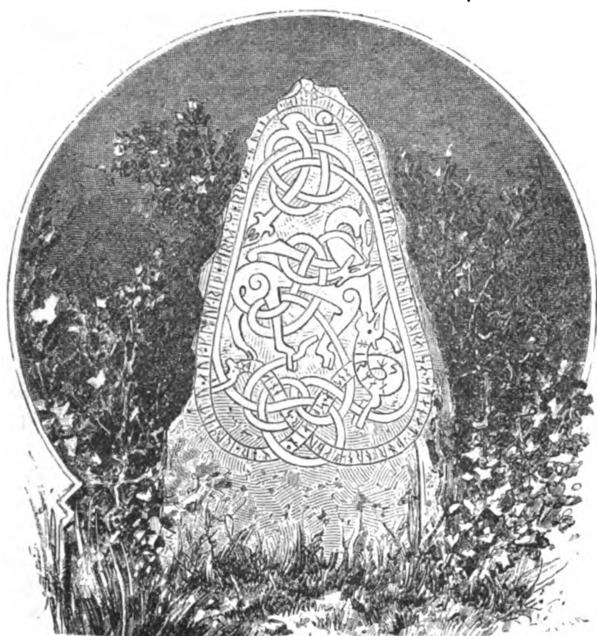
Stensån är emellertid, som vi sade, historiskt märklig. När drottning Kristina, Gustaf II Adolfs dotter, afsagt sig regeringen, den 6 juni år 1654, tog hon vägen genom Halland i stället för att, såsom beräknadt var, resa genom Kalmar, där örlogsfartyg väntade att föra henne öfver till Tyskland. Efter att hafva öfverskridit riksgränsen, Stensån, tolkade hon sina känslor för det land, där hon födts och fostrats, och för hvilket hennes fader offrat lif och blod, med följande ord: "Ändtligen är jag öfver Sveriges gräns, dit jag hoppas aldrig återvända." Därefter fortsatte hon resan mot Italien, afsvor under vägen sin tro och antog det katolska namnet Alexandra. Hon dog den 9 april 1689 och ligger begrafven i St Peters-kyrkan i Rom.

Sålunda befinna vi oss nu i Halland, en lång, smal landsträcka, hvars hela västra kust ligger öppen mot hafvet. Halland i sin helhet är icke naturskönt, ty en stor del däraf upptages af ljunghedar. Men sköna platser finnas dock att uppvisa. Särskildt kan Halland vara stolt öfver sina fyra vackra strömmar: Viskan, Ätran, Nissan och Lagan, eller såsom vi erinra oss den i den gamla minnestråden från skoltiden: "Vi-ska' ät(r)a, Ni-s(k)a' laga." I dessa strömmar bedrifves ett betydande laxfiske. Äfven försöker man i mindre skala idka pärlfiske. Den s. k. målarmusslan förekommer talrikt, och mången har gjort ganska värdefulla fynd af sköna pärlor i dessa snäckskal. Laxfisket, har gjort Halland till en vallfärdsort för turister. Årligen komma massor af främlingar, hufvudsakligen engelsmän för att förströ sig med det stora nöjet att fiska lax. Man fångar den då vanligen på krok, annars i "laxkistor", utsatta i strömmen, eller i nät.

Den vackraste af dessa fyra strömmar är tvifvelsutan Lagan. Åtminstone är det min åsikt, beroende måhända därpå, att min vagga stått i den lilla staden Laholm vid Lagan. Kommande från Småland flyter Lagan mot sydväst, bildande i sitt lopp storartade vattenfall. Ett af dessa det s. k. Karseforsen skola vi besöka, ty det lönar mödan. Där få vi skåda ett litet Niagara, ej så dundrande och brusande, men icke mindre skönt och tjusande för ögat. Särskildt angenämt är att betrakta de hoppande laxarna, se huru dessa silfverhvita glänsande fiskar hoppa flera fot upp i luften, glimma i solskenet och åter försvinna i den skummande forsen. Man kan få se dussintal fiskar i luften på en gång, ett angenämt och sällsynt skådespel.

Halland är till största delen ett slättland. I söder vid Skåne-gränsen höjer sig emellertid Hallands ås. Ehuru denna ås ej är vidare hög, äro dock temperaturförhållandena här och i det öfriga Halland så olika, att man kan få bevittna det egendomliga förhållandet, att om vintern, när det regnar på slätten, snö vanligtvis faller på åsen, och långt fram i maj, då vårblommorna prunka därnere, kan man ännu åka släda där uppe.

Vi sade, att Halland i sin helhet icke är naturskönt. Det saknar med sina ljunghedar och sandfält i allmänhet de behag, som bördiga fält, välodlade tegar och vackra skogar förläna åt Sveriges öfriga landskap. Men Halland är icke detso mindre en af de dyrbaraste klenoderna i det smycke, som bildas af Sveriges landskap. Halland är minnenas land. De åldriga, ärriga bautastenarna tala ett mäktigt språk. Ättehögarna, kummelgrottorna och minnesmärkena vittna om de drabbningar och krigståg, hvilka Halland sedan urminnes tider varit skådeplatsen för. Och alla dessa sägner från flydda dagar, som gått i arf från släkte till släkte, förmå kröna detta land med hälteminnenas gloria,

RUNSTEN.

om det än ej lyckats eller skall lyckas vinna skönhetens. Sagans skimrande dräkt omsveper den karga gestalten och gör den dyrbar för oss. Sålunda talas ännu i dag om Göthriks ting, Göthriks hög, Fagras jättegraf, Grimhören o. s v. Att krigets och ofredens åskor rullat här en gång, kan man klart förstå, ty icke allenast i själfva ättekullarna, utan äfven i trakten omkring vid bautastenarna eller nära bredvid har man anträffat massor af lerurnor med aska och brända ben. Som vi veta var det en tid, då våra förfäder på detta sätt begrofvo sina döda. Det var under den s. k. bronsåldern eller vid tiden för Kristi födelse. Sålunda har man ur den tysta jorden frammanat mäktiga vittnen, som legat dolda i tvåtusen år och däröfver, vittnen, som på sitt tysta språk likväl tälja oss så underbara ting. Låt oss vandra till Asige hed, hvars fornlämningar i öfver femtonhundra år förvarat namnen af Hagbarth och Signe samt minnet af en varm, ädel kärlek och dess sorgliga slut. Låt oss stanna en stund i tankar på de s. k. Brödrahögarna. Djupt under våra fötter slumra därnere sedan sekler tillbaka tvenne kämpar Sniall och Hiall med hjälm och pansar kring multnade ben. Än träffar man en leende dödskalle med en gyllene hjälm på hufvudet, än ett förmultnadt benrangel med svärd i hand, och för år tillbaka har man t. o. m. funnit ett benrangel med vidstående svärd, invuxna i en ek. Öfverallt finner man lämningar från forna tider. Våra tankar äro icke mäktiga att fatta allt det stora och underbara, som dessa vittnen tälja oss, men det slår an en romantisk sträng i vårt inre, när vi därtill höra folkets sägner om vikingalif och vikingadater, om röfvade skatter, om väldiga gästabud, om jungfrun som sömmade brynjan i guld, och om hjälten, som kvad sin svanesång på den ödsliga ljungen.

Det finnes en gammal folksägen, enligt hvilken hallänningen med afseende på folklynnet kan indelas uti tre olika slag: de slafviska, de själfständiga och de själfsvåldiga. Denna "indelning", som är mycket gammal, kan nog på sätt och vis ännu användas. I södra delen af Halland ligga nämligen de stora godsen och herrgårdarna, under hvilka största delen af allmogen lyder och följaktligen ofta vänjer sig vid mer eller mindre godtycklig behandling. I mellersta delen åter bo de "själfständiga" mindre jordägarna. Och så i norr ha de, som gå under rubriken "själfsvåldiga", sitt hufvudsakligaste tillhåll. Deras "själfsvåld" tyckes i forna tider hafva varit ganska stort, om man får sätta tro till alla de hårresande berättelser om mord, rån och slagsmål, som omtalas från midten af förra århundradet och dessförinnan. Hallänningen i våra dagar har nog betydligt lugnat sina "upprörda känslor". Måhända är dock den definition, som jag hörde af en Nebraska-pastor för några veckor sedan, ganska träffande: "En hallänning är en mänsklig varelse, envis som en skåning och 'ettrig' som en smålänning."

Kustbefolkningens hufvudnäring består i fiske. Det är nog ofta en ganska knapp bärgning. Man kan knappt göra sig en föreställning om hvilket lif dessa stackars fiskare mången gång äro nödsakade att föra. De lefva i största torftighet i sina usla fiskarkojor längs stranden och lifnära sig till största delen af hvad hafvet gifver dem. Den hårda brödkakan, några i den magra jordmånen frambragta potatis, lite' fisk — det är allt. Kan man föda en ko eller en get på ljungen, anses det som rikedom. Och så måhända en stormig natt tar hafvet nät, redskap och allt. Kan man rädda lifvet, är det blott för att framsläpa det i ännu större armod än förut. Lycklig den, som slipper att brottas med hafvet.

HALLÄNDSK FISKARSTUGA.

Hvilka af Hallands städer skola vi hedra med vårt besök? Jag tänkar, att Halmstad har förstfödslorätten, ty det är både Hallands äldsta stad och länets hufvudstad. Halmstad är en "olycksstad", ty den är den *trettonde* i ordningen af rikets städer. Emellertid ser det ut, som om dess olycksperiod infallit innan den fick detta ordningsnummer, hvilket först skett på de senare åren, ty förut har den flera gånger varit härjad af eld och brand, nu däremot synes den uppblomstra. Halmstad är öfver 700 år gammal och har en gång för flera hundra år sedan varit ganska betydande, men under de senaste seklerna har ingen händelse af historisk betydelse stört enformigheten i den lilla stadens lif. Under Medeltiden funnos här flera kloster, bland dem ett uppbyggdt af dominikanermunkarna till St Carin och ett af franciskanermunkar, helgadt åt St Anna.

HALMSTAD.

Ännu kvarstå många lämningar från gamla tider, men Halmstad antager år från år ett allt mera modernt utseende. Särskildt kan staden vara stolt öfver en storartad park, som ligger vid den vackra Nissan, med ett präktigt hotell, där man bland annat kan få tillfredsställa sina begär efter den vidtberömda delikata Halmstad-laxen. Präktiga drifhus och orangerier ligga uti en annan del af parken, dyrbara fruktträd och bärbuskar digna under sina sköna bördor. Vandraren finner nog, att dessa frukter äro ljufliga att se på och kostliga att äta, och beklagar djupt i sitt stilla sinne, att i *detta* paradis, *endast* finnes "förbjuden frukt". Forts.

ETT TRETTIOÅRIGT SKOLMINNE.

För Ungdomsvännen af *J. A. Krantz.*

Det var medan Minnesota-konferensens läroverk ännu var beläget i East Union och bar det anspråkslösa namnet St Ansgar's Academy. Den gudfruktige och allvarlige pastor Andr. Jackson var skolans rektor, på samma gång som han förestod den angränsande församlingen i West Union. De studerandes antal var icke särdeles stort, varierande mellan ett dussin och ett tjog. Dessa hade alla valt ettdera af de tvenne lefnadskall, som den tidens skolverksamhet beredde för, nämligen präst eller skollärare. Det skall under någon föregående tid hafva funnits äfven en kurs för ett tredje kall, det nämligen att studera till prästfru. Denna kurs har bibehållits vid våra läroverk, allt sedan de öppnat sina dörrar för samuppfostran, den har blott, om möjligt, med åren blifvit allt styfvare, så att det numera fordras att "taga studenten", om man skall lyckas. Emellertid var allting vid denna lärdomsanstalt helt primitivt, och all lyx var utestängd. Rektorn var en flärdfri man och lefde icke mycket för denna världen. Katedern, som han besteg eller rättare "besatt", var en klumpigt tillyxad tingest, som mera liknade en lappländsk släde, än någonting jag kan tänka mig. Men rektorn hade en förunderlig förmåga att kunna slingra och vända sina fortskaffningsledamöter, så att han fyllde den i bokstaflig mening. I skolsalen fanns för öfrigt ett långt bord och en dito bänk på hvardera sidan därom. Detta möblemang var af samma "snitt" som katedern och särskildt beställdt för att harmoniera därmed. Sedan var en skriftafla anbragt å väggen med åtskilliga hvita fläckar uti, hvilka man ville veta rektorn vara upphofvet till, då han åskådliggjort någonting, som han med särskildt eftertryck sökt att "plugga in" i vissa elevers mindre appreciativa hjärnor. För bekvämlighetens skull plägade han härvid alltid använda sitt pekfinger och det med ett sådant eftertryck, att pojkarna velat veta, att detta blifvit krokigt såsom en följd af denna inpluggningsmetod. Så fanns en gammal kakelugn i bortre delen af skolsalen, och den hade åtminstone förtjänsten att vara tilldragande under de kalla vintermånaderna.

"Student"rummen voro ock lika anspråkslöst möblerade. En säng, hopspikad af blotta bräder, ett bord, två stolar, en pall och en liten kakelugn var allt, som fanns i rummet. Rummen voro 8x12 fot, och voro merendels tvenne studerande inhysta i hvarje rum. Där gafs hvarken tillfälle eller rum för några "vidlyftigheter", utan där man satte sig, fick man lof att sitta kvar.

Matinrättningen förestods af en rätt kompetent hushållerska, och det gällde äfven då att kunna hushålla, äfven om studentskaran icke var större. Maträtterna voro desamma, som allt sedan inom skolvärlden blifvit så historiskt ryktbara. När ingenting annat gick ned med någon aptitlig smak, så fick alltid melass och bröd en strykande åtgång. I matsalen samlades man hvarje kväll till aftonbön. Hemlandssångboken brukades, och den genomgicks vanligtvis under skolterminen. Andakten leddes af någon af de äldre studerandena i tur och ordning. Unga funnos blott undantagsvis vid läroanstalten. De studerande kände sig utgöra en skolfamilj, hvarför de både kände och togo ett varmt intresse i hvarandra. Af dem, som här fått sin förberedande fostran, finnas många, som intagit en framskjuten ställning i kyrkan och samhället, och de hålla den än i dag.

Bland de studerande var det särskildt en, som väckte mer än vanlig uppmärksamhet. Detta just icke på grund af stora snillegåfvor eller andra framstående egenskaper, utan mera på grund af ålder och originalitet såväl m. afs. på seder som tänkesätt. Han härstammade från Skåne och var, såsom alla skåningar äro, godmodig och oförarglig och såg ut, som om han hade gjort rättvisa åt mer än ett "grödfad" i sina dar. Hans namn var Ola Pehrson, och han var en förhoppningsfull ungkarl på närmare 60 år. Att han var så gammal, berodde därpå, att han var född så långt tillbaka i världen, och att han var en ungkarl vid en sådan ålder, berodde helt säkert på att ingen velat ha honom till sin käre, söte lille man. Men vår Ola betraktade dessa omständigheter helt filosofiskt och ansåg sig nu vara i sina bästa år och inträdde i det mest hoppfulla skedet af sitt lif, ty han resonerade så här: i gamla testamentet omtalas, hurusom de framstående gudsmännen blefvo från 120 till 175 år gamla, och att de först som 75- @ 100-åringar uppnådde någon ryktbarhet. Och hvad giftermål beträffar, var icke själfvaste Mose närmare 80 år, då han gifte sig och fick t. o. m. en prästdotter till hustru. Jo jo män, "while there is life, there is hope", tänkte han helt hoppfullt.

Vår Ola kände sig danad för något högt och stort värf i lifvet, af hvad beskaffenhet, var icke så klart för honom, men att han därtill behöfde grundliga och djupgående studier, därom var han fullt öfvertygad. Att få en ställning vid sidan af gamla testamentets store män var hans önskan, och för det ändamålet studerade han mycket noga de profetiska skrifterna. Uppenbarelseboken utgjorde icke

minst hans älsklingsstudium. En utläggning af innehållet och betydelsen af "den sjunde basunen" sade han skulle blifva den första skrift, som han komme att utgifva. Uppslaget härtill hade han fått af en svensk utläggare öfver samma ämne, men dennes åsikter blefvo dock i mångt och mycket kritiserade.

Vid sin matrikulering blef han visserligen af rektorn tillrådd att icke vid sin framskridna ålder tänka på studier. Men hvad skulle man göra: inrättningen var ju ämnad för sådana, som önskade ägna sig åt studier och åt kyrkans tjänst, och dessutom hade han ju penningar, som han under många år hopsamlat för att "stodera opp", hvarför han icke ämnade ligga någon till last. Emedan det var en kristlig inrättning han nu blef inskrifven vid, och därtill en förberedande fostringsanstalt för präster och skollärare, så tog han för gifvet, att alla böcker voro religiösa, och när han fick svenska grammatikan såsom en af de antagna och nödiga läroböckerna, tyckte han den vara en mycket liten bok, som han snart skulle lära utantill. Den skulle han gömma till söndagen och då läsa den som särskild uppbyggelse. Samma var ock förhållandet med räkneboken. Om söndagarna kunde man därför få se honom försänkt i de djupaste betraktelser, läsande sin grammatika för uppbyggelse. Han tyckte den vara uppställd någorlunda efter Nohrborgs postilla och salighetsordningen i hufvud- och underafdelningar något så när lika, fastän grammatikans uppställning var mera vetenskaplig och djupgående.

I räkneboken kom han någorlunda igenom addition och subtraktion i enkla tal, men rå han kom till multiplikationstabellen, träffade han på en stötesten. Allt hade nog gått bra, om blott icke hans lärare fordrat, att han skulle lära tabellen utantill. Bladen i boken visade, att han nedlagt mycket och träget arbete vid denna tabell.

På grund af att vår Ola stundom kände sig vara dels något oklar i planeten och dels — som man lätt kan föreställa sig, då man besinnar den mängd af vetande, som nu från alla sidor kom strömmande in i hans hufvud — lida af hufvudvärk, så använde han alltid terpentin såsom ett ofelbart läkemedel mot allt ondt och alla krämpor. Detta botemedel använde han så ymnigt, att icke ens en Aron användt den heliga oljan mera ymnigt på sitt hufvud vid sin vigning, då den flöt ned öfver hans skägg. Ola hade visserligen icke något öfversteprästerligt skägg att berömma sig af, utan endast polisånger, hvilka mera tjänte som vägledare för smörjan, nämligen ned på skinnvästen. När man nu besinnar, att denna vid hvarje måltid, på grund af vår Olas mindre goda synförmåga, fick en ny bestrykning af hvarjehanda — melassen icke förglömmandes — så kan man lätt förstå, hvilken brilliant effekt terpentinen hade på det hela. Att därför se vår Ola i kvällsbelysning, sannerligen

"Som fordom mången ängel från det höga
steg ned på flammorna af aftonskyn,
så satt han där inför mitt häpna öga
i helgonskimret af en gudasyn."

Där satt han med bok i ena handen och ett ljus i den andra, hållande det mellan boken och ögonen, nickande självbelåtet, under ljufligt leende, hvarje gång han fick en ljus idé af hvad han läste.

Men intresserad syntes han vara under religionstimmen, vi hade för rektorn. Vi använde Ullmans religionslära såsom lärobok. Rektorn sökte alltid uppmuntra till samtal öfver läxan eller till att framställa frågor, ifall någonting föreföll dunkelt. Så minnas vi vår förhoppningsfulle Ola under en sådan timme framställa följande fråga: "Men, pastor Jackson, dä staur i gamla testamentet att karana födde, hur förhauller dä säj me den sagen?" Den allvarliga rektorn kunde icke undertrycka ett leende öfver den förnumstige lärjungen, och vi öfriga hade lika svårt vid att hålla oss vid tillbörligt allvar.

Då skolan 1876 flyttades till St Peter, trodde vi, att vår Ola skulle förlora sig och blifva efter. Men han infann sig nog på senhösten och upptog sina studier igen, sedan han under sommaren tjänt nog penningar att fortsätta. Men här blef han utsatt för ett nytt äfventyr, och vi fingo vårt första intryck af den praktiska verkan af samuppfostran. Vid skolan hade åtskilliga unga och älskvärda damer blifvit inskrifna. Om det nu var i afsikt att taga den ofvannämnda kursen, det lämna vi därhän. Att de, liksom många af oss pojkar, älskade litet äfventyr för att därmed bryta det enformiga skollifvet, kan man icke förtycka eller döma dem för. Upptåg och litet lustigheter vid en skola — ja, hvad vore skollifvet det förutan? Emellertid blef vår Ola föremål för en afundsvärd uppmärksamhet af det täcka könet, till stor förvåning för oss, som voro ett par tjog år yngre än han. En af dem (hon är sedan många år tillbaka bosatt i hufvudstaden och intar en framskjuten samhällsställning) gjorde genom sin älskvärdhet ett djupt intryck på vår Ola, och detta ledde till en särdeles intim brefväxling de båda emellan. Han var ju själfva enfalden, och hon — ja, hon var en äkta Evas ättling. Allt, hvad af ömhet, kärlek och poesi, som bodde i hans hjärta, det lyckades hon locka därur till icke liten munterhet för hennes vänkrets, och allt blott för att — gäcka och göra sig lustig på Olas bekostnad. Slutligen kom detta spektakel för rektorns, pastor J. P. Nyquists, öron, och han inkallade båda och gjorde ett grymt slut på en, som Ola tyckte, ljuflig början. Så slutade detta hans enda kärleksäfventyr i lifvet. Var det nu grämelse däröfver eller insikt om att han ingen väg kom med sina studier, nog af, Ola Pehrson drog sig undan och blef aldrig hvad han ämnat blifva. För många år sedan spordes han till i västra delen af staten. Vid denna tid är nog hans jordiska bana fullbordad, och han hvilar namnlös i jordens sköte. Moral: Sök aldrig att blifva, hvad Gud ej gifvit gåfvor till.

SLOTTSBRANDEN I STOCKHOLM 1697.

Se titelplanschen.

Konung Karl XI hade aflidit den 5 april 1697. Hans lik var ännu ej bisatt, och man var i slottet som bäst sysselsatt med tillrustningarna till den kungliga begrafningen. Då utbröt vid 2-tiden på middagen den 7 maj en vådeld i rikssalen, som inom få timmar lade den gamla konungaborgen i aska. Den kungliga familjen måste flykta hals öfver hufvud, och med knapp nöd hann man rädda det kungliga liket.

Det är detta ögonblick som målarens pensel gripit och med ogemen kraft skildrat på den stora duken. Utför slottstrappan stapplar den gamla riksänkedrottningen Hedvig Eleonora, Karl X:s maka, stödd af sina barnbarn, på ena sidan den unge konungen, Karl XII, på den andra hans äldsta syster Hedvig Sofia. Framför dem springer den lilla Ulrika Eleonora. Bestörta herrar och damer af uppvaktningen omge dem. Och midt i röken på den högre trappaf-

satsen synas några officerare, som rädda det kungliga liket.

Taflan har haft sina öden. Höckert började att måla den redan 1862, på beställning af grefve Trolle-Bonde. Men den kom länge att stå under arbete. Det stora arbetet sköts tidtals åt sidan för mindre dukars skull. Konstnären hade ställt en stor uppgift för sig, han själf och hans vänner hyste stora förväntningar om dess lösning — allt under det hans hälsa började undergräfvas af sjukdom. Den ursprunglige beställaren trädde tillbaka; men då den stora nordiska konstutställningen 1866 närmade sig, grep sig artisten an med all sin kraft för att få taflan färdig, och han målade, berättas det, tills penseln, bokstafligen taladt, föll ur hans hand. Taflan kom också med, ehuru de sista penseldragen fattades. Den hembjöds till staten, men antogs icke. Detta grep den sjuke konstnären djupt. "Den stiger nog i värde", skall han hafva yttrat, "när den betraktas som mitt sista arbete." Och han fick dubbelt rätt. Han dog på hösten, den 16 september.

Höckerts sista stora duk kom sedan med på världsutställningen i Philadelphia 1876, och man kunde frukta, att den skulle stanna i landsflykt, — då den genom några behjärtade konstvänners ingripande hembördades åt svenska statens museum. En subskription sattes i gång i Sverige. Och dessa konstvänner tillsammans med artistens syster, änkefru Frédérique Wahlgren, skänkte så taflan till svenska staten 1883.

JOHAN FREDRIK HÖCKERT.

Den utgör alltsedan en af den svenska målningssalens prydnader i Nationalmuseum.

ERIK I KRUSEBOL OCH ELIN I RESBYN.

För Ungdomsvännen af *A. Kinell.*

Erik i Krusebol var en aktningsvärd hemmansägare med ett välbeställdt ungkarlsbo. Det var en tid, då ortens ungmör gärna läto bry sig för honom, och afundsvärd vore den, som en gång finge öfvertaga det husliga regementet på Eriks gård. Men härom talade man numera endast såsom en öfvervunnen ståndpunkt.

Elin i Resbyn förbehöll sig dock i tysthet att i denna fråga hafva sina egna tankar, och ju mera knarrig Erik med åren blef, desto envisare fasthöll hon sin ungdoms dröm. Visserligen hade Erik för länge sedan låtit henne förstå, att hon var alltför storväxt och karlavulen för att motsvara hans ideal af kvinna; men detta blott stärkte Elin i sin föresats att med klok beräkning röja alla hinder ur vägen och på praktisk väg åskådliggöra, hvad kvinnans list kan uträtta.

Sent en kulen höstafton var Erik stadd på hemväg från ett samkväm, där Elin också varit med. Hon var den första som lämnade stället, men Erik röjde ingen brådska med att gå, alldenstund där hemma ingen fanss, som ängsligt väntade honom. Under vandringen till sitt hem måste han passera en hålväg, som var så starkt beskuggad af höga granar, att skymning rådde på ljusa dagen, och välbekanta sägner voro rika på underrättelser om huru detta ställe blifvit befolkadt med väsen från det vidunderligas område. Erik var dock ingen rädd stackare, fastän han nu måste tillstå för sig själf, att det denna gång kändes rätt kusligt att vara omgifven af gastar och troll, ty om någonsin vore dessa nu framme. Och, mycket riktigt, just som Erik traskade vägen fram förbi det farliga stället, hörde han tydligt sitt namn uttalas med vek stämma, såsom det tycktes ofvanifrån. Erik studsade och lyssnade, men allt var tyst. Han fortsatte sin gång, andäktigt läsande Fader vår. Återigen hörde han sitt namn nämnas och denna gång rätt öfver honom. Han stannade och hörde tydligt dessa ord: "Erik, du ska gifta dej, Erik!" Rösten var så mild, att vår enslige vandrare ej kunde tro densamma härröra från andemakter, hvarför han också bemannade sig och frågade: "Min Herre och min Gud, hvem ska jag då ha?" Och strax kom detta svar: "Stora, långa Elin i Resbyn, Elin i Resbyn, Elin i Resbyn!" Åter var det tyst, och Erik gick hem, uppfylld af underliga tankar och känslor, samt iakttog den mest förbehållsamma tystnad, alldenstund det vid sådana tillfällen ej är rådligt att säga något förr än nästa dag.

Kvällen därpå gick Erik till Elin och omtalade för henne uppenbarelsen, han mottagit från himmelen. Hon sammanknäppte händerna och afhörde Eriks berättelse med den djupaste förvåning samt kunde ej nog himla sig öfver det oväntade i allt detta. Och då uppenbarelsen kommit från himmelen, ville hon ödmjukt foga sig i sitt öde och ej bekymra Erik med några invändningar emot hans ifriga anhållan om att hon skulle blifva hans hustru, så snart lysning och bröllopsstass hunnit undanstökas.

Huru hög växel Elin vid detta tillfälle med så stor framgång drog på vidskepelsen, liksom också det äfventyrliga uti att praktisera sig upp i granen vid vägkanten, omtalade hon någon tid därefter för en gammal väninna, som kommit på besök till Krusebol.

Svensk-Amerikanska författare.

För Ungdomsvännen af *G. N. S.*

NÖDIGT FÖRORD.

Någon har sagt, att en författares "förord" egentligen utgör hans "slut" — eller "efterord", och detta är ju i vanliga fall sant och riktigt. Då han fullbordat sitt verk, anser han sig gemenligen hafva något förtroende att meddela läsaren, ett förtroende, som han i själfva bokens text ej haft tillfälle eller funnit skäl att uttala. I de flesta fall utgör då hans slutord (= förord) en förklaring, ett rättfärdigande, en upplysning eller en ursäkt, och i hvilket fall som helst bör den benägne läsaren taga del däraf, innan han läser ett gifvet arbete.

I föreliggande fall är emellertid förhållandet omvändt. Den serie uppsatser under ofvanstående rubrik, som det är vår afsikt att skrifva för Ungdomsvännen, är ännu — oskrifven. Vårt förord blir alltså i egentligaste mening ett *förord*, och till förekommande af missförstånd rörande afsikten med dessa uppsatser ha vi i detta förord ansett oss böra förutskicka några upplysande anmärkningar.

Svensk-amerikanska litteraturen äger inga gamla anor. Ja, tills helt nyligen har man till och med satt i fråga, huruvida ännu någonting på det litterära området frambragts af svenskar här i landet, som förtjänte att benämnas litteratur. Det är dock icke så mycket att undra öfver, om vi erinra oss, att för knappt tre mansåldrar sedan en framstående engelsk kritiker ansåg sig kunna på fullt allvar i föraktlig ton fråga: "Hvem läser en amerikansk bok?" därmed antydande, att något läsvärdt ej åstadkommits på denna sidan Atlanten ens på engelska, ehuru landet då varit bebodt af ett civiliseradt folk i åtminstone två århundraden. Att vårt svensk-amerikanska folk, efter endast ett halft sekels vistelse här i landet, hunnit producera arbeten i snart sagdt alla grenar af litterär verksamhet, och många af bestående värde, det länder oss visserligen till heder.

Svensk-amerikanska tidningspressen kan innevarande år fira femtioårs-jubileum, och att den i vissa afseenden står före till och med moderlandets tidningar, det vill ej säga litet, och det tro vi en opartisk kritiker vid jämförelse skall villigt erkänna. Att flertalet af våra författare börjat sin litterära verksamhet i denna press och i dess spalter nedlagt sitt mesta och kanske i vissa fall bästa om ej enda arbete — det berodde på omständigheterna. Att på egen risk eller bekostnad utgifva böcker under en tid, då landet ännu var glest befolkadt af svenskar och folket för öfrigt ej var köpstarkt, för att begagna ett i svenska annonser mycket brukadt uttryck, det hade sig ej så lätt. Något arbete af större omfång utkom ej heller före år 1880, eller omkring trettio år sedan emigrationen till västern tagit sin början, med undantag af första delarna af Enanders "Förenta staternas historia", och dessa utgåfvos som premier af en ganska allmänt spridd tidning. Men tidningsspalterna stodo dess bättre alltid öppna för den, som antingen plågades af skrifklåda eller ock verkligen hade något på hjärtat, som han ville och måste ut med, och i tidningarna offentliggjordes därför månget alster, som under andra förhållanden nog skulle hafva utgifvits i bokform. Att våra författare under de första årtiondena i allmänhet begagnade sig af tidningspressen såsom medel för sina alsters spridande, berodde alltså icke så mycket af önskan som af — nödtvång.

De upplysande anmärkningar, som vi ansågo oss i synnerhet böra förutskicka, äro i korthet, för att i negativ form uttrycka dem, följande: Det är icke vår afsikt att skrifva svensk-amerikanska litteraturens historia, ej heller ett litteratur- eller författarelexikon, hvari skulle upptagas alla våra författare. Åtminstone att börja med är det icke heller vår mening att i denna serie upptaga sådana författare, som redan skattat åt förgängelsen, och hvilkas verk alltså är afslutadt. Det vore visserligen lättare och i vissa afseenden mera tacknämligt att skrifva om dem, som ej mera medelst pennfäkteri förmå försvara sig, i synnerhet om man önskade ingående kritisera såväl deras lefverne som deras verk. Men det är fara värdt, att karakteristiker af sådan art ej skulle vidare intressera det stora flertalet af tidskriftens läsare, och vi ämna därför att bland våra lefvande författare göra ett urval af sådana, som man läser eller hör talas om, och att här sammanföra de uppgifter rörande deras lif och verksamhet, som äro oss tillgängliga och som, enligt vår mening, äro af intresse för en större läsekrets. Det är emellertid ej meningen att i någon bestämd ordning, vare sig i anseende till ålder, samfundsställning eller kunskapsmått — för så vidt titlar eller aflagda examina därom gifva en antydan — införa dem i Ungdomsvännen. Men det är vår önskan och afsikt att så långt möjligt är tillförlitligt och fullständigt redogöra för en gifven författares af trycket utgifna arbeten och för de viktigare momenten af hans lefnadslopp, och slutligen att så opartiskt som möjligt bedöma såväl författaren som hans verk. Det ligger ej inom planen för dessa uppsatser att ingående kritisera och karakterisera de arbeten, som omnämnas, men om vi någon gång måhända känna oss föranlåtna att särskildt påpeka ett arbetes förtjänster eller brister, så skola vi ej tveka att uttala vår personliga åsikt och uppfattning om saken.

I.

ERIK NORELIUS.

Nestorn bland svensk-amerikanska författare är utan gensägelse Augustana-synodens nuvarande president, pastorn och teologie doktorn Erik Norelius. Född den 26 oktober 1833 i Hassela socken, Helsingland, Sverige, studerade han ett par år vid Hudiksvalls elementar-läroverk och utvandrade sedan i sällskap med en äldre broder till Ame-

E. NORELIUS.

rika sommaren 1850. Anländ hit uppsökte han den året förut från norra Sverige hitkomne pastor L. P. Esbjörn, som då var bosatt i Andover, Ill., och på dennes inrådan begaf han sig på våren 1851 till Columbus, Ohio, och inträdde som studerande vid därvarande lutherska läroverk, Capital University. Här studerade han nu i fyra års tid och sysselsatte sig under ferierna med hvarjehanda arbete för att förtjäna penningar till sitt underhåll. År 1855 erhöll han af den lutherska norra Illinois-synoden vederbörligt tillstånd att predika, och till en början blef han sänd till Lafayette, Indiana, hvarest några fattiga, nyanlända svenska familjer voro bosatta. Som emellertid utsikterna att där få till stånd ett svenskt nybygge och luthersk församling voro skäligen klena, reste Norelius efter en tid till Minnesota för att undersöka ställningen däruppe och kom så till det ett par år tidigare af den välkände öfverste Hans Mattson grundade nybygget Vasa. Såväl här som i den några mil österut belägna staden Red Wing stiftade han på hösten 1855 lutherska församlingar, och blef han, efter påföljande år i Dixon, Ill., erhållen ordination, deras pastor. På hösten 1857 började Norelius och Jonas Engberg att i Red Wing utgifva statens första svenska tidning, och vid sidan af sin prästerliga verksamhet redigerade Norelius *Minnesota-Posten* från november 1857 till oktober 1858, då tidningen förenades med eller uppgick i *Hemlandet*. År 1855 hade pastor T. N. Hasselquist i Galesburg, Ill., börjat utgifva *Hemlandet, det Gamla och det Nya*, och i juli 1856 påbörjade han ännu ett tidningsföretag, den kyrkliga tidskriften *Det Rätta Hemlandet*. Att han i längden, vid sidan af sina många göromål som pastor och respredikant, ej kunde ensam förestå och redigera tvenne tidningar, inses ju ganska lätt.

Efter att på konferensmöten i Galesburg och Princeton hafva tagit förberedande mått och steg fullbordades i Chicago i december 1858 organisation af svenska lutherska tryckföreningen, hvars första mål var "att försöka förena båda tidningarna *Hemlandet* och *Minnesota-Posten* och de båda tryckerierna samt om möjligt förflytta hela inrättningen till Chicago nästa år". Den kommitté, som fick i uppdrag att utföra detta beslut, lyckades i såväl det ena som det andra afseendet, tryckföreningen kom till stånd, och den utsåg Norelius till utgifvare och redaktör för de sammanslagna tidningarna. Han antog kallelsen, afsade sig sitt pastorat och flyttade till Chicago, hvarest första numret af tidningen under hans redaktion utkom den 7 januari 1859. Ung och oerfaren, men förhoppningsfull hade han nu åtagit sig ett uppdrag, som visserligen kräfde hela hans tid och alla hans krafter — han skulle icke blott hvarje vecka utgifva den förstorade nyhetstidningen *Hemlandet*, utan äfven den en gång i månaden utkommande kyrkliga tidskriften *Det Rätta Hemlandet* — men vid sidan skulle han dessutom utöfva predikoverksamhet i en hel del församlingar i Chicagos omnejd. Kom så därtill, att den förre redaktören nog strängt och kanske ej alltid rättvist kritiserade den unge, oerfarne utgifvaren, och detta gjorde visserligen icke arbetet lättare eller bekymren mindre. Att han ej i längden kunde stå ut därmed, faller af sig självt, och efter nio månaders öfveransträngande arbete var hans hälsa totalt nedbruten, och han måste upphöra med denna verksamhet.

Han flyttade då till Attica, Indiana, och blef till en tid därvarande svensk-lutherska församlings pastor. 1860 erhöll och antog han kallelse som resemissionär i Minnesota, och redan följande år blef han åter pastor för församlingarna i Red Wing och Vasa. Då han af hälsoskäl 1868 nedlade sin befattning som de båda församlingarnas lärare, reste han öfver till Sverige i hopp om att stärka sin hälsa, men han återvände tyvärr sämre än han for dit. I Vasa har han emellertid alltsedan varit bosatt och verkat, utom då han för längre eller kortare tid företagit resor till olika delar af landet, och som Vasa-församlingens pastor tjänstgjorde han från 1868 till 1878 samt, efter att någon tid, då hälsa och krafter det tilläto, hafva verkat som missionär på västkusten, åter under åren 1886—'87.

Då Augustana-synoden bildades, "en skön sommardag, den 5 juni 1860, i det norska nybygget på Jefferson prärie i närheten af den lilla staden Clinton, Wisconsin", tog Norelius verksam del i förhandlingarna, och det var på hans förslag, som namnet Augustana antogs. År 1862

upprättade han i Red Wing en privat skola, som senare omhändertogs af konferensen och flyttades först till East Union och senare till St Peter, där den nu utvecklat sig till den ansedda lärdomsanstalten Gustavus Adolphus College. År 1865 grundade han i Vasa ett svenskt barnhem och tjänade själf i elfva år som dess föreståndare. År 1872 började han utgifva *Luthersk Kyrkotidning*, som dock påföljande år uppgick i *Augustana*, och 1877 började han i förening med pastor P. Sjöblom utgifvandet af *Evangelisk Luthersk Tidskrift*, som sedermera blef en kyrkligt politisk tidning med namnet *Skaffaren*, hvilket namn senare utbyttes mot *Minnesota Stats Tidning*. På synodalmötet 1874 blef han vald till president för Augustana-synoden, och innehade han denna gång ämbetet under sju års tid. Vid synodens 30:de års möte, hvilket hölls i Rock Island och Moline i juni 1889, afsade sig dr Hasselquist hufvudredaktörskapet för *Augustana och Missionären*. Det blef då beslutadt att utvidga såväl tidningen som dess program i afsikt "att åstadkomma en tidning, som på ett värdigt sätt representerar hela vårt samfund", och blef Norelius vald till "hufvudredaktör och *office editor*" för den på sätt och vis nya tidningen, som därefter skulle bära namnet "*Augustana*, tidning för den svenska lutherska kyrkan i Amerika, grundlagd af dr T. N. Hasselquist och utgifven af den skandinaviska ev. luth. Augustana-synoden." Norelius antog denna befattning och tjänstgjorde på ett förtjänstfullt och berömvärdt sätt som hufvudredaktör från början af december 1889 till och med utgången af juni 1890, då han af hälsoskäl nödgades att upphöra. Han redigerade kalendern "Korsbaneret" åren 1891—96 och har till denna synodens års bok bidragit med många värderika, i synnerhet kyrkohistoriska uppsatser. År 1898—99 utgaf han "Tidskrift för sv. ev. luthersk kyrkohistoria i N. Amerika", och han är en af utgifvarna af den sedan 1900 kvartalsvis utkommande "Tidskrift för teologi och kyrkliga frågor", till hvilken han bidragit med en del synnerligen intressanta "historiska dokument med nödiga förklaringar." Till kalendern "Prärieblomman" för 1900 bidrog han med en längre uppsats om "Den första svenska invandringen till Förenta staterna" och till årgången för 1903 med intressanta interiörer ur de första svenska invandrarnas "Nybyggarelif" Han har äfven uppträdt som författare på engelska språket och, utom en del tidningsbref och smärre uppsatser, har han offentliggjort "Some remarks on Dr. S. W. Harkey's Reminiscences" i oktoberhäftet 1888 af "Luthersk Kvartalsskrift".

Åren 1893—97 tjänstgjorde Norelius som ordförande för Minnesota-konferensen, och då framlidne dr P. J. Swärd 1899 afflyttade till Sverige, vardt han vald att blifva Swärds efterträdare som Augustana-synodens president. Då hans tjänstetid 1901 utlupit, blef han å synodalmötet i Jamestown, N. Y., enhälligt återvald för en andra termin, och 1903 å synodalmötet i Paxton, Ill., vederfors honom samma ära, att enhälligt blifva återvald för ännu en tvåårstermin. I egenskap af synodalpresident är han också sedan 1899 ex officio medlem af styrelsen för Augustana College and Theological Seminary och ordförande i synodens missionsstyrelse.

Såsom vi af det föregående hafva sett, försökte sig Norelius tidigt som författare, och ehuru han tid efter annan af hälsoskäl nödgades nedlägga pennan, återupptog han den alltid, så snart omständigheterna det medgåfvo. Af de många synnerligen intressanta och för vår svensk-amerikanska kyrkohistoria värderika bidrag, han lämnat till "Korsbaneret", kunna vi här endast nämna följande:

"Barnhemmet i Vasa" (1881).

"Återblick på Augustana-synodens historia under dess första tjugufem år" (1885).

"Guds ledande hand i vår svenska lutherska kyrkas historia i Amerika." (1886).

"Några hågkomster från året 1854." (1888).

"Hågkomster från 1855." (1889).

"Hågkomster från 1856." (1890).

"Dr T. N. Hasselquist." (1892).

"Pastor Axel August Swärd." (1892).

"Vårt missionsarbete i de britiska provinserna Manitoba, Assinibola och Alberta i Norra Amerika." (1894).

"Pastor Magnus Fredrik Håkanson." (1894).

"Doktor Erland Carlson." (1894).

"Återblick på Augustana-synodens 34-åriga historia." (1895).

"Pastor John Pehrson." (1902).

"Dr Anders Jackson." (1902).

"Teol. dr Pehr Anderson Cederstam." (1903).

"Fil. dr A. J. Lindström." (1904).

Att synodens banbrytare tidigt insågo vikten af att samla och bevara historiska dokument, det är något, som vi i sanning böra hålla dem räkning för; och då de vid synodalmötet i Moline, Ill., 1869 till historiegraf valde Norelius, så föll deras val för visso på rätte mannen. Redan påföljande år, vid synodalmötet i Andover, Ill., 1870, höll han ett historiskt föredrag — en återblick vid synodens 10:de årsmöte — och huru väl han sedan dess användt sina "lediga stunder" — ty han har nästan hela tiden varit verksam som pastor, redaktör, synod- eller konferenschef — det framgår tydligt nog af hvad vi redan härofvan hafva omnämnt. Men detta utgör dock endast en ringa del af hans från trycket utgifna arbeten, såsom vi få se af följande förteckning:

"Salems sånger, med fyrstämmiga melodier", ett häfte om 48 sidor, Chicago 1859.

"Handbok för söndagsskolan." Chicago 1865.

"Ev. lutherska Augustana-synoden i Nordamerika och dess mission." Lund 1870.

"Lefnadsteckning öfver pastor J. Auslund." St Paul 1878.

"Lefnadsteckning öfver Peter Dillner, pastor i sv. ev. luth. församlingen i Atwater, Minn." Chicago 1883.

"De svenska lutherska församlingarnas och svenskarnas historia i Amerika", första delen, en diger volym om närmare 900 sidor. Rock Island 1890.

"T. N. Hasselquist. Lefnadsteckning." Rock Island 1900.

Hans förstlingsarbete, "Salems sånger", har han själf i sitt historiska arbete känneteckat som "utan något värde", men en så opartisk författare som Skarstedt har yttrat om sångerna, att "flera än en röja poetisk begåfning. De förefalla måhända litet gammaldags, men ingen skall kunna neka, att de innehålla vackra bilder."

Det strängt begränsade utrymmet tillåter oss ej att i tur och ordning närmare beskrifva eller känneteckna de många arbeten, Norelius utgifvit. Som man af förteckningen ser, äro nästan alla historiska, och som kyrkohistoriker (och författare af "herdaminnen" af Augustana-synodens banbrytare) intager han ett mycket framstående rum och är vår svensk-amerikanska kyrkas förnämste. Man har visserligen förebrått Norelius, att han i sitt stora historiska arbete ådagalagt partiskhet — en egenskap som illa anstår en häfdatecknare, — och att denna hans partiskhet ledt honom till att i en falsk och oftast ofördelaktig dager framställa vissa personer och händelser. Äfven oss har det synts, som om han i nog mörka färger utmålat och kanske väl strängt bedömt t. ex. episkopalprästen Unonius och

gjort sig synnerlig möda att framdraga i ljuset sådana drag, som bäst och helst lämnats åt glömskan. Att det gjorts i en prisvärd afsikt att hel och osminkad framställa sanningen, erkännes villigt, men biafsikten att på grund af anförda karaktärsdrag rättfärdiga ämbetsbröders beteende gent emot den som inkräktare och öfverlöpare ansedde, ligger dock alltid i öppen dag. Äfven har det andragits emot honom, att han gjort sig skyldig till ovarsamhet i meddelande af detaljuppgifter, en viss ensidighet i omdömen och brister i redigeringen. I hvad mån detta klander är berättigadt, anse vi oss ej kompetenta att afgöra. Att Norelius dock ej afsiktligt gjort falska påståenden eller meddelat uppgifter, som han själf icke ansåg för sanna och tillförlitliga, det tro vi oss tryggt kunna försäkra. Man bör härvidlag besinna, huru vanskligt det är att skrifva sin samtids historia, då man, i saknad af källskrifter, nödgas utfråga sig af mer eller mindre väl underrättade personer de uppgifter rörande person eller sak, som man anser sig böra meddela. Att man tryggt kan lita på sanningsenligheten i gjorda meddelanden rörande personer, han närmare kände, och händelser, han själf upplefvat, det tro vi ingen, som känner Norelius, vill förneka; och har han någon gång blifvit förd bakom ljuset och på grund däraf meddelat uppgifter, som en senare och möjligen mera grundlig forskning visat vara oriktiga, så är han ingalunda den förste, som det kan läggas till last. Det är ju också uppenbart, att ett arbete af detta slag hufvudsakligen äger värde som källskrift för den historieskrifvare, som i en framtid kommer att teckna vår tids häfder, och det åligger honom att tillbörligt sofra och granska de materialier, som i detta monumentala arbete uppenbarats för kommande tider. Och från denna synpunkt sedt äger arbetet så utmärkta förtjänster, att, vid jämförelse med dem, bristerna ej förtjäna att nämnas; och framtidens dom torde rörande hans historia i hufvudsak blifva densamma, som en framstående författare några år sedan fällde därom: Hans förnämsta litterära arbete är hans stora kyrkohistoriska verk: 'De svenska lutherska församlingarnas och svenskarnas historia i Amerika' — — — hvars fortsättning vi önska och hoppas den vördade författaren måtte förlänas krafter att såsom en dyrbar skatt skänka det samfund, han tillhör, och till hvars utveckling han så kraftigt bidragit. Hvad prosten I. Acrelius var för de svenska lutherska församlingarna i Delaware, det är dr E. Norelius såsom kyrkohistorisk författare för alla de svensk-amerikanska lutherska församlingarna i våra dagar. Ett arbete sådant som det sistnämnda ökas i värde med hvarje år, som försvinner . . ."

Ett omdöme om Norelius och hans verksamhet af en annan författare — den några år sedan hädangångne öfverste H. Mattson — torde här lämpligen kunna anföras: "I början af september 1855 besökte pastor E. Norelius nybygget (Vasa, Minn.) och upprättade där en luthersk församling. Trettiofem år — detta skrefs 1890 — hafva förflutit sedan den tiden, och många af dem, som tillhörde den första församlingen i Vasa, hvila nu på den lilla kyrkogården invid den nuvarande ståtliga kyrkan, som ännu tillhör samma församling och är belägen endast på kort afstånd från den plats, hvarest den först bildades. Pastor Norelius själf bor blott några hundra alnar från denna kyrka. De sedan dess gångna åren ha nu förvandlat den då lefnadsglade och hoppfulle ynglingen till en gammal man, krönt af ära och full af visdom och erfarenhet. Det goda inflytande, denne man utöfvat på svenskarna i Goodhue county samt i hela Nordvästern, skall alltid göra hans namn dyrbart för vårt folk. En skildring af hans ädla lif, fullt af självuppoffring och hängifvenhet för det heliga kall, hvaråt han ägnat sina krafter, skulle fylla en hel bok för sig; men en dylik skildring ingår icke i ändamålet med dessa anteckningar."

Af yttre utmärkelser, som kommit Norelius till del, torde här böra nämnas, att han år 1892 af direktionen för Augustana College and Theological Seminary utnämndes till teologie hedersdoktor, och att konung Oscar II år 1903 såsom erkännande för den förtjänst, han såsom svensk-amerikansk banbrytare inlagt om de svensk-amerikanska invandrarnas väl, utnämnde honom till riddare af kungl. Nordstjärneorden.

Minnesgoda gamla församlingsmedlemmar och vänner i Goodhue county, Minnesota, till ett antal af omkring 500 samlades i Vasa kyrka den 26 oktober 1903 för att lyckönska doktor Norelius öfver fyllda sjuttio år. Sedan flera af de närvarande, så väl lekmän som präster, hållit lyckönskningstal, fick hedersgästen ordet, och efter att hafva gifvit uttryck åt sin innerliga tacksamhet till de närvarande, uttalade han en önskan att, om så vore Guds vilja, få lefva till 1905, då det blir femtio år, sedan han inträdde i äktenskap och sedan församlingarna i Vasa och Red Wing stiftades. Att icke blott denna hans önskan må förverkligas, utan äfven att han ännu i många år måtte få lefva kvar ibland oss och fortsätta sin gagnande verksamhet, önska också innerligt hans många vänner öfver hela landet. Och särskildt önskar hvarje vän af hans författarskap, att han måtte förunnas tid och krafter att fortsätta och till närmare nittonde seklets slut bringa till fullbordan sitt historiska arbete. Materialier därför lära längesedan vara i beredskap, och en ej obetydlig del, enligt hvad vi från säker källa inhämtat, föreligga färdiga i manuskript. Dr Norelius har också lagt sig vinn om att samla allt svenskt-amerikanskt tryck, han kommit öfver, och är sannolikt i besittning af den största samling sådant tryck i hela världen.

Sedan 1855 har han i äktenskap varit förenad med Inga C. Peterson från West Point, Indiana. Denna förening har välsignats med fem barn, fyra söner och en dotter, af hvilka dock endast två söner nu äro i lifvet.

Ehuru de utgöra ett upprepande af hvad som förut härofvan uttalats, kunna vi ej neka oss nöjet att afsluta denna teckning af hans lif och verksamhet med de vackra och varma ord, en ofvan anförd, icke namngifven författare några år sedan afslutade en kort biografi öfver doktor Norelius: "Må den vördade patriarkens dagar bland det folk, som han högt älskar och som älskar honom lika högt tillbaka, ännu blifva talrika, att han må under många år glädjas åt välsignelsen af sitt lifs dagsverke!"

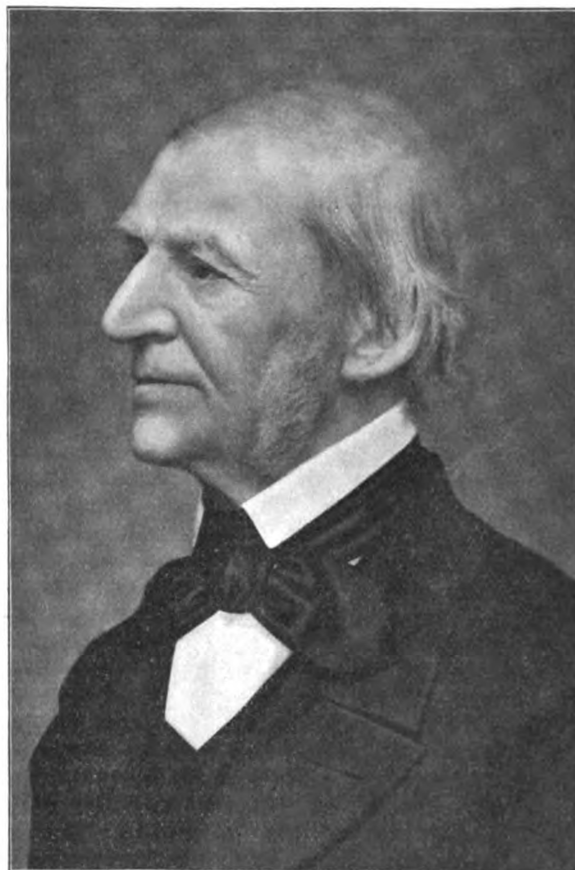

RALPH WALDO EMERSON.

Emerson är en ovanlig företeelse inom litteraturen. Med en skarp filosofisk blick samt ett kraftfullt och energiskt tänkande förenar han ett inbillningsrikt, poetiskt väsende; och han äger därtill en djup och mångsidig bildning. Den filosofiska halten af hans skrifter borde kanske utesluta honom från en teckning af *les belles-lettres* lik denna, om ej hans filosofiska tankar, långt ifrån att framställas i ett rigoröst system, nedlagts i korta och raska, populära handlingar eller föreläsningar, hvilka ofta äga en stark poetisk förgäläggning. Hans stil liknar bergsfloden, som stark, men orolig skyndar i ständiga afbrott fram mellan skrofliga klippor och leende nejder, mellan skuggor och solljus: ofta varsnar man uti hans ansatser hans kraft; ofta ser man hans djup genom hans klara våg, och ofta störtar han fram i djärfva och sköna kaskader, som förvåna och behaga på samma gång. Tyvärr händer det ibland, att vågen blir så grumlad och mörk, att man ej rätt skönjer, hvad hon döljer. Emerson äger en synnerlig förmåga att låna sina bilder från hvarje fält af sin vidsträckta beläsenhet: från historien, filosofien, de sköna konsterna, vetenskapen; och dessa bilder ligga strödda, som det synes, vårdslöst, stundom föga upparbetade, men öfverallt gnistrande af äkta glans, som ädelstenar i vågen. Man kunde göra en hel samling af dem allena. Medelst korta citat från framstående tänkare älskar han ock att kasta ljus öfver sin egen framställning — detta i synnerhet i sina senare skrifter. I alla dessa egenheter af sin själ skiljer han sig afgjordt från Channing, hvars framställning alltid är lugn, klar och logisk. — Han har ock utgifvit poesi, men den är ej så populär; väl märker man samma förtjänster som i hans bundna stil, men formen är ofta tung.

I sina filosofiska åsikter afviker han i väsentlig mån från den kristna ortodoxien och nalkas mera en idellt panteistisk världsåskådning; men som han aldrig sammanfattande framställt sin filosofi eller bildat någon skola däraf, är här ej rätta platsen att söka utreda den. Af de flesta anses han för en djup tänkare; men med skäl tör det kunna anmärkas, att hans rika inbillning ledt honom afsides från den lugna, logiska utredningen, och att han i sina profbrott ej alltid harmonierar ingifvelsen med öfvertygelsen.

Emerson föddes i Boston den 25 maj 1803. Han tog sin *bachelors*-grad från Harvards universitet 1821 och blef, efter att någon tid hafva undervisat, pastor för en unitarisk församling i sin födelsestad. Småningom ändrade sig likväl hans åsikter, och han lämnade då den prästerliga banan och reste till Europa för att utvidga sina studier. Vid sin återkomst började han i Concord sin bana såsom offentlig föreläsare; och det är i denna egenskap han frambringat sina afhandlingar, som nu äro kända i hela den litterära världen. Dessa hans arbeten bestå till det mesta af kortfattade föredrag, hvilka utgifvits i små band af olika namn. (*Essays*, *Conduct of Life*, *Representative Men*, *Society and Solitude* etc.) Han dog i Concord, Mass., den 27 april 1882.

RALPH WALDO EMERSON.

FRÅN "MAKT".

(Power. I Conduct of Life.)

Förstora ej ditt öde", sade oraklet: "sök ej att uträtta mer, än ditt uppdrag är." Lifvets vishet är att sammantränga sin förmögenheter; dess fördärf är att skingra dem. Och det gör detsamma, hur vi skingra dem; om det sker på egendomar och bekymren om dem, på vänner eller på någon sällskapsvana, på politik, på musik eller på nöjen. Allting är godt, som beröfvar oss en leksak, en illusion mera, och drifver oss hem att gifva ett förnyadt hammarslag af redligt arbete. Vänner, böcker, taflor, lägre plikter, talanger, smicker, förhoppningar — alla äro de nöjen, som förorsaka svängningar i vår svindlande ballong och omöjliggöra en lugn jämnvikt och ett säkert lopp. Du måste välja ditt arbete; du måste taga, hvad din hjärna förmår, och låta allt det andra fara. Endast på så sätt kan det belopp af lifskraft samlas, som förmår bilda öfvergången från vetande till handling. Hur mycken förmåga af sysslolöst begrundande en människa än må äga, är det dock sällan, hon tar ut steget från vetande till handling. Det är ett steg från den slöa oförmögenhetens kritlinie till fruktbarhetens oändliga fält. Mången konstnär, som ej förmår taga det, förmår intet. Han ser de manligt kraftiga Angelo och Cellini med förtviflan. Hans tanke må fatta naturen och den första orsaken, men han äger ej den spasmodiska kraften att taga ansats och svinga sin hela varelse uti *en* handling. Skalden Campbell sade, att en man, van vid arbete, kunde utföra hvadhelst han föresatte sig, samt att nöden, ej ingifvelsen, frammanat hans sånggudinna.

Sammanträngning är hemligheten af all kraft i politik, i krig, i handel, korteligen i skötandet af alla mänskliga affärer. En af världens höga anekdoter är Newtons svar på frågan "huru han varit i stånd att utföra sina upptäckter": "genom att alltid rikta min tanke däråt." Eller, om

du vill hafva en text från politiken, tag Plutarks ord: "Det fanns i hela staden blott en enda gata, hvarpå man någonsin såg Perikles, nämligen den, som ledde till torget och till rådhuset. Han afslog alla inbjudningar till gästabud och undvek muntert sällskap och glada samkväm. Under hela sin förvaltning åt han aldrig vid en väns bord."

AMERIKANSKA FOLKLIFSBILDER FRÅN GATAN.

XX. Fruktmånglaren.

Hvem är denne svartmuskige person, som skjuter kärran framför sig? Jo, det är en af det gamla Roms eller Spartas afsigkomna söner, som på detta sätt söker att skaffa sig sitt dagliga uppehälle. Alla känna vi honom, i all synnerhet om vi bo i städerna. Där äro dessa "dago's", som de här vanligen kallas, en daglig uppenbarelse. Det är en besynnerlig klass, dessa fruktmånglare utgör. Icke en tanke på svunnen tid och forntida ära synes sysselsätta den hit invandrande italienaren eller greken, ty det är från ettdera af dessa länder, som fruktmånglaren kommit. Hans enda intresse är att tjäna penningar, och därför skjuter han sin kärra omkring i staden. Denna kärra är hans stridsvagn, och omkring densamma förlöper nog ock understundom mången amper strid med pojkar, som ibland vilja köpa för samma billiga pris, som fruktmånglaren eller åtminstone hans mindre nogräknade broder af svarta handens eller mafians följe ofta nattetid köper nästans tillhörigheter. Hans förtjänst torde vara ganska ringa, ty frukthandlaren löper ständigt risk att få frukten förstörd, och det blir den, om den ej säljes för dagen; och så är konkurrensen så stor.

Jo jo män, Rom och Sparta hafva fallit, och så gör all öfvermodig storhet i sinom tid. Dessa gamla länder gifva icke numera tillräckligt underhåll åt den alltjämt fordrande människomassa, som uppväxer där. Lykurgus' och Scipio's ättlingar måste utvandra, och då är naturligtvis Amerika målet för deras peregrinationer. Här finna de nämligen, hvad moderlandet nekar dem, och hit komma de. Men det ligger nog icke så liten fara i denna invandring, och utan tvifvel kommer snart den dagen, då den måste begränsas.

Emellertid är bananamånglaren icke alltid en dålig person. I själfva verket är han det högst sällan. Hans omgifning och utseende äro dock oftast emot honom, och sällan blir han rik nog att kunna välja bättre kvarter. Det mesta är väl, om han kan få nog för att köpa sig en hästkrake, så att han själf kan slippa att skjuta den odrägliga kärran framför sig. Därför lär väl ock den gamla typen ännu ganska länge stanna kvar ibland oss här i "Nya Världen". Y.

HVITT LJUS.

Bort från himlen molnet hastar,
regnbågsbron sin hvälfning kastar,
och af färgerna, som glimma,
skön är hvarje särskild strimma.

Men hur skilda än de falla,
brutet solljus äro alla.
Alla, som i spektret flamma,
ur det hvita ljuset stamma.

Alla finnas i det ena,
i det obefläckadt rena.
Tro och hopp och kärlek sira
marken, där dess plantor spira.

Om dess solskensglans får strömma
in i hvarje själens gömma,
skall den fram ur dimmor tjocka
alla regnbågsfärger locka.

'Adi' ibn Zaid.

Tacksägelsedagen.

För Ungdomsvännen af *Ludvig.*

I dag stå fälten tomma
och skörden bärgad är,
för dagarna, som komma,
oss ej bekymmer tär.

Och vänlig höstsol blickar
på fyllda lador ner,
den hälsning hon oss skickar,
att Gud allt godt oss ger.

Och nu oss klockan kallar
till helig tempelgård.
Högt Herrens lof där skallar
för trogen fadersvård.

Och se'n i hemmets sköte,
vid bord, som dukadt står,
vi stämt med kära möte,
som förr i svunna år.

Till farfars armar flyger
en liten yster pilt,
och mormors blick sig smyger
dit hän så varmt och mildt.

Se'n kommer liten skara
med rosens glöd på kind,
än kan så fri hon vara
som vårens lätta vind.

Hon far och mor omringar,
där klinga muntra skratt,
hon ljus till hemmet bringar,
hon är dess högsta skatt.

Men husets folk och vänner
i bön förena sig,
Guds godhet djupt man känner,
som lätt gjort lifvets stig.

För land och folk man beder,
för stilla frid och ro,
att redlighet och heder
må ibland alla bo.

Och åter lofpsalm ljuder,
och se'n vid bordets rund,
där mor det bästa bjuder,
förnöter man en stund.

Ej har man glömt de ringa,
de fattiga och små,
i dag skall lofvet klinga
i deras hem också.

OLIKA SÄTT ATT UPPSKATTA MÄNNISKOVÄRDET.

För Ungdomsvännen af *Anna Hallander.*

I.

Nej, nej", sade fru Ingeborg och gjorde en afvärjande rörelse med handen, liksom för att bekräfta sina ord, "härkomsten visar sig nog i alla fall, och hvad beträffar professorstiteln, så är det väl ej så mycket bevändt med den, då den blifvit förvärfvad därute. Där kan säkert hvem som helst lätt få sig en sådan, utan att vara alls förtjänt däraf."

Hon hade talat sig ifrig och såg nu på sin man.

Brukspatron Hede, en man, som själf arbetat sig upp i världen, satte lugnt ifrån sig kaffekoppen — man satt nämligen helt hemtrefligt ute på verandan en vacker höst-eftermiddag — och mötte småleende sin hustrus blick.

"Nå, men så ifrig du blir, kära Ingeborg", svarade han. "Bestämdt har du glömt, att din man, om du så vill, också är en sådan där uppkomling. Och det oaktadt, så har du åtminstone förmått mig att tro, har du aldrig sett ned på mig."

Fru Ingeborgs kinder fingo nu de skäraste rosor,och med ett varmt skimmer i sina vackra ögon svarade hon: "Åh, du, Albin, med dig är det helt annorlunda. Du är ingen uppkomling, och hos dig finns själens adel."

"Ja, se där ha vi det, min vän: själens adel. Kan icke den finnas och finns också många gånger i långt högre grad hos den, som kanske råkat först se dagen i en torparstuga, än hos mången med förnämma anor?"

"Du har visst rätt, nu som alltid. Men Elvira", här vände sig fru Ingeborg till sin dotter, som hittills ej deltagit i föräldrarnas samtal. "du bör dock komma ihåg, när unge Dahl kommer hit, som han säkert gör, att du nu är en ung dam och icke längre den lilla lekkamraten, som han för några år sedan kunde få lof att sällskapa med, fast han var son till din fars arrendator, det må nu vara med hans amerikanska professorstitel hur det vill."

"Ingeborg, Ingeborg", skrattade brukspatronen, "alltså ändå en liten smula bördsstolthet kvar, efter så många år, och vid sidan af så mycken hjärtats innerliga godhet. Nå, det ligger i blodet förstås. Hvad säger då du, min älfva, hvad åsikt har din åderton-åriga vishet hunnit bilda sig om vikten af förvärfvade kunskaper gent emot en ringa, men aktningsvärd härkomst?"

Den unga flickan, som mycket påminde om båda föräldrarna, lutade sitt hufvud förtroligt mot faderns axel.

"Vet du, pappa, jag lutar alltid starkt åt dina åsikter", svarade hon med en mycket mjuk och behaglig röst, "men i den här saken kan jag nog icke yttra mig. Henning Dahl har varit så många år borta från Sverige, att jag knappast minns honom annat än som en förträfflig lekkamrat."

Här stördes familjegruppen, en mycket vacker och anslående sådan, af anländande gäster.

"Nå se", utropade brukspatronen hjärtligt, "här komma häradshöfdingen och inspektooren, deras åsikter äro himmelsvidt olika, få se hvad de hafva att säga om vårt senaste samtalsämne. Vid eftermiddagskaffet lossas tungans band så lätt."

Sedan fru Hede gästvänligt hälsat de båda herrarna välkomna och fyllt deras koppar, sade hon: "Vi talade om härkomst och professorstitlar. Jag höll före, att de senare nog äro allt för lättköpta i Amerika, men både min man och jag enades om att sätta själens adel högst.

Arrendator Dahls son, som nyligen lär ha kommit hem på besök till sina föräldrar, efter många års vistelse där ute, gaf anledning till ämnet. Låt oss höra, hvad herrarna säga."

Häradshöfding Ekegren, en äldre man med ett något strängt utseende, svarade: "min bästa fru Hede, herrskapet har rätt, båda två, skulle jag tro,men enligt mitt förmenande spela också penningar en ofantligt viktig roll här i lifvet, hvilket visst ej kan förbises, ty hvart kommer man här i världen utan, som jag hört Amerikanare säga, den allsmäktiga dollarn eller den för oss lika klingande kronan?"

Här yttrade inspektor Örn, som uppmärksamt åhört häradshöfdingens ord: "nåväl, beträffande arrendatorns, så är det en bra och aktningsvärd familj, och sonen har gjort sina föräldrar all heder, har jag hört. Han lär i sitt adoptivland vara högt ansedd för sin ovanliga musikaliska begåfning. Och hvad penningvärdet eller människovärdet angår, så betrakta eller uppskatta skilda naturer allt så

olika. Jag sätter också intelligensen högt och ej mindre ett varmt, sympatiskt och välgörande sinnelag."

Fru Ingeborg satt tillbakalutad i sin stol och hörde tyst på.

Hon var ännu ung, knappt 40 år, och hade, utan att vara vacker, ett förtjusande ueseende, med sitt rika, svarta hår, de briljanta bruna ögonen, den låga, hvita pannan och en blomstrande, fin hy. Ehuru allt, hvad en utmärkt maka och moder bör vara, var hon eljest ansedd att vara en ganska kall natur, men en särdeles gästfri och förekommande värdinna.

Som ung, firad dotter till en adlig familj hade hon varit mycket uppburen, men alla, först och främst hennes föräldrar, hade ansett, att hon gjort ett klokt val, då hon, blott aderton-årig, skänkte både hjärta och hand åt den utmärkte unge brukspatronen, som redan då gjort sig bemärkt för sina gedigna egenskaper och, fastän ung, hunnit genom redligt sträfvande samla sig en ganska vacker förmögenhet.

Allt skäl hade fru Hede haft att se upp till sin man, och hon hade också gjort det af fullt och varmt hjärta. Det var blott en och annan gång, som det "blå blodet" gjorde sig gällande.

Här återupptog häradshöfdingen samtalstråden.

"Jag vågar likväl påstå", sade han, "fast herrskapet samtligen nogsamt veta, att jag ej är någon penningdyrkare, att penningen gör en betydlig insats i allt.

Säkert är att jag ej skall låta min dotter förena sina öden med en man, om hvars fullt betryggade ekonomiska ställning jag ej är alldeles viss. Många och sorgliga exempel har man på hur illa det eljest kan gå i sådana fall."

"Visserligen" sade brukspatronen, "sorgliga skuggsidor ur lifvet hör man dagligen talas om. Men för min del skulle jag hafva mindre tillit till en ung man, som ärft sin förmögenhet och ej själf arbetat sig till densamma, än till den, som med sin egen flit och möda förmått bana sig väg i lifvet. En sådan man skall förstå att sätta värde på och rätt använda hvad han förvärfvat.

Och penningvärdet skattar jag endast för det goda, man därmed kan och bör göra sina mindre lyckligt lottade medmänniskor."

"Dessa tankar äro mycket vackra och sanna och dig fullt värdiga", sade fru Hede, "men hvem af herrarna ger mig rätt med hänsyn till lätt förvärfvade amerikanska titlar?"

"Därom kan åtminstone jag ingenting säga, fru Hede", — det var inspektoren, som talade — "alldenstund jag ej har tillräcklig kännedom om förhållandena i Svensk-Amerika.

Dock är det min oförgripliga mening att många af oss här i moderlandet storligen misskänna både Amerika och Sveas barn därute. Det är visst, att många här ännu i dag tala rent af med förakt om detta land och dess folk, synnerligast den del däraf, som härleder sitt ursprung från Skandinavien, då man däremot hade rätt att vänta, att enhvar borde numera vara bättre underrättad om förhållanden på andra sidan det stora världshafvet. Hvad nu särskildt berör unge Dahl och hans titel, den omedvetna orsaken till alla dessa meningsutbyten, få vi väl snart se honom lite hvar och kunna då självfva bäst bedöma, om han gör skäl för densamma."

II.

Det var söndagen efter detta samtal i brukspatron Hedes alltid gästfria och högt ansedda hem. Högtidligt hade kyrkklockornas klara malmstämmor klingat ut öfver nejden och bjudit alla att samlas till bön och lof i Herrens hus.

Brukspatronen och hans familj hade redan intagit sina sedvanliga platser i kyrkan.

Nu brusade orgelns toner, men hvilka hänförande, gripande toner det var, som liksom lyfte själen ända upp till sitt ursprungshem, toner, veka som en ängels bön, djupa som ett hjärtas suck.

Rörd och djupt gripen satt församlingen, man vågade knappast andas; hvilken mästares hand framtrollade i dag dessa härliga toner ur orgeln? Så hade den aldrig förr spelats; hvem kunde det vara, som skötte instrumentet på ett så utmärkt och fulländadt sätt?

Fru Ingeborg, som var mycket musikalisk, en gåfva, som dottern ärft i högt utvecklad grad, hviskade sakta till sin man: "Hvilken musik! Säkert måste det vara en själ af ovanligt djup och värma, som kan yttra sig i så himmelskt sköna melodier."

Troligen hade prosten aldrig haft så andäktiga och uppmärksamma åhörare som i dag.

Då församlingen efter gudstjänstens slut lämnade kyrkan, frågade man sins emellan: "Hvem var det, som spelade?"

Öfver kyrkogården kom nu i sällskap med prosten en ung man, hvars hållning och hela väsen talade om medvetet oberoende och frihet från allt tvång. Den öppna blicken från hans frimodiga ögon ingaf strax förtroende. Prosten kom rakt fram till familjen Hede och presenterade sin följeslagare som professor Dahl.

Man hälsade artigt å ömse sidor.

"Och var det ni, som skötte orgeln i dag?" frågade herr Hede med hjärtlighet.

Den unge mannen bugade sig jakande.

"Tillåt oss då, herr professor, att tacka er för en sällsynt njutningsrik stund. Man får ej ofta höra sådan musik, som den ni bjöd oss på.

Gör oss det nöjet att följa oss hem och tillbringa eftermiddagen med oss. Min hustru och dotter äro lika stora musikälskare som jag."

* * *

På eftermiddagen kom Amerika på tal. Man ville veta mera om förhållandena därute.

Häradshöfdingen och inspektoren hörde också nu till gästerna.

"Nå, säg oss, herr Dahl", sade den förstnämnde, "är det ej sant, som jag hört sägas, att i Amerika är det en beständig jakt efter penningar, och att den, som är i brist af sådana, ej äger något anseende alls?

Ni, som i flera år vistats där, bör vara fullt kompetent att bedöma detta."

"Därpå kunde svaras både ja och nej", svarade den tilltalade, "men i de flesta fall har jag funnit, att här hemma råder en fullkomlig missuppfattning rörande Amerika.

Huru olika saker och ting skattas där, beror ju alldeles på med hvilka personer man kommer i beröring, herr häradshöfding.

Det anseende en person har ligger nog i hans eget värde som människa, mera än i hans ägodelars.

Af dessa äger i allmänhet vårt svenska folk ej ett allt för stort öfverflöd, ehuru en och annan bland oss, ett fåtal dock, kunnat arbeta sig till en aktningsvärd förmögenhet."

"Sjunger ni också, herr professor?" frågade brukspatronen.

"Ja, jag har äfven innefattat sång i mina musikstudier."

"Ja, jag minns", Elvira vände sig till honom med ett förtjusande småleende, "att ni ofta sjöng vid våra barndomslekar ute i skog och mark, då vi jagade fjärilar tillsammans eller sökte efter älfvornas hemvist i det höga gräset. Det

var så innerligt roligt då, och jag minns det så väl, ehuru jag själf var bara barnet. Kanske ni nu ville bereda oss nöjet att sjunga för oss?"

Det var en djup, full och klar röst af ovanligt omfång, som nu lät höra sig, men när Elviras röst sammansmälte med hans i en vacker duett, nådde åhörarnas förtjusning sin höjdpunkt, så väl harmonierade hennes mjuka stämma med den sköna, kraftiga mansrösten.

"*Hvar* har ni lärt er sjunga så?" frågade Elvira.

"Jag kunde med allt skäl göra er samma fråga", svarade han.

"Det musikkonservatorium, hvars lärare jag nu är, har utbildat min röst.

Men kanske jag borde säga att Sveriges dalar ch skogar först lärde mig sjunga. Och kanhända edra musikstudier härleda sig från samma skola, fröken Hede?"

"Ja, ja, det kan nog hända", smålog hon.

"Men pappa", hon vände sig till sin far, "är det ej roligt att finna, att det svenska språket bibehåller sin ursprungliga friska och rena klang, äfven sedan det öfverflyttats på utländsk mark?"

"Jo, det är sant, min flicka. Herr Dahl talar verkligen en ovanligt välljudande svenska.

Och dock hör man sägas ibland, att svenskarna efter blott en kort vistelse i Amerika alldeles förvränga eller rent af låtsas glömma bort sitt modersmål."

"Sådant händer visserligen beklagligtvis", sade Henning, "dock icke bland hvad vi kalla bildade svenskar. För min del skulle jag blygas att ej vilja minnas framför allt, att mitt modersmål är det skönaste språk i världen."

"Det är rätt", inföll inspektoren. "Och jag tycker mig också med tillfredsställelse finna, herr Dahl, att ni synes vara lika varmt fästad vid ert fosterland som vid dess språk."

"Det är fullkomligt sant, herr Örn. Icke glömmer man den torfva, som sett en födas, äfven om man högt värderar och vuxit sig fast i det land, som skänker en sitt lefvebröd, och ingen kan hålla mera af äfven sitt nya hemland, än jag gör."

"Men", frågade fru Ingeborg, "är ej det amerikanska folket af en natur, som känner föga sympati för lidande och nöd? "

"Äfven det, fru Hede", svarade han, "beror alldeles på olika synpunkter.

Amerikanerna äro mycket välgörande, ehuru det i allmänhet gäller som regel att man måste, som det försvenskade uttrycket säger, hjälpa sig själf."

* * *

Man enades om, att den unge professorn gjort ett särdeles godt intryck, på samma gång som hans storartade musikaliska begåfning hänfört hans åhörare.

"Nå, hvad säger du, Ingeborg," frågade brukspatronen sin fru, smått triumferande, ty han hade varit helt förtjust att se, att Henning Dahls musik slagit mycket an på henne, "tyckte icke också du om vår unge svensk-amerikan?"

"Mig synes han vara en man just efter mitt sinne, intelligent, begåfvad, och en man att lita på."

"Det är säkert, att du nu, som alltid, alldeles rätt bedömt en karaktär", medgaf hon, "och om hans gedigna musikaliska egenskaper är det intet tvifvel.

Jag måste erkänna, att hans titel verkligen är fullt förtjänad. Blott sällan får man höra sådan musik som hans." Forts.

E MÄNNISKE, SOM TROR HO Ä DE HON ALLRI KAN BLI.

Värmländska. För Ungdomsvännen af *Aina*.

Dä finns intnôge på jola, sôm reter mäj tåcken sôm te si e människe, sôm tror ho ä den ho allri kan bli. Tåckere finns dä månge, å kommer le te finns, tänker 'a, så länge väla står. — Fôlle ä dä ille, nôr männuska inte tror säj själf ôm nôge gôtt, men d'ä ôg ille, nôr ho tror ho ä licker än alle annre.

Di säjer, att giriheta är e rot te allt ondt, men ja unnrer, ja, ôm inte högfäla ä 'et, för si, ho ha då ställt te så mycke elände här i väla, s'att en kav inte skulle kunne räckne ôpp allt. — Ä dä nôgen, sôm får en plass, sôm d'ä littigrånna mä, så börjer han strax på te å stöte i basun — d'ä kav, sôm ôm han skulle ville säje: Sir ni, dä finns ingen aen än ja, sôm skulle kunne ta an den häre plassen, dör 'a, så blir dä kav omöjlitt te få nôgen i mett ställe. Tåcken däre tänker ho, männska, för dä mäste. Dä finns le nôgre här å där, sôm sir, att dä finns annre männsker i väla, men tåckere ska en få lete ätter. Sôm sagdt va, di mäste å människera ä fulle å högfäl, bå präster å anne fôlk.

Kan ho uträtte nôge gôtt här i live, männska, så inte missunner 'a henne te vare gla för dä, men inte behövver ho å sätte näsa i väre för 'et, inte. Dä däre gamle olspråke ôm att en aen är så go sôm en aen, d'ä fôll gôtt å väl, nôr d'ä på sin plass — att den ene männska ska ha like go rätt sôm den annre, fôlle ä vi mä ôm dä, lell, teminstningen vi, sôm bor i dätte lanne, men dä däre olspråke kan ôg missbrukes. Si, d'ä så händitt för e männske te bruk'et, nôr ho vill trô* på e å sinne mädmännisker.

* trô — trampa.

Fattie stackere, sôm allri ha vôre vane å ha nôgenting — tåckere plä bli di värste, nôr di hitter på å få 'et littigrånna bätter. Fôlle finns dä rickt fôlk, sôm ä så ille bå lee å ohjälpsamme å sôm ä så högfälie, s'att di kav inte vet, håcken fot di ska stå på, men dä finns ôg månge rike, sôm ä bå gemene å hjälpsamme å säj. Ja ha sitt rickt fôlk, sôm ha hatt pänninger sôm gräs, men di ha vôre så snälle, s'att ja ha inte vôre gu te å afvunnes dôm, utan ja ha kav önska dôm mer rikedom — mer än sôm di ha hatt. Men, sôm sagdt va, fattie stackere, sôm inte ha vôre vane å ha'et ann' än uschelt, di ä för dä mäste di värste te bli högfälie, så fort di får 'et littigrånna bätter, än sôm di ha hatt. Hur månge älie äxämpel ha ja inte sitt på dätte!

Dä va e fatti farmerdoter, sôm hade tjänt sôm pige i all sin dar, å ho bledde gift mä en rik kar, sôm hade e stor handelsbo. Å va 'kke ho gu te å göre övver mä flere hunnera daler på nôgre måner, å dä bare på klär. Den ene selkklänninga ätter den annre lätta ho sy säj, å dä va inte nog mä e klänning i tage, utan två'l tre. Å va 'kke ho så höfäll, s'att dä va änne kav inte måtte må hennases högfäl. Nôr ho kom åknes mä karn i deras granne vang, sôm han hade köfft, ôm ho då feck si nôgen å sinne gamle bekantinger komme gånes på gata, så titta ho ôt ett anne hôll, för ho skulle slippe å hälse på dôm. Men högfäl går före fall — dä ä ôg ett, sôm ä säkert. Ho köffte å ho köffte — granne möbler å selfver å allt möjlitt köffte ho hem, te däss dä börja på å gå baklänges för karn hennas. Å nôr han såg hurless dä va vôle* mä affärera, så börja han på

* fatt.

å supe, å ôm nôgre år så feck han göre kônkurs, å han tog så ille ve säj, så han bledde sjuk å dödde, å missisa ho stog där mä två tomme hänner å en hoper å barn. Å barna dôm feck di ta te barnhemme, å mor deras ho feck bli pige igen. — Jo jo män, tâcken däre kan dä gå, nôr högfäla får ta övverhånna.

Hvaför i all väla ska männska vare högfäll? — Kan nôgen säje mäj dä? Dä finns inte e enda människe, sôm ä gu te å få så mycke sôm ett litte grässtrå te växe ôpp ur jola, ôm ho villa allri så gärne, å ändå kan ho åbäke säj, sôm ôm ho regera allt sôm finns.

Dä va en ong pôjk, sôm kunne ha blett nôge recktitt stort, ôm inte högfäla hade fått makt mä 'en. Å dä va föräll reras fel alltihoppa. Han hade fått sôtte å hört hur ille märkvärdi han va, änne sänna han va en näfve hög. Jämt nôr dä kôm nôgen främmat dit, så tala mor hanses ôm den pôjken å hur långt bakätter hômmen di annre barna i skoeln va. Å dä däre feck han sitte å höre på, pôjkstackern, änne sen han ble så pass, att han kunne läse i a-b-c-boka. Om nôgre år så ble den pôjken den lateste i hele skoeln. Mor hanses bruka sitte å tala ôm hur ille smart han va; han behövvde bare titte på läxera, så kunne han dôm — tâcken däre tala ho. Å dä bledde så inplantatt i pôjken, s'att han trodd'et själf te sist. Å han vax ôpp å bledde e odôge. Allri villa han arbete, å förällrera hanses va fattie, så inte kunne di försörje hômmen. Iblann tjyfåkte han på tränera, å iblann så geck han ikring sôm en tramp. — Nääj, d'ä så ille lessamt te tänke på högfäla å hva ille mycke elände, sôm ho ha vôre skulla te, s'att ja vill inte tale mer ôm 'et.

Svenskan i Amerika bedömd af en svensk vetenskapsman.

För Ungdomsvännen af *E. A. Z.*

Sedan jag skref min uppsats om "Engelskans inflytande på det svenska språket i Amerika", intagen i denna tidskrifts juni—augusti-nummer för i år, har en god vän tillsändt mig en liten skrift med titeln: "Svenskan i Amerika. Studier i de utvandrades språk." Författaren är doktor Ruben G:son Berg i Uppsala, och han upplyser om att uppsatsen föredrogs på ett sammanträde af "Samfundet för nordisk språkforskning" i Stockholm på våren 1904. Sedermera har den varit intagen i den af dr Berg redigerade tidskriften "Språk och stil", från hvilken den är ett särtryck, omfattande 21 sidor.

Om det svenska talspråket i Amerika säger sig författaren hafva föga kännedom. Det är därför uteslutande vårt skriftspråk, som uppsatsen behandlar, och däröfver har dr Berg, såsom han uppgifver, skaffat sig en öfversikt genom att läsa ett tiotal i Amerika utgifna svenska tidningar från åren 1902, 1903 och 1904 jämte några få svensk-amerikanska böcker och kalendrar. De namngifna tidningarna kunna, de flesta af dem, anses typiska i fråga om det i Amerika förekommande svenska skriftspråket. Tyvärr utgifves dock här i landet tidningar på svenska af personer, som tydligen sakna alla språkliga förutsättningar för ett dylikt företag. Från en sådan tidning meddelar dr Berg ett kortare utdrag, hvilket han med skäl kallar "hårresande", men han understryker dock detta exempel såsom jämförelsevis sällsynt och medgifver med rätta, att "tidningar af ålder och stadga sällan låta framställningen förorenas af någon långt drifven språkblandning."

Det synes väcka dr Bergs förvåning, att vårt litteraturspråk ej visar några "klart skiljbara, geografiskt bestämda dialekter", oaktadt det är spridt öfver ett mycket stort landområde, och han uppgifver såsom möjliga orsaker därtill dels det täta ombyte af boningsort, som förekommer bland svensk-amerikanerna, dels den ständiga starka strömmen af invandrare från Sverige och dels den blandning af hemlandsdialekter, som han antager förefinnas på hvarje ort. De från Sverige invandrande behålla ju i allmänhet sina dialekter i talspråket äfven efter ankomsten hit, men en sanning är, att dialektegendomligheterna ej obetydligt afnötas i sådana svensk-amerikanska samhällen, hvarest folk från skilda län i Sverige slagit sig ned. Hvad däremot litteraturspråket beträffar, så är det väl sig tämligen likt öfver hela landet äfven i Sverige och har rönt föga inverkan af dialekterna, utom att det upptagit en och annan provinsialism. Då därtill kommer, att det engelska skriftspråket i Amerika icke heller företer några större dialektiska olikheter, och att därför dess inverkan på den amerikanska svenskan är ungefär lika öfverallt, så är det lätt förklarligt, att, såsom dr Berg anmärker, "Vestkusten" i San Francisco har i stort sedt samma språk som "Svenska Tribunen" i Chicago.

Dr Berg säger, att det främmande material, som upptagits i svensk-amerikanskan, är ganska betydligt, men tillägger strax därefter: "För min del får jag bekänna, att antalet engelska ord i det svensk-amerikanska tidningsspråket långt understeg mina förmodanden." Han erkänner ock, att "olikheterna mellan förhållandena i Sverige och Amerika samt nödvändigheten att inte göra den språkliga produktionen på svenska för tröttande gör tillgripandet af lånord naturligt och oantastligt", en sanning, som äfven förut betonats af dem, som skrifvit i berörda ämne.

Författaren har sedan i vissa grupper sammanfört "de vanligast synliga och karaktäriserande" lånorden i svensk-amerikanskan. Första gruppen utgöres af från engelskan upptagna administrativa termer (namn på vissa ämbetsmän, institutioner, handlingar, begrepp, indelningar af landet o. s. v.), hvilka upptagits utan annan förändring af ordformen än nödvändig inrangering i svenska paradigm. Hvad beträffar denna grupp, tillåter jag mig att göra några anmärkningar mot här nedan citerade exempel.

"Sedan billen *amenderats* i vissa delar", "billen hade *amenderats* nästan till oigenkännlighet" är, säges det, svåröfversättligt och förekommer ofta. *Amendera* förekommer mycket ofta i *talspråket* i diskussioner och förslag vid offentliga möten och är tvifvelsutan ett försvenskande af engelskans *amend.* I den svensk-amerikanska pressen däremot är ordet mera sällsynt och kan hafva inkommit däri från franska lånordet *amendemang*, som ock brukas i Sverige, lika väl som från engelskan. En mångårig svensk-amerikansk journalist, som ägnat ifrågavarande ämne särskildt studium, har upplyst mig om att han endast ett par, tre gånger anträffat ordet i här utgifna tidningar, och att det i hvarje fall varit i sådana, där någon "i Sverige studentbildad person suttit vid styret".

Kongregationalkyrka har jag väl sett någon gång, men det vanligaste är dock att skrifva *kongregationalistkyrka.*

Injunction är ett rent engelskt ord, hvarför det ock van-

ligen omgifves med citationstecken, då det brukas i de sv. am. tidningarna. Men ordet förekommer ock i Sveriges tidningar. Nyligen läste jag i Stockholmstidningen "Vårt Land" en artikel, innehållande en framställning af ordets betydelse och den juridiska procedur, det betecknar.

Af några ord i denna grupp har förf. gifvit oriktiga öfversättningar, beroende af obekantskap med amerikanska förhållanden. *Recordern* har öfversatts med "brottmålsdomare" och *trustee* med "skattmästare". Efter *sectionsarbetare* har förf. inom parentes "section = 1-36 township". Som bekant, förstå vi därmed en, som arbetar på någon viss bandel. Efter *stumptal, stumptalare* står likaså inom parentes "amer. stump = talarstol". Enligt Webster härleder sig detta så vanliga uttryck därifrån, att i forna tider talare, hvilka höllo sina politiska föredrag ute i fria luften, ofta tilltalade sina åhörare från en trädstubbe ute i skogen.

I en följande grupp anföras ord, som beteckna mått, mål och vikt, såsom *acre, section* (= 640 acres, ej 320, såsom förf. angifver), *block, cord, gallon, pint, dollar* och *cent*. Härtill sluter sig en annan, upptagande yrkesbenämningar, redskapsnamn o. d., såsom *buggy, clerk, kontraktör, furnace, stove, tubb, parlor, residens, saloon, farm* m. fl. Bland oriktiga öfversättningar vilja vi här påpeka *bokpeddlare*, återgifvet med "gårdfarihandlande", *teamster* med "kusk" samt *stockyard* med "boskapsfarm".

Härefter upptagas några ord, hvilka sägas förekomma då och då liksom tillfälligtvis insluppna från engelskan. Af dessa vill jag särskildt anmärka följande. *Commencementet* öfversättes oriktigt med "terminens inledningshögtidlighet i skola", det betyder tvärtom, som bekant, afslutningshögtidlighet. *Emplojera* finnes upptaget såsom franskt lånord i Ekbohrns "Främmande ord och namn i svenska språket" och kan därför knappast anses såsom typiskt lån från engelskans "employ". Detsamma gäller ock *korrupt*, hvilket äfvenledes anföres af Ekbohrn med samma betydelseskiftning, som det har bland oss.

En synnerligen intressant afdelning är den, hvilken härefter följer, och som upptager en del lånord, redan förut i samma form befintliga i svenskan, men enligt förf. af oss använda fraseologiskt eller stilistiskt annorlunda. Af utrymmesskäl kan jag ej här ingå på någon kritisk undersökning af hvar och en af de anförda fraserna särskildt. Härtill kommer ock, att till denna grupp höra just de för oss svensk-amerikaner mest förrädiska orden. Jag måste bekänna, att jag beträffande några af de anförda uttrycken har svårt att se, hvar felet egentligen ligger. Slår man upp orden i en svensk ordbok, finner man många af dem där i precis samma betydelse som i de af dr Berg anmärkta fraserna, liksom de äfven användas på samma sätt, om också sparsamt, af svenska författare. Såsom exempel kunna vi taga de citerade orden på *a* och *c*, hvilka återfinnas i de hittills utkomna häftena af Svenska akademiens större ordbok. *Adekvat:* "han begär *adekvat* vederlag." Ordboken öfversätter adekvat med *fullt passande, motsvarig, öfverensstämmande, riktig* och anför sammanställningarna "adekvat kunskap", "adekvata uttryck för nya begrepp", "a. definition, indelning, bevis." Det synes mig därför, som om "adekvat vederlag" ej borde vara osvenskt.

Auspicier: "During-qvintetten konserterar å Calumet Teater under Apollosångföreningens i Colehour *auspicier*." Ordboken angifver såsom detta ords tredje betydelse: (en högståendes) *ledning; hägn, beskydd;* i uttr. *under* (ngns) *auspicier*. Följande ex. på ordets användning af sv. författare må anföras. "Seden att under presterskapets auspicier afsluta sponsalia" (d. v. s. trolofning). "I söndags stodo jag och Kellgren fadder hos Lehnberg för en dotter, som således blef döpt under Akademiska auspicier" (Rosenstein). Hvarför skulle man icke kunna skrifva "föreningens auspicier" lika väl som "prästerskapets auspicier" och "akademiska auspicier"?

Center: "midtemot *centern* af Humboldt boulevard." Center i betydelse af *centrum, medelpunkt, midt* är, säges det i ordboken, föga brukligt. Dock användes det någon gång af svenska förf., t. ex. "från centern till peripherien" (Ehrenheim); "man har funnit, att templet låg i centern af denna vidsträckta nekropolis" (Sven Nilsson).

Här liksom flerestädes har dr Berg ock anfört några förbindelser, som helt visst äro ytterst sällsynta och ej brukas af litteratörer med något anseende. Sådana äro t. ex. "hon anser inskriften *reflektera* på sig", "lefnadsteckning, illustrerad med ett två-*kolumns* porträtt"; "Smith fick också några *vipp*" (det senare torde ha brukats skämtsamt af någon).

Resignation är däremot ett ord, som ofta förekommer, särskildt bland de kyrkliga nyheterna i våra tidningar. Dr Berg öfversätter det med "afskedsansöken", men resignation är något mer än blott *ansökan* om afsked. Ekbohrn (se ofvan!) angifver såsom ordets första betydelse "en sysslas afstående eller nedläggande", och det är äfven, hvad vi vanligen mena, när vi tala om resignation.

I mitt tycke hade förf. bort till denna grupp föra *inkorporera* och *nomination* hellre än till den första, ty de äro ock af Ekbohrn upptagna såsom i svenskan förefintliga lånord, men brukas hos oss i annan betydelse än i Sverige.

Dr Berg gifver sedan exempel på åtskilliga svensk-amerikanska prepositionsuttryck, af hvilka de flesta äro af samma slag som de af mig i ofvannämnda uppsats framställda. Det sista ex. är: "*öfver;* skref bref *öfver* signaturen Kalle (E. Skarstedt)." Ifall man sätter sin signatur *under* det, man skrifver, så är det åtminstone logiskt riktigare att säga skrifva "öfver" än "under" signaturen.

Flere exempel på från engelskan till svenskan direkt öfverförda ord och fraser anföras. Förf. påpekar den vidsträckta användning, som "sida" har bland oss, t. ex. "*svensksidan* i staden", "*västsidans* kyrkor", "tidningens *redaktionssida*", "framlägga sin *sida* af saken". Såsom dåliga öfversättningar anmärkas bl. a. *beslutadt* (t. ex. "beslutadt, att vi glädja oss"), *kasta sin röst, stänga upp*. Några mera karakteriserande svensk-amerikanska uttryck förekomma i detta sammanhang, såsom *husarbete, tennbröllop, grafgård, publikskola*.

Bland franska lånord, som utbytts mot engelska, nämnes ock *alley* i st. f. det i Sverige brukliga allé. När svenskamerikanen talar om en "alley", menar han dock aldrig allé, utan en bakgata.

Några danska lån uppvisas, såsom "*anrätta* skada" och *öfvertalelse*, äfvenså provinsialismer, bland hvilka *grannhälle* torde vara den vanligaste. *Uppbetald* säges vara finländskt lån, men är nog en öfversättning af eng. "paid up".

Såsom "nyskapelser af rent svenskt stoff och i många fall äfven rent svenskt innehåll" har förf. upptagit några, som jag förut sett i svenska tidningar. Ja, ofvannämnde journalist har upplyst mig om att han tidigare sett alla dessa nyskapelser i tidningar, utgifna i Sverige, med undantag blott af *packeri*. Dock äfven detta ord har han iakttagit i sammansättningen *fläskpackerietablissemang*. Ett och annat af dessa ord torde väl ha inkommit i den svenska pressen från den svensk-amerikanska, men med en del andra torde det kanske vara tvärtom.

Om de af dr Berg anförda exemplen på svenskamerikanismer kan i allmänhet sägas, att de till stor del ej äro

typiska. Somliga af dem synas vara hämtade från annonser, andra härleda sig från någon enskild tidnings eller persons mera egendomliga språkbruk. Däremot har han utelämnat en stor del verkligt karakteristiska svenskamerikanismer. Till dem, jag redan upptagit såsom exempel i min ofvannämnda uppsats, vill jag här foga några andra: *kommission* (i st. f. provision), *hospital* (i st. f. lasarett), *likskådare* (eng. coroner), *maskinist* (i st. f. maskinarbetare), (ett stycke) *land*, *polisman* (i st. f. poliskonstapel), *bilagar* (eng. by-laws), *silkes-* (i st. f. siden), *högskola*, *lokalredaktör* (de båda sistnämnda orden ha i Sverige annan betydelse än hos oss), *polisstation* (i st. f. poliskontor), *pelarbana*, *motorman*, *öfverhettad*. Dessa ord utgöra några bland de många i den svensk-amerikanska pressen allmänt förekommande uttryck, som kunna sägas vara typiska för densamma.

Dr Berg är, för så vidt jag vet, den förste språkvetenskapsman i Sverige, som ägnat svensk-amerikanskan ett grundligare studium och i tryck framlagt sina iakttagelser, och redan af denna anledning är hans skrift intressant. Då man förut i den svenska tidningspressen sagt något om svenskan i Amerika, så har det vanligen skett i ändamål att gyckla med vårt språk, men dr Bergs studie röjer språkforskarens objektiva intresse och opartiskhet, och äfven detta är glädjande. Det språk, som talas och skrifves af omkring 1½ million svenskar i Amerika, borde intressera hemmasvenskarna minst lika mycket som de svenska landsmålen och de svensk-finska dialekterna.

UNGDOM, BLICKA HOPPFULL FJÄRRAN.

För Ungdomsvännen af *E. A. P.*

Ungdom, se, i sköna färger
lyckan skimrar för ditt öga.
Se, det tycks, där bort i fjärran
sänker sig Guds himmel höga,
och till jorden änglar sväfva,
och ett paradis de smycka,
där din fot skall säll lustvandra.
— Ungdom, se, din framtids lycka!

Är det väl en hägring bara?
Skulle Gud väl så besvika?
Skulle hoppet, blida hoppet
en gång från din sida vika
och du se din lyckas skimmer
som den gyllne bågen svinna;
skulle, se'n du sällhet jagat,
tomhet blott ditt hjärta finna?

Tron det, I, som kunnen tro det.
Jag ej kan det, ty mitt hjärta,
fast det kämpat många strider,
fast det kvalts af mången smärta,
hoppas än, fast sorgbetungadt,
ser i fjärran dock en strimma,
som den ljusa dag bebådar,
bidar än sin lyckas timma.

Ungdom, blicka hoppfull fjärran!
Se, hur skönt är likväl lifvet!
Fromhet, kärlek, tro och dygder;
hvilket mål är dig dock gifvet!
Rikt blir lifvet, rikt på fröjder,
då du älskar, tjänar Herran
och af mänskor älskas äfven.
Ungdom, blicka hoppfull fjärran!

BURLINGTON-DISTRIKTETS UNGDOMSKONVENT I SWEDESBURG, IOWA,

den 24—25 september 1904.

Du är mitt hopp; Herre, Herre, du är min förtröstan allt ifrån min ungdom. Ps. 71: 5.

Anförda bibelställe stod som motto öfver ungdomskonventets program, och grundtonen i allt, som framhölls under konventets alla sessioner, var ett eko af detta Guds ord.

Lördagsmorgonen den 24 september, som af ungdomen i Burlington-distriktets församlingar emotsågs med glädje och hopp, dagades ändtligen; men den var regnig och mulen.

Man tänkte, hur skall det blifva möjligt för de välvilliga Swedesburgs-borna att hämta den stora ungdomsskaran från de olika järnvägsstationerna, då afståndet är från 2 till 10 mil. Fram på morgonen började molnen skingras och delegaterna från distriktets församlingar voro snart framme vid målet för järnvägsresan. Fina ekipage stodo nu i långa rader och väntade på att få föra gästerna till det efterlängtade målet. Här måste man gifva ett rättmätigt erkännande till de kommitterade, som på ett så utmärkt sätt fullgjorde sitt uppdrag att möta och skjutsa en så stor delegation, hvilken uppgick till 263. Det sades, att om alla främmande vid mötet registrerat, så hade antalet stigit till 300 personer. Heder och beröm är Swedesburgförsamlingens ungdom värd för det utmärkta sätt, på hvilket den mottog konventet, samt för den artighet och det vänliga bemötande, som hvarje enskild fick röna vid ankomsten samt under hela mötet i de olika hemmen. Anföraren för det hela, förstå vi nog, var konventets president, pastor A. Norrbom. Man behöfde endast se på honom för att få visshet om att man var välkommen.

Vid middagstiden hade de flesta anländt, och kl. 2 e. m. samlades man i det vackra restaurerade templet. Vid inträdet i helgedomen möttes blicken af den sköna altartaflan. Framför den kan man ej stå utan att tänka på texten för densamma, Jesu himmelsfärd. Sant talar konventets motto: "Du är mitt hopp; Herre, Herre".

Studerande Carl Norrbom från Swedesburg hade tagit plats framför en skrifpulpet vid ingången till templet, och framför honom låg en stor bok, i hvilken alla delegater registrerade sina namn, hvarvid de presenterades med en "badge", på hvilken stod att läsa: "Second Young People's

Convention, Burlington District, Sept. 24—25, 1904, Swedesburg, Iowa." Emedan detta tog en lång tid, blef öppnandet af konventet något försenadt, så att först kl. 2:40 kallade presidenten, pastor A. Norrbom, mötet till ordning. Efter afsjungandet af Hemls. 154 samt bibelläsning och bön af presidenten öppnade han första sessionen med ett kort tal, hvarefter fröken Olivia Anderson, tillhörande ungdomsföreningen i Swedesburg, hälsade Burlington-distriktets ungdom hjärtligt välkomna. Hon gjorde sin sak väl och värdigt den ungdom hon representerade.

Konventets vice president, pastor J. M. Persenius från New Sweden, svarade på hälsningen med ett kort tal. Han uttryckte de närvarandes tacksamhet för den vänliga mottagningen samt allas glädje öfver att den länge väntade dagen nu ändtligen kommit, och de af glädje strålande anletena voro en borgen för att ingen var besviken i sin förhoppning med hänsyn till hvad man väntade få höra och se i Swedesburg. Efter denna inledning sjöngs Hymnal 186: 1—3.

Presidenten gjorde därefter följande utnämningar: Till referenter för olika tidningar: pastorerna A. Gunberg, J. P. Borg, Chr. Svenson, E. P. Karleen, samt herrar Thulen och Olson. Till nominationskommitté utnämndes pastor Chr. Svenson, N. Hawkinson, Hilma Anderson, Anna Björklund, Effie Johnson, David Lindquist och W. Lindeen.

Det af programkommittéen uppsatta diskussionsämnet hade följande lydelse: "Of the Church, By the Church, For the Church".

Ämnet inleddes af pastor C. O. Morland från Keokuk. I en skrifven afhandling behandlades på ett mästerligt sätt det anförda ämnet. Skada, att tiden för diskussionen var så begränsad, att man ej kunde använda mer än en half timme för densamma.

Dr C. E. Lindberg från Augustana teologiska seminarium var den förste. som yttrade sig öfver ämnet; sedan deltog herr J. A. Huglin från Fairfield och pastor C. J. Södergren från Burlington, hvar och en framställande behjärtansvärda sanningar öfver ämnet i fråga, hvilka bidrogo till att vi mera än någonsin förut kände de stora förmåner, som vi såsom lutherska kyrkans barn äga uti nådemedlen, genom hvilka Gud kommer oss till mötes med sin nåds öfversvinneliga rikedom. Efter diskussionen sjöng kören från Swedesburg en sång, hvarpå de olika föreningarna inom distriktet rapporterade om sin verksamhet sedan förra konventet. Dessa rapporter voro uppmuntrande, och man fick en inblick i den verksamhet, som pågår i distriktet bland ungdomen, som var hoppingifvande för framtiden. Man märkte, att ungdomen är i verksamhet, och att det ej är förgäfves. Betydelsefulla minnesmärken hafva redan rests, som visa, att välsignelsen af deras arbete icke uteblifver. Ett flitigt och planmässigt arbete i förening med Guds välsignelse måste komma att visa ett skönt resultat. Sessionen afslutades med bön samt Hemls. 149: 1—2.

Från klockan 5—7 intogs gemensam supé i ungdomsföreningens präktiga lokal, som är belägen nära kyrkan i en mycket naturskön park. Vid detta tillfälle visade de kommittérade, att de icke endast voro skickiga till att mottaga gäster, de kunde äfven passa upp vid borden och betygade också däruti sin kompetens och outtröttlighet.

Andra sessionen kl. 7:30 öppnades med bibelläsning och bön af pastor Chr. Svenson. Ett litterärt och musikaliskt program utfördes på ett förtjänstfullt sätt af ungdomen från de olika församlingarna i Burlington-distriktet. De utom ungdomen, som kompletterade aftonens program, voro pastor J. P. Borg och herr J. A. Huglin. Ett enkelt och okonstladt uppträdande satte en särdeles skön prägel på det hela. Allt vittnade om ungdomens kristliga karaktär och smak för det som är skönt och ädelt.

Nominationskommittéen rapporterade, och följande ämbetsmän invaldes: Pastor A. Gunberg, Ottumva, president; pastor A. V. P. Elfström, Centerville, vice president; pastor C. J. Södergren, Burlington, sekreterare; fröken Olivia Anderson, Swedesburg, korresponderande sekreterare, och fröken Alma Clay, Chariton, kassör. Efter valet uttalade pastor Elfström välsignelsen, och församlingen sjöng: "O, Jesus, blif när oss" — — —

I kvällens sena timma skildes man för att nästa morgon mötas vid Herrens sköna gudstjänst och omkring nattvardsbordet.

Söndagsmorgonen var klar och fridfull. Kyrkklockan kallade öfver hela nejden den festfirande församlingen till Herrens gårdar. Kl. 10 började gudstjänsten. Pastor A. Gunberg höll skriftetal öfver Es. 12: 3: "I skolen ösa vatten med glädje ur frälsningens brunnar". Pastorerna Morland och Karleen utförde liturgien. Kören från Ottumwa sjöng. Dr C. E. Lindberg predikade i högmässan öfver dagens evangelium med ämnet: "Samlingen omkring nådens bord". Efter predikan sjöng Grand Chorus. Efter pålysningarna hälsade pastor Norrbom konventet från ungdomen i konferensens öfriga distrikt, ty vid deras ungdomskonvent hade han som konferensens ordförande varit närvarande. Kören från Burlington sjöng Davids psalm "Min själ längtar". Vid nattvardsbordet knäböjde en stor skara af de unga samt de närvarande pastorerna.

O huru skön var icke denna stund i Herens gårdar. Oförgätlig i sanning för ett hungrande och törstande hjärta.

Programmet på söndagseftermiddagen mellan kl. 3—5 bestod af musik och sång samt fyra korta tal af distriktets pastorer.

Kvällsgudstjänsten började med ett allmänt bönemöte, som leddes af herr Hawkinson från Ottumwa.

Kl. 7:30 började aftongudstjänsten vid hvilken engelska språket begagnades. Pastor C. J. Renhard predikade öfver dagens episteltext: Ef. 4: 1—6, och pastor C. J. Södergren höll tal öfver ämnet: "A Christian's Vocation". Musik och sång presterades af de olika körerna, och "Grand Chorus" sjöng Dav. Ps. 150. Pastor A. Norrbom framsade därefter några hjärtliga afskedsord såsom konventets president, och pastor A. Gunberg, den nyvalde presidenten, tackade å de församlades vägnar för all visad gästvänlighet. Församlingen sjöng Hymnal 165, hvarpå följde bön och välsignelsen. Så slutade detta minnesrika konvent, men välsignelsen af hvad som hörts och lästs fortlefver till stor nytta för Herrens sak och de individuela deltagarnas förkofran och tillväxt uti de stycken, som tillhöra Guds rike.

Anmärkas bör, att vid hvarje session var den sköna och rymliga kyrkan i Swedesburg till trängsel fylld, och ändå måste några stå utanför, hvilka från de öppna fönstren lyssnade till hvad som sjöngs och talades. Att detta konvent hade stor betydelse för alla närvarande, det skall kommande dagar bära vittnesbörd om, ty vi skildes åt stärkta till vår invärtes människa och bättre utrustade till att fortsätta arbetet i Herrens vingård på jorden.

CHR. SVENSON.

ETT VITTNESBÖRD OM JESUS AF NAPOLEON BONAPARTE.

I en biografi af Napoleon, innehållande en stor mängd af hans egna uttryck och tankar, förekomma följande ord, som jag tror kunna intressera UNGDOMSVÄNNENS läsare.

"Vanliga människor känner jag, men det kan jag säga, att Jesus ej tillhörde dem. Kristi religion är en hemlighet synnerligen därför, att den själf besitter de krafter som den tar i anspråk, och likväl är det klart, att dessa ytterst komma från honom, stiftaren. De religiösa grundsatser, som kristendomen förkunnar, voro alldeles för nya och framträdde alltför plötsligt i världen för att kunna hänföras till den vanliga mänskliga utvecklingen. Jesus lånade ingenting från sin tids mänskliga kunskapsförråd. Själf framställde han sig ock såsom ett fullkomligt exempel, af hvad han predikade. Någon filosof är han ej, ty sanningen är ej något som han söker, utan som han äger. Hans lärjungar kände detta, och därför gåfvo de honom redan från början gudomlig dyrkan. Icke för att filosofera, utan för att uppenbara det himmelska lifvet, kom Jesus i världen. Alexander, Caesar, Karl den store och jag själf hafva grundlagt riken och upprättat kejsardömen, men på hvad grundade vi dem? På yttre makt blott. Jesus är den ende, som grundat ett rike på kärleken, och i detta nu gifves det millioner, som äro färdiga att dö för honom. Jag måste dö i förtid, och mitt stoft skall öfverlämnas åt jorden till föda åt maskar. Sådant är hans öde, som man kallat den store Napoleon. Hvilket oerhördt svalg emellan mitt djupa elände och Kristi eviga rike med dess kärlek, vördnad och vidtomfattande välsignelser. Kristi död kan man ej kalla död i egentlig mening. Nej, det är fasthellre grunden för allt verkligt lif."

Ett liknande samtal fördes en annan gång emellan Napoleon och general Bertrand. Kanske skola vi någon gång komma i tillfälle att återgifva äfven det. Ofvanstående yttrades af Napoleon till Montholon under tiden, då han var i fängelse på St Helena. Y.

Litteratur.

Svensk-amerikanerna, deras materiella och andliga sträfvanden. Af Carl Sundbeck. Anteckningar från en resa i Amerika, företagen med understöd af svenska staten. Rock Island, Ill. Augustana Book Concern. Pris $1.75.

Denna bok har varit länge väntad. Jag skattade mig därför ganska lycklig, då jag hos förläggarna erhöll ett af de första exemplaren, som lämnade deras officin. Det är först af allt en ganska intressant bok, och den är så därför, att hon *skildrar* svensk-amerikanerna, ej målar dem med mer eller mindre subjektivistiska färger, såsom så ofta varit fallet annars. Det har ibland förundrat mig, att så många Amerika-resande från Sverige förmått att efter en två eller tre månaders vistelse här i landet beskrifva Amerika och i synnerhet svensk-amerikanerna så utförligt, som de hafva, men då jag läst dessa böcker, har det ej vidare förundrat mig. Samma eller liknande bilder kunde hafva tecknats hemma, innan man ännu alls företagit någon Amerika-resa. Annat är det emellertid med Sundbecks bok: det är en teckning af verkliga förhållanden, så godt nämligen detta kunde låta sig göra efter en relativt kort vistelse här i landet. Med den människokännedom och allmänt moderna bildning, han besitter, kunde han dock på kortare tid sätta sig in i mångt och mycket, som andra på längre tid ej förmått. I själfva verket är det ganska få författare, som på detta område objektivt studerat och sedan också verkligen beskrifvit, hvad de hafva sett. Ernst Beckman, K. H. G. v. Schéele och Carl Sundbeck äro, så vidt jag kan erinra mig, de enda, som tydligen sträfvat efter att förstå förhållandena på denna sidan världshafvet och att i sammanhang därmed beskrifva dem. Att andra också delvis försökt detsamma, nekas ej, men merendels hafva deras beskrifningar varit i hög grad subjektiva, ensidiga och ej sällan orättvisa. Detta se vi, som bo här, ehuru det i Sverige kan gå för godt mynt.

Att Sundbecks bok ej blir utan klander, förutser jag nog. Han har nämligen betraktat sitt ämne från mera allmän synpunkt, än som kan vara partimannen tillåtligt. Han har beskrifvit *svensk-amerikanerna* och således ej blott Augustana-synoden eller de mot densamma mer eller mindre fientliga eller åtminstone likgiltiga grupper af svenskar, som tillhöra svensk-amerikanerna. Ingendera kan åberopa Sundbeck såsom sin skyddspatron, men mot alla synes han mig rättvis. Han har dock ej beskrifvit allt, som kunde beskrifvas, ehuru han annars tecknat en mängd saker både i ord och bild.

Att stilen är lätt och vårdad, är på förhand klart för hvar och en, som känner till författaren. Alldeles fri från "främmande" ord är den dock ej, så att någon purist kan man ej påstå, att dr Sundbeck är. Detta är intressant i sammanhang med de diskussioner om ren svenska, som för närvarande pågå här i landet. Särskildt intressant var detta för mig, som råkar tro, att det är bättre, att man gör ett nytt ord, om man har godt material att göra af och en form, som kan begripas, än att man skall hjälpa sig med gamla beteckningssätt, som under nya förhållanden stundom ingenting beteckna, åtminstone ej hvad man vill säga därmed.

Boken är af intresse för alla svensk-amerikaner, och detta äfven emedan hon ganska fullständigt beskrifver dem, hvarhelst de än bo, deras fel så väl som deras förtjänster, deras synder och deras dygder. Dr Sundbecks resa var vidtomfattande och sträckte sig från östkust till västkust, från Kanada till Delaware. Illustrationerna äro intressanta äfver därför, att de äro verklighetsbilder till det mesta tagna med författarens egen kamera eller åtminstone i sammanhang med hans resa. De utgöra ett mycket stort antal.

Till sist ville jag på det hjärtligaste tacka författaren för denna om verklig förståelse vittnande bok, förståelse af alla områden ibland oss. Måtte mycket vinnas genom densamma både här och därhemma! Det skulle göra oss godt på ömse sidor, ty se: vi äro bröder! Till alla UNGDOMSVÄNNENS läsare beder jag ock att på det hjärtligaste få rekommendera denna bok. Det skall göra dem godt att läsa den. Icke som om de icke på förhand hade sett och genomlefvat mycket af hvad de där finna upptecknadt, utan just emedan de hafva gjort det, skall denna bok blifva intressant och läsvärd. Hos oss är den välkommen, och i Sverige ha de länge nog behöft en sådan. S. G. YOUNGERT.

JULSTÄMNING. Efter oljemålning af O. GRAFSTRÖM.

Ungdomsvännen
Illustrerad Tidskrift för Hemmet

ÅRG. IX. ROCK ISLAND, ILL., DECEMBER 1904. N:o 12.

JUL-SÅNG.

Julen kommer, glädjen sväfvar
sakta ned på änglavingar
och åt sorgtyngdt bröst, som bäfvar,
fridens ljufva hälsning bringar.

Stilla strålar öfver jorden
stjärnan klart på himlapällen.
Till Guds Son, vår broder vorden,
visar hon i mörka kvällen.

Änglars hvita skara svingar
sig från ljusa himlafröjden,
öfver världen sången klingar:
"Ära vare Gud i höjden!"

Strider tystne! Vapnen falle
ur de fräcka mänskohänder!
Och i stället jublet skalle
ifrån alla folk och länder!

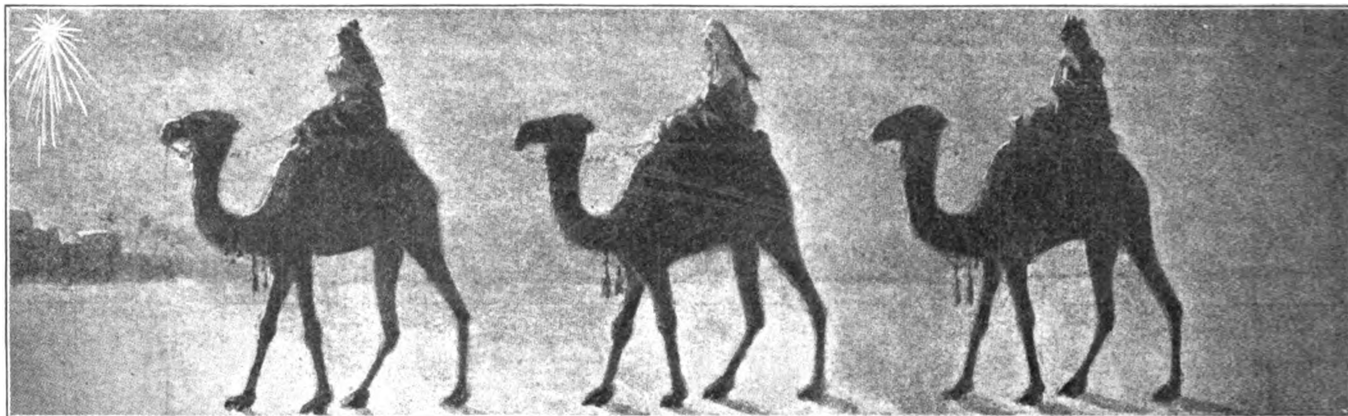
Gud! O, låt din Ande susa
genom jordens dunkla dalar,
stilla vågorna, som brusa,
tysta lögnens röst, som talar.

Låt ej ondskan oss föröda,
sänd oss starka himlaväkter!
Låt din nådes källor flöda
öfver alla folk och släkter!

Se, vi barn af stoftet falla
ned för dig, o Jesu Kriste!
Tag oss alla! Fräls oss alla!
Du, den Förste och den Siste!

Ida Henrici.

Jesu födelse.

Luk. 2: 1—10.

Advent, längtans och förhoppningarnas tid, är nu till ända. Längtans och förhoppningarnas mål är nådt. Likasom i naturen solljuset vid denna tid börjar allt starkare bryta fram och man fröjdar sig däröfver, så fröjdar sig ock hvarje kristtroget hjärta öfver den "soluppgång från höjden", som med denna dag begynte lysa öfver den andliga himlen. Vare vår första omsorg att med ödmjukt hjärta tacka vår himmelske Fader för denna dag!

Vid tiden för den märkliga tilldragelse, hvars minne vi nu fira, satt kejsar Augustus på Roms stolta härskartron — denna tron, som han vunnit genom våld, list och blod. Hans tankars föremål var hans makt och hans rike, huru han skulle stadga och utvidga dem, huru han skulle lägga hela världen under sin och Roms spira. För sammanslutning af sitt välde utfärdar han befallning, att hela hans ofantliga rikes alla undersåtar skulle skattskrifvas. Genom denna befallning sättes hela romarriket och dess lydland, bland dem Judeen, i rörelse. I detta senare land skulle liksom annorstädes enhvar inställa sig på den plats, där han var skyldig att skattskrifva sig.

I en liten obetydlig stad i Galileen bodde vid samma tid en timmerman Josef och hans trolofvade hustru Maria. De voro båda fattiga, men af hög härkomst; de härstammade nämligen från det heliga folkets största konung, David. — År från år kan trädgårdsmästaren sköta, drifva, nedlägga hela sin konst på att uppdraga en blomma med de skära, oskuldsfulla färger, han vill se. Så hade Gud under århundraden fostrat och vårdat sitt egendomsfolk för att kunna framkalla en blomma så ren och så skär, att han i dess sköte kunde nedlägga det heligaste och dyrbaraste — sin Son, på det denne i och ur detta sköte skulle framväxa såsom urbilden för människan, men en urbild, i hvilken gudomens fullhet bodde. Denna skära blomma var Maria. I sitt jungfruligt rena sköte bar hon nu genom den Högstes kraft det heliga, som skulle kallas Guds Son.

Konungadottern och den himmelske konungens moder måste hörsamma den jordiske härskarens befallning. Och så begifva de sig, Josef och Maria, till Davids stad Betlehem. Men tilloppet af dem, som skulle skattskrifva sig, samt Josefs och Marias fattigdom vålla, att de icke kunna bo i härbärget. Och så måste de taga in i ett stall, som möjligen utgjordes af någon af de grottor, som därtill plägade begagnas. Här lät han sig födas, som om sig själf sade: "Mig är gifven all makt i himmelen och på jorden." Världshistorien från den tiden vet intet att tala därom. Och den heliga historien nämner därom med dessa enkla ord: "Och Maria födde sin förstfödde son och lindade honom och lade honom i en krubba, ty för dem var icke rum i härbärget." I Rom i något af dess härliga palats tronade en härskare öfver ett välde, som omfattade hela den då kända världen, men som snart skulle falla i ohjälpliga ruiner — i Betlehem i ett stall låter sig födas och i en krubba nedläggas — och det utan att någon egentligen vet därom — han, hvars spira skulle sträcka sig till jordens yttersta gränser, han, inför hvilken skola böja sig alla knän, deras, som i himmelen, på jorden och under jorden äro, han, om hvilken alla tungor skola bekänna, att han är Herre, Gud Fader till ära. — Utan att någon egentligen vet därom, sade vi, låter Jesus Kristus sig födas. Det var dock några, som fingo budskap därom. I nejden af Betlehem voro några herdar ute på marken och höllo vakt om natten öfver sin hjord. Och se — nu står framför dem i den mörka natten en änglagestalt och säger: "Se, jag bådar eder stor glädje, ty i dag är eder förr Frälsaren, som är Kristus, Herren i Davids stad." Och därjämte gifver han dem ett handgripligt tecken: "I skolen finna ett lindadt barn i en krubba," Men ej nog

härmed — en änglaskara stiger ned och sjunger en hymn: "Ära vare Gud i höjden och frid på jorden, till människorna ett godt behag!" en hymn, hvars innebörd är denna: vi mana jordens inbyggare att till Herren i den himmel, från hvilken vi nedstigit, uppstämma en lofsång; från denna himmel nedkalla vi i hans namn frid öfver jorden; vi kunna göra det med fullt förtroende, ty Gud har, genom hvad han i dag låtit ske, visat, att han har behag till människorna. — När vittnena till julens stora välgärning sjunga så, huru kunna de, som äro föremål för densamma, vara stumma?

De höga uppenbarelsernas och hänryckningarnas stunder vara aldrig länge. Man återkallas snart till verkligheten, men ej för att sucka och klaga öfver dessa stunders kortvarighet, utan för att spörja efter den verklighet, som ligger därbakom, den verklighet, på hvilken vi kunna taga med våra händer. Den vinken följde herdarna vid Betlehem — och de funno, hvad änglarna sagt, att de skulle finna.

Vi veta ej, hvar vi träffa läsaren med dessa ord. Det må ske i den ensliga kammaren, i familjekretsen, på fartyget på det villande hafvet, ja, hvar som helst. Låt juldagens heliga evangelium och i synnerhet änglasången i detsamma väcka sanna jultankar i ditt hjärta. Betänk den stora gåfvan dig gifven är: försoning, frid, arfsrätt till himmelens salighet. Låt julen ej försvinna liksom en kort ljusning i den nordiska vinternatten, såsom ett behagligt afbrott i det hvardagliga arbetet, gå jämte herdarna med högtidliga känslor och i heliga tankar till krubban, stanna där med helig förundran öfver hvad du ser; göm i hjärtat såsom Maria, hvad du hör om detta underbara barn, och lofva Gud för hans outsägliga gåfva!

DET VAR BARA EN LITEN STUGA.

För Ungdomsvännen af *Maria Olofsson.*

Det var bara en liten stuga,
som låg på en backe vid insjöns strand,
och så var där en hägnad täppa
med blomrabatt och potatisland.

I dess ena fönster, som — öppnadt —
lät hälsan strömma dit in som en vind,
där stodo två blommande liljor
och två gossar med rosor på kind.

Och där utanför — just vid dörren —
med grenarna lagda mot stugans tak
en rönn växt upp som en konung
i purpur smyckad och smärt och rak.

Hur kunde där vara så vackert,
fast stugan var gammal och dörren låg,
hur kunde där vara så härligt,
att sällan bättre boning jag såg?

Det var ett af de svenska hemmen
djupt inne i skogbygdens stora ro,
det var ett de svenska hemmen
och en bostad för kärlek och tro.

Nog smaka dig äpplena bättre,
då i egen täppa du skördat dem,
och störst utaf alla drömmar
är den, som du drömt om eget hem.

Är stugan än aldrig så liten,
om endast nog rymlig för kärlek och frid,
säg, skulle där ej vara vackert
om än i den kulna höstens tid.

Ty stormarna, regnet och mörkret,
som rasa vildt i den iskalla värld,
nog kunna de knacka på dörren,
men ljuflig är värmen från egen härd.

Lägg blott mera bränsle på elden,
att kärleken brinner, som först den brann,
så skall du med glädje i hjärtat
snart finna, hur hastigt stormen försvann.

Gud välsigne de svenska hemmen
och alla hem i vår vidsträckta värld,
där friden och kärleken glöda,
som elden brinner på deras härd.

Svenska julbilder af *Hilma Ysander*.

Det är jul, det är jul, det är glädje och glans,
det är glittrande rimfrost och snö!
Det är julfröjd i hvirflande flingornas dans
och på isbelagd glänsande sjö!

Det är jul i de trefliga stugor och tjäll
och i tiggarens fattiga skjul;
bland de strålande stjärnor på himmelens päll
är det glittrande, glänsande jul.

Och i skogen är jul och på väg och på hed
och på taket bland sparfvarna små
och på loft och i lada och källare med
och bland tassande tomtar i vrå.

Hur det tindrar i ögon, båd' bruna och blå!
Det är julfröjd, som lyser ur dem.
Det är jul, det är jul ibland stora och små,
Det är jul i hvartendaste hem!

I den glittrande glans, som från julgranen går,
i den flammande brasa på häll
och i småbarnens lek och i åldringens tår
är det strålande glädje i kväll.

Och det lyser i stad, och det lyser i by!
Det är julljus, som tindra så gladt.
Och det glänser i dal, och det glänser i sky
uti julens välsignade natt.

Och då går genom nejden en skälfning af fröjd,
och då hviskar en stämma så blid:
Pris, pris vare Gud uti himmelens höjd,
och på jorden evinnerlig frid!

EN MODER.

För Ungdomsvännen af *Aina*.

"Vi få hoppas och — bedja", sade pastorn sakta. Den gamla svarade ej strax, hon satt försjunken i tankar. Hennes tårlösa ögon blickade långt bort i fjärran.

"Vet pastorn", sade hon slutligen, "jag har hoppats, ja. jag har hoppats i det längsta, men nu har jag ingenting att hoppas på — — och bedit — — ja, det har jag gjort både natt och dag, — jag trodde så säkert, jag skulle bli bönhörd i början — men nu — jag får ju intet svar på mina böner — — jag har bedt för honom i åratal, men han är ännu densamme — och detta sista — ja, *det* höll på att döda mig — att veta, det mitt barn varit i fängelse! — o, det är, som kunde jag ännu ej ens fatta den tanken — — mitt barn, som jag en gång burit på mina armar. — Jag ser honom så tydligt, när han blickade upp till mig med sina oskyldiga barnaögon — — och jag tänker så mycket — och grubblar förgäfves öfver detta: hur fick han smaken för starka drycker? Och jag frågar mig själf väl dussintals gånger: har jag. hans mor, någon skuld? — Jag grubblar, men aldrig får jag svar på någon enda fråga. Ett vet jag med visshet: i vårt hem har aldrig funnits rusdrycker af något slag, hvarken medan min man lefde eller sedan. Så, hur jag tänker och hur jag undrar, kan jag inte få för mig, att

det var i hemmet, Arvid fick smak för starka drycker. — Dåliga kamrater — ja, så är det nog — det är genom dåligt sällskap han blifvit fördärfvad, Arvid."

"Är det mycket längese'n, ni fick bref ifrån honom?" frågade pastorn.

"Jämnt två år är det, se'n jag hörde något — på två hela år har jag inte fått en rad ifrån honom. — Hvad tror pastorn? — beder jag inte rätt, eftersom jag inte får något svar på mina böner? — Jag tycker precis, det är som om Gud inte alls brydde sig om mig, — med Arvid har det blifvit värre och värre — han har vandrat längre och längre bort, — och så till sist i fängelse. — När jag fick syn på notisen i tidningen, så var det alldeles som om något gått sönder här" — hon pekade med handen mot hjärtat. — — "Nu har jag ingen tro, intet hopp mer —"

"Nej, nej, säg inte så", svarade pastorn varmt, "vi få vänta på bönhörelse ibland — i åratal få vi vänta — hvarför? — ja, *det* kunna inte vi människor förklara. Men Gud vet hvarför, han. — Så, när vi inte strax få det, hvarom vi bedit honom, så bli vi otåliga. — Nej, mrs Erikson, nu gäller det att ta i på nytt. — Håll ni på att bedja — Gud kan inte annat än höra er till sist, — ni kommer väl ihåg berättelsen härom i bibeln — 'skulle icke Gud hämnas sina utkorade, som ropa till honom dag och natt' " —

"— Och ibland" — det var, som hade hon inte hört pastorns ord — "och ibland tänker jag: I dag har jag inte varit som jag bort vara — i dag är det inte värdt, att jag beder Gud omvända Arvid, i dag kan han väl inte lyssna till mig. — Ibland är jag så kall och liknöjd — visst läser jag i bibeln alla dagar, men ibland är det, som om det alldeles ginge förbi mig, hvad jag läser, vet pastorn, — jag ser orden, men blott som döda bokstäfver. — Och så har jag mina bättre stunder, stunder, när jag känner det, som om jag vore mycket nära Gud. *Då* är jag nästan frestad att tycka, det är hans skyldighet att höra mina böner. — Och ändå vet jag så väl, att det är orätt att bara bygga på mina känslor, jag vet, att om Gud handlade med mig efter förtjänst, jag aldrig skulle få svar på mina böner. — — Och så kan jag ej bli kvitt den tanken, att detta är *straffet*, som nu kommit. — Gud säger ju, att han skall straffa fädernas missgärning på barnen — i tredje och fjärde led till och med. Är månne detta ett sådant fall, tror pastorn? — Är det *jag*, som behöfver straffas?"

"Men ni glömmer ju senare delen af detta bud — det som handlar om att Gud 'gör barmhärtighet uppå många tusen, som älska honom och hålla hans bud'."

"Ack, pastorn, det där slår ju in, det — 'hålla mina bud', säger han, — det är ju detta, jag aldrig gjort, så som jag bort eller velat — och jag vet, att jag aldrig skall kunna hålla dem."

"Som ni *velat*, säger ni — således önskar ni ju göra Gud till viljes — ni älskar honom och *ville* gärna hålla hans bud, och då hör ni också till dem, som han bevisar barmhärtighet?"

"Ja, ja, pastorn — barmhärtighet har han bevisat mig i alla mina lifsdagar, det är bara det, han nu sändt mig, det är bara detta, jag inte kan förstå. — Vi voro så lyckliga, Arvid och jag — när han växte upp, och jag fick ha honom hemma hos mig, och han var så lydig och snäll, när han var liten, — men han har alltid varit så lätt ledd, och däri låg faran. — Att han skulle sjunka så djupt, o, det hade jag aldrig kunnat tänka mig! — Men jag behöfde kanske detta för att inte bli alltför fastväxt vid jorden."

"När vi rätt tänka efter, så har Gud ändå bra mycket tålamod med oss människor. Det är nog sant, att han inte 'handlar med oss efter våra synder eller vedergäller oss efter våra missgärningar.' — Enligt min erfarenhet visar sig Gud barmhärtig lika mycket mot dem, som hata honom och äro hans uppenbara fiender, som mot dem, hvilka älska honom. Guds barmhärtighet mätes ej efter mänsklig måttstock, — huru mycket mera öfverseende har ej han med oss än våra medmänniskor — det ska vi hålla fast vid."

"Ja, pastorn, jag vet så väl, att allt detta är sant, men ändå — ändå undrar jag så mycket, hvarför han lät detta svåra slag drabba mig — och hvarför han inte hört min bön och omvändt Arvid. — Vore Herren Kristus blott här nere på jorden, så jag kunde se honom och höra honom tala — om han vore aldrig så långt borta, så skulle jag söka upp honom. Ja, jag skulle gärna lämna mitt lilla hem, som blifvit mig så kärt — jag skulle resa, om så vore till världens ände för att få tala vid honom och be honom rädda mitt barn. Och jag är viss om att han ej skulle afslå min bön, ja, jag vet detta lika visst som jag vet, att jag lefver — — han skulle höra min bön — han *kunde* ej annat än höra den."

Hon hade talat varmt och ifrigt. Pastorn satt tyst några sekunder, därpå sade han: "Har ni då helt och hållet glömt bort, att han själf lofvat vara när oss 'alla dagar intill världens ända', — har ni glömt detta, mrs Erikson? — Vi fråga ofta, hvarför kunde inte *han*, som har makt att göra hvad han vill, — hvarför kunde inte *han* hafva ställt det så, att vi människor kunnat se honom med våra lekamliga ögon? — vi vilja ju så gärna *se*, innan vi *tro*. — Men nu har han ju så tydligt förklarat, att han verkligen är närvarande hos oss, fastän vi ej kunna se honom — och skola vi inte tro hans egna ord?"

"Jo visst, jag ser nu sanningen i de där orden, så som jag aldrig förr sett den. Jag tycker precis, jag aldrig hört dem förrän i kväll. Och jag *skall* hålla på att bedja — Gud skall också höra mig till sist — äfven om jag skulle få vänta en tid. — Tänk, när vi svaga människor kunna känna ett sådant medlidande med våra barn, hvad skall då inte *han* känna — *han*, hvilkens innersta väsen är barmhärtighet!"

* * *

I kväll måste väl Arvid komma, han kan väl inte annat, nu, då mor har tändt julljusen. Den trearmade ljusstaken står på bordet, som är dukadt för tvenne — hon är ju så säker på att han skall komma i kväll. Julgröten, garnerad med kanel och socker, pepparkakorna, lutfisken — allt står och väntar på honom, den förlorade sonen. Och på ett litet bord intill fönstret i Arvids rum står det två långa, raka julljus. Det där lilla rummet har stått och väntat på honom i tre hela år. Mor nänns aldrig låta någon främmande ligga i den lilla hvita sängen därinne, och själf ligger hon i hvardagsrummet på den gamla soffan om nätterna. För se, Arvids rum måste vara alldeles färdigt att ta emot honom, närhelst han kommer. Han måste känna, att han är väntad och riktigt, riktigt välkommen. — —.

Men julnattens timmar ila, och ingen Arvid kommer. Mor har längese'n dukat af julbordet och tagit fram bibeln. Hennes tankar äro hos honom, sonen. — Hvar är han månne i kväll? — Har han någon tanke på att det är jul? — Kanske ligger han sjuk hos främmande människor? — —

Och medan ljusen brinna ned, det ena efter det andra, uppsänder modern en brinnande bön för sin son. — "Amen — amen", uttalar hon segervisst — han skall säkert komma.

* * *

Och han kom. När rosenbusken, som klängde sig upp på den lilla verandan, stod i sin fulla fägring, då kom Arvid. Och han låg i sitt lilla rum ,där allt var så hvitt och ljust

och fridfullt, i flera veckor låg han därinne, nedbruten till kropp och själ.

* * *

"Tror pastorn, Gud någonsin kan förlåta mig — mig, som gjort så illa mot honom och mot mor?"

"Har ni glömt berättelsen om den förlorade sonen? — Han fick ju inga förebråelser han, när han kom hem — bara idel kärlek fick han."

Och pastorn tog fram bibeln och läste den gamla, alltid nya berättelsen i Lukas' 15 kapitel. —

Pastorn hade gått, och Arvid låg med slutna ögon och tänkte på hur underligt det gått till för honom, se'n han kom hem. — — Ja, så var det — alldeles som den förlorade sonen, just så hade han själf blifvit mottagen. — Mor hon hade inte haft ett ord af förebråelse — bara idel kärlek hade hon gifvit honom. Hon behandlade honom ju, som om han aldrig i sitt lif beredt henne annat än glädje. Hennes ansikte liksom lyste upp hela rummet, hvar gång hon kom in till honom. — — Bara han nu finge lefva och bli frisk, så skulle han börja alldeles som en ny människa — — mor talade aldrig om hvad som varit — — skulle Gud inte vara lika barmhärtig som mor? —

Han hann knappast tänka denna tanke till slut, förrän hon kom in och lade handen smekande öfver hans panna, och alldeles som hade hon hört, hvad han nyss legat och tänkt på, hviskade hon: "Om vi bekänna våra synder, så är han trofast och rättfärdig, så att han förlåter oss synderna och renar oss från all orättfärdighet."

EN JULNATT.

Bild från en kuststad i England. För Ungdomsvännen af *Ludvig*.

Det var den helga natten,
och snön föll häftigt ned,
och manteln, hvita, kalla,
han öfver nejden spred.
Långt bort på krokig gata
en lampa lyste matt
ifrån en enkel boning
i bister julenatt.

De andra hemmen lågo
så mörka knut vid knut,
från kvällens rika njutning
man gått att hvila ut,
blott där i låga hyddan,
med flaggstång utanför,
där gammal sjögast bodde,
sig ännu någon rör.

Och ljus från fönstret faller
på markens täcke än,
och gårdens grind står öppen,
som väntades en vän.
Men hvem vill ut sig våga
i storm, som isar allt,
och dock, därborta synes
en kämpande gestalt.

Till is re'n flingor frusit
på dräkt och i hans hår,
och genom drifvor söker
förgäfves han ett spår.
Hans alla lemmar skälfva
och kraften viken är,
han dignar ned och sänder
en blick mot lampan där.

Och lifvets andar domna
uti den kalla snö,
här är så ljuft att drömma,
här vore ljuft att dö,
men nej, han måste kämpa
ännu, fast matt och svag,
och än han måste bida
en ny, en bättre dag.

Sin sista kraft han samlar,
med kraft han slösat förr,
och fram han åter stapplar
och når så hyddans dörr.
Först ser han genom fönstret,
han hör en dämpad röst,
som läser ord ur *skriften*
och i dem söker tröst.

Visst känner han de orden
om en förlorad son,
och om hur sonen irrat
sitt hem så fjärran från,
och bilden, som där tecknas,
så väl han känner den,
och äfven huru sonen
till hemmet kom igen.

Så varmt blir i hans hjärta,
tyst faller ögats tår,
men nu har stämman tystnat
och gumman sakta går
att flytta undan lampan.
Då lyses upp en vrå,
där grånad gubbe sitter,
och han nu talar så:

"Nu är det nära midnatt,
men ljust blir i mitt sinn',
snart skola klockor ringa
den kära julen in,
skjut rigeln ifrån dörren,
låt henne stå på glänt,
du minns nog, goda gumma,
hvad tio år se'n händt.

Du vet, att hvarje julkväll
jag skötte om vår dörr,
men se'n jag synen miste,
går det ej lätt som förr,
med dina ögon ser jag,
de klara stjärnor två,
och nu får du mig leda
hvart steg, som jag skall gå.

Så, moder, se till dörren,
ty när vår John blir trött,
så söker han nog åter
det hem, han från sig stött.
Ack, det var ju en julnatt
han ifrån oss försvann,
tänk, om en julnatt åter
vår John till hemmet hann.

Och när han kommer, moder,
han slutes till vår barm,
o Gud, välsigna honom,
fräls honom från all harm!"
— — — — — — — —
— — — — — — — —

För stormen upp flög dörren,
men stapplande ock kom
den son, som ifrån fjärran
till hemmet vände om.
"Förlåt mig, fader, moder,
jag hörde nyss mitt namn," —
då reste sig den gamle,
hans son låg i hans famn.

Och modern, lycklig, ropar:
"O Gud, så kom till sist
till barndomshemmet åter
den älskade vi mist!" —
och midnattsklockor klungo
om frid och julefröjd,
och lof från hyddan sökte
sig väg till ljusets höjd.

NÄR SOMMARN FLYTT.

Höstskiss för Ungdomsvännen af *J. J. Johnson.*

I. Taflan.

Min gode vän tafvelmålaren Ahl hade nyss återvändt från en tre års lång studieresa i gamla Sverige. Undra då på att jag vid första lägliga tillfälle uppsökte honom i hans nya, eleganta atelier. Sedan vi i det yttre rummet talat om både gammalt och nytt, skulle jag naturligtvis se hans nya tafla. Ahl var ingen vanlig kladder, utan ägde begåfning och kunskaper, hvadan hans efterlämnade taflor ej slå an så mycket genom sina briljanta färger eller sin realism som genom den *stämning*, som endast en artist kan frambringa eller öfverföra på duken. Snart sagdt hvilken kladder som helst kan måla ett landskap och *kalla* det "en höstdag", men endast artisten kan gifva åt landskapet detta förunderliga *något*, så att vi kunna säga: Det *är* ett höstlandskap. Men nog fordras det vida mera därtill än gula löf och en grå himmel.

Det var i synnerhet en af Ahls taflor, som gjorde ett djupt intryck på mig, icke på grund af taflans storlek, utan just på grund af den stämning, han förmått gifva åt densamma. Den föreställde en ung kvinna i stående ställning. I den ena handen höll hon ett gulnadt löf, hvilket hon betraktade, under det hon krampaktigt tryckte den andra handen emot bröstet. Anletsdragen voro ovanligt sköna, men Ahl hade förstått att åt dem gifva ett drag af det djupaste vemod. Bakgrunden bestod af skog.

"Nå?" Han såg frågande på mig.

"Utmärkt! Hvem har stått modell till den taflan? Är bilden tagen ur din fantasi, eller har du verkligen sett en sådan kvinna?"

"Ja, det har jag, och det lyckades mig att något så när återgifva hennes drag, men det var efter många fåfänga försök, som jag blef någorlunda nöjd med mitt arbete. Värst var att återgifva det sorgliga uttrycket i hennes stora, vackra ögon."

"Hvilka helt och hållet förtrollade och bedårade dig?"

"Ja, men icke på så sätt, som du menar. Men sitt ned, så skall jag berätta det lilla jag vet om den unga kvinnan."

— — —

II. Norrlandsrosen.

"En solklar, men något blåsig höstdag, det var i oktober för två år sedan, vandrade jag tillsammans med min vän artisten K. och några af hans elever i den berömda Djurgården. Vi voro ute för att njuta af och studera det vackra höstlandskapet. Vi beundrade med rätta den färgrikedom, som framträdde för våra ögon. Nog är det vackert om våren, när löfven spricka ut och äppelträden blomma. Nog är den nordiska sommaren härlig med sin saftiga grönska och de ljusa sommarnätterna. Men hösten är också vacker, då träden skifta i alla möjliga färgtoner och de lösryckta löfven hvirfla i luften. Denna höstdag var idealisk. En äkta höststämning låg utbredd öfver landskapet, och vi kände detta oförklarliga vemod, som griper hvarje människohjärta, när sommaren flyr och rosorna dö.

Men det var icke allenast naturen, som gjorde oss förstämda. I vårt sällskap befann sig en ung kvinna, nyss anländ från landsorten, som lätt kunnat kallas för "sommarens sista ros". Hon var ovanligt vacker, men det djupa vemod, som låg utbredt öfver hennes anletsdrag, gjorde ett djupt intryck på oss alla, kanske dock mest på mig själf. Hennes fina gestalt var något böjd, och det fordrades ingen skarp iakttagelseförmåga för att se, att lifvets höstvindar farit obarmhärtigt fram öfver den böjliga plantan. Hon hade, som sagdt, nyss anländt från landsorten, hon var nämligen från Norrland, för att under vintern ägna sig åt landskapsmålning under min vän K:s skickliga ledning. Han hade, innan vi begifvit oss ut, visat mig en af hennes taflor, ett motiv ifrån hennes hembygd. Huru egendomligt, att en persons skaplynne och inre känslor kunna skönjas eller framträda så starkt på duken! Med hvad kan icke snillet åstadkomma! Den unga kvinnan var rikt begåfvad, och min vän K. var redan mycket intresserad i vår nya elev. Under det att vi vandrade fram emellan de majestätiska ekarna, samtalade vi om den färgrikedom, som omgaf oss, och stannade alltibland för att studera de egndomliga nyanser eller färgskiftningar, som endast hösten kan bjuda på. Omsider uppnådde vi en öppen plats, där blott några enstaka träd växte.

"Låtom oss hvila här en stund. Här är det så soligt och varmt!" utropade K. och slog sig ned på den af torra löf beströdda gräsmattan i närheten af en gammal stor gran. Vi satte oss i en ring och lyssnade till det egendomliga ljud, som vinden förorsakade i barrträdens kronor.

En af sällskapet, en ung dalmas vid namn Mossgren, som alltid 'föreslog' någonting, föreslog nu, att vi skulle hålla

hvar sitt "tal" om hösten, under det vi intogo vårt "mellanmål". Vi samtyckte. Jag minnes nu icke mera än ett par, tre af dessa tal. Mossgren jämförde de olika trädslagen med folket i Sveriges provinser. Granen var naturligtvis lik dalmasen, eken lik västgöten, björken lik värmlänningen, o. s. v. "Granen", fortsatte han, "är lika i ur och skur, under det att de andra träden fälla sina löf, så snart som höststormarna bryta löst."

Alla de andra små talen voro af mera allvarligt innehåll. K. talade om de fallande löfven och liknade oss människor vid dem. "Vi skola också en gång vissna och dö", yttrade han. "Vi skola äfven såsom dessa gulnade löf förmultna och blandas med jordens stoft. Men under det att de varda till intet, skola vi åter lefva. Huru detta lif blir, beror på oss själfva."

Fru K. talade om den vackra eftermiddagen. "Hösten bjuder äfven på solsken och glädje. Så är det äfven med jordelifvet. Icke alla dagar äro mörka."

Fröken Ljung, så hette flickan från Norrland, yttrade sig sist af oss alla. "Huru olika", sade han, "sjunger icke västanvinden i granarnas toppar om hösten emot om våren eller sommaren! Om våren gripes hjärtat af en outsäglig längtan, när denna underliga musik når oss. Och så gärna vi ville följa med de ljusa skyarna, som sväfva fram däruppe i det blå, följa dem långt, *långt* bort! Men om sommaren sjunger västanvinden om kärlek, idel kärlek", här märktes en lätt rodnad på det bleka ansiktet. "Men nu, när den ackompanjeras af de gulnade löfvens prassel, gripes hjärtat af en helt annan längtan än — 'när vårsol på fästet stod och log.' Vi känna, vi veta, att vi också skola vissna och dö en gång, och — det är *det*, som vi längta efter."

I detsamma skymdes solen af ett mörkt moln, och en kylig vindfläkt påminde oss om att sommarens dagar flytt.

"Fryser Ni?" frågade jag fröken Ljung, ty jag såg, att hennes spensliga gestalt skakade.

"Ja, jag fryser *här*", svarade hon, och tryckte händerna emot bröstet. —

III. Ett gulnadt löf.

Vi stego upp för att återvända till staden. Då vi vandrat en stund, "föreslog" Mossgren någonting igen.

"Se här", ropade han, "se här är en trädgren, som har blott åtta löf kvar. Låtom oss utvälja hvar sitt löf, — vi äro ju åtta här — så få vi se, hvilken af oss som skall dö först."

Vi sågo frågande på honom. Han försökte att tala i en skämtande ton, men han lyckades icke riktigt bra.

"Den, hvilkens löf först lösslites af blåsten, kommer att dö först", fortsatte han. "Här är mitt löf."

Det var med en viss känsla af högtidlighet, som vi följde hans exempel. Snart kom en häftig vindstöt och lösryckte ett af löfven. Det fastnade i fröken Ljungs klädning.

"*Mitt löf!*" hviskade hon, under det att hon tog det i handen och betraktade det länge, hvarpå hon gömde det i sin barm. En mera vemodsfull syn har jag aldrig sett. Det är denna, i sig själf obetydliga händelse, som jag försökt att ur minnet öfverflytta till duken.

Vi fortsatte, stillatigande, vår vandring. Omsider kommo vi till en brant backe. Jag fattade fröken Ljungs arm för att hjälpa henne, ty jag såg, att hon var mycket trött.

"Tack!" hviskade hon, och fortsatte därefter:

"Ni är ju från Amerika?"

"Ja."

Så såg hon på mig med sina stora, vackra ögon och hviskade förtroligt:

"Jag hade en kär vän en gång. Han reste dit ut, och sedan dess har jag aldrig hört af honom."

Nu visste jag hvarför hon "frös". Mera sade hon icke, och jag kom mig ej heller för att säga något. —

Ifrån den dagen aftogo hennes krafter hastigt. Hon hann knappast att fullborda den tafla hon påbörjade dagen efter vår utflykt till Djurgården, ty när den första snön föll, var hon — död.

Vi bundo en krans af torra eklöf och lade den på hennes kista. Men på hennes bröst låg ett enda gulnadt löf. En gång när det var sommar och solen sken varmt ned på Djurgårdens ekar, var detta löf grönt och saftigt, men så kom höstvinden, och — så var dess korta sommarsaga slut. Hon, den unga kvinnan, hade också haft *sin* sommar, när västanvinden sjöng om kärlek i furornas kronor. Men jordlifvets sommar är så lik nordens, den är skön, men ack — så *kort!* — — —

IV. Var det en "ödets nyck"?

Ahl hade nästan talat för sig själf, och jag hade ej afbrutit honom en enda gång. Han hade knappast slutat sin berättelse, när någon knackade på dörren. Vi utstötte båda ett rop af förvåning, när dörren öppnades och en af våra bekanta, handlanden Axberg inträdde, åtföljd af en ung kvinna, som han presenterade såsom sin hustru. Man hade berättat för oss, att han var bortrest, men det var också allt vi visste. Ahl hade han naturligtvis ej sett på tre år. De voro mycket väl bekanta och du-bröder, men goda vänner i ordets egentliga betydelse voro de icke, emedan deras åsikter i religiöst och socielt hänseende ej alls stämde öfverens. Axberg var en stor rationalist, Ahl däremot en god lutheran. Axberg var dock treflig att umgås med och en stor vän till konsten. — Sedan hälsningar och lyckönskningar voro öfverstökade, sade Axberg:

"Ja, först och främst kommo vi hit för att skaka tass med dig Ahl, och så ville vi veta, om du har någon vacker tafla till salu. Vi behöfde så väl en, men något skräp vilja vi icke ha. Därför kommo vi hit, förstår du!"

"Tack för komplimangen! Kom in i kabinettet, så skall jag visa Er ett par taflor, som jag är villig att sälja."

Vi följdes åt. Axbergs blick föll på en stor tafla midt framför dörren, "En marknad i Småland", men hans fru hade fått syn på flickan med det torra löfvet.

"Åh! — — — Har *Ni* målat den taflan, hr Ahl?"

"Ja", svarade han, "men den säljer jag icke."

"Det var skada! Se hitåt, Fredrik!"

Axberg vände sig om och såg på taflan. Det utrop af förvåning, som tydligen ämnade bana sig väg öfver hans läppar, dog bort. Det leende ansiktet blef med ens slappt. En dödlig blekhet lade sig öfver de annars så blomstrande kinderna, och den stora, starka mannen nedsjönk tillintetgjord i en soffa, och utstötte ett knappt hörbart: "*Anna!*" — Han reste sig åter och hviskade till sin fru: "Kom, vi måste gå hem!"

Stackars fru Axberg! En suck trängde sig fram ur hennes beklämda bröst. Hennes sommar var förbi. Vi kommo oss ej för att yttra ett enda ord. Aldrig hade vi anat något sådant. Ahl ämnade just stänga dörren efter de nygifta, då Axberg kom tillbaka.

"Har du sett *henne?*" frågade han Ahl, och pekade inåt kabinettet.

"Ja."

"Hvar är hon?"

"Hon är död."

"Död! — — — Af sorg?"

"Ja!"

Det var sista gången, vi sågo honom och hans fru. — — —

Vi återvände till kabinettet. Länge, länge betraktade vi den egendomliga taflan.

"Aldrig anade jag något sådant, när jag målade hennes bild! Min vän", han fattade min hand, "det är farligt att leka med kärleken."

"Ja, det är farligt att utgjuta hjärteblod. Sådana brott skola ej heller lämnas ostraffade", svarade jag. "Och likväl äro sådana brott så vanliga."

Ute var det mörkt, och höstregnet smattrade mot fönsterrutorna. Det var tid för mig att gå till min bostad. Ahl följde mig ända till den lilla floden, som flyter midt igenom staden.

"Hu, hvilken ruskig höstnatt! Hör, hur det brusar där nere!"

Tänk, om vi vetat hvad som tilldragit sig en timme förut på samma bro! Men vi fingo tids nog veta det. — — —

V.

När "sommarn här nere har slutat sitt lopp,
där uti stjärnorna tindrar han opp."

Men, — icke för alla.

Då jag påföljande dag besökte Ahl, var han mycket nedstämd till sinnes.

"Var det icke hemskt!"

"Det var rysligt!"

"Min tafla är skulden till allt."

"Ahl, det var nog en Guds skickelse. Han begagnar många sätt att väcka slumrande samveten."

Ahl såg tviflande på mig.

"Du har kanske rätt, men om så är, hvarför skulle det ske nu, när det i alla fall var för sent för Axberg att godtgöra sitt fel? Då hade heller ej denna förfärliga händelse inträffat."

"Ahl", sade jag och fattade hans hand, "detta *hvarför* kan hvarken jag eller någon annan människa besvara. Kanske den unga kvinnan, hvilkens bild du målat, nu är lyckligare än hon då blifvit, och för Axberg var nog ingen räddning möjlig. Tror du, att Gud vill störta någon människa i olycka?"

Han sade intet, men jag såg, att han delade min mening. Han satte sig framför taflan och försjönk i tankar.

"Jag hoppas, att hennes sista ord besannats!" sade han slutligen, liksom till sig själf.

"Hvad sade hon?"

"Jo, strax innan hennes ande flyktade, hviskade hon till sin sköterska: *"Nu blir det sommar igen!"* — — —

I detsamma belystes taflan af höstsolens strålar, som för ett ögonblick framträngde emellan de af västanvinden jagade molnen. — Men ingen enda solstråle föll på den mörka floden, som slingrade sig fram därnere. För den, som i dess grumliga vatten sökt sin graf, har sommaren flytt — för alltid.

JULNATTEN.

Dagens möda är förglömd
och hvar oro undangömd;
stilla skuggor uti kvällen,
vackra flammor uppå hällen,
strålar utaf många ljus,
skimrande från hvarje hus,
båda jul i mänskoboning
och i hjärtat ljuf försoning.

Prydt det är i hemmets sal,
skänker hopas utan tal,
flydda dagars helga minnen
väcka, lifva alla sinnen.
Barnen svänga om i fröjd,
granen prålar ock förnöjd;
bordet står med rätter tunga,
festen gläder gamla, unga.

Nattens timmar skrida bort,
morgon randas inom kort.
Djupt i dunklet klockan ljuder,
väldig stämma folket bjuder
vandra öfver höjd och dal,
samlas uti templets sal
och med tacksamt öppet öra
julens glada budskap höra.

Skönt det är i Herrens hus,
mäktigt dånar sångens brus,
prästens stämma mildt förkunnar:
"Himlen fröjd åt eder unnar,
född är eder Frälsaren,
kommen är en bror och vän,
därför skynden att hembära
nyfödd konung pris och ära.

CARL KRAFT.

JULEN.

Julens alla vackra klockor, ringen,
bringen
öfver jorden fröjd och frid!
Klingen
liksom himmelska ackorder
uti lifvets split och strid!

Julens ängel, du, den ljusa, blida
vida,
dina vingar sträck i julenatt!
Bida
må du som en hoppets ängel
vid den tröskel, sorgen ständigt satt.

Frusna hjärtan må i natt du värma,
närma
dem barmhärtighetens bord!
Fjärma
lidandet, förvisa sorgen
för en timme från den arma jord!

Julens alla vackra klockor, klingen,
ringen
kärlek öfver land och haf!
Ingen
må i natt den andre hata,
ingen vara herre eller slaf!

Genom vinternattens mörker tunga
sjunga
änglarna ännu som förr;
sjunga:

"Ära vare Gud i höjden, frid på jorden!"
framför krubbans dörr.

DANIEL FALLSTRÖM.

SVENSK-AMERIKANSKA KONSTNÄRER.

Biografiska teckningar för Ungdomsvännen af *A. Schön*.

VII. *Henning Rydén.*

HENNING RYDÉN.

I det nu afsomnade sällskapet Vitterhetens Vänner i Chicago fanns äfven ett konstnärselement, och detta var ingalunda det svagaste bland de af många olika element bestående sällskapet. När medlemmarna tröttnade på att diskutera litterära frågor och åhöra föredrag i dithörande ämnen, hände det ibland, att de förfriskades med föredrag öfver konstfrågor. En af de medlemmar, som på detta sätt gjorde en värdefull insats i sällskapets verksamhet, var artisten Henning Rydén. Det var i detta sällskap vi först lärde känna denna konstnär, och vi hafva, fastän nu flera år förflutit sedan sällskapet upphörde med sin verksamhet, haft förmånen att då och då umgås med honom och utbyta tankar i litterära och konstnärliga ämnen.

Hufvuddragen i Rydéns lefnadshistoria äro de, som det tyckes, för många konstnärer gemensamma: tidigt gryende konstnärsanlag, brist på medel och tillfälle att utbilda desamma, nödtvunget lefvebrödsarbete på annan bana, ljusnande utsikter, inträde på konstnärsbanan, arbete, arbete och åter arbete under tallösa försakelser, genombrott till förståelse, erkännande och uppskattning från allmänhetens sida, uppmuntran i form af större eller mindre afsättning på konstverk och så under lugnare och mera stadgade ekonomiska förhållanden en fortsatt verksamhet, en sträfvan att intränga än djupare i konstens mysterier.

Har någon konstnär ärligt arbetat för att komma framåt och uppåt, så är det förvisso Henning Rydén; men så har han också haft glädjen att jämförelsevis tidigt röna det erkännande, utan hvilket allt arbete på konstens område sker med tungt hjärta.

I besittning af synnerligen rika anlag har han genom intensivt arbete utbildat sig till mångsidig konstnär. Ursprungligen gravör, och såsom sådan ägande anseende som en af de främsta i västern, öfvergick han så småningom till skulpturen och därifrån till målarkonsten, hvilken han f. n. uteslutande idkar.

Se här några data: Rydén föddes 1869 i Blekinge, där hans fader var folkskollärare. Den tredje i ordningen af tio syskon nödgades han redan tidigt begifva sig ut i världen för att själf förvärfva sig sitt uppehälle. Han sattes i gravörlära i Stockholm och utbildade sig sedermera i yrket i Köpenhamn, men kom snart underfund med att han ej hela sitt lif skulle kunna uthärda med att rent yrkesmässigt föra grafstickeln. Nej, till *konsten* stod hans håg, det kände han, och denna håg och lust måste tillfredsställas, kosta hvad det ville. Han begynte därför att på lediga stunder idka konststudier. Dessa forsatte han äfven sedan han 1891 kommit till Amerika, och det dröjde ej länge, innan han gjorde sig känd som lofvande gravör och skulptör. Så t. ex. visade han på världsutställningen i Chicago medaljer öfver Förenta staternas presidenter, och dessa medaljer väckte mycken uppmärksamhet.

Efter att sedermera hafva idkat konststudier i Berlin, London och Paris bosatte han sig i Chicago och sysselsatte sig under en följd af år hufvudsakligen med medaljgravyr,

PORTRÄTTRELIEF AF HENNING RYDÉN.

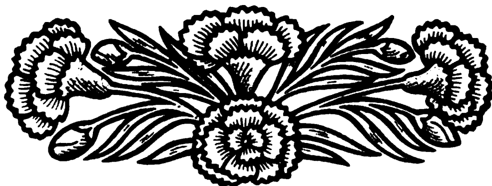
i hvilken konst han uppnådde en afundsvärd skicklighet och säkerhet. Vackrare reliefporträtt än dem, han nu framställde, torde man få leta efter här i landet.

Då han emellertid trodde sig finna, att medaljgravyrkonsten har föga framtid i Amerika — minnes- och förtjänst-medaljpräglingen är nämligen här ej så vanlig som i Europa — slog han sig på bildhuggarkonsten, men därjämte och hufvudsakligen på målarkonsten.

Knappast någon större utställning har hållits å Chicago Art Institute under de senare åren, utan att Rydén varit representerad med en eller flera taflor, hvilka ock utan svårighet funnit köpare.

Om somrarna har han vanligen uppehållit sig i det vackra Pewaukee, Wis., där han idkat landtlif och fiske, tagit skisser och målat. Frampå höstsidan har han vanligen återkommit för att utställa de färdiga taflorna. I somras drog han emellertid i stället för till Pewaukee till Paris, för att där idka ytterligare studier och mottaga nya impulser. Frampå vintern återväntas han till Chicago, och frukterna af hans studieresa komma då de konstälskande Chicago-magnaterna till godo.

När skall den dag komma, då äfven våra rika svensk-amerikaner skola börja uppmuntra konsten och konstnärerna? Det är sannerligen inte för tidigt att de nu börja.

PORTRÄTTRELIEF AF HENNING RYDÉN.

TONER, SOM ALDRIG DÖ.

För Ungdomsvännen af *Isidor E.*

Hans födelsebygd, hans folk, hans namn känner jag väl, och om han nu efter tjugonio år känner igen sig, kan han gifva sig tillkänna och komplettera berättelsen, som i så fall blir mycket mera uppbygglig, än en god vän kan göra densamma efter alla dessa år. Jag ger blott grundtonen, de ljufva ackorderna får han själf anslå, om han så önskar.

En svensk yngling var han, en vårdad uppfostran hade han fått i hemmet, och bland examina han tagit blef organistexamen den mest afgörande för hans framtid. Några lagrar skar han visserligen icke, ty "stugan", som visst ingen stuga var, blef honom "för trång", han lämnade hem och fosterland och sin "lilla Ebba", ty så få vi kalla den älskliga kvinna, som i hans ögon var "inskränkt", emedan hon icke ville lämna sin barndoms Gud ens för honom. Till "landet i väster" stod hans håg, och dit begaf han sig med sinnet fullt af bitterhet. Långt in kom han äfven, ty ju längre bort från hemmet, desto bättre. Ju längre bort från påminnelserna om det trånga hemmet han kunde komma, desto lugnare skulle han känna sig. *Allt, allt* ville han komma ifrån, och i detta "allt" inneslöt han då också "svenskarna" och "svensk kyrka." Men icke ens på den tiden föll det sig så lätt att finna en vrå, där inga påminnelser af den gåfvos, fastän ännu tjugonio år skulle åtgå, innan man kunde skrifva 1904.

Vår yngling "lyckades dock alldeles förträffligt", ty på platsen fanns ingen enda svensk. En enda kyrka fanns visserligen, men hon var amerikansk och presbyteriansk, och en sådan kunde "egentligen hvarken innan eller utan" påminna om "bondkyrkan" i hans hemtrakt. Några "långsläpiga psalmer" hördes då icke. Om där lästes något "evangel", eller om någon predikan hölls af någon "bondpräst", så blef icke ens detta någon egentlig påminnelse, ty det språk, som begagnades, var icke hans modersmål och en engelsk predikan förstod han "gudskelof" icke. Ja, så sade han ordagrant, och läsaren får förlåta, att jag anför ett så malplaceradt ord.

Det kändes nog ödsligt ibland, synnerligast voro söndagarna "— långa." Här måste jag ursäktas, om modet brister mig, då jag kanske skulle vara mest "naturtrogen." Läsaren vet nog om att de svenska halfhersarnas, de förlorade sönernas språk är vederstyggligt. Jag vill ej utan protest ställa vår yngling i deras rad, men nog hade han i ohyfsadt språk lånat tycke af dem.

Som sagdt, söndagarna voro nog långa, ja, så långa och tråkiga, att en och annan "långsläpig psalm" från orgelläktaren, t. o. m. om den spelats af en "landtklockare", skulle hafva varit en välkommen förströelse, hvilket medgifvande mer än utförligt beskref ynglingens olidliga känsla af öfvergifvenhet. Och sedan ingen, "åt hvilken en klagan kunde förtros." Därför gick han också ibland till kyrkan, det "kunde också icke skada precis."

Men så hände det sig, att man en dag satte in en större

piporgel i kyrkan. Detta påminde då visserigen om "bondkyrkan" därhemma, men "frestelsen" var dock allt för stark, han fick en sådan obeskriflig lust att än en gång spela piporgel, att han "då rent icke kunde bärga sig." Och mot orgelmusik hade han då aldrig haft någonting att anmärka, emedan han hade ett musikälskande sinne, fastän han då aldrig skulle slå sig ned på landet och spela för "de tråkiga bönderna", om också hans egen far hörde till den sortens människor, synnerligast nu sedan han blifvit "läsare." Men då ynglingen satte sig ned vid orgeln, syntes endast *minnet* af den forna konstfärdigheten finnas kvar. Tonerna ville ej mer lyda sin otrogna vän, harmonierna, det enda minne han gärna bevarat, hade liksom flyktat. Hans tanke stod stilla "för en evighet", såsom han tyckte. Än en gång vidrörde han efter gammal vana tangenter och pedaler, och fram bröto toner, hvilka i hans själ ljödo som ett aflägset eko. Han tyckte sig känna igen detta eko. Var det månne en hälsning från "bondkyrkan" och hemmet? Nog af, de funno gensvar i hans sargade själ, som just nu höll på att stämma sig, fastän hon ännu darrade liksom orgelregistrets *tremulant*. Innan vår orgelspelare riktigt visste det, befann han sig förflyttad till hembygdens leende dalar och majestätiska skogar. Säg, hörde han de brådskande vattenfallens dån? Eller var det furuskogens mäktiga toner, som nådde hans öra? Och hvem var väl den där snabbfotade blomsterflickan, som sväfvade förbi? Var det månne hans Ebba? Kunde hon hafva något att hviska i hans öra om trofast kärlek? Ja, sägen det I, som kunnen! För mig är det nog att veta, att hans själ gradvis fylldes af heliga toner, och att han i detta ögonblick var midt inne i en härlig, svensk koral. Och han ursäktade ej sin "svaghet", men för hvem skulle han också ursäkta sig? Dessa koraler kände ingen af dem, som med andlös tystnad lyssnade, de skulle aldrig "skvallra om hans barnsligheter." Ja, *barnsligheter* var det, ty nu hade ynglingen verkligen blifvit barn på nytt. Det ena barndomsminnet, det ena ljufvare än det andra, passerade revy i denna stund. Han greps allt djupare och djupare af de "släpiga" tonerna, och en och annan psalmstrof rann honom i hågen. Kanske voro de i alla fall ej så "släpiga", som han i förvillelsen tyckt. Det händer nog.

Men hvad fattas egentligen den ljushåriga ynglingen? Jag tror den stolte herrn, som sitter däruppe på den amerikanska orgelläktaren, blifvit "bondklockare." Det var väl icke tårar, som föllo på tangenterna? Jo jo män, det var det. Och skäms han då icke att sjunga: "Se, Jesus är ett trösterikt namn" midt i Amerika? Nej, det gjorde han icke. Då ynglingen slutat sitt orgelspel, "stod han upp och gick till sin Fader." I brefvet, som han sedan sände mot Norden, stod icke ett ord om det "trånga hemmet" eller om "bondkyrkan" eller dito prästen. Där stod bara om harmonier, som fylla en hemvändande sons hjärta.

* * *

Sägen mig, tron icke äfven I på toner, som aldrig dö? Jag gör det. Barnatonerna dö aldrig, det kristliga hemmets symfonier komma igen någon gång. Efter detta orgelspel hörde jag många postludier (efterspel), möjligen mindre fulltoniga, dock mycket tilltalande.

* * *

En yngre kvinna förde mig på sin fars begrafningsdag in i ett litet rum. "Här", sade hon, "i detta rum brukade min pappa bedja." "Han bad för mig", tillade hon snyftande. Jag önskade, hennes far hade sett och hört henne i denna stund. Det gifves toner, som aldrig dö. "Han bad för mig" var den ton som icke dog i denna dotters hjärta.

Bed *med* och *för* dina barn!

Vid en liten bjudning pekade en kvinna på pastorns porträtt på förmaksväggen. Med djup rörelse sade hon: "Han har konfirmerat mig. Jag var en gång lärarinna i söndagsskolan." Då jag frågade henne, om icke den tiden var den lyckligaste tiden i hennes lif, kunde hon af rörelse icke svara. Vi kände oss alla rörda.

Här var konfirmationstidens händelser de toner, som *aldrig* dogo.

* * *

Af toner, som aldrig dö, har jag bevarat en, som jag aldrig kan förgäta. Redogörelsen borde göras lång, men kan lika gärna vara kort. Läsaren kan frammana bilden af en älsklig familj. Jag behöfver endast tillägga, att mannen var en drinkare, som under rusets inflytelse misshandlade sin goda maka och sina små barn. Men så dog hans ena flicka, en "riktig ängel". Det var en *så* vacker begrafning! Hennes hvitklädda små kamrater i "syskonringen" följde med tårfyllda ögon den hvita kistan. Alla kände sig rörda, allra mest fadern. Han lofvade sig själf och sin hulda maka, att han aldrig mer skulle dricka. Han höll ock ord en lång tid, eller så länge faderskärlekens harmoniska toner behöllo herraväldet. Men i den mån de aflägsnade sig, i den mån blef han svag. Han föll och hamnade i — fängelset. Men en vacker höstdag hade han tjänat ut sitt straff och var åter fri. Dock — icke ens i en fästningsfånges hjärta dö tonerna. Just som jag skulle jordfästa ett lik, som fått andra grafven från den lilla flickans graf, såg jag ett ansikte titta upp öfver muren, som omgaf kyrkogården. Ansiktet tillhörde "fången." Han hade nog hört klagotoner från den lilla grafven och kommit dit denna söndagseftermiddag för att där bikta sin synd och gråta, då han öfverrumplades af begrafningen och tog sin tillflykt bakom muren. Om någon annan genom tårarna såg det förgätna ansiktet vid muren, vet jag icke; men jag såg det. Efteråt närmade jag mig hans flickas graf och stod där stilla, så att ansiktets ägare skulle kunna riktigt påminna sig den stund, då han stod bredvid mig på begrafningsdagen. Blef rörelsen för stark? Hvem vet? Ansiktet försvann. Föll mannen på knä bakom muren? Allenast Gud vet det, ty jag ville ej röja honom. Men det vet jag: det gifves toner, som aldrig dö ens i en fånges hjärta, kanske minst i hans.

Hon mindes så väl dessa ställen,
så kära från ungdomens tid;
hon mindes, hur ofta i kvällen,
då allt i naturen var frid,
hon suttit där ute vid linden
och smekts af den svalkande vinden.

Hon mindes en kväll mer än andra,
då *han* kom — o, tanke så säll! —
Då de svuro att älska hvarandra
intill lefnadens sista kväll,
hur hon rodnande sjönk till hans hjärta
och glömde all trånad och smärta.

Hon mindes de hviskningar ömma
om trohet i lif och i död,
hur aldrig de skulle förglömma
sin kärlek i lust eller nöd,
hur lifsstigen lätt blef att vandra,
då i kärlek de stödde hvarandra.

Nu sitter hon mer ej vid linden
och lyss till den älskades röst,
nu rosorna bleknat på kinden;

i hjärtat är sorgbunden höst:
hon sitter vid vaggan och gråter
och önskar sig barndomen åter.

Hon minnes och gråter så stilla,
när lillan i vaggan hon ser.

Hvad var hennes kärlek? En villa,
en drömbild, en hägring? Nej, mer.
Hon lefver i framfarna tider,
hon aktar ej hvad hon nu lider.
Förnimmen I någon hemlandston, lyssnen, stannen!
Tillbedjen Gud!

PER HALLSTRÖM.

För Ungdomsvännen af *S. M. H.*

Per August Leonard Hallström föddes i Stockholm den 29 september 1866. Han aflade mogenhetsexamen i Stockholm 1883, var elev vid Tekniska högskolan 1883—6. Åren 1888—90 var han i Förenta staterna och arbetade som civilingeniör. Han återvände och blef amanuens i telegrafstyrelsen 1891. Vittra skrifter: Lyrik och fantasier '91, Vilsna fåglar '94, En gammal historia '95,

PER HALLSTRÖM.

Purpur '95, Briljantsmycket 96, Reseboken '98, Våren '98, Grefven af Antwerpen '99, Bianca Capello 1900.

Hallström synes hafva "öfvermänniskans" blick på lifvet. Åtminstone får man det intrycket, då man läst t. ex. Falken eller recensionerna öfver de flesta af hans arbeten. Han skildrar den oupphörliga striden mellan den svage och den starke och synes tycka, att den starke bör ha rätt på grund af sin styrka. Han skrifver i allmänhet ej för den stora publiken, utan är nöjd med att inom vissa trängre kretsar vinna erkännande.

Grefven af antwerpen anses af många som hans förnämsta verk. Motivet är en variation på den bibliska berättelsen om Josef och Potifars hustru. Grefve Walter blir af konungen straffad med landsförvisning på grund af en osannfärdig anklagelse af drottningen, hvilken förtärdes af en oloflig böjelse. På drottningens dödsbädd erkänner hon dock sin lögn, hvarpå grefven erhåller upprättelse. Dramat är ledigt och luftigt, gladare och ljusare än hans vanliga alster.

Bianca Capello däremot är ett dystert, sönderslitande renässans-drama. Det skildrar "en splittrad själ, en viljelös härskarsjäl, en själ behärskad och drifven till handling af ödet, d. v. s. af sitt förtärande självgrubbel, sin trötta rädsla för att vilja, att handla, sin slappa väntan på det okända och sin blinda tro på slumpen. Ett irrande, blindt ting i mörker."

Asareth, i samlingen "Purpur", har ock sitt motiv från judarnas historia, men från medeltiden. Den skildrar deras lågande längtan till sitt fädernesland och deras vanmäktiga försök att återvinna frihet. Dysterhet och styrka känneteckna stycket, och det anses som det mest typiska för diktarens temperament.

Falken, ett annat stycke i samma samling, är en liten berättelse om en gosse, som fann sin herres falk fastnad i ett busksnår och gömde den för att kunna få jaga med den. Sedan ertappades han och straffades med att falken skulle uppäta sex uns kött närmast hjärteroten på gossen. Gossen dog naturligtvis, men falken fick aldrig sedan tjänstgöra vid herrens jakter, ty han ville icke läppja på en bägare, som vidrörts af annans läppar.

Miraklet är det sista stycket i samlingen. Det är en ypperlig liten dramatisk dikt, och den första akten, som är skrifven på prosa, torde vara bland det bästa svenskt språk i den vägen har att bjuda på. S. M. H.

OLIKA SÄTT ATT UPPSKATTA MÄNNISKOVÄRDE.

För Ungdomsvännen af *Anna Hallander*.

III.

En tid därefter hemkom brukspatronen med den underrättelsen, att en af hans arbetare vid bruket fallit och brutit sitt ena ben, och att mannens yngsta barn låg sjukt, samt att, till ytterligare pröfning, hans unga hustru helt nyss lämnat sjuksängen och således var klen.

Denna berättelse förde Elvira med all hast till den pröfvade familjens undsättning.

Aftonsolen lyste in genom den blänkande klara rutan och föll på Elviras ljuslockiga hufvud, där hon satt på en låg stol med det lilla sjuka barnet i sitt knä, sedan hon hjälpt den unga hustrun att styra allt till rätta i det enkla, men renliga hemmet, och förmått henne att söka litet välbehöflig hvila i ett närgränsande rum.

Elvira såg mycket älsklig och täck ut, där hon tankfullt satt och såg på det slumrande barnet.

Då inträdde oförmodadt häradshöfding Ekegren. Elvira såg upp.

"Nej, se fabror", sade hon leende, "hvad för farbror hit?"

Häradshöfdingen såg nästan litet förlägen ut.

"Jag hörde, att det stod illa till här, och tänkte höra,

om litet penninghjälp vore välkommen. Och så finner jag dig här.

Du ser ut som en verklig barmhärtighetsängel, mitt barn."

Elvira rodnade och lyfte hotande fingret.

"Tänk då", sade hon, "farbror hade nästan fått mig att tro, att farbror var en stor beundrare af jordiska ägodelar, och ändå så är farbror i afton stadd i ett ärende, där välgörenhet spelar största rollen. Så man kan misstaga sig på människor!"

"Men ser du, min präktiga flicka," urskuldade sig häradshöfdingen, "det här är ju ett alldeles särskildt fall, och jag tänkte, att jag möjligen kunde vara till nytta, fast det är allbekant, att din far gör allt för brukets arbetare.

Jag trodde dock, som sagdt, att när så många pröfvoslag fallit på en gång, måhända en utomståendes deltagande kunde göra en smula godt."

"Ja, och däri har farbror fullkomligt rätt", sade Elvira varmt och med en blick af innerlig godhet.

"När motgångar komma, känns det nog bra ljuft att få erfara, att andra vilja lätta bördan, då den trycker som tyngst. Barmhärtighet och medlidande äro i mitt tycke de allra vackraste gåfvor, Gud nedlagt i ett människohjärta. Då vi känna medlidande för dem, som lida, och det ligger i vår förmåga att lindra smärtan, huru oändligt lyckliga äro vi ej! Att glömma sig själf och sina obetydliga bekymmer för andras tyngre sorger, och att hafva förmåga att hjälpa, — farbror, *det* är ljuft!"

Huru vacker hon var, då hon nu talade med en eld, som tydligt visade, att hennes eget hjärta gömde de känslor, hon nämnde!

"Ja, ja", sade häradshöfdingen och nickade instämmande, "jag har nu bekräftelse på hvad jag alltid sagt, kära barn, att du är din fars dotter. Du är själf sympatien personifierad, och jag är ganska stolt, vet du, att du är min guddotter. Ganska rätt har du redan, oaktadt din ungdom, hunnit uppfatta lifvet och de plikter, det ålägger oss.

Du har också ett utmärkt hem och förträffliga föräldrar, och där har du ej kunnat få annat än en sann lifsåskådning."

"Ja, farbror, sådana föräldrar och ett sådant hem kunna aldrig tillfyllest värderas. Men hvad tror farbror om min lille patient här, kommer han sig igen? Dock hvem vet", tillade hon sakta, "om man bör önska, att han skall få lefva. Ingen vet ju, hvad som förestår i ett människolif eller allt hvad man kan hafva att genomgå."

Hon böjde sig ned och tryckte en lätt kyss på det bleka barnets panna.

"Gossen är bra blek nu", sade herr Ekegren, "men han kan ju snart repa sig och bli lika duktig som förut, vi skola hoppas det, samt att han då får lefva till all glädje."

Sedan häradshöfdingen och Elvira gjort hvar på sitt vis hvad de kunnat för familjen, lämnade de tillsammans stugan, men skildes snart för att gå hvar och en till sitt hem.

Elvira följde skogsstigen och satte sig en stund på stättan.

Då kom Henning Dahl gående från motsatt håll och kom hälsande fram till henne.

De började tala om sina barndomsår, fast han var stora pojken, då hon var en liten flicka, och han beskref sitt hem i Västern.

"Jag förmodar dock", sade Elvira med berättigad stolthet och visade ut öfver det vackra landskapet framför dem, dubbelt vackert i höstbelysning, "att den vy, vi här se, vidt öfverträffar naturen därute, eller hur?"

"Våra skogars mörka prakt, våra floder och vattenfall, våra daggfriska dalar, ack, de *måste* vara långt mera tjusande, vida mera anslående för ett naturälskande sinne, än allt hvad Amerika må hafva af vacker natur!"

"Jag skall aldrig förneka mitt fosterlands härliga natur, som jag högt älskar", svarade han, "minnet däraf växer sig in i hjärta och sinne.

Men Amerika är ett vackert land, fröken Hede. Ni, som beundrar naturen, skulle bifva betagen i detta lands storslagna skönhet.

Vi sakna dock de nordiska ljusa sommarnätterna. Icke heller är norrskenet så briljant. Man ser det ej heller så ofta.

Men, för att tala om vårt gemensamma älsklingsämne, musiken, vill jag nämna, att vår svenska sång bibehålla och uppodla vi så nordiskt frisk, så välljudande som möjligt i vårt Svensk-Amerika, som vi numera säga.

Är icke tonernas makt underbar, förtrollande, upplyftande?"

Han talade med hänförelsens eld och ifver.

"Ack jo", sade hon. Det är, som om tonerna skingrade de tunga skuggorna för en sorgtyngd själ och ingöto i ett gladt sinne en ännu högre lifsglädje.

Redan under våra barndomslekar älskade vi musik, både Ni och jag, och sjöngo duetter för träden i skogen, minns Ni det?"

Med djup värma i sin ögon och stämma sade han: "Ja väl, och minns Ni, fröken Hede, att jag alltid sade, att när jag blef äldre, en tidpunkt, som lifligt hägrar för gossens sinne, skulle jag bygga mig ett hem och komma, om det så vore från världens ända, och föra Er dit? Nu kommer jag från ett land, långt aflägset från min fäderneort, där har jag mitt hem redo, där trifves jag väl.

Skulle jag nu kunna våga upprepa gossens ord, lika ärligt menade som mannens tanke, och med hopp, att de kunde förverkligas till mitt hems högsta lycka?

Vill Ni komma och se mitt hem, se vårt Sverige i Amerika, och höra vår sång på Amerikas jord?"

Han hade talat med en innerlighet, som djupt rört henne.

Barndomsvänskapen skulle måhända utvecklas till en annan, högre och innerligare känsla.

De båda unga hade sedan Hennings hemkomst ofta varit tillsammans i Elviras hem, och det var påfallande, att hans känslor för henne blefvo allt djupare.

Brukspatronen kände sig mycket dragen till honom, och ej heller fru Ingeborg, alltid intresserad af hans musik, kunde, oaktadt sin för öfrigt oskyldiga lilla bördsstolthet, förneka, att han gjorde ett särdeles godt intryck äfven på henne.

Med en lätt rodnad svarade Elvira: "Ja, hvem vet, om ej under någon af våra resor vi kunna finna vägen till Amerika.

Pappa, som alltid är intresserad af nya idéer och uppfinningar, skulle nog ej hafva någonting däremot. Ni öfverensstämma särskildt väl i edra åsikter, båda två."

Elvira hade rest sig ock gick mot sitt hem. Henning gick vid hennes sida.

Han hade icke tagit sina blickar ifrån henne. Tydligen hade hennes älskliga ansikte en långt högre dragningskraft för honom än det vackra höstlandskapet.

"Men Ni förstår ju den djupare meningen af mina ord, fröken Elvira?" frågade han allvarligt. "Den vill Ni ju icke förkasta?"

"Ack nej", hon mötte lugnt hans blick, "men hvad tror

Ni", och nu log hon, "trifvas svenska skogsblommor i en jordmån, så långt aflägsen från moderlandet, där dock en del af hjärtrötterna måste kvarstanna?"

"En *del* af hjärtrötterna? Skulle jag då våga hoppas, att eder mening innebär — — —"

"Låt oss icke i kväll forska i outtalade meningar. Se, hvilket trolskt skimmer öfver ängen därborta, det är visst älfvornas dans — — — kanske dväljas de ännu i den mystiska skogen, liksom vi trodde, då vi voro barn.

Jag måste skynda hem, innan dimman faller. Vi kunna ju upptaga den botaniska frågan nästa gång ni besöker mitt hem."

Och så sade de farväl.

IV.

Fru Hede såg helt bekymrad ut.

Hon satt och rådgjorde med sin man, och så sade hon: "Det är mycket rätt, allt hvad du säger, men — tänk dig, Albin, din arrendators son!"

Nu såg brukspatronen rätt allvarsam ut.

"Men, Ingeborg då", sade han i en ganska fast ton, "du, som annars är så varmhärtad och förståndig, icke kan det väl falla dig in att framkasta detta som något nedsättande för honom.

Du vet lika väl som jag, att familjen Dahl är af alla ansedd och aktad.

Du är allt för rättvis, att ej sätta människovärdet framför en förnäm börd.

Dessutom är det ju alls icke meningen, att några bindande löften *nu* skola afgöra två unga människors öden. Nej, som du säger, Elvira är ung, man släpper icke så lätt ifrån sig sitt enda barn, i synnerhet till ett så långt aflägset land.

Det är ju blott för närvarande på tal mellan dig och mig, hvad som möjligen *kan* hända.

Om två år kommer han tillbaka, har han sagt, *då* kan han få lof att yppa hvad han har på hjärtat, om hans känslor för Elvira äro desamma som nu.

Därom hyser jag ej det minsta tvifvel, med kännedom om hans präktiga karaktär. Utan fruktan skulle jag kunna lägga vår lilla dotters lycka i en sådan mans händer."

"Ja, jag medger gärna, att dina goda tankar om honom äro fullt berättigade. Dessutom, Albin, har du ju så godt som afgjort, att vi i en ej långt aflägsen framtid skola besöka Amerika. Vi kunna då bäst själfva göra våra iakttagelser och med egna ögon se, hvad hem han har att bjuda Elvira, *om* så skulle bli, att vi en gång åt honom anförtro det käraste vi äga.

Tror du för öfrigt, att *hon* hyser sådana känslor för honom, att de skulle kunna binda henne för lifvet?"

Vi anse ju båda, att det ser så ut, men enligt vår öfverenskommelse häntyda vi ännu icke alls därpå.

Därom är jag öfvertygad, att *när* hennes hjärta blir fästadt, äro hennes känslor af ett sådant djup och allvar, att de aldrig kunna skifta om, aldrig förändras.

Men ännu vill jag icke mista mitt solsken, hon är oss allt för dyrbar."

"Det är sant. Och, Albin, jag tror, att vi behålla vår dotter kvar här hemma i Sverige, jag tror knappast, att" — hon tvekade — "nåväl, du skämtar ibland litet med min bördsstolthet, som du säger."

"Min Ingeborg, du skulle väl ej ett ögonblick tveka att lägga ditt barns framtid tryggt i händerna på en man, så redlig och förträfflig som Henning Dahl, om hon älskar honom?

Hafva vi icke haft så rika lifserfarenheter, min älskade, att vi väl veta, att höga själsegenskaper äro vida mera betydande i lifvet än ett klingande namn och en stor rikedom?

Den sistnämnda kan försvinna på ett ögonblick, men hjärtats och själens gudaskänkta gåfvor äro oförgängliga, odödliga. Hvad vi ägt här i lifvet af jordiskt gods är så förgängligt, det förmultnar liksom stoftet självt.

Hvad vi *varit*, hvad vi redligast tänkt och velat, det är detta, som gör vårt minne varaktigt, det skall lefva långt efter oss, långt sedan vi själfva inslumrat i den sista långa sömnen."

"Ja, Albin, redliga handlingar och ett minne, som talar om upphöjda tänkesätt, äro nog de vackraste runor, som kunna ristas på någons graf."

"Så är det. Säg mig nu, min käraste, om vi ej kunna med största lugn och sinnesro öfverlämna våra funderingar i afton åt en framtid, ännu aflägsen? Med ett ord, skulle vi ej kunna försona oss med den förskräckliga tanken, att när vår professor återvänder, vi *möjligen* tillåta honom att taga med sig tillbaka öfver hafvet det allra käraste vi hafva, fullkomligt trygga i det medvetandet, att han skulle bereda henne lycka?"

Med ett besvarande småleende lade hon båda sina händer i hans.

"Nå, må så ske då, Albin. *Hennes* lycka vare vår första tanke. Framtiden må medföra hvad den vill, jag skall ej vidare motsätta mig. Din klarsynthet skall ej svika ditt varma hjärta i detta fall heller. Allt må bli som du vill."

WILLIAM ELLERY CHANNING.

Channing, unitarismens apostel, är väl känd på båda sidorna Atlanten för den ädla och djupt religiösa värma, hvarmed han framställt unitarismens inre väsende, samt för det rena allvar, hvarmed han ordat för massornas lyftning och upplysning och för frihetens sak, gentemot slafveriet. Hans stil skattas ock högt för sin kyska renhet, sin upphöjda smak och sitt genomträngande lugn samt anses häruti täfla med de bästa engelska mönster. Han är ej så mycket ansedd för djupt oberoende tänkande som för ofvan nämnda egenskaper äfvensom för renheten och hängifvenheten af sin karaktär. Bunsen har kallat honom "profeten för det kristna medvetandet rörande framtiden." Hans arbeten bestå mest af föreläsningar, mindre afhandlingar, predikningar o. s. v. Bland puritanernas afkomlingar i östern har han utöfvat ett nästan oberäkneligt inflytande.

Channing föddes i Newport, Rhode Island, den 7 april 1780. Hon tog sitt inträde vid Harvards universitet 1794. Efter tagen grad studerade han teologi och blef 1803 pastor i Boston. Då kongregationalistkyrkan sedermera delade sig i två läger, blef Channing det unitaristiska partiets ledare. Efter ett besök i Europa 1822 utgaf han åtskilliga kritiska

WILLIAM ELLERY CHANNING.

afhandlingar (öfver Milton, Napoleon och Fénélon), hvilka tilldrogo sig allmän uppmärksamhet för sin odlade, klara och ädla stil. Han tog ock nu del i frågorna om massornas uppfostran och om slafveriets afskaffande; och flera af hans bästa föredrag röra sig omkring dessa ämnen. Shakespeare, Milton och Wordsworth voro efter hvarandra hans favoritförfattare under olika lefnadsperioder och angifva hans inre utveckling. Han dog i Bennington, Vermont, den 2 oktober 1842.

Från "Självodling".

(Self-culture.)

Intellektuell odling består ej, såsom många föreställa sig, hufvudsaligen uti att hopa kunskaper tillsamman, huru viktigt detta än är, utan hon består däruti, att man bildar sig en tankestyrka, som kan riktas på de föremål, öfver hvilka man måste döma. Denna styrka yttrar sig i en sammanträngd uppmärksamhet, i en skarp och träffande iakttagelse, i förmågan att upplösa sammansatta ämnen i deras beståndsdelar, att tränga genom verkningarna till orsakerna, att upptäcka tingens mera dolda likheter och olikheter, att läsa framtiden i det närvarande, och i synnerhet att höja sig från enskilda sakförhållanden till allmänna lagar eller till universell sanning. Detta intelligensens bemödande att lyfta sig mot allt högre åskådningssätt och grundsatser utbildar, hvad man kallar, det filosofiska sinnet och förtjänar i synnerhet att öfvas. Eder egen erfarenhet måste hafva lärt eder, hvad därmed menas. I måsten hafva iakttagit tvenne slags människor: de ena alltid sysselsatta med detaljer, enskilda sakförhållanden; de andra begagnande dessa detaljer för att därmed lägga grundvalarna för högre och bredare sanningar. De senare äro filosofer. Så hade människorna t. ex. under årtusenden sett stenar, träbitar, metallstycken falla ned till jorden. Newton tog fasta på dessa sakförhållanden, som lämnats därhän utan eftertanke, och höjde sig till den idén, att alla ämnen hafva en benägenhet att nå eller attraheras af andra ämnen; samt bestämde därpå den lag, enligt hvilken denna attraktion eller kraft verkar på olika afstånd, och gaf oss sålunda en stor grundsats, om hvilken vi hafva skäl att tro, att den sträcker sig till och behärskar hela den yttre skapelsen. En person läser historien och kan berätta för dig alla hennes händelser; men detta är allt. En annan sammanfattar dessa händelser, bringar dem under *en* synpunkt samt upptäcker de stora grundorsaker, hvilka verka på hans egen eller på en annan nation, samt de hemliga inneboende anlag, hvilka leda henne mot frihet eller despotism, mot den ena eller andra civilisationsformen. Sammalunda talar en person beständigt om grannens enskilda handlingar; medan en annan ser bortom handlingarna till den inre princip, från hvilken de härflyta, samt dymedelst vinner allt högre åskådningssätt rörande den mänskliga naturen. Med ett ord, den ene ser allting för sig själft och bitvis, medan den andre bemödar sig att upptäcka det helas harmoni, sammanhållning och enhet. En af samhällets största olyckor är, att människorna ständigt sysselsätta sig med obetydliga detaljer och därför sakna generella sanningar, sakna breda och fasta principer. Därför äro ock många eljest ej dåliga människor ofta så ostadiga, ombytliga och inkonsekventa, som om de vore förväxta barn i stället för män. Att bygga upp den tankekraft, som fattar och håller fast vid stora universella sanningar, det är den högsta intellektuella självodling; och jag ber er iakttaga, huru fullkomligt denna odling öfverensstämmer med odlandet af vår naturs moraliska och religiösa grundsatser, hvarom jag talat förut. I hvar och en af dessa består själens förkofran däruti, att han höjer sig öfver hvad som är trångt, afskildt för sig, själfviskt, till hvad som är universellt och obegränsadt. Att förbättra en människa är att göra henne friare och mera omfattande i tanke, känsla och sträfvanden. Trångsinthet är den förnedring, hvarifrån all odling söker rädda människan.

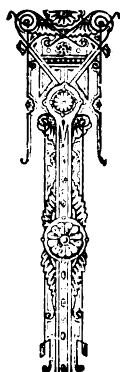
Då vi betrakta vår natur, upptäcka vi, att skönhetssinnet, förmågan att uppfatta det sköna, är en af hennes egenskaper. Hos hvarje mänsklig varelse finna vi denna förmåga i hennes grodd, och ingen annan är mera tillgänglig för odling: hvarför skulle hon ej då af alla förkofras? Det är väl värdt att lägga märke till, att världen erbjuder oändliga medel för hennes utveckling. Det är blott en ganska ringa del af skapelsen, vi kunna förvandla till föda och kläder, eller till kroppens förlustelse: men hela skapelsen kan bringas att tjäna skönhetssinnet. Det sköna är allestädes närvarande. Det spirar upp med vårens tallösa blommor. Det gungar i trädens grenar och i gräsets gröna blad. Det döljer sig i jordens och i hafvets djup och glänser fram ur snäckans och ädelstenens förgskiftningar. Och icke blott dessa små föremål, utan oceanen, bergen, skyarna, den stigande och sjunkande solen, stjärnorna, himladjupen — allt öfverflödar med skönhet. Världen är hennes tempel; och ingen, som dyrkar henne, kan lyfta sina ögon utan att känna sig omgifven af hennes uppenbarelser allestädes. Denna skönhet är så dyrbar, den fröjd, hon gifver, är så ren och helig, i sådan harmoni med våra ömmaste och ädlaste känslor och så närbesläktad med dyrkan, att det är smärtsamt att tänka på, huru många människor lefva midt ibland hennes behag så blinda därför, som om de be-

bodde en fängelsehåla, i stället för en skön jord, omgifven af den härligaste himmel. Det är en oändlig glädje, som förloras för världen, genom försummelsen att odla denna andliga begåfning. Antag, att jag skulle besöka en boning och se hennes väggar betäckta med Raphaels utsöktaste taflor, och hvarje hörn upptaget af statyer af det utsöktaste mästerskap; och antag vidare, att jag skulle få veta, det hvarken man, kvinna eller barn där kunde någonsin hvila sina blickar på dessa konstens under — hur skulle jag ej beklaga dessa varelsers förlust, huru skulle jag ej önska att öppna deras ögon och hjälpa dem till att fatta och känna den älsklighet och den höghet, som där förgäfves anropade deras uppmärksamhet; och dock lefver hvarje simpel arbetare midt ibland en mera gudomlig konstnärs alster; och huru mycket skulle ej hans tillvaro höjas, om han kunde varseblifva den himmelska glans, som brinner i deras former, färgskiftningar, proportioner och i deras moraliska uttryck. Jag har talat endast om det sköna, sådant det uppenbarar sig i naturen; men hur mycket af dess hemlighetsfulla behag finnes ej i de sköna konsterna och i synnerhet i litteraturen! De bästa böcker äro de, som äga mest skönhet. Man begår orättvisa mot de största sanningar, om man ej kläder dem i det skönas dräkt: de vinna sin väg till själen säkrast och djupast, när de äro prydda med denna för dem naturliga och passande dräkt. Ingen människa erhåller en sann odling, såvida ej hennes känsla för det sköna är väckt och uppmuntrad; och jag känner intet förhållande i lifvet, som skulle utesluta detsamma. Det är det billigaste och lättast tillgängliga af alla lyxartikar; och det förefaller mig vara af största vikt i de förhållanden, där det tunga arbetet bidrager att försinnliga oss. Från utbredningen af skönhetskänslan i Grekland och af smaken för musik i Tyskland kunna vi inhämta, det massan af folket kan taga del i förfiningens njutningar, som hittills trotts vara inskränkta till ett fåtal.

EN JULBILD

Af *Carl Kraft.*

En liten bild jag teckna vill,
som hörer mig och minnet till,
en bild från forna dagar;
en enkel dikt från julotid,
om hopp och tro, om helgdagsfrid,
som hjärtat väl behagar.

Och platsen är i västerland,
vid Minnesota-flodens strand,
i skogbevuxna dalar;
i trakt där rika skördar gro,
där svenskar bygga, odla, bo,
och allt om framgång talar.

Där stockhus funnos, nätta, små,
med låga fönster, dörrar, på;
det var så då för tiden.
Man slet och styrde, hade brådt,
tills arbetstiden re'n förgått
och dagen var förliden.

Och kvällen kom, julaftons kväll,
med ljus och gran i hvarje tjäll,
med nöjen knappast tänkta.
Och bordet dukadt, prydligt stod
med gröt och lutfisk, smakligt god,
samt vackra saker skänkta.

Visst var allt enkelt, utan prakt,
men goda änglar höllo vakt,
och Herrens godhet kändes.
Från fromma läppar lofsång gick
och månget hjärta hugnad fick,
och hoppets stjärna tändes.

Och juldagsmorgon, härlig, skön,
med vacker sång, predikan, bön
i lilla landsortskyrkan!
Hvem glömmer väl, hur ljuf den var,
hvad haf af sällhet, som den bar
i djup och salig dyrkan!

Man kände sig så rörd och nöjd,
man stämde in med lif och fröjd
i välbekanta orden:
"Var hälsad, sköna morgonstund,
som af profeters helga mund
är oss bebådad vorden."

Så mycket ändrat har sig nu,
och mera ståtligt är det ju
än uti tid förliden;
dock tänker jag så gärna på
hur julefröjden kändes då
i gamla goda tiden.

NÄR DÖDT ÄR DET GAMLA ÅR.

För Ungdomsvännen af *O. A. Linder.*

När klockornas klang förkunnar,
att dödt är det gamla år,
en pilt med rosende kinder
genom tidens portar går.

Han kommer som boren furste
till arvedelen sin,
att taga i den fallnes ställe
den världvida tronen in.

Ej någon hans lynne känner,
om ljust det som solen är,
om värmande lugn och lycka
han till all världen bär.

Kanske hans sinne är bittert
och mörk som natten hans håg,
kanske han fram skall befalla
olyckornas hemska tåg!

Vi veta om pilten intet,
men Hoppet, vår bästa vän,
hviskar till hvarjom och enom
om fröjd, som står upp igen.

All saknad och sorg och suckan
skall fly den sargade själ
i året, som börjat sin bana,
och ve skall vändas i väl.

Hur tung än den bördan varit,
det flydda lade oss på,
vi af det kommande hoppas,
att resan bland rosor shall gå.

När klockorna så förkunna,
att dödt är det gamla år,
och pilten med rosende kinder
genom tidens portar går,

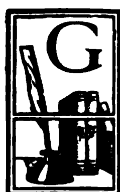
Vi jubla honom till mötes,
gammal likasom ung,
ty alla vi hoppas på gunsten
af tidens nye kung.

Svensk-Amerikanska författare.

För Ungdomsvännen af *G. N. S.*

II.

JOSUA LINDAHL.

Glädjande nog är antalet på de Sveas söner, hvilka i utlandet hedra sitt fosterland, så stort, att själfva faktum — att de hedra fosterlandet — näppeligen kan anses som synnerlig förtjänst eler ensamt utgör orsak nog till deras förevigande medelst den "gudomliga boktryckarsvärtan." Man kan hedra det på många sätt genom sin handel och vandel, positivt genom idoghet och sparsamhet, genom plikttrohet och samvetsgrant handläggande af erhållna uppdrag, genom omutlig redbarhet i affärer, genom att framhålla dess förtjänster på världens marknadstorg; och negativt genom ett lugnt, tillbakadraget lif, en stilla, moraliskt ren och flärdfri vandel — allt karaktärsdrag, som vi gärna vilja anse och räkna som svenska. Men det gifves ock ett annat sätt, på hvilket man kan hedra det gamla kära fosterlandet: genom att här omplantera och genom en gagnande verksamhet göra fruktbärande de gedigna kunskaper, man där fått inhämta och hvarigenom utlänningen bibringas en bättre och för det gamla fosterlandet synnerligen hedrande insikt om lärdomens och vetenskapens ståndpunkt i Sverige. I den ej särdeles långa raden af dem, som icke allenast på det förra, utan äfven och i synnerhet på det senare sättet hedrat modern Svea, träffa vi Josua Lindahl. Bland i Förenta staterna bosatta svenska vetenskapsmän intager han ett mycket framstående rum och som zoolog sannolikt främsta rummet. Han var en af de förste, i Sverige akademiskt utbildade lärare, som kom ut till den stora västern, hvarest så många Sveas söner och döttrar redan då hade nedslagit sina bopålar och redt sig nya hem; och honom tillkommer äran af att vid svenskarnas i Amerika äldsta lärdomsanstalt hafva väckt lust för studiet af i synnerhet naturvetenskap, hafva bokstafligen skapat dess i många afdelningar synnerligen rikhaltiga museum och hafva utbildat dem, som nu till heder för honom och sin *Alma Mater* bekläda professurer i dessa och närbesläktade ämnen vid svensk-amerikanska läroverk.

Det är ingalunda vanligt, att den, som utmärkt sig som vetenskaplig författare, också är ypperlig stilist och förmår på ett väckande, intresseingifvande och populärt sätt berätta om händelser och företeelser, som på sätt och vis stå utanför hans begränsade gebit. Blygsamt nog frånsäger sig Lindahl alla anspråk på äran af sådant författarskap, men härvidlag torde han ej vara ojäfvig domare. Visserligen har han som författare ej varit produktiv — hans många åligganden och bestyr, först som professor och skapare af museet vid Augustana College och sedan som musei-föreståndare å olika platser, ha ej lämnat tid öfrig för sådan verksamhet — men det, han å detta område frambragt, är af sådan art, att det väl berättigar honom till plats bland våra svensk-amerikanska författare. Skarstedt upptager honom i sin bok "Våra pennfäktare" och gifver honom det vitsord, att han är "en af våra allra förnämsta stilister."

I de tidningsfejder, hvilka tid efter annan ägt rum i svensk-amerikanska pressen rörande för vår nationalitet

mer eller mindre brännande frågor, har Lindahl sällan tagit del. Har han emellertid någon gång tagit till orda, så har hans ord alltid vägt tungt i vågskålen. Exempelvis erinra vi oss, huru i början af 1890-talet en ganska het strid utkämpades rörande det teologiska seminariets i Rock Island skiljande från college och flyttning till annan plats och om svenska språkets studium och ställning vid läroverket. Han var då ej längre fäst vid nämnda läroverk, men ådagalade sitt varma intresse för saken genom att i en svensk-amerikansk Chicago-tidning låta införa ett bref, som väckte mycken uppmärksamhet och kanske i ej ringa mån bidrog till flyttningsfrågans uppskjutande på obestämd tid och att klargöra en viss amerikansk professors ställning till läroverket. Det var varma, kraftiga och på sak gående ord, han då yttrade rörande denna fråga, som ännu efter nära femton år allt emellanåt dyker upp. "Skulle en flyttning nödvändigt företagas", säger han, "må då hela institutionen flyttas. Ju flera dugliga lärare, och ju flera kunskapssökande lärjungar ett läroverk äger, dess kraftigare och sundare, dess friare från ensidighet blir utvecklingen af den intelligens, som från läroverket skall stråla ut öfver landet. Det teologiska seminariets lärare och lärjungar kunna ej utan skada för de öfriga afdelningarna aflägsnas från läroverket, och ej utan en ännu större skada för sig själfva och därigenom också för vårt folks höjande, ja, för hela mänsklighetens kulturarbete. Vi äro medborgare i ett land, som allt mer tar del och i vissa afseenden bryter nya banor i detta kulturarbete. Det är vår plikt, vår heder och vår förmån att få deltaga i detta arbete; men hvad kunna väl ett par små specialskolor uträtta i jämförelse med ett väl organiseradt universitet!... Till ett universitets hälsosamma utveckling hörer, bland mycket annat, fostrandet af en god kår-anda. Den kan öfverdrifvas och urarta till skrå-anda; men den faran är mindre här än i Europa. En kår-anda fostras lättare, om universitetet förlägges till en småstad, än om det förlorar sig i en utkant af en världsstad. Lärarna såväl som den studerande ungdomen måste lära sig att bära sin *Alma Maters* fana högt och hvarken tillåta sig själfva eller kamrater att fläcka densamma. Detta må nu gälla som ett af de många skälen att föredraga Rock Island framför Chicago." Och rörande frågan om svenska språkets ställning vid läroverket yttrade han: "Mitt vänliga råd är att lämna den saken med fullt förtroende åt fakulteten... En öfverväldigande majoritet inom fakulteten har vunnit sin bildning antingen uteslutande eller åtminstone delvis vid läroanstalter i Sverige; nog både vilja och kunna de försvara sitt modersmål mot alla försök att undantränga detsamma."

Johan Harald Josua Lindahl föddes i Kongsbacka, Sverige, nyårsdagen 1844. Föräldrarna voro kyrkoherden Johan Lindahl och dennes maka Susanna Mathilda, född Björklander. Efter faderns död 1854 kom Josua till släktingar i Karlshamn, genomgick därvarande allmänna läroverk och aflade sedan studentexamen vid kungl. universitetet i Lund den 26 maj 1863. Här fortsatte han nu sina studier, aflade filosofie kandidatexamen den 31 januari 1872, diskuterade för den filosofiska graden den 30 maj 1874, — hvarvid han som ämne för den afhandling, han försvarade, valt "Om Pennatulidsläktet Umbellula Cuvier" — promoverades till filosofie doktor den 3 juni samma år och förordnades den 26 februari 1875 till docent i zoologi vid universitetet i Lund. Från denna befattning, som han emellertid endast en kort tid förestod, afgick han först 1877, sedan han under tiden bosatt sig i Amerika.

Under studietiden åren 1864—66 tjänstgjorde han tidtals på förordnande som vikarierande eller extra lärare vid elementarläroverken i Landskrona, Lund och Göteborg. I december månad 1878 blef han af direktionen för Augustana College and Theological Seminary i Rock Island, Ill., kallad till professor i naturvetenskap och matematik, hvilken befattning han antog, och tjänstgjorde han som sådan professor till allmän belåtenhet till och med vårterminen 1888. Under vårterminen 1894 var han vikarierande professor i grekiska vid samma läroverk, och höstterminen 1894 undervisade han i latin och botanik vid Martin Luther College i Chicago. Han har sålunda sammanlagdt tjänstgjort som lärare i tio och ett halft år vid svensk-amerikanska läroverk.

Innan vi öfvergå till redogörande för Lindahls verksamhet som författare och museiföreståndare, torde vi i möjligaste korthet böra omnämna hans tjänstgöring vid åtskilliga världsutställningar. Utnämnd till sekreterare vid kongl. svenska kommissariatet innehade han officiell befattning vid den internationella geografiska kongressen och expositionen i Paris 1875, hvarvid anskaffande af utställningsföremål, deras transporterande till och ordnande i Paris samt redigering af utställningskatalogen föllo på hans lott. Sedan han på hösten samma år återkommit till Stockholm, förordnades han till sekreterare vid kongl. svenska kommissariatet vid världsutställningen (den s. k. "Centennial") i Philadelphia 1876, och afreste han till nämnda stad redan i november 1875. Här tjänstgjorde han ända till dess utställningsgodset återsändes till Sverige i februari 1877. Strax efter världsutställningens slut bildades i Philadelphia en s. k. "Permanent International Exhibition", och blef Lindahl utnämnd till superintendent för den skandinaviska afdelningen. På grund af bristande ekonomiska resurser upplöstes emellertid denna utställning efter en kort tillvaro, och i själfva verket var den skandinaviska afdelningen den enda, som vid utställningens öppnande befanns i fullfärdigt skick, och den enda, som någonsin fullbordades. Då världsutställningen i Chicago (den s. k. "Columbian World's Fair") förbereddes, innehade Lindahl befattning som föreståndare (Curator) vid staten Illinois museum i Springfield. Han erhöll då i uppdrag att anordna en geologisk utställning i Illinois State Building, hvilket arbete upptog det mesta af hans tid från våren 1891 till i medio af juli 1893. Den 14 augusti samma år inträdde han i tjänstgöring som medlem af den internationella prisnämnden vid världsutställningen såsom suppleant för hr Hugo Hörlin, en af de svenska prisdomarna, som af hälsoskäl nödgats återvända till Sverige. Han fortsatte i denna verksamhet till utställningens slut och lyckades därigenom rädda pris åt flera svenska utställare, som eljest sannolikt hade gått miste om välförtjänt belöning.

Som zoolog har Lindahl deltagit i flera vetenskapliga expeditioner. Under maj och juni 1870 var han på inbjudning en af deltagarna i en kryssning utanför Irlands sydvästkust ombord å den engelska zoologen J. Gwynn-Jeffreys jakt "Osprey", och under juli, augusti och september samma år deltog han i den af "Royal Society" i London utsända expeditionen i H. M. S. "Porcupine" för djuphafsundersökningar, dels i Atlanten under nämnda mr Gwynn-Jeffreys ledning, dels i Medelhafvet under presidentens i "Royal Society" dr W. B. Carpenters ledning. Sedan expeditionen återvändt till England, idkade Lindahl studier i "British Museum" och "The Museum of Comparative Anatomy" i London intill midten af december månad. Påföljande år, under månaderna maj—september, deltog han som zoolog i den af kongl. svenska vetenskapsakademien utsända expeditionen till Grönland i kongl. flottans fartyg "Ingegerd" och "Gladan", och under sommarferierna 1872 och 1873 var han en af deltagarna i de draggningsturer, som på uppdrag

af Bohusläns Hushållningssällskaps ordförande, landshöfdingen grefve Albert Ehrensvärd, utfördes i Skagerack, Kattegat och Bohusläns fjordar i kanonbåtarna "Polhem" och "Ingegerd" för utrönande af fördelningen af sådana evertebratdjur, som tjäna till föda åt fiskar. Under vistelsen i Amerika har han företagit en mängd längre och kortare resor för att öka samlingarna i de museer, som stått unde hans vård. Så t. ex. under sommaren 1886, då han tillbragte tre månaders tid på sådant sätt under resor i Kalifornien och på Farallone-öarna.

Det har redan omnämnts, att Lindahl "skapat", museet vid Augustana College och att han en tid idkat studier i museer i England. Redan tidigt började han intressera sig för sådan verksamhet. Under studenttiden i Lund ägnade han mycken tid åt arbete i museet, och på uppdrag af professor Torell besökte han kolgrufvorna i Skåne och hemförde därifrån till museet bland annat stammar af träd från kolflötserna. Han var också verksam i Lunds Botaniska förening och samlade ett ansenligt herbarium. Under tre år tjänstgjorde han som assistent vid Riksmuseum i Stockholm och hade där till förman professor Sven Lovén, en museiintendent, som stod i allra främsta ledet af århundradets fackmän på detta område. Dessa förberedande studier och arbeten kommo Lindahl väl till pass under den femtonåriga verksamhet, han utförde under vistelsen i Illinois. Då han sommaren 1888 nedlade sin befattning vid Augustana College för att tillträda en indräktigare syssla som föreståndare (Curator) för statsmuseet i Springfield, Ill., hvartill statens guvernör hade kallat honom, kunde förstnämnda museum i rikhaltigt och instruktivt anordnadt innehåll mäta sig med de flesta college-museer i västern; och det museum, han tillträdde, hvilket var synnerligen rikt på samlingar af hufvudsakligen geologiskt material, befann sig då i ett kaotiskt tillstånd, och kräfde dess ordnande mycket och ihärdigt arbete. Då han efter fem års tjänstgöring nedlade sin befattning därstädes, ägde han emellertid tillfredsställelsen af att kunna lämna ifrån sig hela detta väldiga material sorteradt, och grupp efter grupp granskadt af framstående specialister, samt en omfattande serie af typiska exemplar, ordnade för såväl den besökande allmänheten som i synnerhet för dem, som önska idka vetenskapliga studier.

Sedan december 1895 har Lindahl innehaft befattning som "Director of the Society of Natural History" i Cincinnati, Ohio, och består hans verksamnet som sådan i att vårda sällskapets museum och bibliotek, att anordna lämpliga program för sällskapets månadsmöten och att redigera dess vetenskapliga publikation "Journal of the Cincinnati Society of Natural History."

Vi ha redan nämnt, att Lindahls tid och krafter så mycket upptagits af andra göromål, att han ej hunnit syssla mycket med författarskap. Att han dock förstått att använda sina få lediga stunder, dels i utarbetande af vetenskapliga redogörelser för gjorda forskningar, dels i populära skildringar ur naturriket, det är nogsamt bekant. Tyvärr ha vi dock ej till hands någon fullständig förteckning på de afhandlingar på olika språk, han under en trettioårig verksamhet bidragit med till olika publikationer här i landet och i Europa. Hans doktorsafhandling har redan blifvit omnämnd. Den offentliggjordes senare i Svenska vetenskapsakademiens handlingar. Till det af kongl. svenska kommissariatet vid den internationella geografiska kongressen i Paris utgifna arbetet: "Notices sur la Suede a l'occasion du Congres International des Sciences Géographiques de 1875 a Paris" bidrog han med ett kapitel under rubriken: "Expéditions Suédoises aux regions arctiques", hvarjämte han utarbetade utställningskatalogen.

JOSUA LINDAHL.

År 1881 offentliggjorde han i *Gamla och Nya Hemlandet* en längre afhandling rörande de indiska naturalster, som Augustana College under året mottagit: "Notiser om de indiska naturalster, hvilka af pastor A. B. Carlson i Samulcotta, Indien, förärats till Augustana College." Till den 1894 af Illinois State Board of World's Fair Commissioners utgifna officiella rapporten bidrog han med en administrativ rapport för den geologiska afdelningen: "Report on the Geological Department of the Illinois State Exhibits at the World's Columbian Exposition in Chicago, 1893." Han har också utgifvit: "Geological Survey of Illinois, vol. VIII" samt "Description of a Skull of Megalonyx Leideji", af hvilka den senare offentliggjordes i *Transactions of the American Philosophical Society*.

Lindahls första litterära arbete var fullbordandet af en af en annan författare påbörjad svensk bearbetning af Brehms tyska arbete: "Illustriertes Thierleben", hvilket skedde sommaren 1874. Under åren 1885—86 bidrog han till tidskriften UNGDOMSVÄNNEN med en serie intressanta skildringar ur djur- och växtriket. Och slutligen har han till kalendern "Prärieblomman" för 1900 bidragit med en synnerligen intressant och på ledigt, vackert språk affattad skildring "I Grönlandsstämning" och till samma kalender för 1902 med ett likaledes lifligt hållet reseminne "På Gibraltar."

Denna förteckning är visserligen icke lång, ej heller upptager den något arbete af större omfång. Inom litteraturen bör dock ej kvantitet så mycket tagas i beräkning som kvalitet, och vi tveka ej att påstå, det Lindahl skrifvit sådant, som väl berättigar honom till plats bland våra svensk-amerikanska författare. Hade han icke skrifvit något mera än den lilla intagande reseskildringen "I Grönlandsstämning", hvilken, enligt vår åsikt, är en af vår svensk-amerikanska litteraturs pärlor och kanske det bästa af det myckna goda, "Prärieblomman" hittills haft att bjuda på, så vore det för visso nog. Man läse t. ex. följande utdrag: "Öfver hela färden hvilar ännu i mitt minne ett skimmer af vårfriskt lif, käckt arbete, varmhjärtadt kamratskap, frihet från konvenanstvång i umgänget, så väl ombord som

i de gästfria danska hemmen i Grönland, en storslagen natur, ett härligt klimat, ständigt solsken dagen om så länge vi uppehöllo oss i Nord-Grönland, rikligt utbyte af hafsdjur, och ej minst nöjet att ha gjort bekantskap med en hel ras af lyckliga människor; lyckliga, enär de ha allt, hvad de önska, och ingenting annat önska än hvad naturen och deras eget arbete skänka dem — de barnafromme *eskimåerna*." Om utrymmet medgåfve det, skulle vi gärna vilja *in extenso* anföra den lika vackra som rörande skildringen om författarens fågeljakt och huru han kom att svika sin plikt att öka riksmuseets samlingar med en mera sällsynt grönländsk fågelart: "En högtidlig stillhet rådde rundt omkring mig. Plötsligt väcktes min uppmärksamhet af ett sakta plaskande i tjärnen; där visade sig ett par de allra näpnaste små simmande fåglar, knappt större än trastar, men till form och rörelse liknande dvärgartade änder, fast näbbarna visade, att de voro vadare..... Flera gånger kommo de helt nära inpå mig, men mitt samlarenit svek mig. Hade jag blott kunnat vara säker att döda båda, skulle jag kanske ej ha tvekat; men tanken på möjligheten att endast den ena af makarna skulle träffas och den andra fly undan och ej mera komma inom skotthåll, höll mig tillbaka. Jag hade ej mod att vålla den hjärtesorg, som skulle ha blifvit följden. Jag tänkte på den hjärtevän, jag själf lämnat kvar hemma i Sverige, — och så lät jag det älskande paret vara i fred med sin lycka. Jag gick till en annan sida af tjärnen att svänga min håf en stund, och vandrade sedan i hemlandstankar tillbaka till kamraterna i båten."

* * *

Historien förmäler — och det passar ju lika bra att här som längre fram omnämna det — att den hjärtevän, han lämnat kvar hemma i Sverige, blef honom trogen, och att han reste den långa vägen från Philadelphia till Lund för att efter sju långa års förlofningstid hämta sitt hjärtas brud, som nu i så många år beredt honom lycka och glädje. Det var på våren 1877, och brudens namn var Sophie Påhlman, yngsta dotter till majoren vid Kronobergs regemente Carl Adolf Påhlman. Äktenskapet har välsignats med fyra barn, af hvilka dock det äldsta, sonen Sven Carl, afled i Rock Island 1881. Dottern Eva Hedvig Sofia är sedan 1899 gift med ingeniör Dag Agnar Engström i Stockholm. Sonen Seth Harald och yngsta dottern Signe Elisabeth Hedvig Sofia äro ännu kvar i föräldrahemmet.

Af yttre utmärkelser, som kommit Lindahl till del, antecka vi, att vid den internationella geografiska expositionens afslutande 1875 den franska republikens "Ministre de l'Instruction publique" utnämnde honom till *Officier d'Academie* och att hans majt. konung Oscar II såsom ett vedermäle af belåtenhet med det sätt, hvarpå Lindahl skött sin tjänst vid utställningen i Philadelphia, i december 1877 utnämnde honom till riddare af Kongl. Vasaorden. Utställningsdirektionen i Philadelphia tilldelade honom en värdefull bronsmedalj, och af juryn vid sagda utställning tillerkändes han dessutom prismedalj och diplom för en af honom personligen gjord utställning af apparat för zoologiska draggningar. Lindahl är *Fellow of the American Association for the Advancement of Science, Fellow of the Geological Society of America* och ledamot i flera andra vetenskapliga samfund i Sverige och Amerika.

Omkring ett år sedan hade Lindahl i tankarna att återvända till den fosterjord, han ännu efter snart trettioårig vistelse här i landet har lika kär. Intendentbefattningen vid Göteborgs naturhistoriska museum var då ledig, och det är all anledning antaga, att, därest han gjort ansökan om befattningen, han också erhållit den. Under allvarlig begrundan kom han emellertid till det sannolikt kloka och för oss svensk-amerikaner glädjande beslutet att ej anmäla sig som sökande; det blef allt mera klart för honom, att han under sin långa vistelse här i landet hunnit växa in i vanor och åskådningssätt, som kanske ej passa in i förhållden på hinsidan Atlanten, och att det vore riskabelt att under sådana omständigheter binda sig vid Sverige för återstoden af sitt lif. Därtill bidrog kanske också, att han någon tid förut af sin gamle vän och promotionskamrat, dr P. Håkansson i Eslöf, den famöse upptäckaren af ättiketerns fysiologiska verkningar, hvilken viktiga upptäckt ledde honom till uppfinnandet af *Salubrin*, blifvit ombedd att taga hand om en amerikansk filial af hans Salubrinfabrik i Eslöf; och som denna verksamhet innebar utsikter till såväl ekonomiska som andra fördelar, antog han anbudet. Han kommer emellertid åtminstone tillsvidare att kvarstå som "Director of the Cincinnati Society of Natural History", och det hufvudsakliga arbetet vid Salubrinfilialen skötes af hans son Seth i egenskap af superintendent.

Vi kunna ej afsluta denna fragmentariska och i många afseenden bristfälliga teckning af dr Lindahls lif och verksamhet utan att gifva uttryck åt vårt djupa beklagande öfver att, ännu efter snart ett halft sekels tillvaro, vårt svensk-amerikanska undervisningsväsende skall befinna sig på så skrala fötter, att man, sedan man en gång lyckats fästa honom vid, icke kunde — och det hufvudsakligen på grund af ekonomiska skäl — behålla honom kvar vid det blifvande Augustana-universitetet. Att en man med så gedigna kunskaper, så eminent förmåga att undervisa, ett så värdigt, men på samma gång älskvärdt och tillmötesgående uppträdande gent emot sina lärjungar, skulle behöfva gå till "utländingarne" för att fa sitt lefvebröd — det utgör en direkt förlust för vår kultur och talar ej väl för våra insikter och vår framtidsblick. En lärare, som icke blott är "hemma", utan "lefver" i sitt ämne, utgör en inspiration för den studerande ungdomen, för så vidt han för öfrigt är i besittning af de nödiga förutsättningarna, och hans förtjänster kunna svårligen öfverskattas. Såsom en sådan lärare tro vi hans gamla lärjungar i Rock Island från åttiotalet erinra sig dr Lindahl, och att öfverklagade förhållande utgjorde anledningen till hans afgång från Augustana College, framgår ofördydbart af de ord, hvarmed direktionsordföranden i sin rapport till synoden 1889 omnämnde saken: — — — Då dr Lindahl i öfver tio års tid på ett synnerligt förtjänstfullt sätt skött sin lärarebefattning vid Augustana College och genom sina grundliga kunskaper och sitt namn i ej ringa mån bidragit att höja läroverkets anseende, var det endast *tvånget*, som kunde förmå direktionen att antaga hans resignation."

Det kan sättas i fråga huruvida här är rätta platsen att göra propaganda för läroverksfonder; men vi kunna ej motstå frestelsen att i detta sammanhang uttala en önskan, att bland våra ej så få rike svensk-amerikaner det måtte finnas någon Mæcenas, som ville grunda en professur i och därigenom för framtiden betrygga studiet af t. ex. naturvetenskap vid Augustana-synodens läroverk. Han skulle därigenom för all framtid gagna sin nationalitet, hedra sig själf, hedra detta land, där förmögenheten samlats. Och skulle han vilja hedra det gamla fosterlandet och en af dess ädlaste söner genom att efter "Blomsterkonungen" uppkalla professuren i fråga, så skulle för visso hans namn bevaras i trogen hågkomst till senaste tid af såväl svenskar som amerikaner.

Rörande Lindahls verksamhet som lärare yttrade en hans biograf några år sedan följande ord, i hvilka vi af

allt hjärta instämma: "För den svenska nationaliteten i Amerika har dr Lindahls verksamhet som lärare vid Augustana College i Rock Island varit af den största betydelse. Han påbegynte där undervisningen i naturkunnighet under ogynnsamma omständigheter. men vann på kort tid nödigt erkännande för ämnet hos läroverkets målsmän. De kurser han upprättade kvarstå i hufvudsak ännu, och naturstudiet därstädes har för all framtid gagnats genom den ihärdighet och omsorg, hvarmed han anskaffade nödigt undervisningsmaterial, och ännu mer genom den pedagogiska betydelse han visade att detta ämne äger. Läroverkets museum är till största delen hans verk. Som lärare hade han en sällspord förmåga att hos ungdomen väcka intresse för högre studier. Själf intog han då, lika lätt som han gör det ännu, förnämsta platsen bland svenska naturforskare i Amerika, och hans egna gedigna kunskaper ingåfvo de studerande, som kommo i beröring med honom, lust och mod till en fortsatt sträfvan mot ett högre mål."

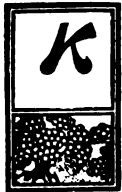
I det enskilda umgänget enkel, flärdfri och vänsäll har dr Lindahl gått sin väg lugnt framåt, utan att göra något väsen af sig eller, såsom somliga för sed hafva, i tid och otid låta sig omtalas i tidningarna. Några år tillbaka vederfors dr och fru Lindahl den äran att få tjäna som hufvudpersoner i en romantiserad skildring från lifvet i Västern, som en af Sveriges mera uppburna författarinnor utgaf i Stockholm. Den mindre vanliga utmärkelsen kom dem emellertid till del utan någon som helst tillskyndan från deras sida och torde för öfrigt ej hafva fört med sig någon sannskyldig glädje.

RÄTTELSE.

I uppsatsen om dr Norelius i novemberhäftet af Ungdomsvännen står å sidan 342, 31 raden uppifrån: uppenbarats. I manuskriptet stod det kanske något oegentliga, men som vi tro fullt svenska ordet *uppbevara.*. Å sidan 341, 12 raden uppifrån står: Assinibola, bör naturligtvis vara: Assiniboia.

UR SKOLANS VÄRLD.

För Ungdomsvännen af *S. M. H.*

Kristendomen och läroverken. Läroverkspresidenter i de östra staterna hafva diskuterat frågan, om läroverken leda ynglingar till Kristus eller från Kristus. Samfundsläroverken hafva ju det till sin särskilda uppgift att fostra de unga till kristendomens bekännare och förkämpar. Likväl påstå de, att äfven från samfundsskolor komma ynglingar helt och hållet förändrade till sin religiösa uppfattning, och att vid de flesta läroverken är undervisningen antropocentrisk och icke kristocentrisk. Det är: den håller sig mera till människan och det mänskliga än till Kristus och det gudomliga. En af dem klagar öfver att vid läroverken aldrig förekomma några "revivals", och att ingen, som genomgått ett college, någonsin blir "converted".

Rörande denna fråga är jag frestead att säga med Sehlstedt:

"Du klagar, men du klagar dumt,
min gode hedersvän;
ditt öga ser allting så skumt,
som om det grott igen."

Det är i det stora hela samma klagan, som ett visst parti bland våra landsmän för tjugofem och trettio år sedan uppstämde, särskildt om vårt seminarium. Den vidtbereste och vidtberyktade predikanten Franzén blef en gång tillrådd att studera i seminariet för att därigenom blifva bättre beredd för predikokallet. Men han ville ej af fruktan att där förlora det kristliga lifvet.* Och dock, huru mycket mera sansad och välsignelsebringande kunde ej hans verksamhet hafva blifvit, om han genomgått en sådan kurs!

Kristendomsfientliga tendenser finnas naturligtvis vid läroverken såväl som annorstädes. Men så är det också skillnad på kristendom och kristendom. Mycket, som kallas kristendom, förtjänar knappast detta namn, och ej sällan blir den verkliga kristendomen förlöjligad och nedsvärtad som det värsta oting i världen. Så har det alla dagar varit och torde hädanefter så förblifva.

Låtom oss gifva akt på hvad biskop Ullman framhåller i företalet till sin religionslära för elementarläroverken: *Kristendomens vetenskapliga framställning bör hålla jämna steg med den vetenskapliga undervisningen på andra områden.* Aposteln Paulus talar om att lägga bort det barnsliga, då man blir man. Det går ej för en vetenskapligt bildad person att fatta kristendomens sanningar i samma tankeformer som t. ex. det tioåriga eller femtonåriga barnet. Vi hafva dessa håfvor liksom i lerkärl. Som barn få vi nöja oss med mindre kärl att taga uti. Men med mannaålderns styrka böra vi kunna medföra större kärl, när vi gå att hämta vatten ur den eviga sanningens visdomskälla.

Det är, med andra ord, alldeles nödvändigt, att en ung person, man eller kvinna, under eller efter sin studietid måste rekonstruera sitt kristliga vetande, om han icke skall lida skeppsbrott i tron. Är läraren en människokännare, så kan han vara den unge till stor hjälp vid detta rekonstruktionsarbete. Är han det icke, så kan han lätt ruinera alltsammans.

Det må väl ursäktas, om jag anför ett fall ur min egen iakttagelse. Åtskilliga år tillbaka hade jag i en konfirmationsklass en ung kvinna med anlag för studier och med ett för hennes ålder ovanligt utveckladt själslif. I min undervisning följde jag hufvudsakligen Ullman, hvarigenom det hela fick helt naturligt en något vetenskaplig prägel. Några år senare fick jag af hennes syster veta, att hon en tid varit tveksam hvad hon skulle tänka om kristendomen och dess läror. Hennes föräldrar fruktade, att hon skulle blifva fritänkare. Men efter hennes konfirmation hade dylik tvekan försvunnit. Hon såg kristendomen i ett annat ljus. Den barnsligare uppfattningen hade fått gifva vika för en mera fullständig, en för det mognade omdömet mera uttömmande uppfattning. Och genom denna förändring hade hon ingenting förlorat, hon hade fast hellre vunnit.

Den åsikten har under en lång följd af år allt mer stadgats hos mig, att kristendomslärare i allmänhet icke gifva tillräcklig akt på aposteln förmaning till de kristna, att blott under barnaåldern tänka och tala som barn, men att under mannaålderns dagar lägga bort det barnsliga. Och

* Dylika röster hafva nyligen låtit höra sig äfven bland oss. Red.

det är min fulla och bestämda öfvertygelse, att icke så få just i följd af en dylik försummelse drifvas bort ifrån Guds ord, Guds kyrka och församling. Det är första gången jag säger detta offentligt, men jag har länge tänkt det.

Det finnes naturligtvis äfven bland vårt kristna folk en del, hvilkas själsutveckling afstannar nära nog samtidigt med kroppsväxten. För dem är det nödvändigt, att det barnsliga bibehålles, ty de förblifva barn i förståndet, så länge de lefva. Men det är ej som det bör vara. Och än mindre vore det rätt, att allesamman skulle vara dessas likar. Och det vore ju än mera förvändt, att personer med högre vetenskaplig bildning skulle uti den religiösa tankevärlden stå kvar på det outvecklade barnets ståndpunkt. De göra det icke heller.

Den andra i diskussionen berörda frågan torde ock bero på felaktig uppfattning. Genom Kristus och kristendomen har det rent mänskliga först kommit till sin fulla rätt. Den i hednavärlden rådande våldsdyrkande satanismen var sannerligen ej antropocentrisk; ty den försvarade tyrannens rätt att förtrycka den svage. Men enligt kristendomens lära sammanfalla begreppen kristocentrisk och antropocentrisk. Om Sonen gör eder fria, ären I rättsligen fria. Och där blir ej fråga om rik eller fattig, herre eller träl, man eller kvinna, jude eller grek, utan alla äro de ett i Kristus Jesus. Det mänskliga kommer först i och genom Kristus till sin fulla rätt.

Men där hedendomens lifsåskdning och människobegrepp gör sig gällande, blir tendensen helt naturligt både Kristusfientlig och människofientlig. Tankegångens yttersta mål blir där "öfvermänniskan", en djäfvulsmänniska, som skiljer sig från de andra djäfvulsmänniskorna blott och bart däri, att hon är alla de andras okuflige plågoande. Att den teorien skulle vunnit genklang vid något samfundsläroverk, skulle jag knappast tro. Att den predikas vid många andra är, ty värr, bott allt för sant.

AMERIKANSKA FOLKLIFSBILDER FRÅN GATAN.

Harmonike-häxan.

Denna gatutyp är allmännare i våra större städer, än hvad man skulle vilja tro, men man skyndar helst fortast möjligt förbi dess representanter, ty de väcka nästan alltid en känsla af verkligt obehag. Likväl gifva de anledning till allvarsamma tankar. Man fråge sig: hvarför drager denna kvinna omkring på det här sättet? Är hon sjuk eller på annat sätt ofärdig? Hvad skall det blifva af hennes barn? Är det hennes eget, eller har hon lånat det? Hvad eller hvem är hennes man? Hvad skall samhället göra med detta och andra problem, som osökta framställa sig ur de djupa leden? Ja, besvara dessa frågor den, som kan. En del kanske kunna besvaras nu, andra höra framtiden till.

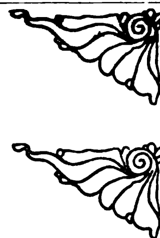

Denna kvinna har tvifvelsutan kommit hit från det soliga och af vinrankor smyckade Italien. Hon har kommit från ett land, hvarest luften vibrerar af musik såsom æolsharpan, hvarest hvarje fotsbredd af jord är historisk och hvilkets folk har en härligare forntid än något annat folk på jorden. Men tyvärr! Det är också ett land, som sedan århundraden suckat under lekamligt och andligt förtryck och hvilkets inbyggare i stället för att höja sig i mänskligt och kristligt afseende i allmänhet sjunkit allt djupare i synd och förgätenhet af sig själfva och sina plikter. Det är från detta de stora motsatsernas värld, som den fattiga mörkhyade kvinnan kommit. Vagabondnaturen ligger i hennes blod. Känslolöshet och opålitlighet i allt står att läsa i hennes ansikte. Det okammade håret, den låga pannan, den utstående hakan, de höga kindbenen och de glimmande ögonen — allt detta påminner om medeltidens häxor, hvars roll hon ock ganska ofta söker spela. Utan barnet, som hon har med sig hvart hon går, då hon söker insamla penningar, skulle hennes åsyn verka betydligt mera afskräckande, än hvad nu är fallet. Detta vet hon, och därför har hon alltid sin "bambino carissimo" med sig. Troligen är också moderskärleken med i det lilla sällskapet, och detta gifver gruppen någonting mera tilltalande.

I alla fall hoppas vi, att framtiden någon gång skall råda bot för samhällsbrister både här och annorstädes, som göra att somliga människor nästan tvingas att blifva efter. Kanske skall den lille pojkvasken på italienskans rygg en dag såsom amerikansk medborgare blifva behjälplig vid problemets lösning. Y.

MINNEN OCH BILDER.

För Ungdomsvännen af *Ph. Andreen*.

VIII.

Man reser billigt i Sverige. Vår 3:dje klass rundresebiljett, som förde oss genom alla södra och mellersta Sveriges landskap, ifrån Lund i Skåne upp till Orsa i Dalarne, ifrån Visby och Stockholm öfver kölen till Kristiania och så tillbaka igen till Göteborg, kostade icke mer än något öfver 100 kronor. Biljetten inberäknade då alltid 1:sta klass å båtarna; närhelst vi önskade, kunde vi, kortare eller längre sträckor, genom att erlägga en summa lika med en tredjedel af den, som betalts för biljetten, resa 2:dra klass, hvilket är t. o. m. bekvämare än våra 1:sta klass kupéer, om man undantager våra sof- och "parlor"-kupéer. Det är visst icke järnvägs- och ångbåtsbiljetterna, som "slutligen göra en turist fattig", utan det är hotellen och de många drickspengar, man jämt och samt måste kasta ut, om man önskar blifva behandlad någorlunda skapligt.

Den färd vi denna gång vilja berätta litet om går genom Södermanland, Östergötland, Nerike och Dalslund.

* * *

Mätt, nöjd och tillfreds med hela världen efter en god måltid i sällskap med riksdagsmanen Fridtjuv Berg steg jag vid Riddarholmen i Stockholm ombord på den nätta kanalångaren "Primus."

Lik en hvit spole sköt den lätta båten fram genom Mälarens blågröna, sakta böljande vågor. Snart äro vi framme vid *Kungshatt*, en väldig trehörnig järnhatt, som på en hög järnstång på höjden af en klippö är upprest till minne af den tappre fornnordiske konung, som på hästryggen kastade sig själf ned för klippan i det skummande vattnet och åt sina förvånade förföljare blott kvarlämnade sin hufvudbonad. Vid Södertälje, en förstad till Stockholm, inlöpa vi i kanalen. Vi blefvo icke precis lurade på våra Södertäljekringlor, som vi naturligtvis måste tillhandla oss; men huru goda de än måtte hafva varit, smaka icke de torra, mjöliga och söta kringlorna något, då man en stund förut spisat middag; — till eftermiddagskaffet däremot skulle de nog vara någonting urstyft! Trosa-loppor fingo vi intet af, ty denna goda stad seglade vår "Primus" "stolt förbi." Vid Oxelösund seglade vi in i Östersjön och förbi "Sörmlands" sydligaste del. Södermanland är ett af Sveriges bördiga och mest odlade landskap, ägande vida, jämna sträckor, hvilande på den jord, som sjön under flydda långa perioder där deponerat. De vida slätterna äro här och där beströdda med stenig och skogsbevuxen mark. Den ädla och milda Mathilda Langlet sjunger om sin hembygd:

"Ja, Sörmland är ett härligt, ett blomstrande land,
af Mälarvågor krusadt som af ett ljusblått band;
där stod en gång min vagga, där skall mitt lif förgå,
och där vill Gud, skall bäddas en gång min graf också!"

Det är väl kanske med rätta som sörmlänningen gör anspråk på att tala den rentste och vackraste svenskan i hela Sverige; men kom ihåg, att sörmländskan är icke stockholmska, ty om än dessa tvenne dialekter äro hvarandra mycket lika, har dock i den stockholmska dialekten insmugit sig en massa ord, som vi kalla "slang", hvilka helt och hållet saknas i den äkta sörmländska dialekten.

Hela natten hade vi suttit på däck insvepta i en varm filt, och emellan lurarna skådat ut öfver de nattliga scenerierna; sommarnatten var så ljus, att vi icke hade lust att gå till kojs. Vi fara nu i Östersjön emellan öar och skär utefter den sönderbrutna stranden, och i soluppgången närma vi oss Söderköping, gammalt och historiskt, under medeltiden en af Sveriges mest betydande städer. Vi hafva nu en dags färd framför oss till Motala. Den skönaste delen af Göta kanal går tvärs igenom Östergötland. Vid slussarna ofvanför Söderköping vid Mariehof hade vi god tid på oss, sprungo därför af och vandrade utefter stranden från sluss till sluss. Där i den tidiga morgontimman sammanträffade vi helt oväntadt med en gammal vän från vår barndomstid i Swedona och Andover, herr C. Clareen, numera en framgångsrik affärsman i Lindsborg, Kansas. Vi fingo icke många minuter till hälsning och samtal, ty han var på väg åt motsatt håll. Våra båtar mötas och passera hvarandra, och så måste vi säga farväl. Både han och jag tänkte: denna jorden är dock icke så stor. Minst ett dussin gånger hände det oss, att vi helt oförmodadt påträffade gamla bekanta och vänner ifrån Amerika under färden genom Sverige.

*

Från den stora Roxen-sjön kunna vi tydligt se Linköpings domkyrktorn, och norr om sjön ligger den väldiga östgötaslätten. Under de två timmar som åtgick, då "Primus" ifrån Roxen höjde sig i slussarna, 15 till antalet, besökte nästan alla båtens passagerare den år 1128 uppbyggda *Vreta* klosterkyrka. Ifrån början tillhörde helgedomen Cistercinser-munkarna, en orden, som är ett utskott från Benediktinerorden. Cistercienserna blefvo de förnämsta af alla klosterbyggare, och "rättvist hafva de fått namnet att vara de förnämsta byggmästare som världen sett", säger *Westminster Review*. Vreta kyrka, som nu stått i 775 år, är så väl byggd, att hon ännu kan stå i tusende år och ändå icke bära många märken af tidens tand. Af själfva klostret återfinnas endast några stenar. I kyrkan finnas grafstenar från 13:de och 14:de århundradena af åtskilliga Sveriges konungar.

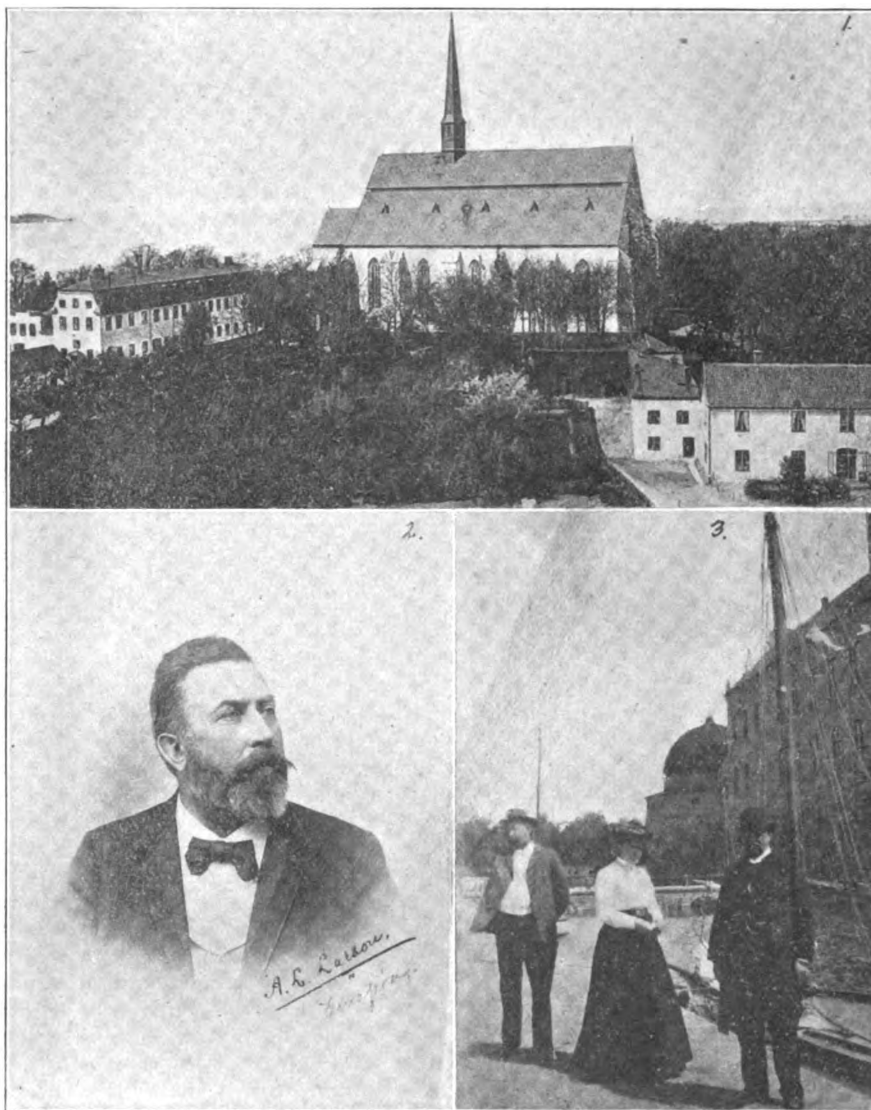
I Norsholm, just innan vi gjorde vårt inlopp i Roxen, hade vi vid 10-tiden på f. m. till herr inspektor A. L. Larson i Finspong afsändt ett telegram, frambärande hälsningar från sonen Karl Magnus, ritare och välbeställd kyrkovärd i Pittsburgs svenska lutherska församling. Svar kom strax tillbaka med inbjudning att besöka Finspong och gästa några dagar. Vi voro ledsna, att vi på grund af vår bestämda rundresetur icke kunde antaga den vänliga inbjudningen. Huru förvånande blefvo vi icke, då kaptenen i Borensberg vid 5-tiden på e. m. kom och omtalade, att hr och fru Larson från Finspong hade just stigit ombord och frågade efter mig. "Vi skulle ändå ut på sommarnöje i dagarna, och nu resa vi med eder till Vadstena", var herr Larsons gemytliga hälsning. Vi tackade och voro glada att få så godt

och trefligt sällskap. De tvenne dagar vi fingo nöjet tillbringa i deras sällskap äro bland de mest angenäma under hela sommarfärden.

Ifrån Borensberg till Motala går kanalen sida vid sida med Motala ström, hvars vatten ifrån Vättern är så klart, att man tydligt kan se fisken simma i densamma. I solnedgången framkommo vi till Motala, och för andra gången seglade vi denna sommar på Vätterns klara vatten, men denna gång till Vadstena. Från däck betraktade vi än stranden åt öster, där Östgötalandet låg som en juvelprydd toga i aftonsolens lågande sken; än läto vi blicken glida öfver insjöns silfverglittrande krusningar. Solnedgången där bortom Västgötalandets strand var, för att tala med Pythagoras, som en skön musik, som härliga storslagna harmonier och fina afskuggade nyanser. Hvita segel ute på Vättern lyste mot den mörknande himlen som väldiga dufvovingar. Jord, himmel och gungande våg, denna trio, sjöngo tillsammans en skönhetsberunsande symfoni till Skaparens lof.

Sådan var denna sommarafton på Vättern i högan Nord!

Huru skön var icke hvilan å hotell Bellevue i Vadstena; natten förut hade vi nämligen icke sofvit mången blund. Styrkta af nattens ro och hvila började vi på morgonen den 24 juli våra ströftåg genom den 500-åriga staden i sällskap med herr och fru Larson. Ensamma hade vi färdats öfver nästan hela Europa, men nu kändes det godt att hafva sällskap; och snart förökas vår lilla trupp med f. d. Augustanapastorn P. A. Carlson, som förr varit bosatt i Chandlers Valley, Pa., och i Whitehall, Mich., nu för en tid tjänstgörande i Vadstena för komminister Edvin Tillström, som en längre tid genom sjukdom varit förhindrad att sköta sin kallelse.

1. VADSTENA KLOSTER-KYRKA OCH DEL AF VÄTTERN. 2. A. L. LARSON FRÅN FINSPONG.
3. PASTOR P. A. CARLSON OCH FRU A. L. LARSON FRAMFÖR VADSTENA SLOTT.

Vadstena ("våta stenar") hade förr en annan klang i Norden, än hvad den gamla stadens namn nu äger. Det var här gamle kung Gösta I, i det slott han själf byggt, tog till äkta sin tredje brud, här var det prins Erik skämde bort sin fagra systers rykte, här var det hertig Magnus trånade i tungsinta kärleksdrömmar, här förnötte hertig Johan och hans gemål i ledsnad sina unga lif, här var det tolfte Karl

red upp för slottstrappan, hvilken ända sedan fått heta kungstrappan; — då var det klang af tempel, rådsal, härläger och konungaborg. Här var det S:cta Birgitta såg syner och uppbyggde klostret och kyrkan, som ännu stå. Nu är den gamla staden intressant just för sina historiska minnens skull och tilldragande på grund af det ståtliga slottet och den gamla klosterkyrkan. Ett skimmer af poesi breder sig öfver denna klassiska mark.

Men än i dag intager Vadstena det första rummet i Norden, då det blir fråga om *spetsar*, en hand-industri, som lyckligt täflar med maskinarbetet i andra delar af landet. Denna här öfvade konst är en klosterrelik. Förr idkades den af nästan hvarje kvinna i staden. Så sent som 1870 knypplade närmare 400 personer spetsar, men har knyppllingen allt sedan varit i aftagande, emedan den såsom en näringskälla ger ett knappt bröd. Såsom altarprydnad torde den knypplade spetsen vara utan medtäflare i hela Norden.

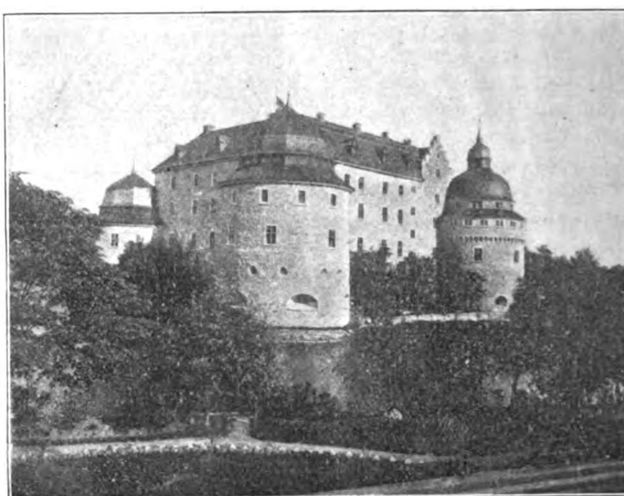
Det 358 år gamla slottet skulle hafva fallit helt och hållet i ruiner, om det icke under de senaste tvenne århundradena användts först som spannmålsmagasin, därefter som kammarduksfabrik och till sist som kronobränneri. Nu underhålles slottet af Östergötlands landsarkiv, som under de senare åren iordningställt en del af det inre, som nu användes som landsarkiv, det första af sitt slag i Sverige. Arkivet, som är öppet ifrån kl. 10 f. m. till kl. 2 e. m., lär innehålla hyllor, hvilka bilda en långd af omkring 5 engelska mil. Hit samlas så småningom först och främst alla historiska papper och böcker, som hafva något att omtala af Östergötlands historia, och sedan för öfrigt historiska värdepapper från hela Sverige.

Vi blefvo mycket vänligt och artigt emottagna af amanuensen vid landsarkivet, Erik Irfors, som själf uppvuxit som fattighjon, men som tidigt lärde sig latin och slutligen blef katolik. Han har troligtvis gräft så mycket i Vadstenas och Östergötlands romerska häfder, att han icke kunde motstå frestelsen att blifva en S:cta Birgittas lärjunge och efterföljare, — en svensk katolik är dock en sällsynt uppenbarelse i vår tid.

Bland annat innehåller arkivet åtskilliga pärmebref, samt bref af alla Sveriges konungar från och med Gustaf II Adolf till vår tid. Vi sågo där en mycket gammal bok, som hade en tjocklek af 30 tum.

Slottsbyggnaden, som grundlades af Gustaf I Vasa, 1545, och fick namnet *Vettersborg*, var ursprungligen ämnad dels såsom fästning och dels såsom en kunglig bostad; den uppfördes af medel, penningar och materialer, som kommo från kloster och kyrkor, särskildt fick klostret i Alvastra, den gamla Birgitta-staden, skänka byggnadsmaterialer. Den unga och fagra Katrina Stenbock stod här brud åt gamle kung Gösta 1552. Borgen, såsom fallet är med så många af Sveriges och Europas gamla slott, bevarar icke många glada minnen. Med slottets historia är förenadt det sorgligt beryktade mötet emellan Cecilia, kung Göstats dotter, och Johan af Friesland; ledsna vid hvarandra och hela lifvet sysslolösa och sjuka tillbragte Johan, Johan III:s son, och Gunilla Bjelke här sorgsna dagar; konung Stanislaus af Polen var här landsflyktig; efter 19 års skilsmässa träffade här Karl XII sin syster Ulrika Eleonora, och deras sammanträffande säges hafva varit mycket kyligt. Så tilldragande än den ståtliga borgen är i det yttre med sin ringmur och omringad af Vätterns kalla vatten, är dock dess historia dyster. Sedan vi genomvandrat de förfallna salarna, längtade vi att åter komma ut i solljuset.

Pastor Carlson inbjöd oss på 11 kaffe hos komminister Tillström, där pastor C. hade sitt tillfälliga hem. Komminister Tillström, som haft sina motgångar i lifvet, hälsade oss hjärtligt välkomna till sitt hem. Vi funno honom en mycket älskvärd och ödmjuk kristlig personlighet, ömmande för sitt folks och sin kyrkas väl, och vi tacka honom nu för hans hjärtliga vänlighet.

ÖREBRO SLOTT.

Vi uppvaktade därpå Vadstenas kontraktsprost Rudolf Fjetterström. Han var i sanning en kontrast mot den snälle komministern. Med möda sökte han dock visa sig vänlig emot oss personligen. Han syntes förakta alla svensk-amerikaner, eller med andra ord alla svenskar, som emigrerat. I sin ämbetsutöfning är han mycket stram och stolt, sades det mig, och är han därför fruktad och skydd af folket, hvars vän och andlige fader han skulle vara. Ehuru det kanske ligger nära till hands för en statskyrkopräst, som, då han en gång kommit i sadeln, sitter där fast och säkert, att stå på sin värdighet, fann jag, att Sveriges prästmän, höga och låga, i allmänhet dock voro folkliga och präktiga män, som icke glömt, att deras högsta mål bör vara att i allt söka likna den store Mästaren. Ett högmodigt beteende af en själasörjare i en frikyrka gent emot sitt folk är en omjölighet. Ingen värdighet gent emot sin nästa är så tilltalande och skön som den sant kristligt ödmjuka.

* * *

Nordens och möjligen kristenhetens märkvärdigaste kvinna i fjortonde århundradet var utan tvifvel den från Brahe- och Folkungaätten utgående S:cta Birgitta. Hon började 1344 få uppenbarelser om grundläggandet af ett kloster, en svensk orden, som skulle tala till det svenska sinnet, en orden som mot det vanliga skulle hysa både män och kvinnor. Birgitta, i äktenskap förenad med Ulf Gudmarson, blef moder till flera barn, bland hvilka dottern Katrina blef Vadstena klosters första abbedissa. Sedan klostret var grundlagdt, reste Birgitta till Rom, där hon vistades till sin död. I 20 års tid kämpade hon där för att få påfvens stadfästelse på de för henne uppenbarade kloster-reglerna. "Ödmjukhet, lydnad och fattigdom", de trenne gamla kloster-reglerna voro äfven birgittinernas. Klostret florerade i 150 år, men sedan Sverige 1593 blifvit ett lutherskt land, började nunnorna och munkarna antaga den evangeliska bekännelsen, och klosteregendomen började ifrån 1595 så småningom förfalla.

Ett värderikt minne, Vadstenas förnämsta, från Birgittas klosterbyggnader står dock kvar: det är den väldiga klosterkyrkan, med sitt smala höga spiraltorn midt på takåsen. I motsats till tegelkyrkan, som kallas *den röda*, af hvilken

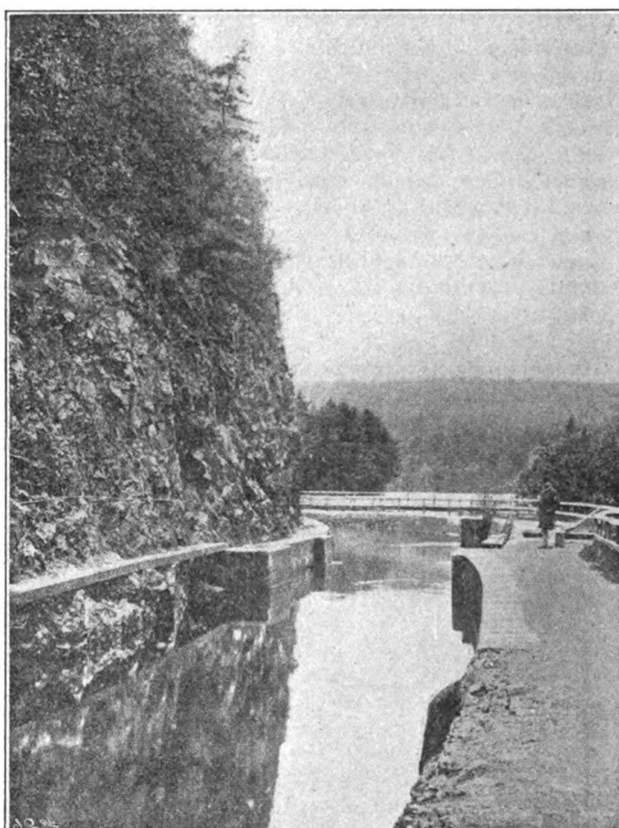
blott tornet är kvar, kallas den gamla katedralen "*den blåa.*" Birgittas skrin, innehållande hennes ben, uppsattes på högaltaret i kyrkan 1393. Det 500-åriga templet är nästan kolossalt stort, fastän det, på grund af sitt låga och inbyggda läge, ej gör detta intryck; kyrkan är nämligen 204 fot lång och till spetsen af takryttaren är hon jämnt 204 fot hög, byggd i götisk stil af finhuggen gråsten. Hon är som Birgitta själf ville hafva den: "af slät gärning, ödmjuk och stark."

Pastor Carlson, som nu söndagligen predikade här, visade oss själf kyrkan, hvars inre gör ett mäktigt intryck af skönhet och storhet. Han sade: "Det påstås, att kyrkan ännu aldrig varit fylld af människor, och sägnen omtalar, att när hon en gång blifver det, skall hon sjunka ned i jorden." Vi tyckte oss vandra under ett tak af härliga palmkronor; kyrkan har äfven fått namnet "palmkyrkan i Norden." Längs väggarna ligga vid golfvets plan gamla grofhällar; upphöjda öfver golfvet äro nu mera blott två grafvar, hertig Magnus' och den Gyllenstjernska. Fyra af Birgittas barn äro begrafna i kyrkan. Sedan vi lämnat templet, kasta vi en blick tillbaka för att än en gång betrakta det; då vi nu kände delvis dess historia och dess innehåll, beundrade vi ännu mer den härliga tempelbyggnaden.

* * *

Tackande pastor Carlson för hans vänliga uppmärksamhet afreste vi per järnväg via Fogelsta mot Motala igen, där vi tillsammans med komministern i Motala, Oskar Söderström, en syssling på fädernet, på Motala Gästis inbjudits till supé af herr och fru A. L. Larson. Det lilla samkvämet å Motala Gästis hade ifrån Vadstena per telefon arrangerats. Intet land i vida världen har ett så utveckladt, billigt och präktigt telefonsystem som lilla Sverige. Fader Larson, fosterson till gamle skollärare Anders Berg i Finspong och därför fosterbror och kamrat med Bergs söner, Torsten, Fridtjuv, Axel m. fl., bjöd på en äkta svensk *sexa*, vår första och enda i Sverige. Mina grannar i Vulkans stad John Sandström och Henning Carlson, både härstammande från Motala, påstå med all säkerhet, att Motala Gästis är oöfverträffadt i hela Norden. Pastor Söderström är så godt som kyrkoherde i Motala, alldenstund den åldrige och bräcklige kyrkoherden är oförmögen till tjänstgöring. Söderström är en entusiastisk och verksam personlighet, deltagande i allt som gäller sin stads och samhälles bästa. Han har varit den egentliga drifkraften i uppförandet af Motalas moderna och präktiga badhus, fritt för allmänheten. Mycket beklagade han sig öfver de kyrkliga förhållandena i denna trakt. I hans församling, som räknar 12,000 medlemmar och i hvilken hvarje år från 150 till 200 unga personer konfirmeras, äro de hvarje månad återkommande nattvardsgångarna besökta af blott från 15 till 20 personer, och det fastän församlingen äger 6,000 kommunicerande medlemmar. Gudstjänsterna äro jämförelsevis fåtaligt besökta utom vid de stora kyrkliga högtiderna, jul och påsk. Hvad är månne orsaken till denna lojhet i vissa delar af Sverige gent emot kyrkan? Först och främst är det den alltid närvarande *otron* i världen; den dagliga sekulära pressen är ofta afvogt stämd mot kyrkan.

De frikyrkliga rörelserna göra ock sitt till att vända folkets hjärtan bort ifrån moderkyrkan. Särskildt äro valdenströmspredikanterna alltid färdiga och gladt villiga att anfalla moderkyrkan; de spara ej heller på orden, då det gäller att tidigt och sent fördöma och smutskasta den lutherska kyrkan. Genom att så söka ställa kyrkan i vanrykte hafva de lyckats här och där att drifva folket bort därifrån. I stället för att som den lutherska pastorn predika *Kristus och honom korsfästad* kittla de ofta sina åhörare i öronen med smädeord emot det bestående. Något "ruttet i Danmark" måste det vara hos den, som har sin njutning däri, att höra den kristna kyrkan, om hon än är en statskyrka, belackas och utdömas. En statskyrko-präst, bunden i sitt statskyrkoväsen, huru hängifven han än må vara sin kyrka, sin tro, och sin Frälsare, äger ej heller samma fria tillfälle att försvara sin kyrka, som vi äga i vår frilutherska Augustana-synod. Hvilken kraftig, storartad och välsignelserik verksamhet har icke vår kyrka med Guds nåd fått utföra för vårt folk i Amerika! Med varmare kärlek än någonsin förr älskade jag denna afton vår egen lutherska frikyrka i landet i väster. Bland Sveriges 3,000 präster finnas också många olika riktningar. I vår kyrka finna vi 600 prästmän och predikanter och snart sagt 300,000 medlemmar, som är *ett* i *tro* och *bekännelse.*

1. SLUSS VID HÅFVERUD, DALSLANDS KANAL. 2. IDALA UPPERUD; PASTOR C. A. LINDVALL FRÅN MARSHALLTOWN IA., OCH SLÄKTINGAR.

Ifrån Motala reste vi norr ut mot Nerike. Då vi kommit öfver Nerike-gränsen och närmade oss Mariedam, sågo vi på kartan, att ett stycke österut härifrån låg Gryt socken, och då rann mig i hågen min församlings ärade kassaförvaltare med det äkta tyska namnet Geschwindt (Kvick) som tillnamn och med det klingande svenska namnet Carl till dopnamn. Han härstammar ock från en gammal soldatsläkt i Östergötland, och än ligger soldaten i honom, ty alltid är han snabb och villig, när det gäller att hålla vakt på Guds församlings murar, beväpnad med "trons sköld, frälsningens hjälm och Andens svärd."

Under vår vistelse i Örebro besågo vi Örebro slott, numera ett museum; den obelisk som i läroverksparken är upprest till Olaus och Laurentius Petri's minne; den nyrestaurerade kyrkan, under hvars stengolf Engelbrekt lär ligga begrafven; den välkända Engelbrekt-statyn, upprest 1865 af konungen och det svenska folket; och till sist den gamla kungsstugan, i hvilken Gustaf I Vasa hade sin boning under riksdagen i Örebro.

Från däcket å "Örebro I" beskådade vi Hjelmarens låga stränder. Så gick färden ned genom slussarna förbi Arboga och Kungsör. Det var nu midnatt, men luften var ljum, och månen tittade, stor och rund, ned öfver Mälaren. Undrar du, käre läsare, på att vi tänkte på spökhistorier, jaktäfventyr och de kärleksdramer, som en gång hafva utspelats i gamla herrgårdar och slott efter Mälarens stränder. Vi sökte vår hvila, och när vi vaknade, voro vi åter i Stockholm.

* * *

Innan vi skulle säga farväl, kanhända för alltid, till fädrens älskade jord, ville vi från vårt ideliga resande hvila ut litet; och en lugnande ro fingo vi under 10 dagar åtnjuta i kapten Johan Karlssons hem, Idala, i Upperud, på Dal. Här i sällskap med min muntre och gemytlige reskamrat, pastor C. A. Lindvall från Marshalltown, Iowa, en broder till fru Karlsson, förgingo lyckliga dagar. Vi sågo äfven Åmål, Dalslands enda stad, och "det är ändå något." I Mellerud bodde vi en dag på en gammal äkta svensk gästgifvaregård och hade gästgifvareskjuts till Skollerud och Upperud. På Mellerud sammanträffade vi med ett gammalt original, baron Fleetwood; om han är släkt med vårt original, skalden Gustaf Fleetwood, det kan redaktör E. W. Olson afgöra.

Hvarje dag voro vi ute på fiske i Spången, en vik af Vänern, och vi fångade både mört och gädda. Den stilla söndagen på landet besökte vi Skolleruds gamla ekkyrka, en af Dalslands äldsta, byggd under 1100-talet, där nu komminister Almgren predikade. Lindvall hade sin gamla mor på Idala, och det var rörande att se den kärlek och sonliga hängifvenhet, med hvilken han omvårdade sin gamla moder; han hade icke sett henne på 18 år. Det var en glädje att se, med hvilken stilla fröjd hon emottog alla hans kärleksbevisningar, men till Amerika ville hon icke följa med. Hvarje morgon bjöds det kaffe på sängen; frukost serverades kl. 10 f. m., middag kl. 2, kvällsvard kl. 7, och så till slut "litet till lifs" igen strax innan läggdags. Vi orkade icke vara med alltid, men vi sökte att trösta husmodern med orden: "Nu orkar jag icke mer, men jag skall taga en kaka och äta den i natt, om jag vaknar." Omkring Idala höjde och sänkte sig, sänkte och höjde sig de furubevuxna kullarna så långt ögat såg. De små röda lingonen höllo just på att mogna, och då tänkte vi, nu få vi allt smaka "krösamos", innan vi lämnade Sverige — och det fingo vi, innan vi sade farväl till vännerna på Idala. Här vid min sida höjer sig ur mossan på sin fina, fina stängel en Linnéa, men den en gång doftande blomman har börjat vissna, — skall så Amerika-svenskens minnen från fädrens land någon gång ur hans håg försvinna? Nej, aldrig!

I juletid

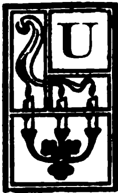

När längtansfullt du åter går att fira
den sköna julhögtid och fagert sira
din egen gran till Jesusbarnets fest,
låt julens ängel glitter i den vira,
så får du honom kvar som julegäst.
Den högtidsglädje, han så gärna bringar,
är himmelskt ren som glansen af hans vingar.

I juletid — så säga än de fromma —
är himlen öppen, och Guds änglar komma
till mänskors barn och fira jul med dem.
Om otron kallar himlens rymder tomma,
vi se dock stjärnan ifrån Betlehem,
vi höra: Ära vare Gud i höjden!
och stämma själfva in i högtidsfröjden.

I juletid — hvad skimmer öfver tingen!
Vi alla känt det hvarje jul, men ingen
af denna världens vise vet hvarför.
Guds Son har stigit ned på jorderingen
med evig nåd, med ljus och änglakör.
Se, därför skimrar det kring berg och dalar,
och minsta grand om julens glädje talar!

STORT UNGDOMSKONVENT I GOWRIE, IOWA.

UNGDOMSVÄNNENS spalter äro ofta anlitade med rapporter och meditationer från olika håll, rörande ungdomsmöten i skilda delar af landet. Vi äro glada, att UNGDOMSVÄNNEN är en sådan vän, att han vill gå våra ärenden, deltaga med oss i våra fröjder, gifva oss vänliga råd och vinkar i lifvets olika värf samt varna oss för våra fiender, som möta oss i olika skepnader på vår ungdomsfärd.

Ofta får man höra, och det är väl sant, att vår är sammanslutningens tid. För den svage i tron är det godt, kanhända äfven för den starke, att få se, att man icke står ensam i striden. Det ungdomskonvent, som hölls i Gowrie sista dagarna i augusti, var en bekräftelse uppå att det är hälsosamt, trefligt och till välsignelse för trossyskon att få komma tillsammans. Inom Sioux City-distriktet var detta möte det första i sitt slag. Utaf distriktets 14 församlingar är Gowrie den största, räknande 640 medlemmar och äfven, med undantag af Monson, som organiserades samma år, 1871, den äldsta. Tillslutningen af folk var stor, beroende dels därpå, att den stora församlingen nästan mangrant infann sig vid alla sessionerna, och dels därpå, att denna församling är omringad af en hel del systerförsamlingar, som voro talrikt representerade under högtiden. Till och med från Betel och Odebolt hade besökare, utom delegaterna, infunnit sig. Gästvänligheten, som framträdde på ett väl ordnadt och oskrymtadt sätt både i pastorshuset och församlingen i stad och på land, var stor nog att omsluta alla. Detta visade sig i de enskilda hemmen såväl som vid den stora, gemensamma kärleksmåltiden, då omkring 500 matfriska personer rikligen bespisades.

I den rymliga och högtidsprydda kyrkan tillbragtes en stor del af tiden. Såsom högtidstalare voro pastor A. Norrbom, dr Gustav Andreen och pastor Blancke från Davenport inbjudna. Den förste behandlade ämnet: "Vår ungdoms arf", den andre "En skön uppgift", och den tredje: "Den lutherska kyrkans tillfällen och ansvar i Amerika." Alla tre talarna framhöllo på ett intressant, åskådligt och inspirerande sätt, hvilka skatter vi såsom en luthersk ungdom hafva, huru och hvarför dessa skatter skola bevaras, och äfven ansvaret, som är förenadt med sådana stora gåfvor.

De olika ungdomsföreningarnas delegater deltogo på ett förtjänstfullt sätt med tal, uppsatser, deklamationer, sång och musik. Om halten af våra program alltid kommer att framträda i en sådan anda som nu, så kan frukten af denna verksamhet icke blifva annat än god, ty godt utsäde måste inbringa god skörd.

Vid affärsmötet blef pastor O. W. Ferm vald till ordförande, fröken Emely Johnson från Odebolt förste vice ordförande, fröken Mollie Nelson från Monson andre vice ordförande, herr Gottfried Callerström från Govrie sekreterare, och fröken Anna Pearson från Skaraborg till kassör. I pastor Ferm har konventet en aktad och väl bepröfvad man såsom sin första president. Nästa möte kommer att hållas i Sioux City på tid, som af den exekutiva kommittéen närmare bestämmes. Konventet beslöt att frambära sitt hjärtliga tack till pastorsfamilj och församling för den gästvänlighet, som det under dessa högtidsdagar fått åtnjuta.

Den sista möteskvällen upptogs en kollekt på omkring $30 till betäckande af konventets utgifter.

Att pastor Landell på ett förtjänstfullt sätt skötte om det hela, behöfver väl knappast tilläggas.

Den väl inöfvade församlingskören sjöng under hans ledning flera vackra sånger under mötet. Den, som lär att känna pastor Landell något närmare, kan icke undgå att i honom se en gedigen, begåfvad och verksam personlighet.

De minnen, som vi förde med oss från detta möte, voro fulla af hopp för osedda dagar.

Må vi såsom en svensk-amerikansk luthersk ungdom bevara vårt ombetrodda gods och förbereda oss i Herrens fruktan för den tid, då större ansvar skall åläggas oss, så att vi må vara redo, när Herren kallar oss till fortsatt verksamhet.

Unga vänner! Låtom oss icke skämmas för vår kyrka, låtom oss icke neka att tjäna vår kyrka; ty ingen annan kyrka har tjänat oss såsom hon eller kan göra oss så mycket godt som *vår lutherka kyrka.*

Ej skall jag skämmas för det namn,
som denna kyrka bär.
Som barn hon tog mig i sin famn;
den sanning, hon mig lär,
är Herren Kristi dyra ord,
som gifva frid och ro
åt sorgsna barn på denna jord,
de sig åt Gud förtro.

Det min, det Luthers kyrka är,
apostlarnas också,
profeters ljus klart lyser här
och lär mig att förstå
det tal om blodet, som rengör
från mina synders mängd
och genom himlens port mig för,
som var med lagen stängd.

J. A. BENANDER.

LITTERATUR.

Följande böcker hafva mottagits till anmälning, hvilka alla kunna erhållas hos Augustana Book Concern i Rock Island, Ill.

På Augustana Book Concerns förlag utgifna:

Prärieblomman, kalender för 1905, redigerad af A. Schön, femte årg., pris i klotband $1.00. Denna årgång är rikare än någon af de föregående. Följande författares namn förekomma under de särskilda uppsatserna: Holmes, Linder, Enander, Swan, Bonggren, Sandzén, Ankarfelt, Reslow, Berger, Skarstedt, Schön, Hallander, Kilander, Olsson, Wilcox, Wicklund, Mannow, Zetterstrand, Linder, Andreen, Kraft och Stolpe. Att alla dessa tala för sig själfva, det veta vi, om vi vilja veta något, ehuru vi också veta, att hvar och en skrifver enligt sitt sätt. Utom litterära uppsatser och poem innehåller kalendern 19 dödsrunor af mera bemärkta svensk-amerikaner, alla skrifna af den på detta område bland oss oöfverträffade A. Schön. Boken är rikt

illustrerad, vackert utstyrd och väl tryckt och är i allo en heder för utgifvarna.

Korsbaneret, kristlig kalender för 1905, redigerad af pastor J. G. Dahlberg, tjugusjätte årgången. Med talirka illustrationer. Pris i klotband med guldpressningar 60 cents, med guldsnitt 75 cents.

Denna välkända kalender är äfvenledes större och innehållsrikare än någonsin tillförne samt rikligen illustrerad. Sidoantalet uppgår nu till 324, och bland författarna märkas ganska många nya namn. Åtgången af denna kalender har under de senare åren varit mycket stor, och vanligen hafva alla exemplar tagits innan nyår. Går det så äfven i år, hvilket är att förmoda, så bör man skynda med sina beställningar.

Nya dikter af Ludvig Holmes. Pris kart. $1.25, klb. $2.00. Detta är en samling "nya dikter" af större omfång än den förra och af samma förtjänster för att ej säga af ännu större. Att Holmes är skald, torde väl få vara medgifvet, och att han är stor skald, därom hafva de mest betydande skalder och konstdomare hemma i Sverige enat sig. Vi för vår del hälsa denna nya samling dikter, flutna ur "Ludvigs" penna, välkommen.

Änglarnas värld, tankar och betraktelser tillägnade den kristliga allmänheten af O. J. S. Pris i kartband 25 cents. Detta är en liten bok på 140 sidor och mycket intressant. Mången skulle glädja sig åt att få läsa den. Den duger till julklapp åt de af våra vänner, som hafva sinne för den andliga världen.

Vid fyrelden, berättelse för ungdom. 104 sidor. Kart. 25 cents.

Guds öga vakar, två berättelser för ungdom, 112 sidor, illustrerad med färgade planscher. Pris 30 cents.

Vid juletid, vinterblommor VII, samlade för de små af D. E. W. Berättelser, poem och illustrationer. 112 sidor. Pris 30 cents.

Gamla testamentet i ord och bild. Andra delen, af S. P. A. L. Fint illustrerad. Pris 30 cents. Denna bok tillsammans med den förra året utgifna första delen framställer gamla testamentets historia till och med Moses. Arbetet är en verklig prydnad och borde vara välkommet för alla, som i "ord och bild" vilja för sina barn framställa bibelns innehåll.

Söndagsskolans julbok, innehållande deklamationer och dialoger jämte musik. Pris 15 cents. Af denna serie ha förut 9 häften utkommit. Dialogerna och deklamationerna äro sammanskrifna med smak och tyda på sinne för barnen och förstånd om deras fattningsförmåga. Detta jämte undervisningens halt synes oss vara det hufvudsakliga i dylika böcker. Stilen är ock lätt och tilltalande. Att ett och annat stycke går öfver barnens förstånd, kan nog ej nekas, men då får väl "storebror" eller ock någon annan god vän hjälpa till med förklaringen.

Dialoger och monologer för ungdomsföreningar af Carl W. Andeer, 78 sidor, 25 cents. Af detta slags litteratur hafva vi ej för mycket, och denna lilla bok är ganska god, hvarför den bör blifva välkommen till de kretsar, som den är afsedd för.

Aftonfläktar, deklamationer, dialoger och tal för lutherska ungdomsföreningar af Augustus Nelson. 25 cents. Om denna gäller, hvad som sagts om den föregående. Vi behöfva mycket af den sorten, ty man kan ej gärna mer än en gång bruka samma material i samma ungdomsförening. Vi förespå dessa skrifter godt afsalu.

At Yuletide II, Winter-blossoms Gathered for the Little Ones, by C. W. Foss. Price 30 cents. 112 pages of excellent reading for our children.

Stories for Children, by Zach. Topelius, III. Translated from the Swedish by C. W. Foss. 136 pages. Price 25 cents. Topelius's child-stories are inimitable, and we are glad to see them in English form and translated by an able hand.

* * *

Från Evangeliska Fosterlandsstiftelsen hafva följande böcker och skrifter mottagits:

Frideborg, folkkalender för 1905, utgifven af B. Wadström. Trettionionde årgången. Pris kart. kr. 1:25. Mycket godt innehålles i denna årgång. Inre såväl som yttre missionen är väl representerad. Frideborg är alltid intressant.

Sjöluft af G. Aagaard, fritt efter norskan af L. L., 70 sidor. Ett förträffligt poem, synnerligen ägnadt till spridning bland unga män och bland sjömän. Det är en ung sjömans lif som här tecknas. Pris 60 öre.

* * *

Från J. V. Martenson, 205 Oak st., Chicago, Ill., har ingått:

Skogsblommor, illustrerad kalender för 1905, utgifven af Jos. P—ll. 128 sidor. Pris klb. 50 cents per ex. portofritt. Denna kalender är rikhaltig såsom förr och mycket väl illustrerad. Berättelsen "Pundita Ramabai eller Indiens stjärna" är synnerligen värdefull, och af de nio poemen i kalendern äro flere verkligen goda. Utgifvarinnans uppsats "Några drag ur våra två sista presidenters enskilda lif" är väl skrifven och särdeles intressant.

* * *

En mycket intressant afhandling, *The Ethical World-conception of the Norse People*, författad af pastorn och filosofie doktorn A. P. Fors i Chicago samt af honom sistlidne vår försvarad vid Chicago universitet för den filosofiska gradens vinnande, har redaktionen haft nöjet mottaga och genomläsa. Detta är, såsom sades, en mycket intressant afhandling och visar stor bekantskap med religionshistorien i allmänhet och i all synnerhet med "Nordens Aandsliv". I fråga om de etiska begreppen så väl som om de rent religiösa gifves fritt erkännande åt utvecklingsteoriens grundsatser. Författaren har visat, att det nordiska folket är djupt religiöst, och att detta drag är att söka ej i senare tiders tankearbete och således å något utifrån kommet, utan i våra fornnordiska fäders egentliga läggning. Att tillkomna faktorer här ha haft mycket inflytande vid frågan om den fortgående utvecklingen, är tydligt, såsom ock att det kan vara ganska svårt understundom att säga hvad som i verkligheten är fornnordiskt och hvad som från kristligt håll inkommit i den gamla litteraturen. Att utvecklingen stundom äfven kan taga en nedgående riktning och gestalta sig såsom "degeneration", lär väl ock vara sant. Detta inverkar naturligtvis på de etiska grundbegreppen, hvilka därför ibland kunna komma att te sig antingen upphöjdare eller krassare, än de ursprungligen voro. Forntida sångares och enskilda mäns ord få ej heller alltid anses såsom trogna uttryck af hela folkets karaktär och åskådning. Att komma till en bestämd uppfattning om dessa fordrar djupgående studium, och sådant har dr Fors tydligen öfvat i sammanhang med utarbetandet af denna afhandling. Exemplar kunna erhållas genom att hänvända sig till författaren, Rev. A. P. Fors, Ph. D., 6606 Sangamon st., Sta. O, Chicago, Ill., såsom ock hos Augustana Book Concern.

S. G. Y.

